

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
31 H
9

~~D. IX. 20.~~

~~F. VII. 14.~~

~~11 84~~

M

PRINCIPIA
TOTIUS
THEOLOGIÆ
MORALIS ET SPECULATIVÆ,
EX
S. SCRIPTURA, CONCILIIS,
SANCTIS PATRIBUS,
MAXIME
S. AUGUSTINO,

Et aliis probatis Auctoribus compendiosè
deprompta,

AUTHOR B

FLORENTIO DE COCQ,

Ecclesiæ S. Michaëlis Antverpiæ Ord. Præmonstr. Canonico,
ac ibidem S. Theologiæ Lectore.

TOMUS TERTIUS

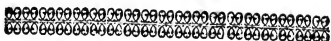
COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Sumptibus BALTHAZARIS AB EGMOND,
Sociorum. M. DC. LXXXII.

Cum Approbatione.

I N D E X

TRACTATUM, CAPITUM ET SECTIONUM.

TRACTATUS SEXTUS. CAPUT PRIMUM.

De Myſterio Incarnationis.

SECT. I.	 N Incarnatio Poſſibilis ſit, con- veniens, & neceſſaria. fol. 1	
II.	An incarnatio facta ſit:	3
III.	De ſine Incarnationis.	6
IV.	An ſi homo non peccaſſet, Deus incarnatus fuiffet.	7
V.	De Vnione Hypoſtatica.	10
VI.	Quanam verbum aſſumpſerit.	12
VII.	An verbum aſſumpſerit defectus natura humana.	15
VIII.	Quanam perſona potuerit incarnari.	17

CAPUT SECUNDUM.

De Communicatione Idiomatum in Chriſto.

SECT. I.	 Vid ſit Idiomatum communica- tio, & quomodo fiat.	19
		2
		II, De

I N D E X.

II. <i>De Gratia Christi.</i>	22
III. <i>De Scientia Christi.</i>	24
IV. <i>De Potentia anima Christi.</i>	26
V. <i>De voluntate & libertate Christi.</i>	27
VI. <i>Quomodo consistat libertas Christi, cum ejus impeccabilitate, visione beatificâ, & præ- definitione divinâ.</i>	29
VII. <i>De Merito Christi.</i>	31

CAPUT TERTIUM.

De Satisfactione Christi.

SECT. I. A N <i>Christus satisfecerit condi- gnè pro peccatis nostris.</i>	35
II. <i>An & quomodo Christus pro omnibus sit mor- tuus.</i>	36
III. <i>De Subjectione Christi.</i>	38
IV. <i>De Oratione Christi.</i>	40
V. <i>An Christus sit Sacerdos.</i>	42
VI. <i>De Christo Rege & Propheta.</i>	44
VII. <i>De Prædestinatione Christi.</i>	45

CAPUT QUARTUM.

De adoratione Christi & Sanctorum.

SECT. I. D E <i>Adoratione Christi.</i>	47
II. Q uòd & quomodo <i>Sancti à nobis invocari possint.</i>	49
III. <i>De Cultu Imaginum & Reliquiarum.</i>	52
IV. <i>Quadam in veneratione Sanctorum & ima- ginum observanda.</i>	58

I N D E X.

V. De Diva Virgine , ejusque Cultu.	62
VI. De Antichristo.	66

TRACTATUS SEPTIMUS.

De Sacramentis.

CAPUT PRIMUM.

SECT. I. Q uid & quotuplex sit sacramentum.	69
II. <u>An Sacramenta N. L. sint immediate à Christo instituta.</u>	<u>71</u>
III. <u>De Ministri Sacramentorum intentione.</u>	<u>75</u>
IV <u>De fide & probitate Ministri.</u>	<u>79</u>
V. <u>De suscipientibus Sacramenta.</u>	<u>81</u>
VI. <u>De efficacia Sacramentorum.</u>	<u>83</u>
VII. <u>De effectibus Sacramentorum.</u>	<u>86</u>
VIII. <u>De reviviscentiâ Sacramentorum.</u>	<u>88</u>
IX. <u>De Numero Sacramentorum N. L.</u>	<u>90</u>
X. <u>An in omni statu fuerint Sacramenta necessaria.</u>	<u>92</u>
XI. <u>Ad quid sit principaliter Circumcisio instituta.</u>	<u>93</u>

CAPUT SECUNDUM.

De Sacramentis in particulari.

SECT. I. D e Sacramento Baptismi.	96
II. D e materia & formâ Baptismi.	98
* 3	III. De

I N D E X.

III. De Baptismo Parvulorum.	101
IV. De Baptismo Adultorum.	102
V. De Baptismo Hæreticorum.	104
VI. De Ceramoniis Baptismi.	105
VII. De subiecto capaci Sacramenti Baptismi.	107
VIII. De Ministro Sacramenti Baptismi.	109
IX. De Effectibus Baptismi.	111
X. De differentia inter Baptisma Joannis Baptistæ, & Baptisma Christi.	112
XI. De Baptismo Flamini & Sanguinis sive Martyrio.	114
XII. De Obligatione Christiani orta ex Baptismo.	116

CAPUT TERTIUM.

SECT. I. D E Sacramento Confirmationis.	117
II. D E Materia Confirmationis.	119
III. De forma & Ministro Confirmationis.	121
IV. Quinam possint & debeant Confirmari.	123
V. De effectibus & ceramoniis Confirmationis.	124
VI. De Obligatione Christiani ex Confirmatione.	125

CAPUT QUARTUM.

De Augustissimo Eucharistiæ Sacramento.

SECT. I. Q uid sit Sacramentum Eucharistiæ.	126
II. Quanam sit materia Eucharistiæ.	128
III. An	

I N D E X.

III. <i>An panis ille debeat necessariò esse azymus.</i>	130
IV. <i>De materia Calicis, sive de Vino & de vite.</i>	132
V. <i>De Aqua Vino admiscenda in hoc Sacramento.</i>	135
VI. <i>De presentia & determinatione materie predictæ.</i>	137
VII. <i>De forma consecrationis Panis & Vini.</i>	138
VIII. <i>De Transsubstantiatione.</i>	141
IX. <i>De vera, Reali, & substantiali presentia Corporis Christi in hoc Sacramento.</i>	143
X. <i>Quomodo Christus sit verè presens in hoc Sacramento.</i>	146
XI. <i>De immutationibus miraculosis in Eucharistia.</i>	149
XII. <i>De effectibus Eucharistia.</i>	150
XIII. <i>De Necessitate hujus Sacramenti.</i>	152

CAPUT QUINTUM.

De Sacrificio Missæ.

SECT. I. A N Eucharistia sit verum Sacrificium.	155
II. <i>In qua parte Missæ sita sit ratio Sacrificii.</i>	158
III. <i>De fructu Sacrificii Missæ.</i>	161
IV. <i>An hoc Sacrificium sit valoris infiniti.</i>	163
V. <i>De Rubricis missalis, earumque obligatione.</i>	165
VI. <i>Expositio Rubricæ primæ de preparatione.</i>	cele-

I N D E X.

<i>celebraturi.</i>	168
VII. <i>Prosecutio Expositionis Rubricæ. I.</i>	170
VIII. <i>Annotatio ad rubricam secundam & tertiam.</i>	173
IX. <i>De offertorio & ritibus ejusdem.</i>	177
X. <i>De Canone, ejusque ritibus.</i>	178
XI. <i>Varia in Canone notanda.</i>	183
XII. <i>De Communione Sacerdotis & præambulis.</i>	ibi.
XIII. <i>De Communione Laïcorum.</i>	186
XIV. <i>An Laïci Communicare debeant sub utraque specie.</i>	191
XV. <i>De frequenti communiõne Laïcorum.</i>	193

D E C R E T U M.

<i>Circa Communionem Quotidianam.</i>	200
XVI. <i>De Post-Communione & partibus sequentibus missæ.</i>	203

C A P U T S E X T U M.

SECT. I. D <i>De defectibus Missæ.</i>	205
I. <i>De defectibus formæ.</i>	207
III. <i>De defectibus ex parte Ministri.</i>	208
IV. <i>De defectibus ex parte dispositionis corporis.</i>	210
V. <i>Quandonam quis possit communicare non jejunos.</i>	213
VI. <i>De aliis defectibus Corporis.</i>	215
VII. <i>De</i>	

INDEX.

VII. De Ecclesiis & oratoriis.	216
VIII. De Violatione Ecclesiæ.	221
IX. De aliis Missæ defectibus.	223
X. De Altari, ejus paramentis & tempore Missæ.	225
XI. De Obligatione Sacerdotum celebrandi, & stipendio.	227
XII. An liceat unodie plures Missas celebrare.	230
XIII. De obligatione Fidelium audiendi Missam.	231

APPENDIX.

De Sanctificatione diei festi.	234
--------------------------------	-----

CAPUT SEPTIMUM.

De Sacramento Pœnitentiæ.

SECT. I. A N pœnitentia sit virtus, & qualis.	241
II. De reviviscentiâ peccatorum per pœnitentiam remissorum.	244
III. Undenam detur Virtus Pœnitentiæ & quomodo.	245
IV. An Pœnitentia sit Sacramentum.	247
V. De formâ Pœnitentiæ.	248
VI. De Materia Pœnitentiæ.	251
VII. De Contritione.	252
VIII. An Contritio salutaris possit esse sine Charitate.	254
IX. Quid	

I N D E X.

<u>IX. Quid in hac parte sentiat Concilium Tridentinum.</u>	266
<u>X. Quid in hac parte senserit Lutherus, & in quo sit condemnatus.</u>	270
<u>XI. An ex Concilio Tridentino probari possit attritionem formidolosam esse insufficientem ad justificationem in Sacramento Pœnitentia.</u>	274
<u>XII.</u>	277
<u>XIII. Refutantur subsequencia ejusdem Authoris.</u>	284
<u>XIV. Examinatur authoris ejusdem subsequens responsio.</u>	290

A P P E N D I X.

<u>Qualis amor Dei propter se requiratur & sufficiat in Sacramento ad justificationem obtinendam.</u>	297
<u>XV. De Reliquis concernentibus contritionem.</u>	301
<u>XVI. De contritione mortalium & venialium.</u>	304

C A P U T O C T A V U M.

De Confessione.

<u>SECT. I. Quo jure necessaria sit Confessio.</u>	306
<u>II. De Præcepto Ecclesiastico Confessionis.</u>	310
<u>III. Qualis debeat esse Confessio.</u>	312
<u>IV. Quomodo Confessio debeat esse integra.</u>	313
<u>V. An</u>	

I N D E X.

- V. *An, & quomodo peccata dubia sint confitenda.* 317
- VI. *Respondetur argumentis in contrarium allatis.* 320
- VII. *De absolutione moribundi qui nulla doloris signa Sacerdoti ostendit.* 322
- VIII. *Quanam ab integritate confessionis excusent.* 324
- IX. *An melius sit sapius confiteri quàm raro.* 325
- X. *De Confessario, sive ministro Confessionis.* 328
- XI. *An praestet uni & eidem confessario confiteri, an verò diversis.* 332

C A P U T N O N U M.

De Officio Boni Confessarii.

- SECT. I. **D**E Scientia in Confessario requisita. 334
- II. *De Prudentia Confessarii.* 336
- III. *De admonitione Confessarii quoad pœnitentes.* 337
- IV. *Quid aget Confessarius cum rudiori pœnitente.* 340
- V. *Quid aget Confessarius cum scrupulosis.* 342
- VI. *Quid aget Confessarius cum haeticis conversis.* 343
- VII. *Quid aget Confessarius cum consuetudinariis?* 344
- VIII. *Quam occasionem peccati debeat pœnitens relin-*

I N D E X.

<i>relinquere in Conscientia.</i>	348
<u>IX. De aliis, qua in Cenfessione observanda da sunt Confessariis.</u>	354
<u>X. De Probate Confessarii hic requisita.</u>	358
<u>XI. De approbatione Confessarii.</u>	360
<u>XII. De Reservatione Casuum.</u>	363
<u>XIII. Quid aget Confessarius cum pœnitentibus habentibus peccata reservata.</u>	366
<u>XIV. Quomodo defectus confessionis sint sup- plendi</u>	168.
<u>XV. De Sigillo Confessionis.</u>	369
<u>XVI. De satisfactione.</u>	373
<u>XVII. De ritu administrandi Sacramentum Pœnitentia.</u>	378
<u>XVIII. De Indulgentiis.</u>	380
<u>XIX. De causâ & effectibus indulgentia- rum.</u>	382
<u>XX. De dispositionibus requisitis ad lucrandas Indulgentias.</u>	386
<u>XXI. De Jubileo.</u>	389

D E P U R G A T O R I O.

<u>§. I. An detur Purgatorium.</u>	391
<u>§. II. Ubi sit Purgatorium.</u>	396
<u>§. III. De pœnâ Purgatorii</u>	397
<u>§. IV. De conditionibus animarum in Purgato- rio.</u>	399
<u>§. V. De suffragiis pro animabus defuncto- rum.</u>	401
	D E

I N D E X
D E C E N S U R I S.

§. I. <i>Quid, & quotuplex sit Censura.</i>	403
§. II. <i>Quinam possint ferre censuras, & iniquas personas.</i>	405
§. III. <i>Ob quam causam possit ferri censura, & qua à censurâ excusent.</i>	408
§. IV. <i>De modo seu formâ, quâ fertur censura.</i>	412
§. V. <i>De absoluteione à censuris.</i>	413
§. VI. <i>De Ritu absolvendi à Censuris.</i>	421
§. VII. <i>De Excommunicatione.</i>	423
§. VIII. <i>Quomodo sit intelligenda excommunicatio Canonis, si quis suadente diabolo, contra percussores Clericorum.</i>	425
§. IX. <i>De Vitandis Excommunicatis.</i>	429
§. X. <i>De suspensione, & interdicto.</i>	432
§. XI. <i>De Irregularitate.</i>	436

C A P U T D E C I M U M.

De Extremâ Unctione.

SECT. I. Q <i>Uod extrema Unctio sit Sacramentum.</i>	440
II. <i>De materia extrema unctiois.</i>	443
III. <i>De forma extrema Unctiois.</i>	446
IV. <i>De ministro & effectu extrema unctiois.</i>	448
V. <i>Quibus Sacramentum hoc debeat conferri.</i>	450
VI. <i>An,</i>	

I N D E X.

VI. <i>An Fideles debeant hoc Sacramentum suscipere, & quando Parochus teneatur hoc Sacramentum administrare.</i>	453
---	-----

CAPUT UNDECIMUM.

De Ordine.

SECT. I. A <i>N Ordo sit Sacramentum.</i>	455
II. D <i>e distinctione ordinum eorumque officii.</i>	456
III. <i>An omnes ordines sint Sacramentum.</i>	462
IV. <i>De Ministro & subiecto ordinis.</i>	469

CAPUT DUODECIMUM.

De Matrimonio.

SECT. I. D <i>E Sponsalibus.</i>	474
II. Q <i>uando, & ubi fieri debeant sponsalia.</i>	478
III. <i>Quomodo sponsalia dissolvantur.</i>	480
IV. <i>Quid in sponsalibus observandum sit.</i>	484
V. <i>De preparatione ad Matrimonium.</i>	485
VI. <i>De Matrimonio secundum se, an sit Sacramentum.</i>	488
VII. <i>De Ministro Matrimonii.</i>	494
VIII. <i>De materia & forma Matrimonii.</i>	497
IX. <i>De objecto consensûs Matrimonii</i>	499
X. <i>De consensu orto ex metu.</i>	503
XI. <i>An Matrimonium sit res licita, & precepta,</i>	504
XII. <i>De</i>	

I N D E X.

XII. De Polygamia.	506
XIII. De Indissolubilitate Matrimonii.	508
XIV. An Matrimonium non consummatum dis- solvatur per ingressum Religionis.	510
XV. De Divortio.	513
XVI. De debito conjugali.	516
XVII. Quo sine debeat fieri copula.	518

CAPUT DECIMUM TERTIUM.

De impedimentis Matrimonii.

SECT. I. C ujus sit ponere impedimenta Matrimonii.	521
II. De impedimento erroris.	523
III. De impedimento voti & Ordinis.	524
IV. De impedimento consanguinitatis.	526
V. De impedimento affinitatis.	529
VI. De Impedimento Ligaminis & publica ho- nestatis.	530
VII. De impedimento criminis & raptus.	531
VIII. De impedimento impotentia.	533

A P P E N D I X.

An Episcopi Belgii possint dispensare in impedi- mentis dirimentibus Matrimonii.	536
IX. De Matrimonio clandestino.	539

I N D E X.

A P P E N D I X.

<i>An Matrimonia clandestina sint irrita per totum Belgium.</i>	541
<i>X. De disparitate cultus.</i>	543
<i>XI. De Impedimentis Impedientibus.</i>	556

TRACTA-

TRACTATUS VI.

CAPUT PRIMUM.

De Mysterio Incarnationis.

SECTIO PRIMA.

An Incarnatio Possibilis sit, conveniens, & necessaria.

NE homo diabolicæ fraudis astutiâ jam actus in culpam, contra Dei propositum periret; opus fuit secreti dispensatione Consilii, quo Deus misit filium suum in hunc mundum, factum ex muliere, factum sub lege ut eos qui sub lege erant, redimeret. Ex eo autem, quòd incarnatio facta sit, rectè consequitur eam esse possibilem. Deinde in eo nulla apparet implicantia, quòd filius in divinis, assumat naturam humanam, quod incarnatio importat, cum sit idem quòd assumere carnem, id est hominem, qua phrasi in significando hominem per Synecdochem, utitur aliquando Sacra Scriptura, ut dicitur Genes. 6. cap. dicitur: *Omnis quippe caro corruerat viam suam; & alibi.*

Possibilem est incarnationem Christi

Dico 1. Per incarnationem verbum divinum non mutaretur, cum in se idem omnino manens, nullam intrinsicam perfectionem acquireret, ut postea dicitur. Quamvis ergo aliquid novi accedat verbo ex assumptione naturæ humanæ, nihil tamen ex illa perfectionis de novo recipit, quod ante non habebat.

Per incarnationem nulla facta est in verbo mutatio.

Tom. III.

A

etiam

etiam quod augeatur. Verbum autem divinum est immutabile.

*Naturali
ratione
non potest
incarna-
tio proba-
ri.*

Dico 2. Etsi fide & revelatione constet incarnationem esse possibilem, naturali tamen ratione illud probari nequit. Unde Cyrillus de recta fide: *Est sane incarnationis modus admodum subtilis, vereque inexplicabilis, talis demum, qui cogitationis captusque nostri angustiis, multis partibus excedit.*

Dices, teste Ambrosio scivit Diabolus Christum esse venturum. Resp. Cum S. Aug. tract. 7. in Joann. *Immundi spiritus noverant venturum Jesum Christum, audierant ab Angelis, audierant ex Prophetis.* Idem dicendum de Sybillis Christum prædicentibus, nisi cum aliis, eis assignes Prophetiæ donum.

Dices, Angeli, juxta dicta, comprehendunt naturam humanam, ergo etiam illud, quod potest ipsi competere, adeoque & incarnationem. Resp. Cognoscunt omne id, quod ipsi naturaliter competere potest, sic verum est: falsum autem, quod cognoscant omne id, quod potest ipsi competere supernaturaliter.

Congruentia incarnationis.

Dico 3. Incarnatio eo ipso, quo facta est, fuit convenientissima. Quod facta sit, sequenti sectione 2. demonstrabitur. Nihil enim à Deo fit, nisi sit convenientissimum. Rationes autem congruentiæ possent dici, prima quidem, quod conveniret, ut idem esset generis humani redemptor, qui fuerat conditor: 2. quod hoc pacto bonitatem & sapientiam suam nobis Deus manifestaret. 3. ut ipse Deus nobis esset exemplo: Denique ut satisfaceret Deo offenso, ad quod Deo simul & homine opus erat, cum nec solus Deus poenam sentire, nec solus homo potuisset eam superare.

Incarnatio fuit liberè assumpta, etsi necessarium ex hypothesi

Dico 4. Etsi incarnatio liberè à Deo sit decreta, tamen suppositio quod Deus vellet genus humanum reparare condigna satisfactione, fuit omnino necessaria: etsi aliàs non fuerit omnino necessaria ad reparationem generis humani, cum vel potuisset culpam homini condonare, vel Angelicam naturam assumendo,

do,

do, vel ad levem satisfactionem hominem obligandò.

Probatum tamen conclusio quoad priorem partem, ex prædicta sententia, quia nec purus Deus, nec pura creatura potuisset plenè satisfacere. Non Deus, quia satisfactio requirit subjectionem: non homo, quia cum offensa fuerit infinita, ratione personæ infinitæ offensæ, satisfactio debebat esse infinita, quæ puræ creaturæ non potest competere.

Pura creatura nec purus Deus potuisset plenè satisfacere pro lapsu originali.

Dices ergo nec poterit condignè satisfacere homo pro peccato veniali, cum per illud Deus quoque offendatur. Resp. Potest homo pro peccato veniali satisfacere, sustinendo pœnam veniali debitam, quæ sit finita & tolerabilis. Deinde per peccatum veniale, non aufertur absolutè honor Deo debitus, cum per illud Dei amicitia non contemnatur.

Dices, potuisset aliquis creari tantæ virtutis v. g. Angelus, ut potuisset condignè satisfacere: Deinde potest unus alteri mereri primam gratiam: ergo. Resp. Eo ipso quo illud quod crearetur, esset creatura, esset quoque finitæ dignitatis, adeoque poterit tantum eatenus satisfacere, ubi tamen offensa erat finita, uti persona offensa. Deinde etsi possit quis alteri mereri gratiam primam, quamdiu alter Deum non affecerit gravi injuria, non tamen id potest, si gravi affecerit, uti hic supponimus.

Dices denique: malitia peccati mortalis est finita, ergo poterit finita creatura illi satisfacere. Resp. Est quidem finita, si spectetur bonum quo privat, puta gratiam, &c. Est tamen infinita, si spectetur injuria & contumelia personæ infinitæ illata.

S E C T I O II.

An incarnatio facta sit.

OSTENSA incarnationis possibilitate, dicendum eam factam esse. Probatum generaliter contra omnes etiam gentiles, primo ex miraculis Christi, vel

Incarnationis facta probatio.

*Contra
gentiles.*

in ejus nomine factis, quorum meminerunt, non tantum Historici fideles, sed & ethnici; ut silentium impositum oraculis deorum, cujus meminit Plutarchus: stupenda & præternaturalis eclipfis tempore mortis Christi, &c. Deinde hoc probari potest, ex mirabili conversione totius mundi ad fidem Christi, per paucos piscatores, martyribus ultra naturæ vires, pro Christo mortem sustinentibus, &c.

*Contra
Judaos.*

Specialiter tamen probari potest incarnatio contra Judæos, ex Prophetia Jacob jam morti proximi, Genes. c. 48. ubi dicitur. *Non auferetur sceptrum de juda & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium.* Quâ prophetiâ innuitur, non defuturos Reges, duces, judices, &c. In Juda, donec veniat Christus; atqui jam dudum illi defecerunt, vagantibus per totum orbem Judæis, sine lege, duce, &c. Ergo Christus advenit.

Probatum secundò ex prophetia facta ab Angelo Gabriele c. 9. Danieli, scilicet venturum Christum Dominum post 70. Hebdomades, idest annos, ac deinde Judæos devastandos & dissipandos, Jerosolymam evertendam, &c. Quod tempore Christi impletum fuit, ut fusè circa illum Danielis locum testantur interpretes passim.

Objiunt ad prius, Sceptrum de Juda ablatum esse tempore Saulis aut Jeroboam, aut saltem in Nabuchodonosor, qui abstulit Sceptrum de Israël, quando Sedecias ductus est in captivitatem. Quod etiam patet ex eo, quòd diu ante Christum natum regnarint Judæi Machabæi, qui non erant de tribu Juda. Resp. in primis, tempore Saulis non esse ablatum regnum Judæ, sed potius confirmatum per Davidem. Tempore Jeroboam verò, non fuit omnino ablatum, sed tantum imminutum. Deinde Prophetia non fuit impleta in Nabuchodonosor, cum ipse non sit expectatio gentium, nec Messias, sed Danielis 3. dicitur pessimus supra omnem terram. Adde quòd tempore captivitatis illius, quod fuit solum 70. annorum, absoluto redi-

rediverit imperium ad Judam, puta ad Salathiel & Sorobabel. Denique eo tempore tribus Juda habuit Duces, ut patet Dan. 13. Ad Machabæos quòd attinet, Resp. quòd licet illi non fuerint ex tribu Juda tamen vox *Juda* in dicta Prophetia Gen. 48. non sumitur pro tribu Juda, sed pro populo judaico, qui populus post captivitatem à Juda nomen accepit, eo quòd sola tribus Juda integra remansisset, & paucis ex aliis tribubus permixta; vel etiam, quia tribus Juda habebat jus eligendi Ducem & sedem regni possidebat, puta Jerusalem. Addunt alii Machabæos fuisse ex tribu Juda secundum lineam maternam, unde & Machabæi aliquando in libris Machab. vocantur *viri Jude*,

Objiciunt ulterius Isaia 2. dici, Christum venturum in novissimis diebus: item tantum venisse anno 29. Herodis Ascalonitæ, ubi tamen citius venire debuisset, si Prophetia fuisset in Christo adimpleta. Resp. non requiritur ad verificationem Prophetiæ quod eadem præcisè horâ aut die veniat Christus, sed satis est, eum venisse circa illa tempora, sic ut alia interini de eo quoque verificentur. Deinde venit Christus in novissimis diebus, scilicet legis veteris, quia veniente Christo cessavit lex vetus cum suis ritibus.

Objiciunt denique Christum venturum in igne & Majestate magna. Resp. veniet Messias in igne in fine sæculi: Deinde venit in Majestate magnâ, cum ejus Regni non sit finis, per fidem & legem Evangelicam, ubique nomine ejus glorioso. Denique venit Christus in summa pace, tum temporali & mundana, tum spiritali, cum nos omnes è servitute diaboli eripuit, & libertati donavit.

Factis ergo quæ per Prophetas prædicta sunt de Messia, rectè Joannes dicit 1. & *Verbum caro factum est*, &c.

S E C T I O III.

De fine Incarnationis.

*Finis
primarius
& secundarius
in
incarnationis.*

DICENDUM primò, Finem incarnationis esse reparationem hominis lapsi. Probatum ex c. 19. Lucæ ubi dicitur: *Venit Filius Hominis querere, & Salvum facere, quod perierat.* Et S. Aug. serm. 9. de verb. Apost. *Nulla, ait, causa fuit veniendi Christo Domino, nisi peccatores salvos facere.*

Dicendum 2. Quòd licet alibi assignet Scriptura pro fine incarnationis, Dei bonitatem, sapientiam, exaltationem naturæ humanæ, exempla virtutum nobis data, &c. Tamen illa intelligenda sunt partim pro suo effectu, idest pro opere, quod fit ex divina bonitate, &c. Partim quòd exaltatio naturæ humanæ, intenta sit secundariò, mediante Christi Passione; partim denique, quòd exempla virtutum nobis data, ad reparationem spectent generis humani.

*Decretum
incarnationis
est
posterius
decreto
hominem
reparandi.*

Dicendum 3. Decretum incarnationis fuit posterius decreto hominem salvandi & reparandi. Verùm etsi Christus sit causa exemplaris & meritoria nostræ prædestinationis, adeòque prius prædestinatus, quam nos simus prædestinati, tamen prædestinatio Christi facta fuit, post decretum hominem salvandi & reparandi. Pro cuius pleniori intelligentia notandum est, duplex in Deo decretum, unum generale hominem reparandi, aliud particulare hominem per certa media infallibiliter liberandi sive prædestinandi, quod decretum ab alio diversum est, cum unum sit generale, & totum genus humanum respiciat: Aliud sit particulare, & aliquos solummodo respiciat, scilicet prædestinatos. Decretum ergo illud generale, hominem reparandi, fuit prius, prædestinatione Christi, quia ex eo decreto decrevit incarnationem. Fuit tamen

tamen posterius decretum prædestinationis humanæ, prædestinatione Christi, quæ fuit exemplar & causa meritoria prædestinationis humanæ. Hinc in Deo tale decretum considerare possumus, quòd ita statuerit: Nolo genus humanum in Adamo lapsum perire, sed volo reparare & redimere, & ideo volo mittere filium meum in mundum, ob cujus merita quæ prævideo hos vel illos prædestino.

Dicendum 4. Errare Judæos, arbitantes Messiam futurum solummodo corporum redemptorem, non autem animarum, uti etiam temporalium bonorum tantum authorem, non item spiriualium. Errarunt quoque pelagiani docentes Christum venisse solummodo, ut nobis præberet exempla Sanctitatis, unde dicebant finem Christi esse, *Tollere peccata morum, non feminum*, ubi tamen Danielis 9. de eo dicitur: quòd venturus sit, *Ut finem accipias peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna.*

Messias est author & redemptor quoad bona animæ.

S E C T I O IV.

An si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

DUPLEX est hic sententia. Una docet, Christum venturum fuissè, etiamsi homo non peccasset, idque ob perfectiones & convenientias, quas secum adfert ipsa incarnatio, adeòque prædestinationem Christi à Deo factam, ante prævisionem peccati, quod tamen Augustino apertè repugnat.

Dicendum ergò primò: Quòd si homo non peccasset, incarnatio facta non fuisset. Probat 1. ex innumeris Scripturæ locis, quæ causam incarnationis refundunt in salutem generis humani. Idem constanter asserunt SS. Patres, ut Augustinus serm. 8. de verb. Apof. ubi ait: *Si homo non perisset, Filius hominis non venisset.* Et S. Leo serm. 3. de Pentec. *Quòd si homo in naturæ suæ honore mansisset, creator creatura*

Christus non venisset, si Adam non peccasset.

non fieret. Adeò ut apertè dicat S. Aug. Serm. 9. de verb. Ap. *Nulla causa veniendi fuit Christo Domino, nisi peccatores salvos facere.* Adde quòd hoc solum predicta sententia sufficiat, quòd contrarium nullibi in Scriptura, aut SS. Patribus sit fundatum, uti probabitur. Denique illud satis innuunt Patres Concilii Niceni, dum in Symbolo addunt, *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cælis, & incarnatus est, &c.* Idem innuit Ecclesia, dum in benedictione Cerei Paschalis ita canit: *O vere necessarium Adæ peccatum, quòd talem ac tantum meritis habere redemptorem.*

Obijciunt alii. Quidem Christus non venisset in carne passibili, si homo non peccasset: venisset equidem in carne impassibili, & hoc tantum innuunt SS. Patres prædicti & aliorum testimonia. Ad quod resp. quòd sicut talis Christi incarnatio sine fundamento adstruitur, ut alia multa Theologicæ Doctrinæ non parum perniciofa, ita facile per se refellitur & rejicitur. Deinde nullibi SS. Patres meminerunt ejusmodi incarnationis, sed absolute docent, incarnationem factam non fuisse, si homo non peccasset; solam causam veniendi Christo fuisse, peccatores salvos facere, &c.

Generatio Divini Verbi fuit ab æterno. Objicies 2. prov. 8. dicitur de sapientia æterna sive Christo: *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret a principio: ab æterno ordinata sum, &c.* Ad quod Resp. uti ad alia similia, hìc propriè agi de generatione divina, quæ facta est ab æterno, etiam ante prævisionem lapsûs, alia autem generatio temporalis, sive incarnatio a Deo decreta fuit post prævisionem lapsûs Adami. Deinde etsi ibidem Sapientia æterna vocet Deum *Dominum*, nihil obstat, cum tantum vocet *Dominum univèrsorum*, quæ facta & creata sunt.

Quomodo Adam in statu innocentia Objicies 3. Adæ in statu innocentia revelatum est mysterium Incarnationis, ut ordinabatur ad consummationem gloriæ, ut ait D. Th. adeòque creditur quòd

quòd gloria hominis beati consummanda esset per merita Christi, unde & debuit prævidere suum lapsus, quod non admittitur, aut gratia & gloria non esset ex meritis. Resp. in primis potuit hoc credidisse de Christo ut objecto, ex cujus aspectu homines essent beatificandi, etsi non tamquam causa meritoria & per modum liberatoris. Deinde etsi scierit Adam adventum Christi, potuit tamen ignorasse aduentus causam.

Objicies 4. etsi Adam non peccasset, fuisset equidem Ecclesia, cujus Caput est Christus. Resp. eo casu Ecclesiam habituram fuisse Caput invisibile, puta ipsum Deum.

Objicies 5. Matrimonium in statu innocentiae fuit signum conjunctionis Christi cum Ecclesia, quod tale signum permansisset, etsi Adam non peccasset. Resp. eo casu fuisset quidem tale signum, sed aliter quam Christus conjunctus esset Ecclesiae per unionem hypostaticam, puta per fidem, per influxum gratiae &c.

Quæres an ergo incarnatio sit ex culpa. Resp. quòd sic, scilicet ut ex causa occasionali, occasione cujus facta sit incarnatio. Nec ideò de illa culpa gaudere licet, uti nec licet de malo aliquo. Neque etiam hæc ratione debebat Christus gratias agere Adæ, occasione cujus foret productus, non magis quam Petrus succurrens Paulo à prædonibus in vaso, gratias agere tenetur prædonibus, quòd Paulo succurrere possit.

*Quomodo
incarnatio
fit ex
culpa.*

*Ob quod
Peccatum
fit princi-
palis fa-
cta incar-
natio.*

Quæres ultimò, an Incarnatio facta sit principaliter ob peccatum originale, quam actuale. Resp. quatenus peccatum originale est extensivè majus, id est totam humani generis progeniem inficiens, sic principaliter illi mederi venit Salvator. Ex quo tamen non sequitur deletionem peccati actualis esse tantum finem secundarium incarnationis, tum quia *Sanguis Christi emundat nos ab omni peccato*, & ut ait D. Leo ferm. 2. de nat. : *Venit (Christus) ut omnem languorem corruptionis, & universa vulnera sordentium*

cura-

curaret animarum. Deinde notandum, peccatum actuale, etiam commune esse toti naturæ per peccatum corruptæ secundum propensionem ejusdem, adeoque etiam directè venerit Christus ad illud auferendum. Principaliùs tamen venit, ut majus malum, scilicet originale, excluderet, id est cum majori complacentiâ venit, illud auferendi. Ex quibus infero, quòd etsi peccatum originale non fuisset, sed sola actualia, in præsentì statu Deum equidem in carne fuisse venturum.

S E C T I O V.

De Unione Hypostatica.

*Quid sit
Unio
hypostatica.*

DICENDUM primò, unio Hypostatica non fuit necessaria ad reparationem hominis lapsi. Probatur: quia unio hypostatica nihil est aliud, quàm substantialis conjunctio, quâ humanitas Christi unita est personæ verbi. Aliquando tamen sumitur pro actione, quæ pro suo objecto & termino habet talem unionem. Quòd autem unio illa non fuerit necessaria ad reparandum genus humanum, clarum est ex eo, quòd aliis modis potuerit Deus homini subvenire, quàm assumendo naturam humanam, puta liberaliter culpam condonando &c.

Dicendum 2. fuisse unionem illam omninò necessariam stante decreto, quo voluit hominem redimere, per condignam satisfactionem. Probatur ex antedictis sectione 1.

*Non est
realiter
distincta
ab existenti-
a.*

Dicendum 3. unio illa non debet dici esse realiter distincta ab extremis, sed sufficit, ut dicatur esse ipsa unionis extrema certo modo sibi unita, connotando simul voluntatem Dei, ut natura humana sit conjuncta verbo, & fiat illi propria. Etsi enim verbum possit existere sine natura humana sibi unitâ, ex quo deducere volunt alii unionem ab extremis esse realiter
dixer.

diversam ; inde tantum sequitur , quod unio illa periret secundum denominationem extrinsecam jam dictam , non autem secundum suam entitatem. Deinde nihil novi Deus produxit rigorosâ actione , quando produxit unionem , quasi produxisset novam aliquam entitatem , sed tantum produxit aliquid generaliter , faciendo scilicet , ut extrema de novo ponerentur in aliquibus circumstantiis , in quibus antè non erant.

Dicendum 4. unio prædicta verbi non est facta in natura , hoc sensu quod natura divina per se & gratiâ sui unita sit naturæ humanæ , adeo ut si , per impossibile supponeretur , naturam divinam non communificari tribus personis , natura humana non uniretur divinæ naturæ. Hinc in Conc. Tolet. 6. in confes. fidei dicitur : *Solus Filius suscepit humanitatem in singularitate personæ , non in unitate naturæ , in eo quod proprium est Filio , non quod commune est trinitati.*

Quâ ratione unio illa facta sit in natura,

Dicendum 5. neque unio facta est in natura , quasi natura divina conversa sit in humanam aut econtrâ ; aut etiam in se invicem commixtæ & confusæ , vel quod ex illis duabus sibi unitis exurgat aliqua tertia natura. Probatur , quia ut ait S. Leo epist. 11 , decret. *Nec verbum igitur in carnem nec in verbum caro mutata est , sed utrumque in uno manet , & unus in utroque est , non diversitate divisus , non permixtione confusus.* Ratio autem illorum est , quia factâ unione mansit Christus verus Deus & verus Homo , unde illæ 2. naturæ non constituunt naturam diversam tertiam , sed unam personam ; *Sicut enim anima rationalis & caro unus est homo , ita Deus & Homo , unus est Christus ;* ait Ath. in symb.

Dicendum 6. factâ unione Hypostatica , una tantum in Christo fuit persona. Apertè illud definitum est in Conc. Ephes. contra Nestorium. Idem docet Ath. in symb. dum ait : *Unus omnino , non confusione substantiæ , sed unitate personæ.* Unde rectè S. Prosper l. de prov. Dei. *Sic Homo , sic Deus es , ut non sis alter ,*

Una in Christo persona.

o

& *aliér* (id est alia persona.) notandum tamen ; sæpè Patres dicere verbum assumpsisse hominem , quo sensu intelligunt assumpsisse humanitatem , seu naturam humanam : unde S. Aug. Enchrid. 13. *Homo*, ait , *natura est.*

*Creando
Deus ani-
mam Chri-
sti, assump-
psit homi-
nema.*

Dicendum 7. unâ & eâdem actione (id est voluntate Dei) voluit Deus creare animam Christi & eamdem unire verbo. Hinc rectè S. Leo Epist. 21. *Natura*, ait, *nostra non sic assumpta est, ut prius creata, post assumeretur: sed ut ipsa assumptione crearetur.* Quod autem voluntate & imperio divino unio illa facta sit, declarat S. August. serm. 6. de tempore, dum ita ait. *Deus non generatione, sed JUSSIONE & benedictione conceptus est.* Si verò agatur de prioritate naturæ, potest dici prius verbum assumpsisse animam, quam corpus.

S E C T I O VI.

Quanam verbum assumpserit.

*Quid per-
sona.*

Dicendum primò, Verbum non assumpsit personam hominis. Persona autem siue suppositum vel hypostasis, nihil est aliud quàm suppositum rationis capax; si enim aliquid ratione careat, non dicitur persona seu suppositum, sed suppositum purum. Rationem dictæ conclusionis dat! D. Thom. eo quòd antequam verbum uniretur humanitati, non debeat præintelligi persona hominis, quam assumpsisset verbum, cum illa persona vel fuisset corrupta per assumptionem, vel non: si non, essent in Christo duæ personæ, quod est erroneum: si verò esset corrupta, frustra fuisset assumpta: dicitur tamen persona hominis, gratiâ humanitatis, quam assumpsit.

*Potnisset
verbum
assumere
naturam
irrationa-
lem.*

Dicendum 2. Nihil implicare, quo minus dicatur personam divinam posse assumere naturam irrationalem. Innuit illud S. P. Augustinus l. de vera Relig. c. 16. dum ait: *Non solum visibiliter (nam id poterat in aliquo*

aliquo corpore æthereo, ad nostrorum aspectum tolerantiam temperato, sed etiam hominibus in vero homine apparuit: ipsa enim natura suscipienda erat, quæ liberanda. Deinde tract. 99. in Joan. confutans illorum dogma, qui dicunt filium apparentem in specie columbæ, assumpsisse columbæ naturam, non refutat eos argumento petito à repugnantibus, sed quòd talis apparitio non nisi *Ad horam facta sit*. Denique verbum in triduo mortis mansit unitum cadaveri. Nec inde sequitur, quòd propter naturam assumptam irrationalem v. g. columbæ, posset dici absolute columba; eo quòd columba sit rationis expertus, adeòque id verbo convenire non possit. Poterit tamen secundum quid, dici columba, secundum naturam columbinam assumptam, uti etiam verbum potest dici cadaver, secundum quid.

*Non possit
ideo dici
verbum
esse irra-
tionale.*

Dicendum 3. Solam formam substantialem sine materia posse à verbo assumi, uti patuit in triduo mortis, quo tempore verbum corpus dimittere potuit retentâ animâ. Item juxta communioem sententiam, quæ docet materiam esse posse sine forma, potuit & verbum assumere materiam sine forma.

Dicendum 4. Cùm Christus fuerit verus homo, assumpsit animam & corpus. Unde August. serm. 19. *fuit verus caro nisi homo? non tamen sine anima in Christo hominis caro; unde ait, tristis est anima mea usque ad mortem.*

*Christus
fuit verus
homo.*

Dicendum 5. Verbum in triduo mortis non dimississe corpus & animam, cùm juxta Damascenum: *Quod semel verbum assumpsit, numquam dimisit.* De quo plura in sequentibus.

Dicendum 6. Verbum assumpsisse immediatè omnes hominis partes animâ rationali informatas, quales sunt, capilli, ungues, &c in illa sententia, quæ docet eadem vivere animâ rationali. Imò, etsi non informentur aliquæ partes anima rationali, si tantum ad integritatem corporis humani spectent, à verbo assumptas esse, omnino est admittendum. Nam uti di-

*Partes
hominis à
verbo as-
sumptas.*

citur

14 QUID CHRISTUS ASSUMPSERIT.

citur in synodo constant act. 4. Christus, *Animam rationalem, carnemque cum suis proprietatibus assumpsit.*

Dicendum 7. Verbum immediatè assumpsisse sanguinem. Probat, quia sanguis est pars Corporis humani, uti patet ex Conc. Trid. sess. 13. Can. 30. ubi dicitur sanguinem Christi esse sub speciebus panis, ex vi illius conjunctionis, quâ partes Christi inter se copulantur.

Sanguis à verbo assumptus.

Deinde, etsi aliorum sententiâ, non informetur anima rationali, est tamen talis pars hominis, ut sine ea, homo subsistere nequeat. Denique veriorem judicamus sententiam affirmantem sanguinem informatum esse anima rationali, de quo disputent Philosophi.

Objicies primò, Si sanguis sit pars corporis, aut animâ informatus, ergo debet poni sub speciebus panis vi verborum, sub quibus illorum vi ponitur totum corpus. Resp. sub specie panis vi verborum ponuntur omnes partes Corporis, quæ dantur per modum cibi idest partes solidæ, non itidem fluidæ: quâ ratione & sensu intelligendi sunt illi, qui aliquando docent, sanguinem non esse partem corporis, idest partem solidam.

Objicies 2. Sanguis in Christi morte effusus, non fuit assumptus à verbo, ergo nec ante mortem: cum quod semel verbum assumpsit, numquam dimiserit. Resp. etsi aliqui putent, sanguinem illum à divinitate non fuisse dimissum, sed in resurrectione resumptum: tamen verosimilius apparet, verbum in morte Christi aliquas guttas sanguinis dimisisse, nec totum sanguinem in resurrectione resumpsisse, uti patet ex variis locis, ubi sanguis Christi asservatur, & teste Nicephoro l. 2. c. 3. S. Virgo & S. Joannes notabilem partem sanguinis Christi collegerunt: quod etsi, incertum sit, certum tamen videtur, Christum vi naturalis caloris aliquas particulas sanguinis dimisisse.

An totus sanguis à Christo resumptus.

Objicies 3. Quomodo ergo verum est, quod ait Damascenus, scilicet, illud, quod semel à verbo assum-

assumptum est, nunquam esse dimissum. Resp. Damascenum illud intelligere de partibus principalibus corporis, puta anima, corpore, &c. & etiam de sanguine, non quoad quamlibet individuum guttam, sed in specie & indeterminatè, quem etiam nunquam verbum dimisit.

Dicendum 4. Probabiliter verbum assumpsisse tres alios humores corporis humani, scilicèt choleram, pituitam & atram bilem: tum quia verosimiliùs informantur animâ; tum quia ita ad perfectionem humani corporis spectant, ut juxta S. Aug. 12, de civ. 19. post resurrectionem futuri sint in corporibus beatorum.

S E C T I O VII.

An verbum assumpserit defectus naturæ humanæ.

NO T A N D U M primò, defectus naturæ nostræ, Quos de-
 alios esse communes, quæ toti naturæ obveniunt, fectus cor-
 ut fames, sitis, lassitudo, &c. Alios esse particulares, poris as-
 qui ex causis particularibus oriuntur, puta vel ex sumpsit
 ignorantia particulari vel complexione indebita, &c. verbum.
 v. g. lepra, sebris, &c.

Hisce positis, dicendum est primò, verbum assumpsisse defectus corporales communes. Hinc Matth. 4. dicitur Christum esuriisse: Joan. 19. sitivisse: c. 4. fuisse fatigatum, &c. Deinde hac ratione Isaïæ 53. dicitur, VERÈ *languores nostros ipse portavit.* Contra illos qui putant verbum, non assumpsisse verum & passibile corpus, nec simul veris pœnis obnoxium. Hac ratione rectè ab August. dictum est serm. 1. in Epiph. *Deus hominem cum infirmitatibus induit.*

Dicendum 2. Verbum non assumpsisse defectus corporis particulares, v. g. morbos, &c. Verosimiliùs tamen illos assumere potuit, qui nullam habent indecentiam specialem. Quòd autem illos non assumpserit

rit, probari potest ex eo, quòd morbi proveniant vel ex culpa, vel mala complexione, vel à causa extrin-

Morbi à Christo non assumpti. *seca v. g. injuria aëris. In Christo autem culpa non habet locum, nec mala complexio, cum habuerit corpus ab ipso Spiritu Sancto efformatum, nec denique aliquod extrinsecum obfuit, quod non posset facillimè declinare & impedire, quo minus corpori suo noceret: porrò, etsi corpus à verbo assumptum esset mortale, nihil tamen inde sequitur repugnans dictis, cum mori potuisset sine morbis præviis, merè defectu caloris naturalis.*

Defectus anima à verbo assumpti. *Dicendum 3. Verbum assumpsisse defectus animæ, v. g. timorem & tristitiam. Hinc Marci 14. dicitur Caput Jesus pavere. & Matth. 26. Caput contristari, & mæstus esse. Qui timor non tantum intelligitur fuisse ex parte appetitûs sensitivi, sed etiam rationalis, cum ex illa Christi tristitia varii SS. Patres colligant & deducant duas in Christo fuisse voluntates.*

Objicies, timor est de iis, quæ nobis invitis obveniunt: Unde ait D. Hieronymus in c. 26. *Matth. erubescant, qui putant salvatorem timuisse mortem, & passionis pavore dixisse, pater si fieri potest, transeat à me calix iste.*

Quomodo Christus timuerit. *Resp. dum legitur alibi Christum contristatum, vel ob proditionem Judæ, vel cæcitatem Judæorum, vel mortem imminentem, certum est eadem tunc Christo displicuisse, saltem secundum appetitum sensitivum, aut inefficaciter secundum voluntatem rationalem, nempe conditionatè: Hinc D. Hieronymus intelligendus est de timore efficaci & secundum appetitum rationalem, quia si efficaciter ira illa timuisset, ea efficaciter noluisset, adeòque non evenissent, cum omnis Dei voluntas uti & Christi efficax adimpleatur.*

Quomodo in Christo ira & miratio. *Dicendum 4. In Christo fuisse iram & admirationem: iram quidem, dum Zelo Dei ductus ejecit ementes & vendentes de templo Joan. 2. Zelus autem est species iræ. Deinde aperte illud testatur scriptura Marci 30. ubi dicitur, quòd cum ira circumspexerit Judæos,*

Judæos, qui venerant, ut observarent eum. De admiratione autem dicitur Matth. 8. *Audiens Iesus mirabundus est.* Ira autem illa non erat rectæ rationi repugnans, nec admiratio ex ignorantia orta, quod volunt SS. Patres, dum negant in Christo fuisse iram vel admirationem.

Dicendum 5. Non fuisse in Christo concupiscentiam actualem nec habitualem. Probatur primum, quia actualis illa concupiscentia fuisset Christo voluntaria, cum facillè illam reprimere potuisset, adeòque hoc ipso peccasset. Probatur secundum, quia illa habitualis concupiscentia, de se inclinatur ad malum, & ad objecta rectæ rationi repugnantia: Deinde cum in Christo non fuerit peccatum, etiam non fuit fomes peccati, idest concupiscentia. Unde Aug. tract. 3. in Joan. *Oportebat ut nasceretur alius homo, qui nullam traxit concupiscentiam.* Quamvis ergo in Christo admittendus sit appetitus sensitivus, & passiones aliquæ ejusdem, uti vidimus, numquam tamen rectæ rationi repugnarunt; aut repugnare potuerunt.

Nulla in Christo concupiscentia.

SECTIO VIII.

Quanam persona potuerit incarnari.

DICENDUM primò, Solam personam Filii in divinis assumpsisse naturam humanam, seu esse incarnatam. Intellige hoc sensu, quòd sola persona verbi unita sit humanitati. Aliàs, si unio hypostatica sumatur pro actione talis conjunctionis, sic communis est toti Trinitati; prout omnia opera ad extra, quale est illa unio, ut est actio. Quòd autem sola persona filii unita sit humanitati, probatur Joan. 1. ubi dicitur: *Verbum caro factum est.* Quòd ubique de solo Filio intelligunt Scripturæ & SS. Patres, numquam de incarnatione Patris aut Spiritûs Sancti.

Sola persona Filii fuit incarnata.

Dicendum 2. Potuit tamen tam Pater quam Spiritus

Tom. III.

B

ritus

*Potuit incarnari
tam Pater
quam Spiritus
Sanctus.*

ritus Sanctus incarnari, cum quod potest Filius ad extra, possit & Pater & Spiritus Sanctus. Quinimò possunt omnes tres simul incarnari assumendo vel eandem numero naturam, vel diversam. Probat, quia potest velle Pater & Spiritus Sanctus, ut naturam quæ dependet à Filio, ab ipsis quoque dependeat. Deinde, sicut potuit Filius assumere naturam quam non assumpsit Pater & Spiritus Sanctus; ita illi vicissim potuerunt assumere naturas, quas non assumpsit Filius.

Dices, si una natura ab omnibus personis dependeret, darentur plures causæ totales ejusdem effectus. Resp. hoc posse fieri, si singulæ causæ se solis sint sufficientes ad talem effectum, quo sensu accipitur aliquando causa totalis, idest sufficiens.

*Convenit
solum Filium
incarnari.*

Dicendum 3. Et si aliæ personæ incarnari potuerint ut probatum est, conveniens tamen fuit solam personam Filii incarnari: Tum ut hoc facto singulæ personæ in divinis, sua retinerent nomina, nec alius esset Filius in divinis, & alius in humanis, tum ut qui primogenitus est naturam, multos gigneret Filios adoptione & gratiâ.

Quare autem Filius potius quam Pater incarnatus sit, inquit Innocent. III. Serm. 1. de adventu Domini, ita scribens: *Sed cum tres sint, qui testimonium dant in Cælo, Pater Verbum & Spiritus Sanctus; Cur Pater ipse non venit, aut Spiritum Sanctum non misit? Cur potius Filium destinavit? O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus? Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? Disposuit tamen altitudo Cælestis Consilii, ut Deus qui in sapientia sua mundum creaverat, secundum illud, omnia in sapientia fecit Deus ipse mundum in eadem sapientia recrearet.*

Filius verò est Verbum est sapientia Patris, hinc per Filium voluit mundum recreare.

CAPUT SECUNDUM

De Communicatione Idiomatum in Christo.

SECTIO PRIMA.

Quid sit Idiomatum communicatio, & quomodo fiat.

DICENDUM primò ; communicatio idiomatum, idem est, quòd communicatio in proprietatibus sive attributis. *Communicatio idiomatum.* Idioma enim græcè idem est, quòd proprietas, sive attributum. Hinc fit, ut naturæ tam divina quam humana, de persona verbi in concreto possint prædicari. Deinde ut omnia attributa utriusque naturæ in concreto quoque eidem personæ possint attribui. Unde rectè dicitur, *Persona Filii est Deus* : item *Persona Filii est Homo*. Insuper rectè dicitur : *Filius Dei est impassibilis, æternus, &c.* Et etiam, *Filius Dei est passibilis, &c.* Dixi utrobique, quòd debeant prædicari in concreto, quia si prædicentur in abstracto pleræque tales erunt falsæ: Falsum enim est, quòd Filius Dei sit homo in abstracto, idest humanitas, & sic de cæteris.

Dicendum 2. Hæc communicatio idiomatum fundatur in eo, quòd sit idem suppositum naturæ humanæ & divinæ Docet illud S. Aug. contra Serm. arrianorum c. 8. ubi ait. *Hanc unitatem personæ Christi Jesu, D. N. sic ex natura utraque constantem divina scilicet atque humana, ut qualibet earum vocabulum etiam alteri impertiat, & divina humana, & humana divina, beatus ostendit Apostolus.* Et S. Leo Epist. 10. c. 5. Propter hanc, ait, *unitatem personæ in utraque natura intelligendam, & Filius Hominis legitur descende*

disse de Cælo. & rursus Filius Dei crucifixus dicitur ac sepultus.

*Modi
commu-
nicandi
idiomata.*

Dicendum 3. Nomini illi, quod personam Christi significat, possunt vi hujus communicationis attribui omnia attributa in concreto, quæ attribui possunt naturæ divinæ vel humanæ. Limito tamen hanc regulam, excipiendo attributa naturæ humanæ, quæ imperfectiorem important. Ratio dictæ conclusionis est hæc, quòd nomina in concreto significant id quod habet formam talis concreti: Sed personæ Christi habet formales proprietates utriusque naturæ, juxta jam dicta, ergo.

Dicendum 4. Nulla proprietas naturæ humanæ, etiam sumpta in concreto, potest prædicari de persona Christi, cum reduplicatione divinitatis, aut è contra, nulla proprietas naturæ divinæ potest prædicari de eadem persona cum reduplicatione humanitatis. Hinc non potest dici, *Christus quatenus Deus est passibilis*; aut è contra, *Christus quatenus homo est impassibilis*. Ratio ejus est, quòd aliàs sequeretur naturas illas inter se confusas, quod est hæreticum.

Dicendum 5. Nulla proprietas naturæ divinæ vel humanæ tribui potest personæ Christi, cum particula restringente ad alteram naturam, aut alteram excludente. Hinc non potest dici, *Christus est purus homo*: aut *Christus est Deus tantum*.

*Propositi-
ones varia.*

Dicendum 6. Absolutè vera debet agnosci hæc propositio, *Christus est homo*. Aliàs enim Maria non esset Mater Christi, si Christus non esset homo. Deinde credimus in Symbolo, natum esse Christum de Maria Virgine, & factum esse hominem. Hinc S. Leo Epist. 10. decret. c. 5. agens de Confessione Petri dicentis Christo, *tu es Christus Filius Dei vivi*, ait: *equalis erat periculi, Dominum IESUM Christum, aut Deum tantummodò sine homine, aut sine Deo solum hominem credi disse.*

Hinc periculo subjecit se Schola, quæ docet in rigore Philosophico hanc non esse veram, *Christus est homo*, quam aliquando non sine offensione omnium audivi pro-

propugnari. Nonne idem sentit Lutherus, qui ut tradit Bellarmin. l. 3. de Sacram. c. 29. docet eam esse falsam, secundum regulas Aristotelis? Nonne sic veritatem omnium aliarum similium eludent propositionum, eo quod individuum aliquod non sit species, quæ de tali individuo in concreto prædicatur? Nonne etsi Christo, Petro, &c. Non conveniat natura humana in genere, non erit ideo homo, quod humanitas ipsis non competat? ex quo patet, quod deducat aliquando Philosophia intemperantiùs usurpata.

Dicendum ultimò. Hæ propositiones sunt veræ *Christus est creatura*, cum sit talis, eo ipso quo sit homo. *Christus est homo divinus*, intelligendo talem personam, cui divinitas essentialiter competat, non item accidentaliter. Item hæc est vera; *Christus factus est homo*, ut dicitur in Symbolo: non item hæc; *Homo factus est Deus*, eo quod sensus sit, quod suppositum humanum inceperit esse Deus, quod falsum est. Si tamen sit sensus, quod duo termini *homo* & *Deus* inceperint de se mutuo prædicari, sic admitti debet ut vera, quo sensu aliquando dicunt SS. Patres, Deum factum hominem, & hominem Deum, Hæc autem juxta D. Thom. non est admittenda tamquam vera, *Christus est homo Dominicus*, eo quod sit *Dominus*, & eapropter hanc propositionem retractavit S. Aug. l. 1. retract. c. 19. etsi aliquando ab aliis usurpetur, quo pacto ut vera sit, intelligi debet hoc sensu, ut Christus secundum naturam humanam, sit aliquid pertinens ad Dominum. Idem dic de eâ: *Christus est homo deifer*: eo quod illa de se importet suppositum, quod non verè, sed solum moraliter esset Deus, aliàs si importet suppositum, cui substantialiter competit divinitas, admitti poterit ut vera.

S E C T I O II.

De Gratia Christi.

CUM gratia nihil sit aliud, quam aliquid quod reddit aliquem justum ac Deo gratum, dicendum est primò cum S. Aug. tract. 108. in Joan. *Filius hominis sanctificatus est ab initio creationis sue, quando Verbum factum est caro, quia una persona facta est, Verbum & caro.* Ratio ergo quare Christi anima fuerit Sancta aut sanctificata sit, quia una persona facta est Verbum & caro.

*Per quid
anima
Christi
facta sit
sancta.*

Dicendum 2. Facta est Sancta Christi anima per gratiam sanctificantem creatam, & etiam per ipsam divinitatem. Probatur prius, quia, etsi absque dono gratiæ, ipsum verbum per se, animam Christi potuisset sanctificare, tamen hoc maximè congruebat, tum quia cum anima Christi non esset sancta per essentiam, requirebatur, ut esset per participationem, quod fit per gratiam; tum etiam quia requiritur principium intrinsicum ad actiones supernaturales in Christo, nec sufficit quòd exterius adjuvetur, hoc autem principium est gratia.

Probatur posterius, ex eo quòd Divinitas sit ipsa Sanctitas, & origo omnis sanctitatis, unde nihil obest, quo minus dicatur humanitatem cui unita erat sanctificasse per se & ratione sui: Hinc dicit August. quòd sanctificaverit *se in se*, hoc est *se hominem, in se, verbo.* Quomodò autem possit quis dici sanctus, per receptionem ipsius Spiritus Sancti aut sanctitatis; vide in materia de justificatione.

*Virtutes
in Christo.*

Dicendum 2. Cùm in Christo fuerit plenitudo gratiæ, consequitur in Christo fuisse omnes virtutes statui comprehensoris non repugnantes, infusas quidem supernaturales, sed naturales habuit acquisitas ab initio conceptionis.

Fi. *

Fides ergo juxta aliquos & spes in illo non fuit, eo quod quandam imperfectionem importent, & statui beatorum repugnent, cum fides de se sit obscura notitia non apparentium, beatis autem appareant, quæ fide credimus. Spes autem est desiderium beatitudinis nondum adeptæ. Verum juxta dicta §. 702. de fide in 2. 2. non est ratio quare beatis negetur inesse fides respectu illius, quod non comprehendunt in Deo. Idem est de spe respectu corporis glorificationis, quam proinde etiam Christo competere tali respectu, dictum fuit §. 4. de sub-
Christus speravit gloriam corporis.

Dicendum 3. Fuit in Christo virtus pœnitentiæ, prout importat virtutem, quæ detestatur peccata, à quocumque sint commissa, & pro iisdem satisfacere desiderat, cum iia Christus pro nostris offensis satisfecerit, easque sit detestatus. Si verò importet virtutem, cujus actus proprius est lugere & detestari peccata à se commissa, sic nullatenus in Deo pœnitentiæ virtus est admittenda. *Pœnitentia Christi*

Dicendum 4. Fuerunt in Christo dona Spiritus Sancti. Cùm enim dona illa sint spiritualia quædam animæ ornamenta, quibus anima redditur facilè mobilis ad ductum & motionem Spiritus Sancti sequendum, sequitur illa in anima Christi esse admittenda, cùm ad illud anima ejus fuerit promptissima. Hinc Isaïæ 11. de Christo dicitur: *Et requiesces super eum Spiritus Domini: Spiritus sapientia & intellectus, &c.* *Dona Spiritus Sancti. S.*

Dicendum 5. Fuisse in Christo gratias gratis datas, id est actus supra naturam, factos operatione divinâ ad fidei confirmationem aut propagationem, quales actus in Christo plenissimè fuisse clarè constat ex miraculis, Prophætiis, gratia sanitarum, &c. *Gratia gratis data.*

Dicendum 6. Gratiam Christi, cùm fuerit quid creatum, fuisse finitam: dicitur tamen aliquando in-

Quomodo gratia Christi sit finita & infinita.

finita, ratione effectûs infiniti, cum opera Christi, talî gratiâ facta, fuerint infiniti valoris: dicitur quoque aliquando gratiam Christi non fuisse datam ad mensuram, eò quòd in Christo fuerit plenitudo gratiæ, ex qua omnes eam accepturi erant, ut ex primo fonte. Ex quo sequitur, quòd Christi gratia non potuerit augeri, eò quòd ab initio perfectissima fuerit & plenissima, & si quando dicit Scriptura quòd *Christus proficiebat scientiâ, etate, & gratiâ apud Deum &c.* Lucæ 2. intelligendum est, de manifestatione gratiæ, quæ sensim hominibus decursu vitæ Christi manifestabatur.

SECTIO III.

De Scientia Christi.

Scientia Christifuit perfectissima.

CUM intellectus sit proprietas naturæ rationalis, sequitur eum in Christo fuisse perfectissimum. Dico tamen 1. anima Christi non intellexit, nec intelligere potuit scientiâ increatâ. Probatur primò ex eo, quòd intelligere sit actio vitalis, undè est actio naturæ intelligentis, atqui intellectio increata non potest esse actio vitalis naturæ creatæ, ergò. Deinde intellectus & actio intelligendi non distinguuntur, adeò ut hâc ratione dicant SS. PP. ut Amb. & Damasc. quòd non possit esse una operatio, ubi diversa est substantia: cum ergò anima Christi & intellectus divinus fuerint diversæ substantiæ, sequitur quòd illorum non potuerit esse eadem intelligendi operatio.

Scientia beatorum.

Dico 2. habuit & Christus scientiam beatificam, idque ab initio conceptionis suæ. Patuit hoc juxta SS. PP. in transfiguratione, in qua gloria ejus beatifica apparuit. Deinde præter hanc scientiam beatificam habuit & iusufam, imò & acquisitam. Probatur primùm, quia cum Christus esset doctor universorum

forum, quem decebat scientia perfectissima, decebat quoque eum habere scientiam rerum naturalium & supernaturalium non tantum in verbo, quam habebat vi beatitudinis suæ, sed etiam in se ipsis. Probatur secundum, quia decursu temporis habuit scientiam experimentalem; deinde nihil perfectionis humanæ defuit humanitati Christi, habere autem scientiam acquisitam, in naturalibus non modica est perfectio.

Dicendum 3. verò simile videri, Christi animam Quanam cognoverit anima Christi. omnia prorsus cognovisse, quæ à Deo cognoscuntur. Probatur ex S. August. l. qq. 83. q. 65. ubi ait: *Illius (Christi) Lintheamina & sudarium, qui peccatum non fecit, ET NIHIL IGNORAVIT, in monumento inventa sunt. Ipse solus in carne non tantum in monumento non est oppressus, ut aliquod peccatum in eo inveniretur: sed nec lintheis implicatus, ut ALIQUID EUM LATERET.*

Dices: ergo Christus Deum comprehendit, quod An Christus Deum comprehendit. tamen Christo & beatis denegant SS. PP. Resp. comprehendit Christus illa hoc sensu, ut in objecto comprehensionis nihil sit, quod illum latuerit. Non tamen comprehendit proprie, id est intellexit cognitione adæquante objectum, sive quæ tanta sit, quanta est objecti cognoscibilitas: de posteriori autem comprehensione intelligendi sunt SS. Patres, dum negant Christo comprehensionem rerum divinarum. Longè enim cognoscibilitas Dei, excedit cognitionem Christi, uti clarè patet ex cognitione Dei respectu sui ipsius, quæ longè est perfectior, cognitione animæ Christi.

Objicies, Christus fatetur Marci 13. se nescire diem Quomodo Christus aliqua nesciat. Judicii. Resp. nescivit Christus diem iudicii ordinariæ cognitione, id est absque speciali revelatione, & in quantum homo, ut aliqui dicunt. Vel etiam quod non ita sciret, ut declarare deberet Apostolis. Sicut enim legatus si rogetur de rebus commissionem & legationem excedentibus, rectè dicit, se eadem nescire, puta ut legatus.

Dicendum 4. Christum per scientiam infusam cognovisse

gnovisse omnia tam supernaturalia, quam naturalia, quæ ab homine, vel ab Angelo sciri possunt: talis enim scientia decebat Christum, qui esset caput & magister hominum & Angelorum, & omnia venerat restaurare. Denique decebat illum talis scientia, in quo erant omnes Theauri sapientiæ absconditi, à quo proinde omnes discere deberent, non ipse ab aliis: et si quando alios rogasse Christum scriptura dicat, tamen non rogavit ut disceret, sed ut doceret & instrueret.

*Quomodo
Christus
rogaverit
alios.*

S E C T I O IV.

De Potentia animæ Christi.

*Anima
Christi non
fuit omni-
potens.*

DICENDUM primò, Animam Christi verbo unitam mansisse creaturam, & consequenter non fuisse omnipotentem. Omnipotentia enim duo involvit: unum quod se extendere possit ad omne factibile, quod animæ Christi non competit, cum se extendere nequeat ad se ipsam. Alterum quod à concursu causæ superioris sit independens, quod neque illi competit. Hinc Cyrill ad Monach. Ægypt. pag. 18. *Omnia*, ait, *condere, solius Dei est*. Quando igitur SS. Patres aliquando humanitatem Christi omnipotentem vocant, intelligendi sunt vel secundum communicationem idiomatum: vel quod humanitas Christi propter conjunctionem cum verbo esset maximæ efficacis, quod omnia posset à verbo impetrare.

*Potestas
animæ
Christi.*

Dicendum 2. Cum anima Christi fuerit perfectissima, quoad vires naturales, sequitur eandem habuisse potestatem ad omnes naturales effectus: & cum in super fuerit plena gratiæ sequitur eam habuisse potentiam ad omnes effectus supernaturales, quæ animæ humanæ quoquo modo possent competere. Deinde habuit anima Christi ut instrumentum verbi, vim immutandi res miraculosè, maximè eas quæ ad finem

nem incarnationis possent conducere: quæ quidem vis permanenter erat in Christo, quæ in aliis SS. solummodo erat transeunter, dum à divina virtute aliquando juvabantur.

Dicendum 3. Verius videri, humanitatem Christi non solum moraliter & per modum gratiæ impetratoriæ sed Physicæ concurrisse ad miracula, unde dum S. Aug. tract. 8. in Joan. ait: *Miraculum quod facturus erat in cana Galilææ, secundum divinitatem facturus erat, non secundum infirmitatem.* Et Damascen. l. 3. fid. orth. c. 15. *Miraculorum vis, ait, divinitatis ipsius actio erat... humanae porro actionis opus id fuit, quod puella manum arripuerit, ac pertraxerit, divina autem, quod eam ad vitam revocârit.* Intelligi debet divinitatem esse causam principalem miraculorum. Hinc virtus quæ à Christo exivisse dicitur aliquando in Evangelio; vel fuit Spiritus Sanctus ut voluit S. Aug. tract. 99. in Joan. ad eoque illa Physicè operata fuit miracula: vel fuerunt ipsa opera miraculosa, quæ dicuntur aliquando virtus, ut Marc. 6. dicitur quòd non potuerit *ibi* (in suâ patriâ) *facere ullam virtutem*, idest, miraculum.

*Modus
patrandi
miracula.*

Dicendum 4. Quæcumque absolutâ voluntate voluit Christi anima, facere potuit. Probatum breviter, quia summam sapientiam dedecet velle aliquid facere, quod sciret esse impossibile.

*Quod voluit
Christus, hoc
potuit.*

SECTION V.

De voluntate & libertate Christi.

DICENDUM primò, duplex in Christo admittenda est voluntas, una divina, alia humana. De divina constat. Quòd etiam humana admittenda sit, patet ex eo, quòd Christus fuerit verus homo, fuerit obediens, meruerit, &c. Quæ omnia voluntatem humanam Christi satis declarant.

*Duplex
in Christo
voluntas.*

Dicendum 2. voluntas animæ Christi efficax, semper

per

Censuravit voluntatem Christi cum divina. per fuit conformis voluntati Patris. Declarat illud Scriptura variis locis, ubi dicit cibum Christi, esse, facere voluntatem Patris, ut Joan. 4. quæ placita sunt Patri semper à Christo facta esse, ut c. 8. &c. Deinde cùm anima Christi perfectè sciret voluntatem Patris, imprudenter egisset volendo eidem contraire.

Quomodo potuerit esse differens. Dicendum tertio: potuit tamen voluntas sensualis & rationalis Christi ut est inclinatio naturalis, aliud velle quàm Deus: sic Matth. 26. dicit Christus: *Non quod ego volo, sed quod tu.* Ad quod S. August. l. 3. contra Maximi. c. 29. *In hoc ait, quod Christus dicit, non quod ego volo, sed quod tu, aliud ostendit se voluisse quàm Pater, quod nisi humano corde non potest, cùm infirmitatem nostram in suam, non divinum, sed humanum transfiguraret affectum.* Ratio est, quod sensualis appetitus & naturalis voluntatis inclinatio refugiat dolores, & mortem, quam præceperat voluntas divina.

Nec inde in Christo ullatenus consequitur voluntatum repugnantia, cùm equidem nihil volebant illæ voluntates, à voluntate Dei alienum: volebat enim voluntas divina, ut voluntas sensitiva & ipsius voluntatis inclinatio mortem averfaretur, timeret &c. ut ostenderet se verum hominem in carne passibili.

Libertas Christi. Dicendum 4. fuisse in Christo liberum arbitrium: *Oblatus enim est, quia ipse voluit.* Isaïæ. 53. deinde Joan 7. dicitur de Christo. *Ambulabat Jesus in Galileam, non enim volebat in Judæam ambulare.* Deinde Christus meruit, satisfecit &c. quæ omnia exigunt libertatem.

Dicendum 5. fuit illud arbitrium Christi impeccabile. Probatur: quia tenebatur verbum impedire, ne peccatum flueret in humanitatem, quæ sibi jam erat propria: quod si non impedisset, peccasset verbum, quod erat impossibile. Deinde probatur ex eo, quod Christus non solum viator fuerit, sed etiam comprehensor, beatos autem esse impeccabiles dicam in sequentibus.

S E C T I O VI.

Quomodo consistat libertas Christi, cum ejus impeccabilitate, visione beatificâ, & prædefinitione divinâ.

SUPPOSITO quòd Christo datum sit verum à ^{Quomodo} Patre moriendi præceptum, uti postea probabi- ^{Christus} mus, dicendum primò, Christum in executione ta- ^{fit Liber} lis præcepti fuisse liberum, etiam non obstante ejus ^{in exe-} impeccabilitate. Probant hoc aliqui ex eo, quòd equi- ^{quendis} dem stante tali præcepto Patris, & impeccabilitate ^{mandatis.} Christi, non erat Christo determinata mors, quòd tempus, modum, motiva quare moreretur, & alias circumstantias ad quas proindè remansit in Christo libertas. Verùm nihil respondet hæc sententia in casu præcepti; quòd omnes circumstantias determinati, an talis præcepti adimpletione fuerit liber. Unde Resp. etiam in illo casu liberum fuisse Christi arbitrium. Pro cuius intelligentia prænotandum est, quòd non omnis suppositio ad actum voluntatis prævia, quæ posita infallibiliter actum infert, auferat libertatem voluntatis (aliàs enim prædefinitio divina nostris actibus illam auferret, cum eâ positâ infallibiliter sequatur actio) sed ulterius requiritur, ut illa suppositio talis sit, ut efficaci & physico modo voluntatem efficiendo ejus libertatem auferat. Cùm ergò præceptum illud à Patre datum, sit Christi voluntati extrinsecum, & non tam ex parte potentix, quàm ex parte objecti voluntatem moveat, neque aliquid objecto addat, quo voluntas ad actum necessitetur, sequitur voluntatem Christi in adimpletione præcepti, etiam quòd ad omnes circumstantias determinati, fuisse intrinsecè liberam. Confirmat illud S. Th. in 3. d. 18. q. 1. a. 2. ubi ait. *Etiam si liberum Christi arbitrium esset determinatum ad unum numero, sicut ad diligendum Deum, quod non facere non potest, tamen non ex hoc amittit libertatem, aut rationem laudis, sicut meriti, quia in illud non*

non coactè, sed spontè tendit, & ita est actus sui Dominus.

Cùm ergo, ut ante dictum est, voluntas Christi fuerit impeccabilis, ex eo quòd voluntas ejus esset voluntas verbi, adeout si voluntas Christi defecisset, defectus ille voluntati verbi fuisset adscribendus, quòd defectum non impedisset; nullò modo autem sit impeccabilis ex intrinseca determinatione & necessitatione voluntatis ad hic & nunc operandum: sequitur voluntatem Christi ex intrinseca sua ratione & dispositione, potuisse non adimplere illud à patre acceptum præceptum, etsi factâ unione hypostaticâ & stante obligatione verbi custodiendi humanitatem à peccato, absolutè non potuerit peccare.

Quomodo libertas Christi consistat cum visione beatifica.

Dicendum 2. Eodem modo libertas Christi consistit cum ejus visione beatifica, cùm voluntas nihil habeat intrinsecum sese ad actum amoris Dei necessitans, adeòque tota determinatio necessitans oritur ex parte objecti, quod ut summè amandum proponitur, hoc autem nihil libertati officit, cùm si per impossibile supponeretur, dari aliquid melius objecto proposito, nihil obesset, quò minus voluntas in illud posset ferri.

Prædefinitio non obstat libertati Christi.

Dicendum 3. Non magis officit libertati Christi prædefinitio divina prius à Deo facta, quam actus à voluntate Christi essent voliti; non magis inquam, quam illa officiat libertati humanæ. Prædefinitio enim habet se omninò extrinsecè ad voluntatem, eandem intrinsecè relinquens in sua naturali dispositione, & eidem sese attemperans, dum actus prædefinitur; etsi illâ positâ, actus infallibiliter consequatur.

Dicendum ultimò. Non obstante impeccabilitate, visione beatifica, & prædefinitione dictâ, Christi voluntatem mansisse essentialiter liberam, eo ipso quo sese ad actum obedientiæ, amoris &c. determinavit, idque prævio perfectissimo rationis judicio, in quo essentialis libertatis ratio consistit, de quo plura dixi in 1. 2. de libertate.

S E C T I O V I I.

De Merito Christi.

DICENDUM primò, de fide esse, Christum nobis meruisse. Probatur ex variis scripturæ locis, quæ dicunt Christum suo sanguine nos redemisse, uti etiam ex Conc. Trid. ses. 6. c. 7. ubi ait, Christum esse causam meritoriam nostræ justificationis; Denique ex eo, quòd habuerit omnes conditiones ad meritum requisitas. Meritus autem est, ab initio suæ Conceptionis, usque ad mortem, idque sine ulla interruptione intermediâ.

Quo tempore Christus meruerit.

Dicendum 2. In instanti mortis, cum vita Christi finitum fuit ejus meritum. Hinc per apertionem lateris, per resurrectionem, ad inferos descensionem, &c: Christus non meruit, nec satisfecit, cum status merendi & satisfaciendi jam transierat: quatenus tamen Christus vivens prævidit, & liberè acceptavit, & pro nobis obtulit vulnera etiam post mortem inflicta, quæ prævidebat, eatenus meruit nobis eâ lateris apertione pro nobis oblatâ, uti & aliis post mortem vulneribus.

Dicendum 3. Christus in statu meriti non profecit, sed quodlibet Christi opus fuit meritorum infiniti valoris: Probatur, quia valor meriti, uti etiam satisfactionis, crescit ex dignitate personæ, atque Christus fuit persona dignitatis infinitæ. Etsi enim omnis Christi actio, fuerit finitæ entitatis, non tamen finiti valoris, cum valor operis ab ejus entitate diversus sit, & pendens à morali æstimatione actûs, quam habet ex ordine ad personam Christi agentis.

Allo Christi fuit finita entitatis, infiniti valoris.

Dicendum 4. etsi omnis Christi actio fuerit infiniti valoris, non tamen quælibet fuit sufficiens ad merendum præmium, Christo à patre præstitutum, sed aliter ex divina ordinatione factum est, ut per omniscatorum,

Non enim alio mereri poterat deletionem peccatorum.

omnes Christi actiones deleteretur Chirographum, & per mortem ejus finiretur incarnationis æconomia; & redemptionis negotium consummaretur, unde moriens exclamavit: *Consummatum est*. Quâ oblatione sui, consummavit in æternum sanctificatus; ut ait Apost. ad Hæb. 9. & 10. Ipsâ tamen morte etiam meritus est Christus, idest, ut mors erat in fieri, non item ut in factò esse, ait D. Thom.

Christus moriendo meruit.

Dicendum 5. etsi Christus principaliter incarnatus sit nostræ redemptionis causâ, sibi tamen aliquid meruisse tenendum est. Hinc dicit Script. ad Philip: 2. *Humiliavit semetipsum..... propter quod exaltavit illum*, &c. Non tamen meruit prædestinationem incarnationis, aut ejus executionem. Probatur prius, quia meritum debet præcedere præmium, vel in se; vel ut est in mente præmiantis: Sed meritum Christi talem prædestinationem præcedere nequit, quæ fuit ab æterno. Probatur quoque posterius, quia prius debet cogitari suppositum, idest Christus qui meretur, adeòque prius debet concipi ipsa incarnatio. Eodem modo Christus non meruit sibi visionem beatificam, neque gratiam, quia inde sequeretur quòd illis aliquando caruisset, quod falsum est.

Non meruit incarnationis prædestinationem.

Dicendum 6: Christum sibi meruisse gloriam corporis, ejusque immortalitatem, sui nominis exaltationem & alia his similia. Etsi enim illa Christo deberentur; titulo unionis hypostaticæ; novo tamen titulo eadem mereri poterat, uti fecit, & patet ex Epist. ad Philip. 2. dictâ.

Quam Christus meruerit.

Dicendum 7. Meruit Christus remissionem peccatorum, gratiam primam, gratiæ augmentum, prædestinationem nostram, satisfactiones nostras, justificationis media, omnia denique opera nostra meritoria. Probatur: quia imprimis, *Sanguis Christi emundat nos ab omni peccato*. 1. Joan. 1. Deinde generaliter dicit Apost. ad Ephes. 1. *Deus benedixit nos in omni benedictione in cælestibus in Christo*. Rursum Conc. Trid. *ses. 6:*

les. 6. c. 5. declarat, *justificationis exordium in adultis à Dei per Jesum Christum præveniente gratia sumendum esse, h c est, ab ejus vocatione, qua nullis eorum existentibus meritis vocantur.* Iterum idem concilium les. 14. c. 8. dicit *Omnem nostram sufficientiam ad satisfaciendum esse à Christo; nos in illo satisfacere, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habeant.* insuper les. 6. c. 16. dicit. *Christum Jesum tamquam caput in membra, & tamquam vitem in palmites, in ipsos justificatos, jugiter virtutem influere, quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, comitatur & subsequitur.* Denique apertè dicit scriptura ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso (Christo) ante mundi constitutionem, ut essemus Sancti & Immaculati, &c.* Et rursus eodem cap. *Prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum.*

Dicendum 8. Christum meruisse SS. Patribus V. *Hami-*
 T. gratiam & gloriam, eo sensu, quòd Deus intuitu meritorum Christi quæ prævidebat, illis dederit *bus omni-*
 gratiam & gloriam; quod meritum potest dici me- *bus me-*
 ritum latè dictum, ut volunt aliqui, cum hoc negent *rui Chri-*
 de merito strictè dicto; maximè cum S. August. di- *stus gra-*
 cat l. de moribus Eccl. c. 25. *Nec præmium potest* *tiam &*
precedere merita, nec prius homini dari quam dignus sit. *gloriam.*
 Et rursus tract. 40. in Joan. *Quæris mercedem? Opus*
precedat. Ad quod responderi potest, ut ante insinua-
 vimus, sufficere quod meritum præexistat præmio,
 vel in se vel ut est in mente præmiantis, qualiter
 etiam præexistebat Christi meritum in mente divi-
 na.

Dicendum 9. S. Augustino conformius docent, *Non An-*
 qui negant Christum esse meritum Angelis gratiam, *gelu.*
 gloriam & perseverantiam. Probatum primò ex
 Apost. ad Heb. 2. ubi ait, quod illi qui à Christo
 sanctificantur sint ex uno omnes, idest ex uno Ada-
 mo. Unde addit, quod Christus non confundatur
 ideo, eosdem vocare fratres. Atqui Angeli nec ab
 Adamo descendunt, nec possunt dici Fratres Chri-
 sti, ergo ii à Christo non sanctificantur, juxta Aposto-

lùm. Deinde gratia & gloria Angelorum fuit omnino independens à peccato Adæ, & consequenter à morte Christi, quæ supponit Adæ peccatum, & si ille non peccasset, filius hominis non venisset, ut ait S. Aug.

Dices, quomodò ergo Christus dicit Joan. 14. *Nemo venit ad Patrem nisi per me?* Deinde quomodo ad Eph. 1. dicitur Christus instaurare, & ad Colof. 1. pacificare per sanguinem ejus omnia, quæ sũnt in cœlo, sive in terra. Denique quomodo Apocalypf. 12. dicitur Michaël vicisse prælium in sanguine agni. Resp. ad primum, to *nemo* referri debet ad solos homines, ad quos dirigitur Christi sermo. ad 2. Resp. Deum per Christum instaurare, ea quæ in cœlis sunt, quatenus per illum implet Angelorum ruinas. Pacificare verò dicitur per sanguinem ejus eadem, quatenus datur per Christum pax inter Angelos & homines, quibus Angeli ante, ob peccatum erant offensi. Ita etiam intelligi potest, quod ait S. Hier. in c. 1. ad Eph. ubi dicit crucem Christi purgasse ea etiam, quæ in cœlis erant: aut certè loquutus est ex sententia Origenis docentis Christum pro Angelis esse passum. Denique Michaël non vicit prælium proprium, idest pro propria salute inutum cum dracone, sed pro salute hominum, quam draco impedire tentabat.

Objicies deinde, D. Thomas in illum locum Joan. 1. *De plenitudine ejus nos omnes accepimus*, ita ait, *omnes accepimus, etiam Angeli*. Resp. dissimulato, quod, ut observant aliqui, similia verba in commentario D. Thomæ inveniri non possint, rectè locum illum intelligi de plenitudine Christi secundùm divinitatem, quæ est sanctitas per essentiam, à qua omnis alia sanctitas derivatur, etiam Angelorum. Vel etiam dici potest, etiam Angelos aliquid accepisse ab ipsius Christi gratia, puta concordiam cum hominibus, Consortium eorumdem, &c.

Denique quod Christus sit caput Angelorum nihil prorsus obstat, cùm ad hoc sufficiat, quod ab eo illuminentur, gloriam aliquam accidentalem accipiant, &c.

CAPUT

*Omnis
sanctitas
à sancti-
tate in-
creata.*

tisfactiones Christi nobis possint applicari.

Dicendum secundò, Christum satisfacisse suo Patri ex rigorosa justitia. Probatur, quia inter Deum & homines talis justitia reperitur, uti probabitur de jure & justitia, ergo & inter Deum & Christum. Hinc dicit Scriptura Christum solvisse debitum, emisse nos pretio sanguinis, extinxisse chirographum, &c. Quæ propriè sunt justitiæ actiones.

Dices, debitum importat imperfectionem in Christo. Deinde justitia debet esse inter personas distinctas, cum autem Christus sit Deus, sequitur sibi ex justitia satisfacisse. Resp. ad primum, nullam hoc dicere imperfectionem, si debitum illud oriatur ex liberali alterius voluntate, sicut in Deo nullam dicit imperfectionem, quòd aliquid debeat ex fidelitate cum totum oriatur ex liberali ejus promissione & voluntate.

Ad aliud resp. hoc quidem communiter fieri, sed posse quoque aliter, si v. g. duæ naturæ, quæ diversâ ratione habent diversa jura, in eadem persona conveniant. Sic etiam potest tutor sibi satisfacere ex bonis pupilli, quatenus subit personam pupilli. Vide plura de jure & justitia.

S E C T I O II.

An & quomodo Christus pro omnibus sit mortuus.

DICENDUM primò, De fide esse Christum pro omnibus esse mortuum. Probatur ex Sacra Scriptura 2. ad Cor. 5, ubi ait: *Pro omnibus mortuus est Christus.* Et 1. ad Tim. 2. *Qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus.* Hinc quoque S. Aug. in psalm. 95. *Judicabit orbem terrarum in æquitate, ait, totum judicare debet, qui pro toto pretium dedit.*

Dicendum 2. Mortuus est Christus pro omnibus quoad sufficientiam, idest quod sufficiens redemptionis

*Christus
pro omni-
bus mor-
tuus est,*

nis

nis pretium obtulerit, sed non quoad efficaciam. Pro-^{quoad suf}
 batur ex Trid. fef. 6. c. 3. ubi dicitur: *Et si Christus*^{ficientiam}
pro omnibus mortuus est (quoad sufficientiam) non ta-
 men omnes mortis ejus beneficium accipiunt, id est efficacia
 Crucis Christi illis non applicatur. Cùm enim Filius
 suam voluntatem voluntati Patris semper conforma-
 verit, sequitur pro illis tantum efficaciter obtulisse sa-
 lutis remedium, quos Pater ab æterno dilexit & ad
 gloriam prædestinavit.

Dicendum 3. Cum D. Th. 3. p. q. 49. a. 1. ad 3. ^{Quoad}
 Passionem Christi salvasse causaliter, quia causam sa-^{causalitatem}
 lutis instituit, quâ omnia mundi peccata deleri possent:^{tem}
Sicut, ait, Si medicus conficiat medicinam, ex qua pos-
sint, quicumque morbi sanari, quæ tamen nihil proderit,
nisi ab agrotante sumatur: ita Passio Christi (ait ibidem
 ad 4.) *causa quedam universalis est remissionis peccato-*
rum, quam necesse sit singulis adhiberi ad deletionem pro-
priorum peccatorum, per Baptismum, Pœnitentiam, & alia
Sacramenta vim Passionis Christi nobis applicantia. Unde
 sequitur efficaciam Crucis Christi iis non applicari,
 quibus salutis remedia desunt.

Dicendum 4. Sicut ex infinita Dei bonitate Chri-
 stus vult omnes homines salvos fieri voluntate antece-
 dente, etsi prævisis peccatis aliquorum, velit eos
 damnare voluntate consequenti & efficaci: ita etiam
 Christus voluit pro omnibus mori, id est, sufficiens
 offerre redemptionis remedium, sic ut prævisis ali-
 quorum culpis, nolit illis hoc remedium mortis ap-
 plicari. Sic parvulis aliquibus, saltem ob culpam ori-
 ginalem, non vult hoc remedium applicari, cùm
 ut ait D. August. eos Deus suo regno adjici non vult.
 In quibus etiam patet, non adesse omnibus gratiam
 sufficientem ad salutem, neque hoc probari posse
 ex meritis Christi. Non enim dicitur Christus mor-
 tuus pro omnibus quoad sufficientiam, quasi
 propter Christi mortem omnibus actu detur sufficiens
 auxilium, sed quòd omnes possent ex illa obtinere
 sufficiens auxilium; si autem aliqui illud non obti-

38 DE SUBJECTIONE CHRISTI,
neant iusto Dei iudicio non obtinent, quibus autem
datur, misericorditer datur.

Ex dictis collige, quomodo intelligendæ sint scri-
pturæ generales dicentes Christum pro omnibus esse
mortuum; scilicet quoad sufficientiam; item quo-
modo aliæ idem in speciem negantes, ut illud à S.
Aug. Epist. 102. *Non perit unus ex illis, pro quibus
mortuus est Christus*, Item l. 1. c. 15. de adult. Conjug.
ubi ait: *Omnis qui Christi sanguine redemptus est, homo
est: non tamen omnis qui homo est, etiam sanguine Chri-
sti redemptus est*. Illa enim & similia intelligenda sunt
quoad efficaciam, quod illi pro quibus efficaciter
Christus mortuus est, certò salventur.

S E C T I O III.

De Subjectione Christi.

*Christus
subjectus
fuit legi-
bus.*

DICENDUM primo, Christum subjectum fuisse
legi naturali; imo & divinæ. Probatur primum
ex eo, quod Christus tenebatur, colere parentes,
non mentiri, &c. Et quamvis Deus etiam teneatur
non mentiri, non ideo tamen dici potest esse subje-
ctus legibus, cum non habeat hoc ratione alicujus
obligationis à superioritate impositæ, sed ratione
sue bonitatis, & sibi ipsi sit lex & regula.

*Agnoscen-
dum est
verum
præceptum
Christo a
Patre da-
tum.*

Probatur posterius, quia verum & proprium præ-
ceptum moriendi accepit à Patre: nam ut, ait Joan.
14. *Et sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio*. Deinde,
dicitur *factus obediens usque ad mortem*. Philip. 2.
Obedientia autem præceptum importat, cui obedi-
tur. Hinc dicit S. August. contra Serm. Arian. c. 6.
*Voluntate & PRÆCEPTO Patris, ad passionem & mor-
tem properavit*. Nec dici potest, fuisse solum præcep-
tum improprie dictum, scilicet voluntatem Patris,
cui obedivit Christus, quia vera obedientia non est,
nisi ubi est verum præceptum, atqui Christus fuit
verè obediens, ergo. Neque obstat quod imminente
jam

jam morte, rogaverit patrem, *Fiat Voluntas tua*, quia voluntas sæpè sumitur pro mandato, uti & ibidem & alibi sæpè.

Dicendum 2. Christus non fuit subjectus legi veteri; nec legi novæ, nec legi humanæ. Probatur prius, quia illa per adventum Christi expirabat, & filius hominis est Dominus etiam sabbathi, hoc est cæremoniarum legis. Fuit tamen illi de facto obediens, ut probaret eam sanctam, averteret occasionem Judæis calumniandi, obedientiam commendaret, &c.

*Quare
Christus
servaverit
legem
V. T.*

Probatur 2. Quia ipse-met erat legislator & author legis novæ. Neque refert quòd aliquando legislator teneatur propriâ lege, quia hoc tantum fit, quando materia legis æquè ipsum concernit ac subditos, v. g. in lege Ecclesiastica de jejuniis. Quando autem lex concernit subditos, ut subditi sunt, tunc non obligat legislatorem superiorem, patet in lege solvendi tributum. Talis autem lex erat L. N. quæ concernebat hominem ut salvandum adventu Christi.

*Christus
non tene-
batur lege
nova.*

Dicendum 3. Christus secundum humanitatem fuit subjectus Patri. Probatur ex dictis, quia fuit eidem obediens usque ad mortem. Deinde Christus ut talis, fuit creatura, ergo erat factori suo deserviens, uti omnis creatura. Imò ex scriptura constat Christum fuisse servum Dei Patris: sic Isaïæ 53. *justificabit ipse justus servus meus multos*. Quæ servitus in eo sita est, quòd sit subjectus Patri, uti servi Domino in exequendis mandatis, ab ejus nutu pendeat secundum humanitatem, &c. Hinc quando Conc. aut SS. Patres negant Christum fuisse servum, intelligunt servitatem peccati, aut dejectionem quæ in servis propriè dictis contemptibilis est & abjecta.

*Christus
quomodo
erat sub-
jectus Pa-
tri.*

Dicendum 4. Christus non est filius Dei adoptivus, sed est Filius Dei à natura. Probatur, quia adoptivus dicitur persona aliena, quæ assumitur in hæreditatem: Christus autem non est persona extranea à Deo, sed est persona quæ sit verus Deus & Homo,

*Christus
est Filius
Patris na-
turalis.*

adeoque non assumitur ut extranea ad hæreditatem, cui ipsa hæreditas tanquam naturali filio competit. Improprè tamen secundùm humanitatem dicitur adoptivus, cum adoptare humanitatem idem significet, quod illam assumere, quo sensu intelligendi sunt aliqui SS. PP. ita loquentes de Christo. Deinde dicitur aliquando Christus sibi meruisse adoptionis jus, hoc sensu scilicet, quod meruerit nos omnes adoptare in hæreditatem salutis. Nec denique potest Christus dici Filius Dei adoptivus ratione humanitatis, quæ Deo extranea est, & potest assumi ad hæreditatem regni, quia adoptio non tribuitur naturis, sed personis.

*Quomodo
dici possit
Filius Dei
adoptivus*

*Christus
ut homo
est Dei Fi-
lius natu-
ralis.*

Dicendum 5. Christus Homo est Filius Dei naturalis, imò Christus in quantum homo, est talis. Prius patet, quia Christus homo est Deus, ergo Filius Dei Patris. Posterius quoque verum est hoc sensu, quod Christus quatenus est persona, cui humanitas competit, & per eandem subsistens, sit Filius Dei naturalis, cum verbum in divinis sit tale.

S E C T I O IV.

De oratione Christi.

*Christus
vere ora-
vit.*

DICENDUM primò, Christum verè & non tantùm simulatè orasse, tam pro se, quam pro nobis. Probatur 1. quia ut ait scriptura Lucæ 6. *exiit in montem orare: & erat pernoctans in oratione.* Idem dicit alibi sæpe. Et si autem aliquando SS. Patres dicant Christum simulatè orasse, intelligendi sunt de simulatione suæ indigentiae & necessitatis, quam orando præ se gerebat Christus quæ talis non erat, ut apparebat: vel etiam quod simulatè orabat, secundùm divinitatem.

*Quomo-
dò poterit
mens hui-
us in Deum
ferri,*

Objicies: oratio est ascensio mentis in Deum, atque Christus de novo non poterat mente sua ferri in Deum, cum ab initio conceptionis in illum tenderet per

per visionem beatificam. Resp. etsi non poterat de novo ferri in Deum visione beatifica, poterat tamen per desiderium novum aliquid à Deo impetrandi.

Dices 2. Nemo prudenter id rogat fieri, quod certò scit futurum vel non futurum, prout sciebat Christus. Resp. si quid petatur, quod etiam certò futurum scitur, sed dependenter à sua oratione, aliàs non futurum: tunc rectè & prudenter, id posse peti & rogari. Sciebat autem Christus aliqua non facturum suum Patrem aut non impediturum, nisi mediante sua oratione, ergo illud prudenter rogabat fieri aut impediri.

Dicendum 2. Omnem Christi orationem fuisse exauditam à Patre, uti dicitur Joan. 11. *Scio quia semper me audis.* Hoc autem intelligendum est de oratione efficaci, aliàs multa petiit inefficaciter, idest proposuit solummodo suæ voluntatis beneplacitum circa aliqua, quæ tamen non sunt secuta: ut in horto Matth. 26. *Transseat à me calix iste, &c.* Ratio autem dictæ conclusionis est, quia si quid efficaciter postulasset, quod tamen non futurum sciebat, voluisset aliquid, quod pater non voluisset, adeòque voluntas ejus, voluntati Patris non fuisset conformis. Notandum tamen velle aliquos, absolutè omnem omnino Christi orationem fuisse exauditam, & docent orationem debere esse efficax alicujus rei desiderium; si autem alibi legatur, non secutum fuisse quod rogabat, docent illius rei non fuisse veram orationem, sed nudam suæ voluntatis & desiderii propositionem.

Dicendum 3. Christus etiamnum pro nobis rogat in cœlis, uti ait Apost. ad Rom. 8. *Qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.* Hinc dicitur, *Advocatus noster, &c.* quamquam autem Christus morte sua nobis meruerit, quidquid gratiæ nobis accidere potest, non ideo tamen deneganda est vera Christo oratio in cœlis, cum illud nobis meruerit, dependenter ab applicatione per ipsius orationes aut nostras faciendâ. Orat autem in cœlo propriè, non tantum

Meta-

Etiã peti potest quod certo futurum est.

Omnis Christi oratio efficax est exaudita.

Christus in cœlis orat.

Metaphoricè repræsentando Deo Patri sua merita, ut volunt alii: cum in eo nihil indecentiæ sit, & SS. Patres absolutè dicant, Christum *rogare*; *orare* pro nobis, &c. Si verò id negent aliqui, intelligendi sunt, quod jam non amplius Christus roget, uti rogavit in terris, cum clamore valido, genuflexione, &c.

An possit dici Christus ora pro nobis.

Objicies: ergo possemus dicere, *Christe ora pro nobis*. Resp. secluso scandalo nos posse ita orare: quia tamen Ecclesiæ usus habet contrarium, & honoratiori titulo Christum veneratur, dicens: *Christe fili Dei miserere nobis*, à simili petitione erit abstinendum.

Quomodo vero Christus dicatur sedere ad dexteram Patris, docet S. Aug. Sermone de ascensione, ubi ait: *Licet (dextra) dignitatis gradus non sit, ubi plenitudo est divinitatis, tamen idè ad dextram sedit filius, non quod preferatur Patri, sed ne inferior esse credatur*. Et alibi passim dexteram patris vocat beatitudinem ut l. 1. de Symbolo c. 4. *Sedet ad dexteram Patris id est beatitudinem: ipse enim beatitudinis nomen est dextera Patris*. Et in Ps. 137. *Ideo jam in ipsa immortalitate positus Christus, dicitur sedere ad dexteram Dei: non enim Deus habet in se ipso dexteram & sinistram, sed dextera Dei dicitur felicitas illa, quæ quoniam oculis ostendi non potest, tale nomen accepit*.

S E C T I O V.

An Christus sit Sacerdos.

Christus Sacerdos secundum humanitatem solum

DICENDUM primò, De fide esse, Christum fuisse verum Sacerdotem. Probat ex S. Scriptura ad Heb. 5. ubi de Christo dicitur: *Tu es Sacerdos secundum ordinem Melchisedech*. Et c. 7. *Hic (Christus) eo quod maneat in æternum sempiternum habet Sacerdotium*. Deinde ille est Sacerdos, qui ex officio offert Deo sacrificium, quod Christus fecit, offerendo se ipsum in ara Crucis Deo Patri.

Dicen-

Dicendum 2. Christum secundum humanitatem tantum, non item secundum divinitatem esse Sacerdotem. Probatur: quia Christus secundum divinitatem non habet superiorem se, cui offerri debet Sacrificium. Unde rectè S. Amb. l. 3. de fide c. 5. *Sacerdos ait, idem & hostia: Sacerdotium tamen & Sacrificium humanæ conditionis officium est.* Dicitur tamen Christus esse Sacerdos in æternum, eo quòd ab æterno sit ordinatus à Deo, ut in tempore futurus Sacerdos.

Dicendum 3. Christum simul esse Sacerdotem & Sacrificium. Probatur ex Ephes. 5. *Tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo.* Quod intelligendum est, non tantum de cruenta oblatione in ara Crucis, sed etiam de incruenta, quando consecravit in cæna Domini. Probari hoc potest ex verbis consecrationem subsequentibus: *Hoc facite in meam commemorationem*, quibus verbis, non tantum instituit Apostolos Sacerdotes, sed & ordinavit, ut alii Sacerdotes offerrent Corpus suum & Sanguinem, ut declarat Conc. Trid. sess. 22. can. 2. Ex quo consequitur, quod debuerit Christus antecederet id obtulisse, aliàs malè dixisset *hoc facite* id est, hoc idem quod ego jam ante feci.

Objicies primò, Christus sese non occidit, ergo non sese obtulit in Sacrificium. Resp. Non requiritur ut physicè Sacerdos ad destructionem hostiæ concurrat, sed satis est quod moraliter id faciat: Christus autem moraliter concurrat ad sui occisionem & sui immutationem, liberè in eam consentiendo, eam non prohibendo, imò se illi exponendo.

Dices: ergo Martyres SS. etiam dicendi sunt Sacerdotes & hostiæ. Resp. Etsi illi se quoque, & vitam & mortem Deo offerant in protestationem supremi ejus dominii, nequeunt tamen dici Sacerdotes eo quod hoc agant propria autoritate tantum, ubi tamen ad Sacrificium pertinet, ut id fiat & offeratur publica autoritate. Plura de hac re vide in tract.

*Christus
Sacerdos
& hostia.*

*Quomodo
se obtulit
Christus.*

*Quare
Martyres
non sunt
Sacerdotes
& hostiæ.*

tract. de Sacrificio, in materia de Sacram. Euch.

Sacerdotium Christi quâ ratione manet in æternum

Dicitur autem Sacerdotium Christi permanere in æternum, quoad effectum, qui in æternum manet, quatenus Christus in æternum consummavit sanctificatos. Item etiam quoad ipsam rem; Christus enim manet in æternum. Dicitur autem Sacerdotium secundum ordinem Melchisedech, quia Melchisedech repræsentat Christum, nomen enim ejus significat, *Regem Justitiæ*, quod Christo competit, cum sit Deus fortis & justus. Dicitur quoque *Rex Salem*, id est Rex pacis; Christus autem est Princeps pacis: denique quia panem & vinum obtulit, sub quarum rerum speciebus oblationem suam & sui ipsius Christus instituit & immolavit.

S E C T I O VI.

De Christo Rege & Propheta.

Christus est Rex.

DICENDUM primò, Christus ut est Deus, est Rex Regum & Dominus Dominantium: ut est homo, etiam est Rex, ut ipse Christus testatus est Pilato roganti & dicenti: *Rex es tu?* cui respondit Christus. *Tu dicis: quia Rex sum ego.* Quatenus autem est homo, est Rex Ecclesiæ, qua ratione dicitur Christus caput Ecclesiæ, Pontifex, &c. Hac potestate usus est, dum Ecclesiam fundavit, Petro ejusdem primatum dedit, Sacramenta instituit, leges uovi Testamenti sancivit, &c.

Christus habebat potestatem in totum orbem.

Dicendum 2. Christus ut homo, non fuit Rex temporalis. Probatur ex verbis ipsius Christi Joann. 18. ubi dicit: *Regnum meum, non est de hoc mundo.* Id est terrenum aut temporale, sed spirituale: quæ dicta intellige quoad usum; nam quoad proprietatem & radicalem potestatem, habebat Regium jus in hoc universum; non solum indirectum, quatenus ut Pontifex poterat de illo disponere in utilitatem spiri-

spiritualem, sed etiam directum, cum ut ait Joan. c. 3. *Omnia dedit (Pater) in manus ejus.* Et ipse Matth. 11. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.* Hanc potestatem aliquantulum deduxit in actum, dum arefecit ficulneam, dæmonibus imperavit ire in porcos, &c. Notandum autem, siquando SS. Patres doceant, Christum habuisse dominium paucarum rerum, fuisse pauperem, &c. Intelligendos esse, de dominio quoad usum.

Dicendum 3. Christum fuisse Prophetam. Patet ex Deut. 18. ubi de Christo dicitur: *Prophetam de gente tua, & de Fratribus Tuis, suscitabit tibi Dominus.* Patet etiam ex eo, quod futura prædixerit, quod Prophetis est proprium, secreta cordium cognoverit, & eadem noscens Phariseos reprehenderit, &c.

Dicendum 4. Christum fuisse legislatorem, & Judicem futurum. Probatur prius, quia est legislator novæ legis; hinc toties in Scriptura dicit: *Mandata MEA servate: hoc est Præceptum MEUM, &c.* Quod autem sit futurus Judex, qui antea fuit Salvator, probatur clarè ex act. c. 10. ubi de Christo dicitur: *Ipse est, qui constitutus est à Deo Judex vivorum & mortuorum.* & iterum Joan. 5. *Potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius Hominis est.* Porro judiciaria illa potestas, non solum pertinet ad judicium futurum generale, sed & ad particulare in morte cujusque faciendum, uti constat ex Joan. 5. ubi dicitur: *Pater non judicat quemquam: sed OMNE JUDICIUM dedit Filio, ut omnes honorificent Filium.*

SECTIO VII.

De Prædestinatione Christi.

DICENDUM primò etsi non competat Christo prædestinatio propriè dicta, quâ liberantur certissimè, quicumque liberantur, competit tamen ipsi præ-

Christus prædestinatus ut sit Filius Dei

præ-

prædestinatio, prout est divina prædestinatio eorum, quæ quis per gratiam in tempore factururus est. Patet enim in divinis ab æterno præordinavit & decrevit existentiam Christi: ejus merita, gloriam resurrectionis, &c.

Dicendum 2. Certo sensu dici posse, Christus homo est ab æterno prædestinatus ut esset Filius Dei: si sensus scilicet sit, quòd verbum seu Persona divina, quæ simul erat homo, ad hoc sit prædestinata. Et sic ad Rom. 1. ab Apostolo dicitur: *Qui factus est ei ex semine David secundum carnem, qui prædestinatus est Filius Dei in virtute, &c.* Si verò sensus sit, quòd Christushomo seu quatenus homo, ad hoc sit prædestinatus, ut sit Filius Dei, sic est falsa prædicta propositio. Quamvis autem Christus ab æterno fuerit Dei Filius, adeoque videri posset quod non posset prædestinari ut esset Filius Dei, inde tamen hoc non sequitur, loquendo de Christo prout habet sibi humanitatem substantialiter conjunctam, etsi hoc recte sequatur de Christo, ut est verbum Patris.

Dicendum 3. Christus secundum humanitatem prædestinatus est ad gratiam & gloriam, cum illa Christo ab æterno Deus præparavit, prædestinatio autem nihil aliud est S. Augustino, quam gratiæ præparatio.

Dicendum 4. Prædestinatio Christi est causa nostræ prædestinationis meritoria, finalis & exemplaris. Patet ex hæcenus dictis de prædest. de fine incarnationis & merito Christi. Quòd autem sit meritoria, patet ex eo, quòd omnis gratia nostra & gloria ex meritis Christi profluat. Finalis verò est, quod ipse sit prædestinatus, ut omnis nostra gratia & gloria referretur in Christum, ejusque gloriam tamquam finem. Quod verò sit exemplaris patet ex eo, quod sicut Christus gratis est prædestinatus sine ullo intuitu ad ipsius merita, ita & nos: Deinde sicut Christus prædestinatus est ad filiationem naturalem, ita nos ad adoptivam.

Prædestinatio Christi est causa prædestinationis nostræ.

CAPUT QUARTUM

De adoratione Christi & Sanctorum.

SECTIO PRIMA.

De Adoratione Christi.

DICENDUM primò, rectè impendimus Christo Domino, laudes, honorem & adorationem. Distinguitur autem laus & honor & adoratio, in eo quod laus propriè sita sit in verbis alterius excellentiam efferentibus, honor autem in factis ad idem ordinatis. Adoratio verò ultra dictam testificationem excellentiæ alterius, requirit submissionem in adorante, respectu ejus quod adoratur, in quo differt à laude & honore, cum etiam honoremus & laudemus æquales, imò & inferiores.

In adoratione autem tres actus præcipui notandi sunt: 1. actus est intellectûs, quo excellentiam alterius apprehendimus. 2. Actus est voluntatis, quo alteri inclinamur, volentes aliquid ei exhibere, quo nostram submissionem, ejusque excellentiam protestemur: 3. Denique est actus exterior, quo velut signo interiorem animi submissionem declaremus.

Dicendum 2. Duplex potissimum est excellentia, increata, & creata, quibus diversus respectivè cultus debet adhiberi. Increatam excellentiam colimus cultu, qui dicitur latria, idest cultus, qui soli Deo est debitus, in signum supremi dominii, quod in omnia creata obtinet. Ab hac loquendi methodo, vocati sunt in scriptura & alibi *idololatræ*, qui idolis divinum hunc honorem exhibebant. ut act. 17. 1. Cor. 10. creatam verò excellentiam colimus diverso cultu, ut magis

*Quid laus
honor, &
adoratio.*

*Actus a-
doration-
is.*

*Cultus la-
tris, du-
lis, hyper-
dulis.*

gis

gistratum cultu politico; item servi Dominos, &c. cultu honorario & abjecto, sanctos autem ob eorum virtutes & sanctitatem colimus cultu pio & Religioso, & communiter vocatur hic cultus *dulia*. Porro inter actus exteriores adorationis aliqui sunt communes Deo & creaturis, alii Deo sunt proprii. Proprii sunt, ut actus sacrificii, erectio templorum & altarium: communes sunt alii, ut genuflexio, capitis inclinatio, &c. Hinc etiam eisdem vocabulis cultus Dei & creaturæ subinde significatur, nunc eisdem vocando adorationem, nunc servitutem, nunc honorem, gloriam, &c.

Humanitas Christi adoratur Latria, non tamen se sola.

Dicendum 3. Christi humanitas eadem latriâ adoratur, quâ adoratur verbum. Probatum ex Conc. Ephes. Can. 8. ubi dicitur, quod Christus homo Deus, unâ adoratione sit adorandus. Ratio est, quia illa adoratione adoratur verbum incarnatum, sive habens carnem: unde sicut honorando regem purpurâ indutum, honoramus simul & concomitanter purpuram: ita adorando verbum incarnatum, adoramus humanitatem verbi. Etsi autem latria non possit principaliter impendi creaturæ, sed tantum creatori, potest tamen secundariò & propter creatorem.

Dicendum 4. Humanitas secundum se præcisè sumpta, cum sit eatenus creatura & se sola consideretur, non potest adorari cultu latriæ, sed duliæ tantum, etsi ut ait D. Th. *Non cujuscumque, sed cujusdam excellentioris, quam hyperdulia vocant.*

Notant tamen rectè aliqui has abstractiones in praxi non tolerandas, sed simpliciter Christum adorandum esse ut Deum cultu latriæ, nec in rebus tanti momenti conceptibus nostris esse ludendum, ne in re tanta detur scandali & erroris occasio.

S E C T I O II.

Quòd & quomodo Sancti à nobis invocari possint.

DICENDUM I. Cùm Sancti quoque habeant pro-^{Inveris}
priam excellentiam supernaturalem, quæ aliam ^{Sancto-}
creatam naturalem v. g. politicam longè antecellit :
Sequitur quòd iidem adorari possint & invocari. Pro-
batur hoc ex perpetuo Ecclesiæ usu, de quo ita Iustinus
Apolog. 2. *Deum, bonorumque Angelorum exercitum &
spiritum Propheticum colimus, atque adoramus, verboque &
re veneramur.* Patet idem ex eo quòd Hæretici & Iudæi,
ab initio nascentis Ecclesiæ hanc Catholicorum pra-
xim accusaverint idololatriæ, quòd homines mortuos
pro diis colerent, dum eosdem invocarent; quibus om-
nes cum Theodoro 1. 8. curat: Græc. aff. iis reposue-
runt & dixerunt: *Nos Martyribus nec hostias, nec liba-
mina ulla deferimus, sed ut Sanctos homines, Dei que ami-
cissimos honoramus.* Hinc etiam in principio, Abra-
ham adoravit Angelum, Loth Balaâm, Abdias He-
liam, Nabuchodonosor Daniëlem, &c. Quod nul-
libi scripturâ reprehendit.

Denique ipse Deus Sanctos honorat, imò nimis
ipsi honorificati sunt amici ejus, ergo pari causâ ho-
mines, eosdem licitè venerantur & adorant.

Dicendum 2. Etiam Sancti rectè invocantur. Pa-
tet ex factò Jacob Genes. 48. dum invocavit Ange-
lum. Job. 5. etiam monet dicens. *Ad aliquem Sancto-
rum convertere.* Deinde si à vivis preces rogarint Apo-
stoli ut Paulus fecit ad Romanos 15. rectè quoque
idem fit à Beatis. Non enim minus de vivorum Fra-
trum salute solliciti sunt, quam Dives Epulo Lucæ 16.
pro suis anxius fuit in inferno, neque illorum Cha-
ritas in patria extincta est, sed potius adaucta: Un-
de etiam gaudere eos Scriptura docet, de conversio-
ne Peccatorum Math. 14. Probatum insuper ex factò

SS. Patrum V. T. qui merita Patrum in Patrocinium assumperunt : sic Exodi 32. dicit Moyses : *Recordare Domine Abraham, Isaac & Israël Servorum tuorum.*

Quare PP.
V. T. invo-
catis ne-
merita
eorum so-
lum teno-
vanda.

Et Psalm. 131. *Memento Domine David, &c.* Ubi hoc quoque notandum numquam in L. V. Patres invocatos esse, & dictura v. g. *S. Abraham ora pro nobis,* eo quòd S. Patres ante adventum Christi, à visione Dei fuerint exclusi, ad eòque preces nostras illos non potuisse cognoscere in verbo, sed solummodo Deorum merita allegabantur : Jam verò in Cœlis cum Christo regnantes, & Deo fruantes invocantur, ut pro nobis orent, cum preces nostras probè noscant uti pater ex perpetuo Ecclesiæ usu & sensu.

Sancti co-
gnoscunt
preces no-
stras.

Dicendum tertio Sanctos cognoscere preces nostras, aliàs risu dignum foret, exorare aliquem qui non audit, nec preces agnoscit, ut dixit Elias 3. Reg. 18. Prophetis Baal invocantibus. Probatur autem conclusio ex eo quòd Sancti in Deo cognoscant omnia quæ ad se pertinent, ad quæ spectat quoque cognoscere ea quæ à se rogantur, cum sit infirmitatis honorantes se non agnoscere, nec eis posse subvenire. Deinde cum Sancti, puta Prophetæ, & alii hic in mundo noverint secreta cordis, cur in patria id illis denegamus? Unde Prudentius hymno de S. Cassiano ita canit. *Audit, crede, preces martyr profferimus omnes.* Et S. Greg. l. 2. mor. c. 14. *Quid, ait, de his, quæ scienda sunt nesciunt (Sancti) qui scientem omnia sciunt?* Hoc tamen rectè notat Illustrissimus D. Castoriensis l. de cultu D. Virginis & SS. etiam Sanctos posse ritè invocari, etsi preces nostras non cognoscerent : Eo quòd Deus intuitu Sanctorum sibi amicorum, preces nostras statuerit exaudire, quas certè ipse Deus audit & cognoscit.

Particula-
ria bona
particula-
res Sancti
obtainent.

Dicendum 4. Particularia bona à particularibus Sanctis rectè exposci. Etsi enim Deus sine alicujus Sancti intuitu quævis bona dare nobis possit, tamen aliqua non dare constituit, nisi hujus vel illius Sancti interventu. Sic Job 42. dixit. *Ite ad servum meum*
Job,

Job: Job servus meus orabit pro vobis, faciem ejus suscipiam. Sic ad solius Helix preces, pluviam dare constituit 3. Reg. 17. &c. Hinc videmus per unum in hoc genere auxilium miraculosum, per alium vix ullum: Prout cuique dona sua Deus dividit sicuti vult.

Objicies ad ante-dicta: Invocatio & adoratio specialiter interdicitur, hoc præcepto, *Ipsi soli servies, soli Deo dominum tuum adorabis*, &c. Deinde honor ille & adoratio, diminuit honorem Deo debitum. Denique Deus de se est paratissimus ad nobis succurrendum ergo frustranea est Sanctorum invocatio. Resp. ad 1. illo præcepto solummodo interdici cultum Patriæ qui solo Deo impendi potest: Sancti autem non honorantur patriâ, sed cultu inferiori, scilicet duliâ. Ad aliud resp. cultum SS. non diminuere cultum Deo debitum, sed e contra eum augere, quia ut ait D. Hieron. in Epist. ad Riparium: *Honoramus Sanctos, ut honor servorum redundet in Dominum.* Et Amb. Serm. 6. *Qui honorat Martyres, honorat & Christum, qui spernit Sanctos, spernit & Dominum.* Et S. Aug. Epist. 42. *In Petro, rogat, quis honoratur, nisi ille defunctus pro nobis?* Ad ultimum resp. quamvis Christus dicat, *Petite & dabitur vobis*, tamen aliquando interventum Sancti alicujus exposcit & necessarium constituit, ut quæ petimus, efficaciter consequamur.

Dicendum 5. Cum animæ in Purgatorio sint Deo gratæ & amicæ, rectè quoque possunt invocari. ^{Anima in Purgatorio rectè invocantur.} Hinc 2. Machab. 15. dicitur, quòd Onias summus Sacerdos, & Jeremias in limbo existentes oraverint pro populo, eisque victoriam impetraverint. Deinde Greg. l. 4. Dialog. c. 40. & 41. refert quemdam Paschasium in Purgatorio existentem miraculosè alium à dæmone liberasse. Denique eo pacto major erit Communio Sanctorum se mutuo juvando precibus & aliis auxiliis.

Dices cum D. Th. 2. 2. q. 83. a 4. & 9. ad 3. animæ illæ sunt nobis inferiores quoad pœnam, ergo

*Inferior
potest in-
vocari.*

invocari nequeunt: deinde defectu visionis beatificæ nostras preces non cognoscunt. Resp. ob has rationes probabiliter sentit D. Thomas Contrarium: ad quæ tamen Resp. illos quorum preces Paulus exposcit in vita, etiam Paulo fuisse inferiores. Deinde etsi sint inferiores quoad prænam, sunt tamen superiores quoad statum amicitie cum Deo. Denique possunt illæ animæ preces nostras cognoscere per Angelos Custodes, vel etiam generaliter rogare pro iis, a quibus invocantur.

S E C T I O III.

De Cultu imaginum & Reliquiarum.

*Cultus
Imaginum
est licitus.*

DICENDUM primò, cultus Imaginum & Reliquiarum est licitus & bonus. Probatur primò ex variis definitionibus Ecclesiæ, & Trid. Sess. 25. Dec. 2. Probatur 2. ex assiduo Ecclesiæ usu & præxi. Denique Deus ipse Sanctorum Corpora honoravit, quando Moysis Corpus per Angelos sepeliri voluit, dum Ossa Helizæi mortui mortuum suscitarent, dum Petri Umbra, Pauli Semicinctia, Christi Fimbria morbos curarent, &c. Unde Basilii in Psalm. 115. ad illud: *Pretiosa in Conspectu Domini mors SS. ejus*, ita ait: *Qui nunc Ossa Martyris attingit, quam lam Sanctificationis Societatem assumit.* Ossa enim illorum, illorum merita, virtutes & victoriam ob oculos regerunt, ut imitari eos non pigeat, quos celebrare & invocare delectat. Patet quoque Deo gratum fuisse cultum Reliquiarum, dum Reliquias occultatas revelavit, ut Ambrosio Corpus Gervasii & Protasii, Stephani, &c. S. Norberto Corpus Ge-reonis & aliorum. Denique constantem Reliquiarum cultum declarant luminaria & lampades, quibus ab initio Ecclesiæ Reliquias honorare consuevit populus Christianus, lumen enim signum est honoris & glo-

*Ad quid
serviant
in Templo
Lumina-
ria.*

gloriæ. Unde in natali S. Felicis ita canit paulinus.

Clara coronantur densis Altaria lychnis.

Notandum autem cum D. Hieron. Epist. ad Riparium, *Martyres non egere lumine cereorum, nec illuminari, quasi sint in tenebris, sed gratiam esse mentis devotionem, placere fidem, honoris officia.*

Objicies 1. Christus reprehendit Judæos Matth. 23. quod sepulchra Prophetarum ædificarent, eo quòd consentirent hoc pacto neci ipsorum. Deinde Deus abscondit corpus Moyfi, ne possèt honorari. Resp. ad 1. Crisostum eos redarguere, quod hoc hypocriticè facerent, ostendentes sese velle accusare patres, qui Prophetas occidissent, & interim ipsi Prophetas & Christum persequebantur. Deinde, sepulchra illa exornabant, revera consentientes neci Prophetarum, hoc facientes ut patrum suorum fortitudinem sic extollerent. Ad aliud Resp. id à Deo factum esse, ne populus idolatriæ deditus, Moysem latriam aut quasi latriam coleret & veneraretur.

Objicies 2. In Conc. Elibertino c. 34. vetatur accensio cereorum in cæmeterio. Deinde D. Hieron. l. contra Vigilantium, reprehendit usum cereorum coram Reliquiis, quem adhibebant mulierculæ, quæ zelum habent, sed non secundum scientiam: Resp. ad hæc & similia apud SS. Patres satis usitata, ab illis jure merito reprehensum esse morem illum gentilium, quibus Christiani permixti vivebant, quo cibum & potum, luminaria, &c. ad sepulchra Martyrum & defunctorum deferebant, putantes ex his, defunctis aliquid advenire solatii. Vide Hier. supra citatum. Hinc dicit Concilium Elibertinum, tali usu potius Sanctos inquietari.

In impugnando tamen SS. Imaginum cultum, sese sufficienter manifestat Erasmus Rott. Hic enim inter alia objicit Catech. 6. quod usque ad tempora S. Hieronymi, nulla esset in templis Imago, nec picta, nec sculpta, nec texta ne Christi quidem, idque ut pu-

*Quisnam
usus cereo-
rum olivæ
ab Eccle-
sia inter-
dictus.*

tat propter antropomorphitas. Deinde l. 22. Epistolarum, scribit Catholicos cum Imaginibus fabulari acsi sensum habeant & animam. Rursum Epistolarum l. 22. docet, perfectius esse tollere sursum animos ad Christum sine Imaginibus, quam per Imagines. Iterum de modo orandi dicit, quod Imagines in Ecclesia sint tolerandæ, quas veteres Ecclesiæ proceres detestabantur odio scilicet idololatriæ. Eadem ejusdem farinae habet hinc inde idem author, ex hæretico genio profecta. Quod enim ad primum attinet, apertè est falsum, cum omnino contrarium constet ex S. Basilio, Chrysolomo & aliis Conciliis S. Hieronymo anterioribus, qui Imaginum earumque cultus meminerunt. Audi vel solum Gregorium l. 9. Reg. c. 9. id attestantem: *In locis, ait, Venerabilibus Sanctorum, depingi historias, non sine ratione vetustas admisit.* Imo usus Imaginis Christi, etiam eo vivente fuit, prout ex Spondani epitome ad annum 31. constat, ubi narratur ex Eusebio, mulierem illam à fluxu Sanguinis à Christo curatam Matth. 9. in beneficii hujus memoriam, statuam Christo erexisse, eamque ultra 300. annos integram permanuisse, puta usque ad tempora Juliani.

Alterum verò quod sequitur, est planè ridiculum: non enim Catholici Imaginibus fabulantur, uti nugatur Erasmus, sed cum Sanctis, quos representant.

Subsequens quoque est apertè falsum & contra omnem experientiam, quæ docet homines magis sursum ferri ad niculo externorum, v. g. Imaginum, &c. quam sine illis. Juvant enim hominem ut vivacius apprehendat & attendat illi, quod agit, repræsentando homini Sanctum tamquam præsentem, & fortius exorantis animum detinent, ab alienis distractionibus coercendo & avertendo.

Quod ad ultimum spectat, falsum est ullibi apud veteres Ecclesiæ proceres legi, Imagines in Ecclesiis toleratas, sed bene plurimum fuisse commendatas. Neque ullam plausibilem scripturæ vel SS. PP. sententiam

tentiam pro se adferre umquam potuerunt Iconomachi, nisi loca quædam malè intellecta aut finitè ad suum errorem contorta, uti egit & ipse Erasmus. Adde, quod Gentilium & Ethnicorum Imagines sæpe sunt detestati, Christianas numquam. Alia hanc materiam concernentia ab eodem auctore alibi adducta, ejusdem sunt ponderis & momenti, ex quo ejusdem spiritus luculenter innotescit.

Dicendum 2. Crux Christi & alia passionis instrumenta, tanquam instrumenta redemptionis nostræ, *Crucis adoratio,* & res ex contactu Christi sanctificatæ, rectè à nobis possunt adorari. Patet illud etiam ex miraculis quæ in inventione Crucis facta sunt, & praxi totius Ecclesiæ primitivæ, quæ particulas Crucis summo honore habuerunt.

Dices, ergo licebit adorare pullum asinæ, labia judæ & alia his similia, quæ Christum tetigerunt. Resp. secluso scandalo hujus respectu licebit quoque honorare pullum asinæ, non tamen labia judæ, &c. Quia Christus ipse hæc fuit execratus, ut partes hominum impiorum, adeoque illam moralem sanctitatem ex contactu Christi non habuerunt, nec ejus intuitu sunt honoranda.

Dicendum 3. Licitè quoque coluntur Imagines *et lras imaginis,* Sanctorum, uti rursus ex definitione Ecclesiæ, ejusdem praxi, miraculis in earum veneratione factis, satis constat. Imaginibus enim nobis representantur illi, quorum sunt Imagines, illorum virtus nobis proponitur in exemplum, charitas erga Deum & pia erga sanctos nobis ingeritur veneratio. Habent hoc enim Imagines, ut suo aspectu ad rem excitent videntium animos, quam representant: sic lascivæ ad venerem excitant, &c. Deinde eisdem memoriam Sanctorum assiduâ cogitatione recolimus, tanquam eorum, qui de fide nostra bene sunt meriti, uti statuæ eriguntur personis de republica bene meritis.

Objiciunt, hoc factò repugnari 1. Decalogi Præcepto, *Quis cui-*

*tua ima-
ginaria o-
lim in Ec-
clesia pro-
hibitas.*

cepto, *Non facies tibi sculptile, ut adores illud.* Deinde de Concil. Elibertinum can. 36. Ita habet: *Placuit in Ecclesia figuras esse non debere.* Deinde in Conc. Francoford. rejecta est doctrina Synod. 1. de Imaginibus. Idem fecerunt 2. Concilia Constantin: Resp. ad hæc & similia à Sanctis quoque Patribus quandoque allata, tantum prohiberi & proscribi cultum latriæ, Imaginibus delatum, vel etiam delatum Imaginibus propter se, sic ut in ipsis Imaginibus quoddam divinum esse judicaretur, ratione cujus in ipsis Imaginibus fiduciam suam ponebant aliqui. Adde, primum Conc. tantum esse provinciale, quod proinde generali Ecclesiæ constitutioni & definitioni derogare nequit. Conc. verò Francofordi: quoad hanc partem ab Adriano I. receptum non fuit. Unde ipsemet impugnatores Imaginum suo scripto impugnavit. Alia autem 2. Concilia, non fuerunt legimè congregata, nec quoad hoc approbata, prout ex definitione generalis Ecclesiæ satis superque constat.

*Imaginū
cultus ab-
solutus.*

Dicendum 4. Possunt Imagines adorari in seipsis, non tantum ut in illis adoratur Prototypon, idque non latriâ, sed honorariâ quâdam adoratione ab illâ diversâ: aliàs enim imagines absolutè honore non essent dignæ. Unde quando imagines honoramus cultu superiori, v. g. duliâ aut latriâ, tunc simul cum imaginibus adoratur Prototypon, etsi non eodem cultu, sic nempe, ut latriâ feratur in prototypon, aut dulia, alius autem cultus honorarius in ipsa imaginem. Hinc quando genuflectimus ante imaginem crucis Christi, vel caput detegimus ante imaginem Mariæ, colimus cultu latriæ Christum, vel hyperduliæ D. Virginem, non crucem aut imaginem Mariæ. Ex quibus patet diversimode loquendum esse de cultu imaginum, si simul cum imâginibus censeatur venerari prototypon, & si imago seorsum a prototypo. Hinc quoque patet, posse imaginem dici Sanctam, tum propter significationem, tum propter Ecclesiæ consecrationem in qua sita est; etsi

etsi omnis ejus excellentia ordinem aliquem dicat ad rem sacram, qua ratione omnis ejus cultus absolute debeat dici respectivus.

Dicendum ultimò; rectè quoque in honorem Sanctorum ædificantur sacræ ades, obeuntur peregrinationes ad diversa loca, denique rectè Sanctis vota emittuntur. Etsi enim Tempia & altaria primariò in Dei cultum erigantur, adeo ut rectè docet S. Aug. l. 1. Cont. maximin. Templi erectio ad latrariam pertinet: tamen in quantum Tempia considerantur tamquam monumenta Sanctorum, in quibus eorum Corpora requiescunt, vel etiam quatenus Ecclesia aliqua, Sanctum aliquem pro singulari Patrono eligit, rectè in illius honorem ædificationem Templi cedere judicatur. Hinc S. Aug. l. 22. de civ. c. 10. nos inquit, *Martyribus nostris, non Tempia sicut diis, sed memorias, sicut hominibus Mortuis, quorum apud Deum vivunt spiritus, fabricamus.*

De peregrinationibus idem docet Continua Ecclesiæ praxis, & Sancti Patres, de qua Beda l. 5. Hist. c. 7. ait, anglis omnibus in more fuisse peregrinari ad Apostolorum sepulchra. Ad honorem enim Sanctorum spectat, eorum sepulchra visendi gratiâ, subire laborem, sumptum, & itinerum pericula. & licet Sanctorum memoria ubivis haberi possit, commodius tamen in vno loco, quam alio: deinde in uno loco per invocationem Miracula sentimus & videmus, non in alio.

Vota denique licitè Sanctis emitti, patet ex eo, quòd in signum gratitudinis, eò quod pro nobis Deum orent & intercedant, licitè aliqua in illorum honorem promittamus. Unde aliud est votum Sanctis emissum, aliud Deo emissum, cui votum emittitur tamquam supremo omnium Domino, & omnium bonorum auctori: Sanctis verò, ut Dei amicis & intercessoribus nostris. Probat dictam conclusionem, Prudentius Hymno de S. Hemiterio, dum ita canit.

Illitas

*Erectio
templo-
rum, pere-
grinatio-
nes, &c.*

*Votum
Deo emis-
sum in
quo differ-
ta voto
emisso facta
est.*

*Illas cruore Sancto,
Nunc arenas incola
Confrequentans, Observantes
Voce, votis, munere.*

S E C T I O IV.

Quædam in veneratione Sanctorum & imaginum observanda.

Cùm nullus sit omnino usus tam Sanctus, qui abusu prophanari queat, hinc in prædicto cultu varia proscribenda præcipit S. Synodus Trid: Sess. 25. de cr: 2. quæ ut fortius eradicentur monet Episcopos, & Pastores, ut quæ hucusque de invocatione Sanctorum ejusque modo diximus, populum diligenter doceant & instruant, ne cultum Deo debitum, Creature impendant, & ita religio in idololatriam degeneret.

1. Ergo monendus est populus, *ne imaginibus credatur inesse aliqua divinitas, vel virtus, propter quam sint colende, vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat a gentilibus, qui in idola spem suam collocabant.*

Hinc peccant & errant illi, qui imagines aliquas, vel propter ornatum honorabiles, vel quia in loco ubi statuuntur Miracula experiuntur, uti divinum quoddam venerantur, uti sæpè fit à rudi populo, cujus cultus fertur in imaginem sæpè & usque ornamenta, nullo facto respectu ad prototypa, quorum sunt imagines.

Peccant itidem qui spem suam & fiduciam suam in imaginibus ponunt, firmè sibi persuadentes se nullo periculo obruendos, *quamdiu imaginem aliquam penes se habent & gerunt.

Notandum 2. nullas falsi dogmatis imagines & rudibus periculosi erroris occasionem præbentes,
posse

posse statui in Ecclesia: quod si aliquando historias & narrationes sacrae scripturae, cum id indocta plebi expediet, exprimi & figurari contigerit; doceri debet populus, non propterea divinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus aut figuris exprimi possit. Hinc quando Pater in divinis in specie senis, Spiritus S. in specie columbae, Angeli in specie juvenum alatorum figurantur, monendus est populus, illis speciebus illos figurari, ad recolendas historias, in quibus tali specie apparuerunt, vel ad figurandas eorum proprietates, v. g. Patris aeternitatem, Angelorum promptitudinem ad exequenda Dei mandata, &c. qua in re sollicitè monendus est rudis populus, qui Deum imaginatur, ut hominem, Regem, &c. nec aliquid fermè percipit spiritualis, sed omnia ad carnem mensurat.

*Quare
Angeli
is quando
specie ju-
venum fi-
gurantur.*

Notandum 3. Omnis superstitio in Sanctorum invocatione, reliquiarum veneratione & imaginum sacro usu tollatur, & omnis turpis quaestus eliminetur. Peccant enim superstitione, si cultum divinum Sanctis adhibeant, vel modos insolitos & superstitiosos in eo adhibeant. Notandum tamen varia apparere aliquando superstitiosa, quae tamen ab Ecclesia tacite sunt approbata, & quorum adhibitione Deum remedium ferre experimur, sicut multa statuit praestare Deus, sed non nisi mediantibus causis naturalibus adhibendis. Unde nihil novi & insoliti in his facile est introducendum, nec vanè in dictorum cultu aliqua observanda, v. g. quod hoc vel illo modo Sancti imaginem collocent, tali vel tali modo reliquiae dependeant, toties ea osculentur & non pluries, & similia, quamvis aliquando sacram habeant significationem particularem adjunctam. De qua re plura dicta sunt de superstitione.

*Supersti-
tio a San-
ctorum
Cultu col-
lenda.*

Omnis quoque turpis quaestus in dicto cultu eliminari debet: v. g. quod ratione benedictionis, imagines, aut medaliae aut alia similia plurius justo vendantur, aut aliquid praecise ratione sanctitatis aut rei sanctitati annexae exigatur.

*Turpis
quaestus.*

No-

*Lascivus
ornatus.*

Notandum 4. *Omnis denique lascivia vitari debet, ita ut procaci venustate imagines non pingantur, nec ornentur: & sanctorum celebratione ac Reliquiarum visitatione homines ad commestationes atque ebrietates non abutantur, quasi festus dies in honorem sanctorum per luxum ac lasciviam agatur.* Sollicitè hic monet Concilium lascivas imagines ex Ecclesiis tollendas, ne imagines Ecclesiasticæ ad libidinem potius, quam ad sanctitatem frequentantium animos inflamment. Enim vero si ex privatis ædibus imagines illæ sint eliminandæ, quanto magis ex loco sancto? hac in re parum solliciti sunt, judicantes totum id in honorem festi cedere, quod sumptuosum solum aut venustate rarum, etsi de cætero Iupanaribus magis, quam templis sit adaptatum. Ad eò ut rectè Franciscus Horantius contra Calvinum l. 2. c. 27. *Imagines, ait, Christi, meminerimus complete honestatis ac Religionis, non perditii luxus exemplaria esse: quare omni pudore & verecundia aspersas esse, magnopere convenit. Quid commune Virgini sanctissime, pudicitie numeris omnibus perfectæ atque expletæ, cum ornatu illo pene dixerim meretricio? Quid SS. Martyribus, christique confessoribus cum plusquam prophano apparatu? In quem apparatus dure olim investiti sunt SS. PP. & maximè S. Bern. in Apologiâ ad Guilielm. Abb. S. Theodorici, ubi docet prophanum illum ornatum repræsentare ritus Judaicos, orantium impedire affectus, &c. Unde aliquorum statuta imagines & picturas, uti & alia curiosa ex suis Ecclesiis & ædibus proscribunt, uti Carthusiani & alii. Quare rectè Sanderus de adoratione honorariâ imaginum c. 3. *Non sunt, ait, prophane historię in Ecclesiis pingendæ, qui mos ethnicorum fuit, à Christianis repudiandus, non imitandus.* cui Concilii decreto & dictorum sententiæ certò satis contra veniunt, qui ornandis Ecclesiis, nescio quas fabulas Ovidii aut Virgilii, nundinas & alia prophana depicta exponunt, adeò ut domum Dei vertant in imaginum officinam, non ad devotionem aut pietatem, sed ad luxum & vanitatem. Quod & de suo tempo-*

tempo-

tempore notavit Amb. Catharinus de Cultu imaginum, ita scribens: *Quod vero omnium teterrimum est, hac tempestate, in excelsis templis sacellisq̄ue offendas picturas tantæ lasciviæ, ut quidquid natura occulit turpe, nostrum ibi liceat contemplari, ad excitandam non devotionem, sed cujusvis demortuæ carnis libidinem.* Viderint ergo ecclesiarum rectores, ne similis ornatûs picturas, imagines & tapetes in Ecclesiâ Dei permittendo, multorum peccatorum sint vera causâ, quæ ejusmodi ornatui solent esse connexa.

Deindè sollicitè cavendum, ne reliquiarum visitatione ad commessationes & ebrietates abutantur, non enim ebrietate vitiorum omnium fomite & origine coluntur sancti, sed sobriâ potius eorum intuitu refectione factâ. Qua in re peccant Confraternitates, quæ festo die congregatæ in symbolum amicitix & confæderationis, subministrante potu iracundiæ faces, rixis & pugnis succumbunt.

Notandum quoque ne obeantur peregrinationes, magis recreationis inhonestæ causâ, quam devotionis; in via peccata peccatis addant, uno cumulo confitenda: quo fit, ut peregrinatio sæpè magis obsit, quam profit.

Notandum denique, *Nemini licere in ullo loco, vel Ecclesia etiam quomodolibet exempta, ullam insolitam ponere, vel ponendam curare imaginem, nisi ab Episcopo approbata fuerit: nulla etiam admittenda esse nova miracula, nec novas reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscente & approbante Episcopo.* Ita Conc. Trid. ibid.

S E C T I O V.

De Diva Virgine, ejusque Cultu.

Honor
Maria re-
dundat in
Christum.

DICO I. variæ præ reliquis sanctis in D. Virgine sunt prærogativæ, puta primò, quòd nullum peccatum commiserit aut contraxerit. Prior pars patet ex communi Ecclesiæ sensu, ut ait Conc. Trid. sess. 6. can. 23. Deinde sicut honor matris redundat in filium, ita è contra etiam ignominia. Hinc S. Bern. serm. 2. de assumpt. *Absit, ut proprii quidquam inquinamenti, hæc aliquando habuisse dicatur.*

Immacu-
larè con-
cepta.

Posterior pars etiam probatur, quia peccatum originale non contraxit, etsi in Adam peccarit, & sic peccati debitum remotè contraxerit, & proximè contraxisset, nisi à Deo in suâ conceptione fuisset præservata. Ratio hujus est, quòd potuerit D. Virgo, ita concipi, & decens fuerit, nec aliquid obstet; quin imò Scriptura Sacra & SS. Patres idem satis declarent, dicentes eam esse totam pulchram, in ea non esse maculam, esse hortum conclusum, &c. Hinc S. Anselm. in cap. 1. 2. ad Corinth. *Omnes ait, mortui sunt in peccatis, sive originalibus, sive voluntate additis, nemine prorsus excepto, DEMPTA MATRE DEI.* Et Pet. Damiani. Sermon. de assumpt. *Caro, ait Virginis ex Adam assumpta MACULAS ADAE NON ADMISIT.*

Idem confirmat festum Immaculatæ Conceptionis à variis Pontificibus approbatum & promotum, adeò ut Paulus V. expressè prohibuerit, contrarium asserere in actibus publicis, lectionibus, concionibus, quod & Greg. XV. ad privata colloquia & scripta extendit. Quamquam hoc non obstante, qui contrarium sustinent non sint hæresis arguendi, expressè declaravit Sixtus 4. in extrav. *Grave nimis.*

De mente S. Augustini, Thomæ & Bernardi, dubitant aliqui. De mente S. Augustini tractatum edidit
114.

Illustriff. D. Florentius Conrius, illud attestans, quod etsi mentem suam S. P. expressè non explicet, cùm id, contra Pelagianos agentis scopo minimè necessarium esset; ex rationibus tamen id clarè doceat, dum ait de nat. & grat. c. 36. *Exceptâ S. Virgine Mariâ, de quâ propter honorem Domini, nullam prorsus cum de peccatis agitur, habere volo quæstionem.* Ex quo colligi liceat, propter honorem Domini à peccato originali semper fuisse immunem ne aliquando dicta fuisset, *Mancipium diaboli, filia iræ.* &c.

De mente D. Thomæ acrior est contentio: pro parte nostra adferuntur hæ sententiæ ejusdem S. Doctoris. Prima, quâ ad Gal. c. 3. lect. 6. ita ait: *virum de mille unum reperi, qui esset sine omni peccato: mulierem autem ex omnibus non inveni, quæ à peccato omni libera esset, ad minus originali vel veniali: excipitur purissima & omni laude dignissima Virgo Maria.* Secunda ejusdem Doctoris est ex Epist. ad Rom. in fine. Ubi ait: *Maria purissima fuit: quoad omnem culpam, quia neque originale, neque mortale, neque veniale peccatum incurrit: excedit Angelos quantum ad puritatem.* Quæ etsi in aliquibus S. Thomæ editionibus, haberi negentur ab aliis, citantur tamen a variis Authoribus, & in variis M. S. haberi dicuntur: addunt alii, & meritò, quòd quidquid sit si S. Thomas etiam nunc viveret, suam sententiam ad Pontificum placita explicaret, aut retractaret, si contrarium fortè sensisset.

De S. Bernardo, dubitant ex eo, quod Epist. 174. *S. Berni* ad Canonicos Lugdunenses eosdem carpat, quod Festum Immaculæ Conceptionis colerent in Ecclesia. Sed immeritò; carpit enim eos S. Doctor in eò, quod Festum illud sine legitima autoritate instituisent, non attenda Pontificis autoritate, ad quod, cum illi respondissent, S. Mariam esse omni laude dignissimam, reposuit Bernardus verum esse, sed honorem Reginae judicium diligere. Vellem tamen hic notari, quod habet Exim: D. Sylvius ad instruct: Past: Caroli Borromæi c. 11. ita scribens: *mirum valde*

dè est, multos hodie Concionari vix posse in Die Conceptionis B. Virginis, nisi de immunitate ipsius ab originali peccato non loquantur solum, sed etiam allatis adversæ partis argumentis & auctoritatibus disputent, ac prout possunt eisdem respon eant perstrictâ subindè acius, quam oporteat, parte quam impugnant melius populum non onerarent inutilibus de Conceptione dissertationibus, inani- busque concionibus: ex quibus auditores, qui in credendis, agendis, aut fugiendis instrui debuerant, sine fructu revertuntur.

*Christus
Redem-
ptor Ma-
ria.*

Hicce positis quæri posset, an ergo in sententia nostra Christus non sit Redemptor D. Virginis? Resp. quod sic: quatenus Christi redemptione id factum sit, ut à peccato præservaretur, eisi non a peccato liberaretur.

*Maria
Mater
Dei.*

Dicendum 2. alia D. Virginis prærogativa est quòd fuerit Mater Dei. Paret ex Scriptura Ioan: 2. ubi dicitur, *erat Mater esu ibi*: neque ita dici potest de paternitate Joseph, cum ille expressè in S. Scriptura dicatur, tantum opinione Pater Christi, dicit enim Scriptura Lucæ 3. *Jesus erat quasi annorum triginta, ut putabatur filius Joseph.* Deinde, etsi Christus passim Matrem suam, *mulierem* vocet, uti etiam quodeam negare videatur esse suam Matrem, dum dicit Matth. 12. *quæ est Mater mea?* nihil dictis obstat: cum dicat D. Virginem mulierem, per antonomasiam, puta illam, inter quam & Dæmonem positæ erant inimicitæ, uti etiam se dicit aliquando *filium hominis*, id est Mariæ. Quærit autem, *quæ est Mater mea*, non quasi eam Matrem neget, sed quòd instruat parum curandam esse Matrem, dum prædicando verbo Dei insistimus.

*Maria
prærogati-
va.*

Aliæ insuper in D. Virgine enumerantur prærogativæ, quòd fuerit gratiâ plena, quòd fuerit inter mulieres benedicta, quòd illi Jesus suberat, quòd esset ante & post partum virgo, &c.

*Cultus
Maria.*

Dicendum 3. Ratione harum prærogativarum, colenda est D. Virgo cultu, qui sit major cultu alio-
rum

rum Sanctorum, minor tamen cultu latriæ, quem cultum hac ratione vocant *Hyperduliam*. Primum patet ex eo, quòd sanctitate & aliis excellentiis, alios Sanctos longè antecellat, adeoque cultum majorem mereretur à nobis sibi exhiberi. Posterius quoque patet, quia illis non obstantibus, vera manet creatura, cui proinde actus latriæ impendi nequit. Hinc quando dicitur *spes nostra, advocata nostra*, solummodo importatur quòd pro nobis intercedat apud Deum, ut alii Sancti, etsi efficacius, in quam proinde intercessionem sperare possumus: non autem ut sit advocata, uti Christus, qui propriis meritis pro nobis interpellat, à quo salutem nostram certa cum fiducia expectamus, quo sensu, *unus est mediator Dei & hominum, homo Christus* JESUS, ut ait Apost. 1. Tim. 2. uti etiam est *Ostium*, quo nemo ad Patrem venit, nisi per Christum id est, qui propriis meritis nos ad Patrem ducit; omnia enim merita D. Virginis, ex meritis Christi pendent, suam virtutem recipiunt, & illis innituntur.

Dicendum ultimò, cultum B. Virginis non esse notam prædestinationis, in iis etiam, qui gentiliter vivunt. Probat, quia solus cultus ad salutem non proderit, si vita non quadret, & scelera sceleribus in vita addantur. Imò, uti impiis fit oratio in peccatum, ita & illis cultus ille cedet in ruinam & majorem condemnationem. Unde, sicut non omnes qui dicunt *Domine, Domine* intrabunt in Regnum Cœlorum, sed qui fecerit voluntatem Patris: ita nec omnes qui dicunt *Domina, Domina*, nisi voluntatem Dei adimpleverint. Hinc rectè S. August. 1. de dono persever. c. 22. *De ipsa autem cursu vestro bono rectoque condiscite, vos ad prædestinationem divinæ gratiæ pertinere*. Et iterum hom. 50. c. 5. *Salutem Deus promisit perseverantibus in charitate, non in iniquitate: Ubi autem charitas est, opera illa mala à Regno Dei separantia esse non possunt*. Unde & Ecclesia damnavit hanc ut scandalosam & inpraxi perniciosam: *Frequens confessio & communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis*. De quo alibi. No-

Quomodo sit spes nostra, advocata nostra, &c.

Quomodo unus mediator, Ostium, &c.

Cultus Mariae non est signum prædestinationis, etiam in iis qui gentiliter vivunt.

tent tamen ii, qui exteriora illa pietatis officia sine interiori animi puritate correspondente sibi sufficere arbitrantur, quod citat ex Amphilochio S. Epiphanius in septima Synodo dicens: *Cura nobis sit virtutes bonorum virorum eligere, & operum illorum meminisse & politiam illorum imitari. Ipsis enim templa fabricare aut imaginem illorum in tabulis circumferri, contemnendo interim illorum virtutes, haud quaquam laudabile est. Nemo enim laudaverit virum, quem videt virtutes sanctorum averfantem, & quotidie illorum imaginem circumferentem aut templa illis edificantem, aut vasa comparantem illis: sui ipsius autem templum divinis virtutibus non ornantem. Multas Cruces in aedacula figurare & praecepta Dei contemnere, imitationisque passionis illius oblivisci, extrema demencia est.*

S E C T I O VI.

De Antichristo.

Quid & qualis erit Antichristus.

ANTICHRISTUS, idem est quod adversarius Christi. Hinc omnes illi, qui moribus & vitâ Christo adversantur, dicuntur, *Antichristi*, uti Joan. 2. dicitur: *Antichristi multi facti sunt.* Dicitur tamen per Antonomasiam Antichristus, homo quidam novissimis temporibus venturus, qui vocatur in Scriptura *homo peccati, filius perditionis, &c.* Quem interficiet Dominus IESUS spiritu oris sui. His positis

Antichristus nondum advenit.

Dico 1. Antichristus ille nondum advenit, uti calumniantur hæretici. Probat 1. quia non adveniet ille, nisi eversum fuerit Romanum Imperium, ut docent SS. Patres. Unde S. Chrysost. in 2. Thef. 2. *Quando ait, è medio sublatum fuerit Romanum Imperium, tunc veniet Antichristus.* Probant hoc unanimiter SS. Patres ex c. 2. & c. 7. Danielis, ex quibus colligunt Regnum Antichristi fore ultimum inter monarchias hujus mundi, nec oriturum nisi subverso Romano Imperio &

in decem Reges diviso. Tunc enim exsurget Rex quispian, qui 10. Regna, in quæ Romanum Imperium divisum fuit, invadet, & sibi subjiciet, cujus potestas tantum durabit 3. annis & medio, ut patet Apoc. c. 11. 12. 13.

Dico 2. Quo loco oriatur, ubi regnabit, quo mortis genere Antichristus interficietur est planè incertum, cum non nisi obscurè de illa re loquatur Scriptura Sacra. Quidam docent, eum nasciturum ex tribu Dan, adeoque fore Judæum nativitate, idque in Babylone, & pro Messia recipiendum à Judæis, quod templi Jerosolymitani sit futurus studiosissimus, &c.

Dico 3. Antichristi mores & Doctrina erunt abominanda. In primis enim, ut dicitur Dan. 7. & 8. & 11. Sermones contra excelsum loquetur: cor suum magnificabit: elevabitur adversus omnem Deum: unde sibi templa & altaria curabit erigi, & fieri honoris divini officia, donec veniant Henoeh & Elias eidem resistentes, qui & ab eodem occidentur, ipse tandem spiritu oris à Christo JESU perimendus, & destruendus illustratione adventus ejus, ut ait Apost. 2. Thes. 2,

*Locus nati-
vitatù,
Regnum,
mores,
&c.*

TRACTATUS VII.

De Sacramentis.

CAPUT PRIMUM.

SECTIO PRIMA.

Quid & quotuplex sit Sacramentum.

DICENDUM primò, Vox *Sacramentum* aliquando sumitur pro arcano sive mysterio abscondito, uti & pro quacunque cæremonia, quâ homo initiatur, & generaliter pro omni eo, quod rem sacram significat, unde S. Aug. l. 10. civit. c. 5. *Sacramentum* definit *Sacrae rei signum*: Et Epist. 5. *Signa* ait, *Cum ad res divinas applicantur, Sacramenta sunt.* Quid verò sit signum, definit idem S. Doctor l. 2. Doct. Christ. ubi ait: *Est res, quæ præter speciem, quam sensibus ingerit, aliquid aliud ex se facit, in cognitionem venire.* Porro signum est duplex, practicum & speculativum: *Speculativum* est, quod solum significat aliud, quod itidem non efficit. *Practicum* est, quod efficit rem quam significat. Unde

Dicendum 2. *Sacramenta* novæ legis efficiunt rem quam significant, etsi non omnem: *Sacramenta* vetero V. L. non efficiunt semper rem quam significant. Probatur prius, quia *Sacramenta*. N. L. significant gratiam, quam usu suo non ponentibus obicem conferunt & efficiunt. Non tamen efficiunt omne id, quod significant, cum significant Christum, ejus passionem, &c. Quæ tamen non efficiunt. Probatur posterius, quia *Sacramenta* V. L. non causant semper justitiam nequi-

Quid sit Sacramentum.

Quid sit signum.

Efficacia Sacramentum.

dem legalem. Est enim duplex justitia, legalis sive externa, alia interna quæ gratiam adfert aut cum eadem convenit. Legalem quidem justitiam pleraque Sacramenta V. L. conferebant, non tamen omnia, cum neque esum agni Paschalis, neque panes propositionis aliquam Sanctitatem legalem contulisse, sed eam præsupposuisse sit verosimilius. Unde rursum

Dicendum 3. Diversitas Sacramenti V. L. à Sacramentis N. L. juxta S. Aug. in eo sita est, quòd Sacramenta V. L. fuerint Sacramenta non præstantia salutem, sed promittentia Salvatorem uti ait l. 19. c. 6. cont. Faust. & c. 17. dicit, quòd eadem Sacramenta ad promittendum Christum fuerint instituta. Unde & Paulus ad Gal. 4. eadem vocat *Infirma & egena elementa*; Ad Hæb. 7. *Inutilia & infirma*; c. 9. *Justitias carnis*; c. 10. *Quòd Non poterant perficere, nec emundare conscientiam*; Et rursum ad Rom. 3. *Ex operibus legis non justificabitur omnis caro coram illo*. Denique 1. Cor 7. *Circumcisio*, ait, *nihil est*, de qua postea. Sacramenta autem N. L. non solum justitiam internam per Christum dandam promittunt aut figurant, sed ut ait S. Aug. in Psalm. 73. *Illa promittebant Salvatorem, hæc præstant*.

Conveniunt ergo Sacramenta V. L. & N. L. in eo quòd significant rem eandem scilicet Christum in carne venturum aut natum, sed diverso modo significandi discordant, cum Sacramenta V. L. significant Christum venturum, Sacramenta N. L. eundem jam advenisse.

Dicendum 4. *Sacramentum N. L. est invisibilis gratiæ signum visibile ad nostram Sanctificationem divinitus institutum, eamque causans*. Communis Theologorum sensus subintelligit signum stabile & universale, ex quo deducunt non fuisse Sacramentum, dum Christus dixit Magdalenæ, *Remittuntur tibi peccata tua*, & alia his similia. Sequitur deinde, quòd Cruces, Imagines, Manna, &c. non sint Sacramentum, eo quòd ne quidem gratiam sanctificantem signi-

Quid Sa-
cramen-
tum N. L.

ficantem

à Raverstyn & Ruardus Tapperus D. D. Lovan : qui Tridentino adfuerunt, & bene de eodem Concilio sunt promeriti : quorum prior in Apologia pro Tridentino contra Kemnitium conscripta, inter alia Hæretico illi imponit, quod textum Concilii falsificasset, dum ait : *si quis dixerit, non omnia ista 7. Sacramenta à Christo ipso, &c. addiderat Kemnitius ipso, ad quod a Raverstyn opponit, mentem Concilii non fuisse definire, an omnia N. L. Sacramenta fuerint immediatè, an mediatè à Christo instituta, puta à Christo per Apostolos Spiritu S. Edoctos. idem expressè docet alter scilicet Ruardus propugnans Art. 1. confess. Cath. Acad. Lov. jussu Caroli V. editæ, qui est hic : credendum est esse 7. Ecclesie Sacramenta, à Christo instituta, quæ sunt Baptism: &c. ad quod inter alia ita ait Tapperus : an in Ecclesia manserit potestas instituendi Sacramenta, inquiri potest : sed nil horum requirit Articulus, sed solum habet, quod omnia Sacramenta sunt à Christo instituta, non autem quod ab eo sint instituta IMMEDIATE. Addit a Raverstyn : nec solum ea verissimè dicuntur instituta, quæ Christus ipse immediatè & per se ipsum instituit, sed etiam ea, quæ distant spiritu ejus, & ejus autoritate per Apostolos instituta sunt, & in Ecclesia ordinata. Adde, quod etsi Christus dicatur instituisse Sacramenta per Apostolos, adhuc non consequatur eadem esse instituta mediatè à Christo, cum pereosdem potuerit eadem instituere & immediatè tamen, uti potest Deus per alios, etsi quoque immediatè, Miracula facere, consecrare, &c.*

Determinatio ad individuum Ecclesie à Christo est solida.

Dicendum 2. Etsi Christus in institutione Sacramentorum determinaverit ad speciem materias & formas, non tamen ita determinavit ad individuum : potest enim Sacerdos validè consecrare hostiam, quam voluerit : deinde alia est materia valida ordinationis Sacerdotalis apud Latinos, alia apud Græcos. Latini assignant traditionem Calicis, &c. Græci docent sufficere solam manuum impositionem, cum

tamen constet Græcos ita valide posse consecrari & ordinari. Unde & Clemens VIII. 1593. 31. Aug. Edidit constitut, ordine 34. quâ statuit, ut Romæ esset Episcopus Græcus Catholicus, qui Græcos Sacerdotes ordinaret ritu Græco.

Quæret quispiam, quomodo ergo Conc. Flor. assignat & determinat materiam Ord. Sacerdotalis traditionem Calicis, &c. Resp. Florentinum non assignasse materias Sacramentorum, sed solum Armenos instruxisse ea, quæ ignorabant, vel de quo dubitabant, uti notat ad Baronii supplementum Spondanus ad Annum 1439. n. 17. adeoque assignasse materiam Ecclesiæ praxi observatam, etsi non necessariam. Hoc interim notandum, Christum determinasse materias & formas Sacramentorum materialiter, etsi non formaliter: sive instituit Sacramenta, simul determinando, ut materia & forma eorum significaret collationem gratiæ talis vel talis Sacramenti, etsi in individuo tale signum tamquam necessarium non determinaret, sed determinationem accidentalem Ecclesiæ relinquendo, quæ tamen à formali significatione materiæ & formæ Sacramentorum, ullatenus potest recedere. Unde scribit Morinus l. 8. de Sacram. Pœnit. c. 18., Quod sit de fide certum, Sacramentum administratum juxta ritum in Pontificali Rom. præscriptum esse legitimum: sed non esse necessariò de fide, quod scholastici disputant, in quibus verbis ritualis, forma aut materia continetur, nisi hoc expressè dictaverit Ecclesia aut publica praxis. Ex quo facilè patet, quid & quantum possit Ecclesia circa determinationem materiæ & formæ Sacramentorum.

Dicendum 3. Immutatio materiæ aut formæ Sacramentorum, alia est accidentalis, alia est essentialis: *essentialis* est, quando variatur essentia formæ aut materiæ, adeo ut neque ex vi verborum, nec usu hominum forma aut materia immutata, retineat eandem significationem cum forma aut mate-

*Materia
adhibenda
sed non
necessaria.*

*Immuta-
tio mate-
riæ & for-
mæ Sacra-
mento-
rum.*

ria

ria usitata. Hæc indubiè vitiat Sacramentum, dum vitiat illud, quod essentialiter ad Sacramentum est requisitum. Accidentaliter verò mutatio est, quando solum accidentaliter forma aut materia mutatur, sic ut retineant eandem significationem essentialem, quæ cum essentiam Sacramenti, aut partium ejus non vitiet, non invalidat Sacramentum. Fit autem potissimum formæ mutatio translatione verborum in aliud idioma vel synonyma: quæ non officit validitati Sacramenti. 2. Corruptione, 3. Additione, 4. Detractione, 5. Transpositione, 6. Disjunctione, &c. Pro quibus hoc generaliter notandum est, quòd rectè videri possit an sit in ejusmodi mutatio essentialis, an accidentalis, si tali mutatione vel usu hominum vel vi verborum maneat idem sensus formæ, aut materia eadem essentialiter, an non, non obstante tali mutatione. Unde inferunt

Quibus
modis
fiat.

1. Quòd balbutiens pronuntians corruptè formam, validè conficiat Sacramenta, cum ex usu hominum idem significet forma à balbo prolata, quod aliæ prolata à non balbo.

2. Quòd qui partim Latinè, partim Græcè aut Gallicè pronuntiaret formam, validè conficeret Sacramenta, cum usus obtinuit, ut salvâ essentiâ liceat ita verba alterius idiomatis conjungere, uti habet forma Baptifini, *Ego te Baptiso in Nomine Patris, &c.* Ubi to *Baptiso* est Græcum, cætera Latina.

3. Si Parochus ignarus Linguæ Latinæ ita formam Baptifini proferat: *Ego te Baptiso in nomine Patrias & Filias, &c.* Valebit Sacramentum, uti expressè definivit Zacharias Pont. cap. *retulerunt* de consecratione dist. 4. Ratio hujus est, quòd hæc verba spectatis circumstantiis & accommodatione usûs, idem significant, quod forma ordinaria. Alia dabo agendo de intentione Ministri.

Ritus Sa-
cramento-
rum om-
nino sunt
adhiben-
di.

Porro, etsi accidentaria mutatio essentiam Sacramenti non immutet, tamen sollicitè Sacramentorum Ministro cavendum est, ne sine justa necessitate vel

vel accidentaliter formam corrumpat; idem est, de cæremoniis in Sacramentorum administratione adhiberi solitis, quæ etsi integritatem vel essentiam Sacramenti non vitient, si omittantur, tamen illas sine justa necessitate præterire, vetat Ecclesia. Sunt enim maximè utiles ad reverentiam Sacramenti promovendam, fidem & charitatem fovendam, devotionem augendam, &c. Unde profuerit catholicis cæremoniæ Sacramenti explicationem sæpiùs proponere & exponere. Si verò propter justam causam contingat cæremonias omitti, sedulò ex præcepto Ecclesiæ postmodum sunt superaddendæ, uti patet in Baptismo non solemni.

S E C T I O III.

De Ministris Sacramentorum intentione

DICENDUM primò, Sicut veterum Sacramentorum Ministri à Deo vocabantur, sicut Aäron: ita & in Novo Testamento, eliguntur aliqui, & assumuntur ex hominibus in his, quæ sunt ad Deum. Falsum verò est illud Lutheri dogma, omnibus hominibus omnium Sacramentorum administrationem competere, cum non omnibus sua dona & ministeria committat Deus, in ædificationem corporis sui, id est, Ecclesiæ. Quis verò sit cujuscumque Sacramenti Minister dicetur suo loco.

Dicendum 2. Præcipuum Ministri officium consistit in adhibitione materiæ & formæ Sacramentalis, cujus officio Deus operatur intus Sacramentorum effectus, cum principalis omnium Sacramentorum Minister sit Deus, nam neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Nec Ministri sunt, qui loquuntur, sed spiritus patris, qui loquitur in illis. Unde sæpè effectus Sacramenti adscribitur soli Deo, ut poenitentia,

Minister Sacramentorum debet deputari.

Minister principalis est Deus ipse.

tix, dum dicitur Marci 2. *Nemo potest peccata remittere, nisi solus Deus*: quo loquendi modo & similibus innuitur, Deum principaliter ex plenitudine suæ potestatis effectum Sacramenti efficere, cæteros verò dumtaxat ministerialiter, & ut instrumenta: unde S. Aug. tract. 5. in Joan. *Potestas*, ait, *in Christo est, ministerium autem transit in multos*.

Quotuplex
sit inten-
tio.

Dicendum 3. in Ministro requiritur debita intentio, *saltem faciendi, quod facit Ecclesia*, ut ait Conc. Trid. ses. 7. can. 11. est autem intentio triplex, actualis, virtualis & habitualis: actualis est, quando quis actualiter intendit aliquid efficere: virtualis est actualis virtute & moraliter perseverans: habitualis est, inclinatio quædam ad aliquid, orta ex habitu acquisito vel infuso. Actualis etsi indubiè sufficiat, non tamen necessariò requiritur: habitualis nequaquam sufficit, cum nihil influat in actionem Sacramentalem nec per se, nec virtute in eam influendo. virtualis sufficit, uti in cæteris actibus humanis, ut homo humano modo dici possit operari: hæc aliquando dicitur remissa actualis, cum virtute actualis operetur, sed ut sit, saltem usu loquendi virtualis indigitabimus. Pro quo notandum est, D. Thomam sæpè habitualement intentionem sumpsisse pro virtuali, & maximè in hac ipsa materia. Cum ergo actualis vel virtualis influat in actionem, & faciat ut actio fiat humano modo, requiritur hic altera, cum per intentionem Ministri debeat Materia Sacramenti ad certum effectum determinari. Neque ullatenus dici potest, materiam ad hoc determinari intentione Ministri principalis, puta Christi, quia ut ait D. Thom. 3. p. q. 64. a. 8. ad 1. *Instrumentum animatum (sicut est Minister) non solum movetur, sed etiam quodammodo movet se ipsum, in quantum sua voluntate movet membra ad operandum: & ideo requiritur ejus intentio, qua se subjiciat principali agenti*.

Quid sit
inverso fa-
ciendi id,

Dicendum 4. Variant authores in explicando phrasim Concilii Trid. quod Minister facere debeat intendere.

lere, quod facit Ecclesia. Aliqui docent illud esse, intendere esse Sacramenti: verum infundatè, cum possit Baptismus v. g. conferri ab Atheo, nil de essentia Sacramenti cogitante. Alii docent, quod debeat ponere actionem illam, quæ æstimatur actio Christi: verum hoc de Atheo prædictum, rursus hic urget. Alii rectius docent, illud idem esse, quod debeat Minister seriò velle ponere signa externa, quibus in Ecclesia solet Sacramentum conferri, etsi in corde, nec Ecclesiam, nec Christum agnoscat. Hinc S. Antonin: p. 3. tit. 14. cap. 13. part. 10. Docet sufficere in Baptismo solam verborum expressionem, & ait: *Concedunt isti, de Baptismo, quod requiratur intentio in Ministro proferendi verba, & applicandi materiam, sicut facit Ecclesia; sed non requiritur intentio aliquid operandi: unde si baptifans intendat ludere vel deludere vult tamen dicere & facere exterius, quod facit & dicit Ecclesia, scilicet immergendo, & verba formæ dicendo, & facit ac si intendat baptifare: Baptismum petens, vel petens pro parvulo, est verè Baptifatus, quia Ecclesia, quæ eum posuit ministrum, non intendebat decipere: etsi ipse dicebat, quod intendebat ludere, non baptifare, non esset ei credendum ad rebaptifandum: imò nec ipsemet, qui est certus de sua intentione debet rebaptifare.* Quod etsi verum sit speculativè loquendo, practicè tamen sub conditione deberet rebaptifari, cum hinc nimia cautio nequeat adhiberi. Prædictis favet S. Thom. in 4. dist. 6. q. 1. a. 2. quæstiunc. 1. ad 2. Dum docet alterutrum esse admittendum, vel quod Christus suppleat defectum intentionis in Baptifante, casu quo Baptifans ex malitia debitam intentionem non haberet; vel certè quod sufficiat, ad valorem Baptismi, ut Minister exterius seriò adhibeat omnia externa signa, quibus Baptismus perficitur. Idem ferè docet 3. p. q. 64. a. 8. ad 2. Hinc patet, quod Sacramentum Joco interno conferatur, modo externè seriò ponat signa, quibus Sacramentum perficitur; item

si

si conferatur ab eo seriò adhibente ejusmodi signa, sic tamen ut nihil de Ecclesia Romana, aut Christo, aut effectu Sacramenti cogitet, valere Sacramentum: quod declarat iterum D. Thom. loco citato a. 9. ad 1. ubi ait. *Non obstante infidelitate potest (Minister) invidere facere id, quod facit Ecclesia, licet aestimet id nihil esse, & talis intentio sufficit ad Sacramentum, quia sicut dictum est, Minister Sacramenti agit in persona totius Ecclesie, ex cujus fide suppletur id, quod deest fidei Ministeri.*

Nec his obstat definitio Concilii Trid. quod ses. 14. c. 5. negat absolutionem datam joco, valere: item illud à Leone X. damnatum: *Si per impossibile confessus non esset contritus, aut Sacerdos non seriò sed joco absolveret, si tamen credat, se absolutum, verissime est absolutus.* Tam enim Trid. quam decretum Leonis nihil vult, nisi Lutherum perstringere, qui volebat solam fidem pœnitentis sufficere ad effectum Sacramenti, adeoque mulierem tantum posse circa Sacramentum Pœnitentiæ, quam Sacerdotem. Unde rectè & appositè S. Bonav. in 4. dist. 6. dub. 4. docet, non omnem jocum excludere intentionem aliquid seriò operandi: exemplum ejus habes in Athanasio, qui etsi joco Baptisaret pueros, ab Alexandrina Ecclesia pro verè Baptisatis sunt habiti pueri ab Athanasio Baptizati. Neque illud obstat, quòd dicatur actiones Sacramentales debere determinari ad unum per intentionem ministri, cùm hoc solùm habeat locum, quando actiones illæ ex circumstantiis non sunt satis determinatæ ad esse Sacramentale, adeo ut circumstantiæ actiones illas tam determinant, quam intentio.

*Intentio
qualis esse
debeat,*

Dicendum 5. Intentiò in Ministro requisita debet esse absoluta, aut talis conditionata, quæ absolutæ æquivalcat: sola enim absoluta est efficax intentio, qualis hic requiritur. Censetur autem conditionata æquivalere absolutæ aut in eam transire, quando conditio est de præsentia aut præterito: si enim subsistat,

iam

Jam tenet sacramentum, si verò non substat, erit nullum defectu intentionis ministri, quæ ab hac conditione dependet. Hinc non valet Sacramentum collatum sub conditione de futuro, cum nec statim valeat, cum necdum posita sit conditio: nec postea conditione posita valeat, cum tunc deserit materia & forma. Excipe tamen matrimonii Sacramentum, quod contractus rationem obtinet, qui pendere potest à conditione futura, cum consensus tam diu perseverare censeatur, donec conditio adimpleatur, quæ posita transit in absolutum.

Hoc tamen notandum est, peccare mortaliter illos, qui sine justa causa conditionatè Sacramenta cætera administrant, quod tamen aliquando aliquibus est satis familiare: cum enim sacramenti valor pendeat ex intentione ministri, sequitur, quòd si conditio non subsit, sacramentum sine causa exponatur periculo nullitatis: aliud est, si adsit debita ratio, ut in dubio, an quis pœnitens v. g. puer sit absolutionis capax, an quis sit verè baptisatus, &c. Dubium verò illud debet esse fundatum, & rationes pro & contra bene perpenſæ, antequam conditio apponatur. De hac re vide plura de absolutione sub conditione.

Non licet sine causa Sacramenta conferre sub conditione.

SECTIO IV.

De fide & probitate Ministri.

DICENDUM primò, Error est Donatistarum & aliorum quòd valor sacramenti dependeat à fide & probitate ministri. Contra hunc errorem ita definit Conc. Trid. sess. 7. can. 12. & can. 4. de Bâptismo: *Si quis dixerit ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere aut conferre Sacramentum, anathema sit. Item: Si quis dixerit Bâptismum, qui datur ab hæreticis in Nomine Patris & Filii & Spiritus*

Valor Sacramenti non pendet a probitate Ministri.

Spiritus

Spiritus Sancti cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum, anathema sit. Ratio hujus est, quod minister principalis Sacramenti sit Christus, cujus virtute agunt alii ministri, adeoque Sacramentorum vis non dependet à probitate ministri, sed à solo Deo, cum hic sit qui Baptifat, & qui dat incrementum. Unde sicut æqualiter effigies Regis imprimitur sigillo ferreo, ac aureo, sicut solis radii non fœdantur, dum pertranseunt loca fœtida, sicut aqua æquè transit per canalem ligneum ac aureum ad areolas, ita Sacramentorum vis æqualiter transit per bonos & malos ministros.

*Probitas
Ministri
requisita.*

Dicendum 2. Etsi ministri probitas ad Sacramenti constitutionem non sit necessaria, tamen tum aliis tum ministro ipsi plurimum est necessaria: Sancta enim sanctè tractanda sunt, unde in peccato mortali sine necessitate Sacramentum administrans, peccat mortaliter, rem sacram indignè tractando. Unde Isaïæ 2. dicit Scriptura: *Mundi estote, qui fertis vasa Domini: & Levit. 22. Omnis qui accesserit ad ea, quæ consecrata sunt, in quo est immunditia, peribit coram Domino.* Deinde suscipiens Sacramenta à ministro probato, habet ab eo, quem imitetur; item à probato licitum est semper petere Sacramenta, non item ab improbo: Denique cum ministro probato concurrat tota Ecclesia ad effectum Sacramenti, non item cum improbo: tunc etenim gratia tantum confertur quasi ex utero alieno & solum ex benevolentia Christi, uti docet S. Aug. l. 1. de Baptif. c. 17. quibus hoc adde, quod ex opere operantis devotio ministri aliquos pios motus v. g. possit conferre, aliud est de effectu Sacramentis proprio, qui est, ex opere operato, de quo postea, qui nullo modo dependet à probitate ministri.

*An liceat
petere Sa-
cramenta
ab impro-
bo Mini-
stro,*

Dicendum 3. Tempore necessitatis licet Sacramenta petere à Sacerdote improbo, etsi noscas eum in peccato mortali Sacramentum administraturum. Ratio est, quod ille iusta necessitate petat, id quod alter debite potest præstare: quod si indebitè præstet, ejus malitiæ

malitiæ culpa est adscribenda, & alter ejus malitiæ non coöperatur, sed eam justa de causa permittit.

Hoc denique circa prædicta notandum est, satis familiare esse SS. Patribus, dicere Sacramenta ab hæreticis collata esse nulla, quo dicto hoc solum innunt, *Quomodo Sacramenta ab hæreticis collata, dicantur non esse valida;* quòd hæretici plerumque non adhibeant debitam materiam aut formam: Deinde quòd ex parte suscipientium plerumque ponatur obex, eo quòd cum ministris hæreticis in hæresi communicent, si tamen debitam materiam & formam hæretici adhibeant, tenet Sacramentum. Neque hic opponi potest varia constitutio Canonum aut Constitutionum Apostolicarum; quarum canon. 46. & 67. negant Sacramenta ab hæreticis suscepta, esse valida: maximè cum Constitutiones illæ non ita magnæ sint authoritatis, & multa contineant ab hæreticis inserta, imò multa, quæ hæresim sapiunt.

SECTIO V.

De suscipientibus Sacramenta.

DICENDUM I. verius videri, quòd in suscipiente Sacramentum requiratur intentio aliqua illud accipiendi, saltem interpretativa; adeo ut; si quis dormiens Baptifaretur, v. g., & numquam antea habuisset intentionem illud suscipiendi, non censeretur verè Baptifatus. Colligitur hoc ex capt *majores*; de Bapt: ubi Innocentius 3. rogatus an Baptifma dormientibus & amentibus datum characterem imprimeret, respondit imprimere *quando obicem contrarie voluntatis non invenit obfistentem*. quod communiter exponunt negativè, adeo ut sensus sit; quòd Baptifma non imprimat characterem; nisi aliquam intentionem suscipiendi Sacramentum inveniat. Rationem dat Pontifex, quia aliàs ad Fidem deberet compelli invitus: unde patet, quòd solùm dicta conclusio intelligenda

fit, de Baptismo, nam quoad alia non requiritur consensus illud suscipiendi, v. g. quoad ordinem & probabiliter Baptismum, etsi quoad Sacramentum Eucharistiæ, extremæ unctionis, confirmationis & matrimonii verius dicant requiri aliquem consensum seu intentionem: de quibus suo loco agemus.

*Confessio
requisita
ante Sa-
cramen-
tum.*

Dicendum 2. Ut quis suscipiat fructuosè Sacramentum vivorum, requiritur regulariter confessio, si quis sit reus peccati mortalis: Ratio est, quòd cum valde incertum sit, an quis habeat contritionem per se justificantem, & Sacramenta vivorum debeant suscipi in statu gratiæ, debet recurri ad confessionem, ut aliqualem certitudinem de justificatione nostra habeamus. Imò, quod valde verosimile sit, quòd quando adest copia confessarii, contritio sine Sacramento non justificet, uti habetur Trid. ses. 14. c. 4. justificat enim contritio ratione voti Sacramenti, quando autem quis habet copiam Sacramenti, non potest dici habere votum serium suscipiendi Sacramentum, si illud non suscipiat, dum potest. Ita tenent Doctores varii, & Catechism, Rom. p. 2. c. 5. num. 39. si verò quis opponat, quòd Conc. Trid. ses. 24. c. 1. de reform. matrimonii solum hortetur conjuges, ut ante consummationem peccata sua confiteantur: uti etiam quòd ses. 13. c. 11. solum hoc doceat de Eucharistia, quòd ante ejus susceptionem debeat accedere ad confessionem, adedque in susceptione reliquorum Sacramentorum, sit alicui liberum confiteri: ad hæc resp. in priori casu matrimonii solum agere concilium de iis, qui non sunt conscii peccati mortalis. In secundo casu determinavit id, quod erat certum, nec sese miscere voluit controversiis scholasticorum, quibus omnibus erat manifestum, ante Eucharistiæ sumptionem requiri confessionem: quoad alia Sacramenta, discordabant. Unde, ut ait Pallavicinus l. 12. c. 1. solum definit Concilium contra Hæreticos, statuentes Eucharistiam delere mortalia, & solam fidem esse dispositionem sufficientem ad susceptionem Sacramenti.

*Contritio
non justifi-
ficat sine
Sacramen-
to, quan-
do adest
copia con-
fessarii.*

Dicen-

Dicendum 3. Non licet conferre, vel recipere Sacramentum secundum opinionem probabilem Sacramenti, relicta tutiore, etsi id non vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Unde quoad prius damnata est hæc subsequens sententia à S. Sede: *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententiâ probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis aut Episcopalis.* Quasi verò illud idem non foret illicitum in collatione aliorum Sacramentorum, quòd sine justa causa periculo nullitatis quis exponat Sacramentum, qualiter agit, qui ductus opinione probabili relicta tutiore illud exigit aut administrat.

Non licet ministrare vel suscipere Sacramentis iuxta opinionem probabilem.

Dicendum 4. Non licet alicui simulare administrationem Sacramentorum, quod ultra indignam rei sacræ perturbationem, involvit & mendacium: Unde & hæc nuperrimè est condemnata: *Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.*

Non licet simulare administrationem Sacramentorum.

SECTIO VI.

De efficacia Sacramentorum.

DICENDUM primò, De fide est, Sacramenta N. L. majoris esse efficaciam quam Sacramenta V. L. nec solum ab iis differre, quia ritus alios continent. Declarat hoc Conc. Trid. sess. 7. can. 2. dum ait: *Si quis dixerit, ea ipsa novæ legis Sacramenta à Sacramentis antiquæ legis non differre, nisi quia ceremoniæ sunt aliæ, & alii ritus externi, anathema sit.* Definit hoc Concilium contra Hæreticos Neotericos, qui docent, omnia Sacramenta solum esse mera signa gratiæ justificantis, sed non efficientia eandem, cum sola fides, quæ à Sacramentis excicatur & fovetur, sit sufficiens ad justificationem dispositio. Unde Concilium

Vis Sacramentorum N. L.

subdit Can. 6. *Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa, tantum externa sint, acceptæ per fidem gratiæ vel justitiæ & notæ quadam Christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus, anathema sit.*

*Causant
gratiam
ex opere
operato.*

Dicendum 2. Sacramenta N. L. causant gratiam, quam significant ex opere operato. Phrasim hanc ut exoticam rejiciunt sectarii, verum, ut quondam S. Aug. in Psalm 138. *melius esse dicimus, ut nos reprehendant grammatici, quam ut nos non intelligant populi.* Hac phrasi usus est Innocentius III. libro de mysterio Missæ, Conc. Trid. ita definiens iterum ses. 7. can. 8. *Si quis dixerit per ipsa novæ legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere, anathema sit.* Conferitur verò Sacramentum conferre gratiam ex opere operato, eò quòd usu ipsius Sacramenti, independenter à meritis ministri aut suscipientis effectum conferunt: Hinc agunt ut agens naturale, non item ut morale aut meritorium: Si verò opus bonum requiratur ex parte ministri aut suscipientis, solùm illud requiritur ut dispositio ad Sacramenti usum necessaria, prout requiritur contritio in pœnitentiæ Sacramento, &c. Et si illis, ut operibus bonis sua quoque gratia respondeat: Unde S. Aug. l. 4. Cont. crescon. c. 16. ita ait: *Ipsium per se ipsum Sacramentum multum valet.*

*Causant
gratiam
physicè.*

Dicendum 3. Verius videtur Sacramenta causare ex opere operato gratiam non solùm moraliter, sed etiam Physicè. Ratio est, quòd causà moralis, solùm improprie sit causà, ubi tamen vera efficientia Sacramenti competit. Præbet enim causà moralis solam occasionem, quâ causà instrumentalis agit; ut jubens, consulens, &c. Unde qui ex consilio aut mandato alium occidit, non ita dicitur alium occidere per causam consulentem, quam è contra consulens per agens Physicum. Hinc SS. PP. docent vim Sacramento-
rum esse mirabilissimam & efficacissimam: quâ ratio-
ne

ne etiam optimè intelligitur, quomodo Sacramenta justificent, abluant, sanctitatem efficiant, &c. Deinde sic Sacramenta ultrà rationem signi ad veram efficientiam gratiæ assurgunt, & à Sacramentis V. L. discernuntur: idem innuit, Concil. Trid. dum ses. 6. c. 7. Passioni Christi assignat, esse meritoriam, idest moralem causam nostræ justificationis, sed Baptismum esse causam instrumentalem; quare sicut humanitas Christi erat causa efficiens instrumentalis miraculorum, & sicut dicitur Deus per humanitatem Christi gratiam dedisse, miracula patrasse, nos redemisse in sanguine Christi, &c. Ita etiam Christus per ministros gratiam Sacramentalem confert, cum hic sit, qui Baptizat, hic sit, qui peccata remittit. Nec quidquam huic obest, quo minus Deus rem corpoream elevet ad productionem rei spiritualis, uti & potestate divinâ ignis corporeus, agit in spiritus.

Urget tamen quod hic opponunt aliqui, quòd Sacramenta dum gratiam conferunt, non amplius existant, quod magis clarè patet, quando Baptismus v. g. reviviscit: jam autem illud quod non existit, non potest efficienter causare gratiam. Resp. ad prius, etsi Sacramenta sint actiones successivæ, tamen aliquando verum est dicere, jam Sacramentum est, etsi aliqua ejus pars solùm existat, & alia præterit; pars enim illa remanens in vim præcedentium, quæ moraliter perseverant, confert Physicè gratiam, etsi illa pars efficiens gratiam sola existat; sic dicitur aliquando exercitus urbem superare, etsi aliquæ cohortes nihil conferant. Ad aliud verò resp. quòd quando Sacramentum reviviscit, tum non possit propriè dici Sacramentum causare gratiam, quod nullum fuit, sed Deus dicitur conferre gratiam, non propriè per Sacramentum, sed propter Sacramentum, quod mansit in acceptatione Dei, adeo ut Sacramenti absentiam Deus hoc casu suppleat: adeòque dicimus, quòd Sacramenta causent Physicè gratiam ordinariè, & quantum est de se, non item in omni casu particulari.

S E C T I O VII.

De effectibus Sacramentorum.

*Omnia
Sacramen-
ta cau-
sant gra-
tiam.*

DICENDUM primò, Ex dictis sectione præcedenti patet, effectum præcipuum Sacramentorum N. L. esse gratiam sanctificantem. Hoc sigillatim de quolibet Sacramento demonstrat Scriptura Sacra. Ut de Baptismo Joan. 3. ubi regeneratio tribuitur Baptismo. De confirmatione act. 8. & 19. per impositionem manûs datur Spiritus Sanctus. De Eucharistia dicitur Joan. 6. quòd per eam detur jus ad vitam æternam. De Pœnitentia Joan. 20. assignatur illi remissio peccatorum. De extrema unctione Jacobi 5. idem fit. De ordine 2. Timot. 1. assignatur ordinationi gratia. De Matrimonio denique vide suo loco.

*Qua con-
ferant pri-
mam gra-
tiam.*

Dicendum 2. Baptismus & Pœnitentia ex sua institutione conferunt primam gratiam & tollunt peccatum mortale, unde & dicuntur Sacramenta mortuorum, eo quòd de mortuis secundum animam, vivos faciant per gratiam, quæ est vita animæ.

*Alia gra-
tiam se-
cundam.*

Deinde, etsi reliqua Sacramenta de sua institutione non conferant primam gratiam, sed eam potius supponant, & ideo dicantur Sacramenta vivorum; tamen subinde per accidens primam gratiam conferre posse, est manifestum. Hinc si quis bona fide existimans se esse in statu gratiæ recipiat Eucharistiam, extremam unctionem, &c. & tamen revera sit in statu peccati, confert Eucharistia & extrema unctio primam gratiam: sic etiam Sacramenta mortuorum possunt conferre gratiam secundam, sive ulteriorem, ab eo suscipiantur, qui est in statu gratiæ.

*Effectus
Sacramen-
ti gratia
Sacramen-
tali.*

Dicendum 3. Quòd etsi gratia justificans non distinguatur juxta dicta de gratia & alibi, à justificatione, tamen ab ea differt, ut est effectus Sacramenti, cum ut talis comprehendat ultra dona & virtutes, quas

quas confert, auxilium quoddam, opportunum ad finem cujusque Sacramenti consequendum, idque pro tempore debito. V. g. Baptisma confert gratiam regenerativam, & jus ad auxilium, quo vitæ novitatem possit conservare. &c. Prout diversa Sacramenta ordinantur ad diversos fines. Porro auxilia ejusmodi dantur in actu primo. dum Sacramentum confertur, quatenus datur jus ad illud suo tempore obtinendum: quando autem finem Sacramenti promovet aut conservat, dicitur dari in actu secundo.

Dicendum 4. Effectus Sacramentorum N. L. secundarius est character, sive nota quædam spiritualis & indelebilis quæ per Sacramentum animæ imprimitur, quæque est à gratia distincta. Juxta Conc. Trid. ^{Character,} sess. 7. can. 9. *Si quis dixerit in 3. Sacramentis, scilicet Baptismo, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima, id est signum spirituale & indelebile, unde ea reiterari non possint, anathema sit.* Unde & in Scriptura dicitur nos Deus ungere & signare Spiritu S. 2. Cor. 1. Ephes. 4. de quo & ait S. Aug. l. 6. c. 1. de Baptismo, quod multi lupi characterem multis lupis imprimant. Quid porro conferat character in quoquo Sacramento, suo loco demonstrabo.

Dicendum 5. Etsi Sacramenta pro omnibus sint instituta, non omnes tamen Sacramentorum fructum recipiunt, sed ii dumtaxat, quibus debitè adhibentur. Unde Sacramenta debent suscipi saltem in voto, si nequeant in re ipsa, & quidem debitè, id est non ponendo obicem effectui Sacramentali. ^{Qui fructum Sacramentorum accipiunt.} Hinc quia peccatum mortale ex diametro repugnat gratiæ, si Sacramentum in tali statu voluntariè sumatur, effectu suo frustratur, dum invenit obicem effectui resistantem.

Aliud est de peccato veniali, quod effectum Sacramenti totaliter non impedit, etsi vii minuit gratiæ fervorem, eatenus impedit ferventes Sacramentorum effectus, uti in Eucharistia usuvenit. Aliud esset si peccatum veniale transfiret in mortale, quo

casu loquendum hîc esset, prout in casu priorî.

An conferant gratiam æqualem.

Dicendum 6. Omnia Sacramenta ejusdem speciei conferunt æqualem gratiam æqualiter dispositis: ratio est, quòd Sacramenta operentur ex opere operato tamquam causæ naturales, quæ æqualem effectum producant in subiecto æqualiter disposito. Si vero subiecta sint inæqualiter disposita, inæqualem quoque conferunt gratiam. Declarat hoc Concil. Trid. sess. 6. c. 7. quòd docet de justificatione per Baptisma, quòd unusquisque recipiat gratiam secundum mensuram, quam Spiritus S. partitur prout vult & secundum propriam cujusque dispositionem. Idque convenit suavi & justæ Dei providentiæ, etsi pro sua omnipotentia aliter quandoque facere posset, si absolutè vellet.

Si verò sint Sacramenta diversæ speciei, videtur quòd inæqualem gratiam de se conferant. Hinc quia Baptisma datur tamquam generatio, quâ tota substantia simul confertur; & Eucharistia, Confirmatio tamquam alimentum & roboratio; sequitur quòd Baptisma majorem gratiam conferat quam aliud quodvis. Imò Confirmatio majorem, quam Eucharistia, quæ repeti potest illa repeti non potest, etsi sit quoque minus digna.

SECTIO VIII.

De reviviscentiâ Sacramentorum.

Baptisma sublato obice reviviscit.

DICENDUM primò. Baptismus sublato obice, quocum erat susceptum, reviviscit, & confert suos effectus. Ratio est, quòd hoc Sacramentum in re vel in voto sit omnibus ad salutem necessarium, cum tamen hoc non esset verum, nisi revivisceret: aliàs enim qui fictè, & cum obice illud suscepisset, sine Baptismo in re vel voto suscepto, posset salvari, puta per pœnitentiam, aut contritionem.

Dicen-

Dicendum 2. Sacramentum Confirmationis & Ordinis probabiliter quoque possunt dici reviviscere: ratio est, quòd juxta S. Aug. reviviscencia adscribenda veniat characteri, & permanentiæ Sacramenti, uti docet l. de Bapt. unde cùm dicta Sacramenta characterem imprimant, adeoque reiterari nequeant, sequitur eadem sublato obice reviviscere, ne aliàs semper effectu suo frustrata forent. De Ordine id docet expressè S. Aug. l. 2. cont. Crescon. c. 10. ubi ait *Christiana sanè in vobis Sacramenta cognosco: apud vos quidem aliena sunt, sed cum cor vestrum corrigitur, fiunt ea salubriter vestra, quæ perniciosè habebatis aliena.* Agit autem ibidem S. Præful de Sacerdotibus in hæresi ordinatis, & resipiscentibus.

Dicendum 3. An pœnitentia reviviscat, res est satis incerta: & pendet ex eo, an detur Sacramentum Pœnitentiæ informe, id est, quod quidem de se est validum, sed ob indispositionem pœnitentis non confert suum effectum. Melius docent, non dari tale: quia vel pœnitens est verè contritus, vel non est; si non sit, Sacramentum est nullum, juxta Trid. ses. 14. c. 4. defectu contritionis debitæ: si verò sit verè contritus, non erit informe, sed operabitur suum effectum.

Dicendum 4. Eucharistia non videtur reviviscere: Ratio est, quòd possit iterari, adeoque jacturam spirituales in Eucharistiâ factè susceptâ, perpeffam, novâ communionem possit compensare. Excipe casum, quo quis peccati mortalis conscius, ante specierum consumptionem, de eo contereretur.

Dicendum 5. De Matrimonio & ext. unctione verius dicitur, quòd reviviscant, saltem quoad aliquas gratias Sacramentales: videtur enim durum de contrahente Matrimonium, maximè, cùm, vivente comparte, non liceat iterari, semper debere frustrari effectu Matrimonii. Hoc tamen generaliter hîc notandum est, rem hanc esse satis incertam, cùm tota pendeat à Christi voluntate.

Dicen-

Ordo &
Confirmatio

Pœnitentia.

An pœnitentia possit esse informis.

Eucharistia.

Matrimonium & Ext. unctionis.

*Requisita
ad revivif-
centiam.*

Dicendum 6. Ad revivifcentiam requiritur aliqua Dei propter fe dilectio. Declarat hoc multis locis contra Donatiftas agens S. Aug. dum docet, quòd Sacramenta revivifcant, quando ex corde fe ad Deum convertunt, quæ conversio dilectionem Dei propter fe includit. Non tamen exigitur dilectio Dei per fe iustificans, aliter iustificatio deberet adscribi dilectioni, non item Sacramento revivifcenti.

S E C T I O IX.

De Numero Sacramentorum N. L.

*Sunt 7. N.
L. Sacra-
menta.*

DICENDUM primò, de fide est, effe 7. novæ legis Sacramenta: definit hoc Conc. Trid. fef. 7. can. 1. ubi dicit: *Si quis dixerit, Sacramenta nova legis..... effe plura vel pauciora, quam 7. videlicet Baptifmum, Confirmationem, Euchariftiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem & Matrimonium, aut etiam aliquod horum feptem, non effe verè & propriè Sacramentum, anathema fit.* Est contra hæreticos, qui nunc duo, nunc 3. nunc 4. pro fuo libitu fingunt Sacramenta. Et quamquam non ita expreffè illa Sacramenta Scriptura enuntiet, tamen fatis ex illâ colligitur hic numerus, ficut aliorum numerus binarius, ternarius, &c. Pro quorum confufione juvat hoc argumentum ipsis proponere: juxta illorum dogma, nihil credendum, quod Scriptura non continet: atqui, quod Scriptura dicit de Sacramento Confirmationis act. 8. & 19. de Pœnitentia Joan. 20. &c. Ipforum cerebro ab effe Sacramentorum ejicitur, non à Scripturâ, ergo, quòd doceant illa non effe Sacramenta, non est illis credendum. Sufficit nobis ergo, quòd Ecclefia, quæ est columna veritatis, nos doceat Sacramentorum numerum in S. Eloquio, etfi non ita expreffè contentum: Neque quidquam efficiunt objiciendo illud D. Aug. Epift. 118. ad Januarium, *Sacramentis numero*

mero paucissimis, observatione facillimis, significatione præstantissimis, societatem novi populi colligari, sicut est *Baptismus & communicatio Corporis & Sanguinis Domini*. Cum subdolè illud subjicere soleant, quod eisdem enervat, scilicet illud, quod subdit: *Et si quid aliud in Scriptura Canonica commendatur*. Unde & l. 5. de Baptismo c. 20. expressè plura profitetur, dum ait: *Quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel super aquam Baptismi, vel super Oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum quibus manus imponitur?* Patebit id uberius agendo de quolibet Sacramento in particulari. Æquè frivolum est, quod objiciunt ex Apoc. 17. quod Sacramenta N. L. sint bestia, habens 7. cornua. Per illam enim bestiam intelligitur Roma gentilis, quæ à 7. montibus dicitur *septicollis*: vel intelliguntur 7. immanes, quos habuit, Imperatores, unde dicitur quod super 7. cornua sint 7. diademata.

Æquè absonum est illud sophisma, quò rem Theologicam Philosophi obscurant & divexant: vel sunt 6. Sacramenta vel plura, vel sunt 6. & non plura: si sint 6. & plura, erunt 8. si sex & non plura, erunt solum 6. item illud: omne Sacramentum vel est Baptismus, vel Confirmatio vel Eucharistia, &c. Sed neque Baptismus, nec confirmatio, &c. Dividitur in 7. Sacramenta, ergo Sacramentum non dividitur in 7. Sacramenta. Ad prius enim Resp. Transitur ibi à particula negativa sumpta infinitanter, ad eandem neganter sumptam, quod æquivocationem inducit. Ad posterius Resp. Transiri ab acceptione personali ad simplicem in voce Sacramentum, quod æquivocationem inducit & consequentiam vitiat, de quo disputent Philosophi plenius.

SECTIO X.

An in omni statu fuerint Sacramenta necessaria.

*De statu
innocen-
tia.*

DICENDUM primò, in statu innocentiae non fuisset indecens à rebus sensibilibus sanctitatem expectare, sed maximè expediens, si pro suo comodo & salute iis mediis potuissent uti. Quod verum est, etsi Christus Adamo non peccante, non venisset; et si enim Sacramenta vim suam habere dicantur ex passione & meritis Christi, item quòd sint medicinæ quibus à peccatis sanamur, in illo casu verò, neque Christus venisset, neque peccatis esset medendum, quæ nulla fuissent: tamen potuisset Deus ex sua omnipotentia independenter à meritis Christi, Sacramentis inde vim sanctificandi: deinde, etsi illa Sacramenta à peccatis non liberassent, tamen potuissent contra eadem hominem præservasse, gratiam augere, &c. His adde, quòd pro eo etiam statu hoc militaret, quòd homini conveniret, per sensibilia signa devenire in cognitionem spiritualium & per ejusmodi signa in unam Religionem coadunari, quòd Sacramentis est proprium.

*Statu le-
gum natu-
ra.*

Dicendum 2. In statu legis naturæ, id est à peccato Adæ usque ad legem Moylis, fuit quoque remedium aliquod contra peccatum originale. Docet id apertè S. August. l. 5. cont. Jul. c. 11. ubi ait: *Nec ideo credendum est, & ante datam circumcissionem famulos Dei, quandoquidem eis inerat mediatoris fides in carne venturi, nullo Sacramento ejus opitulatos fuisse parvulis suis, quamvis quid illud esset, aliquà necessariâ causâ, Scriptura late-re voluerit.* Si vero SS. Patres ut S. Greg. & Bern. docent, solâ fide parentum parvulis suis eos subvenisse, illud sola fide, non excludit externum signum fidei, sed solùm determinatam Ceremoniam. Ad quòd docet S. Thom. 3. q. 70. a. 4. ad 2. quòd parentes

tes.

res suis parvulis adhibuerint aliquas preces, uti adhibebant adulti: & q. 61. a. 3. comparat Sacramenta legis scriptæ, cum Sacramentis ante illam, ut determinatum ad indeterminatum; unde nota, quòd ante legem scriptam Sacramenta admittat, etsi indeterminata.

Dicendum 3. De fide est, in lege scripta fuisse Sacramenta. Docet hoc Florent. Conc. dum differentiam adfert inter Sacramenta V. & N. L. Inter hæc præcipuum fuit circumcisio. Unde sit

In lege scripta.

S E C T I O X I.

Ad quid sit principaliter Circumcisio instituta.

DICENDUM primò. Circumcisio primariò est instituta, ut esset signum fœderis inter Deum & semen Abrahæ, ut populus Hebræus hoc ritu ab aliis esset segregatus ac Deo peculiariter dedicatus. Secundariò tamen assumpta est ad remittendum originale peccatum, nam uti docet Scriptura Gen. 17. *Masculus cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit.* S. Aug. legit, *Masculus cujus caro octavo die, &c.* Uti & 70., Prosper & Fulg. quod etsi in Hebræis desit, tamen octavo die legendum esse docet. S. Amb. l. 9. Epist. 77. Etsi in hebræo non contineatur, *Quia, ait, non in aquila omnis autoritas, qui quasi Judæus in littera præterit, nec posuit octavum diem.*

*Finis circumcisio-
nis.*

Hoc tamen notandum quòd Apostolus & SS. PP. aliquando vituperent & extenuent Sacramenta V. L. uti videre est sect. 1. & negent aliquid salutis contulisse: quod ut verum sit, intelligendum est de Sacramentis V. L. quâ talibus, cum circumcisio, ut erat assumpta pro Sacramento legis naturæ, quæ uti dictum est, duravit usque ad legem gratiæ, remittebat peccatum originale: aliàs ut erat cæremonia L. V. hoc præstabat circumcisio, quod per eam populus Judæi.

Judæi.

Judaicus seligeretur ac Deo dedicaretur, ad quod primariò erat instituta, adeoque ex prima sua institutione non conferebat gratiam. Deinde vilipenditur circumcisio post legem gratiæ, quando veritati umbræ cesserant.

Circumcisio non conferebat gratiam ex opere operato.

Dicendum 2. Ut tamen circumcisio tamquam cæremonia legis naturæ adhibebatur ad remittendum originale, non conferebat gratiam ex opere operato, sed illud Sacramentis N. L. est proprium, & in quo Sacramenta novæ legis à Sacramentis V. L. juxta Trid. & Florent. differunt. Et quamquam in lege naturæ ad mittamus indeterminatum Sacramentum pro originali peccato, quod in lege scripta negatur: non ideo tamen legis naturæ status perfectior erat statu legis scriptæ, cum lex scripta legem naturæ sub se continebat & includebat. Unde, etsi seorsim lex naturæ erat perfectior lege scriptâ, non tamen prout lex scripta legem naturæ includebat.

Eent tamen ex opere operantis.

Dicendum 3. Adultis in circumcissione non fuit collata gratia nisi ex opere operantis, scilicet ex fide illorum per dilectionem operante & aliis dispositionibus ad hoc requisitis, adeo ut attriti non sequerentur peccatorum remissionem: quare Circumcisio hic erat tamquam conditio sine qua non, intuitu fidei, quam parvuli elicere non poterant. Adulti verò propriis actibus ad justificationem se disponebant, quo pacto non erant illi pejoris conditionis quam parvuli, cum independenter ab aliorum actibus voluntate propriâ sese ad justificationem præparabant. Idem accidit modo in adultis & parvulis Baptifandis.

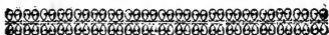
Qua de causa per 40. annos in deserto omiffa.

Dicendum 4. Circumcisio, etsi aliquatenus necessaria, dispensatione divinâ, omiffa fuit per 40. annos, ob iter continuum per desertum, nescientibus judæis quando movenda erant castra, etsi alii, inter quos S. August. quæst. 6. super Josue, doceat, Judæos in eo fuisse culpabiles. Alii verò docent, nullum non circumcisum in deserto mortuum esse, ante.

antequam Josue iussit omnes circumcidi: sententia tamen S. Augustini probabilior apparet, maximè cum scriptura Josue c. 5. omissionem illam non excuset, sed solum causam omissionis insinuet.

Hoc denique notandum est, quòd si puer ante diem octavum periclitaretur, quòd ante liceret adhibere remedium legis naturæ, quod diximus indeterminatum; si verò puer supervixisset, debuisset adhiberi circumcisio, tamquam cæremonia, ut fit in Baptismo non solemnè, quando etiam, uti octavo die nomen pueris imponebant, quod & observarunt Romani, quando pueros suis diis consecrabant.

Dicendum denique, Sacerdotium Melchisedech Sacerdotium Melchisedech fuisse verum Sacramentum, cum fuerit *Sacerdos Dei altissimi*; Imò Philo l. 2. allegor. ait: *Melchisedech Regem Salem Sacerdotem sibi constituit Deus*, cui constitutioni adveniens populi consensus, erat verus Sacerdos & verum Sacramentum, Eucharistiam præfigurans, offerebat. Quando verò dicitur Sacerdotium incepisse ab Aarone à Deo vocato & ordinato, indicatur à Deo tum primitus determinatum fuisse, quid, quando, quo loco, deberet Deo offerre, ubi antea aliqua prohibitu assumebant pro Sacrificio, modo ad illud idoneum, illi qui vel hæreditariâ successione, vel consensu populi, vel constitutione Dei erant Sacerdotes.

CAPUT SECUNDUM.

De Sacramentis in particulari.

SECTIO PRIMA.

De Sacramento Baptismi.

*Quid Bap-
tisma.*

DICENDUM primò. Sacramentum Ba-
ptismi sive ablutionis, *Est Sacramentum
regenerationis in verbo vitæ.* Dicitur *Ja-
nuæ Sacramentorum*, eò quòd portum pandat, ad cæ-
tera Sacramenta suscipienda: ita innuit Conc.
Florent. Quod quamvis verum sit, quòd nemo pos-
sit suscipere aliquod Sacramentum ante Baptisma;
tamen casus contingere possent, quod quis bona fide
putans se Baptisatum, sumeret Eucharistiam; quo
casu, si de cætero dignè accedat, ex opere opera-
to conferet Eucharistia gratiam: nec verum est,
quod fingit quispiam, ejusmodi sumptionem tantum
proficere, quantum si asinus sumeret species Eu-
charisticas. Rem nostram probat Euseb. l. 7. c. 8.
hist. ubi refert Dyonis. Alex. ad Sixtum scripsisse de
quodam Antidoto, qui invalidè susceperat Baptisma,
& interim aliquoties sumpserat Eucharistiam, quem
volebat Pontifex Baptisari sed dicebat eum virtute
Sacramentorum esse purgatum: Item capt. *Proveniens*
de Presbytero non baptisato, ubi Pontifex declarat,
quòd Eucharistia à non baptisatis possit recipi. Melius
proinde dicitur, quòd Baptisma sit primum Sacramen-
torum, non quòd nullum Sacramentum ante illud sus-
cipi possit; sed uti ait Conc. Flor. *Primum omnium Sacra-
mentorum locum tenet Sacramentum Baptismi, quod vitæ
spiritualis Janua est; per ipsum enim membrum Christi, ac*
de

*An possit
Sacramen-
tum susci-
pi ante
Baptisma*

de corpore efficitur Ecclesie. Indubiè verò, vita spiritualis haberi potest, sine susceptione Baptismi, puta per votum ejusdem. Adde, quòd ordinariè fit alio sensu Janua Sacramentorum, uti & tonsura ordinum subsequentium, sic ut ordinatio subsequens teneat, etsi non præcedat tonsura. Quòd autem de Eucharistia diximus, idem locum habet in matrimonio juxta Adrianum in 4. q. 1. & valde probabiliter in extrema unctione, uti & in ordine: in pœnitentia autem est aliud, ubi requiritur jurisdictio in pœnitentem, qualem non habet in eum, qui nondum est membrum Christi. Totum interim pendet à voluntate Christi, de qua cum non ita certò constat, observanda erit Ecclesiæ constitutio.

Dicendum 2. Communis tenet opinio, quòd baptisma fit institutum in Jordane, quando Christus à Joanne Baptifaretur, dum designavit aquam, ut materiam, & tota Trinitas apparuit, Filius qui baptifabatur, vox Patris, & Spiritus S. ut columba descendens. Quidquid sit, verius apparet, in Jordane non fuisse Baptisma institutum, sed postea tempore opportuno. Ratio est, quòd in Jordane Christus solùm suscepit Baptisma, eoque suscepto confestim de aqua ascendit; cùm tamen instituere sit actus jurisditionis, ubi tamen subibat personam pœnitentis & subditi. Hoc tamen verum est, Baptisma à Christo institutum esse ante suam mortem, cùm legatur, quòd Christus per Apostolos Baptifarit, cujus causâ indignatio Joannis Discipulorum est exorta.

Dicendum 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. non potest intrare in Regnum Dei.* Joan. 3. Huic consonat Conc. Trid. sess. 7. Can. 5. *Si quis dixerit Baptismum liberum esse, hoc est non necessarium ad salutem, Anathema sit.* Necessitas hæc est necessitas mediæ, ut sine Baptismo aut ejus voto non sit speranda æterna beatitudo. Falsa verò & indigna justitiæ divinæ est opinio, quæ docet parvulos in utero materno morientes, precibus parentum posse salvari. Unde Pius V. senten-

tiam illam cujusdam, jussit in 2. editione expungi. Parvulis igitur necessarius est Baptismus realiter susceptus, excepto casu martyrii, sive Baptismi sanguinis, de quo postea. Adultis verò sufficere potest Baptisma in voto, uti est, quando in casu conclusionis 2. bonâ fide & cum debita dispositione suscipit aliud Sacramentum, conteritur de peccatis, &c. Idem factum est in casu, quo narratur à Nicephoro l. 3. c. 37. Quemdam Judæum morti proximum & Baptisimum enixè expetentem, cum deesset aqua, arenâ esse Baptisatum, adde in voto. Cœpit autem Baptisma tantâ necessitate esse necessarium, quando lex nova satis fuit promulgata, de quo vide sect. ultimam de legibus.

S E C T I O II.

De materia & formâ Baptismi.

Materia Baptismi. **D**ICENDUM primò, materia Baptismi alia est proxima, alia est remota. Proxima est ablutio. Remota est aqua elementaris aut naturalis. Hinc nulla alteratio aquæ officit validitati materiæ Baptismi, quamdiu manet vera aqua naturalis: per inde ergo est, sive sit aqua calida, sive sit frigida, sive sit marina sive fontana, sive ex nive sive ex glacie resoluta, sive turbida, sive lympha. De aliis verò dubium est, ut primò de aqua adhærente in hieme marmorì: verum verius dicitur eam esse materiam sufficientem, cum sit aqua forinsecus adhærens marmorì, ob idoneam materiæ marmoreæ capacitatem ad eam.

Varii liquores. 2. Est de aqua resoluta ex sale: ad quod Resp. Valde dubiam fore materiam, cum dubium sit, an in confectioe salis, aqua salsa substantialiter non mutetur. Unde hoc liquore Baptisatus, esset rebaptisandus.

3. Est de lixivio, aqua sulphurea & jusculo carneo. Ad quæ Resp. Lixivium & aquam illam retinere naturam aquæ. Jusculum verò vel elicium est, vel factum

factum ex diuturniori coctione carnis in aqua, vel modicâ: si modica coctio fuerit, & caro durior, quæ non ita facile resolvitur, videtur retinere naturam aquæ, aliàs minimè, sed jusculum erit substantia naturaliter ab aqua diversa.

De aliis, v. g. Cerevisia, vino, lacrymis, lacte, sudore, oleo, urina, phlegmate, &c. Non teneret Baptisma in iis collatum, cum non sint aqua naturalis. Ex quo patet falsum esse Lutheri dogma, quo tenet id totum esse materiam Baptismi sufficientem, quod ad balneum est idoneum, quale quid est vinum, oleum, aqua rosea, de qua postea. Hoc quoque ex S. Hieronymo in Isaïæ c. 55. notari hinc potest, lac & vinum in occidentali Ecclesia Baptisatis dari solitum, juxta illud S. Petri 1. c. 2. *Sicut modo geniti infantes, lac rationale concupiscite.*

Dicendum 2. Materia proxima Baptismi est ablutio. Olim in usu fuit trina immersio: immo videtur aliquando adhibitam esse adspersionem, v. g. quando una die 3000. sunt Baptisati. Usu tamen Ecclesiæ adhibenda est ablutio aquæ ad corpus Baptisandi, adeo ut taliter verè possit dici esse ablutus. Hinc sufficient modicæ guttulæ, & si pars hominis saltem principalis sit aspersa. Sufficit quoque ablutio occisiva, v. g. quâ puer in puteum projicitur & simul abluitur, quem casum factum esse refert panorm. in capt. *Ut non apponeres de Bapt. talis enim puer erit verè Baptisatus & ablutus, uti etiam si aquâ ferventi imò vehementissimè frigidâ ablueretur, quamvis ex tali ablutione moreretur.* Hoc tamen pro praxi notatum velim, quòd pueros satis crinitos minister debeat sollicitè abluere, ne aquâ solum crines tangat, non itidem & caput, cum vel crines non sint pars hominis, vel saltem de eo sit fundamentum dubium. Si tamen sit extrema necessitas, extrema tentanda sunt; materia dubia & forma dubia adhiberi debet, dum deest certior.

Dicendum 3. Forma Baptismi est hæc: *Ego te Baptizo in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.* Aut alia illi

Proxima materia.

Ablutio occisiva.

Forma Baptismi.

illi per omnia æquivalens : talis est forma Chaldæorum, *Baptisatus est in Nomine Patris, &c.* Pro cuius pleniori sensu, notandum est, sensum formæ Baptismalis esse, quòd in ea debeat exprimi persona baptisantis seu ministri, ille qui baptisatur, & Trinitas ac Unitas in divinis. Deindè, non debent illa expressè exprimi, sed satis est, quòd ex communi sensu circumstantiæ id manifestent & expriment, ut fit in prædicta forma Chaldæorum. Et si in variis formis sit dubium & incertum, v. g. quæ implicitè Trinitatem Personarum aut alia manifestant, an in illis formis Sacramentum valeat. Undè retinenda est sedulò Ecclesiæ praxis, quæ similium, quæ ex Dei voluntate pendent, est optima interpres.

Apostoli non baptisaverunt in nomine solius Christi.

Nèque verum est, quod opinantur aliqui, quòd Apostoli baptisaverint in nomine solius Christi. Declarat illud S. Aug. l. 3. cont. Maximum c. 17. ubi ait : *Siquia non est nominatus Spiritus S. quòd etiam per ipsum facta est creatura, quandò de Filio dictum est, omnia per ipsum facta sunt, idèd putas Dei spiritum non esse creatorem? procul dubio nec in nomine ejus poteris baptisatos dicere, quibus ait Petrus, agite pœnitentiam & baptisetur unusquisque vestrum in nomine D. N. Jesu Christi, quia non ait & Spiritus S. nec in Patris nomine, quia nec ipse est ibi nominatus?* Supponit ergò ibi S. Doctor debere fieri expressam invocationem Trinitatis. Si verò alibi legatur, Apostolos baptisasse in nomine solius Christi, intelligendum est, eos baptisasse in autoritate, potestate & virtute Christi tamquam ministri principalis. Hanc sententiam plerique sustinent.

Quantam pars debet abluí

Dicendum 4. Pars quæ abluí debet, ex constitutione Ecclesiæ est caput, ut primaria hominis pars, in quo quasi omnes sensus Baptismate sanctificantur. Capitis tamen ablutio non est necessaria ad valorem Sacramenti, quia si pectus, aut alia pars corporis principalis perfundatur, tenebit Baptisma. De perfusione pedis, manus, digiti ea res est incerta, undè saltem rebaptisari debet sub conditione. Pro generali

rali

tali regula erit, eam partem sufficere, quâ ablutâ homo verè possit dici baptisatus, id est ablutus.

S E C T I O I I I.

De Baptismo Parvulorum.

DICENDUM primò, de fide est, parvulos esse baptisandos: tales enim quoque comprehendit illud Joan 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Deindè circa parvulos ita definit Con. Trid. sess. 7. can. 13. & 14. *Si quis dixerit parvulos, ed quòd actum credendi non habent, susceptio Baptismo, inter fideles computandos non esse, ac propterea, cum ad annos discretionis pervenerint, esse rebaptisandos, aut præstare omitti eorum Baptisma, quam eos non actu proprio credentes baptisari, in sola fide Ecclesiæ, Anathema sit. Et rursus: Si quis dixerit ejusmodi parvulos baptisatos, cum adoleverint, interrogandos esse, an ratum habere velint quod patrini eorum nomine, dum baptisarentur polliciti sunt, & ubi se nolle, responderint, suo esse arbitrio relinquendos, nec aliâ interim prænâ ad Christianam fidem cogendos, nisi ut ab Eucharistiæ, aliorumque Sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant, Anathema sit.* Ubi feriuntur diversi errores materiam hanc concernentes, ac imprimis Anabaptistæ, quibus satis accessit Erasmus in præfatione paraphrasis, qui volebat parvulos, ubi adoleverint, rogandos esse, an ratum habeant, quod in Baptismo promiserunt: & si nolint, eos liberos esse remittendos. Prædictis accedit & ratio, quòd parvuli quoque ligentur peccato originali. ergò remedii contra illud debent admitti capaces. Quandò autem Scriptura ante Baptisina exigit fidem & alias dispositiones, agit de Baptismo adultorum, de quo postea: adde, quòd infantes fiant fideles, non ab actu fidei, quem habere non possunt, sed ab habitu fidei, qui illis per Baptisma infunditur, item à fide Ecclesiæ, ut sicut alterius sci-

*Parvuli
sunt bap-
tisanda*

licet Adæ infidelitas illis obfuit : ita aliorum fides illis profuit.

*Baptisma
parvulo-
rum infi-
delium.*

Dicendum 2. Parvuli infidelium, attento jure naturæ, possunt invitis etiam parentibus baptisari. Ratio hujus est, quod periculo perversionis, quod timeri posse prætenditur, satis possit obviari & illud compensari. Obviari quidem autoritate superioris, qui parentes privare possunt jure educationis, quo abutuntur. Compensari verò, per probabilem spem, quod puer ante subversionis periculum, sit moriturus, eò quod juxta aliquos tertia pars hominum ante 10. annum moriatur. Imò ad hoc cogendos esse parentes Hæreticos sæpè statuit Hispaniæ & Galliæ praxis & leges: & quamvis nemo invitus sit ad fidem cogendus, tamen parvuli non sunt inviti, nec parentes rationabiliter inviti; adde, quod oporteat Deo magis obedire, quàm hominibus. De pueris hæreticorum agam postea.

SECTIO III.

De Baptismo Adultorum.

*Consensus
Baptisandi.*

DICENDUM primò, Cum novæ vitæ susceptio per Baptisma debeat esse libera, requiritur in adulto baptisando consensus aliquis, uti patet ex cap. majores, de quo sect. 5. cap. 1. alias insuper dispositiones hic exigit Trid. sess. 6. c. 6. ac imprimis motum

Fides.

Spes.

fidei, sine qua impossibilè est placere Deo: deindè motum spei, quo in Deum baptisandus erigitur, fidens Deum sibi propter Christum propitium fore: denique actum dilectionis, ut Deum tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiant, ac propterea moventur adversus peccata, per odium aliquod & detestationem, hoc est per eam pœnitentiam, quam ante Baptisma agi oportet. Ubi aliqua notari velim: primò odium peccati ac detestationem oriri ex amore justitiæ: secundò, quod
ultima

Charitas.

ultima dispositio non solum sit conveniens, sed esse oporteat, id est, sit necessaria: uti necessaria intelligitur fides, dum dicitur: *Accedentem ad Deum oportet credere.* Ultimò non sufficere actum amoris concupiscentiæ, aut ex timore servili orta pœnitentia, quia ut ait Pallavic. l. 8. c. 13. *Visum hic est, cum fide & spe jungere aliquem dilectionis actum, quia si pœnitentia tota esset ex timore sine amore justitiæ, & dolor esset propter pœnam tantum & non propter Dei offensam, esset infructuosa.* Si verò contingat Baptismum cum obice sive fictè esse susceptum, postmodum debitâ dispositione reviviscit, uti supra diximus: debita autem dispositio hæc est juxta S. Aug. l. 1. de Bapt. c. 2. quando sincerè cor peccatoris se ad Deum convertit. *Tunc, ait, valere incipit ad salutem Baptismus, cum illa fictio veraci confessione recesserit, quâ corde in malitia vel sacrilegio perseverante, peccatorum ablutionem non sinebat fieri.* Undè exigitur hic iterum actus amoris Dei, cum illud non dicatur veraci & sincero corde provenire, quod ex amore Dei non venit, ut idem S. Pater alibi docet. Vide dicenda de contritione. De ceremoniis in adulti Baptismo adhibendis dicam sect. 6.

Dicendum 2. Caveant omnes quibus animarum cura commissa est, ne aliquos vagabundos, & pauperes Baptisma vagabundandi. facili negotio ad baptismum recipiant, ut nondum baptisatos. Sæpè enim ejusmodi, sacrilegia non reformidant, ut nummos & eleëmofynas extorqueant: hinc, ut in casu matrimonii, vagabundos ad ordinarium mittet, ut de causa plenius informetur & judicet. Si verò eundem ad Baptisma disponat, motivum conversionis diligenter inquiret, fidei rudimenta proponet, & ad seriam vitæ emendationem disponet.

Dicendum 3. Adulti satis instructi & dispositi Instructio baptisandi. primâ datâ occasione sunt baptizandi, aliàs frustrandi variis gratiæ auxiliis, quæ baptismum confert; etsi aliquando rectè ab Ecclesia, & prudenti directore differatur baptismum, usque ad festum solemne instans, uti Romæ baptismum Catechumenorum usque ad festum

stum Pentecostes, ut majori cum devotione Sacramentum illud suscipiant, vel aliud alia urgens causa exposulet.

S E C T I O V.

De Baptismo Hæreticorum:

An Baptisma ab Hæretico collatum sit validum,

DICENDUM primò, Anno 258. tempore Cypriani acris commota est quæstio ratione cataphrygum & Novatianorum Hæreticorum, an baptisma ab iis datum esset validum: quæ quæstio dudum agitata, decisa est, & conclusum omninò validum esse, si cætera essentialia adessent; rationem dat D. Thomas, eò quòd Sacramenta operentur in virtute Christi, & minister merè instrumentaliter. Errorem S. Cypriani & aliorum diluebant, objectâ solâ traditione: unde S. Aug. l. 2. cont. donatist. c. 9. & 7. *Consuetudinis*, ait, *robore tenebatur orbis terrarum: hæc sola opponebatur inducere volentibus novitatem.* Idem habet Vincentius Lyr. in commentario. Verum licet extra Ecclesiam non sit salus, & Hæretici sint extra Ecclesiam, tamen qui baptisma suscipit, salutem accipit in Ecclesia, etsi per aliquem, qui est extra Ecclesiam.

Intentio Hæretici.

Dicendum 2. Possunt habere Hæretici intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, etsi Romanam Ecclesiam non agnoscant. Probatio videri potest ex sect. 3. cap. 1. & quia, ut ait synodus 2. Mechliniensis tit. 3. de bapt. c. 6. Anno 1608. *Frequens experientia docet, modernos Hæreticos, sæpè contra receptam Ecclesiæ consuetudinem & antiquissimam traditionem Baptizare, uno aquam fundente, alio formam ipsam pronuntiando, ab Hæreticis (qui non sunt ad baptisandum admittendi, ubi aliquis Catholicus præsto est) baptisati similiter sub conditione baptisentur.* Idem habet ejusdem diocœsis Pastorale. Hinc inquam promiscuè & regulariter ab Hæreticis baptisati, sub conditione sunt rebaptisandi, nisi certo

certo constaret Hæreticos quosdam debito modo baptisare, uti sæpe fit.

Dicendum 3. Non licet puerum tradere extra necessitatem Hæretico, publico ritu baptisandum. De-
 bent enim tradentes baptisandum implicite consenti-
 re illorum hæresi, cum juxta eorum formulam, de-
 beant spondere, se puerum in illorum secta esse edu-
 caturos, debeant profiteri pueros ante baptismum esse
 sanctificatos, denique in illorum ritu ipso facto com-
 municant. Unde Hermenigildus, eò quòd nollet ab
 Episcopo ariano baptisari, martyrium subiit. Hinc
 & Illustrissimus Castoriensis in suis constitutionibus
 fol. 14. *Baptisati ab Acatholicis non temerè de novo bap-
 tissentur: si constet aliquid substantiale circa illos prætermis-
 sum, vel rationabiliter de eo dubitetur, baptisandi omninò
 sunt: unctioes verò & reliquæ ceremoniæ Ecclesiæ Ca-
 tholicæ pro discretione Sacerdotum & devotione petentium,
 poterunt suppleri. Doceant Sacerdotes populum, quòd nul-
 lo modo liceat, cuiquam permittere proles suas Baptisari ab
 Acatholicis, nam eos, qui id facere præsumunt, censet
 Ecclesia segregandos & oblationes eorum non recipiendas.*

*An liceat
officium
baptisandum Ha-
retico.*

SECTIO VI.

De Ceræmoniis Baptismi.

DICENDUM primò, Ceræmoniæ Baptismi, quas
 extra necessitatem omitti non licet, uti ex dictis
 de Sacramentis in genere constat, aliæ sunt adhiben-
 dæ in baptismo adultorum, aliæ in baptismo parvu-
 lorum. In baptismo parvulorum, prima est, pe-
 titio à patrino vice pueri respondente, quid velit, ubi
 significatur libertas novæ vitæ. 2. Est exorcismus
 dæmonis sufflatu & signo crucis factus, ut exeat dæ-
 mon & det locum Christo. 3. Impositio manus supra
 caput infantis, & infusio salis benedicti in eundem:
 quo significatur, ut cæcitas mentis & cordis ab eo
 auferre

*Varii ri-
tus Bap-
tismi.*

aufferre Deus dignetur, & sal sapientiæ infundatur. Post iteratum exorcismum & introductionem in Ecclesiam, sequitur professio fidei, & abrenuntiatio satanæ & omnibus pompis ejus, præmissò tactu de saliva, ut aures esuriant Dei Verbum: Deinde linitur infans oleo Catechumenorum in pectore & scapulis, ut oleo linitus constanter fidem suscipiat, & profiteatur, & contra malignos spiritus fortiter dimicet: Deinde Sacerdos profert formam, & materiam adhibet. Datur quoque Candela, ut irreprehensibilis & amore ardens possit occurrere Domino venienti ad nuptias; datur itidem vestis candida, quam immaculatam perferat ante tribunal D. N. Jesu-Christi. Denique linitur chrismate in capite, ut significetur baptisatum esse genus electum & regale, in memoriam Christi, idest uncti.

Quòd verò adultorum baptisma spectat, primò baptisandus nomen Ecclesiæ tradere debet, ut instruatur in fide, à quo tempore vocatur *electus*, sive *competens*: Deinde in scrutinio examinabantur de sufficienti notitia fidei, & alia in baptismo parvulorum fieri solita fermè repetuntur, & exactè præscribit Rituale.

Dicendum 2. Quamvis tempus conferendi baptisma modò sit indifferens, olim tamen bis solummodò in anno conferebatur, scilicèt in Paschate & Pentecoste, uti constat ex dist. 4. de consecratione Cap. *Duo tempora*. Ejus vestigium remanet illis diebus per consecrationem fontium.

Dicendum 3. Ex antiquo Ecclesiæ usu adhiberi solet ad baptisma *patrinus* sive susceptor, qui curam pueri spiritualem in defectu parentum suscipit, & sese pædagogum spiritualium spondet. Deinde adhibetur ille; ut de baptismo testetur, ut pro parvulo respondeat & spondeat; variè autem ab hoc officio ab Ecclesia arcetur, aut infidelis, & Hæreticus. Non enim illi puerum docebunt veram fidem, sed ad falsam pervertent. Item Religiosi etiam Abbates Monachi, etsi aliis non

Mona-

Monachis de jure communi non fit illud officium interdicitum, sicutamen, ut aliquando legibus aut particuláribus statutis iis fit vetitum. Vetat quoque Conc. Trid. sess. 24. c. 2. ne plures, quàm unus & una baptismati assistant, ne cognatio spiritualis nimium au-geatur, quæ oritur inter baptisfentem, & baptisfatum, & baptisfati Patrem & Matrem, item inter patrinum & baptisfatum ipsum & illius Patrem & Matrem.

S E C T I O VII.

De subjecto capaci Sacramenti Baptisfi.

DICENDUM est primò, subjectum baptisfi capax est omnis homo non baptisfatus. De pueris & adultis jam actum est, & de dispositionibus eorundem. Tales sunt etiam amentes & furiosi, qui si sint in amentia perpetua, neque habent lucida intervalla, comparantur iis, qui quasi sunt in perpetua infantia, unde sine aliquo consensu prævio possunt baptisfari. Si verò habeant lucida intervalla, debent præviè illud petiisse, cum aliqualis consensus ad baptisfma suscipiendum in adultis sit requisitus, sicut probavimus

*Omnis ho-
mo non
baptisfatus
est capax
Baptisfi.*

Dicendum 2. Puer in utero Matris etiamnum existens, ordinariè ibidem baptisfari non potest: nam ut ait S. Aug. l. 2. de pecc. mer. c. 27. *Sacramentum baptisfi profectò Sacramentum regenerationis est, quocirca sicui hi qui non vixerint, mori non possunt, & qui mortuus non fuerit resurgere non potest, ita qui natus non fuerit, renasci non potest.* Dixi ordinariè, quia si arte obstetricis medio instrumento puer in matris utero existens ablui posset, baptisfari ibidem indubiè posset, uti si Mater secaretur, item si puer utero exiens, caput aut aliam partem exerat.

*Puer in
utero ex-
istens.*

Dicendum 3. Monstra, de quibus dubitatur, an sint homo an bestia, quæ quandoque ex nefario coitu hominis cum bruto vel dæmone oriuntur, si dubium re bene

Monstra.

bene discussâ perseveret, sub conditione sunt baptisandi. In his tamen partes principales sunt attendendæ, v. g. caput, cor, &c. an sint hominis partibus similia, ex cujus consideratione iudicium aliquod formari potest, sintne monstra, homo, an aliud diversum. Idem est de monstris duplicatis, sive quæ videntur esse distincta, in quibus si duo capita humana, aut duo corda reperiuntur, duplici baptismo baptisari debent, eò quòd videantur esse duo supposita distincta. Si verò ex viro & muliere monstrum oriatur, idque ex vitio seminis vel matricis, nec habeat figuram hominis, sed vel potius gliris, muris, catuli, &c. communiter baptisari non debet, eò quòd non sit homo nec per generationem, sed ejus defectum prodeat, nec sit conjunctum in similitudinem naturæ. Si denique monstrum humanam speciem præferens ex muliere & bruto vel dæmone vel aliunde prodeat, ut de filio Joannis Roccoe diximus agendo de originali, baptisari debet, cum homo per solam mulierem profectus originali peccato subjaceat, uti & alius ille, de quo in dicto loco egimus.

Baptisma non potest iterari.

Dicendum 4. Homo baptisatus baptismi de cæterò est incapax. Ratio est, quòd baptismus, eò quòd imprimat characterem, iterari non possit, & sicut quis solùm semel generari potest, ita & solùm semel potest regenerari. Aliud est, si de priori baptismi esset dubium, an esset validè collatum, v. g. ab Hæreticis, ab obstetricibus, & usu venit in pueris expositiis, qui etsi scedulam testem baptismi adferant, tamen sub conditione rebaptisandos esse, verius judicari, cum vel non constet sufficienter de legitimo ministro, de legitimis testibus, nec aliunde de valore baptismi; unde sub conditione baptisandos esse præstat affirmare, ut in re adeo necessaria nihil illis desit, & de cæterò ad conditionatè rebaptisandum, satis urgens adsit causa.

Pueri expositi.

S E C T I O VIII.

De Ministro Sacramenti Baptismi.

DICENDUM primò, quilibet homo in casu necessitatis est minister Baptismi, qui scit adhibere essentialia baptismi, & intendit agere, quod agit Ecclesia; unde in casu necessitatis, vir & femina, fidelis & infidelis possunt baptizare. Ratio hujus est, quòd cum Baptisma sit Sacramentum extremæ necessitatis, maximè conveniens fuit, ut ejus ministerium non restringeretur ad certas personas. Nec obstat, quòd mulier ab Apostolo 1. Cor. 14. in Ecclesiâ prohibeatur loqui, nec sit capax ministerii Ecclesiastici, quale est Baptizare: quia priori loco, solùm interdicitur mulieri in Ecclesia concionari, aut de rebus sacris verba facere posterius verò prohibet baptismum mulieribus, dum solemniter fit in Ecclesia.

Omnis homo est minister Baptismi,

Dicendum 2. In casu necessitatis observandus est ordo dignitatis, adeo ut illicitum sit minus dignum baptizare, præsentem digniori, v. g. Diaconum præsentem Sacerdote, Laicum præsentem Diacono, &c. Adeo ut sine causâ invertere ordinem illum, sit de se peccatum grave, cum in re majoris momenti usurpetur ministerium alienum. Ratio autem invertendi ordinem esse potest, si minus dignus calleat saltem promptius formam baptismi, quàm alter magis dignus, vel si puer in egressu ex utero baptizari debeat, quo casu honestas & decencia exigit, ut mulier viro præferatur.

Ordo Ministrorum Baptismi in necessitate,

Dicendum 3. Ordinariùs hujus Sacramenti minister est Episcopus in suâ diœcesi, item Sacerdos, cui ex officio baptizare incumbit, puta Parochus, qui in baptizandum habet jurisdictionem, saltem *Latè*: quod addo, quia nondum baptizatus, non est propriè alteri Parocho subditus, sed subdendus est: unde est talis

Ordinariùs minister Baptismi,

juris-

jurisdictio, sicut habet capitaneus in milites, quos militiæ adscribit. Diaconus verò non est per se, & de jure divino baptismi minister; solum enim dicit Conc. Flor. quòd ordinarius minister baptismi sit Sacerdos, cui ex officio incumbit baptizare. Si verò quis prætendat Diaconis in ordinatione dici ex Pontificali Rom. *Diaconum oportet Sacerdoti ministrare, baptizare, &c.* Tantum sequitur, quòd Diaconus ex delegatione solemniter possit baptizare, quòd aliis inferioribus ministris, neque ex delegatione competere potest. Talem delegationem ab Apostolis acceperat Philippus Diaconus, qui baptisavit Eunuchum candacis Reginæ act. 8. sic etiam speciali mandato Christi, Ananias Laicus assumptus fuit ad baptisandum Paulum act. 9. cujus factum speciale, dictis non derogat. Si ergo Laicus solemniter baptiset extra casum necessitatis, peccat mortaliter, & fit irregularis, uti constat ex capt. 1. *De Clerico non ordinato*: Imò hoc extendi solet ad Diaconum ita baptisantem sine delegatione. Peccat quoque mortaliter contra constitutionem Ecclesiæ, qui privatim extra necessitatem baptisat, cum in re gravi, justæ ordinationi Ecclesiæ contraveniat.

Obstetricum obligatio,

Dicendum 4. Cum verò obstetrices periculoso pariendi negotio adsint communiter, ex officio suo, animæ pueri, uti corpori medendi artem habere obligantur. Unde Magistratús obligatio erit, nullas ad hoc officium assumere, nisi formam baptismi probè adhibere noverint; eò magis, quòd medela animæ præstat medelæ corporali, ubi tamen eo officio indignæ judicantur, quæ parturienti obstetricem manum adhibere ignorant, umbilicum pueri præscindendo, membra pueri ritè componendo, lavando, &c.

SECTIO IX.

De Effectibus Baptismi.

DICENDUM primò, cum Conc. Trid. ses. 5. can. 5. *Si quis per JESU Christi D. N. gratiam, quæ in baptisate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam asserit non tolli totum id, quod veram & propriam peccati rationem habet, sed illud dicit tantum radæ aut non imputari, anathema sit.* Rationem addit: *In renatis enim nihil odit Deus, quia nihil est damnationis iis, qui verè consepulti sunt cum Christo per baptisma in mortem..... ita ut nihil prorsus eos ab ingressu cæli remoretur.* Manere autem in baptisatis concupiscentiam, vel fomitem, hæc S. Synodus fatetur, & sentit: *quæ cum ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, sed viriliter per Christi JESU gratiam repugnantibus non valet: quin imo qui legitime certaverit, coronabitur.* Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, S. Synodus declarat, *Ecclesiam Catholicam numquam intellexisse peccatum appellari, quod verè & propriè in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat.* Si quis autem contrarium senserit, *anathema sit.* Hic habes effectum baptismi primarium, remittere originale, & omnia alia peccata, idque verè, non solum tegi, adeo ut nihil damnatione dignum in baptisatis remaneat. Deinde remittit etiam baptisma omnem pœnam, adeo ut nihil prorsus eos ab ingressu cæli remoretur, ut ait concilium. Idem docet S. Aug. qui l. 2. de pecc. merit. c. 28. ita habet: *Statim ad cælum migrare eum, qui accepto baptismo moritur.* Nec refert, quòd antiquitus Judæis baptisatis injungeretur pœna 40. dierum, cum illa pœna non injungebatur ad satisfactionem, sed ad Sacramentum majori cum devotione suscipiendum. Non tamen tollit pœnalitates, puta ignorantiam, concupiscentiam, patibilitatem corporis, sed ad agonem

&c

& exercitium virtutum ea relinquuntur in baptifatis. Quomodo verò peccatum originale, quod statuimus in concupifcentia cum fuo reatu, dimitti hîc poffit, videri poteft in materia de peccato originali & de concupifcentia. tract. 2.

Dicendum 2. Ultra gratiam fanctificantem confert baptifma jus ad gratiam sacramentalem, ideft, quâ finis sacramenti haberi poffit: puta, ut homo innocentiam vitæ in Baptifmo acceptam, poffit confervare. Confert infuper dona & virtutes, quæ an fit de fide quod fint veri habitus, diximus agendo de justificatione. Denique confert baptifma characterem, five imprimat animæ notam fpiritualem indelebilem, vi cujus baptifma reiterari non poteft: januam cœli aperit, imo aliquando corporalem fanitatem adfert, uti fecit constantino à leprâ.

S E C T I O X.

De differentia inter baptifma Joannis Baptifte, & baptifma Chrifti.

*Бaptifma
Юлннн.*

D ICENDUM primò, Baptifma Joannis fuit verum Sacramentum, cum fuerit S. fignum gratiam fignificans. Cenfent plurimi; & quidem jure merito, quòd fuerit Sacramentum medium inter V. & N. Legem tanquam difpofitio media à L. V. ad L. N. abducens, adeo ut rectè comparetur Catechifmo ante baptifmum, refpectu baptifandi. Conveniebat autem baptifma Joannis cum Sacramentis V. L. quòd gratiam folùm fignificabat, non itidem conferebat: quòd timorem incuteret: *Genimina viperarum, quis demonftravit, &c.* Unde Matth. 11. *Lex & Prophetæ ufque ad Joannem, à diebus autem Joannis regnum cœlorum vim patitur, Et S. Aug. Euch. c. 49. Non, ait, renafcebantur, qui baptifmo Joannis baptifabantur, fed Chrifto, in quo folo renafci poterant, parabantur. Hujus enim baptifmus eft,*

est, non in aquâ solum sicut fuit Joannis, verum etiam in Spiritu Sancto. Aded ut rectè Conc. Trid. sel. 7. can. 1. debapt. *Si quis dixerit baptismum Joannis habuisse eandem vim cum baptismo Christi, anathema sit.* Perstringit Concilium Hæreticos modernos, qui discrimen illud negant, effectum utriusque soli fidei assignantes.

Si verò quisquam urgeat, quomodo ergo baptisma Joannis dicatur in remissionem peccatorum, ut in cantico Zachariæ, *Ad dandam scientiam plebi suæ: fuit in remissionem peccatorum eorum.* Ubi tamen in symbolo confitemur unum tantum baptisma in remissionem peccatorum: Respondemus, quòd remissio peccatorum non sit referenda ad baptisma Joannis, sed ad pœnitentiam, quam prædicando in baptisandis causabat, & quæ per Christum danda foret: unde & baptisma Joannis dicitur *Baptisma pœnitentiæ in remissionem peccatorum.* Ita etiam scientia salutis causabat prædicatione illam remissionem. Eodem modo intelligendi sunt SS. Patres, si qui sint, qui docent baptisma Joannis exuisse à peccatis.

Ex quibus sequitur, non mirum esse, quòd Act. 19. plurimi à Joanne Baptisati rebaptiscentur; quòd Joannes à se baptisatos ad Christi baptismum remittat, & act. 2. & 4. plurimi videantur baptisati baptismo Joannis ex 3. millibus & 2. millibus. Quæ autem fuerit forma baptismi Joannis, incertum est: satis verisimile est, quod exprefferit adventum Christi futurum, cum dicat Scriptura Act. 9. *Joannis Baptistavit baptismum pœnitentiæ populum dicens: in eum qui venturus est post ipsum, ut crederent, hoc est, in Jesum.*

S E C T I O X I.

*De Baptismo Flaminis & Sanguinis sive Martyrii.**Baptisma
Flaminis.*

DICENDUM primò, Et si ad Ephes. 4. dicat scriptura, quòd sit solùm unum baptisma, intelligendo de baptisate aquæ, sive propriè dicto; tamen dantur duo alia baptismata, flaminis scilicèt & sanguinis. Baptisma *flaminis*, est vera cordis contritio, quæ ubi deest copia baptismi, vicem baptismi supplet, dum Deus voluntatem pro factò reputat, dum factum excludit necessitas: porrò votum illud aliquando est *explicitum*, ut quando quis expressè desiderat baptismum, ubi tamen ejus copia deest: *implicitum* est, quando votum illud in alio intelligitur esse inclusum: v. g. in vera cordis contritione, qua implicitè vult adhibere omnia ad salutem necessaria, quæ potest. Patet idem ex Conc. Trid. quod ses. 6. c. 4. dicit neminem posse justificari, sine baptismo aut ejus voto, ubi inquit per votum illud, hominem posse justificari.

Dicendum 2. baptismum sanguinis seu *Martyrium* idem est Græcè quod *Testimonium* pro fide Christi, etiam profuso sanguine aut morte firmatum. Ad hoc tamen non requiritur profusio sanguinis, aut mors re ipsâ secuta, quia & suffocatione, laqueo inediâ, & infliçãoe vulneris, ex quo spectatâ humanâ conditione mors sequeretur, nisi Deus impediret, et si forsan Deo impediante mors non sequatur, martyrium fieri potest. Sic martyr dicitur Joannes Evangelista, olei ferventis dolio injectus nec tamen ab eo ullatenus læsus. Sic aliquando dicuntur aliqui martyres solâ voluntate, qui de se parati sunt mortem pro Christo sustinere, uti de S. Martino dicit Ecclesia, *Quem etsi tortoris gladius non abstulerit, martyrii tamen Palmam non amisit.* Idem tenet de S. Norberto, qui *araneam magnæ corpulentæ, quæ in calicem consecratam*

cratum deciderat, libero animo cum sanguine sumpsit, ne irreverentia divino sanguini obveniret.

Dicendum 2. Infantes per baptismum sanguinis sive *Infantes Martyres* martyrium posse salvari, est indubitatum. Confirmat illud Ecclesiæ praxis, quæ semper innocentes pro Christo occisos ab Herode, pro veris martyribus proposuit colendos & invocandos; & eorum reliquiis verum cultum adhiberi voluit. Nec dici potest eos esse justificatos præviè per circumcisionem, cum indubitatum sit, quòd multi ex illis nondum pertigerant ad 8. diem, quo circumcidebantur. Deinde, etsi nondum actum fortitudinis exercere poterant, neque Christum confiteri, tamen eorum mors in odium fidei inflicta, à Deo acceptatur ad eundem effectum martyrii, ac si esset actus à fortitudine elicitus, ut ait S. Aug. l. 13. de civit. Deinde, de iis canit Ecclesia: *Deus cujus præconium innocentes martyres non loquendo, sed moriendo confessi sunt.* Nec denique hîc quidquam obstat, quòd doceat Trid. sess. 6. c. 4. quòd sine baptismum aut ejus voto non possit æterna salus obtineri, cum ibi solùm agit de casibus ordinariis, neque casum martyrii comprehendit.

Dicendum 3. In adulto ad martyrium requiritur varia dispositio: primò ut aliquo modo voluntariè illud subeat; cum enim martyrium sit actus fortitudinis, adeòque virtutis moralis, debet esse voluntarius. Deinde debet esse ex dilectione Dei super omnia: unde Conc. Araus. *Fortitudinem gentilium mundana cupiditas: fortitudinem Christianorum Dei Charitas facit: & S. Aug. l. 4. de bapt. c. 17. Si propter hoc, quia charitas deest, passio Hæretico, nihil prodest, nec illis prodest, quos intus in invidia & malevolentia sine charitate vivere Paulus dicit, Cyprianus exponit.* Denique perstat illud Apostoli 1. Cor. 13. *Si tradidero corpus meum, ut ardeat, charitatem autem non habuero, nihil sum.* *Martyrium adulti.*

Requiritur insuper in adulto votum baptismi, ut expressè docet S. Aug. l. 4. de bapt. c. 22. unde, si ante martyrium habeat baptismi copiam, omnino illum

fulcipere debet: aliud est, si habere nequeat, quo casu votum baptismi in amore dicto abunde includitur.

Causa Martyrii. Requiritur etiam causa patiendi, quæ est iustitia, *beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam*: Aliàs ut notat S. Aug. Diabolus, quem iusti persequuntur, esset dicendus martyr: unde commune dictum: *Martyrem causa facit, non pœna*. Debet insuper martyr vel suâ prædicatione, vel vitâ & professione Christianâ resistere tyranno, non itidem viribus; aliàs non conformatur martyrum capiti & prototypo Christo, *Qui cum pateretur, non comminabatur, sed sicut ovis coram tonsente se obmutuit*: hinc milites in bello pro fide Catholicâ dimicantes & obeuntes, non iudicamus martyres.

SECTIO XII.

De obligatione Christiani orta ex baptismo.

DICENDUM primò, Sicut ait Apostolus ad Gal. 5. *testificor autem rursus omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est universæ legi faciendæ*: Sic etiam, qui se sinit baptisari, obligatur ad universam legem vitæ Christianæ. Miles, qui nomen dat militiæ, obligat se ad opera in militia observanda; ita & Christianus, qui dat nomen per baptismum militiæ Christianæ, tenetur observare ea, quæ Christiano præscribuntur. Unde Conc. Trid. sess. 7. Can. 7. *Si quis dixerit baptisatos per baptismum ipsum, solius tantum fidei debitores fieri, non autem universæ legi Christi servandæ; Anathema sit*. Item: *si quis dixerit baptisatos liberos esse ab omnibus Sanctæ Ecclesiæ præceptis, quæ vel scripta vel tradita sunt, ita ut ea observare non teneatur, nisi se sua sponte illis submittere voluerint, anathema sit*. Huc referri potest monitum Conc. aquisgranensis Anno 816. quod est ejusmodi: *Oportet itaque omnes, qui iuxta Apostolum in Christo baptisati sumus, Christumque in-*

deimus,

ma in infantia collatum : hos ambos condemnat Conc. Trid. fef. 7. can. 1. de Confirm. ubi ait : *Siquis dixerit confirmationem baptisatorum otiosam esse ceremoniam, & non potius verum & proprium Sacramentum, aut olim nihil aliud fuisse, quam Catechesim, anathema sit.*

Sacramentum hoc innuit Scriptura dicens act. 8. *Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum S.* Idem habet c. 19. Idem confirmant omnes SS. PP. de quo ita S. Aug. l. 2. cont. Litteras Petil. c. 104. *In hoc unguento Sacramentum Chrismatis vult Petilianus interpretari, quod quidem in genere visibilem signaculorum Sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus.* Idem postea vocat sanctum Sacramentum.

*Quando-
nam Con-
firmatio
fit institu-
ta.*

Dicendum 2. Variant authores de tempore institutionis hujus Sacramenti : alii in ultimâ Cœnâ institutum volunt, idque ex Epist. 2. Fabiani c. 1. ubi dicit quod Christus in ultimâ cœnâ Chrisma conficere Apostolos docuerit, alii in die Pentecostes, alii quando Christus dixit Joannis 20. *Accipite Spiritum S.* quidquid sit, certum tamen est, quod à Christo sit instituta Confirmatio, nam ut ait Clemens Epist. 4. de hoc Sacramento ejusque materiâ disserens, *ut à B. Petro accepimus sancti Apostoli præcipiente Domino docuerunt.*

*Necessitas
Confirmatio-
nis.*

Dicendum 3. Cum D. Thoma 3. p. q. 73. a. 1. ad 3. *Omnia Sacramenta sunt aequaliter necessaria ad salutem, sed quædam sunt, sine quibus non est salus : quædam verò sunt, quæ cõperantur ad perfectionem salutis : & hoc modo confirmatio est de necessitate salutis, quamvis sine eâ possit esse salus, dum tamen non præmittatur ex contemptu Sacramenti.* Hinc per se loquendo, non est de confirmatione præceptum, quod nec ex Scripturâ Sacrà, nec Conciliis, nec traditione, nec ex naturâ Sacramenti suppositâ ejus institutione, potest ostendi. Magna tamen hujus Sacramenti est utilitas, & aliquibus casibus quasi necessitas, v. g. ingruente persecutione, dum adest periculum à fide deviandi ; si inter hæreticos quis habitet, & dum sæpe sese offert occasio fi-
dem

*Utilitas
ejus.*

dem defendendi. Tali enim casu censetur esse magna temeritas, & de propriis viribus præsumptio, negligere tam opportunum remedium pro fide conservandâ & defendendâ institutum, adeoque neque excusandi essent eo casu à virtuali Sacramenti hujus contemptu. Hoc tamen notandum summâ sollicitudine ab Ecclesiâ adhibitum fuisse hoc Sacramentum, quasi necessarium, uti etiam aliquando dictum esse à SS. PP. hoc Sacramentum Baptismo indivulsè connexum; eò quòd Sacramentum hoc esset admodum utile, ac Christianum jam Baptismo natum roborans & confirmans: unde & *Confirmatio* dicitur.

S E C T I O II.

De Materia Confirmationis.

DICENDUM primò, materia Confirmationis est *Quid sit*
 Chrisma, hoc est unguentum ex oleo & balsamo, *Chrisma*
 solempni Episcopi consecratione confectum. Materia hæc perquam opportuna est, ad significandos effectus hujus Sacramenti, oleum enim roborat, sanat, & à rubigine conservat: balsamum itidem à putrefactione conservat, bono odore fragrat, &c. Quo significatur confirmationem hominem roborare, & in fide confirmare, & ut Christi bonus odor sit in omni loco. An autem Chrisma sit materia necessaria hujus Sacramenti, non ita convenit inter DD. Morinus l. 9. de pœnit. c. 9. num. 10. docet Græcos antiquos solâ manuum impositione confirmasse, imò S. Cyprianum Latinum in eâdem sententiâ fuisse affirmat. Verum nullo fundamento hoc adstruitur, Ecclesiæ quid simile fuisse concessum, etsi Apostolis hoc concessum esse, concedamus, aliàs modo sola manus impositio esset materia sufficiens: adde, quòd S. Basilus l. de Spiritu S. doceat inter varias Apostolicas traditiones, *Consecrari aquam Baptismi & oleum unctio-*

Vndenam confirmatio dicitur impositio manuum. nis. Idem tradit S. August. vocatur interim sæpè Confirmatio *manuum impositio*, vel à primo Apostolorum ritu in collatione hujus Sacramenti, quibus specialiter hoc indulgebatur, juxta D. Thom. 3. p. q. 72. a. 2. vel quòd ille, qui inungit, manus imponat. Sic rectè dicit Conc. Flor. loco impositionis manuum Apostolorum, dari nunc in Ecclesiâ confirmationem, eò quòd illud, quod tempore Apostolorum vocabatur *manus impositio*, jam dicatur *confirmatio*, etsi sit unum & idem Sacramentum.

Balsami necessitas. Dicendum 2. Verius apparet, quòd balsamum requiratur ad valorem confirmationis: patet hoc ex antiquâ Ecclesiæ praxi, ob quam Greg. 7. l. 8. Epist. 1. redarguit armenos, quòd contra Ecclesiæ morem non ex balsamo S. Chrisma, sed ex butyro conficerent. Idem docent concilia assignantia materiam hujus Sacramenti. Nec objici potest, balsamum nullibi reperiri, quasi verò Pontifices præscripsissent rem impossibilem: imò D. Hieronymus tempore suo illud crescere scribit in vineis Engaddi: deinde contrarium experientia constat. Denique, etsi sit res rara, tamen modica ejus quantitas magnam olei massam suâ activitate potest pervadere & penetrare.

Alii tamen dictis contrarium sustinent, eò quòd Innocentius III. capt. *Pastoralis* de Sacramentis non iterandis, consultus, an qui per errorem solo oleo sine balsamo fuisset linitus, deberet reconfirmari: Resp. *Nihil in talibus iterandum, sed cautè supplendum, quod incautè fuerat prætermissum.* Insinuans balsamum ad valorem Sacramenti non esse requisitum. Verum infundatè: solùm enim docet Pontifex, Sacramenta imprimantia characterem, non posse iterari; deinde debere suppleri, quod fuerat prætermissum, non solùm balsamum, quod non nisi in ordine ad oleum adhiberi solet: sed balsamum cum oleo, puta materia Sacramenti confirmationis.

Benedictio Christi. Dicendum tertio, Verius quoque apparet, Chrisma ab Episcopo debere esse benedictum, adeò ut
con-

Confirmatio in oleo non benedicto collata, sit pœnitentia nulla. Benedictionem hanc exigit Conc. Flor. & continua Ecclesiæ praxis. Hæc benedicendi facultas, ne quidem superioris dispensatione potest simplici Sacerdoti conferri: undè Montanus Archiep. Toletanus Præses 2. Synod. Tolet. nova, ait, *præsumptio præsidentium vobis Presbyterorum nostrum pulsavit auditum, si tamen nova & non detestabilis dici potest, quæ ab initio fidei numquam nisi nunc subrepisse probatur, ut id, quod per manus Summi Pontificis trine Divinitatis invocatio sanctificare consuevit, Presbyter ignarus discipline, conficere sibi Chrisma præsumeret.* Pro quo notandum, diu in Ecclesiâ viguisse errorem, & præsertim in Hispania, quòd simplex Sacerdos sit Episcopo potestate æqualis, quod falsum esse plures Pontifices confirmarunt. Denique in hæc & aliâ materiâ res satis est incerta, cum tota pendeat à voluntate Christi, de qua nobis, non nisi Ecclesiæ praxi constat.

*bet fieri
ab Episcopo.*

Dicendum quartò, Ex præcepto Ecclesiæ tenetur Minister adhibere Chrisma illius anni, veteri combusto, si tamen in vetusto Chrismate illud Sacramentum conferret, teneret Sacramentum. Legem hujus, etiam in Conc. Carthag. 4. c. 36. invenies, quod sic habet, *Presbyteri, qui per Diocæses Ecclesias regunt, non à quibuslibet Episcopis, sed à suis, nec per juniorem Clericum, sed omni anno, aut per se ipsos, aut per illum qui Sacrarium tenet, ante Paschæ solemnitatem Chrisma petant.* Idem habet Fabianus Pontifex Epist. 2. ad Episc. orientales.

*Chrismate
novo lic
utendum.*

SECTION III.

De forma & Ministro Confirmationis.

DICENDUM primò, His verbis forma Confirmationis absolvitur præmisso confirmandi nomine: *Signo te signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis.*

*Forma
Confirmacionis.*

but is

lutis in nomine Patris & Filii, & Spiritus S. aut aliã huic æquivalente. Hinc valida est hæc Græcorum forma: *Signaculum doni Spiritus S. amen.* Nam Urbanus VIII. erexit congregationem Cardinalium, ut corrigerent rituale Græcorum, nec aliquid circa hanc formam fuit immutatum, & postea recusum; Undè patet, esse hanc formam implicite ab Ecclesiã approbatam. Neque dici potest, quòd dicta Græcorum forma non reddat sensum idoneum, aut non exprimat personam confirmantis, quod tamen ad debitam formam requiritur: cum dicta forma ex Ecclesiã praxi sit satis ad idonea, & actus ministri in actu exercito satis declaratur, uti actus dandi satis innuitur, dum quis pauperi præbet panem, etsi non dicat, *do tibi panem.* Hinc collige primò, quòd ad debitam confirmationis formam non requiratur, quòd indicativo modo proferatur, nec signatio crucis, neque illa verba, *Chrysmate salutis*, nec geminatio, *signote*, aut *confirmote*, nec expressio Trinitatis, quod etsi exigat Conc. Florent. illud tamen non exigit ut necessarium ad formam Confirmationis, sed ut observandum ab Armenis, qui in variis errabant, quos proindè instruit Florentinum.

*Minister
Confirmatio-
nis.*

Dicendum secundò, Ordinarius hujus Sacramenti minister est Episcopus. Patet illud ex variis conciliis & S.S. P.P. Verius tamen existimo, quòd ex commissione aut dispensatione superioris, possit munus illud committi simplici Presbytero. Probatum hoc ex Toletano I. ubi interdicta Chrysmatis consecratione Presbyteris, subditur: *statutum est Diaconum non Chrysmate, sed Presbyterum absente Episcopo, presente verò, si ab ipso fuerit præceptum.* Neque ullo modo dici potest, sermonem hinc esse de Chrysmatione ceremoniali, cum illam in Baptismo presbyteris licitam esse manifestum sit, adeoque restat, ut intelligantur dicta Concilii verba de confirmatione. Deinde, dum dicit Florentinum *Ordinarium* ministrum confirmationis esse Episcopum, satis innuit, delegatum posse esse alium. Imo fecit illud

illud idem Gregorius Magnus, qui l. 9. Epist. 3. concessit id Sacerdotibus Sardinia, ut in locis Episcopo destitutis, confirmarent: idem fecerunt Nicolaus 4. Joannes 22. Adrianus 6. Gregorius ex quo sequitur, quod quando Pontifex aut alii asserunt, ministerium Confirmationis solis Episcopis reservari, intelligendi sint, de ministerio ordinario, non itidem delegato.

S E C T I O I V.

Quinam possint & debeant Confirmari.

DICENDUM primò, hujus Sacramenti capaces sunt infantes, imo olim illis simul cum Baptismo conferebatur & Confirmatio, uti patet ex Tertull. l. de Bapt. c. 7. his æquiparari possunt perpetuo amentes, qui, etsi sine Sacramenti hujus, qui est fortis pugna pro fide, numquam gaudebunt, capaces tamen sunt majoris gratiæ & gloriæ, quæ confirmatio causat. Imo energumenis non est confirmatio deneganda, non minus quàm S. Eucharistia.

Pueri

Amentes

Energumens.

Dicendum 2. Etsi ex communi Ecclesiæ usu expectetur in confirmandis pueris septennium, sive usus rationis: tamen tempus illud aliquando prævenire licitum est, imò & admodum utile, puta si ante septennium ratione utantur: si adsit copia confirmantis, quæ diu post, haberi non poterit, uti aliquando fit in partibus hæreticis & aliis. Imò in illis partibus tempus illud prævenire convenit, cum pueri hæreticorum dolis sint expositi, quibus gratia confirmationis plurimum necessaria est, ad illis resistendum, maxime, quod, *Quo semel est imbuta recens, servabit odorem testa diu.* Expectatur verò passim usus rationis, ut majori cum devotione & fructu Sacramentum illud recipiant, & recordentur confirmationis perceptæ, ne iteretur cui utilitati præponderat timor periculi subversionis in partibus hæreticis, adeo ut præstat certò accipere

Quo tempore debeat confirmatio suscipi.

cipere minorem gratiam, quam cum periculo majorem expectare.

SECTIO V.

De effectibus & ceremoniis Confirmationis.

DICENDUM primò, Confirmatio confert gratiam & robur ad confirmandam fidem animo libero, unde hoc Sacramento dicimur fieri *milites Christi*: item sicuti baptismo efficitur quasi geniti infantes, ita confirmatione induimur virtute ex alto, prout in discipulis post susceptionem Spiritus S. contigit, qui egressi coram Regibus & tyrannis non erubescabant Evangelium, sed animo & ore libero Christum prædicabant, eumque Crucifixum.

Dicendum 2. Confert confirmatio characterem, ratione cujus est initerabilis. Unde S. Cyprianus Serm. de ablut. pedum: *Nemo sacro Oleo lita, iterum linit.* Idem docet Conc. Trid. sess. 7. can. 9. quod ita habet: *Si quis dixerit in tribus Sacramentis, baptismo scilicet, Confirmatione & ordine non imprimi characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale & indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.*

Dicendum 3. In confirmationis collatione adhiberi solet patrinus, qui confirmandum Episcopo offerat, ratione cujus contrahitur cognatio spiritualis similis illi, quam diximus contrahi in patrino baptisimi. Sicut enim pueri Pædagogico indigent, ita & direttore illi indigent, qui militiæ Christianæ sese mancipant, unde & in bello videmus capitaneos, centuriones & alios qui alios milites in re militari instruant.

Deinde confirmati maxillam levi pugnâ Episcopus verberat, quo ostenditur, quòd confirmatus ad probra & verbera pro Christo sustinenda paratus esse debeat, & ad illud per confirmationem gratiam confirmato esse collatum.

Rursum frons confirmati fasciâ solet ligari, tum ob reverentiam sacro oleo debitam: tum ut significetur, gratiam Sacramentalis sedulò esse custodiendam. Quanto tempore fascia illa post confirmationem gestari debeat, præscribit cujusque Ecclesiæ consuetudo; alii ad 7. alii ad 4. alii ad 3. dies illud gestandum volunt: alii in provectoris ætatis confirmatis illicò post confirmationem removent: in pueris verò ad 2. aut 3. dies continuatur, ut melius collatæ confirmationis recordentur: sic etiam illicò amoveri potest, si confirmatus degat in locis Hæreticorum, quo fit, ut sine incommodo tali fascia ligatus, non possit prodire in publicum. Cujusque interim Ecclesiæ praxis est hîc observanda.

Praxis etiam invaluit confirmati nomen in baptismo datum invariare, vel etiam novum superaddere priori, etsi non ita expediat, uti in baptismo.

S E C T I O VI.

De Obligatione Christiani ex Confirmatione.

DICENDUM primò, Sicuti miles per omnia principi subicitur, adeo ut si opus sit, pro eo vitæ discrimen subeat: ita homo confirmatus, novus Christi miles effectus, per omnia suo capiti Christi sese subjecit, adeò ut eundem neque timore vitæ amitendæ possit erubescere. Tenetur ergo ut miles strenuus Christum liberè tum vitâ tum verbo prædicare, quem si erubescat, crimen læsæ Majestatis divinæ incurret, & eundem filius hominis erubescet, cum venerit in Majestate sua. Si persecutiones ingruant, nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem occidere non possunt: considerandum est, servum non esse supra Magistrum, & omnes qui piè volunt vivere in Christo, persecutionem passuros. Si veritas Christiana sit pronuntianda, etsi res odiosa sua
veritas

veritas, & odium pareat, liberè tamen Christus, qui se veritatem dicit, est confitendus, *malint cum Joanne Bapt. injusta sustinere, quàm justa non dicere*, sicut de eodem ait S. August. hæc enim est sæculi nostri perversitas, odisse veritatem, amare duplicem falsitatem: prudentia carnis prudentiæ Christianæ longè prævalet & supereminet: Unde nihil miri, si mundus veraces insequatur & persequatur. Quare confirmato hoc in corde & ore sit fixum, quod ait Apostolus Rom. 1. *Non enim erubesco Evangelium.* Et illud S. Chrysostr. ferm. de Martyribus tom. 3. *Christiane exere vires, atrociter in prælio isto concerta. Considera pactum, conditionem attende, militiam nosce: pactum quod spondidisti, conditionem qua accessisti, militiam cui nomen dedisti.*

CAPUT QUARTUM

De Augustissimo Eucharistiæ Sacramento;

SECTIO PRIMA.

Quid sit Sacramentum Eucharistiæ.

*Dignitas
Eucharistiæ.*

DICENDUM primò, Cùm Conc. Trid. c. 11. ses. 13. *Salvator noster discessurus ex hoc mundo ad Patrem, Sacramentum hoc instituit in quo divitias divini sui erga homines amoris velut effudit, memoriam faciens mirabilium suorum, & in illius sumptione colere nos sui memoriam præcepit, suamque annuntiare mortem, donec ipse ad judicandum mundum veniat.* Sacramentum illud omnium Sacramentorum est excellentissimum, eò quòd ultra gratiam omnibus Sacramentis communem effectum, ipsum gratiæ auctorem in se ante usum etiam Sacramenti continet.

tineat. Quòd verò Eucharistia sit Sacramentum, res de fide est indubitata.

Dicendum 2. Sacramentum hoc non consistit in re transeunte, puta sumptione, ut volunt Lutherani: nec in signo, ut vult Calvinus: sed consistit in re verè permanente, unde Conc. Trid. sess. 13. can. 4. *Si quis dixerit peractâ consecratione, in admirabili Eucharistia Sacramento non esse Corpus & Sanguinem Domini, sed tantùm in usu, dum sumitur, non ante vel post, anathema sit.* Vide etiam can. 7. & cap. 3. & 6. Sacramentum enim hoc perficitur consecratione, quæ diu ante sumptionem ponitur. Deinde hoc requirit sensus verborum, accipite, *hoc est enim corpus meum*, idest, illud quod trado vobis, est corpus antequam detur aut sumatur. Insuper aliàs Eucharistia esset opus suscipientis, non consecrantis, cum suscipiens illam sumat & eâ utatur: unde sumptio nihil est aliud, nisi usus Sacramenti, & ad summum significat gratiam, tamquam conditio sine qua non. Ex quo sequitur, quòd ne quidem verba propriè loquendo ad essentiam hujus sacramenti pertineant, cum sint res transeuntes. Dicuntur tamen verba à Florentino esse forma hujus Sacramenti, non quâ intrinsecè Sacramentum illud constat, sed quâ perficitur, idest forma efficiens, non informans aut componens. Unde signanter ait Conc. *Sacramenta perfici rebus, verbis, &c.* Non vero ait, *constare aut componi.* Quatenus tamen verba consecrationis determinant significationem specierum per se indifferentem, extrinsecè ad hoc Sacramentum pertinent, & moraliter manere censentur, quamdiu ordo ille & connexio specierum ad verba manent, quæ est, quamdiu manent ipsæ species.

Dicendam 3. Propriè hoc Sacramentum comprehendit compositum ex speciebus consecratis & Corpore & Sanguine Christi. Eo modo optimè intelliguntur SS. PP. dum docent Eucharistiam constare re terrenâ & divinâ, dum assimilant Eucharistiam verbo incarnato, in quo sunt duæ naturæ, scilicet hu-
mana

*In quo sit
sit ratio
Eucharis-
tia.*

*Quomodo
verba sint
forma Eu-
charistia.*

mana & divina, & tamen est unica persona Christi, ita & hoc unicum est Sacramentum. Deinde prædicta gratiam significant & conferunt, suntque ratione specierum signa sensibilia. Dicuntur tamen subinde species *Sacramentum tantum*, non quòd Eucharistia in eis solis consistat, sed quòd ratio signi sensibilis à speciebus desumitur, & corpori Christi communicatur, unde per Synecdochem dicuntur species *Sacramentum tantum*. Sic etiam dicitur Corpus Christi esse in Eucharistia, unde videri posset, esse quid ab Eucharistia distinctum, sed notandum est, quòd Corpus Christi dicatur esse in Eucharistia ut pars in toto, anima in homine.

Quid Sacramentum tantum.

Species sunt quasi materia.

Dicendum 4. Species sunt quasi materia in hoc composito, & Corpus Christi tamquam forma. Sicut enim illud quod est nobilius, & à quo aliud accipit suam perfectionem est forma in composito essentiali: ita hinc pariformiter Corpus Christi dicitur quasi forma, eo quòd omnem sanctificandi vim, species à Christi Corpore recipiant.

SECTIO II.

Quanam sit materia Eucharistia.

Materia Eucharistia.

DICENDUM primò. Materia Eucharistia est panis triticeus & vinum de vite. Probatum hoc ex Florent Latranensi & Trident. sess. 13. 21. 22., &c. Ratio ejus præcipua est voluntas Christi instituentis. Ratio congruentia est, quòd Eucharistia sit nutrimentum animæ, quo anima nutritur, sicut corpus pane & vino: Item hanc materiã significatur fideium communio, quia sicut ex multis granis unus panis, & ex multis racemis unum vinum prodit: ita ex multis fidelibus unum corpus Ecclesie exurgit.

Panis qualis esse debet.

Dicendum 2. Panis hic debet esse triticeus, & usualis: panis verò est compositum artificiale constans granis

granis in farinam redactis, & ex aquâ granis immixtâ coctum. Hinc inferes, quòd panis constans aliis granis, quàm triticeis, non sit apta materia consecrationis, v. g. si sit panis ex hordeo, millio, oriza, granis indicis, castaneis, &c.

Triticum,

De siligine, speltâ, farre alii universim negant, alii affirmant, quæ sentiendi diversitas, ex diversâ acceptione vocis *tritici*, quòd aliquando significat speciem generalem, prædicta tria ut individua sub se continentem. Valida quoque erit materia, si alia grana tritico admisceantur, sic ut triticum prædominetur, uti etiam si aliquot grana salis, aliquæ guttæ aquæ rosacæ admisceantur, sic ut maneat panis verè usualis.

Siligo;
Spelta.

Dicendum 3. Grana tritici debent in farinam redigi, unde grana tritici integra, etsi per coctionem sibi invicem adunata, non sunt apta materia, eò quòd non sint panis usualis. Hinc etiam panis ex furfuribus non valet ad consecrandum, cum debeat panis usualis esse ex medulla tritici, panis verò furfureus non est panis hominum usualis, sed caninus.

Dicendum 4. Liquor, quo debet farina in massam componi, debet esse aqua naturalis, aliàs si melle, butyro, aut oleo componatur, erit potius placenta aut laganum, quàm panis usualis. Idem dic, si adhibeatur massæ illi piper, caseus, &c. Debet insuper hæc dicta massa esse igne cocta, non elixa, unde massa cruda farinæ, uti & in sartagine frixa, non est apta consecrationis materia, eò quòd non sit panis usualis. Perinde tamen est, sive massa illa coquatur in furno, seu sub cinere in vase, modò solo igne coquatur: unde & ex usu Ecclesiæ coquitur in ferreâ laminâ, ut major puritas panis possit haberi.

Dicendum 5. Panis ex amylo non videtur esse materia sufficiens. Ratio est, quòd triticum ex resolutione sui in amyllum corrumpatur, primò enim triticum contunditur, miscetur aquâ, & calore solis aut

alio vehementi exsiccatur : unde ad summum erit materia dubia.

Dicendum 6. Paniselixus in jusculum non est valida materia, uti & azymus panis rubro colore puta cinnabrio confectus, quo litteras obfirmamus; Ratio est, quòd panis ille non sit usualis, adeòque etsi forte hostia non mutetur Physicè, mutatur tamen moraliter, unde vocatur alio nomine, quàm panis.

S E C T I O III.

An panis ille debeat necessariò esse azymus.

*Christus
in azymo
pane Con-
secravit.*

DICENDUM primò, Christus consecravit in azymo pane, eò quòd instituerit S. Eucharistiam tempore dierum azymorum, quo sub pœna mortis fermentum in Israël esse non poterat. Pro cujus intelligentia notandum est, Judæos debuisse celebrare Pascha lunâ 14. ad Vesperam mensis *Nisan*, qui ex parte Martio & ex parte Aprili nostro correspondet; annos verò computabant per 12. Lunationes, adeò ut eorum annus minor erat nostro solari x1. diebus: unde habebant annos intercalares, ut motui solis sese conformarent. Annos autem incipiebant à mense *Nisan*, idest à novilunio illo, quod est propè æquinoctium vernalis. Quo posito contendunt Græci, quòd Christus illum diem 14. anticipaverit, & celebraverit Pascha Lunâ 13. licet cæteri Judæi id facerent Lunâ 14. Ratio est, quòd Joan. 18. de ipsâ die mortis Christi dicatur de Judæis, *Non introierunt in pratorium, ne contaminarentur, sed ut manducarent Pascha.* Et c. 19. dicitur, *erat autem parasceve Pascha.* Ad quæ volunt aliqui, quòd Judæi diem Paschæ, ob Christi occisionem immutaverint, vel in Sabbatum transtulerint, uti moris erat Judæis; si festum aliquod immediatè Sabbathum præcessisset, cum illi populo molestum erat observare duo festa consequenter, quod ex anti-
quâ

quâ Esdræ traditione deducebant: verum melius respondent, qui dicunt, per *Pascha* dictis locis, non intelligi agnum Paschalem, sed alias victimas Paschales, quastempore 7. dierum azymorum quotidie offerebant, quæ victimæ vocantur etiam *Pascha*, quibus vesci non poterant, nisi mundi. Patet hoc ex Josepho l. 3. antiq. & August. l. 5. qq. V. T. q. 24.

Dicitur autem *Parasceve Pascha*, non quòd esset *parasceve*, idest præparatio ciborum ante Pascha, sed ante Sabbathum, quod incidebat in diem aliquem azymorum.

Obijciunt, quomodo ergo expressè dicit Joannes c. 3. de omnibus Christi factis in ultimâ cœnâ, *ante diem festum Paschæ*: Item quomodo c. 19. dicat: *Erat enim magnus dies ille Sabbathi*, quare *magnus*, nisi quia in eo celebrabant Pascha? Resp. per diem Paschæ non intelligi totum diem festum, qui incipiebat ab occasu solis diei 14. & durabat ad occasum solis diei 15. sed capitur pro ipso die 15. usuali seu naturali, ante quem celebravit vespere Pascha. Deinde vocatur ille *Dies magnus Sabbathi*, è quòd Joannes scribens Christianis de Judæis, innuat, quanto honore diem Sabbathi colerent, unde vel per exaggerationem vel Ironiam vocat eum *magnum*, cum jam Sabbathata cum aliis legalibus forent abolita.

Dicendum 2. Christus instituit hoc Sacramentum, ^{Instituit} post cœnam communem, quam ante cœnam Paschalem adhibebant, è quòd cœna Paschalis naturæ sustentandæ non sufficeret: unde canit Ecclesia: *Post agnum typicum expletis epulis, corpus Dominicum datum discipulis.* ^{post cœnam communem}

Dicendum 3. Usu Christi edocta Ecclesia Romana, celebrat in pane azymo. Et quamvis valeat consecratio in fermentato, tamen purius & conformius Sacramento, consecratur in azymo, quod purissimum purissimæ Virginis partum significat, uti etiam quâ cordis puritate ad illud Sacramentum sit accedendum: ^{Celebrandum in azymo.}

An Romana Ecclesia usa sit fermentato.

Dicendum 4. Verius apparet, quòd Ecclesia latina aliquando contenta fuerit fermentato: Ratio est, quòd fideles panem consecrandum conferebant ad Ecclesiam, quem omnem fuisse azymum, non videtur verosimile. Hoc tamen improbandum videtur, quòd tradunt aliqui, usum azymorum serò admodum ab Ecclesiâ latinâ esse assumptum, puta ad annum 900. vel circiter. Cum enim Ecclesia latina ab Apostolis quoque fidem receperit, verosimile est, eam à primâ ætate Apostolorum praxi, in azymo consecrando, sese conformasse. Deinde Humbertus nomine latinæ Ecclesiæ scribens Græcis de quo extat tomo 2. Baronii in fine, dicit 1000. & 20. annis in Ecclesiâ fuisse azymorum usum, imò martyres azymo fuisse saginatos.

Objici possêt, quòd orto schismate contra Latinos, curante Photio viro turbulento, qui S. Ignatio è Sede Patriarchali deposito, thronum Constantinopolitanum invaserat, varia à dicto Photio latinis objecta esse, quòd Sacerdotibus uxores interdicerent, quòd Clerici barbas raderent, &c. ubi tamen nihil de usu azymi fuit objectum, quòd tamen factum esset, si latina Ecclesia tum temporis azymo fuisset usa. Ad hoc resp. in primis ex silentio Photii, ut argumento negativo nihil concludi. Imò ex eo contrarium colligere licet, eò quòd Græci indifferens judicarent, celebrare in azymo, an in fermentato, donec prodiret post 2. sæcula figmentum Michaëlis Cerularii Photii successoris, docentis consecrationem in azymo non valere.

SECTIO IV.

De materiâ Calicis, sive de Vino de vite.

DICENDUM primò. Cum ex variis Conc. & totius Ecclesiæ consensu, vinum consecrandum debeat esse vinum de vite & usuale, sequitur primo, quòd

quòd agresta non sit materia sufficiens, cum illud *Agresta.*
 exprimi soleat ex uvis immaturis, adeò ut sit solùm
 liquor manens in viâ ad generationem vini. Idem
 dic de aceto, seu vino alterato & corrupto. *Acetum.*

Sequitur 2. Quòd vinum debeat esse de vite, unde
 vinum ex moris, ex malis granatis, radicibus, cicera, *Vinum ex moris, ci- cera.*
 non sunt hic apta materia, eò quòd non sunt vinum
 usuale & de vite.

Sequitur 3. Lora, sive liquor, qui ex uvis expres-
 sis, supereffusâ aquâ elicitur, & secum trahit uvæ *Lora.*
 reliquias, uti fit in parvâ cerevisiâ, non est quoque
 apta materia, eò quòd non soleat haberi pro vino
 usuale. Eadem est ratio de mellito, id est vino ex
 melle, aut saccharo condito.

Sequitur 4. Quòd liquor sive succus in uvis con-
 tentus non sit apta materia, nec enim est vinum *Succus in uvis.*
 usuale, nec succus potabilis, cum uvæ non dicantur
 potari, sed manducari; quòd tamen ad usuale vi-
 num requiritur, quòd sit potabile.

Sequitur 5. Vinum imbibitum in offâ panis v. g. esse
 materiam sufficientem, cum vinum ibidem existat
 uti in spongiâ & quasi in vasculis, quòd autem vinum
 videatur hic magis habere rationem comestibilis,
 quàm potabilis, est merè per accidens; à majori sen-
 sibilitate panis, etsi vinum illud sit absolute pota-
 bile.

Dicendum 2. Vinum fugiens, seu quòd incipit *Vinum fu- giens.*
 acescere, est apta materia, uti & mustum. Ratio
 est, quòd prius vinum etsi fugiens, sit verè vinum,
 sicuti homo æger est verus homo. Posterius itidem
 est verum vinum usuale, etsi impurum & scæulen-
 tum, unde ob scæulentiam illicitè adhibetur, etsi
 validè.

Vinum congelatum verosimiliùs quoque non est *Vinum congelatum.*
 materia apta consecrationis; quamdiu enim conge-
 latum est, non est vinum usuale & potabile, uti
 aqua congelata non dicitur simpliciter aqua: vinum
 enim & aqua ex communi hominum sensu significant

liquorem sive humorem, quod vino congelato non competit. Nec dici potest sufficere hic, quòd sit remotè potabile, cum eodem modo spiritus vini possent dici potabiles & materia consecrationis, cum etiàm remotè sint potabiles, si artificio colligantur.

Et licet post consecrationem maneat sub speciebus vini Sanguis Christi, nihil dictis obstat, cum Christus aliud requisierit ad consecrationem, quàm ad conservationem, puta vinum usuale realiter existens, quod non requisivit ad conservationem. Denique, etsi vinum congelatum sit ejusdem formæ substantialis cum vino non congelato, non tamen est moraliter vinum usuale, quod debet esse potabile.

Dicendum 3. Vinum miraculosè productum v. g. in Cana Galileæ, etsi de facto ex vite non procedit, est tamen materia apta consecrationis, cum satis sit, quòd de natura sua postulet à vite procedere. Aliud est de succo, qui ex uvis passis & omnino siccis elicitur, ut ante diximus de succo ex uvis pressis elicitò: si tamen uvæ sint passæ, sed non omnino siccæ, sed solùm maturiores, posset valide in succo ex eis expressò consecrari, imò juxta aliquos in æthiopia non utuntur nisi tali vino.

Ex dictis collige, quàm graviter peccent vinopolæ qui suâ mixtione aquæ, &c. ita vinum alterant, ut sit aliud compositum tertium, quod ad celebrandum divendunt. Aliud est, si modica mixtio adhibeatur, cum pleraque vina in nostris partibus aliis sint mixta & adulterata, ut vinopolæ testantur. Quomodò verò defectus panis aut vini supplendi sint, dicam de sacrificio.

S E C T I O V.

De Aqua Vino admiscenda in hoc Sacramento.

DICENDUM primò, Constat ex Florentino & Ecclesiæ praxi, modicissimam aquam deberi vino admisceri. Ritus ille oritur non tantum ex præcepto Ecclesiæ, ut quibusdam placet, sed & divino. Probatur hoc ex Conc. 3. Cartag. c. 24. ubi dicitur: *Us in Sacramentis Corporis & Sanguinis Domini nihil amplius offeratur, quàm quod ipse Dominus tradidit, hoc est panis & vinum aquâ mixtum.* Et S. Cyprianus Epist. 65. ad Cæciliam ab Augustino laudatâ & commendatâ, à qua aliquis immeritò & temerè, deliberatè recedit; *Invenimus, ait, non observari à nobis, quod mandatum est, nisi ea quæ Dominus fecit, nos quoque faciamus, & Calicem Domini pari ratione miscentes, à divino Magisterio non recedamus.* Deinde Florentinum dicit, Christum Dominum in vino aquâ mixto hoc Sacramentum instituisse. Denique, cum non appareat primus, qui aquam adhibere cœpit, & continuâ praxi aqua, vino adhibita sit ab Ecclesia, sequitur, quòd ritus ille à Christo & Apostolis sit adhibitus. Quòd autem aliqui illud Alexandro I. assignant, infundatè fit, cum ipsemet Alexander fateatur, se mixtionem illam à patribus accepisse. Dicitur tamen, ritum illum ab Ecclesia Sacerdotibus præceptum, quod nihil evincit, quo minus & à Christo sit præceptus. Denique verum est, quòd Ecclesia ritum illum variis Conciliis præceperit, damnans *Hydroparastatas* sive *aquarios*, qui solam aquam ad consecrandum adhibebant: uti & Armenos, qui solum vinum volebant adhibendum, remissâ aquâ.

Dicendum 2. Etsi ritus ille dicatur requisitus ex jure divino, tamen ad valorem Sacramenti non exigitur, uti etiã si satisfactio requiratur de jure divi-

Aqua modicissima adhibenda est.

Idque jure divino.

*Euchari-
stia sine
mixtione
aqua po-
test consi-
stere.*

no ad pœnitentiam, sine illâ tamen satisfactione, pœnitentia potest subsistere. Pertinet tamen talis mixtio ad integritatem Sacramenti, adeo ut quodammodo eâ non adhibitâ sit mutilum, uti Sacrificium sine sumptione, pœnitentia sine satisfactione, &c. Hoc tamen addit Card. Bellarminus, l. 4. c. 10. de Euch. & ait: *Utrum sine aquâ Sacramentum consistere possit, non est adeo certum: communis tamen opinio in partem affirmativam pendet.*

*Significa-
tio aquæ.*

Dicendum 3. Aqua dicta miscetur vino, ut significetur aquam & sanguinem è latere Domini fluxisse. Unde Cistercienses prisco ritu aquam adhibentes dicebant: *Sicut de latere Domini N. Jesu. Christi exiit Sanguis & Aqua, sic fiat pariter commixtio aquæ & vini in remissionem peccatorum nostrorum.* Idem dicunt & Græci, qui bis aquam miscent, semel frigidam, dum Sacerdos hostiam S. Lanceâ pungit & dicit: *Unus Militum lanceâ-latus ejus aperuit, statimque exiit Sanguis & Aqua:* Et Diacono dein infundente aquam & vinum in Calicem: deinde adhibent aquam calidam post consecrationem ante communionem, præviè à Sacerdote benedictam, quam adhibent teste Arcudio l. 3. Concord. c. 39. tum quia calida aqua exiit de latere Christi, tum ut per eam fervor Spiritûs S. designetur.

*An aqua
immediatè
convertatur in
Sanguinẽ.*

Dicendum 4. Aquam immediatè in sanguinem converti docent auctores quàm plurimi, confirmant idem SS. PP. dum docent & dicunt, aquam vino mixtam offerri, benedici, consecrari, mutari in sanguinem; quod intelligitur de ipsâ aquâ, etsi à vino distinctâ. Adde, quòd varii, doceant Philosophi, aquam in vinum non posse converti, cum arte aliquâ, aqua vino mixta, ab eo possit separari; unde Plinius docet vinum purum à lymphato posse secerni, si sit vas ex hæderâ, per quod si vinum transeat, aqua vino mixta vasi illi adheret & imbibetur, & vinum diffluet. Deinde in variis liturgiis Basilii, Jacobi, &c. Ex incontinenti ante consecrationem miscebatur aqua vino, unde liquet,

quet, quòd eo brevi tempore, non posset converti in vinum. Hinc quando Innocentius III. cap. *cum Marthe* de celebratione Missæ dicit, eam sententiam, quæ docet aquam prius converti in vinum, deinde in sanguinem sit aliâ probabilior: intelligendus est Pontifex de mutatione morali aquæ in vinum, adeo ut moraliter loquendo aqua transeat in vinum, & faciat unum morale compositum cum vino. Deinde sententiam illam dicit Pontifex probabiliorē respectu duarum opinionum, quas ibidem refert, quarum una est, an aqua convertatur in aquam, quæ fluxit ex latere Christi; alia, an cum vino convertatur in sanguinem, cum prius convertatur in vinum, quod tamen à physicis negari, ait Pontifex.

S E C T I O VI.

De præsentia & determinatione materia prædictæ.

DICENDUM primò, cum materia consecranda debeat designari per *hoc & hic* in formâ allatâ, sequitur quòd debeat consecranti esse præsens, cum *hoc & hic*, significant de se rem præsentem: aliàs enim Sacerdos Antverpiæ existens posset consecrare Hostiam existentem Romæ. Hinc etiam Christus *cepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas.*

Materia consecranda quomodo debeat consecranti esse præsens.

Dicendum 2. Ut consecratio illa sit licita, debet materia esse præsens Sacerdoti in altari, & quidem super altare consecratum, & corporale, imo major hostia debet manibus teneri. Ut autem sit valida, debet sensibilibiter esse præsens consecranti, nec satis est, eam esse præsentem intellectui vel phantasiæ. Non debet tamen materia percipi visu, ut patet in Sacerdote cæco; nec debet manibus tractari, cum panis pixidi inclusus possit validè consecrari: debet tamen in consecranti esse præsens, ut actualis sensatio in eam ferri posset, etsi de factò in eam non feratur. Et quamquam

quam visu, rerum præsentia optimè possit comprobari, tamen non semper ad requisitam præsentiam factus est, quòd oculis videatur, quia etiam res longè distantes possunt videri, nec tamen designari per *to hic*, utpote absentes. Denique propinquitas illa materiæ hic necessaria, non ita præcisè (ut quidam volunt) potest determinari, sed consideratis considerandis hoc debet definiiri; optimum tamen erit communi Ecclesiæ praxi in hac re sese conformare.

Dicendum 3. Materia existens à tergo sine alio signo addito, non censetur moraliter præfens; aliud esset, si eam quis à tergo manibus teneat & formam proferat. Item si interpositus sit paries, non erit moraliter præfens, cum interpositio parietis censeatur tollere moralem præsentiam. Idem est, si hostiæ sint intra tabernaculum, quòd est super altare, & tempore consecrationis maneat clausum, cum tabernaculum illud eo casu comparati soleat alteri cubiculo in quo hostiæ essent, adeoque censerentur absentes. Aliud est, si sint hostiæ in pixide conclusæ, eò quòd, hoc casu moraliter censeantur hostiæ illæ esse præfentes, sicuti censeantur hostiæ in profundo cumuli hostiarum, quæ consecrantur, etsi aliæ infimæ non videantur. Debet tamen Sacerdos consecraturus hostias in pixide, eam aperire. Idem est de hostiis corporali inclusis, quòd pixidi hic comparatur. Alia de hac re dabo de intentione consecrantis, de sacrificio.

SECTIO VII.

De forma consecrationis Panis & Vini.

DICENDUM primò, Christus iisdem verbis consecravir, quibus Sacerdotes nostri consecrant, non verò solâ divinâ virtute sine verbis, ut volunt aliqui. Declarat hoc Conc. Trid. sess. 13. c. 1. & c. 4. ubi ait, *Hoc tam admirabile Sacramentum in ultimâ cœnâ redemptio-*

redemptorem nostrum instituisse, cum post panis viniq[ue] benedictionem, se suum ipsius corpus illis præbere, ac suum sanguinem disertis ac perspicuis verbis testatus est, quæ verba à SS. Evangelistis commemorata, & à D. Paulo postea repetita. Et alio loco. Quoniam autem Christus redemptor noster, corpus suum id, quod sub specie panis offerebat verè esse dixit, &c. Idem dicit Conc. Flor. in decreto Eugenii, quòd forma hujus Sacramenti, sint verba Salvatoris, quibus hoc conficitur Sacramentum, &c.

Dictam opinionem olim oppugnarunt Græci, volentes ad validitatem formæ consecrationis requiri orationes & preces, quibus à Deo conversionem panis & vini precaremur: quod falsum esse ostendebatur ex eo, quòd statim post consecrationem hostia exhibeatur populo adoranda: deinde verba ad formam requisita dici debent nomine Christi: preces autem illæ non dicuntur vice & nomine Christi, sed Sacerdotis. Dicitur tamen consecrationis forma à SS. PP. *Forma consecrationis quo sensu dicitur oratio,* oratio, precatio, &c. eò quòd forma illa contineat implicitam divinæ virtutis invocationem. Deinde etiam addimus, *jube hæc perferri per manus S. Angeli; hæc commixtio corporis & sanguinis, &c.*

Dicendum 2. Forma panis est, *hoc est corpus meum*: Calicis vero *hic est Calix Sanguinis mei*. His enim optimè significatur effectus Sacramenti, scilicet conversio panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi. Unde sequitur 1. non requiri ad valorem formæ *to enim*, cum & plerique Evangelistæ illud non adferant, tum quòd solum significet causam manducandi, nihil ad conversionem dictam conferens. Sequitur 2. quòd *to est* vel debeat addi, vel in sensu factis exprimi aliunde, prout in Græco & Hebræo non debet necessariò addi, sed potest subintelligi. Debet quoque dici *hoc* non *illud* aut *istud*, cum pronomen debeat demonstrare rem præsentem, quod facit vox *hoc* non item vox *illud* aut *istud*. Sequitur 3. non debere addi *to accipite & manducate*, eò quòd solum hujus Sacramenti usum significant. Sequitur 4. non esse addenda ad valorem, *qui pridie quam patere-*

patreretur, &c. Cum nec sint verba Christi, neque ex variis SS. PP. aut liturgiis constet esse necessaria.

Dicendum 3. Ad formam calicis non requiruntur illa verba, *Simili modo postquam canatum est, &c.* uti neque sequentia: *Novi & æterni testamenti, mysterium fidei, &c.* Tum quòd priora non sint verba Christi, tum quòd neque illa neque alia habeantur in variis liturgiis. Neque obstat, quòd verba illa posteriora eodem tenore proferantur, quia illad non innuit eadem requiri ad formæ validitatem, uti fit de *to enim* in formâ panis. Neque ullatenus etiam obstat, quòd Pius V. ex Cajetano jusserit expungi sententiam nostram, aut etiam quòd in Catechismo Romano videatur contineri contrarium. Quòd enim ad prius attinet, solum ex Cajetano expungi jussit sententiam nostram, tamquam D. Thomæ doctrinæ contrariam, cujus tamen agebat commentatorem, neutiquam eam improbens aut condemnans: Catechismus verò Rom. etsi sit satis magne auctoritatis, tamen non est tantæ, quin sæpè à Scholasticis illius Doctrinæ contraveniatur, maximè in iis, quæ Thomistis sunt singularia, cum verosimiliter ab iis sit concinnatus, jussu Pii V. Dominicani. Ita plurimi DD. Theologi. Si verò alia quæque hæc verba exigant, non requirunt ea, ut omnino necessaria, sed solum ut ex praxi & præcepto Ecclesiæ requisita. Unde aliqua eorum omittere, quæ hic præscribuntur, foret grave peccatum, de quo postea de defectibus sacrificii.

*Sensus
formæ.*

Dicendum 4. Sensus utriusque formæ à quibusdam hic assignari solet, ut pronomen *hoc* & *hic* significet solum prædicatum, id est corpus & sanguinem Christi, adeo ut sensus sit: hoc quòd significatur esse sub his speciebus, est corpus aut sanguis Christi. Neque ideo debet dici esse formam hoc sensu identicam, cum significetur in subjecto confusè, quòd in prædicato expressè dicitur. Alii tamen ex S. Thomâ assignant hunc sensum, ut *to hoc* & *hic* sumantur substantivè, pro eo quòd *confusè* & *indeterminatè* est, sub
spe-

speciebus panis & vini, sive Corpus Christi, sive vinum sive sanguis, quod indeterminatum seu individuum vagum per finem prolationis formæ determinatur, quousque significatio manet suspensa.

Dicendum 5. *to tradetur & effundetur* significat juxta aliquo traditionem & effusionem in cœna factam, non in passione, maximè cum S. Paulus loco *effundetur* dicat, *effunditur* 1. Cor. 11. Idem fit Matth. 16. Marci 14. & Lucæ 22. Alii tamen rectius illud exponunt de cruentâ traditione & effusione, quæ tamen si futura, tamen jam jam de præsentis instabat, adeoque quasi præfens allegatur, sicut dicitur, *Ecce venio ad te, id est statim veniam*, & Apostolus, *ego enim jam delibor*, id est *delibabor*.

Dicendum 6. Formæ consecrationis tam profertur à Sacerdote assertivè, quàm recitativè: Ratio ejus est, quòd varia referat & recitet à Christo facta, tamquam Historicus: Deinde profert verba consecrationis vice Christi, & asserit panem fieri & converti in Corpus Christi. Neque duo modi illi aliquid proferendi, repugnant, cum discipulus audita à Magistro referre potest recitativè, & simul asserere id esse verum.

S E C T I O VIII.

De Transubstantiatione.

DICENDUM primò, *Transubstantiatio est mutatio unius substantiæ in aliam, vel ex parte vel ex toto.* Vocem illam *transubstantiationem* solum sub Innoc. III. in Conc. Later. ad annum 1215. Inventam esse, calumniantur hæretici: tamen etsi vox illa tum usurpata sit ab Ecclesia, ad significandam veram conversionem panis in Corpus Christi, à Sanctis Patribus tamen dudum ante dictum est, panem *transelementari* in Corpus Christi, item Panem *fieri*, *converti* in Corpus Christi, quod idem est ac *transubstantiari*, & de cætero

*Quid sit
transub-
stantiatio.*

cætero parum curandum sit de voce, si de re ipsa constet. Unde

Dicendum 2. Fieri in consecratione veram transubstantiationem, qua substantia panis desinit, & Corpus Christi incipit esse vi verborum formæ sub speciebus panis. Unde patet, hanc conversionem non esse annihilationem, cum solùm convertatur unum in aliud, et sit vera mutatio, cum maneat quid commune utrique termino, puta species. Ex eo autem, quod SS. PP. dicant panem *mutari*, *transfundi*, *transelementari* in Corpus Christi, debet conversio illa esse actio productiva, nec sufficit actio adductiva: cum enim sit conversio substantialis, requirit utrumque terminum substantialem, qualis non est novum *ubi* seu *præsentia*, quam adductiva actio causat: adde, quod sit inconceptibile, quomodo res dicatur produci, in aliam converti, solâ actione adductivâ. Unde significatur illâ transubstantiatione fieri, quod desinente substantiâ panis vi verborum, fiat præfens Corpus Christi sub speciebus panis, adeo ut si per impossibile supponeretur Deum non esse ubique, tamen vi consecrationis inciperet speciebus illis adunari. Hoc tamen addo ex catechismo Rom. p. 2. c. 4. fideles admonendos esse, *ne curiosius inquirant, quo pacto ea mutatio fieri possit*: cum sit prorsus inenarrabilis, vim intellectûs nostri longè superans, adeo ut oporteat captivare hîc intellectum nostrum in obsequium fidei, quæ ita Spiritu S. distante per Conc. Trid. sess. 13. c. 4. statuit: *Persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuo hæc S. Synodus declarat, per consecrationem panis & vini, conversionem fieri totius substantiæ panis in substantiam Corporis Christi D. N. & totius substantiæ vini in substantiam sanguinis ejus, quæ conversio continenter & propriè à S. Catholica Ecclesia TRANSSUBSTANTIATIO est appellata.* Ubi refelluntur unâ varii hæreticorum errores, ac signanter Lutheri, qui post consecrationem, substantiam panis remanere docet, in qua Corpus Christi sub-

jectatur

joctatur & quasi impanatur: Quamquam tamen de potentiâ Dei absolutâ, simul cum substantiâ panis posset poni Corpus Christi, cum duo corpora divinâ virtute possint esse in eodem loco sive sese penetrare. Dicitur autem hoc Sacramentum sæpe panis, non quasi panis remaneat, sed quòd ante panis fuerit, & deinceps species panis perseverent.

Quomodo
Eucharis-
tia sit pa-
nis.

S E C T I O IX.

De vera, Reali, & Substantiali præsentia corporis Christi in hoc Sacramento.

DICENDUM primò, omissis variis hæreticorum fabulis & deliramentis, statuit S. Synodus Trid. sess. 13. c. 1. & Can. 1. Dicens: *In almo S. Eucharistia Sacramento, post panis & vini consecrationem Dominum nostrum Jesum-Christum, verum Deum atque hominem, VERE, REALITER AC SUBSTANTIALITER sub specie illarum rerum sensibilium contineri. Verè, non tantum in figurâ aut signo ut vult Calvinus: realiter, non solâ apprehensione per fidem; substantialiter, non solum per virtutem & energiam, sed cujus substantia realiter conjungitur speciebus Sacramentalibus. Ad declarandam horum veritatem, sola Scriptura sufficit; quid enim clarius, quàm dicere, hoc est Corpus meum, hic est Sanguis meus? & rursum: Panis quem ego dabo, Caro mea est pro Mundi vita. Item nisi manducaveritis carnem filii hominis & biberitis ejus Sanguinem, &c. Mirum quòd ineptias ad dicta verba excogitavit hæreticorum pertinacia, ad explicandum sensum dictorum verborum aliàs clarissimorum: adeo ut anno 1577. prodierit liber continens 200. interpretationes illorum verborum, hoc est corpus meum, à Catholicâ veritate profus alienas. Sincerus ad hæc ipse Lutherus, qui etsi lubentissimè illa verba per tropum voluisset exponere, non tamen potuit, quia, ut ait*

ait Epist. ad Argentin. *verba illa sunt nimis clara. Deinde,* sequentes circumstantiæ factis indicant, dicta verba de vero Sanguine & Corpore Christi esse intelligenda: dicitur enim, *quod pro vobis tradetur, effundetur, &c.* Jam autem non fuit figura corporis aut sanguinis tradita, sed verum Corpus & verus Sanguis. Deinde, quare Capharnaitæ murmuraissent quærentes, *quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum, nisi intellexissent illud dici de verâ carne, quem intellectum tamen non correxit Christus sed repetiit dicens: nisi manducaueritis carnem filii hominis, &c.*

Insuper verba dicta S. Scripturæ propriè sunt intelligenda, uti & cætera, nisi adsit ratio eadem tropicè explicandi, puta si ex propriâ explicatione oriretur aliquid absurdi, prout docet S. Aug. l. 3. de doct. Christ. c. 7. sed nullum inconueniens, quod verba illa propriè usurpentur, ergo. Adde, quòd dicta verba sint velut testamentum, jam morituri, quæ verba debere esse clara & propria, jura statuunt: neque ullum hæreticum contentum fore æstimo, si illi domus testamento relicta esset, & daretur domus depicta, figura domus, &c. Denique non loquitur hic Christus in parabolis, sed palam illis, quibus datum est, nosse mysterium regni, idest Apostolis.

Idem confirmant concilia quam plurima, & SS. PP. ex quibus illud Damas. l. 4. de fide c. 44. *Dominus ipse dixit: hoc est non corporis signum, sed corpus. Nec sanguinis figura, sed sanguis.*

Quoad S. August. nec ipsi Catholici circa locum Joan. 6. *Nisi manducaueritis carnem filii hominis,* dissentiunt: alii volunt S. P. illum locum ex mente S. Aug. intelligendum esse, de spiritali manducatione, alii de reali, quapropter aliqui priori sententiæ adhærentes, graviter à quodam cœsurantur, sed satis acerbè & immeritò. Unde dicimus, quòd etsi S. Pater ibidem l. 3. de doct. Christ. 16. agat de spiritali manducatione, quæ corporali adesse debeat, tamen etiam agit de reali manducatione Corporis & Sanguinis Christi,

&

& solum vult figuratè illud esse intelligendum, eo quòd non propriè, idest carnaliter ut Capharnaitæ æstimabant, posset manducari, verè tamen & realiter modo spirituali ibidem existentem Christum manducando. Declarat autem S. Pater sensum suum variis locis, & signanter in Psalm. 33. conc. 1. ubi ait ad illud *Et ferebatur in manibus suis* : *Hoc verò Fratres quomodo posset fieri in homine, quis intelligat? quis enim portatur in manibus suis? manibus aliorum, potest portari homo, manibus suis nemo portatur. Quomodo intelligatur in ipso David secundum litteram non invenimus, in Christo autem invenimus. Ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum ait: HOC EST CORPUS MEUM. Ferebat enim illud corpus in manibus suis, Vide eundem Epist. 106. 107. l. 3. de consensu Evangel. c. 1.*

Objectiones hæreticorum facilè quisque solvet, si ve quæsitæ ex S. Scriptura, si ve ex SS. PP. si sequentes regulas rectè observemus.

1. Quòd Christus sæpè negare videatur sese semper futurum cum hominibus, intelligendo conversatione humanâ, ut in vitâ fecit.

2. Quòd dicat Scriptura quòd omnes eandem escam spiritalem manducaverint, idem est omnes V. T. vel omnes eandem quoad significationem, etsi non eandem quoad efficaciam.

3. Notandum est, sæpè de hoc Sacramento asseri; esse figuram Corporis Christi, intelligendo figuram Corporis Christi cruentè oblatis, vel talem quæ simul rem figuratam continet, uti verbum in divinis dicitur *figura Patris*, talis scilicet, quæ simul divinitatem continet.

4. Quando aliquando videtur negari manducatio Christi, intelligendum id est, de manducatione carnali, quæ fit masticatione & crudo modo.

5. Quando quidam de hoc mysterio agunt, transeunt ad sensum mysticum, etsi & litteralem alibi abundè agnoscant.

6. Vocant hoc Sacramentum *cibum spiritualem*, cum animam nutriat, & hoc invisibili modo. Sic etiam subinde inculcant manducationem spiritualem, quando Sacramentalis haberi non potest, uti etiam quod Sacramentalis sine spirituali non multum proficit:

7. Dicitur aliquando hoc Sacramentum *Frangi, dentibus contereri, &c.* Eo quod species frangantur, & conterantur.

Cætera quæ ex ratione objiciunt, uti quod idem corpus non possit esse simul in 2. locis: quod aliquid idem deberet hic moveri & ibi non moveri: ibi esse sursum, ibi deorsum, &c. Nihil omnino implicat attentâ Dei omnipotentiam; sic Christus apparuit Stephano, & fuit ad dextram Patris: anima rationalis est tota in toto & tota in singulis partibus, &c. Unde iis illud S. Augustini quadrat. l. 22. de civ. c. 11. *Ecce qualibus argumentis omnipotentia humana contradicit infirmitas, quam possidet vanitas.* Unde necesse hinc est, subjiciat se humana ratio in obsequium fidei, nec fides habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum: sed præstet fides supplementum sensuum defectui.

SECTION X.

Quomodo Christus sit verè præsens in hoc Sacramento.

DICENDUM primò, illud disertè explicat Conc. Trid. sess. 13. c. 3. ubi ait: *Verum D. N. Corpus, verumque ejus Sanguinem sub panis & vini specie, una cum ipsius animâ & divinitate existere: sed corpus quidem sub specie panis, & sanguinem sub specie vini, ex vi verborum: ipsum autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque vi naturalis illius connexionis & concomitantia, qua partes Christi Domini, qui jam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur. Divinitatem porro propter admirabilem illam ejus*
CUIS

cum corpore & animâ hypostaticam unionem : quæ proprie-
 verissimum est, tantundem sub alterutrâ specie atque sub
 utraque contineri, totus enim & integer Christus sub panis
 specie, & sub quavis ejus speciei parte, totus item sub vini
 specie & sub ejus partibus existit.

Ubi nota, illud dici poni *Vi verborum*, cujus præ- Quid si-
gnificet
Vi ver-
borum.
 sentia necessaria est sub tali re, sub qua significatur,
 adesse, ad hoc ut forma verificetur. Illud autem di-
 citur poni *Per concomitantiam*, quod necessariam cum Quid, per
concomi-
tantiam.
 alio habet concomitantiam. Sic *vi verborum* sub spe-
 cie panis existit Corpus Christi, sub speciebus vini
 Sanguis Christi, eò quòd illa sub altera respectivè
 specie significetur adesse, aliàs esset falsa eorundem
 forma. Divinitas verò, ejus proprietates, dotes &
 virtutes, persona Patris & Spiritus Sancti, &c. di-
 cuntur ibidem poni *Per concomitantiam*, eò quòd Cor-
 pori Christi necessariò sint connexa.

Nota insuper ex Conc. dictum esse, quod totus
 Christus sit sub specie panis & sub quavis ejus parte :
 quod intelligendum est, tam ante, quam post separa-
 tionem : quod enim ante divisionem non fuit totum
 in toto & totum sub singulâ parte, solâ divisione ita
 esse non potest. Aliud quidem est in speculo, in quo
 ante divisionem est tota facies in toto tantum specu-
 lo, sed fracto speculo incipit facies esse in qualibet
 parte speculi : cum fracto speculo, frangatur radio-
 rum reflexio, Christus autem fractâ hostiâ non fran-
 gitur.

Existit ergo Christus in hoc Sacramento modo in-
 divisibili & spiritali, uti anima rationalis, id est, to-
 tus in toto, & totus in singulis partibus Sacramenti.

Dicendum 2. Si quantitas distinguatur à materia, Quantitas
panis, Cor-
poris Chr-
sti.
 quantitas panis hic adest etsi substantia panis desit.
 Quantitas Christi verò, corpori ejus unita, hic adest
 per concomitantiam, ad eòque Corpus Christi in Sa-
 cramento est verè extensum : pro quo nota, esse du-
 plicem extensionem, unam in ordine ad se, quod ha-
 beat partes extra partes : qui modus est de essentia

quantitatis: alia est extensio in ordine ad locum, quæ proprietas divinâ virtute à quantitate est separabilis, adeoque res etiam magnæ, divinâ virtute possunt contrahi ad exiguum spatium, sicutamen ut ideò partes se non penetrent, sed sint extra se.

Dicendum 3. Corpus Christi in hoc Sacramento moveri potest, uti fit, dum circumfertur Sacramentum, & moventur species, idque per eum, qui species movet, etsi Deus suâ virtute posset retinere suum corpus in loco, à quo species dimoventur. Tamdiu verò Christus manet sub speciebus, quamdiu manent species, & quamdiu mansisset sub illis substantia panis & vini. Adeò ut corruptis in stomacho speciebus. Corpus Christi sub illis esse desinat; unde cessat absurda hæreticorum objectio, Christum à nobis in secessum mitti.

*Quamdiu
sub specie-
bus ma-
neat Chri-
stus.*

*Acciden-
tia.*

Dicendum 4. Accidentia in hoc Sacramento remanere constat, puta colorem, figuram, &c. Idque extra omne subjectum; ad essentiam enim accidentis non pertinet actu esse in alio, sed illud de se & ex naturâ suâ postulare. Verum an fidei sit dari accidentia realiter à substantia distincta non conveniunt auctores. Affirmant alii ex hoc casu Eucharistiæ, ubi accidentia remanent sublatâ substantiâ. Alii negant, hoc ab Ecclesia esse definitum: etsi enim Conc. Constantiense species vocet *accidentia*, non tamen definit ea esse realiter à substantia distincta: unde volunt Conc. Trid. studiosè usurpasse vocem *species*, pro voce *accidentia*. Neque dici potest juxta illos, satis videri nobis in Eucharistia esse accidentia; quamvis enim hoc videatur, tamen revera nulla sunt, Deo eodem modo potentias determinante, sicut determinarent species, idque ad occultandum S. Mysteriû arcanum: vel conservante illas species, quas antea species emittebant, vel earumdem defectum supplente, uti nulla ibidem dicitur esse quantitas, si non distinguatur à materia etsi quantitas panis ibi videatur adesse: neque magis decipimur, quam quod putemus ibi adesse panem, qui
revera

*An sit si
dei dari
acciden-
tia reali-
ter à sub-
stantia
diversa.*

revera non adest. Deinde, etsi maneant accidentia, non sequitur tamen ea esse realiter distincta: cum panis & vinum non sint earumdem proximum subiectum, sed effluviæ quædam & particulæ minutissimæ à pane tamen separatæ, quæ ante consecrationem fuerunt de substantia panis, non autem post eam: sicut vapores antequam ab aqua exhalantur, sunt aliquid aquæ, sed exhalati ad eam non pertinent. Unde potest substantia depõdi, manentibus accidentibus. Hæc quamvis satis probabiliter dici possent & sustineri, tamen ut temeritatis nota evitetur, & modo loquendi & intentioni Conciliorum magis accedamus, vera accidentia à substantia separata sunt admittenda.

S E C T I O X I.

De immutationibus miraculosis in Eucharistia.

DICENDUM primò, quodcumque miraculosè species in Eucharistia mutantur, uti Historiæ testantur, quandoque esse factum; videndum est, quomodo mutatio fiat: potest enim illa fieri, ex parte videntium, quòd oculi aliquorum ita afficiantur, ut revera videant quid aliud: deinde fieri potest ex parte ipsius rei, quæ revera immutata est. Signum verò unde colligi potest, esse immutationem in oculo dumtaxat, est, si solum illud unus aut alter videat, sic ut cæteri contrarium videant: aut etiam si solum modico tempore illa apparentia duret. Si verò à multis illud videatur, & tempore longiore, censetur immutatio esse in ipsa re.

Dicendum 2. Si appareat species carnis aut sanguinis effusi, non videtur illud, quod apparet, esse vera Christi caro & sanguis. Ratio est, quia caro & sanguis hic apparet à cæteris corporis & sanguinis partibus sejuncta, & extra venas; cum verò Christus jam sit incorruptibilis & immortalis, sequitur quòd juxta

præsentem Dei constitutionem in tali statu caro aut Sanguis Christi esse non possit.

Si verò appareat species hominis, pueruli, &c. Verò simile est, quod Christus sese exhibeat præsentem, maximè si id fiat ad consolationem virorum sanctorum.

Dicendum 3. Si tanta mutatio miraculosa fiat in speciebus consecratis, ut sub eis non amplius remaneret substantia panis aut vini, desinit quoque sub illis existere corpus & Sanguis Christi. Et quia valde incertum est, quanta debeat esse hujusmodi mutatio, ut sub speciebus desinat esse substantia panis: ideo quoque incertum est, quanta debeat intervenire mutatio, ut desinat sub eisdem esse corpus aut sanguis Christi. Unde infero, valde incertum esse, an in Sacramento Miraculoso Bruxellensi, Lovaniensi, Brugensi, Boxtellensi, modo Hooghstratano, vere maneat Corpus aut Sanguis Christi, cum incertum sit, an facta sit sufficiens specierum mutatio, ut sub eis desinant existere: hinc prudenter, ad præcavendam omnem idololatriam, juxta hujusmodi Miraculosa Sacramenta, apponitur hostia consecrata, dum exponuntur adoranda. Quid autem hoc casu Sacerdoti faciendum sit, dicam de defectibus Missæ.

SECTION II.

De effectibus Eucharistiæ.

Eucharistia de se confert secundam gratiam.

DICENDUM primò. Cum Sacramentum Eucharistiæ sit Sacramentum vivorum, & primariò institutum, ut sit cibus animæ, non confert vitam spiritualem sive primam gratiam, sed eam supponit: aliàs enim homo ad hoc Sacramentum accedens in statu peccati mortalis, non deberet præmittere confessionem, de quo statim.

Dicitur tamen *panis, qui dat vitam mundo*, non quasi

quasi illam primò conferat, sed quòd eam confer-
vet, à peccatis præservando, sicut medicina præser-
vativa dicitur esse vita corporalis. Idem sensus est, dum
docent SS. PP. Eucharistiam conferre remissionem
peccatorum: vel ab illis præservando, vel etiam
aliquando per accidens. Unde

Dicendum 2. Aliquando confert Eucharistia per
accidens primam gratiam, v. g. dum quis inculpa-
biliter ignorans se esse in statu peccati mortalis, cum
debita aliàs præparatione ad Eucharistiam accedit.
Cum enim Sacramenta non ponentibus obicem gra-
tiam conferant, sequitur, quòd & hic conferat Eu-
charistia, primam non secundam utique gratiam.
Quando autem Catechism. Rom. de hoc Sacra-
mento, uti & alii dicunt: *Quemadmodum mortuis cor-
poribus naturale elementum nihil prodest: ita etiam ani-
mæ, quæ Spiritu non vivit, sacra mysteria non prodes-
se: ac propterea panis ac vini speciem habent, ut signifi-
cetur, non quidem revocandæ ad vitam animæ, sed in
vita conservandæ causa instituta esse.* Hæc inquam in-
telligenda sunt, quantum est ex vi primariæ institu-
tionis Sacramenti, quod est nutrire animam, etsi
ex Dei bonitate suppleatur, quod aliunde inculpa-
biliter deest.

*Per acci-
dens pri-
mam.*

Dicendum 3. Eucharistia confert speciale jus, ad
auxilia opportuno tempore à Deo consequenda, ad
finem hujus Sacramenti consequendum opportuna,
puta ad gratiam conservandam, & charitatem au-
gendam, unde rectè dicit decretum Eugenii, *omnem
effectum, quem cibus & potus materialis quoad vitam
operatur corporalem, sustentando, augendo, reparando
& delectando: Sacramentum hoc vitam operari spiritua-
lem.* In hoc tamen à cibo corporali differt, quòd
cibum vi nutritionis convertamus in nostram substan-
tiam: hunc autem cibum non mutamus in nos, sed
è contra nos mutamur in illum, juxta illud D. Aug.
l. 7. confes. c. 10. *Cibus sum grandium dicit Dominus, cresce
& manducabis me: nec me tu mutabis in te, sicut cibum*

carnis tuæ: sed tu mutaberis in me. Unde per hoc Sacramentum divinæ naturæ participes efficimur.

Dicendum 4. Eucharistia confert remissionem venialium, & à mortalibus præservat: passiones iræ, libidinis, &c. Frænar: prius declarat Conc. Trid. Sess. 13. c. 2. ubi ait: *Confert remissionem peccatorum venialium, & præservat à mortalibus.* Posterius declarat S. Cyrillus l. 4. in Joan. c. 17. ubi ait: *Sedat, cum in nobis manet Christus, sævientem membrorum nostrorum legem, pietatem corroborat, perturbationes animi extinguit, ægrotos curat, collisos redintegrat.* Vide S. Bern. Serm. de Cæna Domini.

Dicendum denique, effectus Eucharistiæ est vita æterna & resurrectio nostra, *Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die.* Joan. 6.

SECTIO XIII.

De Necessitate hujus Sacramenti.

*Necessitas
Eucharis-
tiæ.*

DICENDUM primò, de fide est, posse hominem salvari sine hujus Sacramenti sumptione, ut patet in parvulis suscepto baptisinate morientibus, unde Sacramentum illud non est necessarium necessitate medii: est tamen necessarium necessitate præcepti, dum ait Scriptura Joan. 6. *Nisi manducaveritis Carnem Filii Hominis & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis:* Quæ verba præceptum hujus Sacramenti assignant: neque ex illis rectè concluditur necessitas medii, uti dum de baptismo dicitur: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c.* Joan. 3. quia subjecta materia diversa indicat, unum necessarium necessitate medii, aliud necessitate præcepti, uti & in hoc, *Nisi efficiamini sicut parvuli, &c.* Adde, diversas esse loquendi formas: de Baptismo enim dicitur passivè, *Nisi quis renatus fuerit.* De Eucharistia verò

verò activè, *nisi manducaveritis, &c.* Quæ verba proinde solum videntur dirigi ad ratione utentes. Neque dici potest, quod sicut corpus non potest subsistere sine cibo, ita anima non possit sine hoc cibo spirituali: quia non sola Eucharistia est cibus animæ, sed alia insuper, ut virtutes, orationes, &c.

Dicendum 2. Sano interim sensu omnibus tam adultis quam parvulis, potest Eucharistia dici necessaria necessitate mediæ, quatenus Eucharistiæ votum, in Baptismo includitur, quo sensu docet S. Aug. l. 1. contra 2. Epist. Pelag. c. 4. *Eos vitam habere non posse, qui fuerint expertes Corporis & Sanguinis Christi:* Et alia his similia.

Dicendum 3. Præceptum hoc divinum obligat 1. *Quando* in articulo mortis, cum hoc Sacramentum sit institutum, ut viaticum salutis, ergo tunc saltem sumi debet, dum ad æternitatem properat, aut est in præsentissimo mortis articulo. Ad hoc non sufficit, quod vel 6. vel 4. dies sanus præviè communicaverit, imo *obligat præceptum Eucharistia,* et si eodem die, eo quòd non sit adhibitum tamquam viaticum. Laudabilis tamen praxis aliud statuit, dum Sacerdotes aut alii quotidie aut fere quotidie communicantes, ita Sacramentum hoc sumunt, ac si foret viaticum, & essent eo die morituri. *In articulo mortis,*

Sub articulo mortis hîc intellige damnationem ad mortem, unde Pius V. consuetudinem in Hispania, eis denegandi S. Eucharistiam, abrogavit: comprehenditur quoque periculum mortis, v. g. dum quis inquit iter periculosum, bellum, dum mulier solet habere partus periculosos, &c.

Denique sæpius in vita obligat hoc divinum præceptum, cum enim sit cibus animæ, sæpius in vita est sumendus.

Dicendum 4. Huic divino præcepto accedit præceptum Ecclesiæ de eodem. Hoc præcepto omnes utriusque sexûs fideles singulis annis circa festum Paschæ hoc Sacramentum sumere oportet: etsi in primitiva Ecclesia ferè quotidie illud sumebant, aut festis præ-

præcipuis, de quo agam de frequenti communione. Porro hoc tempus Paschæ durat à Dominica Palmarum, usque ad Dominicam in albis inclusivè. Ex rationabili tamen causa licet illud tempus aliquando prævenire vel etiam subsequi, v. g. ob morbum, puerperia, itinera, &c. Puerperæ tamen solent post purificationem Pascha celebrare, morbidis solet tempore Paschatis deferri, si commodè possit.

Dicendum 5. Huic Ecclesiastico præscripto non potest satisfieri per communionem sacrilegam. Non enim Ecclesia, quæ sibi subditos ad vitam æternam deducere satagit, contenta censetur sacrilegio, quod ducit ad mortem æternam. Recollige quod de lege Ecclesiastica diximus in tractatu de legibus, quod lex Ecclesiastica non præcipiat, nisi actus veræ virtutis. Unde meritò hæc damnata est ab Innocentio XI. *Præcepto communionis annuæ satisficit per sacrilegam Domini manducationem.*

De dispositione animæ & corporis requisita dicam agendo de missa.

CAPUT QUINTUM

De Sacrificio Missæ.

SECTIO PRIMA.

An Eucharistia sit verum Sacrificium.

DICENDUM primò, Et si omne opus bonum aliquando latâ significatione dicatur *Sacrificium Laudis*, non tamen proprie dicitur semper *Sacrificium*. Sic S. Aug. l. 10. de civit. ait c. 6. *Sacrificium verum est omne opus quod agitur, ut sanctâ societate inhereatur Deo.* Unde *Sacrificium* propriè dictum definiri potest, *Quod sit oblatio externa per legitimum ministrum soli Deo exhibitâ, in qua substantia sensibilis immutatur, in protestationem divini domini, & nostræ subjectionis.* *Oblatio* enim est genus respectu *Sacrificii*. *Externa* distinguit ab interna oblatione, quâ quis internè aliquid Deo in *Sacrificium* offert. Requiritur insuper ad *sacrificium* debitus *Minister*, ad *Sacrificium* offerendum ordinatus; *minister* autem ille in omni statu adhibebatur ad *Sacrificium*: in lege naturæ primogeniti erant tales ministri, postea vocabantur à Deo tanquam Aaron. Legitur autem quandoque quosvis compulsos esse sacrificare; verum illud erat mera oblatio, non in idem *sacrificium*. Debet insuper res sensibilis in *Sacrificio* immutari vel periri, quâ actione perfectum Dei dominium in omnia profitemur. Uti etiam ultimum ex eo sequitur, quod profitendo supremum Dei dominium, nostram subjectionem & servitatem confiteamur.

Dicendum 2. dividitur *sacrificium* primò in victimam, immolationem & libamem, prout materia *oblata*.

Victima,
immola-
tio, liba-
mentum,

oblata erat vel animal vivens, unde dicitur *Victima* : vel res solida inanimata v. g. fructus, & vocabatur *immolatio*: vel denique res liquida, v. g. vinum, oleum, & dicebatur *libamen*.

Holocaustum, hostia pro peccato, hostia pacifica.

Dividitur 2. in *Holocaustum*, quod ut sacrificium perfectissimum totam rem perinendo, in fumum resolvendo &c. perfectissimo modo protestatur divinum dominium in omnia creata: & in hostiam pro peccato, & hostiam pacificam: *hostia pro peccato* partim cremabatur, partim à Sacerdote in atrio comede-
batur. *Hostia pacifica*, offerebatur pro acceptis à Deo beneficiis, aut iisdem impetrandis: hujus pars cremabatur, alia pars à Sacerdotibus, alia ab offerentibus comede-
batur.

Sacrificium propitiatorium, Eucharisticum, laudanticum & Impetratorium.

Dividitur 3. Sacrificium in *Propitiatorium*, quod pro peccatis, eorumque pœnis avertendis offerebatur. *Eucharisticum*: quod in gratiarum actionem offerebatur, & *Honorarium sive Laudanticum*, quod adhibebatur primario ad Deum patriam colendum: denique *Impetratorium*, quod pro beneficio impetrando offerebatur.

Sacrificium potest offerri soli Deo.

Dicendum 2. Sequitur ex dictis, quod sacrificium soli Deo possit offerri, cum sacrificium sit actus patriæ, quæ soli Deo competit: dicitur tamen aliquando missæ sacrificium de tali vel tali Sancto, sed soli Deo sacrificium offertur, cum invocatione illius Sancti, ut pro nobis intercedere dignetur in cœlis, cujus memoriam agimus in terris.

Dicendum 3. Et si sacrificia V. L. sancta fuerint & à Deo instituta, quod Christum figurarent & promitterent, tamen cessante lege veteri, cum suis cæremoniis & sacrificiis, veritas successit, & Deus legalium differentiam hostiarum unius sacrificii perfectione sanxit, ut ait D. Leo serm 7. de passione. Unde ait Conc. Trid. sess. 22. c. 1. *Hæc est illa oblatio (missa) quæ per varias sacrificiorum, nature & legis tempore, similitudines figurabatur, utpotè quæ omnia bona, per illa significata, velut illorum omnium consummatio & perfe-*
ctio

tio completitur. Undè mortale superstitionis crimen est, modo in L. N. offerre V. L. sacrificium, pùta agnum paschalem; Christus enim instituendo novum sacrificium, vetera prohibuisse censetur & abrogasse.

Dicendum 4. De fide est, esse unum in lege nova sacrificium, scilicet Eucharistiam, quæ non solum est sacramentum, sed & sacrificium. Undè Conc. Trid. sess. 22. can. 1. *Si quis dixerit, in missa non offerri Deo verum sacrificium ... anathema sit.* Eucharistia est Sacramentum & Sacrificium. Sacrificium; hoc olim in Melchisedech sacrificio figurabatur, qui panem & vinum obtulit, de quo ita S. August. epist. 95. ad Innoc. *Melchisedech prolato Sacramento mense dominicæ, novit æternum ejus sacerdotium figurare.* Hinc & Christus dicitur *Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*, eò quòd virtus ejus sacrificii in æternum maneat, deindè quatenus per suos ministros usquè ad finem sæculi corpus suum offert & suum sanguinem. Deindè dicta sententia patet ex ultima cœna, cùm Christus corpus suum in cibum, & sanguinem in potum obtulit, jubens simul sacerdotes idem offerre & facere, dicens, *hoc, quod ego jam feci, facite in meam commemorationem.* Ad quod rursus S. August. Psalm. 33. Conc. 2. *Ipse de corpore suo & sanguine suo Sacrificium instituit secundum ordinem Melchisedech.* Deinde Eucharistiam esse verum Sacrificium testatur tota Ecclesia, & SS. Patres omnes, quod & ab adversariis invitis veritas extorsit: unde Lutherus l. de missa privata. *Hic non curamus, si clamitent Papistæ, Ecclesia, Ecclesia: Patres, Patres: quia ut dixi, horum dicta & facta in tam magnis causis nihil curamus: scimus enim ipsos Prophetas lapsos esse, adeoque Apostolos. Verbo Christi judicamus Ecclesiam, Apostolos adeoque ipsos Angelos.* Idem confirmat & ratio, nulla enim gens, nulla religio, quæ suos non habeat Sacerdotes & consequenter Sacrificia. Denique aptissimè Eucharistia est sacrificium in qua incruentè offertur Deo Sanguis & Corpus Christi;

sti, per immutationem panis & vini in Sanguinem & Corpusejus, idque in protestationem summi Dei dominii, in gratiam actionem, unde & *Eucharistia* nominatur.

Unde dicitur
Et Eucharistia.

Occlamant hæretici, Christus solus est Sacerdos in æternum, qui unâ oblatione sanctificatos consummavit: maximè cùm virtus crucis sit valoris infiniti, unde aliæ oblationes sunt superflue. Ad quod Resp. quomodo Christus sit Sacerdos in æternum jam ante dictum est. Deinde, etsi vis Crucis Christi sit infiniti valoris, tamen Sacrificio Eucharistico vis illa debet nobis applicari. Adde, quod Christus semel unâ oblatione consummaverit totum genus humanum, eo quòd oblatione cruentà pretium sufficiens Deo patri obtulit pro salute totius mundi, quod tamen variis mediis vult applicari. Unde patet quo jure in suo Catechismo doceant hæretici, missam nihil aliud esse, quam meram idololatricam: circa quod notandum est, sese gloriari, nullum ab ipsis condemnari, uti alienà fide Romanà à Papistis condemnantur, sed quo jure, cum idololatricæ teste Apostolo à regno Dei sint excludendi?

S E C T I O II.

In qua parte Missæ sita sit ratio Sacrificii.

Missæ
quid sit
unde dicitur.

DICENDUM primò. *Missæ* dicta à verbo latino *Mitto*, eo quòd mittatur hostia ad Deum: vel ab Hebræo *Mispha*, quod significat idem quod *oblatio*, est Sacrificium Corporis & Sanguinis Domini sub speciebus panis & vini, in memoriam passionis institutum. Quod *Missæ* sit Sacrificium, jam probatum est. Alia verò est *Missæ catechumenorum*, quæ comprehendit partem *Missæ* à principio usque ad offertorium, quando catechumeni juebantur exire, unde catechumenis hoc mysterium occultabat Ecclesia,

Missæ Ca.
sechumenorum.

fia,

fia, quare August. tract. 11. in Joan. *Interrogemus eum* (catechumenum) *manducas carnem Filii hominis... nescit, quid dicimus.* Alia est *Missâ fidelium*, quæ durabat ab offertorio usque ad orationem dominicam. *Missâ fidelium.* Cætera dicebantur complementum *Missæ*. Alia insuper est *missâ sicca* seu *navalis*, quæ est pius aliquis ritus, apparenter tantum *Missâ*: incipit à principio *Missæ* usque ad præfationem, post quam continuo subsequitur Oratio Dominica, Agnus Dei, post-communio & benedictio cum Evangelio S. Joannis. *Missâ sicca.* Inventa est hæc *Missâ sicca* in clâssibus marinis, ubi ne fideles omni consolatione ex *missâ* capi solitâ frustrarentur, hunc ritum adinvenerunt, ut saltem imagine veræ *Missæ* aliquomodo consolarentur.

Dicendum 2. Sex actiones sunt, de quibus meritò dubitatur an in illis sita sit *Missæ* ratio, aut essentia Sacrificii. Prima est oblatio panis & vini in offertorio. 2. Utriusque consecratio. 3. Eorumdem oblatio facta his verbis, *Unde & memores*, &c. 4. Fractio hostiæ & mixtio ejusdem cum vino consecrato. *In qua Missâ potest fieri sita essentia Sacrificii.* 5. Sumptio. 6. Communio.

Oblatio prima ne quidem est de integritate Sacrificii, quamvis censeatur inter partes principales. Ratio est, quod actio ad Sacrificii essentiam vel integritatem spectans, respiciat materiam propriam victimæ, quæ est hic, Christus ipse, ubi tamen dicta oblatio respicit panem & vinum.

Oblatio secunda, Post consecrationem, non est quoque de essentia Sacrificii: Ratio est, quòd illam Christus non adhibuit, neque in Ecclesia semper observata, sed usu Ecclesiæ introducta: deinde illa oblatio fit vice solius ministri, ubi actio Sacrificii licet fieri debet in Persona Christi.

Fractio & mixtio hostiæ Non requiritur quoque ad essentiam Sacrificii, tum quòd neque à Christo fuerit facta, tum quòd si hostia casu decidat in Calicem, non debeat extrahi, sed sine fractione & mixtione pergi, adeoque signum est, quòd essentia Sacrificii sine illis actionibus possit subsistere. *Com-*

Communio Non est de essentia, sed solum de integritate Sacrificii. Sacrificium enim est essentialiter oblatio Deo facta, & sumendo, nihil offerimus; sed nobis potius aliquid damus: item si hostia post consecrationem miraculosè immutaretur, nihil esset sumendum. Nec refert quod Ecclesia graviter injungat Sacrificii sumptionem, adè ut deficiente Sacerdote, alius supplere debeat sumptionem: quia inde solum sequitur, quòd ad integritatem ejus spectet sacrificii sumptio. Deinde, etsi concedatur quòd Christus se sumpserit, de quo tamen non ita certò constat, exinde non sequitur, quòd sumptio sit essentialis Sacrificii pars, quia non omnia quæ Christus fecit, sunt de essentia Sacrificii. Neque denique aliquid officit, quòd Eucharistia sit *holocaustum*, ad quod requiritur omnimoda hostiæ consumptio, quæ fit in sumptione: ad holocaustum enim non requiritur actualis rei oblatae consumptio, sed quod nihil de victima reservetur ad usus profanos, etsi actualis consumptio victimæ spectet ad perfectionem holocausti.

*In consecratione
fit a est ratio
Sacrificii.*

Consecratio est tota essentia Sacrificii: Ratio est, quod quando datur Sacerdotibus potestas consecrandi, detur quoque potestas sacrificandi, ergo signum est illa esse idem. Deinde ea actio habet rationem Sacrificii, quæ in missa fit nomine Christi, atqui consecratio ita fit. Denique omnia ad Sacrificium requisita, in consecratione reperiuntur, immutatur mirabiliter panis in Corpus Christi, offertur Corpus & Sanguis Deo Patri, &c. Adde, quòd hic fiat à Sacerdote, quod Christus fecit, & quod jussit fieri in memoriam ejus. Unde patet eatenus consecrationem pertinere ad essentiam Sacrificii, quatenus per realem mutationem constituit Corpus & Sanguinem Christi, sub speciebus panis & vini, idque in honorem Dei: ex quo patet, quod non solum actione destructivâ, sed productivâ supremum Dei Dominium possit protestari. Deinde ipsâ consecratione fit
realis

realis oblatio, non solum ejus quod oblationem antecedit, sed & quod eam subsequitur, quando res offerenda ipsa oblatione & consecratione tamquam terminus ejus de novo ponitur, uti hic fit.

Dicendum ultimò, Verius videtur, quòd consecratio utriusque speciei pertineat ad essentiam Sacrificii. Ratio est, quod Conc. Trid. sess. 22. c. 1. Eodem planè modo de utràque consecratione tamquam hic necessarià loquatur & definiat. Deinde, ad rationem Sacrificii requiritur expressa repræsentatio effusionis Sanguinis Christi factæ in cruento Crucis sacrificio, quæ solum fit adhibitià utràque consecratione. Unde patet falsum esse, quod referunt aliqui, posse Pontificem dispensare, quoad alteram consecrationem, prout factum docent Norwegis & Danis, cum in eo dispensare nequeat, quod fiat Sacrificium sine suis partibus essentialibus. Patet insuper, illum qui alterutri consecrationi abest, non audire Missam, cujus essentia in utràque consecratione consistit.

S E C T I O I I I

De fructu Sacrificii Missæ.

DICENDUM primò. Varii sunt modi, quibus sacrificium hoc confert suum fructum, 1. Ex opere operato independenter à meritis ministri, qui est effectus & modus Sacramentis communis. 2. Ex opere operantis, id est dependenter à meritis ministri. 3. Per modum impetrationis & satisfactionis & meriti. Est enim opus omnium præstantissimum, unde meritorium est, uti omne opus bonum, & satisfactorium, & impetratorium.

Dicendum 2. Sacrificium hoc confert fructum aliquem ex opere operato, quod satis innuit Conc. Trid. sess. 22. c. 1. Ubi dicitur: *Hanc oblationem nul-*

Missæ ex opere operato. *La offerentium indignitate aut malitia inquinari. Confert autem ex opere operato remissionem peccatorum, quæ quotidie à nobis committuntur, id est venialium. Unde idem Conc. sess. 22. c. 1. ait, Hoc Sacrificium Eucharistiæ esse à Domino institutum, ut per hoc Sacrificiû Crucis virtus in remissionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur peccatorum, applicaretur. Ergo ex vi institutionis Christi, ad hunc effectum est missa ordinata, idque ex opere operato confert.*

Non causat tamen per se & immediatè remissionem peccati mortalis, cùm hoc sit Baptismo & pœnitentiæ proprium, imo nec soli Sacrificio Crucis id competit, neque ex aliquâ peculiari Dei promissione hoc habet Sacrificium, neque aliàs necessaria esset confessio ante actionem Sacrificii, si quis sit in statu peccati mortalis. Non etiam immediatè confert augmentum gratiæ, cùm nec Sacrificium crucis id faciat. Deinde aliàs parvulo baptisato hoc Sacrificium confert augmentum gratiæ, cùm nec ponat obicem, nec Sacrificium ad suum effectum requirat positivam dispositionem, quod tamen est contra Ecclesiæ sensum & usum.

Dicendum 2. Causat tamen hoc sacrificium auxilia gratiæ prævenientis, & donum pœnitentiæ, & consequenter ita mediatè remissionem peccatorum, non tamen ea confert infallibiliter. Probatur prius ex Conc. Trid. quod sess. 22. c. 2. docet, quòd *hujus Sacrificii oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens crimina & peccata etiam ingentia dimittat.* Probatur posterius experienciâ; non enim omnes pro quibus offertur hoc sacrificium, ejusmodi effectus semper & infallibiliter experiuntur.

Confert tamen auxilia gratiæ ultra dignitatem ministri, eò quòd vis sacrificii magis attendatur ex parte ministri principalis, id est Christi, quàm ipsius Sacerdotis.

Dicendum 3. Sicut oratio facta à malo Sacerdote

vim

Vim suam habet, è quòd simul ab Ecclesia oratio per Sacerdotem repræsentatur Deo: tamen orantis dignitas hîc multum confert: sicut legatio Legati per se valet, è quòd nomine Regis fiat: tamen si legatus ille sit quoque alteri amicus, facilius ab eo, quod petitur, impetratur: ita fit in ministro sacrificii, etsi enim sacrificium per se multum valeat, etsi per malum Sacerdotem offeratur: è quòd Christus sit hîc principalis offerens: tamen dignitas ministri hîc multum iuvat, ut quod petitur à Deo, efficaciter consequamur.

S E C T I O IV.

An hoc Sacrificium sit valoris infiniti.

DICENDUM primò, Cùm omnis Christi actio sit infiniti valoris, sequitur; quòd hoc Sacrificium prout à Christo procedit; sit infiniti valoris. Hoc autem intellige quoad sufficientiam, sive in actu primo, quatenus suâ oblatione sufficiens pretium pro redemptione totius mundi obtulit: non item quoad efficaciam, seu, ut ajunt, in actu secundo, eo quòd nec sacrificium Crucis hoc præstet; prout autem à Sacerdote exit Sacrificium, non est valoris infiniti, sed finiti, ut ipse Sacerdos est persona finita: aliàs vel unâ missâ Sacerdotis, totum purgatorium posset evacuari, & omnes pœnæ remitti. Imò deberet quamlibet missam pro omnibus fidelibus offerre; cum quisque ex charitate debeat proximos juvare, dum sine aliquâ difficultate potest.

*Quomodo
Sacrificiū
hoc sit va-
loris infini-
ti.*

Dicendum 2. Valor Sacrificii debet dici absolute finitus, è quòd immediatè à ministro finitæ dignitatis procedat. Rationem præbet Card. Bona in suis de Missa scriptis asceticis §. 4. ubi ita inter cætera ait: *Favet huic Doctrinae communis fidelium sensus, qui plura pro se suis sacrificia offerri curant, quod certè non facerent, si infinitam*

*Fructus
Sacrificii
est absolu-
te finitus.*

finiam in singulis efficaciam agnoscerent. Possent etiam Sacerdotes unico Sacrificio sexcentis obligationibus satisfacere, quod Ecclesiastica vetant decreta. Frustra pro uno defuncto tot multiplicarentur Sacrificia, quia unum sufficiens esset, ad omnes animas liberandas. Missa denique cujuslibet Sacerdotis, Sacrificium Christi in Cruce æquaret, quod ideo unicum fuit, quia valoris infiniti: neque considerandum est id, quod in Sacrificio continetur tamquam ens quoddam naturale agens secundum summum gradum virtutis suæ, sed ut ens liberum cujus operatio tantam habet efficaciam, quantum habere vult ipsum agens principale Christus Redemptor noster, qui hoc incruento Sacrificio vult nobis applicari finitum tantum & limitatum fructum suæ Passionis. Hæcille.

Fructus
generalis,
specialis
& *medius*

Dicendum 3. Fructus Sacrificii est triplex: *Generalis*, qui extenditur ad omnes omninò Fideles, tam vivos quam defunctos, atque hoc ex intentione Ecclesiæ. *Specialis* est, qui correspondet ipsi celebranti, unde ait *Offero. . . . pro innumerabilibus peccatis & offensionibus & negligentis meis*. Tertius est *Fructus medius*, qui ex dispositione Sacerdotis applicatur illi, pro quo vult offerre sacrificium.

Missæ
oblata pro
pluribus,
non tantum
illis
profit,
quantum
pro singulis
sanctissim

Ex dictis clarè sequitur, quòd Sacrificium oblatum pro pluribus, non tantùm profit, quantum prodesset pro singulis oblatum. Probat enim illud Ecclesiæ praxis, dum plures missas speciatim pro aliquo celebrari curat; dum vetat diversa stipendia pro eadem celebratione recipere, dum Conc. Trid. Sess. 25. c. 4. reform. tantâ cautelâ solis Episcopis & Abbatibus & generalibus ordinum reductionem missarum ad minorem numerum permisit, idque solum in certis casibus ibidem expressis, quòd prudenter, ab ipsis præcipit observari, ne forte conscientiam suam in discrimen adducant: Nulla autem fuisset ratio tam sollicitè id præcipiendi & præcavendi, si pluribus æquè prodesset Sacrificium, ac uni singulatim oblatum. Denique vix existimo fideles iis missas celebrandas velle offerre, si nosset se contrariæ sententiæ

conformare: Plura de hac re dabo agendo de applicatione Missæ.

S E C T I O V.

De Rubricis missalis, earumque obligatione.

DICENDUM primò, *Rubrica* sic dicta à rubro colore, eo quòd leges & ordinationes rubro colore scribi solerent, est ordinatio Ecclesiæ aliquid observandi. Alia est *Præceptiva*, quæ obligat ad servandum id, quod præscribit: alia *Directiva*, quæ solùm dirigit ac consulit aliquid agendum, aded ut eam non servans non peccet. Si materia sit gravis, & sit rubrica præceptiva, erit peccatum mortale eam voluntariè prævaricari in actu Sacrificii: aliud est, si inadvertentia vel materiæ parvitas excuset.

Rubrica quid sit.

Alia est præceptiva, alia directiva.

Porro contravenitur potissimum rubricis 2. modis, addendo aliquid vel aliquid omittendo, quod rubrica præscribit aut non præscribit. Pro quorum pleniore intelligentia, sciendum est, quænam pars in missâ censeatur notabilis: Ac in primis censeatur notabilis pars, quæ cum Ministro dicitur à Sacerdote ante gradus Altaris quam vocant *Introitum, Confessionem, &c.* Item *Epistola, Evangelium, Oblatio Hostiæ & calicis cum sua quæque forma, præfatio*; item plures parvæ, quæ magnam v. g. *Evangelium* adæquent; omissio canonis; quæ recitantur ab oratione Dominica usque ad communionem, idque singulæ partes seorsim v. g. oratio *Libera, Agnus Dei, Domine non sum dignus, &c.* Evangelium Joannis volunt aliqui ad Missæ integritatem non pertinere, sed supererogari, maximè quòd ante dictum sit, *Ite Missa est, idest, Est facta.* Alii tamen ex consuetudine illud sub mortale addendum esse docent.

Pars Missæ major.

Dicendum 2. Missæ partes aliquæ sunt stabiles, alix instabiles: *Stabiles* sunt, quæ in omni Missâ adhibentur; *instabiles*, quæ in aliquibus Missis adhibentur.

Partes Missæ stabiles & instabiles.

hibentur, v. g. canon, oratio Dominica, &c. *Instabiles* sunt, quæ aliquando omittuntur, v. g. *gloria, credo, communicantes*, &c. *Instabiles* omittens non facile à me condemnabitur peccati mortalis, eo quòd sacrificium sine iis, integraliter subsistat: & quamquam Pius V. mandet in virtute S. Obedientiæ, omnes rubricas & ordinationes Missalis quoad Missæ partes observari, solum id intelligit de partibus stabilibus, sine quibus sacrificium esset integraliter mutilum. Stabiles verò Missæ partes omittens ex genere suo est peccatum mortale, cum ommissio earum directè opponatur constitutioni Pii V. parvitas tamen materiæ hic excusare potest; quænam verò sit major pars, ante ostensum est.

An in Canone detur parvitas materiæ.

Unum superest, an in canone non detur parvitas materiæ: in qua materia hoc in primis certum est, partes Canonis utpote sacratiores, cadere sub strictiorem obligationem, quàm cæteras partes: melius tamen dicitur, quòd in Canone detur quoque parvitas materiæ, v. g. si solum 4. vel 5. verba Canonis omitantur, quod majori jure de parte *communicantes* dici potest, utpote quæ sit instabilis. De cætero inadvertentiam à peccato mortali excusare, certum est: uti etiam esse mortale verba illa Canonis omittere, quibus mysterii representatio destruitur vel pro majori parte minuitur. Quomodò autem forma variari potest, dictum est agendo de forma Eucharistiæ.

Obligatio ritus adhibendi. Ritus majores.

Dicendum 3. Ritus præscripti tam bene quàm verba cadunt sub præceptum: unde si ritus aliquis sit majoris momenti, erit peccatum mortale. Majoris momenti ritus sunt, mixtio aquæ cum vino, elevatio hostiæ & calicis, fractio hostiæ, mixtio ejusdem cum sanguine, purificatio calicis & patenæ; ratio est, quòd illi omnes, contineant grave mysterium, vel eorundem ommissio gravem irreverentiam. Reliqui ritus, v. g. Cruces, genuflexiones, elevatio manuum & oculorum, de se sunt solum veniale (aliàs si plures omitterentur, qui arbitrio prudenti æquivalenterent

terent majori ritui, erunt mortale.) Idem est de thurificatione & aliis ad ornatum Missæ adhiberi solitis.

Dicendum 4. Addere aliquid, quòd significatio- *Additio*
nem formæ essentialiter immutet, est peccatum mor- *ad for-*
tale, nec conficit Sacramentum: si verò aliquid addat, *mam &*
quod essentiam formæ non immutet, peccat equidem *alia missæ*
mortaliter, cum contra Ecclesiæ præscriptum, gran-
dis sit temeritas, aliquid addere. Idem dicendum est
de repetitione formæ, cum eadem materia non sit re-
consecrabilis; proferre autem formam super mate-
riam incapacem est peccatum mortale. Aliud est, si
quis dubitaret, an debitè protulisset formam, quo
casu posset sub conditione formam repetere.

Addere verò ex devotione orationem jaculatoriam
v. g. eo tempore, quo nihil est dicendum, v. g. tem-
pore elevationis hostiæ, calicis, &c. excusant aliqui
à peccato: quamquam consulerem, nihil addere, nec
dicere, nisi quod ab Ecclesia observandum præscribi-
tur. Unde privata devotio, debitæ devotioni hîc ali-
quando derogat: maximè cum Pius V. expressè ve-
teret, aliquem ritum addere ritui à se in Missali præscri-
pto.

Dicendum 5. Mutatio notabilis partium principalium *Mutatio*
& rituum Missæ est peccatum mortale, v. g. si variare- *partium*
tur verborum sensus: imò, etsi verba in alterius *Missæ*
idiomatis synonyma verterentur, cum illud expressè
inhibeat Conc. Trid. ses. 22. c. 8. & 9. Ubi damnan-
tur ii, qui dicebant Missam celebrandam lingua vul-
gari. Aliàs si mutatio rituum vel partium non sit no-
tabilis, v. g. aliud Evangelium, aut Epistolam assu-
mendo & legendo, &c. non erit nisi ad summum
veniale.

S E C T I O VI.

Expositio Rubricæ primæ de præparatione celebraturi.

Sacerdos celebraturus Missam præviâ confessione Sacramentali, quando opus est, & saltem matutino cum laudibus absoluto, orationi aliquantulum vacet, & orationes inferius positas pro temporis opportunitate dicat. Primum declarat S. Synodus Trid. ses. 13. c. 7. ubi ait: Nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissâ Sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere audeat. Præceptum hoc est divinum positivum juxta S. Aug. regulam l. 4. de Bapt. c. 24. quòd quando aliquid ab universali Ecclesia observatur, neque à conciliis, neque ab Ecclesiâ ortum ducere noscitur, tum pro divinâ traditione sit censendum. Debet autem hæc confessio esse valida, nec sufficit sacrilega, cum illâ potius fini legis obvietur, quàm satisfiat. Præceptum tamen illud suas admittit excusationes, primò quidem si desit copia confessarii, & necessitas celebrandi urgeat vel communicandi; sufficit autem quòd non nisi cum notabili incommodo sacerdos confessarium habere nequeat, ut deesse censeatur confessarii copia, cum moraliter eo casu deesse judicetur, quòd non nisi valdè difficulter haberi potest, undè etiam verba Conc. Trid. allata sunt moraliter intelligenda.

*Quando-
nam desit
copia Con-
fessarii.*

Hinc varia colligi liceat 1. quòd, si quis in pago existens, non possit convenire confessarium, nisi magno labore (quòd prudenti judicio est desjudicandum) censeatur deesse confessarii copia.

2. Si adsit Confessarius quidem, sed excommunicatus irregularis, qui Confessionem audire recusat, nec alius adsit, censeatur deesse copia Confessarii.

3. Si injustè denegetur absolutio, si induerit veteres Sacerdotales & in illis confessus, invenitur ab-
solu-

soluzione indignus, & sit periculum infamiae, si non pergat; censetur quoque deesse copia confessarii. Aliud esset, si justè denegetur absolutio, cum qui indignus est absolutione ob suam culpam, indignus sit communione: Idem est, si absit periculum infamiae in priori casu.

Censetur autem adesse necessitas, dum instat articulus mortis communicandi se vel alterum, si adsit periculum gravis scandali, infamiae, obligatio præcepti præponderantis, si populus Parochiae alias Die Dominico frustraretur Missâ, non servaret Pascha & alia, quæ prudenti judicio constitutione dictâ non censentur comprehendi.

Dicendum 2. Dum quis absente copiâ Confessarii ita communicavit aut celebravit, debet juxta Trid. superius allatum, quàm primum confiteri: idest non statim detractis vestibibus sacris, aut etiam non nisi ante Missam sequentem, sed saltem intra triduum, cum quòd intra triduum fit, in continenti fiat, uti dicitur L. fin. c. de erroribus advoc.

Dicendum 3. Cùm peccata dubia pertineant ad materiam Confessionis, uti probabo suo loco, tenetur eadem mortalia ante celebrationem confiteri. Debet enim procurare statum gratiæ, quantum potest: Et quamvis Trid. dicat, quòd ille debeat præmittere Confessionem, qui est mortalis peccati *Confiscius*; cum ille, etsi non habeat certam conscientiam de peccato, habet tamen dubiam, cum qua operari est vetitum unde dubia ut dubia sunt confitenda, certa ut certa.

*Confessio
dubiorum
peccatorum*

Dicendum 4. Cùm Sacrificium illud requirât summam animæ puritatem, piorum praxis docet, laudabile esse præmittere confessionem venialium, etsi sollicitè curandum sit, ut adsit debitus de iisdem dolor de quo postea de confessione venialium & eorum contritione.

Dicendum 5. Debet ex præscripto Ecclesiæ Sacerdos præmittere matutinum cum laudibus, quæ *Obligatio
dicendi
matutinum*
rubri-

*num ante
Missam.*

rubrica est solum directiva, neque ullatenus erit mortale illa non præmittere, imo per se ne quidem veniale; eo quod nulla de hac re extet lex, aut consuetudo animo obligandi inducta, neque sit tanta connexio inter horas illas & celebrationem Missæ, quanta est inter horas inter se, quas tamen subinde invertere, si aliqua subsit causa, non est peccatum.

Dicendum 6. Orationi vacare præviè debet, ad accedendum tam admirabile mysterium se disponere, ut divina misericordia suppleat, quod dignitati ministri deest. Deinde notandum est, non esse mortale omittere preces in amictu vestium præscriptas, cum sit solum rubrica directiva, quod constat ex eo quod additur: *Pro opportunitate Sacerdotis dicenda.*

SECTIO VII.

Prosecutio Expositionis Rubricæ. I.

DEinde accedit ad locum Sacristiæ, Accipit missale, perquirit Missam, perlegit, & signacula ordinat. . . . Postea lavat manus, dicens orationem inferius positam. Hæc omnia sunt directiva, cum Missale ordinari possit sine ejus prætectione facili negotio in ipso altari, aliud esset si quis in observatione rituum foret ignarus & inexpeditus, unde morâ suâ populum offenderet.

Lotio manuum prævia.

Idem est de lotionibus, quæ necessaria non est, si manus sint mundæ: quamquam ipso naturæ jure illud Sacramentum sordidis manibus tractare, magnam irreverentiam contineat.

Calix.

Sequitur quod Calix debeat esse aureus vel argenteus, aut saltem habere cuppam argenteam intus inauratam, & simul cum patenâ itidem inauratâ, ab Episcopo consecratus. Consecrationem hanc requirit quoque rubrica quoad vestes sacras, de quibus statim: eo tamen discrimine, quod calix debeat

Consecratio Calicis & vestium.

con-

consecrari Sacro Chrismate, unde solùm ab iis consecrari potest, à quibus Chrisma adhiberi potest, puta Episcopis, & Abbatibus. Vestes autem singularem benedictionem requirunt sine Chrismatis inunctione, unde, & ab aliis benedici possunt, v. g. Præpositis, Prioribus, &c. Qui tamen Calices benedicere nequeunt.

Porro debet Calix esse aureus vel argenteus, saltem ex parte cuppæ: vel ad minimum ex stanno, ut habetur caput ut *Calix*. Etsi autem antea solerent consecrari in ligneis Calicibus aurei Sacerdotes, ut habetur can. *Vasa* de celebrat. dist. 1. Tamen Calices ligneos, vitreos, cupreos, ex aurichalco, plumbo, &c. abrogavit Ecclesia, ligneos quidem ob porositatem: vitreos ob fragilitatem: alios, eo quòd macti rubiginem contrahant & vomitum causent. Al-laborandum tamen est, ut pro debita huic Sacramento reverentia, argenteus saltem Calix adhibeatur, qualis facile ubique haberi potest, si diligentia debita adhiberetur in eo conquirendo.

Dicendum 2. Censetur benedictio Calicis tam diu remanere, uti & vestium, quamdiu ita remanent, ut sint apta suo quæque ministerio: unde deauratio Calicis non tollit benedictionem, cum eâ non obstante, Calix maneat aptus suo Ministerio. Si cuppa à pede dividatur, si sit Calix tornatilis, clarum est, quòd benedictio per divisionem non amittatur: si verò non sit tornatilis, non retinet benedictionem, cum non maneat moraliter loquendo aptus Ministerio. Idem est de Vestibus Sacris; si enim retineant non obstante mutatione, eundem usum ad ministerium Sacrum, manent itidem benedictæ. Si tamen fiant detritæ, & paulatim contractæ assuuntur, reparantur, &c. sic ut semper manserint aptæ ad ministerium, non amittunt consecrationem, cum accessorium sequatur suum principale. Hinc si planeta, manipulus, stola fiat detrita, illa reparando non amittitur benedictio. Idem dic de cingulo rupto, quod
etiam-

etiamnum aptum manet ad cingendum: alii quoque satis probabiliter tenent, quòd si neutra pars sufficiat, possit equidem, salvâ benedictione, partes innodare.

Dicendum 3. Si quis celebrat in vestibus aut vase non benedicto per Consecrationem illam non remanent benedicta. Ratio est, Ecclesiæ constitutio, quæ requirit benedictionem ab ipso præscriptam, qualis non est celebratio.

Celebrare sine vestibus sacris quale sit peccatum.

Celebrare tamen sine vestibus majoris momenti, est de se peccatum mortale, v. g. omisio stolæ, omisio verò vestis minoris, v. g. cinguli, manipuli, &c. est solum peccatum veniale. Major tamen & quidem gravissima causa requiritur ad celebrandum sine vestibus majoribus, quam minoribus: quæ si adsit, v. g. ad vitandam mortem, licitum erit omittere vestes majores, eò quòd illarum adhibitio sit juris positivi Ecclesiæ, quæ non obligat cum tanto damno.

Quid significent vestes sacra: amittuntur.

Dicendum 4. *Amictus* significat velamen faciei Christi à Judæis obuelatæ, dicentibus, *Prophetiza, quis est, qui te percussit?*

Alba. Cingulū. Manipulus, pianeta.

Alba significat albam vestem, quâ Hærodes delusit Christum. *Cingulum* significat flagella Christum, ambientes. *Manipulus*, funes quibus ligatus est Christus: *Stola*, ligaturam ad Columnam. *Planeta* vestem purpuream Christi coram Pilato.

Dicendum 5. non recitare preces inter induendum vestes sacras, non est per se peccatum, cum rubrica preces illas præscribens, non sit nisi directiva, non item præceptiva.

Vestium decentia.

Rectè quoque admonet rubrica, ne vestes aut alia missæ paramenta sint lacera, idque contra reverentiam sacrificiū. Quo pacto graviter peccant, vestibus laceris, lineis sordidis, & præcipuè corporali & purificatorio sordidis celebrantes, & aliquando similia servitio mensæ, aut proprio strophio applicare erubescerent, ubi pejora sacris applicare non reformidant. Certè ex decentiâ ornatus sacri, superiorem Eccle-

Ecclesiæ facilè dignosces. Hinc S. P. N. Norbertus jure merito, inter tria, quæ sæpe de die in diem servanda ingeminabat, unum erat, circa altaria & divina mysteria mundities.

S E C T I O VIII.

Annotatio ad rubricam secundam & tertiam.

DICENDUM primò: debet juxta rubricam præcedere minister cum Missali. Olim quidem in speluncis Eremitæ soli celebrabant, ex usu tamen & praxi Ecclesiæ, & cap. *proposuit* de filiis presbyt. : hoc expressè inhibetur: unde sequitur, quòd cum sit illud juris Ecclesiæ, possit in eo à Papa dispensari. Imò excipiunt aliqui casum gravis necessitatis, quando obligatio alterius præcepti prævalet, v. g. communicandi moribundum.

*Minister
Missæ.*

Cap. *de cohabit. Cleric. & mulierum*, inhibetur hinc femina: in Belgio tamen consuetudine contrariâ est aliter introductum, unde praxis habet, Beginas posse ministrare: quamquam hoc laudabiliter observent aliquæ, nec librum transportare, ampullas in altari collocare, & solùm respondere, nisi aliud necessitas requirat.

Femina.

Dicendum 2. Rubricâ tertiâ dicitur, quòd Sacerdos debeat celebrare capite detecto, contrarium sub gravi pœna statuitur cap. *nullus epist.* dist. 1. & quidem etsi justa causa subsit, v. g. propter dolores capitis, calvitii, &c. Debet equidem ex constitutione Urbani VIII. adiri Pontifex, si commodè adiri possit, pro dispensatione, cùm hoc soli Pontifici post dictam constitutionem Urbani VIII. sit reservatum. Si verò non ita commodè adiri possit, Episcopo & Prælato quoad subditos dispensatio pro eo casu jure antiquo competere, est verosimile.

Capite detecto celebrandum.

Dicendum 3. Ex praxi Ecclesiæ non videtur illicitum

tum

tum paramenta accipere in altari, ita tamen ut inferiores Cardinalibus, & Episcopis, sumere debeant ex parte Evangelii.

Missâ inchoata est perfolvenda.

Dicendum 4. Missâ inchoatâ, non licet sub gravi pœna & culpa ab eâ perfolvendâ recedere, nisi urgentissimâ de causâ. Si ante consecrationem recordetur peccati mortalis, neque sine gravi infamiâ haberi possit copia confessarii, non tenetur ab inchoatâ Missâ recedere, sed præviâ contritione prosequendum est. Si verò commodè haberi possit copia Confessarii, v. g. dum sedet Sacerdos sub *gloria*, sub *graduali*, *Credo*, &c. omnino debet confiteri; cùm enim quoad partes essentialia Sacrificium non sit inchoatum, major erit irreverentia, in tali statu pergere, quàm intermediâ Confessione Sacrificium paulisper interrumpere. Idem statui posset, dum quis in decursu Missæ, recordatur, se esse irregularem, suspensum, &c.

Dicendum 5. Si celebrante Sacerdote Ecclesia violetur, de quâ violatione postea, si non sit Canon inceptus, debet Missa relinqui, secus si inceptus sit. Si verò non sit inceptus Canon, debet Sacerdos expectare, donec Ecclesia sit reconciliata, quod facili negotio poterit ipse Sacerdos; si Ecclesia sit solum benedicta & non consecrata, factâ reconciliatione debet prosequi. Si vero incepto Canone, possit reconciliatio commodè expectari, debet omninò expectare, & facta reconciliatione pergere.

Si verò mors aut ruina Ecclesiæ immineat, etiam incepto Canone abrumpi Missa poterit, cùm Ecclesiasticæ leges, non obligent cum tanto damno: imò ob periculum irreverentiæ, deberet abrumpi. Si verò eo casu facta sit consecratio, statim debet sumere Sacramentum, cum aliæ partes non requirantur ad essentialiam sacrificii. Si verò esset sola hostia consecrata, posset eo casu vel hostiam solam sumere, vel eam secum auferre, neque mutilatio hoc casu à Sacerdote censetur esse procurata, sed urgentissimâ de causâ permissa solum. Denique hoc & alio simili casu, debet

proq

provideri quàm sollicitè possit , reverentiæ Sacramenti.

Dicendum 6. Non licet quoque missam sine causa ^{Interrump-} interrumpere , cum sit compositum morale contigu- ^{io Missæ}uum , unde interruptione solvitur unitas ab Ecclesia requisita: quò autem minor vel major erit interruptio, eò minor vel major respectivè erit culpa. Imò quò missa est dignior officio divino , eò interruptio missæ interruptione officii est gravior culpa , unde etiam ad officium interrumpendum , non requiritur tanta causa quàm ad interrumpendam missam.

Causa verò interrumpendi missam est gravis infirmitas , necessitas ventris dissolvendi , quod differri non potest , ad succurrendum moribundo &c. quæ interruptio non impedit moralem contiguitatem sacrificii : unde resumens missam , debet progredi ab ea parte , in qua desiit. In his autem , prudenti judicio judicandum erit , an necessitas & justa causa præponderet obligationi missam non interrumpendi , necne , & agendum illud , quod præponderat. Sic etiam interrumpi potest , ob concionem , vestitionem , professionem &c. præstaret tamen cum aliquali cantus musici diminutione pergere , quàm ob illum interrumpi , unde præstaret à musicis interrumpi tantum & abrumpi , quàm propter musicam interrumpi missam.

Dicendum 7. *Introitus* significat , & innuit , quæ ^{Quid significans} animi puritate ad altare Dei sit introeundum. ^{missæ partes.} *Confessio* subsequens , indignitatem Sacerdotis confitetur , & *justus prior accusator est sui* : unde S. Mariam , Michaëlem , & alios sanctos invocat ad opitulandum : initium hoc missæ significat statum hominis ante adventum Christi , peccatis obrutum. Ipse introitus exprimit suspiria Patrum expectantium Christi adventum , unde toties dicitur *Kyrie eleison* , id est , *Domine miserere*. Sequitur *Gloria in excelsis* , quæ significat adventum Christi in carne , *Collectæ* verò significant pastorum & magorum adorationes & obsequia. *Epi-*
stola

Stola significat prædicationem Joannis ante Evangelium: *Graduale* pœnitentiam, quam prædicabat Joannes. *Alleluia* significat gaudium animæ pœnitentiâ absolutâ. *Evangelium* innuit prædicationem Christi: *Symbolum* exprimit fidem prædicandam & confitendam, Hucusque durabat missa Cathecumenorum, eò quòd hucusque interesse poterant cathecumeni, postea excludebantur.

Sequitur *Offertorium*, seu rei offerendæ oblatio & benedictio, ut in conspectu divinæ Majestatis, cum odore suavitatis adscendat, quod offert: ad hoc implorat Sanctissimam Trinitatem, & alios Sanctos. *Secreta* significat orationem Christi ante suam passionem, quandò orabat secretò. *Præfatio* significat aggratulationem puerorum Christo factam, clamantium *Ozanna in excelsis*.

Subsequitur *Canon* id est regula, eò quòd sollicitè admodum præ aliis missæ partibus debeat observari. Hinc mysteriis abundat, & pietatem causat. *Elevatio Calicis & Hostiæ*, significat crucifixionem Christi & elevationem Crucis. *Oratio Dominica* constat 7. petitionibus, in memoriam 7. verborum, quæ Christus in Cruce locutus est, quam sequitur oratio *Libera*, &c. Quâ significatur omnes morte Christi liberatos à servitute Diaboli & peccatis. *Fractio & Mixtio Hostiæ*, significat divisionem animæ Christi à corpore, cui iterum fuit unita. *Pax Domini*, significat pacem, quam Discipulis toties prædicavit Christus. *Agnus Dei*, significat peccata mundi per Christum esse deleta. *Communio*, significat Commestionem Christi cum Apostolis, cum Reliquias cibi dedit eisdem. *Benedictio*, significat benedictionem Christi adscendentis in Cœlum, dum elevatis manibus benedixit Apostolis. *Evangelium Joannis*, significat Prædicationem Apostolorum de Christi incarnatione. Mysteriorum prædictorum notitia cuilibet Sacerdoti est necessaria, ut dignè & fructuosè illa obeat & observet.

S E C T I O I X.

De offertorio & ritibus ejusdem.

DICENDUM primò, Offertorium est ritus missæ gravis, unde gravis erit deordinatio illud omittere : per illum enim res profana redditur apta & proportionata ad continendum rem omnium maximè sacram. Et licet Ecclesia aliquando contenta sit oblatione mentali v. g. quandò post consecrationem advertit Sacerdos hostiam non esse triticeam : non inquit ritum hunc non esse ita gravem, aut omitti liberè posse, sed præceptum de offerendo externè ob timorem scandali suspendit, quâ vel aliâ urgente causâ cessante, manet obligatio exterius ritum illum adhibendi, in suo vigore.

Dicendum 2. Si post oblationem adferantur particulae pro communicaturis, si adsit justa causa, possent adhiberi sola oblatio mentalis, v. g. ad vitandam confusionem, ad clerum communicandum: Aliàs, si justa causa desit, deberet eas verbaliter quoque offerre, maximè ante Canonem, quia eousque censetur oblatio moraliter perseverare. Si verò incepto Canone adferantur, docent plerique tum non esse consecrandas, cum sacrificium tunc sit moraliter inchoatum, undè consequenter docent, quod si eo casu adesset causa gravissima, puta moribundum communicandi, potius danda esset particula majoris hostiæ.

Dicendum 3. Si post oblationem calicis, aqua omissa superaddatur, non debet aqua benedici, eo quòd materia consecrationis, idest vinum in calice præviè fuerit benedictum, eo quòd pars principalis ad se trahat minus principalem: si cut si oleo benedicto addatur aliud non benedictum. Unde rubrica dicit, quòd si ante consecrationem advertat Sacerdos

aquam non esse admixtam : debeat eam statim addere, & consecrare nullâ mentione oblationis factâ.

Dicendum 4. omittere benedictionem aquæ, item ablutionem digitorum, est solùm peccatum veniale, eo quòd non sit ritus adeò gravis.

S E C T I O X.

De Canone, ejusque ritibus.

DICENDUM primò prolatis verbis *te igitur*, &c. simul cum gestibus, præscribitur in rubrica, & Canone addere nomen Episcopi, puta talis in cujus territorio celebratur. Si verò quis celebret in locis ab Episcopo exemptis, v. g. quæ subsunt Abbati, verò similis non debet nominari vicinioris Episcopi nomen, sed omitti, cùm apertè dicat rubrica nomen Episcopi talis loci: unde idem esset, ac si Episcopo mortuo sedes vacaret. In quibusdam quoque partibus additur hîc nomen Regis loci, in aliis non additur, unde praxi loci sese debet accomodare celebrans Sacerdos.

Dicendum 2. Sacerdos orare potest in suo *memento* modo opportuno, si per casus nominum discurrat: v. g. *nominativo* casu pro se ipso. *Genit*: pro genitoribus: *dativo* pro benefactoribus, &c. hoc tamen notandum expediens admodum esse, si præviè in sacrificia in particulari fiat commemoratio illorum, pro quibus quis vult orare.

Dicendum 3. Applicationem Missæ fieri convenit in primò *memento*, etsi ante Missam applicatio illa fieri posset. Cùm verò Sacerdos sit dispensator miseriarum fidei, debet specialem fructum, idest, qui correspondet illi, pro quo celebratur, applicare alicui. Poterit autem illum fructum applicare, tum sibi tum aliis non impeditis: excommunicatis enim vetat Ecclesia precibus & sacrificiis communicare, unde

Applicatio missæ debita.

tunde si pro illis celebret, ut Minister Ecclesiæ, contravenit in re gravi, statuto Ecclesiæ, quo casu erit non tantum illa applicatio illicita, sed etiam invalida: cum enim agat hoc casu, uti supponitur, ut Minister Ecclesiæ, non potest agere ultra intentionem Ecclesiæ præscriptam, quæ excommunicatos excludit. Si verò Sacerdos celebrat, ut Minister particularis, licet validè & licitè privatâ oratione illis prodesse possit. Si denique ut Minister Christi, applicatio facta excommunicatis erit quidem valida, sed illicita: peccat enim contra legem Ecclesiæ procedendo. Valet tamen applicatio, cum potestas consecrandi & applicandi missam, annexa sit ordini sacerdotali, ergo sicut Ecclesia non potest facere, ut Sacerdos validè non consecret, dum cætera essentialia adhibet, ita nec invalidare applicationem. Dicta intellige de excommunicatis vitandis, non item de non vitandis, quibuscum communicare in spiritualibus, à Martino V. bullâ *ad evitanda*, fidelibus est permissum, de quo alibi actum est.

Dicendum 4. Non licet offerre missam pro damnatis, eò quòd omnis planè fructus sint incapaces. Pro Beatis verò non potest offerri missa, ut illis proficit in remissionem pœnæ vel culpæ, aut in gratiæ vel gloriæ essentialis augmentum, bene tamen ad gratificandum Deo, quod beatos patronos nostros posuerit & acceperit.

Damnati, beati an missa possit applicari.

Pro defunctis quoque æquè ac pro vivis offerri potest hoc sacrificium, uti patet ex Conc. Trid. sess. 22. c. 2. Hoc tamen notandum est, Missam *de requiem* plus illis prodesse, quàm aliam, quòd ad fructum impetrationis, eò quòd orationes hinc sint magis ad id congruæ: etsi hoc in alia missa satis quoque possit compensari, v. g. majori devotione celebrantis &c.

An Missa de requiem plus proficit defunctis quam alia

Celebrare missam pro vivo tanquam pro defuncto, Ecclesiæ ordinationi est contrarium, neque ex eo more ulla utilitas (poterit expectari, eò quòd missa duobus modis soleat conferre suum effectum, semel

An liceat celebrare Missam pro vivo tanquam pro defuncto

ex opere operato, quatenus Sacerdos celebrat in persona Christi, qui statim confertur, neque in futurum suspendi potest: alio modo ex opere operantis, & per modum impetrationis, quatenus Ecclesiæ preces sacrificio adjunctæ sunt, illæ autem referuntur ad mortuos in missa *de requiem*, non item ad vivos. Deinde, etsi olim dissimulaverit in contrario facto Caroli V. tamen Ecclesia modò aliter jure ordinat, uti patet ex dictis.

Fructus Dicendum 5. Licet sacrificium applicare peccato-
Missæ nul- ribus quoad fructum impetrationis, puta ut conver-
li applica- tantur: non itidem quoad fructum satisfactionis, cum
catum repo- non remissâ culpâ, non remittatur pœna. Si autem
nitur in Sacerdos alicui fructum applicavit, cui prodesse non
thesauro potest, v. g. damnatis aut beatis, si nulla ulterior
Ecclesiæ restricta sit celebrantis intentio, reponitur fructus
 ille in thesauro Ecclesiæ. Notandum autem, rectè
 sacerdotis celebraturi intentionem ita restringi, ut
 casu quo illi, quem intendit, fructus missæ prodesse
 non possit, id amicis proximioribus velit applicare.

An applica- Dicendum 6. Applicatio illicita, v. g. facta alteri
catio illi- contra voluntatem superiorum, non itidem est in-
cita sit valida, quamvis enim inferiorum velle, & nolle di-
etiam in- catur esse penes superiores, hoc solum intelligi po-
valida. test, de directione actûs, non itidem ejus valore,
 neque superiores quidquam possunt circa valorem ce-
 lebrationis, si cætera essentialia adsint, cum actus
 Sacrificii sit actus Ordinis, cujus potestas non subja-
 cet authoritati superiorum. Neque ideo Deus ad illi-
 citam applicationem fructum conferens, approbat
 eandem, sed solum eam permittit, ne ordinem à
 se institutum disturbet: alias enim nec malus Sacer-
 dos verè sacrificaret.

Superior Dicendum 7. Possunt superiores justâ de causâ im-
an possit ponere subditiis & restringere Missæ applicationem,
imponere v. g. si Monasterium vel ratione foundationis, vel sti-
subdito pendiorum obligationibus sit gravatum: quo casu
applicam- ex lege justitiæ debent subditi illis satisfacere. Unde
tionem neque
Missæ,

neque propriè condit superior eo casu novam legem, sed dicit & declarat jus naturæ de satisfaciendo obligationi ex justitia contractæ.

Hoc tamen notandum est, quòd superior pro suo libitu non possit Missas imponere, uti nec potest semper præcipere ea, quæ sunt supra regulam: unde conformiter ad regulam cujusque potest Missas injungere, & prout necessitas expostulat. Hinc non possunt subditis injungere Missas, ipsis superioribus stipendia accipientibus, quæ usui suo speciali applicent, aut aliquando dilapidant. Et ratio ejus est, quòd superior solùm habeat jurisdictionem in subditos, in iis quæ concernunt bonum subditorum & Monasterii, non item proprium. Unde multo minus possunt aliis injungere missas, & aliis stipendia tribuere. Denique notandum ex communi Doctorum sensu, quòd superiores non possint ita gravare hic suos subditos, ut ne semel quidem in mense sint liberi in applicando.

Dicendum 8. Quatenus Sacerdos celebrat in persona Ecclesiæ sic nullum omninò validè aut licite excludere potest ab applicatione missæ, eò quòd Ecclesia intendat orare pro omnibus, adeòque Sacerdos mandatarius non potest excedere fines mandantis: Unde à fructu generalissimo aliquem excludens peccat mortaliter, contraveniendo constitutioni Ecclesiæ in re gravi. Ut autem celebrat in persona Christi, sic potest uni aut pluribus fructum medium seu specialem applicare, cui voluerit, cùm ita celebrans habeat facultatem intentionem suam restringendi ex vi ordinis Sacerdotalis: si denique celebret ut persona privata, poterit orare pro eo, pro quo voluerit, modo neminem ex odio aut aliâ pravâ intentione excludat.

Dicendum 9. In applicatione missæ prævalet intentio actualis, virtualis sufficit, habitualis juxta plurimos sufficit; ex eò, quòd intentio offerendi quidem debeat influere vel per se vel suâ virtute in oblationem: applicatio verò, quæ est donatio, non debet in

*Exclusio
a fructu
missæ.*

*Intentio
applican-
ti.*

rem applicandam influere, sed eam supponit. Neque ideo pro Missis totius anni sufficit semel unica applicatio, cum debeat morali iudicio censi applicari ex tali intentione Missa pro aliquo, quod hoc casu vix moraliter censi potest.

Dicendum 10. Uti vivorum Sacerdos meminit: ita & meminit mortuorum post Consecrationem, sicut Christus vivorum curam gessit ante mortem, prædicando, sanando, &c. & post mortem mortuorum, descendendo ad inferos. Hoc tamen notant discrimen, quod in *Memento* vivorum oculis clausis oratio mentalis præscribitur, ob periculum distractionis: in *Memento* autem mortuorum, oculi aperti sint intenti in Corpus Christi. Deinde notari potest, quod in commemoratione mortuorum habeatur duplex NN. non quòd expressè nominari debeant pro quibus rogandum est, uti & antiquitus fieri solebat, dum in tabulâ scriberentur & legerentur defunctorum nomina pro quibus orabatur: Quod jam arbitrio Sacerdotis relinquitur, vel pro iis orare nominando vel mente eos retinendo.

Dicendum 11. Species Consecratæ solent variis benedictionibus benedici, non quasi non essent antea benedictæ, sed ad significandum crucis mysterium, aut significandum res esse benedictas, aut etiam benedicuntur in personâ Christi.

Notandum ulteriùs applicationem Missæ fieri seriùs post Consecrationem, eò quòd in Consecratione Missa essentialiter consistat, & statim factâ consecratione conferat suum effectum, qui neque suspendi potest.

S E C T I O X I.

Varia in Canone notanda.

IN principio Canonis dicitur *Te igitur*, &c. ut continuatio precum præfationis. Dicuntur autem *Hæc dona, hæc munera*, &c. per anticipationem. Dicitur Deo *memento*, non quasi possit Deus oblivisci, sed *memento* idem est, quod *Miserere*: Unde S. August. l. II. confess. c. I. *Numquid*, ait, *Domine, cum tua sit æternitas, ignoras, quæ dico tibi? non utique, sed affectum meum excito in te, & misericordias tuas super nos.*

Dei meminisci est misereri.

Dicitur quoque *Vel qui tibi offerunt*: Audientes enim Missam, etiam Sacrificium offerunt approbando & consentiendo iis, quæ in Sacrificio aguntur.

Additur *Pro redemptione animarum*, non quasi animæ jam redemptæ forent, sed ut redemptionis pretium iis applicetur.

Per *Communicantes*, intelligitur communicatio Ecclesiæ triumphantis & militantis. Deinde sola Martyrum nomina, non item Confessorum apponuntur, eo quòd ii Hostiam & Sacrificium Deo obtulerint.

S E C T I O X I I.

De Communione Sacerdotis & præambulis.

DICENDUM primò, Hostia frangenda est in loco inferiori, non verò in superiori, ut volunt aliqui, tum quòd ita habeat Ecclesiæ praxis, tum quòd pars inferior commodius Calicis immittatur, quàm superior.

Dicendum 2. Tenetur Sacerdos sumere Hostiam à se in eodem Sacrificio consecratam, cùm alix Ho-

stia, etsi contineant eundem Christum, tamen non est idem, ut est victima hujus Sacrificii. Hinc & rubrica habet, quòd si Hostia miraculosè dispareat, debeat alia sumi & consecrari, quod minimè aliàs opus esset, cùm posset hoc casu sumi Hostia præconsecrata.

*Sacerdos
teneur
commu-
nicare sub
binâ spe-
cie.*

Dicendum 3. Tenetur Sacerdos sub utrâque specie communicare, ut ait Conc. Trid. sess. 13. c. 8. ex traditione Apostolorum, imò verius ex jure divino, adèd ut Papa in contrario non possit dispensare, eo quòd juxta aliquos sumptio spectet ad essentiam Sacrificii, vel saltem ad ejus integritatem, de quo antea. Hinc in rubrica tam arctè præcipitur utriusque speciei sumptio, ut deficiente Sacerdote ante sumptionem, debeat alter sumptionem supplere.

Dicendum 4. Hostia non est à Sacerdote sumenda ut alii cibi, masticando, sed modestè linguâ mollicatâ sumenda, & sensim deglutienda, ac denique linguâ, quoad fieri potest, omnes particulas palato adhærentes colligente, sumendus est sanguis. Sanguis verò sumendus est modestè & reverenter, quòd æquè uno ac pluribus haustibus fieri potest, de quo disputant alii. Si verò sumpto sanguine maneat particula Hostiæ adhærens Calici, vel digito reverenter trahenda est ad oram Calicis & sumenda, vel vinum infundendum & unà cum vino sumenda, quòd fortè priori modo erit decentius, quòd & rubrica monet de defectibus.

Hostia verò debet sumi ante Calicem, quem ordinem invertere est grave peccatum, contra usum Ecclesiæ in re gravi. Imò hoc verius apparet esse juris divini, eo quòd Christus hoc Sacrificium instituit, ut est verum convivium, cujus ratio exigit, prius sumi cibum, deinde potum.

*Purificatio
Calicis.*

Dicendum 5. Purificationem Calicis omittere est peccatum mortale: Cum sine gravi irreverentia, vix fieri possit, ut nihil de sanguine in Calice maneat,

maneat,

maneat, unde periculum ne sanguis irreverenter tractaretur.

Dicendum 6. Fragmenta post sumptionem Calicis etiam sumi possunt à non jejuno: Talis enim verè *Fr. memora Saerificii.* jejunosumpsit Sacramentum, & sumptio fragmentorum est quid accessorium ad principale, Aliàs enim semper fieri solet, ut aliquid Sanguinis aut Hostiæ adhærens palato aut linguæ, post purificationem sumptam & deglutiatum à non jejuno. Unde moraliter manet jejunos in ordine ad tales particulas. Præstat tamen ante sumptionem Calicis eâdem patenâ colligere, & sanguini unita sumere. Imò addunt aliqui, quòd etiam in Sacristia possent sumi in reditu ab altari.

Idem dicendum quoque est de fragmentis alterius Sacerdotis in patenâ aut Calice relictis, & à te repertis, cum & illa pertinere censeantur ad subsequens Sacrificium alterius Sacerdotis. Patet hoc etiam in modo purificandi pixidem iteratis purificationibus post sumptum sanguinem. Et hoc dicunt generaliter de omnibus fragmentis tam grandioribus, quam majoribus, secus de integristormulis, quæ ad usum fidelium consecratæ, reservari debent ad eundem usum, nisi fortè ex reservatione timeretur irreverentia Sacramenti.

Dicendum 7. Si sit dubium an sint reliquiæ hostiæ consecratæ vel non consecratæ, debet eas sumere in altari post sanguinem sumptum, vel etiam purificationem: si verò deprehendantur extra altare; *In casu dubii an Hostia sit consecrata.* debent tradi sumendæ alteri sacerdoti, vel sine lumine & stolâ à sacerdote recondi in tabernaculo, quòd si desit, debent poni in Corporali ad dictum finem. Hoc tamen notandum hic est, quòd plurima aliquandò videantur esse fragmenta, quæ revera talia non sunt, ut sunt furfures, atomi, excrementa capitis aut barbæ, pelliculæ cutis &c.

Dicendum 8. Fragmenta possunt dari Laicis communicantibus, tam cum aliâ formulâ, quàm cum ablutione, uti sæpè fit quando Laico dato Sacramento,

mento, sacerdos in ablutione Laico faciendâ abstergit digitos, & particulæ extersæ dantur unâ cum ablutione Laicis communicatis, quod & præcipit rituale Rom. Pauli V. de communione infirmorum.

*Modus
purificandi
pixidem.*

Dicendum 9. modus purificandi pixidem est ille, juxta Gavantium: quòd in missâ debeat fieri ante calicis purificationem, cum indice manûs collectis fragmentis, & ad oram calicis admotis, deinde vinum calici infundendum, & cum calice circumagendum, & sumendum. Alii dicunt hoc esse indecens, eo quòd particulæ cum indice colligi nequeant, nisi indice madefacto salivâ, unde & in simili indecens docent, indice particulam hostiæ calici adhærentem ad oram calicis admove, de quo mox antea. Unde alii dant hanc praxim tanquam magis decentem: quod sumpto sanguine, fragmenta debeant colligi & fundi de pixide in calicem, si quæ adhæreant, purificationibus iteratis sunt effundendæ, & tandem pixidis abstergenda. Alii verò docent ea ita collecta, simul cum sanguine esse sumenda, quod forte & tutius erit & praxi Ecclesiæ conformius.

S E C T I O XIII.

De Communione Laicorum.

*Dispensator
Sacri-
ficii.*

DICENDUM primò, Sic Sacrificium istud instituit, (Christus) *cujus officium committi voluit, solis Presbyteris, quibus sic congruit, ut sumant, & dent cæteris.* Unde patet ministrum & dispensatorem sacrificii ex officio suo esse sacerdotem, etsi ex dispensatione illâ committi possit Diacono, qui antiquitus solebat dispensare sanguinem, uti S. Laurentius olim dicebat Sixto: *Cui commisisti Domini sanguinis dispensationem.* Cùm verò dispensatio hujus Sacramenti requirat jurisdictionem, sequitur quòd ordinarius ejusdem dispensator sit Episcopus & Parochus,

chus, quorum officium proprium est, oves pascere. Alii autem censentur habere jurisdictionem præsumptam, qualem ex praxi Ecclesiæ habet quilibet Sacerdos, sed duntaxat delegatam.

Dicendum 2. Communio debet dari ab alio, etsi communicans sit Sacerdos, cum hoc casu communicet more Laicali: aliud esset, si deesset sacerdotis copia, & necessitas communionem exigeret. Quin imò antiquitus dabatur viris Eucharistia in manibus, feminis in corporali sive linteo mundo, unde ante fores templi lavacrum erat positum, ut communicaturi manus suas à sordibus lavarent. Imò Regina Scotiæ, ne ante martyrium hoc Sacramento privaretur, aliquot formulas consecratas secum in carcerem detulit, & propriis manibus sese communicavit. Quare itidem in casu similis necessitatis etiam Laicis, hujus Sacramenti dispensatio committi posset.

Dicendum 3. solos homines posse esse hujus Sacrificii participes, & quidem baptisatos. Pueris, etsi olim Eucharistia daretur, tamen rituale Romanum jam dudum hoc inhibuit ob periculum illud irreverenter tractandi, neque cum reverentiâ & devotione debitâ. Pueri verò, etsi post adeptum rationis usum debeant confiteri, non tamen tam citò tenentur communicare, cum citius peccatorum gravitatem judicare possint, quàm reverentiam huic Sacramento debitam. Quàm citò tamen ad communionem tales admittendi sint, prudenti judicio debet determinari, attentâ judicii & intellectûs puerilis maturitate & sagacitate. Quando autem semel admissi sunt, tenentur deinceps præcepto communionis annuæ. In articulo tamen mortis, omnes omninò adepti rationis usum, hoc Sacramentum sumere debent, quod & in praxi erit observandum, quidquid aliqui in contra minus consideratè dixerint. Imò in dubio an puer rationis usum adeptus sit nec ne, tutius communicatio daretur, cum de incapacitate non constet,

*Communi-
o Sacer-
dotis*

*Pueri citius de-
beant con-
fiteri, quam
communi-
cari*

constet, & in dubio sayendum sit animæ pueri, & de cætero non sit timor irreverentiæ.

Amentes, Parvuli, &c. Dicendum 4. perpetuò amentes & phrenetici non sunt sicut pueri ad communionem admittendi. Si tamen præviè ante amentiam hoc sacrificium exposulassent, deberet illis dari in articulo mortis, nisi sit periculum irreverentiæ. Ita expressè statuit *Con. Carthag. 4. c. 48. & Catechif. & Rituale Romanum.*

Semistultus Semistultus autem, potest ac debet hoc Sacramentum dari in paschate & articulo mortis, modo irreverentiæ periculum absit. Quoties tamen extra dictos casus sint hi admittendi, prudentis Confessarii iudicio est determinandum, prout sese magis aut minus devotè erga hoc Sacramentum gerunt. Idem est de surdis & mutis.

Energumens. Energumenis olim negabatur ob decentiam: postea in *Conc. Arauf. 1. can. 14.* iis conceditur, modo absit irreverentiæ periculum.

Peccatores. Dicendum 5. Peccatoribus manifestis & publicis, deneganda est S. Eucharistia, idque sive publicè, sive privatim eam petant. Ratio est, quòd ad fidelem dispensatorem spectet indignos, ut Sacramento injurios rejicere, neque sanctum dare canibus: *Matth. 7.* Tales sunt publici concubinarij, infames, meretrices, usurarii, item mulieres ornatu lascivo incedentes, quæ ut publicæ peccatrices à tam Augusto Sacramento sunt arcendæ.

Peccatores occulti occultè hoc Sacramentum petentes de quorum emendatione Sacerdoti non constat, arcendi sunt. Si verò publicè petant, si sine scandalo repelli non possint, admitti possent; aliud est, si timor scandali absit: eo quòd præceptum virandi scandali naturale, hic prævaleat. Ita rituale Rom.

Non licet tamen peccatori tali dare hostiam non consecratam loco consecratæ, cum fictio illa mendacium contineat, quæ in Sacramento est execrabilis, cum minister verbis & factis ostendat ibi esse Christum

stum, ubi revera non est, uti ostenditur. Deinde materialis idololatria hinc valde difficulter evitari posset; unde nec ipse Christus voluit cum Judâ proditore simulare, sed verum suum corpus illi obrulit & suum sanguinem.

Dicendum 6. Dispensans hoc Sacramentum in statu peccati mortalis plausibiliter dicitur non peccare mortaliter, si aliqua dispensandi necessitas postulet: non enim hic Sacramentum conficitur, sed dispensatur solum & applicatur: aliâs enim & ipse illud tangens in tali statu peccaret mortaliter.

Dispensans in statu peccati mortali S. Eucharistiam.

Habitus hic, ultra vestes Clericales, sunt superpelliceum & stola: ritus sunt, confessio à Ministro præmissa: digiti, quibus danda est Eucharistia, juxta rituale Rom. est index & pollex manûs dextræ, unde in his digitis præchyragrâ v. g. impeditus, non posset Eucharistiam dispensare extra casum necessitatis. Deinde, tempore pestis, non potest Eucharistia dari in cochleari, ut sibi hoc pacto Sacerdos caveat, unde, & hoc graviter inhibet Ecclesia Mediolanensis. Et si enim tempore necessitatis communicandi, v. g. ob infirmitatem ejus, hoc liceret, nullatenus tamen ad cautelam ministri. Libet audire Carolum Borromæum Mediolan. antistitem de curâ Pastoralis: *In omni Sacramento, multoque magis in sanctissimâ Eucharistiâ ministrandâ cavebit (Sacerdos) ut evitandi periculâ causâ, ne quid vel minimum quod nocivum sit, administrationis ritum introducat, neve instrumentum, aliudve quid simile ad administrationem pro digitis, vel adeo in iis ipsis adhibeat.* Unde patet quod contra Ecclesiæ ritum hoc casu illicitè adhibeantur cochlearia, scutellæ, lintea, papyrus, unde æger Eucharistiam sumat: item chiroteçæ, oblongiores forcipes aurei vel argentei, &c. Permittit tamen S. Præsul omnem cautelam possibilem adhiberi, unde addit: *Quando hominis peste infecti suspectivè confessionem audit, loco audiat qui aliquantulum à lecto distet. Cum verò sine magno illius incommodo id fieri potest, curæ licet, ut ad fenestram, aut ostium, aut in porticum,*

Distributio Eucharistia tempore pestis.

sicum, aliumve locum apertum accedat, ubi illum confessionem audiat, ut cubiculum declinet, in quo contagionis periculum timeri solet, eâdem cautione in sanctissimæ Eucharistiæ ministracione utatur. Quibus & hoc adde, ut faciem averfam ab infirmo, quantum possit, teneat, dum audit confessionem, ne se sistat inter ægrum & ignem aut fenestram, cum aër & ignis venenum contagii attrahere soleant.

Sacerdos distribuens & accipiens S. Eucharistiam.

Dicendum 7. Caveat quoque in distributione Eucharistiæ Sacerdos, ne digitis suis tangat os aut labia communicantis, ne madefiant, & sequentes hostiæ iis adhæreant, unde debet formulam capere in extremitate, non itidem in medio. Debet quoque pixidem tenere infra hostiam. Si verò Sacerdos ipse communicet, debet esse indutus stolâ coloris temporis congruentis, imò hoc graviter præcipitur *capt. Ecclesiæ dist. 23.*

Dicendum 8. Laïcis non licet accedere ad Eucharistiam cum pugione, in signum reverentiæ & supplicis venerationis: eâdem de causâ non solet accedi cum chirotecis manibus obvolutis. Excipiunt tamen aliqui eos, qui enses gerunt in signum defensionis Ecclesiæ v. g. equites Religiosos militares S. Jacobi, Joannis, Alcantaræ, &c. Sicut aliquæ nationes ad Evangelium enses extrahunt, in signum defensionis Evangelii.

Dicendum 9. Ritus accipiendi Laïcis S. Eucharistiam, uti ante diximus, modo est eam ore accipere, etsi olim manu aut linteo accipiebatur, uti domi aservata, Missa ad absentes, in itinere delata, defunctis confepulta, &c. Quæ omnia, abusibus & sacrilegiis inde obvenientibus Ecclesia providens, jure obrogavit. Ordo quidem communionis priscae erat ille, quòd celebrans primò se communicaret, deinde Episcopos, si qui aderant; presbyteros, Diaconos & Subdiaconos, Monachos, Diaconissas, &c. Primum viros, deinde mulieres. Imò nulli ad S. Synaxim admittebantur, nisi noti, unde dicebat Sacerdos aut Diaconus, *agnoscite invicem: Quòd etiamnum Græci obser-*

Ordo communionis.

observ.

observant, ut nomen communicantis ignoti, inquirent, quare & S. Eucharistiam distribuens dicit: *Summis serve Dei N. pretiosum & sanctum Corpus & Sanguinem Domini & Salvatoris nostri Jesu-Christi in remissionem peccatorum tuorum & vitam aeternam.*

Situs vero Græcorum communicantium est erectus, adeo ut stantes communicent, sed pronâ facie & dimissis oculis: apud Latinos genuflexi communicant, nisi Sacerdos, & Diaconus in Missâ Pontificis: imò ipse Pontifex solemniter celebrans sedens communicat unam suæ hostiæ partem, aliam in duas partes divisam, dat Diacono & Subdiacono: uti & sanguinem fugit fistulâ aureâ; cujus residuum Subdiacono item & Diacono sugendum tradit.

Antiquitus autem soli Prælati aut Præpositi Eucharistiam dispensabant, nam ut ait Tertullianus de coronâ mil. c. 3. *Eucharistiæ Sacramentum non de aliorum manibus, quàm de Præsidentium sumimus.* Et S. Dionys. c. 3. Eccl. Hier. *Summus Sacerdos ait, accipiens & tradens dominicam communionem, in sacram gratiarum alticinem definit.* Sic verò Prælati erant *fidelis servus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram.* Luc. 12.

SECTIO XIV.

An Laici Communicare debeant sub utraque specie.

DICENDUM primò Laicos initio nascentis Ecclesiæ sub utrâque specie communicasse constat. Non tamen omnes, uti patet ex eo, quòd domi asservaretur, in itinere deferretur, ad absentes mitteretur, &c. Quod in unicâ specie factum esse, est verisimile. Hunc usum Græci etiamnum imitantes, panem consecratum Sanguini intinctum præbent, quam communionem intinctam olim observavit Ecclesia,

clesia. Sequenti verò tempore soli in Missa assistentes utrâque specie communicabant, deinde periculo irreverentiæ obveniens Ecclesia, in una solùm specie Laicos communicat. Huic pertinacia Hæreticorum statim sese opposuit, docens jure divino præceptam esse Communionem sub utrâque specie: quibus se opponens synodus Trid. sess. 22. c. 1. & can. 1. ita ait: *si quis dixerit ex Dei præcepto vel necessitate salutis, omnes & singulos Christi fideles utramque speciem sanctissimi Eucharistiæ sacramenti sumere debere, Anathema sit.* Unde & S. Scriptura in unius speciei sumptione Communionem absolvit, v. g. dum ait. *si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum:* & alibi. *Deinde act. 2. erant perseverantes in Doctrina Apostolorum & Communicatione fractionis panis & orationibus.* Nec dici potest, hic per Synechdochem partem poni pro toto, cum inter Christianos essent tum multi nazaræi, qui vino abstinebant. Patet quoque ex continuo Ecclesiæ usu, quoad ægros, absentes illam detulit. Deinde olim in Ecclesia in pœnam constituebatur clericis *Communitio Laica*, quam vocabant *peregrinam*, loco communionis clericalis, v. g. clericis furibus, ducentibus viduam, &c. Meminerunt etiam SS. PP. Communionis *Peregrinæ*, de qua agit Card: Barronius ad annum 407. num 40. erat autem *Communitio illa*, participatio precum, quâ gaudebant peregrini ad alienam Ecclesiam divertentes: moris enim erat in Ecclesia veteri, ut peregrinis se Christianos profitentibus, in iis quæ sunt naturæ & hospitalitatis, exhiberetur humanitas, & ad communes Ecclesiæ preces admitterentur, non tamen ad sacramentorum participationem, nisi certa Fide sese Catholicos esse comprobassent. De hac agit Sosomenus l. 8. c. 13.

Ratio etiam idem confirmat, cum totus Christus sit sub una specie, etsi prout est sacrificium, requirat utramque speciem; ut est Sacramentum, una sufficiat. Denique sub utrâque specie *communio* causalset sæpè irreverentiam, puta effusionis sanguinis, neque

*Communitio Laica
sive peregrina.*

neque ita commodè fieri potuisset communio in locis in quibus vinum est admodum rarum, uti esse dicitur in Japonia, Norwegia, &c. Adde, quòd multi vel à natura vel educatione sint abstemii, & à vino abhorreant: qui vel fructu sanguinis carerent, vel cum periculo ejectionis illud reciperent.

His & aliis de causis jure merito Ecclesia statuit Communionem Laicalem sub unâ specie, etsi cum aliquibus in eo possit dispensare.

Frivola verò sunt, quæ hic obijciunt hæretici nostri: ut quòd à Christo dictum sit Matth. 26. *Bibite ex eo omnes.* Deinde quòd Joan. 6. dicatur, *nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem.* In primo enim loco solùm fit sermo ad Apostolos, non itidem ad Laicos. Deinde illud *nisi* in alio loco objecto, idem est, ac *si non*, vel *si neque*, adedò ut sensus sit, *si neque carnem manducaveritis, neque sanguinem biberitis.* Negatio enim posita in principio, Phrasi Hebræâ negat utramque partem.

Dicendum 2. non plus gratiæ conferunt duæ species, quàm una: totum enim, quod duabus continetur, continetur quoque sub una. Si verò utraque species sumatur, tunc eadem gratia datur quasi duplici jure & titulo: neque dici potest, quòd alius sit effectus cibi, alius sit effectus potûs; quia etsi hoc fiat in corporalibus, tamen id non fit in spiritualibus, uti & in illis corporalibus, quæ simul cibi & potûs rationem habent.

An duæ species conferant gratiam ampliore quam una tantum.

SECTIO XV.

De frequenti communiõne Laicorum.

DICENDUM primò, Quæstio satis celebris est, an Laicis consulenda sit frequens Communio. Pro cuius intelligentiâ prænotata vellem hæc sequentia:

1. Quæstionem esse posse, quid *de se* sit magis bonum,

Tom. III.

N

num,

num, an frequentius communicare, an à communione abstinere.

2. An attentis conditionibus Laïcorum hujus corrupti sæculi, sit regulariter illis frequens communio consulenda.

Quo posito dico 1: Indubiè secundùm se esse melius sæpè communicare, quam rarò. Eâ de causâ optaret Synodus Trid. sess. 22. c. 6. ut omnes fideles adstantes Missis, Sacramentali. etiam perceptione Eucharistiæ communicarent, quod non optaret, si non esset perfectius.

Dico 2. Potest aliquid secundùm se perfectius, respectu aliquorum esse minus expediens, quam oppositum: v. g. cœlibatus præstat matrimonio: Tamèn aliquibus incontinentibus præstaret nubere, quam non nubendo uri. Sic etiam nihil tam Sanctum, quin pravo fine & pravâ intentione possit prophanari, nec aliquid prodest, quod non lædere possit idem. Hinc attentis curis & occupationibus hominum Laïcorum, & corrupti hujus sæculi moribus rectius judicant frequentiore communionem Laïcis non convenire. Clarebit hoc ex solutionibus alterius opinionis fundamentorum.

Primò quidem contrarium docent, ex praxi nascentis Ecclesiæ de qua ait Evangelista act. 2. *Erant perseverantes in Doctrinâ Apostolorum & communicatione fractionis panis*: Imò usque ad tempora Anaclei, communio quotidiana adstantium Missæ post consecrationem, sub pœnâ erat præcepta. Ad quod resp. Ecclesiam mutatis moribus, rectè immutare leges & consuetudines. Unde frigescente charitate Ecclesiæ, usque ad tempora Fabiani, constitutum fuit ab Ecclesiâ, singulis Diebus Dominicis communicare, qui dies panis indè est dictus. Postèa moribus in pejus abeuntibus statutum fuit, solum tertio in anno communicare, in Paschate, Pentecoste & Nativitate Domini. Postremò Innocentius III. Christianorum fervorem fermè sopitum considerans,

rans,

rans, statuit, ut saltem semel in anno circa Pascha communicarent. Unde ad locum Scripturæ objectum, dico primò, ex illo non rectè inferri, quòd omnes omnino Laïci quotidie communicarent, cùm Evangelista solum agat, de Christianis Judææ & Alexandriae. Deindè, dato, quòd sit sermo de omnibus Christianis, tamen nihil indè conficit objectio. Notanda enim Christianorum illorum puritas & innocentia, quorum cor unum erat, & anima una qui unanimiter quotidie perseverabant in Doctrinâ Apostolorum & oratione, quorum erant omnia communia, &c. Unde, ut concluderet argumentum, probandum foret, eandem remansisse ad quotidianam communionem, aptitudinem, quæ promiscuè in Laïcis hujus sæculi deest, ne dicam & Ecclesiasticis.

Fundant se quoque in dicto desiderio Concilii Trid. ses. 22. c. 6. uti etiam, quod à SS. PP. dicatur *Panis quotidianus*. Ad quæ Resp. Rectè admodum hoc à Concilio optari, cùm secundùm se sit perfectius sæpè communicare, ratione uberrimæ gratiæ, quam confert Eucharistia: unde consequenter optat, ut quilibet tremendo illo Sacramento dignum & aptum sese efficiat, ut sunt illi, qui vestem nuptialem induti ad divinam hanc mensam accedunt, ut ait idem Conc. c. 8. de qua veste sive puritate mox infra disseremus, quo se lector hic referat.

Dicitur quoque S. Eucharistia *panis quotidianus*, ut signanter S. Amb. l. 5. de Sacram. c. 4. ubi ait: *Siquis est panis quotidianus est panis, cur post annum illum sumis? accipe quotidie, ut quotidie tibi proficiat.* Idem docent varii alii SS. Patres: verum eo loquendi modo hoc solum innuunt vel quòd panis ille quotidie ab aliquibus saltem sumatur, vel quòd quis ad hoc tendere debeat, ut quotidie dignus sit, hunc Angelorum panem accipere: unde S. Amb. loco citato subdit: *Sic vive, ut quotidie merearis accipere.*

Ex quo patet patet, attentâ puritate requisitâ ad dignam Eucharistiæ sumptionem, & corruptis hujus sæ-

culi moribus, promiscuè S. Synaxum non debere Laicis quotidie commendari.

Dicendum 2. Quoties consultum sit alicui communicare, non ita generaliter definiri potest, sed attentâ alicujus puritate conscientiæ, à curis sæcularibus alienatione, divinis rebus intentione, &c. Prudentis animæ rectoris est judicare. Hujus officium erit sedulò investigare, quo fine, quâ intentione hoc Sacramentum desideret; sicut enim aliquando fames corporalis oritur ex dispositione stomachi; ita & fames illa spiritalis aliquando oritur ex indispositione animæ, puta ex merâ consuetudine, ex vanâ gloriâ, &c. Unde in signum illius, posset aliquando probare spiritum, si ex Deo sit, inhibendo aliquoties communionem, quæ inhibitio aliquando radicem illius consuetudinis indicabit. Docet illud pius æquè ac Doctus Bonav. c. 77. de profectu Religiosorum his verbis: *Si aliquis desiderat experiri, utrum sit melius, sapius aut rarius corporis Christi suscipere Sacramentum: videtur mihi, quod non possit super hoc omnibus dari regula uniformis. Varia sunt hominum merita, & diversa operum studia, & differentia desideria, & multiplices Spiritus S. operationes in singulis, & diversæ etiam status in religione. Et ided sicut egrotantibus non potest una forma servari in dandis medicinis corporis, propter diversitates complexionum, aut loci, aut temporis, aut dietæ, aut aliarum considerationum, pro quibus aut rarius, aut sapius, aut majori, aut minori quantitate eadem medicina datur: ita & de medicinâ spiritali, quæ est corpus Christi, est intelligendum. Mundanis enim curis occupati, rarius possunt se ad illud recipiendum expedire, quam illi, qui tantum spiritalibus studiis sunt intenti. Et alii magis, & alii minus sunt circumspetti in custodiâ vitæ suæ, & morum, & conscientiæ suæ puritate. Alii etiam ardentiori desiderio trahuntur ad illius salutaris cibi perceptionem. Alii verd quodammodo terrentur, cum deberent accedere, & nisi conscientia urgeret, & consuetudo religionis induceret, vel timor majoris elongationis à Deo impelleret,*
valdd

valdè rarè accederent ad illud mirificum Sacramentum. Vix tamen aliquis ita religiosus esse videtur, & sanctus, exceptis Sacerdotibus, quin semel in septimanà sufficiat ei ex consuetudine communicare: nisi specialis causa quandoque vel ratio plus suadeat, infirmitas superveniens, vel singulariter festivitas sollemnis, vel inusitata devotionis fervor, & intemperata desiderii suis su pro illius susceptione, qui solus sufficit amanti animæ ardorem refrigerare. Et quia talis ardoris impetus, non nisi à Spiritu S. ut creditur, infunditur: ideò legibus humanæ consuetudinis, & statutis moralium non arctatur.

Et post pauca. Circa Sacerdotes, ait, potest hæc forma teneri, ut nec nimis rarè, nec nimis continuè celebrare, vel impretermisè sacram hostiam studeant immolare. Nimis enim continuè celebrare, aliquam videtur notare irreverentiam, cum vix aliquis tam devotus sit, qui semper eadem devotione ferveat, quod semper cum debita reverentiâ illud faciat, & cordis ardore, quin aliquando reperiat quantumcumque, quod eum impediât. Nimis etiam rarè celebrare, quamvis ex reverentiâ soleat fieri, & humilitate, tamen quandoque torporem nutrit, quia minus circumspectus est homo in omnibus, quasi non indigere videatur, sui custodiâ, cum non proponit accedere ad mensam Christi. Humilitas etiam non est usquequaque secuta, quod diu se subtrahat: quia sicut non est dignus sæpè corpus Christi percipere, sic nec semel. Ideò eum non recipimus, quasi qui digni simus: sed ut illo nos sæpe visitante, & habitaculum cordis & corporis nostri subintrante, magis ac magis digni efficiamur. Hactenus Doctor Seraphicus.

Et S. Bernardinus Senensis depræparat: Sacram. Tom. 4. ex Alexandro de Hales in 4. ait, quod talis quæstio de frequentatione Sacramenti, sive communionis, determinanda sit, habitâ consideratione ad fidem & devotionem accedentis. Si enim ex continuâ devotione & desiderio continuo, & confidentiâ de assequendo effectu huiusmodi Sacramenti aliquis in singulis diebus accederet, existimo quod valeret ei frequentatio talis. Si verò quis

ex reverentiâ tanti Sacramenti, & ex timore tantæ indignitatis frequenter desisteret, existimo quod ex illâ reverentiâ & timore proficeret. Undè dico, quod determinatio hujus castus, relinquenda est piæ credulitati accedentis. Deindè addit, Anachoretas, etsi sanctè viventes, rarissimè tamen communicasse.

Deindè P. Suarez T. 4. de relig. l. 8. c. 3. num. 11. ait : *Societatis autem constitutio octavo quoque die communicare præcipit. Et in 4. p. constitut. c. 4. §. 3. Hoc amplius explicatur in declaratione lit. B. FREQUENTIUS, dicitur ibi, QUAM OCTAVO QUOQUE DIE COMMUNICARE, NON NISI PECULIARES OB CAUSAS ET POTIUS NECESSITATIS, QUAM DEVOTIONIS HABITA RATIONE, PERMITTITUR. Et num. seq. dicit etiam ita receptum esse in Ordine Cisterciensi c. 25. suarum Constitutionum.*

Ut tamen aliquid certi hic demus, de eadem re ita disserit S. August. vel quisquis est author Libri de Doct. Christiana : *Quotidianam communionem percipere, nec laudo, nec reprehendo. Omnibus tamen dominicis diebus communicandum suadeo & hortor, si mens sine peccati affectu sit. Idem docet S. Bonavent. de progress. relig. ubi ait : Vix tamen aliquis ita religiosus esse videtur & sanctus, exceptis Sacerdotibus, quin semel in septimana sufficiat ei communicare. Idem docet S. Thom. à villâ novâ serm. de SS. Sacram. cùm enim plurimi Valentix frequentem communionem vellent inducere, aliis sese opponentibus ; consuluit S. Præful viros eruditos, quibuscum statuit, sufficere communionem infra octo dies. Idem approbavit S. Ignatius fundator Soc. qui teste Nicolao Orlandino in historia societ. approbat, ut Clerici non Sacerdotes singulis dumtaxat diebus dominicis communicent. Idem approbant tot Religiosorum Ordinum etiam strictiorum statuta. Hoc tamen addo, quòd laudabiliter in summo sacro festi celebrioris, ministri assistentes communicent, prout diversa statuta ex antiquo ritu præscribunt ; imò Romæ in missâ solem-*

niori

niori in insignioribus Basilicis, permanet ritus ille, quò ministri missæ in ea communicant, in vestigium dicti ritûs primitivæ Ecclesiæ.

Ex dictis sequitur, fideles quidem esse incitandos, ut se idoneos reddant frequentiori communioni, non itidem intimandum, quotidianam communionem esse de jure divino, aut eam omnibus promiscuè injungendam. Imò indigna & indiscreta est aliquorum praxis, quâ, etsi non præcipiant quotidianam communionem, tamen pro delicto quasi judicant, si à communionem remaneant, nec illis tribuitur, quasi in pœnam omisæ communionis, quod aliàs concederetur: modus enim ille, non longè à præcepto virtuali differt. Quo fit, ut aliqui ex vana gloria, Hypocrisi, aut alio respectu merè humano, ad S. Synaxim accedant, dum suspicionem aut pœnam à superiore reformidant. Quibus hoc accedit, quòd aliquando præceptum illud virtuale, sit supra regulam, quæ solum bis terve in septimana præcipit communicare. Hinc videant animarum rectores, ne quod institutum est ad vitam, aliquibus injungant ad mortem.

Dicendum 3. Sicut non omnibus frequens communicatio convenit, ita & rarior communicatio omnibus est perniciofa: *omnem escam abominata est anima eorum, & appropinquaverunt usque ad portas mortis.* Pl. 106. Fastidium cibi, præsentissimum est infirmitatis aut indispositionis signum. Si enim quis dicat, *anima nostra nauseat super cibo isto levissimo*, experietur cum iisdem ignitos serpentes. Neque satis est Christiano debito semel in paschate communicare: hoc enim statuitur, ne ultra annum illam differant, & statuitur Christianis minimis saltem necessarium.

Lucem dictis dabit hoc Decretum Innocentii XI. quod sic sonat.

DECRETUM

Circa Communionem Quotidianam.

 UM ad aures Sanctissimi D. N. fide dignorum testimonio pervenerit in quibusdam Diæcesibus vigere usum quotidianæ Communionis, etiam in feria sexta Parascevæ, & simul affirmari eandem quotidianam Communionem præceptam esse à jure Divino, quin etiam in illius administratione aliquos abusus inolevisse; videlicet, quòd aliqui, non in Ecclesiâ, sed in privatis Oratoriis, & Domi, imò cubantes in lecto, & non laborantes ullâ gravis infirmitatis notâ sumant Sacrosanctam Eucharistiam, quam argentea theca inclusam in crumena, aut secretò illis deferunt Sacerdotes seculares, aut Regulares; alique in Communionem accipiant plures formas, ac particulas, vel grandiores solito; ac tandem quis confiteatur peccata venialia simpliciter Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario. Cum autem hæc Sanctissimus consideranda commiserit S. Congregationi Cardinalium Concil. Tridentini Interpretum, eadem S. Congregatio præviâ maturâ discussione super prædictis unanimi sententiâ ita censuit: Etsi frequens, quotidianusve Sacrosanctæ Eucharistiæ usus à SS. Patribus fuerit semper in Ecclesiâ probatus; nunquam tamen, aut sæpius illam percipiendi, aut ab eâ abstinendi, certos singulis mensibus, aut hebdomadis dies statuerunt, quos nec Consilium Tridentinum præscripsit, sed quasi humanam infirmitatem secum reputares, nihil præcipiens, quid cuperet tantum indicavit, cum inquit: Optaret quidem Sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes Sacramentali Eucharistiæ perceptione communicarent; Idque non immeritò; multiplices enim sunt, conscientiarum recessus, variæ ob negotia spiritus alienationes, multæ è contra gratiæ, & Dei dona parvulis concessa: quæ cum humanis oculis scrutari non possimus, nihil certè de cujusque

que dignitate, atque integritate, & consequenter de frequentiori, aut quotidiano vitalis panis esu potest consistui. Et propterea quod ad negotiatores ipsos attinet, frequens ad Sacram alimoniam percipiendam accessus, Confessariorum secreta cordis explorantium iudicio est relinquendus, qui ex conscientiarum puritate, & frequentia fructu, & ad pietatem processu Laicis negotiatoribus, & Conjugatis, quod prospicient eorum saluti profuturum, id illis præscribere debebunt. In Conjugatis autem hoc amplius animadvertent, cum B. Apostolus nolit eos invicem fraudari nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacent orationi, eos serò admoneant, tantò magis ob Sacratissima Eucharistia reverentiam continentia vacandum, puriorque mente ad Cælestium Epularum Communionem esse conveniendum. In hoc igitur Pastorum diligentia potissimum invigilabit, non ut à frequenti, aut quotidiana Sacrae Communionis sumptione unicâ præcepti formulâ aliqui deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituentur, sed magis quid singulis permittendum per se, aut Parochos, seu Confessarios sibi decernendum putet; Illudque omninò provideat, ut nemo à Sacro Convivio seu frequenter, seu quotidie accesserit, repellatur; & nihilominus det operam, ut unusquisque dignè pro devotionis, & præparationis modo rarius, aut crebrius Domini Corporis suavitatem degustet. Itidem Moniales quotidie Sacram Communionem petentes admonendæ erunt, ut in diebus ex earum Ordinis instituto præstitutis communicent; Si quæ verò puritate mentis eniteant, & fervore spiritus ita incaluerint, ut dignæ frequentiori, aut quotidianâ Sanctissimi Sacramenti perceptione videri possint, id illis à Superioribus permittatur. Proderit etiam præter Parochorum, & Confessariorum diligentiam, operâ quoque Concionatorum uti, & cum eis constitutum haberi, ut cum fideles ad Sanctissimi Sacramenti frequentiam (quod facere debent) accenderint, statim de magnâ ad illud sumendum præparatione orationem habeant, generatimque ostendant, eos qui ad frequentiore, aut quotidianam salutiferi cibi sumptionem devoto studio excitantur, debere, sive Laici negotiatores sint, sive

ſive conjugati, ſive quicumque alii ſuam agnoſcere infirmitatem, ut dignitate Sacramenti, Divini judicii formidine diſcant celeſtem menſam, in qua Chriſtus eſt, revereri; Et ſi quando ſe minus paratos ſenſerint, ab ea abſtinere, ſeque ad majorem præparationem accingere. Epifcopi autem, in quorum Diœceſibus viget hujusmodi devotio erga Sanctiſſimum Sacramentum, pro illa gratias Deo agant, eamque ipſi adhibito prudentiæ, & judicii temperamento alere debebunt, & ab eorum officio poſtulari ſibi maximè perſuadebunt, nulli labori, aut diligentiæ parcendum, ut omnis irreverentiæ, & ſcandali ſuſpicio in veri, & immaculati Agni perceptione tollatur, virtuteſque, ac dona in ſumentibus augeantur: Quod abundè continget, ſi ii qui devoto hujusmodi ſtudio, divinâ præſtante gratiâ tenentur, ſeque Sacraſſimo Pane frequentius reſcici cupiunt, ſuas vires expendere, ſeque probare cum timore, & charitate aſſueverint: Quibus Chriſtum Dominum, qui ſe fidelibus manducandum, & ſe pretium in morte tradidit, atque in celeſti Regno ſe præmium eſt daturus, precatur Sacra Congregatio, ut ſuam opem ad dignam præparationem, & ſumptionem largiatur. Porrò Epifcopi, & Parochi, ſeu Confefſarii redarguant aſſerentes communionem quotidianam eſſe de jure divino, doceant in Eccleſiis, ſeu Oratoriis privatis, ex diſpenſatione, ſeu Privilegio Pontificis de manu Sacerdotis ſumendam Sanctiſſimam Euchariftiam; nec eam ullo modo deferendam in crumenâ, aut ſecreto ad exiſtentes domi, vel cubantes in lecto, quàm ad infirmos, qui ad illam ſuſcipiendam ad loca prædicta accedere non valeant, & ad eos, ſi ab Eccleſiâ deferatur, publicè, & cum pompa juxta formam Ritualis Romani; ſi verò ab Oratorio privilegiato, cum forma decenti. Curent etiam, ut circa communionem in feria ſexta Paraſcevæ, Miſſalis Rubricæ, & Eccleſiæ Romanæ uſus ſerventur; Inſuper admoneant nulli tradendas plures Euchariftiæ formas, ſeu particulas, neque grandiores, ſed conſuetas; Non permittant, ut venialium confeſſio fiat ſimplici ſacerdoti, non approbato ab Epifcopo, aut Ordinario. Si Parocho, & confefſarii etiam Regulares, aut quicumque alii

ſacer-

sacerdotes secùs egerint, sciant Deo Optimo Maximo rationem reddituros esse; neque defuturam Episcoporum, & Ordinariorum justam ac rigorosam animadversionem in contrafacientes, etiam Regulares, etiam Societatis JESU, facultate ipsi Episcopis, & Ordinariis per hoc Decretum per sedem Apostolicam specialiter attributà.

Et facta de præmissis omnibus, ac de verbo ad verbum relatione, Sanctitas sua approbavit, ac præsens Decretum Typis dari, ac publicari voluit. In quorum &c. Datum Romæ 12. Februarii 1679.

F. CARD. COLUMNA PRÆF.

S. Archiepsc. Brancaccius Episc.
Viterbiensis Secr.

Die 15. Mensis Februarii 1679. supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit per urbem ad valvas Curie, & in acie Campi Floræ, ut moris est per me Ægidium Felicem SS. D. N. PP. Cursorem. Pro D. Magistro Cursorum Gregorius Staggius Apost. Curs.

SECTIO XVI.

De Post-Communione & partibus sequentibus missæ.

DICENDUM primò : Postcommunio nihil est Quid Post-
commu-
nio aliud nisi gratiarum actio pro datis donis in hoc sacrificio : hanc exigit ipsa gratitudo. Quæ gratiæ utilius adhibentur, dum adhuc in stomacho durant species, cum eo usque vi Sacramenti melius in anima disponamur, cum Eucharistia sit sacramentum permanens.

Dicendum 2. Benedictio & Evangelium Joannis cadunt sub obligatione, adeò ut Conc. Agathense c. 47. prohibeat populo ante illa templo egredi, uti fecit

fecit & Conc. Aurelian. & Arelatenſe 3. *Levis tamen* eſt illa illorum materia & levis culpa. Neque dici poteſt, verba illa, *ite miſſa eſt*, ſignificare miſſam eſſe abſolutam, ſed ſolùm ſignificant, inſtare tempus diſcedendi.

Dicendum 3. recitare preces poſt miſſam, v. g. hymnum *Benedicite*, &c. Non cadit ſub præceptum, ſed rubrica hujuſ eſt ſolùm directiva. Præcipitur autem quandoque hæc oratio, idque ſub gravi pœnâ ut in Concilio Tolet. 4. c. 13. ſed notandum ſolùm præcipi tales preces quæ olim poſt Miſſam ſolemneſ a Choro decantari ſolebant, quas modo in diſſuetudinem contrarius uſus abduxit.

Lotio manuum poſt Miſſam, eſi merito adhibeatur, ne manus, quæ paulò antè tanta myſteria tractârunt, tactu rei fordidæ cùm indecentiâ profanentur, non tamen adhiberi debet, maximè cùm ea ablutio facta ſit in Miſſa: Unde neque illam lotionem rubrica præcipit, ut lotionem ante Miſſam.

Ire ad prandium à communionem, eſi non deceat, tamen ſi cauſa adſit, non eſt illicitum, v. g. dum religioſi ultima ſacra celebrantes, ſtatim à ſacro ad menſam divertunt.

Non licet quoque ſtatim à communionem provocare vomitum, expuere, &c. Ratio eſt, quòd ſpecies aliquo tempore poſt ſumptionem durent: Alii docent unius horæ minuto ideſt parte ſexageſimæ horæ, formulam Laïcis dare ſolitam, conſumi: alii fide digni referunt econtrâ poſt mediam à ſumptionem horam, ſpecies fuiſſe evomitæ: Unde præciſum tempus non poteſt hic determinari, maximè cùm unius ſtomachus ad concoctionem ſit efficacior & validior quam in alio.

secrationem advertat v. g. Hostiam esse corruptam non esse triticeam, &c. Aliam debet supponere, & factâ oblatione saltem mente conceptâ, debet prosequi ubi defierat. Si verò id advertat post Consecrationem, etiam post sumptionem Hostiæ, aliam assumat, & à verbis, *Qui pridie*, incipiens pergat: Si verò prior Hostia non fuerit sumpta, eandem post aliam suppositam & sanguinem sumat, vel alteri celebraturo eam tradat, aut alibi reverenter ponat. Ratio prioris est, quòd talis etiam non jejunos debeat sumere aliam hostiam, eo quòd præceptum de perfectione Sacrificii prævaleat præcepto jejunii. Si verò defectus ille deprehendatur, etiam post sumptum sanguinem, debet alia Hostia, & aliud vinum cum aquâ adhiberi & consecrari incipiendo à verbis *Qui pridie*.

Si verò Hostia consecrata miraculosè dispareat, debet alia Hostia consecrari à dictis verbis incipiendo, factâ prius oblatione. Ita de dictis casibus rubrica.

Hoc tamen notatum velim, plurimos docere, quòd si post sumptum sanguinem deprehendatur Hostiæ defectus, v. g. quòd non sit triticea, quòd hoc casu non debeat consecrari aliud vinum sed sola Hostia: Debet enim solùm suppleri, quod incautè fuerat prætermissum, non itidem novum Sacrificium inchoari. Deinde, etsi aliud rubrica præscribat, ut dictum est: Tamen notandum rubricas de defectibus directivas, esse solùm doctrinales, nullam inducentes obligationem, ultra doctrinam, quam continent. Idem est, si defectus advertatur in vino, quòd scilicet debeat sumi aliud vinum, non itidem alia Hostia.

Dicendum 3. Si defectus materiæ essentialis deprehendatur antequam missa sit finita, debet dicto modo suppleri defectus: Si verò missa jam sit absoluta, & advertat talem defectum Sacerdos. V. g. in Sacrificia; non debet defectum suppleturus reverti, sic enim jam esset novum Sacrificium. Si

Si verò Hostia Consecrata miraculosè mutetur in Carnem aut puerum, de quo antea. Debet hostia immutata reservari, uti habet Ecclesiæ praxis, quæ in re tanti momenti, indubiè debet observari. Unde si in una specie fiat talis mutatio, censent plurimi, non debere aliam speciem ad Consecrandum resumì, eò quòd Christus ponat se in tali specie, in qua sumi non potest: adeòque censetur dispensare in lege, qua debet integrè sacrificium sumi. Si verò talis mutatio fieret in utraque specie, non deberet alia resumì, aliàs esset aliud Sacrificium, adeòque aliàs binaret. Neque hìc aliquid potest dici suppleri, ubi nihil ex unâ parte est positum.

SECTION II.

De Defectibus formæ.

DICENDUM primò, Si Sacerdos sit certus se defecisse in formâ debitâ, debet eam iteratò proferre, cum sit defectus substantialis, aliàs foret Sacrificium mutilum. Debet autem resumì tota forma, nec solum id, quod erat omissum, unde rubrica ait, quòd debeat repeti forma, non autem pars formæ. Prolatâ autem formâ, debet pergere ab eo, ubi desierat. Forma autem panis debet repeti à verbis, *Quâ pridè*: forma Calicis à verbis *similimodo*.

Dicendum 2. Si super hostiam quis proferat formam Calicis, non manet vinum Consecratum, cum desit intentio vinum consecrandi eâ formâ: unde postea forma Calicis hoc casu deberet repeti. Si verò eò casu postea hostia ritè consecratur, si semel antea fuerit elevata, non potest postea ritè consecrata rursum elevari ob scandalum.

Dicendum 3. Si dubitet an commiserit defectum formæ essentialem, idque ex sufficientibus motivis debet formam repetere sub conditione saltem mente conceptâ. Si verò non adsint motiva sufficientia, debet

Forma calicis prolata super panem.

Dubitans an ritè pronuntiaverit formam.

bet

bet dubium illud ut scrupulus rejici. Unde si dubitet an formam protulerit, ex eo præcisè, quòd non recorderur se ritè eam protulisse, nihil debet repeti, cum dubium illud careat omni fundamento.

Si verò omiſſa fuerint in formâ illa verba, de quibus est dubium an sint de eſſentia formæ, v. g. *Novè & æterni teſtamenti*, debet forma iterari, quia in re tanti momenti, est aſſumendum illud, quod est tutius, & quam maximè poſſit, à periculo recedere, unde ſub conditione forma debet repeti.

S E C T I O III.

De Defectibus ex parte Miniſtri.

*Intentio
conſecran-
di.*

DICENDUM primò, Defectus ii, vel oriuntur defectu intentionis debitæ ex parte diſpoſitionis animæ vel corporis, & ex parte veſtium. Ex parte intentionis quidem, ſi v. g. non intendat ſeriò conſecrare: ad debitam enim Conſecrationem, requiritur intentio Miniſtri, eò quòd actio conſecrandi ob diverſos fines fieri poſſit, adeòque per intentionem Miniſtri ad certum aliquem finem reſtringi debet, ut ſit Sacramentalis. Etſi autem actualis intentio hîc ſit optima, & ad quam Sacerdotem niti oportet: tamen ſufficit virtualis, quæ ſufficit, ut homo dicatur humano modo & liberè agere. Habitualis tamen intentio hîc eſt inſufficiens, qualis poteſt eſſe & in dormiente; neque facit, ut actio prodeat humano modo. Et licet illa habitualis intentio ſufficiat ut quis ſuſcipiat Sacramentum, nihil dictis obſtat, cum major perfectio requiratur in agente, quàm in patiente: unde pueri rectè baptiſantur, non autem baptiſant.

Dicendum 2. Si quis exteriùs proferat formam ſuper materiam debitam, ſic ut in animo intendat non conſecrare, juxta plurimos non conſecrat, cum requiratur intentio conſecrandi, ſaltem importata in intentione

tentione faciendi id, quod facit Ecclesia: unde & Conc. Trid. sess. 14. can. 9. definit Sacerdotem joco absolverem, nil efficere, etsi intendat proferre verba absolutionis: adeò ut aliqui doceant contrarium non posse sustineri absque errore in se. Alii tamen docent; quòd ille, qui externè ponit debitam formam super materiam debitam, etsi adsit talis intentio, validè conficere Sacramentum, eo quòd sicut malitiæ ministri, non officit valori Sacramenti, ita nec talis intentio; deinde sicut si minister, dum vult dare Sacramentum, simul intenderet non conferre effectum Sacramenti, non ideò non daret illum effectum: ita etiam si exterius serio proferat formam super materiam debitam, etsi interius intendat non consecrare, non ideò non consecrabit, cum significatio & efficacia formæ sint ex institutione Christi. Vide quæ dicta sunt sect. 3. de Sacramentis in genere.

Dicendum 3. Cum ad valorem consecrationis requiratur determinata materia, ab intentione ministri debet illa determinari; debet enim materia consecranda demonstrari per *to hoc & hic*. Hinc si quis ante se habens 10. hostias, & vellet consecrare ex eis 8. non determinando quas 8. nihil efficeret, quia non est major ratio pro illis, quàm pro aliis, adeoque nullas. Idem dicendum, si vellet consecrare illas 8. quas vult Deus. v. g. Idem dicendum est, si vellet consecrare mediam partem hostiæ, non determinando, quam medietatem. Aliud est in applicatione Missæ, quæ applicari potest illi, cui Deus volet, cum applicatio sit donatio præsupponens rem donatam, non itidem effectivè ad sacrificium concurrat. Deinde, in consecratione materia debet designari per *to hoc & hic*, unde debet consecranti esse determinata: in applicatione autem non debet designari anima, cui fit applicatio.

Dicendum 4. Si Sacerdos putet habere in manibus unicum hostiam, & postea comperit se habere duas simul junctas, si tamen velit consecrare id, quod ante se est, validè consecrata erit utraque hostia. Si verò

velit consecrare unicam solùm, quam videt, alia non erit consecrata. Debet tamen Sacerdos, ut huic periculo obveniat, ita formare intentionem suam, ut velit consecrare id, quod consecrabile ante ipsum exiit, sive sit una, sive plures sint hostiæ.

Si verò hostiæ sint positæ loco indebito, v. g. extra aram, & jusserit Sacerdos illas dari consecrandas, non præsumitur eas esse consecratas, eo quòd non præsumatur Sacerdos velle consecrare aliquam materiam indebito modo & contra ritum gravem Ecclesiæ. Alii tamen oppositum tenent, eas esse consecratas, eo quòd adlit intentio sufficiens, puta virtualis, neque valori Sacramenti obstat, quòd sint in loco indebito, maximè cum ob inadvertentiam culpâ careat. Hinc particulæ illæ, post sanguinem sumendæ erunt, cum saltem dubium sit, an non sint consecratæ, vel etiam si sint plures hostiæ, v. g. in pixide, poterunt postea sub conditione consecrari.

Dicendum 5. Quoad particulas à toto segregatas, v. g. guttulas vini calici adhærentes, particulas ab hostiâ decedentes, &c. Notandum est, si solùm totum illud contiguum velit Sacerdos consecrare, non consecrare particulas à toto segregatas: si tamen velit consecrare totum id, quod est consecrabile ante ipsum Sacerdotem, sic quoque dictas particulas consecrabit, posito quod sint sensibiles, & possint consecrari. Debet tamen Sacerdos similes particulas advertens ante consecrationem, eas statim amovere: & de cæterò quoad hæc dicta, formare suam intentionem faciendi juxta institutionem Christi, & Ecclesiæ usum.

S E C T I O IV.

De defectibus ex parte dispositionis corporis.

Debet Eucharistia sumi à jejuno.

DICENDUM primò, primus defectus, quem assignat rubrica, est defectus jejunii. Jejunium exigat Ecclesia, partim ob reverentiam Sacramento debitam,

bitam, ne ore impuro illud sumatur, ne adesset aliquando periculum vomitus, & ut fideles liberiori mente ad Sacramentum hoc accederent: partim ad significandum, cibum hunc cœlestem aliis cibis longè præcellere, & eis anteponendum. Jejunium illud debet esse *naturale*, quod in eo situm est, quòd communicans à mediâ nocte nihil sumpserit per modum cibi aut potûs: unde reliquiæ, quæ intra dentes hærent, & deinde deglutiuntur, non violant jejunium naturale, eo quòd sumantur per modum salivæ, non per modum cibi aut potus. Idem est de guttulis ori adhærentibus post oris lotionem. Idem est de eo, qui aromata dentibus terendo, aliquid succi salivæ mixtum sumunt. Idem est si quis respirando in os pertrahat pulverem, muscã, &c. Cum illa sumantur per modum respirationis.

Porro, ut aliquid sumatur per modum cibi vel potûs, debet activè cibus vel potus extrinsecus per os sumi in stomachum: unde si quis aquam v. g. sumat per nares, non franget jejunium: idem est de humore illo ex capite defluente in os, quem quis ita trajicit in stomachum. Aliud esset de sanguine v. g. quem quis fugit ex digito, eumque sumit. Hinculterius sumptio cretæ, &c. quæ non nutriunt, non frangit jejunium, eo quòd jejunium hoc solùm vetet, ne quid cibi aut potus sumatur, illa autem non habent rationem cibi aut potus. Aliud est de medicinis, venenis, aquâ, &c. eo quòd imprimis aqua sit verè potus, medicinæ autem & venena, etsi de se tendere videantur magis ad destructionem hominis, quàm ejus nutritionem, tamen semper sibi mixtas habent particulas nutrientes aut nutritionem adjuvantes, quæ proinde solvunt jejunium naturale.

Qui vesperi ad sedandam raucedinem v. g. imposuit ori suo saccharum, quod post mediam noctem trajicit, violat jejunium. Neque hîc idem est, quod de reliquiis dentibus adhærentibus, neque sumptio sacchari est reliquia cœnæ præcedentis, sed nova com-

messio, quæ fit per continuam liquefactionem & trajectionem? commessio enim tam diu durat, quàm diu duratliquefactio & trajectio. Unde idem est, ac de eo, qui partem carnis præmansam, post medium noctis illam deglutiret.

*Lex jejuni-
ni.*

Dicendum 2. In violatione jejuniæ naturalis non datur parvitas materiæ. Ratio est, quòd quantumvis parva quantitas sumeretur, tamen legi jejuniæ contraveniret, quæ lex directè præcipit, ut S. Eucharistia sumatur ante omne id, quòd tamquam cibus aut potus sumitur. Neque hîc objici potest, quòd Ecclesia non possit prohibere materiam parvam, sub mortali, nam materia de se parva, potest fieri magna prout substat intentioni legislatoris, & aliis circumstantiis adjunctis, uti hîc fit.

*Sumptio
tabaci.*

Dicendum 3. Sumptio tabaci quocumque modo facta, sive per fumum, sive per nares, sive per masticationem, ultra quod periculum quandoque crêet solvendi jejunium, tamen indecens est ac viris Religiosis ante celebrationem præsertim indignum: si tamen sumatur per fumum, non erit tantum periculum violandi jejuniæ, cum per modum respirationis sumatur, si quid fumi in stomachum descendat. Sumptum per nares nec tantum periculum violandi jejuniæ adfert, cum per nares attractio, non sit habenda commessio. Sumptum verò per masticationem, plus plerumque periculi adfert, cum facili negotio masticatum per modum cibi in stomachum trajici possit, etsi aliquando solum per modum salivæ. Unde variæ Synodi sub gravi pœnâ sumptionem tabaci inhibuerunt, de quâ ira quoque laudabiliter Illustriss. Castoriensis sol. 15. constituit. *Tabacum ut vocant, vel aliquid simile, sumere ante celebrationem omnino prohibemus quocumque pretextu, medicinae vel sanitatis id demum fiat. Aliis verò temporibus non nisi urgentibus utantur ex causis: numquam verò, ut pareant voluptati, quæ illos decent, qui ambulant uti inimici Crucis Christi, &c.*

Dicendum 4. tempus mediæ noctis, à quo incho-
are

are debet jejunium naturale, apud nostrates est hora duodecima. In Italiâ verò, ubi horologia primam sonant in principio noctis, & vigesimam quartam in occasu solis, videndum est quâ horâ incipiat dies artificialis, tunc enim nox desinit: Quo posito dividendum est tempus nocturnum ab occasu usque ad ortum solis in 2. partes æquales, & dimidium talis temporis erit media nox. Incipit autem media nox à primo pulsu horæ duodecimæ, quia pulsato primo ictu talis horæ, jam desit undecima, & reliqui ictus adduntur, ut significetur duodecima. Si verò horologia discrepent, poterit attendi ad illud, quod solet exactius pulsare, etsi serius sonet. Aliud esset, si soleret variare & deficere, cui quis se conformando, censeretur in fraudem jejunii illi velle attendere.

Dicendum 5. Qui verò dubitat, an aliquid sumpserit, poterit communicare, cum possessio stet pro libertate: si verò certus de sumptione factâ, dubitet an sit facta post medium noctis, communicare non poterit, cum possessio hîc stet pro præcepto, & lex libertati sit imposita,

SECTIONO V.

Quandonam quis possit communicare non jejunus.

DICENDUM primò, variæ causæ excusant communicantem à jejunio: ac primò quidem reverentia Sacramenti, v. g. si sit periculum, quòd Sacramentum malè tractetur, nisi quis etiam non jejunus illud sumat.

2. Necessitas vitandi scandali, vel alterius gravis damni, cum leges positivæ, non soleant obligare cuin tanto damno. Hinc si quis in ipso actu celebrationis, vel dum sedet in mensâ communionis, recordetur se non esse jejunum, nec abire potest sine

gravi scandalo, poterit non jejunus communicare.

3. Sumptio viatici in articulo mortis, unde infirmus in tali necessitate poterit communicare non jejunus: neque hinc scrupulosè indagandum, an infirmus sit in periculo sufficienti, ne dum morantur scrupuli, moriatur infirmus.

4. Dispensatio Papæ, quam dari docent in missâ nativitatis pontificiâ, ubi in sacello Papæ celebratur ante mediam noctem. Neque dici potest, quòd dicto casu anticipetur media nox ex justâ causâ: cum non possit anticipari tempus aliquod, quod nondum advenit.

5. Ut perficiat quis sacrificium jam inchoatum: v. g. si sacerdos deficiat, nec adsit alius qui suppleat nisi non jejunus: si sumprâ hostiâ, sumat aquam, quam loco vini intenderet ex errore consecrare, poterit vinum iterum consecratum sumere. Idem est, de sumptione particularum hostiæ, de quibus antea.

Celebrare tamen, non jejunium ut moribundum quis communicet, non permittit verior Theologorum opinio. Ratio est, quòd sit major habenda ratio reverentiæ Sacramenti, ob quam indictum fuit jejunium, quàm aliqualis necessitatis proximi, qui à præcepto quoque excusatur, si non adsit, qui possit ritè ministrare. Deinde, etsi communio eo casu sit de jure divino, & lex jejunii sit solùm ecclesiastica, tamen lex divina dicta, non obligat, quando non adest debita materia, id est hostia consecrata, & de cætero lex jejunii celebraturum constringit. Rursum, celebrare cum sacris vestibus est etiam tantum juris ecclesiastici, tamen sine illis neque in dicto casu licebit celebrare, etsi obstat lex divina de Viatico. Et licet quis non jejunus possit communicare in mortis articulo, tamen inde non sequitur, idem de celebrare volente, pro tali moribundo, eo quòd prius Ecclesia declaravit licere, non itidem aliud.

SECTIO VI.

De aliis defectibus Corporis.

DICENDUM primò , Alium defectum corporis assignat rubrica pollutionem præcedentem. Hæc, si vel in se, vel in causâ fuerit voluntaria, indubiè Communionem impedit, cum sit mortaliter mala. An pollutio nocturna impedit communionem. Si verò sit involuntaria, etsi secundum se non impedit Communionem, tamen illam impedit ratione fœdi affectus, & divagationis phantasiæ ejusque perturbationis, quæ pollutionem sæpè comitantur. Idem est de copula carnali, etsi consultissimum sit, Sacramentum illud purissimum post eadem ex reverentiâ omittere, nisi alia urgens ratio contrarium exposulet.

Dicendum 2. Patientes vomitum vel tussim continuam, ob periculum irreverentiæ communicare non possunt. Secluso autem periculo vomitus, nullus morbus per se impedit communionem, per accidens autem ratione irreverentiæ, & horroris aliorum communicantium posset quandoque eam impedire: unde leprosi, ulcerati, fluxu sanguinis vel feminis laborantes, facie aut corpore deformes, à communionem non sunt arcendi. vomitum periculum morbi.

Aliud est de Sacerdote, tali morbo laborante, ut ministerium missæ decenter peragere nequeat: hic enim stante tali defectu, fit irregularis; unde Sacerdos naso carens, habens labia corrosa, laborans morbo caduco, habens pollicem vel indicem ita debilem, ut sine periculo hostiam tenere non possit, celebrare non potest. Si verò quis non posset se communicare manu dextrâ ob contractionem nervorum, posset se communicare manu sinistrâ: Unde & Patres Dominicani, sese decenter sinistra communicant.

SECTIO VII.

De Ecclesijs & oratorijs.

DICENDUM primò, Sacrificium Missæ exigit locum sacratum, idest Ecclesiam, quæ erigitur, ut divinum mysterium ibidem ritè peragatur. Antiquo jure extra necessitatem vetitum erat celebrare in Ecclesiâ non consecratâ, uti patet ex cap. *nullus Presbyter*. Post verò, quia consecratio templorum foret rarior, permissum fuit celebrare in Ecclesiâ benedictâ, etsi non consecratâ. Consecratio Ecclesiæ fit ab Episcopo, benedictio etiam ab alio Sacerdote ab Episcopo ad hoc deputato, ritu quem præscribit Pontificale. Ecclesia autem benedicta gaudet iisdem privilegijs quibus gaudet Consecrata.

Oratoria verò privata, nec debent esse consecrata, nec benedicta, sed satis est, si ad sacrificium ibidem peragendum ab Episcopo sint approbata, per quam approbationem acquirunt sufficiens esse sacrum, ut in illis locis decenter peragatur Sacrificium. Oratoria illa debent esse publica, habere ostium in viâ publicâ, solentque habere campanam. Differunt verò dicta oratoria ab Ecclesijs propriè dictis in eo, quòd in Ecclesijs communiter soleant fidelibus ministrari Sacramenta: in oratorijs autem illud communiter fieri non soleat, etsi per accidens rarò id contingat. In eo autem cum Ecclesiâ conveniunt, quòd gaudeant iisdem privilegijs, quibus gaudet Ecclesia. Extra dicta loca, id est Ecclesias aut oratoria jure communi non licet celebrare: patet illud ex Cap. *nullus presbyter*: & Conc. trid: ses. 22. in decreto de observ: in celeb: mis: ita habet: *ne patiantur Episcopi privatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad divinum cultum dedicata oratoria ab eisdem ordinarijs designanda, & visianda, sanctum hoc sacrificium à secularibus*

*Differen-
tia Eccle-
sia ab ora-
torio.*

regularibus peragi. Notandum, quòd quidem jure antiquo poterant Episcopi dare facultatem celebrandi extra necessitatem etiam, in domibus privatis. Tamen extra necessitatem illa potestas Episcopis per dictum concilii locum, est abrogata: etsi etiamnum eà gaudeant in casu necessitatis, quo casu licet aliquandò celebrare sub dio cum altari portatili, item in mari tranquillo, sic tamen ut periculo effusionis sanguinis provideatur, Diacono firmiter tenente calicem &c. Imò in mari aliquandò honestior suppedit celebrandi locus, quàm in terrâ. Docent aliqui in casu evidentis necessitatis, non esse adeundum Episcopum, etsi contrarium sit Verius, si commodè adiri possit. Casus autem necessitatis esse potest, v. g. quandò urget præceptum audiendi missam, &c.

Dicendum 2. Potest Episcopus domi suæ erigere *Episcopi* facellum ad celebrandum quovis die. Patet ex cap. *Finali*, in quo etsi solùm conditionatè hoc concedatur, si scilicèt Episcopus non possit commodè adire Ecclesiam, contrarium tamen consuetudo jam dudum obtinuit. Neque obstat Conc. Trid. supra allegatum, quod solùm agit de domibus privatis: Domus autem Episcopales sunt publicæ. Privilegium hoc extendunt etiam, usque ad domus Episcoporum rurales. Ex eodem capitulo constat etiam, Episcopos posse in itinere secum ferre altare portatile, ut quovis decenti loco celebrare possint. Neque privilegium illud est personale, unde durat etiam Episcopo mortuo, cum detur loco non personæ: Aliud esset, si domus illa fieret sæcularis, quo casu definit privilegium tali loco annexum. Eodem privilegio gaudent quoque Episcopi titulares, cum sint veri Episcopi, & eandem Episcoporum habeant dignitatem, excepto eo, quòd dum celebrant in Pontificalibus in alienâ diocesi, debeant petere licentiam ab Episcopo diocæsano, uti constat ex Conc. Trid. sess. 22. c. 2. reform.

Regulares.

Dicendum 3. Triplex quoad facella datum est privilegium Regularibus 1. Quoad Missionarios, potissimum à Gregorio XIII. Societati Jesu, quod cum sit posterius Concilio Trid. non videtur ratio, quare non valeat. 2. Privilegium datum est omnibus mendicantibus, sed ante Conc. Trid. cap. *In his, de Privilegiis*. Quòd negant plurimi per Conc. Trid. esse abrogatum, eo quòd Conc. id non prohibeat, sed solum dicit, *Ne Episcopi id patiantur*: Adedque ante inhibitionem Episcopi, tali privilegio gaudent. Addi tamen hìc potest, quòd privilegium illud datum sit religiosis post Conc. Trid. In quo proinde alii poterunt communicare. Hinc passim videmus, quòd religiosi sua facella erigant in infirmitoriis. Hoc dicto privilegio gaudent Moniales, eo tamen dempto, quòd in infirmitoriis eorum non possint habere altaria ad celebrandum.

3. Privilegium est, ut regulares possint in suis domibus deputare oratoria privata, ubi per modum habitus possit fieri sacrum. Neque hoc privilegium per Conc. Trid. est abrogatum, maxime quòd domus religiosæ & monasteria non sint loca privata, quod proinde etiam extendunt ad domus religiosas suburbanas.

Dicendum 4. Abbates tamen, etsi gaudeant pontificalibus, tamen non gaudent antedicto Episcoporum privilegio, eo quòd datum sit solis Episcopis, etsi de cœtero possint sibi erigere facella, quatenus in privilegiis aliorum regularium communicant.

Dicendum 5. Oratoria sæcularium stabilia solâ dispensatione Papæ possunt sæcularibus condonari: dico *Stabilia*, quia ut patet ex ante dictis, potest Episcopus justâ de causâ hoc sæcularibus concedere sed non ut ibidem stabiliter celebrent. Varia tamen in ejusmodi oratoriorum erectione sunt observanda: Ad quorum meliorem intelligentiam notanda est forma Brevis Pontifici hic dari soliti, quòd sic sonat.

In-

Innocentius Papa XI. tibi N. Diocesis *Antverpiensis*, qui ut asseris, de nobili genere procreatus existis, ut in privato domus tuæ solitæ habitationis Oratorio, ad hoc decenter muro extructo & ornato, seu extruendo & ornando, ab omnibus domesticis usibus libero, per ordinarium loci prius visitando & approbando, ac de ipsius Ordinarii licentiâ, ejus arbitrio duraturâ, unam Missam pro unoquoque die dummodo in eadem domo celebrandi licentiâ, quæ adhuc daret alteri concessa non fuerit, per quemcumque Sacerdotem ab eodem ordinario approbatum secularem, seu de suorum superiorum licentiâ regularem, sine tamen quorumcumque jurium parochialium præjudicio, ac Paschatis, Resurrectionis, Pentecostes, Nativitatis Domini N. Jesu-Christi, necnon aliis solemnioribus anni Festis Diebus exceptis, in tua & Familiæ tuæ, necnon hospitium tuorum nobilium præsentia, celebrari facere liberè & licitè possis & valeas, indulgemus. Non obstantibus, &c.... Volumus autem, quod Familiæ servitiis tuis non necessariis ibidem missæ interessentes, ab obligatione audiendæ Missæ in Ecclesiâ diebus Festis de præcepto minimè liberi censeantur. Datum Romæ, &c.

Notandæ sunt singulæ clausulæ, ac primò, si erraverit in personâ v. g. pro diocesi *Antverpiensi* posita esset *Mechliniensi*, equidem valeret privilegium, eo quod privilegia attendant merita personæ cujuscumque statûs, urbis sit aut provinciæ, nisi aliud expresse constet: Adcòque error ille foret solum materialis & accidentalis. Unde si privilegiatus mutet domicilium, posset eo ibidem uti, eo quod privilegium illud sit personale, sequens personam. *Nobilitas* autem hîc requisita juxta DD. non debet esse rigorosa & absoluta, sed satis est, si per aliquot generationes non exercuit privilegiatus artem mechanicam: Deinde sufficit hîc nobilitas ex parte matris. Denique, uti praxis docet, non ita strictè hæc qualitas in privilegiato desideratur.

Debet insuper privilegiatus privilegio suo uti in domo suæ solitæ habitationis: Unde in villâ non posset

set Sacellum erigi , uti potest ab Episcopis & aliis. Hoc tamen notandum est , quòd capellæ & oratoria in cùriis & domibus senatoriis sint merè privata unde æquè ac aliæ indigent indulto Papæ.

Debet etiam sacellum muro esse extructum , & ab humanis usibus segregatum : unde graviter peccant , qui in talibus sacellis dormiunt , comedunt , &c. Idque contra reverentiam loco sacro debitam.

Debet quoque locus ille ab Ordinario aut suo delegato visitari , & approbari , adedò ut si ordinarius locum illum indignum judicet , privilegium ante dictum non fortiatum suum effectum.

Debet etiam unicâ Misa privilegiatus esse contentus , exceptis quoque Festis in bullâ dictis , & aliis solemnioribus , qui juxta Gavantum in rubric. sunt *Natalis Domini , Epiphania , Pascha , Pentecostes , annuntiatio & assumptio D. Virginis , Festum SS. Petri & Pauli , Festum omnium Sanctorum.*

Neque potest eadem domus habere simile privilegium antea datum , ne in unâ & eadem domo sint plura Oratoria. Aliud esset , si esset domus & familia moraliter diversa , etsi physice esset eadem , uti in magnis ædibus quandoque fit.

Cavetur quoque , ne ullatenus fiat contra jura Parochialia , puta exigendo decimas , primitias , neque in Paschate detur ibi S. Eucharistia , in articulo mortis viaticum , &c. Additur ulteriùs , *Intuâ & familia tua presentia* : Idest , qui obsequio & commensalitate Domino domus subsunt : Unde alii hic Dominum domus sive patrem familias considerant semel ut patrem , & semel ut Dominum. Hinc uxor , pater , avus , abavus , filii , nepotes , uxores fratris , vir sororis , famuli , ancillæ , & omnes qui de salario Domini sustentantur , censentur hic esse de familia. His annectuntur hospites advenæ & alii ad mensam invitati : alii recluduntur.

Potest autem privilegiatus , dum voluerit abnegare suum privilegium , Oratorium suum in usus prophanos convertendo ; & destruendo. SE.

SECTIO VIII.

De Violatione Ecclesie.

DICENDUM primò, Juxta rubricam, si violatio contingat ante canonem, debet Missa abrumpi, non item si fiat post Canonem. Solet autem Ecclesia violari. 1. Per voluntarium homicidium. 2. Per injuriosam sanguinis effusionem. 3. Per humani seminis effusionem modo illicito. 4. Per sepulturam excommunicati. 5. Per sepulturam infidelis. 6. Quando Ecclesia comburitur, muri ejus destruuntur. Patet id ex variis juribus.

Dicendum 2. Homicidium illud, debet esse mortaliter malum, unde homicidium casuale, factum in in amentia, aut aliunde inculpabile, non violat Ecclesiam. Debet quoque Ecclesie esse injuriosum, quale esse potest homicidium aliàs licitum, v. g. si judex alium in Ecclesia occidat. Debet quoque causa mortis data esse in Ecclesia, unde si quis alterum lædat extra Ecclesiam, & alter in Ecclesiam fugiens, ibi moriatur, non violatur Ecclesia: uti etiam si quis in templo existens, alium foris existentem telo aut sclopeto occidat.

Dicendum 3. Sanguinis effusio debet hinc esse voluntaria, unde si sit casualis, naturalis ex abundantia sanguinis, si ab amente, puero, &c. non violat Ecclesiam. Idem est, si fiat ob necessariam sui defensionem, si a medico secetur vena, incidatur vicus, dum pueri mutuo nasum contundunt pugando: debet autem effusio illa esse aliquo modo copiosa: Item sanguinis humani, neque sufficit cadaveris, aut bestie, quæ non sunt homo.

Dicendum 4. Seminis effusio debet quoque esse mortaliter mala & indirectè saltem voluntaria. Hinc copula maritalis facta tempore necessitatis in Ecclesia,

si,

fia, non violat Ecclesiam, eò quòd Ecclesia non censeatur velle constringere conjuges, tali casu ad abstinentiam.

Dicendum 5. Sepultura excommunicati publici violat Ecclesiam: Unde si corpus ejus possit ab aliis secerni, debet exhumari & projici in locum prophanum. Quod etiam debet fieri cum interdicto sepulto, etsi hujus sepultura non violet Ecclesiam, cum pœna dicat solum de excommunicatis, non itidem de interdictis, neque pœnæ sint extendendæ. Debet quoque excommunicatus ille fuisse denunciatus, aliis neganda non est sepultura; Et ratio est, quòd ratio juris, negandi sepulturam, sit illa, *Ut quibus non communicavimus vivis, non communicemus defunctis.* Constat autem ex constitutione Martini 5. *Ad evitanda*, quòd excommunicatis non denunciatis communicare possimus, de quo alibi egimus.

Huic additur sepultura infidelis, quibus addit Ecclesiæ sensus pueros sine Baptismo discedentes, eo quòd sint negative infideles, quatenus fide habituali carent, unde ut tales, illi à jure habentur, adèoque nec in Ecclesia sepeliuntur.

Dicendum 6. Per parietum Templi destructionem perditur Consecratio non item benedictio, quæ inhæret pavimento, parietibus Consecratio. Si verò vel sola superior crusta parietum abradatur, perit Consecratio, non itidem si parietes rursus dealbentur, quia equidem manet subjectum Consecrationis. Si verò Templo consecrato adveniat pars magnitudine priorem Templi partem superans, requiritur alia consecratio: Aliud est, si sit pars Templi adveniens minor, eo quòd major pars ad se trahere censeatur minorem, quo casu illa minor pars ab Episcopo debet solummodo adspergi aquâ benedictâ.

Dicendum 7. Loca sacra violationis dictæ capacia sunt Templum consecratum & benedictum, chorus, Odeum, cæmeterium benedictum, claustrum benedictum; capellæ infra pavementum, fornices ad

ad sepulturam: non item oratoria privata, cubicula annexa templo sacris officiis non deputata, non turris, non superficies externa templi.

Si locus sacer consecratus, sit violatus, debet reconciliari per Episcopum; si verò sit benedictus tantum, poterit & per simplicem Sacerdotem. Extendunt aliqui privilegium reconciliandi Ecclesiam etiam consecratam, ad superiores ordinum, datum à Leone X. bulla 6. apud Rodrig. maximè si Episcopus absit aut obierit.

SECTIO IX.

De aliis Missæ defectibus.

DICENDUM primò, Cùm quis ex gravi obligatione virtutis religionis, cavere debeat gravem irreverentiam rebus sacris impendentem, dum id commodè potest; sequitur quòd quis sacerdos, debeat missam ab alio inchoatam supplere, ita tamen ut melius dispositi hic præferantur, v. g. jejuni non jejunis &c. Si verò nullus sacerdos hic possit reperiri, debet hostia reponi in sacrario, alio die ab alio sacerdote sumenda. Porrò debet fieri suppletio, ab eo, ubi alter defierat; item tam citò, quàm moraliter loquendo fieri possit.

Dicendum 2. si aliquid venenosum v. g. aranea inciderit in calicem ante consecrationem, debet calix effundi, & aliud vinum resumì. Si verò post consecrationem hoc fiat, debet illud extrahi, & reservari ad combustionem. Si verò illo veneno extracto, maneat nausea sumendi sanguinem, debet dari alteri magis resolutò, qui si haberi nequeat, debet reponi in sacrario, donec species corrumpantur. Aliud esset in illis, qui ex instinctu Spiritus S. totum calicem cum veneno vellet sumere, uti fecit S. P. Norbertus, qui in cryptâ celebrans, araneam

non

non modicæ corpulentæ in calicem lapsam, vivâ fide sumpsit unâ cum sanguine, de quo antea. Si musca in calicem lapsa, sanguine tincta avolet, si commodè sine scandalo capi possit, erit capienda, abluenda, & comburenda: aliàs erit divinæ providentiæ tota res commitenda. Si verò solùm tetigerit hostiam, nihil erit curandum.

Si hostia consecrata decidat in calicem, debet in calice relinqui, & simul sumi, dicendo, *Corpus & Sanguis Domini &c.*

Si Hostia consecrata ceciderit, in terram, tabulam, vel linteum, debent linguâ Sacerdotis lambi, locus radendus, & ratio mittenda in sacrarium. Si verò ceciderit super aram consecratam, solùm debet lambi & ablui, non item radi. Secus si solùm sit benedicta, linteum verò debet supposito calice ablui, & ablutio in sacrarium projici. Idem est de corporali, tapete, veste sacrâ vel non sacrâ. Idem est, si sanguis ceciderit in barbam, sufficit trina lotio, non item abradi debet & comburi.

Si Hostia ceciderit intra pectus mulieris, debet honestissimè & quantum sine scandalo possit, inde extrahi, vel manibus Sacerdotis, si commodè possit, vel manibus mulieris, & Sacerdoti danda, qui eandem mulieri tradat, & pectus mulieris lavandum: ita Doctores passim.

Si verò alibi inveniatur Hostia, de quâ dubitatur an sit consecrata, si dubium sit fundatum, debet poni in loco decenti absque solemnitate, & a Sacerdote sumi post sumptionem sanguinis, vel deferri ad tabernaculum sine stolâ, sine nolâ, sine lumine, & proximâ occasione, uti dictum est, a Sacerdote sumi.

SECTIO X.

De Altari, ejus paramentis & tempore Missæ.

DICENDUM primò, Quamdiu fuerunt Sacrificia & Sacerdotes, fuerunt & altaria. olim erant ex ligno, marmore, & aliquando ex argento: modo solent esse lapidea. Est autem altare duplex, fixum & portatile: *fixum* est, quod stabiliter in templo basi ædificatæ superstruitur. *Portatile* est, quod pro voluntate amovetur ad commoditatem præcipuè itinerantium. Debet autem utrumque altare esse ab Episcopo consecratum, & tantæ capacitatis, ut commodè Hostiam simul cum pede Calicis possit continere. Amittunt autem altaria consecrationem, fixum quidem si à sua basi amoveatur, aut ita frangatur, ut Hostiam simul cum Calice commodè capere desinat, quod idem est dicendum de portatili. Reliquiæ verò altaribus omnibus annexæ non fuerunt; modò necessariò debent altaribus imponi, ut possit verificari illa Sacerdotis oratio, *Oramus te Domine per merita Sanctorum quorum Reliquiæ hic sunt.*

Dicendum 2. Ad paramenta necessaria Altaris requiruntur duæ mappæ & una duplex, & quidem omnes benedictæ: Vel una saltem duplicata, & altera grossior propter lapidis humiditatem. Requiritur insuper *Corporale* benedictum, idque ex lino puro, et si extremitas ejus possit esse serica. Requiritur quoque *Palla*, quâ Calix coöperitur, quam ab inferiori saltem parte convenit esse lineam, à superiori potest esse serica, aurea, &c. Olim corporale erat tam longum, quo simul Calix poterat tegi, quale apud Carthusianos etiamnum est in usu: Unde tunc pallâ non est opus. Palla verò non videtur debere esse benedicta, eo quòd neque Sanguinem neque Corpus Christi, immediate tangat. Requiritur in-

Altare

Fixum &
Portatile

Reliquiæ

Paramen-
ta Alta-
rio, map-
pæ.

Corporale

Palla

Purificatorium.
Missale.

Lumen.

Crucifixum.

Tempus celebrandi

super purificatorium, quo Calix abstergeri debetè possit. Opus quoque est Missali, de quo alibi actum est: Neque sine Missali ullatenus est celebrandum ob memoriæ lubricitatem. Sub mortali quoque exigitur lumen, quod ordinariè solet esse cereum, etsi ex aliquâ causâ posset aliquando esse ex oleo vel cevo. In templis quoque ante venerabile lumen sit oportet, si non ex præcepto, saltem ex consuetudine, ubi expensæ id permittunt. Tamen non esse hanc consuetudinem ita universalem patet ex praxi Ecclesiarum ruralium, vel ob penuriam, vel ob difficultates litigantium, quorum sumptibus lumen illud deberet procurari, vel Ecclesiæ vel eorum qui decimas obtinent. Præscribitur tamen lumen necessarium, dum S. Eucharistia foras fertur, etsi iter longius ab ea lege excusare videatur. Requiritur insuper Crucifixi Christi imago, etsi non ex tam riguroso præcepto, ut esset per se mortalis ejus omisso.

Dicendum 3. ex rubricis missalis constat tempus celebrandi esse ab aurorâ usque ad meridiem. In Belgio tamen nostro aliquandò duabus horis ante solis ortum in hyeme solet sine ullo scrupulo celebrari quæ praxis Episcopis satis nota est, neque contradicunt. Post meridiem aliquantulum post celebrare justâ de causâ, non foret tam grave, etsi passim & sine causâ post meridiem celebrare, justissimè à variis Belgii Episcopis sit interdictum. Excipitur tamen nox Nativitatis, in quâ etiam ante ortum solis licet 3. missas ab uno sacerdote celebrari. Imò diebus jejunii quandoque celebrant ad vesperam.

S E C T I O X L

De Obligatione Sacerdotum celebrandi, & stipendio.

DICENDUM primò, sacerdotem aliquando obligatum esse ad celebrandum, patet ex illo Christi mandato illis dato Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem*, in quibus verbis, juxta Conc. Trid. sess. 22. c. 1. Christus Apostolis, eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent præcepit. Hinc idem Conc. sess. 23. c. 14. reform. ita ait: *Curet Episcopus, ut (Sacerdotes) saltem diebus dominicis & festis solemnibus: si autem curam animarum habuerint, tam frequenter, ut muneri suo satisfaciant, missas celebrent.* Unde patet implicitè saltem sacerdotes omnes singulis diebus dominicis & festis debere celebrare, quâ ratione cap. *dolentes* de celeb. miss. graviter reprehenduntur sacerdotes, qui vix dum quater in anno celebraverant. Tempora quoque celebrandi Religiosis, præscribunt & limitant cujusque Ordinis statuta.

Dicendum secundò, Parochi & alii curam habentes animarum, toties debent celebrare, quoties populus debet missam audire, sive per se, sive per alium: non tamen tenentur tunc semper missam offerre vel applicare populo, nisi conventio aut obligatio id exigeret: quod convenit illis, qui paucis missis gravati, lauta satis stipendia recipiunt, quod illorum conscientia relinquendum est. Unde & addit Conc. Trid. sess. 23. cap. 1. reform. *Cum præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro eis Sacrificium &c.*

Dicendum 3. solet Sacerdoti celebranti dari stipendium, non pro Sacrificio aut labore ejus intrinseco, sed propriè pro sustentatione aut elemosyna: aliàs erit simonia stipendium dare vel accipere pro re spi-

rituali aut illi annexa. nullus tamen militat suis stipendiis unquam: & qui altario deservit, de altario vivat. Stipendii taxam aliquando statuunt Ecclesiæ præfules, attentis circumstantiis loci, temporis, &c. Plus enim meretur, quàm commune stipendium, qui ad extremum urbis, Ecclesiam mediâ horâ distantem celebraturus accedere debet, quàm qui domi suæ celebrare constringitur: item plus meretur, qui Missam cantare debet, quàm legere: plus denique, qui certo tempore, personaliter, certis ritibus, v. g. psalmis præviis, &c. Celebrare debet, quàm qui pro libitu, quando & per quos placet, celebrare potest.

Dicendum 4. Stipendia illa Episcopi taxare possunt consideratis considerandis, adeò ut etiam stipendia foundationis, si ratione aliquorum sint minora justo, possint paucioribus missis accommodare, & reducere missarum numerum. Illud idem possunt Abates & Generales Ordinum in suis capitulis generalibus: uti patet ex Conc. Trid. sess. 21. c. 4. reform. sic multorum obligationes passim videmus reductas, id exigentibus causis rationabilibus.

Dicendum 5. Capellanus v. g. qui quotidie per se celebrare debet aut ferè quotidie in certo loco, potest uti rationabili epykiâ fundatâ in eo, quòd si contingat eum vel per mensem ægrotare, non debeat missas omissas superaddere. Unde synodus mediolan. 7. tit. de missa, ita statuit: *si Capellanus saltem per annum functus sit munere celebrandi in aliquo loco si etiam per mensem ægrotet, adhuc integram elemosynam iudicio Episcopi, accipere potest.* Si verò non debeat personaliter illa sacra peragere, debet eadem per alios curare, ut fiant.

Dicendum 6. debet sacerdos, quantum potest, satisfacere ordinationi dantis stipendium, adeò ut debeat certo loco, horâ, missam determinatam celebrare, si ad illud sit dantis stipendium intentio. Et si autem sit erecta capellania, v. g. ad honorem D, Virginis,
non

DE OBLIGATIONE CELEBRANDI. 229
non debet ideò de illa semper dici Missa, sed satis est, quòd Sacerdos se missali accommodet, nisi fundatio aliud requirat. Si verò fundatio nec locum, nec tempus, nec sacra determinet, satis est, si Sacerdos fundatoribus Missam quocunque die, loco, &c. dictam, applicet.

Dicendum 7. Qui stipendia Missarum accipit ad 20. asses, v. g. non potest alium conducere, qui eas celebrat pro 10. ratio est, quòd etsi danti stipendium satisfiat a quocunque Missa celebretur, tamen eo quòd hæc praxis redoleat turpe lucrum, plane interdicitur, & novissimè per Urbanum 8. bullâ, *cum sæpè*, & alibi. Aliud docent plurimi, de eo qui beneficium habet, cui annexa est obligatio 6. missarum in septimanâ, faciens fructus annuos ad 400. florenos: poterit inquam beneficiatus ille curare, ut fiant ab alio pro 150. florenis, eo quòd beneficiatus sit dominus sui beneficii, non item ille, qui ab aliquo stipendium majus accipit, & minori pretio alteri missas imponit.

Dicendum 8. Qui Missas, pro quibus stipendia accipit, nimium differt, graviter peccat. Unde quoque peccant illi, qui aliquando 100. imò 400. Missarum stipendia recipiunt, quibus non nisi longo tempore subsequenti possent satisfacere, nisi forsan dantes stipendia, in talem dilationem consentiant. *Dilatio missarum.*

Dicendum 9. Potest Capellanus v. g. obligatus celebrare pro defunctis, illa sacra anticipare, cum citius animæ illi satisfiet solutione anticipatâ. Si verò celebrare debeat pro vivis, non poterit illas Missas anticipare, eò quòd Sacrificium pro vivis offeratur, ut præsentì necessitati Deus succurrat, vel satisfiat pœnis peccati debitæ: cui intentioni sæpè non satisfit per anticipata sacra, cum tunc nondum aliquando adsit necessitas, & fructus Sacrificiû suspendi nequeat. *Anticipatio missarum.*

S E C T I O X I I

An liceat uno Die plures Missas celebrare.

Quot missas de die celebrare liceat.

DICENDUM primò, cum Alexandro Pontifice Cap. *sufficit* de consec. dist. 1. *Sufficit sacerdoti unam missam in die unâ celebrare, quia Christus semel passus est, & totum mundum redemit, & valdè felix est, qui unam dignè celebrare potest. Quidam tamen unam pro defunctis faciunt, alteram de die, si necessè sit. Qui verdè pro pecuniâ aut adulationibus secularium unâ die præsumunt plures celebrare missas, non existimo evadere damnationem. Quam ultimam concessionem in usu fuisse S. Alberto testatur Molanus 2. Maii.*

Varia tamen excusant à dicendâ unicâ dumtaxat missâ, v. g. concessio Ecclesiæ in die Nativitatis, quo die 3. missas celebrare licet, ob multitudinem beneficii eo die à Deo nobis præstitam. Sic in Hispaniâ quandòque licitum erat in die animarum dicere plura sacra. Hanc concessionem si alicui indulgeat Ecclesia alio tempore, id non facit, nisi urgenti de causâ: puta ne fideles missâ careant die festo, ne aliqui illâ priventur ob templi arctitudinem, penuriam pecuniæ, sacerdotum &c. Unde Ecclesia concedens alteri talem potestatem concedendi scilicet potestatem binandi, semper addit, ne eam concedat nisi rarò, & urgentissimâ de causâ: quare in suis constitutionibus conformiter Illustriss. D. Castoriensis fol. 16. *quantâvis, ait, animi puritate quis instructus videatur, nequaquam tamen bis in die celebret, nisi ad hoc aut à sede Apostolicâ, aut à vobis habuerit potestatem. Qui autem eam habent à sede Apostolicâ, scire debent, quod eâ facultate uti non possint, nisi rarissimè, & ex gravissimis & urgentissimis causis, & nisi eæ causæ à Vicario Apostolico examinatæ & probatæ fuerint, & quidem in scriptis. Nec aliter ista facultas concessa intelligi debet, quàm*
juxta

Potestate binandi non est utendum nisi ex gravi causa.

juxta moderationem ab ipso Vicario Apostolico apponendam, cujus etiam Vicarii conscientia oneratur, ut non nisi ex urgentissimis causis, & ad breve tempus eâ uti permittat, idque non omnibus indifferenter quibus facultas communicata, sed paucis dumtaxat, eisque maturioris prudentiæ, ac zelû, & qui absolute necessarii sunt, nec pro quolibet loco, sed ubi gravis necessitas tulerit, facultatem quoad hoc communicatam approbet &c.

S E C T I O XIII.

De obligatione Fidelium audiendi Missam.

DICENDUM primò, cum cap. Missas de consecr. d. 1. *Missas die Dominico secularibus totas audire speciali ordine precipimus, ita ut ante benedictionem Sacerdotis egredi populus non presumat. Quod si fecerint, ab Episcopo publicè confundantur.* Unde patet, accedente Ecclesiæ totius sensu, esse peccatum mortale, diebus Dominicis & festis non audire sacrum, nisi justo impedimento quis excusetur. Porro auditio Missæ exigit, ut quis morali & Religioso modo Missæ intersit, quatenus interesse debet ad orandum, & sacrificio coöperandum, non ex sola curiositate, &c. Unde missam non audiunt ut oportet, qui bonâ missæ parte fabulantur, hùc & illuc voluntariè divagantur, & illa agunt, quæ Religiositati hîc requisitæ repugnant.

Ad auditionem Missæ requiritur quoque attentio, ut saltem attendere sufficienter possit, quid in Missa agatur: quo pacto non audiunt quoque missam, qui tempore missæ dormiunt, & alia huic intentioni contraria peragunt.

Dicendum 2. Missa hæc debet audiri integra, saltem ab Evangelio usque ad communionem, quæ & promprie dicitur *Missæ Fidelium*. Qui tamen vel alteri consecrationi abesset, non audiret sacrum, eò quòd in consecratione Sacrificium Missæ essentialiter confi-

stat. Nec totam missam audit, qui unam partem unius Sacerdotis audit, aliam alterius superaudit: uti nec ille, qui simul diversas Missæ partes à diversis Sacerdotibus dictas audit: unde illud nuperrimè condemnavit Ecclesia: *Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro, qui duas ejus partes: imò quatuor simul à diversis celebrantibus audit.* Porro idem est, sit ne Missa solemnis, an privata, ut huic præcepto satisfiat.

*Actiones
cum audi-
tione mis-
sæ compa-
ribiles.*

Dicendum 3. Licitum est, sub missâ audiendâ legere horas, & pœnitentiam injunctam. Ratio est, quòd recitatio horarum, non modò non obsit intentioni & attentioni ad auditionem missæ requisitæ, sed eas juvet, quatenus attentionem in Dei cultum dirigit. Idem est de lectione pœnitentiæ.

Confessio. Variant tamen, an tempore missæ liceat confiteri. Pro quo notandum est, sub missâ solemnâ pauco tempore confiteri, non impedire auditionem missæ, modò non fiat sub consecratione: non enim video, quomodò ille qui confitetur, simul habere possit debitam attentionem ad ea, quæ in sacrificio peraguntur. Unde qui magnâ missæ parte confessioni insistant, præcepto audiendi sacrum non satisfaciunt, quare aliam missam (si possunt) audire debent. Si verò non possint excusantur, non ideò præcisè, quasi obligationi audiendi missam satisfecerint, sed quòd confessione necessariâ, tamquam justo impedimento ab audiendâ missâ excusentur.

*Collectio
elemosynarum*

Dubitant quoque de collectoribus eleemosynarum tempore missæ, quos probabilior opinio excusat, eo quòd illorum ministerium, cum attentione debitiâ sufficienter stare possit, dum ad honorem Dei, & sustentationem pauperum eleemosynas congerunt, & simul satis percipere possint, quid in sacrificio fiat. Idem iudicium sit, de ministris missæ, ex choro quandoque abeuntibus, ut necessaria missæ præparent & acquirant.

*Exitus à
choro &c*

Dicendum 4. Excusant ab audiendo sacro impotentia, quâ fit, ut alicui omninò aut moraliter impos-
sibile

sibile sit, missam audire, v. g. si quis graviter decumbat, qui mare navigant, qui sunt in locis, ubi deest Sacerdotis copia; item qui sine gravi damno aut periculo, Missæ interesse nequeunt, v. g. si timeatur periculum vitæ, recidiva morbi, aut aliud grave damnum, sive in vitâ sive honore, sive in bonis fortunæ, unde excusantur, qui sine periculo infamiæ missæ interesse non possunt: si ad sacrum accedant, domi prædones metuunt, &c. Quæ omnia prudenti judicio sunt disjudicanda.

Excusat quoque lex charitatis, cui simul cum auditione missæ satisfieri non possit, v. g. si quis ægro inserviat, quem solum relinquere non possit: si occupetur extinguendo incendio, &c. Excusat quoque ratio officii, cui satisfacere nequeunt simul audiendo missam. Sic milites tempore missæ excubiis & stationibus licitè insistant; sic famuli in officinis fusoriis licitè tempore missæ persistunt suo operi, cum fornace semel accensâ, ex naturâ artis ad evadenda gravissima damna, operi suo debeant necessariò & permanenter insistere. De Pastoribus ovium aut jumentorum alia est ratio, cum vel possint tempore alterius missæ, si plures alibi fiant, alii substitui, vel non: si possint Heri alios substituere, omninò tenentur Pastores illi ad audiendum sacrum; aliàs si non possint alii substitui, ratione periculi gravis damni, aut etiam officii, possent tales excusari. Hoc tamen circa dicta observandum est, quòd sincerè considerandum sit periculum damni, lex charitatis, &c. Et an illis aliter succurri non possit, nisi omitendo missam. Deinde, an obligatio vitandi damni, scandali, legis charitatis obligationi præponderet, legi audiendæ missæ. considerando circumstantias concurrentes, & juxta earumdem considerationem judicium ferendum.

Dicendum 5. Qui ratione mercaturæ v. g. commorantur in partibus infidelium, ubi Sacerdotis copia deest, si justâ de causâ ibidem morentur, v. g. ad conservanda bona temporalia, vel causâ publicæ utilitatis,

Excusatio ab auditione Missæ.
Impotentia.

Lex charitatis.

Ratio officii.

Mercatores in partibus infidelium.

litatis, excusari possunt ab auditione missæ. Si tamen satis commodè in illis partibus audire missam possint (uti sæpè fit) omninò obligantur: uii etiam si æquè commodè, in aliis Catholicorum partibus mercari possint, quo casu omninò tenentur se eximere ab illis locis, ut Ecclesiæ præcepto satisfaciant, aliàs voluntariè illud prævaricari velle censerentur. Idem conformiter dicendum est, de servis & Ancillis servientibus Dominis hæreticis in hæreticorum partibus: qui si apud Catholicos æquè commoda seruitia habere possint, omninò eo divertere obligantur, etsi salarium apud hæreticos aliquantò excedat aliud, cum nihil prodest uniuersum mundum lucrari, & animæ suæ detrimentum sustinere, nec dari possit commutatio pro animâ suâ.

A P P E N D I X.

*De Sanctificatione Diei Festi.**Opera ser-
uilia.*

DICENDUM I. Etsi præcipua festi obligatio Missæ auditionem imponat, de qua egimus, tamen varia superaddit; ac in primis abstinentiam ab opere seruili. Dicuntur verò opera seruilia, quæ corporis commoditatibus inserviunt, v. g. arare, sutoriam agere, fabricare & alia opera mechanica. His adijunge mercari, & actus forenses. Scribere verò, venari recreationis causâ, piscari tali motivo, &c. Non censentur seruilia. Si verò ejusmodi principaliter ob quæstum & lucrum fiant, seruilia reputantur.

*An etiam
pictores.*

Audi tamen quid de pictoribus dicat Exim. D. Molanus l. 2. de imag. c. 71. in admonitione ad pingentes: *Nullus pictorum temerario ausu attentet Dies Sacros pingendo prophanare, quasi ei in Die Festo, ut scribere, sic & pingere liceat. Audio enim quosdam eo temeritatis venisse: Sed quia peccatum, dum negligitur,*
suo

suo pondere ad aliud trahit : Scio illos eosdem Paulo post Catholicae fidei naufragium perpeffos esse..... Consuetudo (Quae ut Innocentius III. est optima legum interpret) hanc licentiam pictoribus non admittit , ut istis novatoribus merito objici possit , quod est apud Esdram : QUAE EST HÆC RES MALA , QUAM VOS FACITIS , ET PROPHANATIS DIEM SABBATHI ? NUMQUID NON HÆC FECERUNT PATRES NOSTRI ? Et ADDUXIT SUPER NOS OMNE MALUM HOC ET SUPER CIVITATEM HANC. ET VOS ADDITIS IRACUNDIAM VIOLANDO SABBATHUM. Hæc ille , cujus authoritati magis auscultare malumus , quàm quibusdam laxitatum patronis pictores illos excusantibus.

Dicendum 2. Licite servilia opera fieri possunt Diebus Festis, ratione cultus divini uti & ratione gravis necessitatis; Sic serviliter licite laborant, in præparendo necessaria ad Dei cultum; Et si talia, si commodè possint, debeant quoque præveniri. Sic quoque ratione necessitatis, licite coquus condit cibos, aurigæ vehunt viatores, obsessi fossas faciunt, pugnant, &c. In dubio autem, an sit sufficiens causa eadem committendi, securius aditur superior, qui in illis justâ de causâ poterit dispensare. Hoc tamen usu didici, in observantia festorum hæreticos nostros, nos Catholicos sæpè confundere & antecellere.

Quando ea exercere liceat.

Dicendum 3. Etsi fideles talibus interesse non debeant, tamen peccant, si tali tempore ad tabernas crapulas, choræas divertunt. Unde laudabiliter varix regiones strictè inhibent, ne tempore Missæ, vesperarum, laudis, &c. Officiorum divinorum, pocula misceantur, aut tabernarii compositores recipiant. Moderata recreatio post Officia persoluta minimè est condemnanda, tamen ut olim dixit S. Cyrillus Alex. l. 8 in Joan. c. 5. *Quam plurimos Christianorum Diebus Festis, aut ludis illiberalibus, crapulae, choreis, aut aliis mundi vanitatibus deditos, cum Deo obsequium diligentius exhibere, cum Templo Dei frequentare, orationibus insistere, atque Ecclesiastico officio interesse*

Dies festus sanctificandus est, non prephanandus.

esse deberent, tunc maximè Deum suis dissolutissimè moribus irritare. Id ne est ò Christiani, celebrare Diem Festum, indulgere ventri, & inconcessis voluptatibus habenas laxare? . . . Diebus ad exercenda servilia opera concessis, unusquisque suo intensus est operi, & abstinet à crapulâ, ludis & vanitatibus: diebus autem Festis passim concurritur ad cauponam, ad ludos, ad spectacula, & choreas, in derisionem divini nominis & diei prævaricationem. Hæc ille.

*Honestæ
recreatio
licita.*

Quænam verò honesta recreatio dici debeat, declarat S. Chrysof. Hom. 8. de refur. ubi ait: *Ita Sanctorum Dierum Festivitas agi debet, ut relaxatione Corporum puritas non corrumpatur animorum, sed potius abstinentes ab omni luxu, ebrietate, lascivia, dantes operam sobriæ remissioni & Sanctæ sinceritati, id efficere tentemus, ut quidquid tunc corporali abstinentiâ non adipiscimur, mentium puritate quæramus.* Vide quæ alibi diximus de Choræis.

*Fabula
in templo.*

Dicendum 4. Festorum reverentiæ præjudicant, qui templa quidem adeunt, sed ut se mutuo saluent, ne dicam ad libidinem inflamment, qui ex curiositate cantui Ecclesiastico solùm intendunt, qui velut in foro fabulas miscent, &c. his ita intonat præfatus Doctor hom. 37. in Epist. ad Corinth. *Quid enim? Domus ad nudandum non habetis? Ecclesiam Dei contempnitis? si quis est, qui modestus, qui tacitus esse velit, corrumpitis? atqui dicitis jucundum esse colloqui cum familiari. Esto sane: non verò: sed domi, sed foris fiat. Ecclesia enim non differendi, sed discendi & orandi locus est.* Unde & Conc. Trid. sess. 22. inter alia jubet actiones omnes sæculares, vana atque prophana colloquia ab Ecclesiis eliminari. Videri quoque potest D. Chrysof. hom. 40. ad pop. digna lectu & ad rem nostram apposita. Sed hæc aliquando sæculi nostri perversitas, ut aliquando tragediæ attentius & decentius intersint, quàm admirando huic sacrificio: quo fit, ut quod omnibus est institutum ad salutem, plurimis vergat ad ruinam.

Dicendum 5. Sicuti tenetur Parochus diebus Dominicis

minicis & festis solemnibus plebem suam instruere salutaribus verbis: ita & subditi tenentur illis diebus eum audire. De obligatione illâ Parochi constat ex Conc. Trid. ses. 5. c. 2. ubi ita dicitur: *Archipresbyteri quoque Plebani, & quicumque Parochiales, vel aliâs curam animarum habentes, Ecclesias quocumque modo obtinent, per se vel alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem Dominicis & Festis solemnibus plebes sibi commissas pro sua & earum capacitate pascant salutaribus verbis, docendo quæ scire omnibus necessarium est ad salutem. Ne verò prætendat quispiam h'c non esse rigorosum Ecclesiæ præceptum Parochis datum, videndum est quid sequatur, dum addit continuò concilium: Id verò si quis eorum præstare negligat, etiamsi ab Episcopi jurisdictione quavis ratione exemptum se esse prætenderet: etiamsi Ecclesiæ quovis modo exemptæ dicerentur, aut alicui monasterio, etiam extra diocæsim existenti, forsân annexæ vel unitæ, modo re ipsa in Diocæsi sint, provida Pastoralis Episcoporum sollicitudo non desit, ne illud impleatur, parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Itaque ubi ab Episcopo moniti 3. mensium spatio muneri suo defuerint, per censuras Ecclesiasticas seu alias, ad ipsius Episcopi arbitrium cogantur, ita ut etiam, si ei sic expedire visum fuerit, ex beneficiorum fructibus alteri, qui id præstet, honesta aliqua merces persolvatur, donec principalis ipse respiciens officium suum impleat. Hucusque Concilium. Ex quibus clarè patet cujusvis Parochi stricta obligatio, in primis per se ipsos prædicare verbum Dei, nisi legitime impediatur, juxta hoc quod statuit idem Concilium ses. 24. c. 12. ref. dicens: *Omnes verò divinæ per se & non per substitutos, compellantur obire officia. Unde & S. Damasc. Epist. 5. Qui curam, ait; suscipiunt animarum, ipsi ministerium suum peragant, ipsi manipulos Domino representent: nam ipse ovem perditam diligenter quæsit, ipse invenit, ipse propriis humeris reportavit. Quid nos miseri & desides dicturi sumus, qui etiam pro ovibus nobis commissis curam impendere negligimus, & alius eas educandas tradimus.* Ex quo patet, quomodo*

Paro-

Quando
tenentur
subditi au-
dire con-
ciones.

Parochi illi minimè satisfaciant suæ obligationi, qui totum prædicationis munus vel vicariis vel aliis relinquunt.

Patet secundò, Parochos omnes ad prædicationis munus diebus Dominicis & festis solemnioribus esse obligatos. Et quamquam Conc. Trid. pœnam dictam illis solum imponat, qui 3. Mensium spatio muneri suo defuerint: non sequitur inde, quòd sint immunes à gravi culpâ, qui infra dictum temporis, terminum aliquando verba faciunt aut prædicant: eò quòd Ecclesia solum illam pœnam apponat tali negligentia, tamquam crassiori & intollerabiliori, prout ex appositis pœnis satis colligitur, quæ non nisi culpis enormibus solent apponi.

Hinc ex eodem concilio sequitur, quòd, qui vel unico die Dominico vel festo solemniori, sine ullo legitimo impedimento, prædicare negligit, esse culpabilem & contraire constitutioni Ecclesiæ; quæ contrarium profus statuit in eodem concilio. Quoties tamen graviter peccet differendo prædicationem Parochus, incertum est præcisè determinare. Regulam aliquam dat Bonacina de leg. 9. de observantia Sabb. puncto 2. §. 30. ubi rogat. *Quandonam mortaliter peccent Pastores verbi Dei prædicationem prætermittentes, & Resp. toties peccare, quoties populus graviter indiget prædicatione.* Et infra: *ego arbitror Pastorem mortaliter peccare, si uno integro mense continuo aut etiam si duobus vel tribus mensibus totius anni discontinuus non concionetur: Ratio est, quia hæc videtur materia gravis, non solum secundum se, sed etiam respectivè.* Ita ille. Hoc interim verius videtur, quòd hic non possit regula tam generalis statui, pro determinatione ejus, quando Parochus omittendo prædicationem mortaliter peccet: sed potius considerandum est, an subditi graviter indigeant instructione, prout alibi plus, alibi minus accidit, & ex ea consideratione pensari poterit gravitas obligationis prædicandi, & consequenter gravitas ejus omissionis. Ex quo fieri potest, quòd quis gravius peccet, qui

paucioribus vicibus, quam alius, prædicare negligit, si populus ejus instructione magis indigeat, quam populus alterius. Si tamen ad Sanctorum Patrum & Pastorum exempla quis respicere velit, comperiet clarissimè, eos instruendo populo semper fuisse intentissimos: sic de S. Augustino legimus, *Verbum Dei usque ad ipsam suam ægritudinem, imprætermisisse, & alacriter prædicasse*: Cujus hæc erat sententia serm. 3. de commun. *Quamvis assidue verbum Domini prædicamus, minus tamen reddimus, quàm debemus*. Hæc enim est obligatio Apostolica, de quibus legimus act. 5. *Omni die non cessabant in templo & circa domos, docentes & Evangelisantes Christum Jesum*. Aliàs in hoc puncto negligentes attendant hanc S. Basilii sententiam quam tradit in reg. brev. interrog. 48. ubi ait: *Cui docendi munus commissum est, is si annunciare neglexerit, perinde ut homicida judicatur*. Quod verò docendi munus Pastoribus Commissum sit, per se patet; quare S. Aug. Ep. 59. ad 9. qq. Paul. ad Eph. 4. in illud, *Dedit quosdam quidem Apostolos alios autem Pastores & Doctores*, illos eodem putat ut non alios Pastores, alios Doctores esse intelligamus, sed ideo cum prædixisset Pastores, subjunxisset Doctores: *Ut intelligerent Pastores ad officium suum pertinere doctrinam*. Si ergo Pastor annunciare neglexerit, perinde ut homicida judicatur, juxta illud, *Si non pavisti, occidisti, pavisti, idest Verbo Dei, in quo vivit homo, non in solo pane*.

Dicendum 6. Ex illa parochorum obligatione prædicandi diebus Dominicis & festis solemnioribus: sequitur obligatio subditorum ad audiendum verbum Dei eodem tempore, quo debet prædicari. Hæc enim obligationes prædicandi & audiendi, sunt reciproæ: & ut ait Aug. serm. 1. de divers. *Par docentem & discentem causa constringit*. Frustra enim teneretur Parochus prædicare, nisi subditi tenerentur audire. Sicuti enim Malach. 2. dicitur, *Labia Sacerdotis custodient scientiam*; ita & continuo additur, & *legem de ore ejus requirent*.

S E C T I O X I I

An liceat uno Die plures Missas celebrare.

DICENDUM primò, cum Alexandro Pontifice
 Cap. *sufficit* de consec. dist. 1. Sufficit sacer-
Doti unam missam in die unâ celebrare, quia Christus se-
mel passus est, & totum mundum redemit, & valdè fe-
lix est, qui unam dignè celebrare potest. Quidam tamen
unam pro defunctis faciunt, alteram de die, si necessè sit.
Qui verò pro pecuniâ aut adulationibus secularium unâ
die præsumunt plures celebrare missas, non existimo eva-
dere damnationem. Quam ultimam concessionem
in usu fuisse S. Alberto testatur Molanus 2. Maii.

Quot mis-
sas de die
celebrare
liceat.

Varia tamen excusant à dicendâ unicâ dumtaxat
 missâ, v. g. concessio Ecclesiæ in die Nativitatis,
 quo die 3. missas celebrare licet, ob multitudinem
 beneficii eo die à Deo nobis præstitam. Sic in His-
 paniâ quandòque licitum erat in die animarum dicere
 plura sacra. Hanc concessionem si alicui indulgeat
 Ecclesia alio tempore, id non facit, nisi urgenti de
 causâ: puta ne fideles missâ careant die festo, ne aliqui
 illâ priventur ob templi arctitudinem, penuriam pe-
 cuniæ, sacerdotum &c. Unde Ecclesia concedens alteri
 talem potestatem concedendi scilicet potestatem bi-
 nandi, semper addit, ne eam concedat nisi rarò, &
 urgentissimâ de causâ: quare in suis constitutionibus
 conformiter Illustriss. D. Castoriensis fol. 16. *quantu-*
vis, ait, animi puritate quis instructus videatur, nequa-
quam tamen bis in die celebret, nisi ad hoc aut à sede
Apostolicâ, aut à vobis habuerit potestatem. Qui autem
eam habent à sede Apostolicâ, scire debent, quod eâ fa-
cultate uti non possint, nisi rarissimè, & ex gravissimis
& urgentissimis causis, & nisi eæ causæ à Vicario Apo-
stolico examinatae & probatae fuerint, & quidem in scrip-
tis. Nec aliter ista facultas concessa intelligi debet, quàm
juxta

Potestate
binandi
non est
utendum
nisi ex gra-
vis causa.

juxta moderationem ab ipso Vicario Apostolico apponendam, cujus etiam Vicarii conscientia oneratur, ut non nisi ex urgentissimis causis, & ad breve tempus eâ uti permittat, idque non omnibus indifferenter quibus facultas communicata, sed paucis dumtaxat, eisque maturioris prudentiæ, ac xeli, & qui absolute necessarii sunt, nec pro quolibet loco, sed ubi gravis necessitas tulerit, facultatem quoad hoc communicatam approbet &c.

S E C T I O XIII.

De obligatione Fidelium audiendi Missam.

D I C E N D U M primò, cum cap. Missas de consecr. *Missæ tota quando sibi audienda,*
 d. 1. *Missas die Dominico secularibus totas audire speciali ordine præcipimus, ita ut ante benedictionem Sacerdotis egredi populus non præsumat. Quod si fecerint, ab Episcopo publicè confundantur.* Unde patet, accedente Ecclesiæ totius sensu, esse peccatum mortale, diebus Dominicis & festis non audire sacrum, nisi justo impedimento quis excusetur. Porro auditio Missæ exigit, ut quis morali & Religioso modo Missæ intersit, quatenus interesse debet ad orandum, & sacrificio coöperandum, non ex sola curiositate, &c. Unde missam non audiunt ut oportet, qui bonâ missæ parte fabulantur, hùc & illuc voluntariè divagantur, & illa agunt, quæ Religiositati hîc requisitæ repugnant.

Ad auditionem Missæ requiritur quoque attentio, ut *Attentia audientis missam,*
 saltem attendere sufficienter possit, quid in Missa agatur: quo pacto non audiunt quoque missam, qui tempore missæ dormiunt, & alia huic intentioni contraria peragunt.

Dicendum 2. Missa hæc debet audiri integra, saltem *Integralitas missæ,*
 ab Evangelio usque ad communionem, quæ & propriè dicitur *Missæ Fidelium.* Qui tamen vel alteri consecrationi abesset, non audiret sacrum, eò quòd in consecratione Sacrificium Missæ essentialiter confi-

stat. Nec totam missam audit, qui unam partem unius Sacerdotis audit, aliam alterius supraaudit: uti nec ille, qui simul diversas Missæ partes à diversis Sacerdotibus dictas audit: unde illud nuperrimè condemnavit Ecclesia: *Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro, qui duas ejus partes: imò quatuor simul à diversis celebrantibus audit.* Porro idem est, sit ne Missa solennis, an privata, ut huic præcepto satisfiat.

*Actiones
cum audi-
tione mis-
sæ compa-
ribiles.*

Dicendum 3. Licitum est, sub missâ audiendâ legere horas, & pœnitentiam injunctam. Ratio est, quòd recitatio horarum, non modò non obsit intentioni & attentioni ad auditionem missæ requisitæ, sed eas juvet, quatenus attentionem in Dei cultum dirigit. Idem est de lectione pœnitentiæ.

Confessio.

Variant tamen, an tempore missæ liceat confiteri. Pro quo notandum est, sub missâ solemnè pauco tempore confiteri, non impedire auditionem missæ, modò non fiat sub consecratione: non enim video, quomodò ille qui confitetur, simul habere possit debitam attentionem ad ea, quæ in sacrificio peraguntur. Unde qui magnâ missæ parte confessioni insistent, præcepto audiendi sacrum non satisfaciunt, quare aliam missam (si possunt) audire debent. Si verò non possint excusantur, non ideò præcisè, quasi obligationi audiendi missam satisfecerint, sed quòd confessione necessariâ, tamquam justo impedimento ab audiendâ missâ excusentur.

*Collectio
et elemosina*

Dubitant quoque de collectoribus eleëmofynarum tempore missæ, quos probabilior opinio excusat, eo quòd illorum ministerium, cum attentione debitâ sufficienter stare possit, dum ad honorem Dei, & sustentationem pauperum eleëmofynas congerunt, & simul satis percipere possint, quid in sacrificio fiat. Idem iudicium sit, de ministris missæ, ex choro quandoque abeuntibus, ut necessaria missæ præparent & acquirant.

*Exitus è
choro &c*

Dicendum 4. Excusant ab audiendo sacro impotentia, quâ fit, ut alicui omninò aut moraliter impos-

sibile

fibile sit, missam audire, v. g. si quis graviter decumbat, qui mare navigant, qui sunt in locis, ubi deest Sacerdotis copia; item qui sine gravi damno aut periculo, Missæ interesse nequeunt, v. g. si timeatur periculum vitæ, recidiva morbi, aut aliud grave damnum, sive in vitâ sive honore, sive in bonis fortunæ, unde excusantur, qui sine periculo infamiæ missæ interesse non possunt: si ad sacrum accedant, domi prædones metuunt, &c. Quæ omnia prudenti iudicio sunt disjudicanda.

Excusat quoque lex charitatis, cui simul cum auditione missæ satisfieri non possit, v. g. si quis ægro inserviat, quem solum relinquere non possit: si occupetur extinguendo incendio, &c. Excusat quoque ratio officii, cui satisfacere nequeunt simul audiendo missam. Sic milites tempore missæ excubiis & stationibus licitè insistent; sic famuli in officinis fusoriis licitè tempore missæ persistunt suo operi, cum fornace semel accensâ, ex naturâ artis ad evadenda gravissima damna, operi suo debeant necessariò & permanentè insistere. De Pastoribus ovium aut jumentorum alia est ratio, cum vel possint tempore alterius missæ, si plures alibi fiant, alii substitui, vel non: si possint Heri alios substituere, omninò tenentur Pastores illi ad audiendum sacrum; aliàs si non possint alii substitui, ratione periculi gravis damni, aut etiam officii, possent tales excusari. Hoc tamen circa dicta observandum est, quòd sincerè considerandum sit periculum damni, lex charitatis, &c. Et an illis aliter succurri non possit, nisi omittendo missam. Deinde, an obligatio vitandi damni, scandali, legis charitatis obligationi præponderet, legi audiendæ missæ. considerando circumstantias concurrentes, & juxta earumdem considerationem iudicium ferendum.

Dicendum 5. Qui ratione mercaturæ v. g. commorantur in partibus infidelium, ubi Sacerdotis copia deest, si iustâ de causâ ibidem morentur, v. g. ad conservanda bona temporalia, vel causâ publicæ utilitatis,

Excusatio ab auditione Missæ.

Impotentia.

Lex charitatis.

Ratio officii.

Mercatores in partibus infidelium.

litatis, excusari possunt ab auditione missæ. Si tamen satis commodè in illis partibus audire missam possint (uti sæpè fit) omninò obligantur: uii etiam si æquè commodè, in aliis Catholicorum partibus mercari possint, quo casu omninò tenentur se eximere ab illis locis, ut Ecclesiæ præcepto satisfaciant, aliàs voluntariè illud prævaricari velle censerentur. Idem conformiter dicendum est, de servis & Ancillis servientibus Dominis hæreticis in hæreticorum partibus: qui si apud Catholicos æquè commoda servitia habere possint, omninò eo divertere obligantur, etsi salarium apud hæreticos aliquantò excedat aliud, cum nihil prodest univèrsum mundum lucrari, & animæ suæ detrimentum sustinere, nec dari possit commutatio pro animâ suâ.

A P P E N D I X.

De Sanctificatione Diei Festi.

DICENDUM I. Etsi præcipua festi obligatio Missæ auditionem imponat, de qua egimus, tamen varia superaddit; ac in primis abstinentiam ab opere servili. Dicuntur verò opera servilia, quæ corporis commoditatibus inserviunt, v. g. arare, sutoriam agere, fabricare & alia opera mechanica. His adjunge mercari, & actus forenses. Scribere verò, venari recreationis causâ, piscari tali motivo, &c. Non censentur servilia. Si verò ejusmodi principaliter ob quæstum & lucrum fiant, servilia reputantur.

Opera servilia.

Audi tamen quid de pictoribus dicat Exim. D. Molanus l. 2. de imag. c. 71. in admonitione ad pingentes: *Nullus pictorum temerario ausu attentet Dies Sacros pingendo prophanare, quasi ei in Die Festo, ut scribere, sic & pingere liceat. Audio enim quosdam eo temeritatis venisse: Sed quia peccatum, dum negligitur,*
su

An etiam pictores.

suo pondere ad aliud trahit : Scio illos eosdem Paulo post Catholicæ fidei naufragium perpeffos esse..... Con-suetudo (Quæ ut Innocentius III. est optima legum inter-pres) hanc licentiam pictoribus non admittit , ut istis no-vatoribus merito objici possit , quod est apud Esdram : QUÆ EST HÆC RES MALA , QUAM VOS FACITIS , ET PRO-PHANATIS DIEM SABBATHI ? NUMQUID NON HÆC FECERUNT PATRES NOSTRI ? Et ADDUXIT SUPER NOS OMNE MALUM HOC ET SUPER CIVITATEM HANC. ET VOS ADDITIS IRACUNDIAM VIOLANDO SAB-BATHUM. Hæc ille , cujus authoritati magis auscul-tare malumus , quàm quibusdam laxitatum patro-nis pictores illos excusantibus.

Dicendum 2. Licite servilia opera fieri possunt *Quando ea exerce-re liceat.* Diebus Festis, ratione cultus divini uti & ratione gravis necessitatis; Sic serviliter licite laborant, in præparendo necessaria ad Dei cultum; Et si talia, si commodè pos-sint, debeant quoque præveniri. Sic quoque ratione necessitatis, licite coquus condit cibos, aurigæ vehunt viatores, obfessi fossas faciunt, pugnant, &c. In dubio autem, an sit sufficiens causa eadem committendi, securius aditur superior, qui in illis justâ de causâ poterit dispensare. Hoc tamen usu didici, in obser-vantia festorum hæreticos nostros, nos Catholicos sæpè confundere & antecellere.

Dicendum 3. Etsi fideles talibus interesse non de-beant, tamen peccant, si tali tempore ad tabernas crapulas, choræas divertunt. Unde laudabiliter variæ regiones strictè inhibent, ne tempore Missæ, ve-sperarum, laudis, &c. Officiorum divinatorum, po-cula misceantur, aut tabernarii compositores reci-piant. Moderata recreatio post Officia perfoluta minimè est condemnanda, tamen ut olim dixit S. Cyrillus Alex. l. 8 in Joan. c. 5. *Dies festus sanctifi-candus est, non prophana-dus.* *Quam plurimos Chri-stianorum Diebus Festis, aut ludis illiberalibus, crapulae, choreis, aut aliis mundi vanitatibus deditos, cum Deo ob-sequium diligentius exhibere, cum Templo Dei frequenta-re, orationibus insistere, atque Ecclesiastico officio inter-esse*

esse deberent, tunc maximè Deum suis dissolutissimis moribus irritare. Id ne est & Christiani, celebrare Diem Festum, indulgere ventri, & inconcessis voluptatibus habenas laxare? . . . Diebus ad exercenda servilia opera concessis, unusquisque suo intensus est operi, & abstinere à crapulâ, ludis & vanitatibus: diebus autem Festis passim concurritur ad cauponam, ad ludos, ad spectacula, & choreas, in derisionem divini nominis & diei prævaricationem. Hæc ille.

Honestâ
recreatio
licita.

Quænam verò honesta recreatio dici debeat, declarat S. Chrysostr. Hom. 8. de refut. ubi ait: Ita Sanctorum Dierum Festivitas agi debet, ut relaxatione Corporum puritas non corrumpatur animorum, sed potius abstinentes ab omni luxu, ebrietate, lascivia, dantes operam sobriæ remissioni & Sanctæ sinceritati, id efficere tentemus, ut quidquid tunc corporali abstinentiâ non adipiscimur, mentium puritate quæramus. Vide quæ alibi diximus de Choræis.

Fabula
in templo.

Dicendum 4. Festorum reverentiæ præjudicant, qui templa quidem adeunt, sed ut se mutuo salutent, ne dicam ad libidinem inflamment, qui ex curiositate cantui Ecclesiastico solum intendunt, qui velut in foro fabulas miscunt, &c. his ita intonat præfatus Doctor hom. 37. in Epist. ad Corinth. Quid enim? Domus ad nungandum non habetis? Ecclesiam Dei contempnitis? si quis est, qui modestus, qui tacitus esse velit, corrumpitis? atqui dicitis jucundum esse colloqui cum familiari. Esto sane: non vetò: sed domi, sed foris fiat. Ecclesia enim non differendi, sed discendi & orandi locus est. Unde & Conc. Trid. ses. 22. inter alia jubet actiones omnes sæculares, vana atque prophana colloquia ab Ecclesiis eliminari. Videri quoque potest D. Chrysostr. hom. 40. ad pop. digna lectu & ad rem nostram apposita. Sed hæc aliquando sæculi nostri perversitas, ut aliquando tragediæ attentius & decentius intersint, quàm admirando huic sacrificio: quo fit, ut quod omnibus est institutum ad salutem, plurimis vergat ad ruinam.

Dicendum 5. Sicut tenetur Parochus diebus Dominicis

minicis & festis solemnibus plebem suam instruere salutaribus verbis: ita & subditi tenentur illis diebus eum audire. De obligatione illâ Parochi constat ex Conc. Trid. ses. 5. c. 2. ubi ita dicitur: *Archipresbyteri quoque Plebani, & quicumque Parochiales, vel aliâs curam animarum habentes, Ecclesias quocumque modo obtinent, per se vel alios idoneos, si legitimè impediti fuerint, diebus saltem Dominicis & Festis solemnibus plebes sibi commissas pro sua & earum capacitate pascant salutaribus verbis, docendo quæ scire omnibus necessarium est ad salutem. Ne verò prætendat quispiam h'c non esse rigorosum Ecclesiæ præceptum Parochis datum, videndum est quid sequatur, dum addit continuè concilium: Id verò si quis eorum præstare negligat, etiamsi ab Episcopi jurisdictione quavis ratione exemptum se esse prætenderet: etiamsi Ecclesiæ quovis modo exemptæ dicerentur, aut alicui monasterio, etiam extra dioccesim existenti, forsân annexæ vel unitæ, modo re ipsa in Diocesi sint, provida Pastoralis Episcoporum sollicitudo non desit, ne illud impleatur, parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Itaque ubi ab Episcopo moniti 3. mensium spatio muneri suo defuerint, per censuras Ecclesiasticas seu alias, ad ipsius Episcopi arbitrium cogantur, ita ut etiam, si ei sic expedire visum fuerit, ex beneficiorum fructibus alteri, qui id præstet, honesta aliqua merces persolvatur, donec principalis ipse respiscens officium suum impleat. Hucusque Concilium. Ex quibus clarè patet cujusvis Parochi stricta obligatio, in primis per se ipsos prædicare verbum Dei, nisi legitimè impediatur, juxta hoc quod statuit idem Concilium ses. 24. c. 12. ref. dicens: *Omnes verò divinæ per se & non per substitutos, compellantur obire officia. Unde & S. Damasc. Epist. 5. Qui curam, ait; suscipiunt animarum, ipsi ministerium suum peragant, ipsi manipulos Domino representent: nam ipse ovem perditam diligenter quaesivit, ipse invenit, ipse propriis humeris reportavit. Quid nos miseri & desides dicturi sumus, qui etiam pro ovibus nobis commissis curam impendere negligimus, & aliis eas educandas tradimus. Ex quo patet, quomodo**

Paro-

Quando tenentur subditi audire conciones.

Parochi illi minimè satisfaciant suæ obligationi, qui totum prædicationis munus vel vicariis vel aliis relinquunt.

Patet secundò, Parochos omnes ad prædicationis munus diebus Dominicis & festis solemnioribus esse obligatos. Et quamquam Conc. Trid. pœnam dictam illis solùm imponat, qui 3. Mensium spatio muneri suo defuerint: non sequitur inde, quòd sint immunes à gravi culpâ, qui infra dictum temporis, terminum aliquando verba faciunt aut prædicant: eò quòd Ecclesia solùm illam pœnam apponat tali negligentiae, tamquam crassiori & intollerabiliori, prout ex appositis pœnis satis colligitur, quæ non nisi culpis enormibus solent apponi.

Hinc ex eodem concilio sequitur, quòd, qui vel unico die Dominico vel festo solemniori, sine ullo legitimo impedimento, prædicare negligit, esse culpabilem & contraire constitutioni Ecclesiæ; quæ contrarium prorsus statuit in eodem concilio. Quoties tamen graviter peccet differendo prædicationem Parochus, incertum est præcisè determinare. Regulam aliquam dat Bonacina de leg. 9. de observantia Sabb. puncto 2. §. 30. ubi rogat. *Quandonam mortaliter peccent Pastores verbi Dei prædicationem prætermittentes, & Resp. toties peccare, quoties populus graviter indiget prædicatione.* Et infra: *ego arbitror Pastorem mortaliter peccare, si uno integro mense continuo aut etiam si duobus vel tribus mensibus totius anni discontinuis non concionetur: Ratio est, quia hæc videtur materia gravis, non solùm secundum se, sed etiam respectivè.* Ita ille. Hoc interim verius videtur, quòd hic non possit regula tam generalis statui, pro determinatione ejus, quando Parochus omittendo prædicationem mortaliter peccet: sed potius considerandum est, an subditi graviter indigeant instructione, prout alibi plus, alibi minus accidit, & ex ea consideratione pensari poterit gravitas obligationis prædicandi, & consequenter gravitas ejus omissionis. Ex quo fieri potest, quòd quis gravius peccet, qui

paucioribus vicibus, quam alius, prædicare negligit, si populus ejus instructione magis indigeat, quam populus alterius. Sitamen ad Sanctorum Patrum & Pastorum exempla quis respicere velit, comperiet clarissimè, eos instruendo populo semper fuisse intentissimos: sic de S. Augustino legimus, *Verbum Dei usque ad ipsam suam ægritudinem, imprætermisisse, & alacriter prædicasse*: Cujus hæc erat sententia serm. 3. de commun. *Quamvis assidue verbum Domini prædicamus, minus tamen reddimus, quam debemus*. Hæc enim est obligatio Apostolica, de quibus legimus act. 5. *Omni die non cessabant in templo & circa domos, docentes & Evangelisantes Christum Jesum*. Aliàs in hoc puncto negligentes attendant hanc S. Basilii sententiam quam tradit in reg. brev. interrog. 48. ubi ait: *Cui docendi munus commissum est, is si annunciare neglexerit, perinde ut homicida judicatur*. Quod verò docendi munus Pastoribus Commissum sit, per se patet; quare S. Aug. Ep. 59. ad 9. qq. Paul. ad Eph. 4. in illud, *Dedit quosdam quidem Apostolos..... alios autem Pastores & Doctores*, illos eodem putat ut non alios Pastores, alios Doctores esse intelligamus, sed ideo cum prædixisset Pastores, subjunxisse Doctores: *Ut intelligerent Pastores ad officium suum pertinere doctrinam*. Si ergo Pastor annunciare neglexerit, perinde ut homicida judicatur, juxta illud, *Si non pavisti, occidisti*, pavisti, idest Verbo Dei, in quo vivit homo, non in solo pane.

Dicendum 6. Ex illa parochorum obligatione prædicandi diebus Dominicis & festis solemnioribus: sequitur obligatio subditorum ad audiendum verbum Dei eodem tempore, quo debet prædicari. Hæc enim obligationes prædicandi & audiendi, sunt reciproæ: & ut ait Aug. serm. 1. de divers. *Par docentem & discentem causa constringit*. Frustra enim teneretur Parochus prædicare, nisi subditi tenerentur audire. Sicui enim Malach. 2. dicitur, *Labia Sacerdotis custodient scientiam*; ita & continuo additur, *& legem de ore ejus requirent*.

Obl.

Obligationem hanc imponit illis idem concilium
 fef. 24. c. 4. ubi dicitur, *Moneat Episcopus populum di-*
ligenter; teneri unumquemque Parochia suae interesse,
ubi commodè id fieri potest, ad audiendum verbum Dei.
 Ex quo clarè patet populum non impeditum legiti-
 mè, teneri ad audiendum verbum Dei, idque eo
 certè tempore, quo illud tenetur prædicare Paro-
 chus, puta diebus Dominicis & Festis solemnioribus,
 cum (uti dixi) obligationes illæ sint reciprocae & mu-
 tuæ. Neque verum est, ut quidam somniant, con-
 cilium per to teneri solum dare admonitionem, quid
 fieri conveniat, cujus planè contrarium docet Conc.
 Mediol. 6. tit. de Parochiis in admonit. de fræq. paroch.
 dum ita scribit: *Nuper S. Tridentina Synodus æcumenica ab*
Episcopis fideles, non solum hoc moneri voluit, ut fre-
quenter ad proprias Parochiales Ecclesias, saltem Domini-
cis diebus Festisque accedant, sed etiam illud diligenter
ostendit, unumquemque teneri, ubi commodè fieri potest,
Parochia suae interesse, ad audiendum verbum Dei, ac
proinde id præterea statuit à Parochis animarumque curato-
ribus inter Missarum solemnias, aliquid ex iis, quæ in
missa leguntur, exponi, & sanctissimi illius Sacrificiï
mysterium aliquod explanari, plebes sibi commissas salu-
taribus verbis pasci, eademque doceri, quæ scire omni-
bus necessarium est ad salutem; in lege Domini erudiri, &
S. eloquia illis explanari, tum in unaquaque Ecclesiâ Pa-
rochiali, pueros fidei rudimentis instrui. Hactenus Cõn-
 cilium. Ex quo satis colligitur stricta obligatio fidelium
 ad audiendum verbum Dei, saltem Dominicis festif-
 que diebus, si non sint legitimè impediti. Inio anti-
 quitus tam stricta erat hæc audiendi verbi Dei obliga-
 tio ab Ecclesia indieta, ut hæc fuerit Concilii Car-
 thag. 4. constitutio: *Sacerdote Verbum faciente in Eccle-*
lesiâ, qui egressus de auditorio fuerit, excommunicetur.
 Obligatio illa audiendi verbum Dei eo major est,
 quo verbum Dei magis necessarium est animæ spirituali
 educationi & conservatiõni: nam ut ait Innoc. III. in
 Con. Later. c. 10. *Sicut corpus materiali sic anima spirituali*

ob offensam Dei, spectat ad charitatem, quam violatam studet restaurare: pœnitentia de peccato quia Deo injuriosum est, spectat ad justitiam, quatenus injuriam Deo illatam restituere & compensare satagit.

*Remissio
mortalis.*

Dicendum tertio, secundum sententiam Dei ordinariam peccatum mortale non potest remitti sine pœnitentia. Clarè illud tradit Conc. Trid. sess. 14. c. 4. ubi docet motum contritionis omni tempore necessarium fuisse ad remissionem peccatorum. Quæ quidem debet esse pœnitentia formalis in eo, qui habet conscientiam peccati mortalis, ubi rursus docet S. Synodus, ad remissionem talis peccati necessariam esse detestationem peccati, & novæ vitæ propositum. Aliud est de illo, qui inculpabiliter se ignorat esse in statu peccati mortalis, poterit ille sine formali detestatione & pœnitentiâ justificari, cum de se alybeat totum id, quod ad amicitiam Dei recuperandam est necessarium.

*Omnia
peccata
deletri possunt
per
pœnitentiam.*

Dicendum quarto, quæcumque peccata, quantumcunque gravia, possunt deleri per pœnitentiam. Peccatum tamen in Spiritum S. dicitur esse irremissibile, eo quòd difficulter remittatur, vel quod illi, qui agnitam veritatem oppugnant, rardò convertantur & communiter ad pristina revertantur. Unde & D. Thomas hoc loco ait, *erroneum esse asserere, esse aliquod peccatum in hac vitâ, de quo quis penitere non potest.* De quo rursus postea.

*Unum
mortale
non potest
remitti si-
ne alio.*

Dicendum quinto, non potest remitti unum peccatum mortale sine remissione alterius de lege Dei ordinaria, quidquid aliqui anxie inquirant de extraordinaria. Ratio est, quod peccatum mortale non remittatur nisi per infusionem gratiæ, gratia autem cuilibet peccato mortali directè repugnat, & illud excludit. Deinde aliàs posset quis esse filius Dei per gratiam, & filius diaboli per peccatum mortale.

*Est remissio
sancul-
am ma.*

Dicendum sexto, post remissionem culpæ sæpè malus natus pœnæ temporalis. Patet hoc ex dicto

Nathan

Nathan prophetæ ad Dávid 2. Reg. 12. ubi dixerat, *net luenõ*
transtulit Dominus peccatum tuum, id est pœnam æternam *da pœna.*
 condonavit, sed illam vertit in temporalem, aufe-
 rendo filium. Idem docet Con. Trid. sess. 6. c. 14. &
 sess. 14. can. 12. ubi dicit: *Si quis dixerit totam pœ-*
nam simul cum culpâ remitti semper à Deo ... anathema
fit. Deinde inors est pœna peccati originalis, quam
 baptisati etiam sustinere debent. Etsi verò Deus dum
 remittit culpam, fiat nobis amicus, tamen amici re-
 missâ offensâ, quandoque exigunt satisfactionem.

Dicendum septimò, peccatum veniale remittitur *Remissio*
 per pœnitentiam saltem virtualementem, non item habi- *venialis.*
 tualem, quæ & in dormientibus esse potest. Non
 tamen requiritur expressa & formalis pœnitentia,
 cùm neque ad remissionem mortalis illa requiratur,
 dum memoriæ non occurrit. Sacramentalia verò,
 etsi remittere possint peccata venialia ex opere ope-
 rantis, quatenus fidem & pœnitentiam in illis exci-
 tant, quibus adhibentur; tamen non remittunt illa *Sacramen-*
 ex opere operato, quòd Sacramentis est proprium & *talium*
 singulare: imò aliàs non facilè concipi posset, quo- *uu.*
 modò Sacramentalia non essent Sacramenta. Sacra-
 mentalia autem censentur, *Oratio Dominica, Confiteor,*
unio pectoris, aspersio aquæ benedictæ, eleëmofyna, co-
mestio panis benedicti, benedictio Episcopi, vel Abbatis
consecrati, &c.

Peccata venialia non solent remitti sine mortalibus, *Venialia*
 eo quòd peccata venialia non remittantur, nisi infu- *non remittuntur sine*
 sione gratiæ, quæ expellit mortalia. Unde patet & *ne sacra-*
 ratio, quare unum veniale remitti possit sine alio, eo *libus.*
 quòd gratia non opponatur continuo onni veniali. *Potes*
 Perstat tamen illud D. August. Epist. 48. sub finem, *unum ve-*
Nec quemquam putes ab errore ad veritatem, vel à quoquam *niale re-*
seu magno, seu parvo peccato ad correctionem sine pœniten- *missis sine*
tia posse transire. *also.*

S E C T I O II.

De reviviscentiâ peccatorum per pœnitentiam remissorum.

*Quomodo
peccata
redeant.*

DICENDUM primò, peccata semel remissa non redeunt secundum se neque reatu, neque pœnâ, redeunt tamen ratione ingratitude. Ratio prioris est, quod homo à peccatis per pœnitentiam mundetur, purgetur, dealbetur, &c. Neque remissio peccati est conditionata pendens à conditione non amplius peccandi, sed absoluta. Hinc ait Benedict. XI. extrav: *inter cunctas* de privileg. ubi ait: *Absurdum esse, ut quis peccata per pœnitentiam dimissa, rursus debeat confiteri, & ut debitor liberatus adhuc maneat ad solvendum obligatus.*

Probatur posterius, eo quòd remissio peccati sit summum Dei beneficium, quod per subsequens peccatum parvi pendit, adeoque tunc quasi peccatum antea remissum, censetur redire: & hoc sensu intelligendi sunt SS. PP. docentes peccata remissa, per subsequens peccatum, redire.

*Revivif-
centia o-
perum.*

Dicendum 2. Opera mortificata reviviscunt per pœnitentiam, sive consequuntur suum effectum, quem antea ob aliquod impedimentum non poterant consequi. Pro cujus intelligentia prænotandum est opera alia dici *viva*, quæ fiunt ab homine in gratia existente: alia *mortua*, quæ fiunt ab homine extra statum gratiæ: & *mortificata*, quæ quidem fiunt ab homine in gratia constituto, sed ob peccatum subsequens non sortiuntur suum effectum. Opera ergo mortificata, ne frustrentur omninò suo præmio, remanent in divina acceptatione, adeo ut sublato impedimento præmientur. Et quidem reviviscere ultra dispositionis gratiam, est omnino verisimile: cum ultra gratiam quæ præsentis dispositioni competit, alia correspondens operibus reviviscentibus sit admittenda: aliàs semper deberent dici manere mortificata:

*Opera vi-
va.*

Mortua.

*Mortifi-
cata.*

Imo

Imo videntur reviviscere secundum totam gratiam operibus illis correspondentem, cum Deus cuique operi bono suam gratiam sublato obice impertiatur.

Dicendum 3. Opera mortua, non possunt reviviscere, cum numquam vixerint per gratiam. De congruo tamen promereri possunt ejusmodi opera dona temporalia, divitias, famam, &c. Quomodo juxta S. Aug. l. 5. de civit. c. 15. Deus remuneravit Romanos amplitudine imperii.

Opera verò mortificata reproborum vero simili-^{Opera re-}ter non pereunt, sed reponuntur in thesauro Eccle-^{proborum.}sia, per Ecclesiam applicanda.

S E C T I O III.

Undenam detur Virtus Pœnitentiæ & quomodo.

D ICENDUM primò, Virtus Pœnitentiæ, uti est ^{Pœnitentia est à Deo.} omnis vera virtus, à Deo sit oportet. *Perditio tua ex te Israël, tantummodo in me auxilium tuum,* ait Oseas c. 13. & S. Bernardus serm. 1. Pentec. *Initium,* ait, *revertendi ad Deum Pœnitentia est, quam sine dubio Spiritus operatur, non noster, sed Dei.* & rursus de grat. & lib. arb. *Lapsus,* ait, *Ex voluntate homo non aequè ex voluntate resurgere jam liberum habet, quia etsi datum fuit voluntati posse stare ne caderet, non tamen resurgere, sicaderet.* Non enim tam facile quis valet exire de fovea, quam facile in eam labi. Ex quo palam fit, quod ^{Abstinerè à vitio est facilius, quam ex illis resurgere.} difficilius homini sit virtus veræ pœnitentiæ, quam à peccatis abstinencia, etsi ad utrumque sit opus Dei gratiâ. Adquæ ita S. Fulgentius l. 1. ad Monim: *Prævenit,* ait, *gratia Dei impium, ut fiat justus: subsequitur justum, ne fiat impius. Prævenit cœcum, ut lumen quod non invenit, donet. Subsequitur videntem, ut lumen quod contulit, servet. Prævenit elisum, ut surgat, subsequitur elevatum ne cadat.*

Dicendum 2. Cum per peccatum ratio humana

*Modus
quo Deus
det pœna
iustitiam.*

obtenebretur, dum supercecidit ignis peccati, & non videt solem iustitiæ, & insuper obduretur peccatis anima peccatoris: Deus est, qui illuminat cæcos, & aufert cor lapideum, ut donet carneum, tenebras dispellens, & cordis duritiam emolliens. Hoc fit, cum nobis ob oculos ponit peccata nostra, & contra faciem nostram, ut peccatorum sceditatem considerantes, salutari Pœnitentiâ crimina nostra detestemur. Unde S. August. l. 8. confess. c. 7. *Constituendas me ante faciem meam, ut viderem, quam turpis essem.* Et Psalm. 118. *cogitavi vias meas & converti pedes meos in testimonia tua.*

*Pœnitentia
virtus
non est
a teo faci-
lis.*

Dicendum 3. Pœnitentiæ virtus, non est omnibus adeo facilis, ut Deus offerat gratiam veræ pœnitentiæ omnibus peccatoribus: falsum quoque est, quod illam ultrò offerat, neque sit multo tempore vel labore requirenda, sed illi dumtaxat consentiendum. Deus enim miseretur, cui voluerit. Deinde, si tam obvia cuique pœnitentiæ gratia, quare tam anxie à Deo rogat Ecclesia, *Ut ad veram Pœnitentiam nos perducere dignetur?* quare tam sollicitè petimus, *Deus converte nos?* Quid enim stultius, quàm orare id, quod in nostrâ est potestate? aliter & modestius S. August. in Psalm. 84. *Nonne ille, qui te vocavit aversum, ipse præstitit, ut convertereris? noli ergo tibi arrogare, nec ipsam conversionem, quia nisi te ille vocaret fugientem, non posses converti.* Propterea & ipsius conversionis beneficium Deo tribuens Propheta orat & dicit: *Deus tu convertens vivificabis nos. Et non quasi nos ipsi sponte, sine misericordia tua convertimur ad te & tu vivificabis nos: sed tu convertens vivificabis nos: ut non solum vivificatio nostra à te sit, sed etiam ipsa conversio, ut vivificemur.* Vide quæ ad rem præsentem diximus de justificatione.

SECTIO IV.

An Pœnitentia sit Sacramentum.

DICENDUM primo, Cum Conc. Trid. sess. 14. *Sacramen-*
 can. 5. *Si quis dixerit, in catholica Ecclesia Pœnitentiam non esse verè & propriè Sacramentum pro fidelibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, à Christo Domino nostro institutum, anathema sit.* Quo Canone damnatur Novatus Episc. African. Qui nullum volebat post Baptisma relapsis reconciliandi remedium, sed solam Dei misericordiam illis esse expectandam: quem errorem postmodum mitigare stultuit, Dicens hoc solum se intelligere de lapsis in crimina graviora. Hunc pro parte secuti sunt Lutherani & Calvinistæ, abnegantes Pœnitentiæ Sacramentum, illudque confundentes cum Baptismo memoriâ repetito, quo peccata omnia remittantur: quâ ratione volunt Baptisma vocari *Sacramentum Pœnitentiæ*: quem errorem condemnat idem Conc. can. 2. Rationem præbet c. 2. ubi ait: *Ceterum hoc Sacramentum multis rationibus à baptismo differre dignoscitur. Nam præterquam quod materiâ & formâ, quibus Sacramenti essentia perficitur, longissimè dissidet: constat certè, Baptismi ministrum judicem esse non oportere, &c.* Dicitur verò Baptisma aliquando Sacramentum Pœnitentiæ, non cujusvis, sed ejus, quæ ante Baptisma agi oportet, de qua dicitur act. 2. *Pœnitentiam agite, & Baptisetur unusquisque vestrum.*

*Differrentia
 Baptismi
 & Pœnitentiæ.*

*Quomodo
 Baptis-
 mus dicitur
 Pœnitentiæ.*

Dicendum 2. Institutum est hoc Sacramentum Joan. 20. ubi Christus Discipulis ait eis insufflando: *Accipite Spiritum Sanctum quorum & miseritis peccata, remittuntur eis, &c.* Hic enim instituitur ritus externus, quo inter homines peccata dimittere possunt Apostoli, & eorum in Sacerdotio successores. Signa autem illa externa tenent se tam ex parte ministri,

*Quomodo
 Pœnitentiæ Sacramentum
 si institutum.*

quam ex parte pœnitentis, de quibus postea sigillatim. Quod autem dictis verbis non detur solummodo potestas prædicandi, definit Conc. Trid. sess. 14. can. 3. ubi ait: *Si quis dixerit verba illa Domini salvatoris: Accipite Spiritum Sanctum quorum remisistis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, &c. Non esse intelligenda de potestate remittendi & retinendi peccata in Sacramento pœnitentiæ, sicut Ecclesia Catholica ab initio semper intellexit, detorsit autem contra institutionem hujus Sacramenti, ad auctoritatem prædicandi Evangelium, anathema sit.*

*Necessitas
Pœnitentiæ.*

Dicendum 3. Sacramentum pœnitentiæ, non est in re necessarium ad salutem, uti constat in parvulis post susceptum baptisma discedentibus, & in adultis qui non sunt lapsi in mortale. Illis tamen qui post baptisma in mortale lapsi sunt, necessarium est in re vel in voto, quale importatur in desiderio generali, servandi omnia præcepta divina, inter quæ est præceptum pœnitentiæ.

*Nomina
Pœnitentiæ.*

Ut autem sequentia melius intelligantur, notandum est, quòd Sacramentum hoc variis nominibus soleat appellari, ut puta, *Pax, reconciliatio, secunda post naufragium tabula, lapsorum remedium, impositio manus, communio*, ex eo quòd ad Ecclesiam per pœnitentiam admitterentur, & ad communionem fidelium, & quod lapsis pax & venia per illam redonaretur.

SECTIO V.

De formâ Pœnitentiæ.

Forma Pœnitentiæ.

DICENDUM primò, Ad formam hujus Sacramenti requiruntur verba propriè dicta, nec sufficit Scriptura, nutus aut aliud quodvis signum. Sic videmus quoque ex dispositione juris, aliquas sententias non valere, nisi fiant scripto; Ita nec hæc sententia valet, nisi fiat verbis, quod à voluntate Christi

Christi

Christi provenit, quam voluntatem Ecclesiæ traditio & praxis manifestat. Unde docentes olim, licitum esse quærere absolutionem ab absentibus in scriptis, Clemens 8. condemnavit tamquam docentes dogma falsum, scandalosum, &c.

Dicendum 2. forma hujus Sacramenti juxta Conc. Trid. ses. 14. c. 3. est hæc: *Ego te absolvo*, &c. Preces autem aliæ, quæ secundum morem Ecclesiæ laudabiliter adjunguntur, ad formæ essentiam non pertinent, nec ad ministracionem hujus Sacramenti sunt necessariæ, ut ibidem docet Concilium. Ubi notandum non requiri necessariò *to ego*, nec *tò omnibus*, nec juxta quosdam *à peccatis tuis*, unde aliqui totam formæ essentiam absolvi docent in voce *absolvo*, quod in his circumstantiis, satis significat remitti à Sacerdote peccata. Quod etsi fortè verum sit, tamen juxta præscriptum Ecclesiæ forma illa erit præferenda.

Dicendum 3. Sensus hujus formæ, *Ego te absolvo*, &c. est hic: *Ego tibi remitto peccata, quantum est ex parte meâ, vel ex parte Sacramenti, vel ex parte ministerii & officii mei, quod exerceo*. Hinc, quia peccata non possunt remitti, nisi infusione gratiæ, ideo significat quoque talis forma, Sacerdotem conferre gratiam remissivam peccati. Hoc dicto sensu forma semper obtinet suam veritatem etsi pœnitens non sit dispositus. Ex quo etiam patet, quomodo Sacerdos verè remittat peccata, sed ut est minister Dei, qui solus propriâ potestate peccata dimittit, unde quæsitum, *Quis potest peccata dimittere nisi solus Deus?* Marci 2.

Dicendum 4. forma illa cadere potest in peccata aliàs prævie remissâ ratione contritionis. Item dari potest sub conditione. Ratio est, quòd peccata semel remissâ, possint iteratò & sæpius remitti, quatenus Sacerdos vice Christi sæpius remittere potest jus, quod habet ad alteri indignandum, eumque puniendum, & peccata dimittere: uti professionem Religiosam renovans Religiosus, potest cedere juri sæpius etiam, ad ineundum matrimonium. Ubi tamen illud recte.

*Sensus for-
ma.*

*Remissio
peccati
alias re-
missio*

recte notant aliqui, remissionem peccati non esse sitam nudè in tali cessione, sed etiam in affectu aliquo positivo ejus qui offensus est ad alterum: quo fit, ut affectus ille sæpe augeri possit, atque adeo idem sæpè remitti. Hinc aliqui eo sæpius remissionem petunt, quo sentiunt affectum offensi magis intendi.

*Ab solutio
sua conditio.
tione.*

Probarur quoque posterius, quia potest quis absolvi sub conditione de præsentia vel præterito, si quid v. g. subsit: non tamen potest sub conditione de futuro, eò quòd effectus formæ pœnitentiæ non possit suspendi, adeòque nec pendere à conditione futura. Neque idèò promiscuè conditionatè absolvendum est, sed solùm occurrente necessitate. Unde qui promiscuè absolvunt sub conditione, mortaliter peccant. Rationem ejus dat Hesselius Catechism. p. 2. cap. 6. dum ait: *Gravius multo peccant, qui sic dicunt: absolvo te, si tu es pœnitens; si tu es capax absolutionis; aut si ego possim, aut quantum in me est, &c. Sacrilegium est hoc dicere & præterquam quòd hoc modo à præscripto Ecclesiæ & Evangelicis verbis recedatur, etiam ministrum ipsum hoc debium facit, an Sacramentum Christi contulerit & pœnitentem an receperit.* Imò nequidem in casu dubii olim absolvebatur sub conditione, sed semper absolutè, ut refert Morinus lib. 10. Pœnit. cap. 12. Denique si omnes promiscuè sub conditione liceret absolvere, munus Confessarii foret facillimum, nullis periculis obnoxium, cujus tamen contrarium est manifestum. Videri potest Zf-tius in 4. Dist. 15. parag. 3.

*Forma
Pœnitenti-
æ est sit
actus pœnit-
æ l. 5. po-
te-est
pœnitentiæ
deprecatio-
ria.*

Dicendum 5. forma hæc est actus verè judicialis, non tantum declaratoria, quòd peccata sint remissa, uti expresse definit Con. Trid. sess. 14. c. 6. Inde tamen non sequitur, quòd forma hujus Sacramenti non possit esse deprecativa, si talis institueretur ab Ecclesia. Imò teste Morino l. 8. de pœnit. c. 12. ait sese Romæ interrogasse Græcum præsidem ibidem existentem, de forma illorum, & quòd hanc receperit: *Ipsi Domine, remitte, dimitte, condona peccata hujus N. quia tua est*

est potentia, tuum regnum, Patris & filii, &c. Idem variis potest confirmari, unde absolutionis forma, sæpe nuncupatur *oratio, rogatio, &c.*

Nec refert formam hanc esse judicialem, quia profertur à Sacerdote tamquam iudice subalterno, efficaciter deprecante, supremum iudicem, pro absolutione pœnitentis: verè etenim & ille absolvit, qui aliquem absolvit, sed cum respectu ad superiorem. Neque talis solum rogat conferri veniam peccatorum, verum & significat quoque se illam conferre, uti fit in forma Extremæ-Uctionis: unde implicite saltem etsi non expresse significat se remittere quoque judicialiter peccata: adeò ut in forma deprecativa sensus sit, *Absolvat te Deus, sed per meum ministerium.* Denique, quando Flórentinum & Trident. Concilium præscribunt formam judicariam & minimè deprecativam, non assignant formam essentialem & omninò ad valorem Sacramenti necessariam, sed formam cui se debeant omnes conformare,

S E C T I O VI.

De Materia Pœnitentiæ.

D ICENDUM primò. Materia remota & circa ^{Materia Pœnitentiæ remota sunt peccata.} quam versatur forma, sunt peccata: mortalia quidem materia necessaria, venialia sufficiens. Versatur autem Sacramentum hoc circa peccata, sicut Medicina circa morbos, ignis circa lignum, ut eadem tollat & consumat. Quomodo autem peccata sæpè remissa, possint quoque esse materia hujus Sacramenti, jam iam diximus.

Dicendum 2. Materia proxima hujus Sacramenti ^{Proxima materia:} sunt actus pœnitentis, Contritio Confessio & satisfactio. Patet ex Conc: Trid. sess. 14. c. 3. & can 4. ubi ita ait: *si quis negaverit ad integram & perfectam peccatorum remissionem requiri 3. actus in pœnitente,* quasi

*Quid sit
esse quasi
materiam*

quasi materiam Sacramenti pœnitentiæ, videlicet contritionem, confessionem & satisfactionem, quæ tres pœnitentiæ partes dicuntur &c. anathema sit. Porro dicuntur illa à Concilio *quasi materia*: non quòd vera materia non sint: sed quòd non sint materia ita grossa & materialis uti aqua in baptismo, oleum in confirmatione, panis in Eucharistiâ &c.

*Quomodo
Pœnitens
non sibi
remittat
peccata,
etsi ponat
partes Sa-
cramenti.*

Nec ideo admitti debet, quod pœnitens sibi remittat peccata, dum ponit partes Sacramenti remissioni peccatorum, eò quòd totam vim tales partes accipiant à formâ absolutionis, & virtute clavium, & ab illis constituuntur in esse sacramentali. Unde etsi pœnitens ponat partes Sacramenti, non tamen per illas partes dicitur conferre remissionem peccati, sed ille qui formam addit, quique solus dicitur esse minister, pœnitente solùm subministrante materiam: nec enim ille, qui materiam ministrat, potest dici eatenus minister: aliàs pistor deberet dici minister Eucharistiæ, qui ministrat panem.

*Partes
Pœnitentiæ
sunt
sensibiles*

Dicendum tertio, prædictæ partes, ut constituunt hoc Sacramentum, sunt quoque sensibilia: de confessione & satisfactione constat. Contritio autem, etsi videatur interius latere in animâ: tamen ut est pars Sacramenti pœnitentiæ, sic exterius debet patet fieri per confessionem & alia doloris signa, adeò ut, si alicui sacerdoti per divinam revelationem innotescerent peccata alicujus, de quibus quoque alter doleret; absque eò quòd dolor ille ullo externo signo manifestaretur, non posset sacerdos taliter dolentem absolvere.

SECTIO VII.

De Contritione.

*Quid sit
Contritio.*

DICENDUM primò, *Contritio est dolor animi ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero*: Ita Conc. Trid. sess. 14. c. 4. debet autem

autem contritio esse *Dolor animi*, idest partis rationalis, non solum sensitivæ. Debet quoque detestari peccatum, non solum proponi nova vita, nec solum *terreri minis legis*. Propositum quoque illud debet esse *serium & efficax*, in tantum ut excludat voluntatem peccandi. Requiritur hic insuper propositum confitendi & satisfaciendi saltem implicitum, cum requiratur hic votum præstandi ea, quæ ad dignam Sacramenti pœnitentiæ perceptionem exiguntur. Propositum verò non peccandi de cœtero, videtur debere esse expressum & formale, cum à Conc. Trid. expressè distinguatur à dolore & detestatione, quæ tale propositum implicitè complectuntur; Non tamen requiritur reflexa cognitio talis propositi, cum multa soleat homo proponere, quæ tamen homo reflexè & signatè non nescit sese proponere. Sufficit ergo tale propositum quale in aliis voluntatis actibus formalibus debet reperiri.

Quale debeat esse propositum in contritione.

Dicendum 2. Alia est Contritio perfecta, alia imperfecta sive attritio. *Quomodo differant Contritio & attritio, conantur explicare Theologi, nec unquam ita clare possunt, ut animus scrupulosus conquiescat*, ait quidam. Alii enim volebant attritionem differre à contritione, sicut fœtus ab homine: Alii ut gradum remissum ab intensiori: Alii, quòd contritio deberet oriri ex amore Dei benevolo, attritio ex timore pœnæ. Nos autem, qui ut statim probabitur, censemus nullam attritionem esse sufficientem, ut cum Sacramento justificet, nisi ex amore Dei prodeat, docemus attritionem distingui à contritione, quòd Contritio procedat ex amore Dei perfecto, attritio verò ab imperfecto. Quid sit amor perfectus, videri potest in dictis de Charitate.

Contritio perfecta & imperfecta.

Differentia Attritionis à Contritione.

Dicendum 3. Ad Sacramentum pœnitentiæ non requiritur contritio perfecta. Ratio est 1. Quòd cum contritio perfecta sit actus maximè arduus & rarus, pauci pœnitentes possent absolvi. 2. quòd aliàs pœnitentia

Non requiritur hic Contritio perfecta.

nitentia

nitentia non esset Sacramentum mortuorum, sed vivorum 3. Quod alia opinio enervet vim hujus Sacramenti, quæ est reconciliare hominem Deo. 4. Conc. Trid. sess. 14. c. 4. dicit contritionem aliquando hominem Deo reconciliare, antequam Sacramentum pœnitentiæ suscipiat, quæ verba satis indicant, id non semper fieri. Quomodo verò non omnis charitas justificet, videri potest in materia de charitate. Unde quando ad pœnitentiæ sacramentum exigitur contritio, intelligi potest saltem imperfecta.

S E C T I O VIII.

An Contritio salutaris possit esse sine Charitate.

*Contritio
debet esse
supernatur.
talit.*

SUPPONIMUS primò, Attritionem salutarem & ad Sacramentum sufficientem, debere necessariò esse supernaturalem, cum sit propinqua ad justificationem dispositio, & ut ait Concilium Trid. sess. 14. cap. 3. *Sit donum Dei, & Spiritus Sancti impulsus.*

Supponimus secundò, Attritionem illam continere odium vitæ anteaactæ & peccatorum detestationem: Omne autem odium oriri ex affectu ad oppositum ejus quod odinus.

Supponimus tertio conjunctam huic attritioni necessariò esse spem veniæ: Spem verò sine charitate saltem imperfecta esse non posse alibi declaratum est.

Supponimus quarto, Attritionem illam debere esse adeò efficacem, ut voluntatem peccandi excludat, ut docet Concilium Trid. loco supra citato.

*Salutaris
attritio
non potest
omni cha-
ritate de-
stituta.*

His ergo suppositis, dicendum primò, Attritionem salutarem omni prorsus Charitate non posse destitui: Probatum ex Scripturâ 2. cor. 7. ubi Apostolus ait: *Quæ secundum Deum tristitia est pœnitentiæ ad salutem stabilem operatur*: Ex quo deducimus

mus

mus, formidolosam attritionem, pœnitentiam ad salutem stabilem non operari, cum non sit tristitia secundum Deum, sed secundum nos ipsos, & oritur directè ex amore proprio, de quo latius in sequentibus.

Idem docet Scriptura Sacra Epist. 1. ad cor. 13. ubi Apostolus & Martyrium, & distributiones omnium bonorum in pauperes sine charitate posse prodesse negat, quem Scripturæ locum de actuali charitate intelligit D. Augustinus Serm. 53. de tempore.

Denique id satis confirmant præallata in 1. 2. Scripturæ loca, quæ in omnibus actibus Dei charitatem exigunt, quæ actus in Dei gloriam referantur: prout est ad Collos. 3. & 1. Cor. 10. de quibus latè egimus agendo in 1. 2. Consentiant & SS. Patres passim omnes, præcipuè S. Augustinus, qui innumeris pœnè locis idem confirmat, ex quibus accipe sequentia: In primis serm. 7. de temp. *Pœnitentiam, ait, certam non facit, nisi odium peccati & amor Dei.*

Et Tract. 6. in Joannem respiciens ad Apostoli locum 1. cor. 13. ubi charitatem deprædicat, de qua ante, ita subdit. *I Nunc Donate & clama: disertus sum: i nunc & clama: doctus sum: quantum disertus, quantum doctus? numquid linguis Angelorum locutus es? & tamen si linguis Angelorum loquereris, charitatem autem non habeas, audies æra sonantia Cymbala tinnientia. Sed inquit habeo Sacramentum: verum dicis Sacramentum divinum est: habeas baptisma, & ego confiteor: sed quid idem Apostolus dicit? Si sciero omnia Sacramenta, & habuero Prophetiam & omnem fidem ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum.*

Idem asserit sermone 3. de natali Domini: vos ait, modò debetis satis amare Deum, & à timore jam ad dilectionem transire, quia sic legimus in Evangelio de peccatrice illa, cui multum dimittitur, multum diligit: & ideo DEBETIS multum diligere Deum. Ubi notandum S. Doctorem agere de charitate actuali & sermonem dirigere ad pœni-

Probatur
ex Scriptura
1474.

Ex S. Aug.
gustino,

pœnitentes sese ad justificationem disponentes, cum Paulo ante ita dicat : *Ad vos loquor pœnitentes, qui pœnitentiam in Ecclesia accepistis, & agitís : perseverate in fœtu, in compunctiõne, &c.*

Denique manifestè S. Doctor formidolosam attritionem proscrit ut insufficientem cum Sacramento, dum clarissimè docet, solum gehennæ meum non excludere voluntatem peccandi, quod tamen necessario exigit Concilium Trid. sess. 14. c. 3. ut attritio sit salutaris. Loca verò illa hoc §. adducam.

Ex S. Bernar-
nardo.

Idem sentit Doctor Mellifluus variis locis, signanter Epistolâ 111. ubi ita ait : *Sola Charitas est, quæ ab amore sui & mundi avertere potest animum & in Deum dirigere.* Et sermone 5. in octava Paschæ. *Sola (charitas) Castificat animum, sola purgat intentionem.* Variis locis idem tradit S. Doctor : Charitatis quoque necessitatem exigit in attritione S. Thomas à Villa nova Sermone in Dominicâ Passionis, dum ita loquitur attritionem describens : *De peccato (dolor) non de damno vel de infamiâ, vel de turpitudine peccati : sed dolendum est de peccato, prout est offensa Dei, sic ut etiam si nullum incommodum de peccato proveniret, neque esset infernus, aut judicium, neque aliquis sciret, etiam displiceret peccatum, quia Deus fuit offensus..... nam ut ait Clemens, vera contritio ex amore Dei debet procedere non ex timore aut amore sui. Unde Augustinus : oportet pœnitentem non solum Deum timere judicem, sed & justum diligere. Et hoc valde advertere debet peccator.*

S. Bernar-
dinus Sen.

Ejusdem sententiæ clarè est S. Bernardinus senensis ex Ordine Minorum : hîc enim tom. 3. in tractatu confessionis requirit, ut confessio sit pura, id est, *ex timore, ait, non servili, sed filiali vel saltem initiali, quia timor servilis non est in charitate, non dico perfectâ, sed necessariâ ad salutem : sine charitate impossibile est placere Deo.* Et ostenso in quo timor servilis situs sit, addit : quod si bonum fiat ex tali timore, non tamen fiat bene. Denique subdit, quod si peccata solum timore plorent & confiteantur, nihil illis prosit, quia, ait, *solum est timor*

mor

mor sine charitate. Idem docet de amore contereente, quòd causa contritionis debeat esse dilectio. Et in Apocalypf. c. 1. v. 17. in illud, *noli timere*, ita ait: *quartus timor est servilis, quando timore pœnæ cessat quis à peccatis, de quo dicit Augustinus, qui timet serviliter, regnat in eo peccandi potestas & voluntas.* Et clarius tom. 1. serm. 12. a. 2. c. 2. ubi ita scribit: *Ex his apertè elici potest, quod qui conteritur principaliter propter timorem inferni & non propter amorem Dei, non est in statu salutis, quia non dolet amore Dei, sed amore sui, ut si cessaret damnatio ex perpetrata culpâ, cessaret & contritio illa. Sed secundum Scotum in 4. dist. 20. licèt ad veram contritionem concurrat timor humilians, debet tamen concurrere amor inflammans.* Quæ omnia scotistico discipulo recolligenda relinquimus.

Eandem sententiam confirmat ratio, ex ipso Concilio Tridentino desumpta, cujus in hac parte sensum specialiter indagabimus infra; quæ est ejusmodi: ex supposito quarto patet, attritionem a deo debere esse efficacem, ut voluntatem peccandi excludat, sed attritio formidolosa, voluntatem peccandi excludere se solâ non potest, ergo est insufficientis.

Minor, quam totis viribus oppugnant aduersarii, probanda est: sed ante omnia notandum, duplicem esse alicujus rei exclusionem, positivam unam, aliam negativam. *Negativa* est mera absentia rei, quæ dicitur excludi. *Positiva* vero est talis rei absentia, quæ præsentem aliâ re per quam dicitur excludi, repugnet eam adesse. Prima est improprie dicta exclusio, cum exclusio aliquid positivum sonet, & illa in solâ negatione, absentia scilicet, absolvatur. Requiritur ergo inter illud, quod aliud positivè excludere dicitur, & illud aliud, quod excluditur, aliqua incompatibilitas si ve repugnantia, quâ fit, ut unâ re positâ, alia ut secum incompatibilis excludatur. Exemplo res fiet clarior: v. g. si lac album desinat esse dulce, dulcedo, non potest dici excludi per albedinem, quæ nullam habet cum dulcedine repugnantiam aut incompatibilitatem,

sed per amaritudinem excludi dicitur dulcedo. Idem evenit, in cogitatione & volitione alicujus rei, per illam enim aliquando cessare posset voluntas peccandi, non ideo tamen propriè dici posset cogitationem illam positivè excludere voluntatem peccandi, sed merè id occasionaliter accidit, ut fieret per somnum aut distractionem. Requiritur ergo repugnantia aliqua inter excludens positivè & id, quod positivè dicitur excludi.

Quod ergo formidolosa attritio se solâ non possit excludere voluntatem peccandi positivâ & propriâ exclusionem, probatur 1. auctoritate D. Augustini l. 2. cont. advers. leg. c. 7. ubi ita loquitur. *Prohibitio peccati, quod est lex, auget profectò desiderium peccati, quod non extinguitur, nisi contrario DESIDERIO RECTÈ FACIENDI, ubi fides PER DILECTIONEM operatur.*

Et iterum in Psalm. 118. *Timor iste, quo non amatur justitia, sed timetur pœna, servilis est, & ideo non crucifigit carnem.*

Rursum Epist. 144. *Inaniter putat victorem se esse peccati, qui pœna timore non peccet.*

Et in Ps. 77. *Videntur, inquit, ambulare in lege Dei, sed nolunt ambulare; non enim ex corde faciunt, ex corde enim nullo modo fieri potest, quod fit formidine pœna, non amore justitiæ.*

Deinde serm. 19. de N. D. c. 9. *Si timore gehennæ non facis malum, nondum perfectus es: est quidem in te fides, gaudeo fidei tuæ, sed timeo malitiæ tuæ.*

Idem tradit l. de natura & grat. c. 57. ubi ait: *Qui non amore justitiæ se sentit abstinere ab opere peccati, nondum liber est, nec alienus à voluntate peccandi.*

Hicce adde illud ejusdem Doctoris generale axioma quod tradit l. 21. De civitate Dei c. 16. *Tunc vitia deputanda sunt, cum Dei amore vincuntur.*

Rationem hujus sententiæ assignat Epist. 144. *Quod qui gehennas metuit, non peccare metuat, sed ardere.*

Quin imò, inimicum justitiæ vocat, qui timore pœnæ non peccat; & amicum ejusdem, qui ejus amore

amore à peccato abstinere, uti docet Epist. citatâ.

Clarissimè idem tradit l. 6. Musicæ c. 16. ubi disertè *Delectatio & suavitas æternorum est Augustino charitas.* docet, voluntatem peccandi, quæ nihil est aliud, nisi inordinatus amor creaturæ, non posse excludi nisi aliquâ suavitate æternorum bonorum, quæ suavitas & delectatio nihil aliud est Augustino, quam aliqua Dei propter se dilectio, ut docet locis innumeris idem Doctor. Verba ejus hæc sunt *Hoc esse arbitror, quod agitur in his virtutibus* (scilicet Cardinalibus, de quibus est sermo) *Quæ ipsa conversione animam purgant. Non enim amor temporalium rerum expugnaretur, nisi aliquâ suavitate æternarum.* Virtutes ergo ipsæ juxta S. Doctorem non purgant animam, nisi ipsâ conversione: Quid autem est conversio animæ ad Deum aut ad æterna, nisi quædam charitas, quæ animus convertitur ad illud, quod amat? Notandum denique, dicere eundem S. Patrem, amorem temporalium scilicet inordinatum amorem sæculi in omni peccato tam interno quam externo inclusum, nullatenus expugnari aut excludi posse, nisi suavitate æternorum: & quid aliud Augustino suavitas illa, nisi amor & charitas, quæ contemptâ cupiditate sæculi dulcescit æterna?

Quæ omnia S. P. Augustini testimonia, etsi alia plurima adferre possem, satis innuunt animo non præoccupato, voluntatem peccandi, excludi non posse solâ pœnæ formidine, sed amore justitiæ, cum non excludatur nisi desiderio rectè faciendi, ubi fides per dilectionem operatur; cum timor ille non crucifigat carnem cum concupiscentiis ejus, nec timore pœnæ obtineri possit victoria, nec ex corde in viâ Dei ambulari, si solo timore à peccatis recedatur.

Quæ in speciem videntur hisce repugnare, postmodum in refellendis adversæ partis argumentis discutientur.

Probatur verò ulterius ex ipsâ ratione, solo timore non posse excludi voluntatem peccandi. Primò quidem, quòd etsi talis timor gehennæ v. g. aliquandò *Ex ratione talis timor dñi*

*rectè ori-
tur ex
amore sui*

non habeat annexam voluntatem peccandi, potest tamen eandem habere annexam: ratio est, quòd talis timor directè oriatur ex amore sui: quare enim pœnam timeo, nisi quia carnem diligo, cui timeo pœnam infligi? amor autem ille sine dubio annexam habere potest voluntatem peccandi: quidni & ille timor, qui directè ex tali amore pullulat?

*Non est
repugnan-
tia inter
peccatum
& timo-
rem solum*

Secundò, ut ante prænotatum est, ad exclusio- nem alicujus propriè dictam, requiritur aliqua repugnantia aut contrarietas, inter excludens & id quod excluditur: ex quo illud consequitur, quod prætendimus, eò quòd nulla sit repugnantia inter voluntatem peccandi & ejusmodi timorem. Pro- batur assertio: quia ratio formalis peccati mortalis sita est in contemptu saltem interpretativo amicitiae divinæ; cum illa autem ratione timor ille nullam habet repugnantiam, non magis quam ipse amor sui, ex quo directè timor nascitur. Patet clarissimè, quia potest quis timere gehennam & contemnere interim Legislatorem Deum, peccatis gehennam intermi- nantem: Deinde potest quis gehennas timere, & in- terim delectari venere, &c.

*Solus
amor re-
pugnat
peccato.*

Talem ergo repugnantiam cum voluntate peccati ejusque formali ratione, habet solus amor, qui ani- mum ad Deum convertit, a quo per peccatum aver- titur, qui amicitiam Dei considerat, cujus contemp- tum peccatum induxit, prout illum inportat & se- cum subinfert.

Opponit quispiam primò ad primam confirmati- onem sententiæ nostræ ex S. Augustino l. 2. contra adversarium legis c. 7. adductam, & ait, *quod quam- vis verba illa videantur probare voluntatem, sive ut Aug: loquitur desiderium peccandi non possè excludi per timorem sed per amorem: non ita tamen clare hoc præstant, quin si cum toto contextu conferantur evasioni sit locus.* Ve- rùm hic omninò fallitur. Clarissimè id patet ex ipso contextu, ex quo patrocinium quærit: dicto enim, *prohibitio enim peccati &c.* ita sequitur: *hoc au- tem*

tem non præstat littera jubens ; sed Spiritus juvans , non est ergo Lex , sed gratia , non V. T. in servitutem generans quod est Agar , sed novum in quo non sunt ancillæ filii sed libera. . . . Bona est ergo lex quæ hoc dicit , sed ubi non adest vivificans Spiritus , hæc ipsa lex quam bonam dicit , occidit. Quia peccati virtus est , cum per illam operatur omnem concupiscentiam , inflammando prohibitionem : quod non extinguitur per jubentem litteram timore pœnæ , sed per juvantem Spiritum dilectione justitiæ. Ex quo clarè patet , apertam esse S. Præsulis doctrinam , desiderium peccandi non extinguì , nisi contrario desiderio rectè faciendi , ubi fides per dilectionem operatur : hoc autem desiderium non præstat Nisi gratia , nisi spiritus juvans , lex nova , per juvantem spiritum dilectione justitiæ. Dicere autem hîc aliud esse , Lex amoris & ipse amor , aliud amor , aliud gratia , novum testamentum , est à Sancti Patris mente apertè deviare. Nam ut ait l. 4. ad Bonif. c. 5. *Quid gratia , nisi inspiratio dilectionis , ut cognita Sancto amore faciamus ?* Et rursus : quid S. Augustino novum testamentum , nisi amor seu lex amoris , dum ait l. cont. Adimant. c. 17. *Hæc est brevissima & apertissima differentia duorum testamentorum , timor & amor ?* Deinde , ecquid apertius & pro sententiâ datâ solidius , nisi dicere : *Desiderium peccandi non extinguitur , nisi desiderio rectè faciendi , &c.* Quod idem est , ac si dicat : desiderium peccandi numquam excluditur , nisi per amorem ? si aliud quidpiam quisquam intendat , vim infert clarissimis S. Augustini verbis , adeoque qui hîc ex contextu evasionem quærit , arctias pro nostrâ sententiâ se implicat & decertat. Totius quidem capituli principale intentum est , uti & libri , asserere quòd Deus sit author legis veteris , quòd eadem sit bona , simul tamen ostendere ejusdem insufficientiam , & adstruere gratiæ & dilectionis necessitatem ad eandem adimplendam.

Objices 2. Posse dari desiderium ita efficax beatitudinis , ut vi illius velim efficaciter removere omne

illud, quod retardat desiderantem à consecutione beatitudinis, quale est peccatum. Idem quoque opponunt de timore, qualis dari posset adeò efficax, ut voluntatem peccandi se solo excludat: Imo hoc aperte docet Concilium Tridentinum. Ad quæ Respondeo: in primis posse dari ejusmodi desiderium adeo efficax ut prætenditur, lubens admitto, si desiderium illud vivificetur per aliquem amorem, qui solus peccatum excludit. Idem dico de timore illo, quem fingunt ita efficacem. Quid verò doceat Tridentinum in hoc puncto, declarabo speciali §. Hoc interim addo, posse aliquando per tale desiderium & per talem timorem excludi voluntatem peccandi, verum non positivâ exclusione: ad illam enim requiritur aliqua repugnantia inter excludens & exclusum, qualis non est inter timorem illum, & peccandi voluntatem, ut superius confirmatum est: neque talis repugnantia admittenda est inter tale desiderium & peccandi voluntatem, quod clarè patet ex eo, quòd quis possit sperare & desiderare beatitudinem, & tamen de facto mortaliter peccare. Spes enim quæ est efficax desiderium beatitudinis, non habet contrarietatem cum peccato mortali, ejusque voluntate, cum illa cum spe simul consistat, sed tantum spes repugnat cum desperatione simulive vitio, ratione cujus spes dicitur positivè excludi, dum intrat desperatio aut aliud simile oppositum spei vitium.

*Quomodo
spes dica-
tur esse de-
siderium
efficax*

Instabis: ut quid ergo spes dicitur *desiderium efficax*, nisi quia adeò firmum, ut omnia impedimenta beatitudinis removeere possit? Respondeo: spem Theologicam necessariò exigere charitatem aliquam, pluribus ostendi agendo de spe. Deinde spes ideo dicitur desiderium efficax, quòd non sit tantum aliqua velleitas, sed absolurum in beatitudinem desiderium, vel etiam, quia innititur divinæ promissioni & bonitati, quæ omnipotens est, & efficacissima, quâ ratione spes quoque dicitur firma &c.

Ne qui-

Oppones ulterius: potest dari timor adeò
efficax

efficax, ut excludat peccatum externum, ergo dari potest adeò efficax, ut excludat quoque internum siue voluntatem peccandi. Quòd autem timor excludere possit peccatum externum, probat expressè Doctor Angelicus: dicens timorem manum cohibere, etsi non animum. Ad illa ita respondemus, nequidem per solum timorem excludi posse positivè peccatum externum: quod vel inde colligitur, quòd stante timore gehennæ, possit in nobis exurgere tam vehemens in peccatum externum, præsertim illecebrosus, ut puta luxuriæ affectus, ut etiam stante tali timore, illud committamus.

Petes: Ex quo ergò fiat, quòd timentes pœnam v. g. gehennam, se aliquando à peccato tam interno quàm externo cohibeant? Resp. hoc non timoris efficaciam, sed affectui sæpe conjuncto adscribendum esse. Pro quo notandum, plerumque cum timore concurrere & conjungi amorem aliquem ad bonum, quod est oppositum malo quod timetur: v. g. timeo infamiam incurrere per peccatum ad quod inclinor seu inducor: timore illo infamiam à peccato illo abstineo, & voluntatem illam abjicio, non quod timor ille infamiam sit ita efficax ut illa excludat, sed hoc fit ratione affectus ad famam, qui affectus oppositus est infamiam quam timeo, & ideo excludit affectus ille ad famam omne id, per quod infamiam possem incurrere, quale est peccatum. Tota ergo efficacia in excludendo peccato, est in tali affectu, minimè verò in timore; adeo ut voluntas peccandi tali timore excludi dici posset ad summum, ut causa occasionalis & per accidens, prout aliquando voluntas illa excludi posset, per somnum, per distractionem, &c.

Illud ergo est quod præten dit axioma D. Thomæ: quod scilicet, dum timemus per peccatum externum pœnam, ut puta per furtum patibulum, aut apud homines infamiam, soleat in nobis exurgere affectus ad vitam vel ad famam vehementior, vi cujus cohibemus manum à peccato: in peccato autem interno,

d: m solo timore potest abstinere a peccato externo.

Dum abstinetur ab aliquo peccato, hoc fit per aliquem amorem

non ita sæpè solet adjungi talis affectus, cùm pœna temporalis & infamia soleant vivacius apprehendi & timeri, quam æterna & temporalis per externa peccata causentur, alia autem per interna.

Liquet ergo ex dictis, solo timore non posse positivè excludi voluntatem peccandi, adeoque vel ex hoc puncto formidolosam attritionem esse insufficientem ad justificationem etiam in Sacramento.

*Olium
importat
affectum
ad opposi-
tum, quod
odimus.*

Probari ulterius posset ejus insufficientia ex eo quòd attritio salutaris continere debeat vitæ antea-ctæ odium & detestationem peccati ut est offensâ Dei. Ex quo sic procedo: Omne odium oritur ex aliquo affectu ad oppositum: Ergo etiam omne odium peccati ex aliquo affectu ad illud, quod est oppositum peccato: Peccatum verò ex sua ratione formali opponitur amicitiaæ divinæ, cujus contemptum secum trahit, adeòque attritio illa, odium tale necessariò includens, oritur ex amore ad divinam bonitatem ejusque amicitiam quam perdidit, recuperandam. Patet hoc ex eo quòd doceat Trid. debere esse dolorem de peccato ut est offensâ Dei.

Probari posset insuper doctrina nostra, quòd attritio salutaris debeat habere annexam spem veniæ, quâ ad Dei misericordiam confugimus, spes autem sine omni amore esse nequit, ut Tract. de spè ostensum est.

*In omni
salutari
attritione
debet fieri
conversio
voluntatis
ad Deum,
quæ non
est nisi
amor,*

Postremò ad majorem hujus doctrinæ confirmationem advertendum est, in omni salutari attritione fieri debere veram ad Deum conversionem; Sicut enim peccator se per peccatum suâ voluntate à Deo avertit, ita per pœnitentiam voluntate suâ debet se ad Deum convertere. Ex quo deduco, quòd etsi timor gehennæ voluntatem à peccato averteret, adeòque excluderet (quòd tamen admitti neutiquam debet nec potest, ut probatum est) non ideo tamen attritio formidolosa esset sufficiens ad justificationem. Ratio ejus est clara, cùm per solum timorem non possit haberi voluntatis ad Deum conversio, quæ

in

in amore & affectu aliquo consistit, & tamen ad salutarem pœnitentiam est necessaria.

Dices, non potest fieri averfio à creatura five peccandi voluntate, quæ inordinatum creaturæ amorem includit, absque conversione ad creatorem, maximè in nostra sententia, quæ non agnoscit actus in individuo indifferentes. Respondeo & dico primo dato etiam posse per timorem fieri averfionem (quod timori soli neutiquam admittendum) à creatura inordinatè amata, non tamen idèo tali timore continuò habebitur ad Deum conversio. Poterit enim voluntas gehennas timere, & se à voluntate peccandi cohibere, sibi, & suæ cuti timendo, ad quod amor proprius abundè sufficit. Requiritur ergo voluntatis affectus erga Deum, quâ possit obtineri talis conversio, qui affectus est amor aliquis erga Deum: etsi hoc fateri possit, tali timore posse aliquando induci talem affectum quod plerumque fit. Hinc S. Augustinus alibi timorèm setæ comparat, quæ filum charitatis subinducit.

Non omnis qui avertitur à malo, se plene convertit ad bonum oppositum.

Timor inducit charitatem.

Inflabit aliquis, si per timorem hoc casu non convertatur ad creatorem, sistet indubiè in creatura, adeòque non poterit dici exclusam esse voluntatem peccandi, per timorem, quod tamen concessimus gratis. Resp. verùm quidem esse juxta Genuina S. August. principia, & aliorum SS. PP. voluntatem deliberatam semper aliquid amare & diligere, aut Dei aut mundi esse amatorem, amorem mundi esse noxium, &c. Ex quo consequitur, si talis timens ad Deum per amorem aliquem non convertatur, talem amare creaturam, saltem se ipsum suamque carnem: Talis ergo timens in ejusmodi amore sistens, procul dubio juxta dicta sæpius principia peccabit, defectu relationis operum ad Deum, ad quam ex præcepto, tum naturali, tum divino constringitur: Non tamen ideo consequitur voluntatem peccandi non esse eo casu exclusam: Agimus enim de voluntate peccandi mortaliter, uti passim in hac materia loquendum est, dum agitur

Potest quis averti a voluntate mortaliter mala, & interim peccare venialiter

agitur de voluntate peccandi quæ dicitur excludi.¹ Possêt enim fieri si exclusio voluntatis peccandi timori concederetur tali timore excludi voluntatem peccandi mortaliter, & interim venialiter peccare, sistendo in creatura venialiter mala, aut in seipso hærendo & actum timoris ad Deum non dirigendo. Quomodo tamen inde non sequatur, timorem gehennæ esse malum, peccatores pejores facere, &c. Prout prætendunt aliqui, etsi ex dictis sufficienter peti possêt, & intelligi, speciatim tamen illud ostendam in sequentibus.

S E C T I O IX.

Quid in hac parte sentiat Concilium Tridentinum.

MIRUM quantopere se fundant in hoc Concilio attritionis formidolosæ patroni: Ubi tamen ipsos manifestè confundit, ut patebit ex mox dicendis. Primum tamen videndum, an sufficienter in hoc Concilio sit definitum, aut saltem satis declaratum attritionem formidolosam sufficere in Sacramento ad justificationem. Enim verò hoc neutiquam declaratum esse in hoc Concilio, manifestè patet ex eo, quòd Concilii mens fuerit ab illius declaratione abstinere: cujus probationem suppeditat nobis maxime opportunè historia Pallavicini ex actis originalibus ejusdem Concilii ut ipse testatur, concinnata. Hic ergo author l. 12. c. 10. refert acta sess. 14. in qua se fundant potissimum adversæ partis patroni, & inter alia hæc subdit. *In Patrum conventu id pauci attigerunt: Aliquod tamen vestigium dumtaxat comperio opinionis negantis necessitatem amoris, in iis quæ Granatensis disputavit. At verò Joannes Emilianus Tudetanus antiistes, extremum oppositum sententiæ tenuit; hoc est, opus esse contritione perfectâ: nec tamen hinc argui, per Sacramentum peccata non remitti: Quippe quæ Sacramen-*

tum

tum jam invenit remissa, præcuntis contritionis efficacitate. Si quidem agebat ipsa contritio id præstat virtute Sacramenti, cujus votum in ea continetur. Præterea oportet scire, postea decretis doctrinam complexis verba hæc fuisse adjecta: Illam contritionem, quam Theologi attritionem vocant, quod imperfecta sit, & solum vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ & pœnarum metu qui servilis timor dicitur, concipiatur, si voluntatem peccandi excludat, & dolorem qualemcumque de commissis delictis exprimat, statuit hæc S. Synodus & declarat, non solum non facere hominem hypocritam & magis peccatorem, (ut quidam blasphemare non verentur)
 VERUM ETIAM SUFFICERE AD SACRAMENTI HUIUS CONSTITUTIONEM; Ac donum Dei esse, ac impulsus Spiritus Sancti verissimum, non adhuc quidem inhabitantis sed tantum moventis, quo pœnitens adjutus, Cum sine aliquo dilectionis in Deum motu esse vix queat, viam sibi ad justitiam munit, & per eum ad Dei gratiam facilius impetrandam disponitur. Sed laudatus Episcopus monuit falsò dici hujusmodi dolorem sine amore vix unquam concipi posse; Quid autem hæc attritio satis esset Sacramento constituendo, ita ut homini attrito deleantur peccata absolutionis supervenientis vi, variare authorum sententias, adeoque esse id tollendum. Quamobrem decretum sicut nunc extat, reformatum est. Hactenus Pallavicinus.

Ex quibus manifestum fit, decretum prius conceptum, docuisse attritionem formidolosam sufficere ad Sacramenti constitutionem, sed ad instantiam Emiliani, dicentis in hac parte variare Doctorum sententias, decretum illud præconceptum cassatum esse & reformatum, Cassando illa verba: Sufficere ad sacramenti huius Constitutionem. Unde clarè liquet, Concilium Tridentinum id noluisse definire, quod prætendit pars ad versa.

Si verò quis urgeat, Concilium agere de attritione ex metu concepta sed cum aliquo amore, in decreto præconcepto, ut patet ex illis verbis: Cum sine
 ali-

aliquo dilectionis in Deum motu esse vix queat; adeòque nihil de formidolosâ concludere liceat; respondebitur omninò concludi posse, quod prætendimus: Si enim Concilium noluerit definire, quod ejusmodi attritio sufficiat, si aliquis Dei amor adsit: Multò minùs profecto, noluit illud definire, de attritione omni prorsus amore destitutâ: Si enim sufficeret servilis, quidni multò magis sufficeret initialis?

Deinde quòd concilium illud definire noluerit, clarè patet ex eo, quòd aliqui qui concilio illi interfuerant, non longo post celebratum concilium tempore apertè docuerint, in Sacramento requiri attritionem, quæ charitate perfectâ saltem existimatâ esset formata; alii, quòd tantùm probabile esset, quòd sufficeret in Sacramento Pœnitentiæ attritio formidolosa ut docent Ruardus Tapperus, & Dominicus Soto: alii denique amorem aliquem in attritione exegerunt: quòd si concilium definivisset formidolosam attritionem sufficere, vel arrogantiae summx ejusmodi culpandi essent, docendo id, quòd concilii definitioni adversatur & repugnat: vel saltem crassæ admodum ignorantix, decretum contrarium concilii tam manifestum (ut alii urgent & dividendunt) ignorando.

*Attritio
formidolosâ
tantum
disponit
remotè ad
justificati-
onem.*

Opponunt tamen adversarii, sess. 14. c. 4. apertè definiiri, formidolosam attritionem disponere ad justificationem in Sacramento pœnitentiæ. Respondeo nihil inde pro aliâ sententiâ posse concludi: si des enim etiam ad idem disponere potest, quæ tamen quoque non sufficit. Abstrahit ergo hic concilium à dispositione proxymâ & remotâ, cum nihil aliud doceatur, quàm attritionem illam esse bonam, non facere hominem hypocritam, magis peccatorem, sicut volebat Lutherus, gehennæ metum ut pestem capitalem & Dei odium proscribens, nec pœnitentiam salutarem concipi posse, nisi amore solo, existimans.

Objiciunt secundò, concilium supponere sufficien-

cientiam attritionis servilis eodem loco, dum dicit de eadem, *si voluntatem peccandi excludit*, ex quo videtur supponere, eam attritionem posse voluntatem peccandi excludere, ex quo capite eam potissimum ut insufficientem proscribimus. Idem videtur tradere idem concilium sess. 6. can. 8. dum dicit per gehennæ metum nos à peccatis abstinere. Ad illa etsi utcumque in superioribus responsum sit, respondeo illâ suppositione nihil innui nec posse concludi pro sufficientia formidolosæ attritionis: supponit enim concilium aliquando tali metu excludi posse voluntatem peccandi, sed non *solo* metu, sed si amor comitetur, prout necessarium esse, præcedenti paragrapho ostensum est & probatum. Quòd verò Can 8. ejusdem sessionis doceat, nos per gehennæ metum abstinere à peccato, nihil profus

Abstine-
mus per
timorem à
peccato, sed
per cau-
sam occa-
sionalem.

Oppones tertio: videtur equidem concilium hanc dictâ sess. 14. velle innuere attritionem formidolosam proximè disponere ad constitutionem Sacramenti, & sufficere se solâ ad justificationem, cum hanc sessione velit tradere exactiorem & plenioram instructionem de Sacramento Pœnitentiæ, prout monet in proœmio hujus sessionis, quòd aliàs non præstitisset, si illud non attigisset. Respondeo verum esse quod hinc exactius agat de Sacramento pœnitentiæ, sed respectivè ad sess. 6. quòd se in dicto proœmio refert, ubi nihil de hujus Sacramenti partibus dixerat, nihil de expressione peccatorum, prout hinc agit Concilium: non ideo tamen adeo exactè de hoc Sacramento differit ibidem Concilium, nec differere voluit, ut omnia etiam in scholis controversa decideret

Quomodo
Conc Tri-
dent, au-
gens de
contritione
des
plenioram
de pœni-
tentia in-
structionem.

deret ac definiret, prout constat ex plurimis in hac materia hinc inde controverti solitis. Potissimum ergo, quod hac sessione videtur concilium spectasse, est illud, quod nefarium Lutheri dogma damnaret, quo docebat, gehennæ metum malum esse, facere hominem magis peccatorem, hypocritam, &c.

Objiciunt ex dictis voluisse Concilium, hac sessione adstruere motum illum attritionis, quem destruebat & rejiciebat Lutherus, scilicet attritionem servilem. Occasione hujus sit.

S E C T I O X.

Quid in hac parte senserit Lutherus, & in quo sit condemnatus.

ET S I Alexandri VII. Constitutione data 5. Maii 1667. in virtute S. Obedientiæ & sub anathemate S. Sedi reservato prohibitum sit, alteram hujus, de qua differimus, quæstionis partem censurare: sæpetamen sententiam nostram in Luthero damnatam à Concilio Tridentino, de post experti sumus & dici audivimus. Verum ut notat quispiam, non est novum nec insolitum, ad veritatis vires subterfugiendas, objici nomen & doctrinam ab hæreticis aliquando traditam. Pelagiani propemodum ab Augustino prostrati, objiciebant Augustino quod cum Manichæis sentiret, uti constat ex l. 3. ad Bonif. c. 9. ubi ait: *Putant (Pelagiani) hæretici noti Manichæorum nomine objecto, vim subterfugere veritatis, sed non subter fugiunt.* Ejusmodi ergo censuræ & calumniæ repudiandæ sunt, cum sententia quæpiam ut hæretica proscribitur, aut ab authore condemnato tradita asferitur, & eo solo titulo condemnatur, sed maturius investigandum, an cum doctrina hæreticâ & condemnatâ concordet. Multa enim verissima & utilia tradiderunt hæresiarchæ, uti signanter de Luthero

thero tradit Eckius l. 3. de Pœnit. c. 2. Quâ ratione hoc Plautini Euclionis dictum Luthero applicat : *Unâ manu fert lapidem , alterâ panem ostendit.* Videndum ergo quidnam de attritione senserit Lutherus, idque ex ipso aut ejusdem antagonists, ut Eckio, Roffensi, &c.

In primis ergo supponendum, Luthero prout & aliis hærefiarchis familiare admodum fuisse agere versipellem, & de uno extremo transilire ad aliud, cum inconstantia hæreticis observetur propria. Primo enim defectionis suæ tempore, in hac parte do- *Lutherus*
cuit, omnem omninò Pœnitentiam, quæ fit ex *primò do-*
metu aut simili motivo ab amore distincto, esse re- *cuit solo*
jiciendam, solam verò pœnitentiam, quæ ex amo- *amore pœ-*
re concipitur, esse veniâ & absolutione dignam. *nitentiam*
Clarissimè id patet ex glorioso Martyre Roffensi *posse can-*
Lutherum oppugnante & ita differente, ad articulum *cipi.*
6. Luther. pag. 100. *cum contritio possit duobus pa-*
rari modis, hoc est vel per timoris vel per amoris viam,
tu timore posthabito, SOLO VIS AMORE contritionem à
peccatoribus queri. Et iterum pag. 108. idem con-
stanter docet idem author; idem quoque apertè tra-
dit Eckius l. 1. de Pœnitentiâ c. 2. Hinc proflue-
bat famosum illud Lutheri dogma, quo docebat,
pœnitere pœnarum intuitu hypocrisis esse, facere
hominem magis peccatorem &c. & iterum perni-
ciosum esse docendi genus quo dicitur quempiam
peccatorum pœnitere pœnarum intuitu &c. prout ad
articulum 6. Luth. declarat idem Roffensis. Con-
sequebantur hæc absurda ex infallibili & primo Lu- *Omnem*
theri principio, quo statuebat, omnia quæ agebat *timorem*
homo ante charitatem, peccata esse & hypocrisis, *desertius*
& consequenter etiam dolere de peccatis intuitu
pœnarum.

Patet hoc evidentius ex eo, quod timorem servi-
lem vocet, nunc consuetudinem desperandi, &
odiendi Deum; unde Lutherus ad illa Augustini ver-
ba : *bonus est timor &c. hoc est, ait, meo judicio, con-*
suetudo

suetudo desperandi & odiendi Deum, si excludatur gratia. Hunc eundem timorem item vocat *Fomitem peccati, charitatis vitium*, prout patet ex Roffensi pag. 86. adeoque peccatum ipsum prout concludebat idem author.

Item in assertionem artic. 6. vocat intuitu pœnarum pœnitere, *Affectum capitalem pessimum*, &c. Ex quibus colligitur, Lutherum docuisse pœnarum metum esse in substantia malum, hypocrysim, &c. In quo errore juxta quosdam fuit 16. annis aut circiter.

De post conversus est Lutherus in oppositam ferè partem, adè ut qui ante timorem omnem penitus rejecerat, eundem statuat Sacramenti partem. In hâc sententia vocabat pœnarum metum terrores conscientie incussos ortos ex gehennæ & pœnarum metu, in quo includebantur odium peccati, novæ vitæ propositum, & ad eundem opus esse impulsu Spiritûs Sancti cor hominis efficaciter moventis. Quod verò hæc ejusdem fuerit aliquando sententia patet ex ejus verbis serm. 2. de pœnit. alatis, ubi ait: *Contritio (sic enim cœpit vocari pœnitentia interior) duplici viâ paratur: Primò per discussionem, collectionem, detestationem peccatorum, quâ quis, ut dicunt, recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, damnum, scditatem, multitudinem, deinde amissionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem & alia quæ possunt tristitiam & dolorem excitare, spe faciendi per opera bona. Hæc autem contritio facit hypocritam & magis peccatorem, quia solum timore præcepti & dolore damni id facit, & tales omnes indignè absolvuntur & communicantur & si liberè deberent remota præceptis & minis pœnarum confiteri, certè dicerent sibi non displicere vitam præteritam, quam sic coguntur displicere confiteri. Imò quo magis timore pœnæ & dolore damni conteruntur eo magis, peccant. &c.*

Hæ fuerunt capitales de servili metu Lutheri opiniones: In quibus, quæ consonantia cum nostra hucusque

usque tradita magis quàm cum adversariorum sententiâ ? fatemur enim pœnitentiam ex alio motivo quàm motivo Charitatis concipi posse, imò motivum spei necessariò requiri, docemus metum etiam fervilem esse bonum secundùm substantiam, etiam ante justificationem, etsi servilitas ejus mala sit ut ait Doctor Angelicus, quæ omnia damnabat Luther & in quo pariter ab Ecclesia damnatus est.

Etsi ergo Luther voluerit attritionem debere concipi amore, quod & nos docemus, & eo titulo nos illi associant adversarii, notent postmodum docuisse Lutherum attritionem timore concipi, quod & tradunt adversarii, etsi tamen longè discrepent à Lutheri dogmatè, prout manifestum est. Pro quo notandum, docuisse Lutherum, attritionem debere concipi amore, non omni prorsus, sed perfecto, & ut ipse ait, *Amore gratificante*, unde omnia, peccata statuebat, quæ faciebat homo ante justificationem : Nos autem & imperfectum amorem ut sufficientem in attritione admittimus.

Opponunt tamen alii, Lutherum redarguere Catholicos docentes attritionem posse concipi, solo metu sine amore, prout statuunt adversarii nostri : In eo autem, dicunt, ab Ecclesiâ condemnatur, & dicitur anathema Luthero ejusque affectis, & declarat hanc attritionem formidolosam sufficere, cùm Lutheri dogma rejiciat, & Catholicorum confirmet. Ad illa respondeo, aut Lutherum hoc Catholicis non objecisse, scilicèt formidolosam attritionem sufficere ex ipsorum doctrinâ, aut certè falsò & mendaciter, ut alia multa, Catholicis illud objecisse. Ultimum tamen videtur manifestum ex eo quod scribit Eckius l. 1. de pœnit. c. 5. contra Lutherum : Ubi ait : *Fatentur & hoc Catholici cum S. Paulo, si quis Charitatem non habuerit, &c. Fatentur si quis vellet stare in timore servili dumtaxat, sicut Judas, quod veram pœnitentiam numquam adipisceretur.* Ex quo patet, si Lutherus Catholicis objecerit, quòd tra-

Ducebat solo amore gratificante id est perfecto posse concipi veram pœnitentiam.

In quo Lutherus damnat Catholicos.

derent attritionem formidolosam sufficere, meram objecisse calumniam, cum teste Eckio Catholici charitatem ad salutarem poenitentiam exigerent ut plane necessariam.

*Sententia
de suffi-
cientia
formido-
losa attri-
tionis no-
va est.*

Confirmat illud idem egregius antiquitatis scrutator Morinus l. 8. de poenitentia c. 4. ubi ita ait: *Quod attritio ex solâ formidine concepta, talisque à poenitente cognita, & immutatè se habens, legitima & sufficiens sit preparatio ad gratiam, in Sacramento suscipiendam, Authores fuerunt Melchior canus Francisci victoria Discipulus, & Henricus quidam Salmanticensis Doctor. Ante hos (N. B.) neminem legi, qui sic doceret aut docere perhiberetur. Hac quaestio planè nova est, & omnibus scholasticis ante hoc seculum incognita, ut rectè annotavit Alexander Pefantius. Ita Morinus.*

*In quo
Conc. Trid.
damnet Lu-
therum.*

Totum ergo quod in hac Lutheri condemnatione egit Concilium, est proscribere sententiam ejus, quâ docebat timorem servilem in substantia malum esse, facere hominem magis peccatorem & hypocritam, quod hæreticum est & nemo Catholicorum consentire audet: & ulterius definire, timore illo attritionem posse concipi, esse utilem, esse bonum, nec facere hominem hypocritam, quod docent Catholici omnes. In hoc enim Luther redarguebat Catholicos, quod tamen Ecclesia confirmat & Lutherum anathematizat.

SECTIO XI.

An ex Concilio Tridentino probari possit attritionem formidolosam esse insufficientem ad justificationem in Sacramento Poenitentiae?

EX dictis liquet, Concilium Tridentinum noluisse definire, an attritio formidolosa ad constitutionem Sacramenti sufficiat, prout ex Pallavicino probavimus: Indagandum restat, an ex eodem concilio

concilio pro sententia nostra, probatio aliqua aut confirmatio possit erui & obtineri.

Dico ergo ex illo Concilio abundè colligi, aliquem amorem ad veram & salutarem attritionem esse necessarium. Colligitur id primò ex prædicto Tridentinæ Synod. Historico Pallavicino, qui ad sess. 6. c. 6. ubi Concilium inter alias ad justificationem obtinendam dispositiones necessarias in peccatore, statuit ut Deum tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiat, ita dicit l. 8. c. 13. n. 13. *Visum esse cum* Pœnitentia sine amore est in fructuosa,
fide & spe jungere aliquem dilectionis actum: Quia si pœnitentia tota esset ex timore sine amore justitiæ, & dolor esset propter pœnam tantum & non propter Dei offensam, infructuosa esset.

Dices aliud omninò innuit Pallavicinus num. 12. proximè præcedenti, dicens: *Subditur eodem capite, homines ejusmodi timore fiduciaque excitatos, Deum tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipere, ac propterea moveri adversus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est per eam pœnitentiam, quam ante baptismum agi oportet. Consultò postrema verba sunt apposita, quo discrimen haberetur inter hujusmodi pœnitentiam, & illam quæ in peccatore post Baptismum exigitur, & de qua agitur can. 14. & quæ spectat ad pœnitentiæ Sacramentum.* Ex iis enim apertè videtur vis dicti argumenti enervari, cum expressè & consultò addita sint postrema verba, ut distinctio haberetur inter Sacramentum Pœnitentiæ & Baptisimatis, ad quod in peccatore requiritur ut Deum tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiat, non itidem id requireretur in peccatore ad Sacramentum Pœnitentiæ sese disponente.

Respondeo tamen & dico, nihil inde confici posse contra dictum argumentum ex Pallavicino petitum. Quod enim consultò postrema verba (quæ utique sunt hæc *Quam ante Baptisma agit oportet*) sint apposita, verum est; sed quo fine? an ad innuendum quòd in peccatore ante Baptisma exigatur, quòd

Deum tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiat, non verò idem requiratur in peccatore, sese præparante ad pœnitentiam? neutiquam sanè, cum ipsa Pœnitentia ab ipso Concilio dicatur *laboriosum Baptisma*: quæ majorem requirit in peccatore post Baptisma dispositionem, propter specialem turpitudinem, ob amissam Innocentiæ stolam, contractam, quo titulo discrimen illud non est admittendum; nec Concilium, aut Concilii historia hoc præterdit, aut præterdere potest. Ideo igitur postrema illa verba apposita sunt, ut discrimen haberetur inter Pœnitentiam ante Baptisma & ante Pœnitentiæ Sacramentum, eò quòd plures & aliæ requirantur dispositiones & conditiones in peccatore ante Baptisma & ante Pœnitentiæ Sacramentum, uti sufficienter colligitur ex ses. 6. c. 6. & ses. 14. c. 4.

Porro sententiam nostram alio loco satis innuit idem concilium, dum docet attritionem illam concipi ex timore gehennæ aliquando cum spe veniæ, ex quo colligitur quoque amorem necessariò prærequiri, cum spes sine amore esse nequeat, ut superius ex eodem Concilio probavimus.

Idem indicat eadem Synodus, dum sollicitè addit, *si voluntatem peccandi excludat*, quod timor se solo facere non potest, ut ex dictis abundè constat.

Eadem confirmat ses. 6. cap. 6. inter necessarias dispositiones ad justificationem ibidem exigens in pœnitente ante Baptisma, *ut Deum tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiat*, de quo paulò ante. Ubi & illud notari velim Pallavicinum in titulo cap. 13. de quo supra, ita loqui *De actu Charitatis NECESSARIO ad justificationem etiam in Sacramento accipiendam*, Et eodem profus modo haberi in Italico fonte: ex quo & illud collige, quod particula *oportet* in cap. 6. ses. 6. ubi dicitur de Pœnitentia cum allatis eo capite dispositionibus, quam agi *oportet* ante Baptisma, importet *necessitatem*, non verò *solam convenientiam* ut contendunt aliqui.

Ex his & aliis satis liquet quænam fuerit Concilii Tridentini in hæc parte opinio, quam ex sequentibus fortè solidius eruemus.

S E C T I O X I I.

PRŌDIT nuper Antverpiæ Theologia quædam triformis, multa datæ doctrinæ proferens adversantia, plurima deducens ex sententiâ nostrâ dogmata planè absurda, quin & hæretica & condemnata, quæ omnia, etsi facili negotio sine probâ adstruantur, ita eadem omnia per se evanescunt. Juvabit tamen vacillantes conclusiones & dogmata falsò afficta considerare parumper, & rejicere.

Inter alia Theologiæ puncta, quæ temporibus modernis controvertuntur, hæc ponit ut aliquorum principia, sed à Tridentino condemnata. *Peccat omnis qui de peccatis dolet ex metu gehennæ absque Charitate: Imò etiamsi doleat ex desiderio salutis æternæ. Quia hic actus non concipitur ex amore Dei, sed ex desiderio salutis propriæ. Doctrinam oppositam sonat, ait ille, Tridentini canon 8. ses. 6. Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccato abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere, anathema sit.*

Subdit & hoc nobis secundum: *In Sacramento Pœnitentiæ non sufficit attritio, sive dolor de peccatis ex metu gehennæ, cum spe veniæ, & proposito emendationis. Sufficere autem istam attritionem ex Tridentino ses. 14. c. 4. aliisque fufius ostendit alibi.*

Ostendit illud in decursu ad quæstiones particulares, ubi ita ad probam prædictorum ait: *Docent nonnulli metum illum gehennæ non posse animum cohibere à pravo affectu, quamvis illum retrahere possit ne in peccatum externum prorumpat. Sic sensit Lutherus disput. lyps. Eckio respondens: nec non scribens adversus Leonis X. articulum 6. sentio inquit, perniciosum esse genus docendi, quo intuitu*

pœnarum, præmiorum, peccatorum docentur pœnitere: his enim Doctrinis, coercentur quidem ab opere, &c.

Insuper probato, quòd metus servilis non debeat necessariò habere conjunctam voluntatem peccandi, si posset impunè, probare conatur, dari metum gehennæ tam perfectum, ut per se & positivè voluntatem peccandi excludat.

Ad hæc, etsi sufficientissimè in antedictis responsum sit, respondeo tamen verum esse quòd ille, qui ex solo metu agit, peccet, saltem contra præceptum omnia in Dei gloriam faciendi, idque per amorem, de quo fuscè satis in 1. 2. si verò doleat ex desiderio salutis æternæ de peccatis, absit ut peccet: cùm juxta principia à nobis data, spes si sit vera & Theologica, in quâ tale desiderium involvitur, absque charitate esse non possit. Quod autem contrarium sonat canon 8. ses. 6. Conc. Trid. admittimus quidem sonare iis, qui animo præoccupato, nec maturius eundem legunt, aut indagant. Quid autem Canon ille velit, dixi præcedenti paragrapho, damnare scilicet Lutherum docentem, omnem omninò pœnitentiam, quæ alio motivo quam motivo amoris concepta foret, esse abominandam, peccatores pejores facere, hypocrisis esse, &c. In quo, absit, ut juxta principia nostra, eidem sententiæ ab Ecclesia damnatæ conveniamus, ut è contrario fa-

*Timor est
utilis &
bonus.*

*Servilitas
est timori
extrinseca,
intrinseca
voluntati.*

teamur, timorem gehennæ bonum esse secundum substantiam & utilem, locum præparare charitati, ad justitiam peccatores disponere, etsi se solo non disponat proximè; ad eundem nos salvatorem sæpius fuisse adhortatum, &c. Etsi timor ille (ut verbis Doctoris Angelici rursus utar) habeat, *Quòd secundum servilitatem ejus sit malus.* Bonus ergo est timor, sed timens voluntas mala est, si actum timoris ad Deum non dirigat. Servilitas enim ejus in voluntate timente sita est, & actui timoris planè extrinseca, uti patet, quòd idem actus timoris, nunc possit esse servilis, nunc initialis, prout affectum amoris annexum habet aut separatum. Quomodò verò illa optimè consistant, actum

actum esse bonum, & operantem illum malum & malè agere, ostendit idem in 1. 2.

Instabis: si talis timens peccet, ergo timor ille peccatores peiores facit, quod à concilio condemnatur. Resp. In primis, concilium ibidem non loquitur tantum de timore servili, sed de omni prorsus, etiam initiali: agit enim de omni timore, quem reprobabat Luther, qui omnem omninò timorem rejiciebat, ut ex dictis patet: unde ex mente concilii ferit canon ille, reprobantes & censurantes omnem omninò timorem ut malum, & hypocrisis causam, prout censurabat eum Luther, volens pœnitentiam solo amore deberè concipi.

Timor non facit hominem magis peccatorem.

Deinde, etsi timens timore servili peccet juxta dicta, non ideo timor ille servilis peccatores peiores facit, cum hoc non proveniat ex illo timore, quod peccet timens, sed ex voluntate, actum timoris ad Deum non dirigente per charitatem, ad quod obligatur.

Notandum insuper, ideo dogma hoc à concilio reprobatur, eò quod Lutheri esset opinio, quod quidquid agebat homo peccator, ante charitatem & quidem perfectam, peccatum esset, & ideo idem tradebat de ejusmodi timore, quod in Luthero ut & in aliis jure merito condemnat Ecclesia: cum varii actus boni & supernaturales, à peccatore ante justificationem possint exerceri.

Ad aliud quod adjungit præfatus Author, Responsum fuit in anterioribus & probatum, metum gehennæ se solo non posse excludere positivè voluntatem peccandi. Sed quo jure, Luthero hîc associat varios authores? Enim verò, quo pacto Lutherus timorem damnavit, & eâ ratione ab Ecclesiâ condemnatus sit, abundè ex dictis constat. Deinde, quod serviliter timenti, in eâdem voluntate lateat plerumque velleitas peccandi, si posset impunè, satis declarant SS. Patres, & ex iis Exim. P. Lupus de attritione cum aliis quibusdam. Solummodo attendat hoc D. Augustini dogma, quod tradit in Psalm. 32. *Imple legem, quam Dominus*

Deus tuus non venit solvere, sed adimplere. Implebis enim amore quod timore non poteris. Qui enim timendo non facit malè, mallet facere, si liceret. Itaque etsi facultas non datur, voluntas tenetur. Sed age; quibusnam rationibus prædicta stabilire contendat, videamus. Primò quidem quòd Tridentina Synodus ses. 14. cap. 4. dicat de attritione ex metu pœnarum conceptâ, si voluntatem peccandi excludat, quod ridiculè concilium adderet, si talis attritio voluntatem peccandi excludere non posset; nec minùs ridiculè damnaret dictam Lutheri sententiam, utpotè in casu impossibili tantummodò falsam.

2. Quòd idem Concilium ses. 6. can. 8. dicat, per gehennæ metum nos à peccatis abstinere. Neque dici potest hoc intelligi de metu qui amorì conjungitur, cum agatur de metu, qui dilectionem antecedit, nam illum eundem metum c. 6. docet sternere viam ad spem & charitatem.

Quin, quod tertio pro se adstruat S. Augustinum, ita in Psalm. 127. differentem de verme qui non moritur & igne qui non extinguitur. *Audiunt hæc homines, & quia vera futura sunt impiis, timent & continent se à peccato. Habent timorem & per timorem continent se à peccato. Timent quidem, sed non amant justitiam. Cum autem per timorem continent se à peccato, fit consuetudo justitiæ.* Neque dici potest cum Luthero, ait, intelligi tantum per peccatum, peccatum externum, quia internum intelligi cupit sermone 19. de V. Apost. *Deus cor interrogat, non manum.* Deinde peregrinum esset à mente S. Augustini de solo externo peccato illud intelligere. Ita author prædictus. Quid ad hæc? Ad primum quidem & secundum quod adfert, vide quod diximus sectionibus præcedentibus. Ad probationem verò secundi in contrarium, respondeo, agi quidem de metu charitati viam præparante, sed charitati perfectæ, quæ justificationi inseparabiliter conjungitur. Ponit quidem Concilium eo capite timorem ante amorem etiam inchoatum, quem innuit & declarat Concilium dicens,

dicens, *Quòd Deum tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiant*, uti etiam ponit idem Concilium spem, fidem, &c. Sed quid inde? Sequiturne ideo fidem & spem posse subsistere sine amore? minimè verò. Quid ergò? Declarat igitur Concilium, quomodo per *timorem* pervenitur ad Charitatem, dum timens *perventur ad poenitentiam* gehennam respicit, & in spem misericordiæ erectus *salutarem* fidit Deum sibi propter Christum propitium fore & tandem tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipit. Exprimit ergo S. Synodus, quo ordine peccator communiter concipiatur sese ad justificationem disponere, minimè intendens tradere aut docere, posse metum illum voluntatem peccandi excludere, fidem, spem, &c. posse esse sine omni charitate, etiam imperfectâ.

Pro cujus pleniori intelligentiâ notari potest, fidem *Fides præcedit amorem & sequitur.* præcedere spem & charitatem, uti etiam eadem subsequi. Præcedit quidem eas, ordine generationis aut intentionis, ut loquuntur Theologi, cum nullus speret aut etiam diligit, quod non credit. Caritas tamen præcedit illas virtutes ordine executionis, cum nemo speret, aut ex fide agat etiam timendo gehennam, nisi amet illud, propter quod operatur. Loquitur proinde Concilium de timore, fide, spe in hoc Capite, attendendo generationis ordinem, prout nemo diligit, nisi quod credit, nisi quod sperat, nisi cujus contrarium timeat, non autem attendendo ad ordinem executionis, in quo charitas dominari debet & præcedere.

Tertiò loco pro se adducit Augustinum, quem innumeris locis in hâc parte contrarium ostendimus in principio & decursu hujus quæstionis, quæ Lectori recolligenda relinquo. Quid ergo velit Augustinus videamus. Quantum ex textu hujus Doctoris colligi potest, dividit ibidem timorem S. Doctor, in timorem castum & non castum: hunc excludi docet charitate, illum timorem docet permanere in sæculum sæculi. Sed quâ charitate timor excludi dicitur? utique perfectâ, quæ foras mittit timorem, ut ait Evangelista & Aposto-

Apostolus Joan. 1. Epist. c. 4. quid igitur docet dicens, *Audiunt hæc homines, & quia verè futura sunt, continent se à peccato: habent timorem, & per timorem continent se à peccato. Timent QUIDAM (non, QUIDEM, quod notet adversarius) sed non amant justitiam: cum autem per timorem continent se à peccato, fit consuetudo justitiæ, & incipit quod durum erat, amari, & dulcescit Deus, etiam incipit homo justè vivere, propterea, non quia timet pœnas, sed quia amat aeternitatem?* Hucusque S. Augustinus. Sequitur ergo ad summum, scopum Doctoris esse, docere quinam timor excludatur per charitatem, nec permaneat in sæculum sæculi. Deinde fatemur per timorem tamquam causam occasionalem excludi voluntatem peccandi, & continere se homines à peccatis: nec aliud S. Doctor præten dit, nec aliud præten dere posse dici potest: cum innumeris locis apertè doceat, voluntatem peccandi, solo timore servili si vè non casto, non posse excludi, idque locis clarissimis, quæ obscuriori huic loco explicationem suppeditare debent, non è contra. Vel etiam intelligi potest S. Doctor, quod timor præcedat, & charitas perfecta seu justificatio subsequatur, cum agat de timore qui antecedit charitatem quâ foras mittitur timor, utique perfectâ. Confirmatur illud, ex sensu subsequenti, dum dicit & subdit, quosdam timere & non amare justitiam, & cum per timorem continent se à peccato, fieri consuetudinem justitiæ, & quod durum erat timore dulcescere per justitiam & amari. Tunc enim fit consuetudo justitiæ & dulcescit eadem quàm maximè, quando missò timore foras, subinfertur charitas quâ timor pellitur, & vix Domini obambulantur & percurruntur, dum dilatatur cor per charitatem perfectam.

At quo jure Luthero indignanter & temerè associantur, qui hoc intelligunt de peccato externo à quo per timorem abstinetur (etsi & hoc solo timore propriè excludi posse pernegemus & ante probavimus) maximè, cum apertè tradat idem S. Doctor, voluntatem

tatem peccandi, sivè peccatum internum solo timore non posse excludi? certè, quod id senserit quoque Lutherus, sed longè dispari fundamento, ut ante vidimus, non condemnat alios hac responsione utentes, idque conformiter ad Sanctorum Patrum documenta. Scilicèt idest, quod alibi notavimus, nimium nempe familiare quibusdam, dogmata aliorum ut hæretica proscribere & temerè damnare: bene tamen se habet, censuras istiusmodi non esse infallibiles. Audiatur adversarius ipsum S. Augustinum illud idem comprobantem, nempe locum illum intelligi posse, imò debere de peccato externo, à quo sese homines continere posse Augustini allato testimonio contenditur. Docet enim ex corde non fieri, ex corde non averti à malo solà formidine pœnæ. Ait enim, in Ps. 77. *Ex corde nullo modo fieri potest, quod formidine fit pœnæ, non dilectione justitiæ: nam quantum attinet ad facta quæ forinsecus aguntur, & qui timent pœnam & qui amant justitiam, non furantur, & ideo pares sunt manu, dispares corde, pares opere, dispares voluntate.* Vides, quomodo S. Doctor apertè doceat, timore peccatum externum quandoque omitti, sed voluntatem peccandi eodem minimè excludi? An in eo quoque condemnatus erit Augustinus? sed notatum velim ne quidem solo timore excludi posse peccatum externum, ut ante probatum est.

Urget tamen & dicit de interno peccato intelligi id velle S. Augustinum, signanter serm. 19. de verbis Apost. ubi dicit. *Interrogat Deus cor, non manum.* Ita est: Deus magis affectum pensat, quam opus externum affectui correspondens, ut alibi sæpe S. Doctor inculcat: non ideo tamen sequitur, idem prætere hunc loco prænotato maximè cum alibi apertè neget, id competere peccato interno, idest voluntatem peccati solo timore posse excludi. Enim verò, cur non eodem fundamento utitur, ut statuatur præceptum speciale diligendi proximum actu interno, cum Deus cor interroget, non manum?

S E C T I O XIII.

Refutantur subsequencia ejusdem Authoris.

SUBDIT ulterius præfatus author, timorem gehennæ & dolorem ex eodem conceptum, per se honestum esse & supernaturalem: sed quo fundamento? primò quidem, quod illud expresserit Concilium Trid. ses. 14. can. 5. docentimorem gehennæ *Verum esse & utilem*; idem præstat ses. 6. can. 8. ubi docet Concilium, timorem illum non esse peccatum, nec peccatores facere pejores: rursus, eundem timorem secundum se supernaturalem esse, declarat ses. 14. c. 4. ubi dicit, timorem illum esse *Donum Dei & impulsus Spiritus Sancti*. Idem docuisse refert S. Augustinum, ita in Psalm. 127. *Timore facit, quidquid boni facit, non timore amittendi bonum illud, sed timore patiendi illud malum: non timet ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi, sed timet ne mittatur in gehennam. Bonus est & iste timor, utilis est.* Adde, quòd argumentum ab ipso rationis lumine petitum idem demonstrat, cum naturæ rationali sit maximè consentaneum, à se amoliri summum malum, quod per peccatum incurritur.

Ad hæc respondeo, à Concilio timorem, quo gehennam quis formidat, definiri bonum, utilem, verum; sed ubi hoc expressit de timore servili, aut ipso solo? damnat quidem oppositam Lutheri de timore Doctrinam, quâ docebat, timorem illum esse peccatum, hypocrisis fomentum, &c. nec timorem posse præparari ad pœnitentiam, eò quòd omne, quod agebat homo ante charitatem gratificantem seu perfectam, peccatum esset; & consequenter ille timor. Huic dogmati opposuit S. Synodus, timorem non esse peccatum, non facere hominem peccatorem, sed utilem esse, & ad pœnitentiam posse disponere,

nere,

*Bonus est
timor serv.
ut in &
bonus est.*

quo asserit, quòd non maneat in sæculum sæculi, quòd ille non sit castus: castum autem ibidem dicit hoc habere de charitate, utique perfectâ, cui conjungitur, quem dicit S. Doctor manere in sæculum sæculi. Unde subdit de timore non casto: *bonus est & ipse timor, utilis est: non quidem permanebit in sæculum sæculi, sed nondum est iste castus permanens in sæculum sæculi*: totum ergo quod intendit S. Doctor, est docere quinam sit timor castus permanens in sæculum sæculi, & quinam non sit castus, non itidem consueque perseverans, prout nec est fervilis nec initialis, sed plus filialis. Cui scopo satisfactum esset, & satis cum eo consisteret, illum loqui de initiali, si quando dicit timorem illum bonum esse, & eo timore bonum fieri, quodcumque sit &c. Deindè explicari posset, ut innuat timore non casto bonum fieri, sed non solo, occasionaliter & dispositivè, quòd disponat ad bonum, uti fatemur perlubenter, quo pacto utilis est & bonus timor etiam fervilis: Adde timorem illum absolutè bonum, quia ex objecto proprio bonus est & utilis, cum bonum sit ex se, timere gehennam, & illud quod gehennam meretur, scilicet peccatum,

De se bonum est & honestum timere gehennam.

Quod autem specialiter attinet ad dictum S. Augustini locum ab adversario mox objectum, mecum notet de quâ charitate id intelligi debere doceat S. Bernard. Ille enim de modo bene vivendi sermone 4. allato eo ipso S. Augustini loco, ita concludit de tali timore affecto. *cum incipit homo credere diem judicii, incipit timere. Si capit credere, capit & timere. Sed qui adhuc timet, non habet perfectam fiduciam in die judicii. NONDUM EST IN ILLO PERFECTA CHARITAS, qui adhuc timet: quia si in illo esset PERFECTA CHARITAS, non timeret: PERFECTA CHARITAS faceret in homine perfectam justitiam, & homo non haberet unde timeret: sed haberet unde desideraret, ut transeat iniquitas & veniat regnum Dei: QUID EST PERFECTA CHARITAS, nisi perfecta sanctitas? ille habet in se PERFECTAM*

PECTAM CHARITATEM qui perfectè vivit. Qui perfectè vivit, non habet unde in inferno damnetur, sed unde in celo coronetur &c. Agit ergo ibi S. Augustinus de charitate perfectâ, quâ necessariò opus non est, ut voluntas peccandi possit excludi, uti profitemur, cum detur amor hujus respectu efficax, etsi non efficax & perfectus, quòd foras mittat timorem.

Sed quo jure timor ille se solo est supernaturalis? *Non est à quo jure dicitur hoc à Tridentino esse definitum* Conc. Tri. definitum timorem servilem esse supernaturalem. enimverò ad gehennam timendam naturæ vires abundè sufficiunt, uti & ad se ipsum, & suam carnem amandam, ex quo timor ille directè nascitur. natura enim quæ se pro centro tenet, propriis viribus adversa sibi timet, sicut propriis viribus sua comoda amat & procurare satagit. Quod autem Concilium timorem, *Donum Dei vocet & impulsus Spiritus S. nihil penitus abstat.* Non enim imprimis ibidem agit S. Synodus de timore servili dumtaxat, magis quàm de initiali, imò agere de initiali videtur verosimiliùs, ut ex eodem Concilio ante notavimus, adeoque de eodem verificari potest, quod definit ibidem Concilium. Sed dices timor servilis Donum Dei est, cum juxta Apostolum ad Rom. 8. dicatur *Spiritus timoris Domini, veteribus datus à Deo, initium sapientiæ*: verùm ante omnia notandum velim illud D. Augustini lib. 15. de Trinitate c. 18. *Dantur & alia per Spiritum Sanctum Dei dona, sed sine Charitate nihil profunt.*

Pro cujus majori intelligentia, opere pretium erit, discutere parumper quæ de timore, agendo de spe diximus ad hanc rem pertinentia. Obstat autem quo minus timor ille sit supernaturalis & se solo honestus, ita ut timor ille & peccati fuga, pro fine ultimato habeat amorem & commodum proprium. Affirmat quidem & docet adversarius posse dari amorem sui bonum & ordinatum, ad quem Deus ipse nos adhortatur Eccl. 30. *Miserere animæ tuæ, placens Deo, dum nos monet intuitu præmii cælestis operari, mandata*

*Amor sui
ex quo scilicet
vult timere
nascitur,
non est or-
dinatus.*

mandata sua custodire, quærere primùm gloriam Dei, & justitiam ejus, &c. ad quæ, etsi pluribus possim, breviter tamen respondeo, fatendum esse & admittendum amorem sui bonum & ordinatum, sed talem in timore servili ut tali includi, aux ex eo timorem illum exoriri, diffitemur. Scimus quidem Deum ad amorem proprium frequenter nos adhortatum, quo titulo amorem aliquem proprium, bonum & ordinatum admittendum esse convincitur: sed non ideo id rectè de omni amore proprio statuitur, ut per se patet, aliàs ordinatus erit amor, quem damnat Apostolus 2. ad Tim. 3. quem S. Augustinus malorum omnium vocat Scaturiginem. Quinam ergo amor proprius sit ordinatus, nos alibi docuit S. Augustinus, ille scilicet, qui ad amorem Dei tamquam finem ordinatur. Amor enim, qui proprium naturæ commodum quærit, in eoque ultimati hæret, nec ad Deum derivatur, Augustino inordinatus est, neque rectus. Hinc est, quòd solemniter illi sit distinctio duorum amorum, mundi & Dei, quos ita segregat & adequatè distinguit, ut unus sit malus, alter bonus, ut uno dominante, exulet alius. Audi S. Doctorem meditat. c. 35. *Duo amores, ait, alter bonus, alter malus: alter dulcis, alter amarus; non se capiunt in uno pectore.* Idem docet S. Leo ser. 5. de Jejun. 7. mensis. Quare rursus docet, quòd unus alteri cedat, necessarium esse, nec in una sede posse morari. *Duo, ait, tract. 2. in Epist. Joan. sunt amores, mundi & Dei. Si mundi amor habitet, non est quòd intret amor Dei. Recedat amor mundi, & inhabitet Dei.* Quòd autem amor proprius ad amorem mundi referendus sit, si in eo ultimati homo hæreat, manifestum est, cùm juxta S. Doctorem *Regnet carnalis cupiditas, ubi non est Dei Charitas, & rursus, Charitas sit motus animi ad diligendum Deum propter seipsum; & se, atque proximum propter Deum,* ut ait de doctrina christiana l. 3. c. 1.

Deinde quomodo ordinatus erit ille amor sui, sine amore

amore Dei, ubi iterum stat illa S. Augustini sententia, l. 4. contra Julianum c. 3. *Sine amore Creatoris, nullus quisquam bene vivit creaturis?* quomodo ordinatus, cum Deum minus amet, qui cum Deo aliquid amat, quod non propter Deum amat, ut ait idem Doctor l. 10. confes. cap. 29.? appositè huic nostræ sententiæ Petrus Blesensis c. 1. de dilectione Dei & proximi. *Cum Apostolus dicat, omnia secundum ordinem fiant, & omnia vestra in charitate fiant, patet ea ordinem non habere, quæ in charitate non fiunt.* Ecce igitur, quomodo amor sui, sibi que hærens ultimatè, nec ad amorem Dei directus, sit ordinatus. Ecce quomodo nostri, ut & proximi misereri possis & Deo placere, cui non placet, nisi opus ordinatum; quomodo Deus, Dei justitia & regnum sit quærendum propter ipsum Deum, qui solus in patria erit merces & præmium.

Nihil ordinatum quod in charitate non fit

Quomodo autem timor servilis sit supernaturalis, & vera contritio ex eo orta, declarat Taulerus Ord. S. Dominici Theol. c. 1. institut dicens. *Ceterum dolor iste sive contritio, non ex servili quodam timore, pœnarum, videlicet Inferni sive Purgatorii, neque ex sensuali dolore cum amaritudine seipsum & damnum suum plus, quam Dei injuriam & offensam lugente procedet. Talis enim dolor hominem in quamdam desperationem adducit, quasi non sit Deo cura de ipso, nec unius saltem peccati meretur veniam, quantumlibet etiam magnus sit, eo quod ex vero Dei amore, QUI OMNIS VERÆ CONTRITIONIS CAUSA EST (N. B.) ET ORIGO, minime procedat, sed dolor atque contritio, divina prorsus ac supernaturalis erit, quia videlicet homo pro peccatis suis dolens, PLUS OMNIPOTENTIS DEI FIDELISSIMI PATRIS SUI, QUI IPSUM CREAVIT, REDEMIT, AC INNUMERA EI BENEFICIA EXHIBUIT, EXHIBETQUE, tam gravem multiplicemque inhonorationem, contemptum & offensam, quam suum ipsius damnum ponderet atque deploret.*

Convertatur proinde ait S. Bernardus in capite jejuniî. serm. 2. Amor tuus, ut nihil omnino diligas nisi ipsum, aut cerè propter ipsum. Convertatur etiam ad ipsum timor

tuus, quia perversus est omnis timor, quo metuis aliquid præter eum, aut non propter eum. Hæc haud dubiè faciliè perspiciet adversarius.

SECTIO XIV.

Examinatur auctoris ejusdem subsequens responsio.

SED unum est, quod speciosè obtendimus, ait; unum quod perpetuò ingeminamus: *Tutiora semper esse sequenda.* Tutissimam verò esse doctrinam, quæ statuit, vi præcepti omnia opera ex pura charitate in Deum referenda. Quid obtendamus & ingeminemus aliquatenus ostendi, sed primò respondentem audiâmus. Respondet ille, *Multò tutius esse non errare, & doctrinam erroneam aliis non prædicare, persuadendo toties admitti novum peccatum, quoties opera ad Deum non referuntur ex puro charitatis motivo, plerisque hominum minimè arduo ac difficili: suadenda omnino est charitas, sed minime suadendus est error, ex quo cum pernicie animarum toties peccetur, quoties in operando charitas omittitur.*

Quæro enim, si prædicandum quod tutissimum, cur ad singula opera actum Charitatis perfectissima non requirunt adversarii? hæc certè Charitas, operis bonitatem multò reddit securiorem.

Aio igitur, Theologo inquirendum, non quid tutius, sed quid verius. Retinenda est firmiter hæc responsio in plerisque horum temporum controversiis, de auritiæ in Sacramento, de absolutione differenda, de usu probabilitatis, & aliis, in quibus pro vulgari argumento fallax securitatis species assumitur. Hucusque auctor præfate Theologicæ triformis.

*Non sunt
semper in
tutiora se-
quenda.*

Quæro in primis à dicto auctore, quandonam à sacro Theologo hoc traditum, *Tutiora semper esse sequenda?* Norunt omnes perfectissimâ charitate peccatorem ad pœnitentiam tutissimè disponi, omnia bona pauperibus elargiendo: tutissimè ad vitam ingredi;

Et

Et alia Evangelii consilia sequendo, tutiori viâ procedere: Quis tamen consilia illa semper ingeminat esse sequenda? Porro quid doceant illi, quos stringit author, hoc est, docere in praxi viam securiorem, ubi opposita periculo subjacet, in tantum, ut numquam ad opus progredi liceat, nisi moraliter certò constet de honestate & securitate actûs. In quo, quid rogo damnandum? quid explodendum? certè, ita docet ipsa virtus prudentiæ, qua nemini operari licet, nisi cum morali certitudine & securitate de honestate operis, quod exercet. Deinde docent, tutius non semper esse sequendum, si contrarium sit ita verum, ut sit quoque moraliter certum, in illo contrario, etsi minus tuto, nullum subesse peccandi periculum. v. g. Sententia quæ docet contractum aliquem esse illicitum, erit aliquando tutior, cum in omissione contractûs nullum possit esse peccandi periculum; altera sententia docet contractum illum esse licitum, idque solido fundamento, & alio motivo me moraliter de honestate & validitate contractûs certificante: quo casu possum sententiam illam, etsi minus tutam, prudenter sequi. Tale autem motivum certificans, sæpè concurrere posset, præsertim ubi agitur de contractu ex dispositione juris humani pendente quoad valorem, aut honestatem. Quo sensu, absit ut explodatur data doctrina, quin potius veris prudentiæ regulis concordet & conveniat.

Multa tamen de charitatis necessitate condemnat author in sequentibus. Certè quòd tutissima sit doctrina, omnia ex charitate in Deum esse referenda, abunde alibi est confirmatum & ex scripturis & SS. PP. demonstratum: neque illâ doctrinâ tutius est non errare, quæ veritatem sanctorum præfert, & ab Ecclesiæ Doctoribus est stabilita. Sit autem plerisque hominum hoc mandatum maximè arduum ac difficile, uti clamat, ideo ne non erit admittendum? arduum est Confessionis præceptum, difficilis est lex inimicos diligendi: ideo ne præcepta illa erunt proscriben-

*Lex etsi
difficilis
tamen
obligas*

da? difficillima est lex prohibens peccata omnia venialia, inò non nisi speciali Dei privilegio servari potest: anideo ejusdem obligatio non erit agnoscenda? recolat auctor Dei mandata gravia esse charitate destitutis, difficilia esse & talia apparere eam oppugnantibus, sed charitati & charitatis vindicibus, levia & suavia jugum enim Christi, legis novæ fundatoris, leve est, mandatum scilicet dilectionis, quod legi gratiæ proprium est ac singulare, ita tamen ut onus sit & jugum, humeros premat, sed charitate sublevetur, qui humeros supponit. Unum tamen notandum, præceptum illud omnia in Dei gloriam faciendi, hic dici ab adversariis, plerisque arduum ac difficile, quod aliàs proscriptum est ut inpossibile.

*Non est
semper
mortale
peccatum
opus non
refert in
Deum per
charita-
tem*

Suademus ergò in hoc puncto charitatem non tantum, sed injungimus, nec ideo errorem consulimus ut satis declaravimus. Verumtamen quem errorem hic suaderemus? *Ex quo*, ait, *Cum pernicie animarum toties peccetur, quoties in operando Charitas omittitur.* Itane Theologus, qui docet toties peccare cum pernicie animarum qui hoc præceptum prævaricatur? Enim vero quo peccato peccet, qui illud negligit, ostendi in 1. 2. nec judico aliud ullibi doceri in hoc puncto. Scilicet hoc rursum est, quod alibi notatum est adversariis familiare, doctrinas erroneas aliis affricare, de quibus ne quidem somniarunt. Nullus enim, qui juxta S. Augustini principia præceptum illud adstruit, ita docet, *Toties cum pernicie animarum*, id est mortaliter peccare, quoties in creatura ultimæ hæret quis nec amorem ejus refert ad laudem Creatoris. Sed quâ fide concludit dicens: *Aio igitur Theologo inquirendum, non quid sit tutius, sed quid verius?* Itane Theologo, cui aliorum salus aliquando committitur, aut ex professione aliorum & suæ salutis cura committenda, non inquirendum quid sit tutius? Itane aliorum & propria pericula præmonere & præcavere non oportet? Aliud certè statuerunt

*Theologo
quam m-
xime in-
dagan-
dum est
quid sit
tutius.*

runt SS. PP. & Doctores, maximè ubi veritas investigari exactè non potest. Multi præsertim temporibus nostris in hac & aliis materiis controversis indagant veritatem, hinc inde argumenta congerunt, partes disceptantes contrarium tradunt, an non erit eo casu indagandum quid Tutius? Nec ideo fallax obtenditur pro argumento communi, securitatis species, sed propriæ & aliorum saluti pro debito consulitur, sed à contrario fallax impossibilitatis, gravitatis, hominum viribus improprietatis, & id genus aliorum species obtenditur, ut fallax aucupium, quo volucris decipitur. Verum quidem est, dum certa veritas, Scripturis edocta vel à Conciliis & SS. PP. confirmata, liquido haberi potest, ipsa securitas per se comitatur: Aliud tamen in plerisque aliis, in quibus veritas aut haberi non ita clarè potest, aut quando animo præoccupato habere quis illam arbitratur, quo casu non tantum Theologo inquirendum quid verius, sed & quid tutius.

Quid igitur Theologo agendum, in hac materia de formidolosa attritione, quam disputamus? Respondet continuò, *retinenda est firmiter hæc responsio* (scilicet Theologo non inquirendum quid tutius sed quid verius) *In plerisque horum temporum controversiis, de attritione in Sacramento, de absolutione differenda, &c. Aliud profecto nos docet & suos jubet Illustrissimus & Reverendissimus D. Jacobus Boonen 26. Martii 1637. Ita decernens: Cum ex omnium Theologorum sententia in eorundem Sacramentorum administratione adhiberi semper debeant materia & formæ certæ, determinatæ, ac quantum fieri potest securissimæ: nullo autem modo extra necessitatem dubiæ vel controversæ: intelligamus vero inter Catholicos Doctores adhuc disputari an inter actus pœnitentiæ, quos S. Concilium Tridentinum definit esse quasi materiam Sacramenti pœnitentiæ sufficiens censeatur debeat illa contritio imperfecta seu attritio quæ tantum propter pœnas peccata detestamur, pluribus quidem à Concilio Tridentino id affirmantibus, aliis nihilominus ab eodem*

Idque maxime in materia Sacramentorum.

Concilio id negantibus : ne in ista sententiarum diversitate salus pœnitentium periculo exponatur : vobis & unicuique vestrum qui ad Sacramenti pœnitentiæ administrationem estis admissi, & approbati, mandamus, quatenus omnem vestram industriam eid conferatis, ut omnes ad dicti Sacramenti perceptionem accedentes, inducatis, moveatis ac disponatis ad veram & cordialem detestationem ac dolorem suorum peccatorum non tam ex timore pœnarum, quam ex Dei amore quo ipsum velut summum bonum (quod maxima impietate peccando contempserunt) perfectè diligant, vel saltem ut fontem justitiæ, qua scilicet justificamur, diligere incipiant : etenim populus ille rudis sub veteri lege, qui acceperat tantum spiritum servitutis in timore, in tanta gratiæ penuria non poterat justificari nisi per veram & perfectam contritionem, neque salvari nisi per dilectionem Dei super omnia : meritiissimè nos filii novi testamenti, qui non accepimus iterum spiritum servitutis in timore, sed spiritum adoptionis quo Filii Dei nominamur & sumus, in tanta gratiæ plenitudine quam effudit in nos per Spiritum Sanctum qui datus est nobis, non tamquam servi timore pœnarum, sed tamquam filii ex amore ejus qui dilexit nos & lavit nos à peccatis in sanguine suo, ipsa peccata super omnia mala detestari debemus. Quæ ordinatio renovata est Anno 1667. 28. April. ab eisdem Sedis Vicario Generali, Sede Vacante.

Nonne ergo in hac materia inquirendum quid tutius, sed tantum quid verius? Dicit fortè, sententiam suam de sufficientia attritionis formidolosæ esse verissimam, Sacræ Scripturæ consonam, à SS. PP. Edoctam, à S. Concilio Trid. definitam : sed quo jure, ostendimus in antedictis.

In Sacramenti sequendum quod in. §114.

Dato tamen ad minimum juxta aliorum placitum, sententiam nostram de insufficientia attritionis esse probabilem, quod ex decretis Pontificum saltem erui potest, ut mox videbimus, quid tunc agendum Theologo, nonne eo casu videndum quid tutius? certè hoc posito, illud confirmat ipse auctor : in primis p. 3. tract. 1. p. 20. Ubi ita ait : In administratione Sacramen-

torum non licet sequi sententiam speculativè probabilem circa valorem Sacramenti, quando non deest potestas sequendi tutiorem. Sic, ait, non licet moribundo conferre absolutionem probabiliter tantum validuram, quando certior impendi potest. Ratio est, quia licet opinio probabilis possit reddere actionem licitam, non potest tamen Sacramentum facere validum, si contingat requisita ad materiam, formam aut valorem deesse, &c. Hoc dogmate posito: quæro an sententia probabilis, non sit vera etiam quæ sit minustuta? quare ergo non sequenda, cum non videndum quid sit tutius, sed quid verius? cum verò possit fieri, quod illa minus tuta à parte rei sit verior, quare ergo non amplectenda? Respondebit, eò quòd in Sacramentorum administratione non liceat sequi probabilem circa valorem sacramenti, quando non deest potestas sequendi tutiorem. Ex quo collige quam rectè jam dictis concordet datum ante pseudo principium, Theologo scilicet non esse requirendum quid tutius, etiam in materia de attritione, sed quid verius.

Quod verò sententia nostra de attritionis formidolosæ insufficientia sit saltem probabilis, colligitur ex decreto Alexandri VII. ex quo adversarii oppositam volunt stabilitam. Illo enim decreto præcipit Pontifex omnibus & quibuscumque, ut si deinceps de materia attritionis scribant, aut doceant, *Non audeant alicujus Theologica censura alteriusve injuriæ aut contumeliæ notâ taxare alterutram sententiam, sive negantem necessitatem aliqualem dilectionis Dei in attritione ex metu gehennæ concepta, quæ hodie inter Scholasticos communior videtur, sive asserentem dictæ dilectionis necessitatem donec à S. Sede fuerit aliquid in hac re definitum.*

Ex quo decreto nihil definit pro alterius partis veritate Pontifex, sed utramque defendi permittit & propugnari, sic tamen ut censuræ non concurrant: si verò nostra non esset quidem probabilis, Pontifex eam permittere non potuisset defendi, maximè cum juxta aliorum Doctrinam, Ecclesia non possit sine ferinâ

benignitate permittere, ut doceantur sententiæ damnosæ. Ex quo ulterius hoc deduci potest, ad minimum pendente lite, nostram de attritione sententiam esse probabilem, adeoque sequendam, cum sit in administratione Sacramentorum, & nostra sit tutior, nec desit potestas eam sequendi. Quod autem talis potestas non desit, renuet fortasse adversarius, docens plerisque hominum esse impossibilem aut saltem maximè arduam & difficilem. Ad quæ respondimus in principio hujus paragraphi.

Deinde, cum juxta ejusdem Authoris Doctrinam, quam tradit p. 3. Tract. 1. de opinionum probabilitate §. 3. unius autoritas aliquando sufficiat statuendæ probabilitati, ut eam practicè amplecti liceat, etiam contra communiorem aliorum opinionem, si rationibus in contrarium allatis solidè respondeat, & pro sua parte novas adferat rationes, quæ tantum habent momenti, ut aptæ sint movere virum peritum & probum absque passione ad recedendum à contraria: colligitur negari non posse, quin nostra sit probabilis ad minimum, cum ante Melch. Canum, ab omnibus passim Doctoribus tradita sit, ut docuit antea Morinus: cum varii etiam à Concilio Tridentino auctores nostram apertè doceant, aliam contrariam, tantum statuunt probabilem; argumentis in contrarium allatis solidè satis & sæpius sit responsum, & varix continuo allatæ rationes, virum peritum & probum moventes, imò convincentes, quæ sufficiunt, ut saltem probabilitatem sententiæ nostræ communicent: quo habito, evanescat illud pseudo principium ex aliis ejusdem authoris principiis, *Thèologo in hac parte non inquirendum, quid Tutius, sed quid verius.*

Ne autem quis existimet, sententiam nostram non esse certam eo quòd altera statuatur probabilis, ex eo quòd defendi eam permittat Pontifex; uti etiam ex eo, quòd eandem hodie *communiorem* dicat, esse certam aut à Pontifice approbatam: Notari potest, stante illa permissione, fieri posse ut alicui sua sententia sit certa, si

con-

convincentes pro sua parte stent rationes, prout hucusque pro sententia nostra stare probavimus. Relinquimus interim alteri sententiæ suam probabilitatem, quam ex tali permissione Pontificis meretur, prout aliæ omnes, quæ defendi permittuntur aut doceri, quæ generalis dumtaxat est probabilitas & latè dicta.

Quando autem aliorum sententiam *Communiorem* dicit Pontifex, nihil inde conficitur, cum *communior* sententia aliquando sit falsa, deinde dicit *Hodie communiorem videri*, cum quo probè stat, his temporibus non esse *communior*, ut ex dictis probari potest: imo ante Melchiorum, ne quidem de ea somnium; item etiam *videri tantum communiorem*. Unde clarè patet, ex eo nihil solidi pro adversæ partis veritate posse statui aut erui, ut volunt aliqui Patroni partis contrariæ. Insuper notent illud, quod notat R. P. Julius Mercarius Ord. Prædic. Basis Theologiæ moralis parte 3. a. 5. ubi ait. *Quadragesima vel quinquagesima ab hinc annis plures quam centum opiniones laxas antea singulares, factas esse communes: & illis oppositas communes, ut antiquas nunc communiter rejici. Nec invenies toto hoc tempore unam laxam antea communem esse antiquatam, oppositamque rigidam factam esse communem.*

*Communi-
or sen-
tentia ali-
quando
est falsa*

A P P E N D I X.

Qualis amor Dei propter se requiratur & sufficiat in Sacramento ad justificationem obtinendam.

OSTENSO ex Conc. Trid. SS. PP. ratione & aliis, necessarium esse ad justificationem in pœnitentiæ Sacramento obtinendam, aliquem Dei propter se amorem; quæri posset, qualis sit iste amor, quam efficax & quis sufficiat. Ad quod respondeo. Primò certum est non omnem Dei propter se amorem esse sufficientem, ut etiam cum Sacramento justificet. Probat, quia amor ille debet
excludere

excludere voluntatem peccandi, ut ex Conc. Trid. satis est declaratum: atqui hoc non omni Dei propter se amor competit, prout in se idem testatus est S. Augustinus l. 8. confess. c. 5. ubi ait: *Voluntas autem nova, quæ mihi esse cœperat, ut te gratis colerem, fraique te vellem ... nondum erat idonea ad superandam priorem vetustate roboratam.* Ex quo sequitur, quòd non omnis bona voluntas, id est charitas excludat continuò voluntatem peccandi, nec consequenter sit sufficiens ad justificationem in Sacramento.

Respondeo secundò sicuti alii requirunt in attritione timorem supernaturalem efficacem, ita requiritur hic quoque amor Dei propter se efficax, sive prædominans voluntati peccandi, sive qui excludit omnem affectum inordinatum, quo homo inhæret creaturæ tamquam ultimo fini illumque ad Deum convertat: hoc autem amor ille facere potest vel se solo, vel auxilio alterius motivi, v. g. timoris. Si priori modo id faciat, erit amor Dei propter se perfectus, non necessarius in attritione salutari: si verò posteriori modo id faciat, erit amor Dei propter se imperfectus, sufficiens tamen in attritione sacramentali ad justificationem obrinendam. Quanta verò debeat esse intensio charitatis, ut vel se solâ vel auxilio alterius motivi excludat talem affectum inordinatum & ad Deum convertat, soli Deo notum est, nec nostrum est determinare, uti nec aliorum de timoris intensione, ut sit quoque efficax.

Hoc tamen addo, eundem Dei propter se amorem in uno posse esse efficacem & prædominantem & non in alio, si scilicet diversa sit pœnitentium illorum dispositio. Sicuti enim à SS. PP. de gravioribus peccatis requiritur gravior pœnitentia: ita quoque pœnitens, quòd gravius in eo fuit odium Dei per peccatum, majori amore debet redire ad Deum. Imò etiam in pœnitentibus æquè magnis, poterit in uno esse efficax amor Dei & non in alio, si scilicet in uno sit major gehennæ timor v. g. quàm in alio, cujus

cujus auxilio, in uno expellitur omnis affectus graviter inordinatus & convertitur ad Deum, non itidem in alio, in quo est timor minor, etsi sit eadem charitas.

Respondeo tertio, quamquam omnis amor effi-
cax seu prædominans etiam imperfectus excludat om-
nem affectum graviter inordinatum, & convertat
ad Deum, quæ conversio debet fieri per amorem:
non omnis tamen talis amor ante Sacramentum ju-
stificat. Ratio ejus est, quòd etsi tali amore tollatur
voluntas peccandi & fiat conversio ad Deum, adeo-
que tollatur peccatum quòd ad affectum, cum jam
displiceat peccare: non ideò tamen tollit peccatum
quo ad reatum, ad quod requiritur, quòd non tan-
tum homini displiceat peccatum, & ad Deum se
convertat; sed insuper requiritur aliquid, quod me-
reatur amicitiam divinam, qualis est amor Dei per-
fectus, vel imperfectus cum Sacramento. Quomodo
verò non omnis Charitas se solà justificet, diximus
z. 2. agendo de charitate.

Ex quo clarè patet contritionis actum esse arduum
& difficilem; quod pulchrè declarat S. Bernardinus ^{AB}
tom 1. serm. 12. a. 2. c. 2. qui etsi c. 1. dixerat, <sup>contritio-
nis est san-
cti diffici-</sup>
*facile est ex parte nostrà contritionem habere, quia ex li-
berà voluntate procedit, quà voluntate quilibet liberè uti
potest.* Subdit capite sequenti hunc titulum: *magna
atque difficilis res est, habere contritionem.* Et rursum:
*licet in libertate voluntatis & rationis, electio contritio-
nis consistat: tamen ex alterà parte difficillimum est, ha-
bere veracem contritionem: nam secundum Bonaventuram
in 4. dist. 16. a. 2. dolor, in quantum est displicentia ra-
tionis, in verà contritione mensuratur secundum qualita-
tem charitatis. Ad hoc quòd habeat charitatem, necesse
est, quòd super omnia diligat Deum, etiam supra se ipsum.
Hoc autem fit, cum pro nullo commodo vel incommodo
Deum offendere velit: & hoc intelligendum est de displic-
entia rationis; undè tantum debet peccatum displicere ra-
tioni, quod nullo pacto, nullo commodo vel incommodo
velit*

velit consentire vel consensisse in ipsum. Ex quo colligitur probatio fundamentalis, quare difficilè sit habere contritionem, etsi contritio sit in libertate voluntatis & rationis: puta ex eo, quòd amor ille Dei prædominans affectui peccati, sit actus satis arduus, maximè contranitente concupiscentiâ in homine corrupto: qui tamen amor ad veram contritionem est necessarius, uti est declaratum.

Hinc etiam eâdem de causâ subdit idem S. c. 3. *ex parte Spiritus facillè est contritionem habere, ex parte verò carnis difficilè, dicente Domino: SPIRITUS QUIDEM PROMPTUS EST, CARO AUTEM INFIRMA. Et Apostolo. CARO CONUPISCIT ADVERSUS SPIRITUM, ET SPIRITUS ADVERSUS CARNEM, hæc enim sibi invicem adversantur, ut non quæcumque vultis, faciatis.* Unde & concludit: *quanto igitur caro magis spiritui dominatur, sicut in hominibus carnalibus, lascivis atque mundanis, tanto contritio difficilior est.*

*Maximè
difficile
est in ar-
ticulo mor-
tali,*

Hanc quoque contritionem in extremo vitæ maximè difficilem esse docet idem Sanctus 4. 1. serm. 13. a. 1. c. 2. ubi ait: *Augustinus scribit: SCRIPTUM EST, NEMINEM SINE CHARITATE SALVUM ESSE. . . . QUEM PŒNITET SERO, OPORTET NON SOLUM DEUM TIMERE JUDICEM, SED JUSTUM DILIGERE, NON TANTUM PŒNAM TIMEAT, SED ANXIETUR PRO GLORIA.* Ex verbis igitur Augustini patet, quod licet homo timeat pœnam, timori tamen præponere debeat charitatem divinam. Difficile est in tali extremitate habere hunc actum hæc principali circumstantiâ intentionatum & regulatum, & hoc maximè propter duo. Primum est, quia timet infernum, nam qui usque tunc fuit impœnitens, non videtur tunc à se ipso extorquere posse displicentiam novam peccatorum suorum, nisi timore imminētis pœnæ, non charitatis divinæ. . . . secundo, quia timet mortem. Nam saltem aliquid simpliciter involuntarium videtur causa istius displicentiæ, scilicet expectatio mortis propinqua, mors enim ista involuntaria est, & quod non fit nisi ex suppositione cujusdam involuntarii, non simplici

citer voluntarium dici potest, sicut per exemplum patet: non enim omnino voluntariè quis projicit merces suas in mare, nisi ex suppositione cujusdam periclitationis, quam nollei. Quod autem fit, nisi sit voluntarium, non est multum acceptabile illi, cui fit, quia non videtur propter ejus amorem fieri. Ita S. Bernardinus scholæ Scotisticæ decus. Unde & consequenter art. 3. c. 1. subdit: *Licet quandoque talis fundat lacrymas, tundat pectus, & misericordiam poscat, adhuc sunt dubia hæc signa. Sunt enim sæpe illi similes, ut resonans de altissimis montibus Echo, de qua ait sapiens c. 17. Quod deficientes faciebant præ timore.*

Neque hic objici potest communis illa S. Scripturæ vox, *In quacumque horâ ingemuerit peccator, peccatorum ejus non recordabor amplius, Ezech. 18.* Quia, ut ait S. Anselmus de similitud. c. 115. *Licet Deus veniam promiserit pœnitenti, non tamen spondit delinquenti, ut ei daret voluntatem pœnitendi.* Et Hugo à S. Viçt. de Sac. fidei c. 5. ad illud idem respondens: *Nam quamvis, ait, etiam tunc tibi venia, si verè pœnitueris, promittatur: non tamen tibi, ut tunc verè pœnitere debeas, promittitur. Valdè difficile est, ut tunc vera sit pœnitentia. Imo è contra teste Innocentio III. Justo Dei judicio sæpè fit, ut quia cum potest homo converti & non vult: cum vult, fortè converti non possit. Tunc enim securum est homini pœnitere, cum potest ipse peccare.*

SECTIO XV.

De Reliquiis concernentibus contritionem.

DICENDUM primò Attritio potest fieri contritio: An attritio possit fieri contritio. Probat, quia amor ille imperfectus, ex quo oriri debet attritio, potest fieri perfectus, adeò ut fiat perfecta contritio.

Dicendum 2. Attritio sufficiens in Sacramento aliquando se solà justificat absque reali perceptione Sacra-

cræ.

An attritio alii quando se sola iustificat.

cramenti, idque in casu mortis, dum deest copia confessarii, quando, ut ait S. Bern. Epist. 77. *Voluntas pro facto reputatur, quando factum excludit necessitas.* Idem docet S. Aug. l. 4. de bapt. c. 22. cont. Donatist. ubi ait: *Invenio non tantum passionem pro nomine Christi, id quod ex Baptismo deërat, posse supplere. Sed etiam fidem conversionemque cordis, si fortè ad celebrandum mysterium Baptismi in angustiis temporum succurri non potest.* Hæc autem attritioni initiali omnia dicto casu possunt competere. Nec ideo sollicitudo Pastorum proscribitur, quasi dum ad moribundum accersuntur, subsumere possint, vel homo ille est contritus & sic absque Sacramento iustificabitur: vel est attritus sufficienter, id est initialiter: Et sic in defectu confessarii hoc casu juxta nos salvabitur: Vel habet servilem, quæ etiam cum Sacramento est insufficienter. Illud inquam nihil obstat, cum Pastores teneantur ex officio subditis in tali necessitate succurrere: Neque adeo certum est, quod attritio tali casu se sola iustificet, & de cœtero tenentur Pastores eo casu providere ovibus modo maximè securo: Denique absolutio confert etiam præviè iustificatis aliquid gratiæ, jam autem pastor non tantum tenetur providere subditis de necessariis, sed & de utilibus, dum commodè potest. Unde in dicto casu etsi in articulo mortis attritio secundum se, non sit majoris efficacæ, quam extra illum, tamen ratione occurrentis necessitatis Deus reputat voluntatem pro facto, & eatenus dici potest majoris efficacæ in dicto casu.

Confessio sine contritione non est dolorosa.

Dicendum 3. Contritio debet necessariò præcedere Confessionem; Confessio enim quæ fit sine contritione, non est dolorosa & Sacramentalis, nec per subsequentem contritionem potest fieri Sacramentalis. Si verò post Confessionem aliqui Confessarii disponant pœnitentes ad contritionem, tum vel Confessarii sese conformant probabilitati sententiæ contrariæ: vel dum dicunt pœnitentes se conteri factâ con-

Confessione, tum conteruntur & quasi iteratò peccata sua accusant, super quæ tum cadit subsequens absolutio.

Dicendum 4. Contritio non solum debet esse dolor summus appetitivè, sed & summus intensivè. Ratio est, quod ad contritionem requiratur, ut ex toto corde ad Deum nos convertamus, & reliqua, quæ attulimus in probando amorem Dei ex toto corde debere esse summum intensivè: Quæ lectori hic revidenda relinquimus. Debet tamen dolor de peccato graviori esse major, dolore de peccato leviori, utpotè quod est majus malum magisque detestandum.

Contritio debet esse dolor summus intensivè.

Dicendum 5. De jure naturæ obligat præceptum Contritionis. Quòd autem obliget, satis declarat Conc. Trid. sess. 14. c. 4. ubi ait motum Contritionis quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum necessarium. Et Scriptura Sacra Lucæ 13. *Nisi Pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis.* Quòd autem sit de jure naturæ patet ex eo, quod sicut jure naturæ diligere debet summo amore summum bonum, ita & satagendum est, ut eidem offenso rursus reconciliemur, quod fit per contritionem. Obligat autem post peccatum commissum, de quo egimus de peccatis, ne manendo in tali statu, periculo plurium peccatorum se exponat, & differendo, divinam amicitiam contemnere censeatur.

In Contritione.

Quando nam obliget.

Obligat quoque in periculo mortis tam spiritualis, id est hæresis, &c. quam corporalis, cum tunc securissimo modo homo se ad Deum teneatur convertere: idem est, dum est administrandum Sacramentum in peccato mortali: & aliis casibus, qui facili negotio intelligi possunt ex dictis, de tempore quo obliget præceptum dilectionis Dei, in 2. 2.

S E C T I O XVI.

De contritione mortalium & venialium.

*De contri-
tione mor-
taliū &
venia-
liū.* **D**ICENDUM primò : non requiritur de singulis mortalibus nova contritio, sed una efficax sufficit, quæ omnia mortalia respicit, quæ memoriæ occurrunt. Tutissimum tamen erit & consulendum, de singulis mortalibus, singulas contritiones elicere: nisi forsan per accidens præstaret, non omnia mortalia dudum revolvere, ne labendi occasio ex tali consideratione oriatur. Sic præstat meretrici, præteritas fornicationes non ita fixè considerare, ne ejus animus in libidinem pronus, in præteritas libidines & delectationes iterato consentiat.

*Contritio
de obli-
tis.* Si verò quis sit certus se peccatum commisisse, sed nescit quodnam illud sit, debet saltem generaliter conteri. Sicuti autem dolor ac detestatio peccatorum, censentur extendi ad oblita peccata, quæ post diligens examen, memoriæ non occurrunt: ita etiam de obliis intelligitur facta contritio quæ fit de omnibus memoriæ occurrentibus, nec de iis specialis fieri debet contritio, etsi hoc expediat & sit consulendum. Si verò oblita postea memoriæ occurrentia confiteri velit, requiritur de iisdem novus dolor, qui sit pars subsequenti Sacramenti.

*Contritio
venialiū.* Dicendum 2. Quamvis peccata venialia non debeat quis necessariò confiteri: si tamen quis eadem confiteri vellet, debet de iisdem dolere, ac ferè illa detestari, id enim exigit contritio hîc quoque requisita. Hinc mortale est, confiteri peccata venialia sine ullo efficaci dolore, aut proposito ab iisdem abstinendi, cum reddere Sacramentum irritum defectu Partis essentialis, sit peccatum grave. Neque ideo dici potest, nos non posse confiteri venialia, in quæ vero similiter recidemus, cum talis equidem

equidem possit elicere propositum de se satis firmum & efficax ut excludat voluntatem peccandi talia peccata de cætero, quamdiu propositum illud manet: quod si forte postea relabatur, hoc non fiet defectus efficacix talis propositi, sed ex hominis fragilitate & inconstantia.

Possimus tamen venialia, quæ volumus, subicere, cum non habeant connexionem ad invicem, uti mortalia: Neque unum dependet ab alio in remissione obtinedâ.

Requiritur tamen ad debitum de venialibus dolorem, quod ex aliquo Dei propter se amore prodeat, quare hinc non sufficit attritio servilis, cum per illam non convertamur ad Deum, ut; etiam in dolore venialium requiritur: Sed potius per eam convertimur ad nos ipsos, neque per se potest excludere voluntatem peccandi venialiter, uti nec mortaliter. Unde videtur requiri hic dolor, ortus ex eo quod aliquid leviter Deum offendant. Constans enim est S. Augustini sententia serm. 7. de temp. *Pœnitentiam certam non facit nisi odium peccati, & amor Dei.* Hoc tamen notandum est quod motivum illud doloris quia leviter Deum offendit, sit generale, adeoque qui dolet de uno veniali, doleat de omni. Sed hoc non esse necesse, cum possit esse de veniali dolor, quia hoc vel illo modo leviter Deum offendit, puta contra hanc vel illam virtutem: Sicque non necessario motivum illud, extenditur ad omnia venialia, quæ non omnia eodem modo Deum offendent.

Ad dolorem venialium requiritur amor Dei.

Quale motivum.

Dicendum denique, non posse peccatum veniale remitti sine mortali adjuncto: Non enim meretur aliquam veniam, qui absolute vult manere inimicus: Neque aliquod opus est Deo gratum usque ad infusionem gratiæ, quæ remissionem venialis comitatur, ubi operans est in statu peccati mortalis.

Veniale non potest remitti sine mortali.

Petet aliquis an ad singulas confessiones requiratur novus dolor: Item an contritio necessariò eliciatur de

An ad singulas confessiones.

prinunt Ministrum & finem Confessionis. Hanc Confessionem semper detestati sunt sectarii, docentes esse ritum à Papa introductum, antiquitus inauditum, imò Ecclesiæ perniciosum: deinde sufficere generalem Confessionem Deo factam, cum particularis sit omninò impossibilis, juxta illud Psalmistæ Psalm. 18. *Delicta quis intelligit?*

Contra quos Catholica sententia docet Confessionem jure divino fuisse introductam. 1. Quia Joan. 20. Math. 18. & alibi dat Christus Apostolis & omnibus eorum in Sacerdotio successoribus potestatem solvendi & ligandi fidelium peccata, non ita tamen ut fidelibus liberum esset, ad eos accedere vel non accedere, sed ut illos necessariò adire forent obligati, si suorum peccatorum absolutionem desiderarent. Deinde act. 19. dicitur, quod *Muli credentium veniebant* (scilicet ad Paulum.) *Confitentes & annuntiantes actus suos.* Ubi intelligitur satis clarè particularis confessio. Idem patet ex Jacobi 5. 1. Joan. 1. Ratio quoque dicta confirmat: si enim humano jure esset Confessio introducta, aliquod ejusdem introductionis extaret vestigium vel in aliquo Concilio œcumenico, vel decreto Pontificio, ubi tamen contrarium constat: in Concilio Lateranensi verò solum fuit determinatum tempus, quo obligat Confessio, etsi confessio longè antea obligaret, sed non præcisè pro certo Tempore. Nec denique Ecclesia rem adeo arduam & odiosam omnibus potuisset præcipere, nisi divino jure ante foret injuncta.

Dicendum 2. Falsum est confessionem particularem esse ritum ab Episcopis inventum tempore Novatianorum, & postea à Nectario sublatum, ut refert Socrates & Sosomenus: quod enim ad historicos illos attinet, satis sunt suspecti, eo quod Novatianis adhærent: quorum historiam falsam esse, multis, probat Baronius centuriâ 1. Deinde falsum est, quod Nectarius Confessionem abrogaverit, cum Chrysostomus nectarii successor eam manifestè ad-

*Confessio
particularis
quantum
ad inventam*

mittat hom. 10. in Genes. ubi ait: *Oportet ad Confessionem facinorum festinare.* &c. Sustulit ergo Nestarius Confessionem publicam: cum enim tempore Novatianorum error ille invaluerat, quo docebant post Baptisma lapsos in graviora crimina non posse per Ecclesiam reconciliari, statuerunt Episcopi omnino illos esse reconciliandos. Ne autem nimis facile & temere eos admittere videretur Ecclesia, veteri Canoni pœnitentiali, hanc addiderunt appendicem, ut peccata quæ aliquo modo erant publica, publicè confiterentur, idque de iudicio alicujus confessarii, ad illud discernendum specialiter deputati, quem in omnibus Ecclesiis eligebant, & vocabant pœnitentiarum. Hanc publicam pœnitentiam sustulit Nestarius occasione commotionis, ortæ ex eo, quod inter cætera crimina publica, quæ confitebatur quædam femina, confitebatur quoque, se in templo manentem à Diacono quodam fuisse cognitam: quâ occasione suasu cujusdam Eudæmonis Presbyteri, illam publicam confessionem abrogavit Nestarius. Hoc tamen quoque falsum est, particulatam Confessionem & privatam, publicè confessioni successisse, utpote quæ semper cum publica conjuncta esset, & dictâ causâ à publica separata.

Pœnitentium gradus.

Dicendum 3. varii olim erant gradus pœnitentium, & pœnitendi norma erat singularis. In exordio Ecclesiæ quibusdam peccatis negabatur venia, scilicet idololatriæ, homicidio, & adulterio; patet hoc ex plurimorum veterum monumentis. Horum criminum rei, à solo Deo veniam debebant expectare. Postea omnibus criminibus concessa reconciliatio, modò constaret eos seriò pœnitere. Unde primò in atrio Ecclesiæ stabant flentes, & exostulantes fidelium preces, ut pro se apud Sacerdotem intercederent, ut ad agendam pœnitentiam recipi possent. Erant hi induti sacco & cinere, & omni modo ad movendum fideles dispositi. Manebant hi aliquando in tali statu per bienium, triennium aut etiam

Stantes

etiam plures annos. Postea admittebantur intra fores Ecclesiæ, à lugubri illo amictu liberi, ubi interpretationes S. Scripturæ audiebant, undè & *audientes dicti*: tertio ulterius in Ecclesiam admittebantur, & jejuniis, humi cubationibus & aliis pœnosis operibus sese affligebant, qui dicebantur *substrati*.

Denique postea dicebantur *consistentes*, eò quòd non amplius humi cubarent, genuflecterent &c. Sed cum aliis fidelibus starent & ad sacrificia assisterent; etsi munera offerre aut communicare nondum possent.

Mulieribus quoque publica pœnitentia non injungebatur, sed privatim pœnitebant: viduis tamen postmodum publica pœnitentia permittebatur, eò quòd metus abesset, ne à viris eà de causâ vexarentur, uti de Fabiolâ scribit D. Hieron. epist. 36.

Dicendum 4. peccator non tenetur statim à peccato perpetrato confiteri, etsi expediat. Nulla enim est ejusmodi obligationis alibi facta mentio, imò antiquitus confessio ad multos annos differebatur. Poterit interim peccato commisso homo se reddere Deo per affectum contrarium, etsi non præcisè per confessionem. Vide quæ dicta sunt de jure & justitiâ inter Deum & homines.

Obligat autem hoc divinum præceptum de confessione in probabili periculo mortis, quo casu si præceptum illud non adimpleat, exponit se aperto periculo illud numquam adimplendi. Extra hunc articulum aliquoties in vitâ obligat, etsi non possit ita præcisè tempus definiri. Verius tamen non obligat ob periculum oblivionis, eò quòd sic malè determinasset Ecclesia tempus annum, cum intra illud tempus sæpius sit tale oblivionis periculum. Neque etiam obligat ratione periculi incidendi in novâ peccata, cum relapsus non ita proveniat ex dilatione Confessionis, quam ratione defectûs propositi non peccandi, & constantiæ.

S E C T I O II.

*De Præcepto Ecclesiastico Confessionis.**Confessio
annua.*

DICENDUM primò, Dictum de Confessione divinum præceptum, determinavit Ecclesia ad tempus annuum, adeo ut saltem semel in anno omnes utriusque sexûs fideles teneantur proprio Sacerdoti Confiteri. Hinc omnes omnino fideles, cum ad annos discretionis pervenerint, hoc præcepto obligantur. Tempus autem annuum variè variè computant: alii ab uno paschate vsquè ad aliud pascha: alii ab una Confessione ad aliam: alii ut sufficiat quovis anni tempore: melius tamen solet computari annus à Januario in Januarius, prout communiter solet annus computari.

*Qui elapso
anno
non est con-
fessus, te-
netur po-
stea statim
confiteri.*

Dicendum 2. qui elapso anno non est Confessus, tenetur quam primum Confiteri anno subsequenti: ratio est, quòd Ecclesia dicendo *saltem semel in anno* ponat terminum ultra quem non possit Confessio differri: unde idem est, ac solutio pensionis annuæ, quæ si soluta non sit elapso anno, debet tamen quam primum solvi. Si verò quis vidèat, quod futuro tempore anni non poterit confiteri, tenetur modò Confiteri dum potest, sicut si quis hora 7. v. g. prævidens quod sequentibus horis non poterit audire Sacrum, tenetur præviè illud audire.

*An ille
teneatur
qui sola
habet ve-
nialia.*

Dicendum 3. Verius videtur, quod ille qui solum habet peccata venialia, non teneatur hoc præcepto, eo quòd hîc intelligatur Confessio mortalium: dicitur enim in Capt: *omnis utriusque sexus*, quod debeat *omnia sua peccata* Confiteri: quo innuit Ecclesia Confessionem mortalium, cum venialia non debeat quis omnia Confiteri. Deinde, ut docet Conc: trid: ses. 14 c. 5. Ecclesia solum determinat præceptum divinum, quod jure divino erat necessarium; jam autem

tem Confessio venialium jure divino non est necessaria, unde ad talem Confessionem Ecclesia non obligat. Si tamen esset periculum scandali, deberent eadem Confiteri. Deinde debent semel in anno proprio Sacerdoti sese sistere & dicere se non habere conscientiam peccati mortalis, ut Communionem percipiant. Hoc tamen fatendum est, quòd Ecclesia posset præcipere Confessionem venialium, si vellet, imo aliquando id fecit, uti patet in bulla Clementine in agro dominico, ubi Pontifex præcipit, ut monachi nigri, id est Benedictini singulis mensibus Confiteantur, si non mortalia, saltem venialia. Imo in quibusdam aliis religionibus, omnibus non Sacerdotibus præcipitur Confessio singulis octidnis.

Dicendum 4. Huic Ecclesiæ præcepto non satisficit per Confessionem invalidam, uti nec per Confessionem informem, cum verosimilius talis non detur, de quo postea. Probatur prius, eo quod lex Ecclesiæ præcipiat Confessionem Sacramentalem, & utilem, non inanem & nullam: Deinde Ecclesia præcipit Confessionem eandem, quam præcipit Christus determinando simul tempus: sed Christus indubiè præcepit Confessionem validam & fructuosam ergo. Unde meritò ab Alexandro VII. 1665 condemnata est hæc ut scandalosa & ad praxim minimè deducenda: *qui facit Confessionem voluntariè nullam, satis facit præcepto Ecclesiæ.*

Non satisficit per Confessionem invalidam.

Dicendum 5. Etsi Papa non possit dispensare, ne quis unquam Confiteatur, cum hoc sit juris divini: tamen potest cum aliquo dispensare, ut ultra tempus annum Confessionem differat, quod tempus ab Ecclesia sicut est determinatum, ita potest ab eadem justa de causa extendi.

S E C T I O III.

*Qualis debeat esse Confessio.**Confessio
privata
& publica*

DICENDUM primò. Perinde est ad valorem Confessionis, sitne confessio publica an privata, uti ex dictis constat. Privata tamen modo est observanda juxta ritum & consuetudinem Ecclesiæ. Si verò quis non posset confiteri nisi publicè, puta per interpretem, non tenèretur extra articulum mortis: Ratio ejus est, quia ut habet Conc. Trid. sess. 14. c. 5. Confessio publica numquam fuit in præcepto. In articulo tamen mortis obligaretur, eò quòd eo casu non tam obliget præceptum Confessionis, quam acquirendæ justificationis, idque modo securissimo. Agimus autem de eo, qui habet conscientiam peccati mortalis.

*Confessio
in scripto.*

Dicendum 2. Si quis obmutescat aut ita gutture laborat, ut loqui nequeat, potest confiteri scripto vel aliis signis: Verecundia verò non videtur ad hoc causa sufficiens. Imò dicto casu non solùm potest, sed & debet ille scripto confiteri, cùm nihil hinc timeri possit incommodi, cùm instrumentum vel Scriptura possit lacerari, comburi &c. Confiteri tamen per litteras aut procuratorem absenti vetat Clemens VIII. ubi contrarium ut falsum, temerarium & scandalosum damnat. Hinc etiam Conc. Trid. sess. 24. c. 2. docet, quòd Christus eos, qui post baptismum se aliquo crimine contaminaverint, ante hoc tribunal tamquam reos sisti voluerit: Si verò alibi legatur, quòd quidam petierint absolutionem per litteras, id intelligendum est, de absolutione à pœnis vel obligationibus v.g. juramenti, voti, &c. Non item de sacramentali.

Deinde, etsi judicium fieri possit, & dari sententia per litteras, uti & matrimonium per procuratorem

tozem, nihil obstat : Cùm tota diversitas hic pendeat à voluntate Christi, quæ nobis per Ecclesiæ praxim innotescit : Quòd & in cæteris notandum est, dum in materia de Sacramentis argumentantur à pari.

Dicendum 3. Confessio debet esse verax, adeò *Veracitas* ut mentiri in Confessione in materia gravi sit peccatum mortale, eò quòd tale mendacium soleat esse *Confessio-
nis.* tale peccatum. Si verò sit in re levi non erit peccatum mortale, neque impedit effectum sacramenti. Si quis tamen omnia mendaciter sibi affingeret in Confessione, procul dubio peccaret mortaliter, eo quòd frustraret Sacramentum suo effectui.

Dicendum 4. Requiritur insuper ut Confessio sit diligens, idest, ut præmissa diligenti peccatorum *Diligen-
tia confes-
sionis.* discussione, illa confiteantur, quæ memoriæ occurrunt. Major autem diligentia requiritur in eo, qui a longo tempore non est Confessus : uti & in eo, qui pluribus occupationibus sæculi est implicatus, & qui memoriam habet satis obliviosam. Sufficit tamen ut quilibet adhibeat in Conscientiæ discussione talem diligentiam ac tantam, quæ in rebus majoris momenti solet & debet adhiberi attentâ qualitate personæ, &c.

SECTIO IV.

Quomodo Confessio debeat esse integra.

DICENDUM primò, Ex jure divino requiritur ut Confessio sit formaliter integra, quæ formalis integritas in eo sita est, quòd quis omnia peccata, quæ post diligens conscientiæ examen memoriæ occurrunt, in Confessione exponat, nisi justa causa excuset. Et hac ratione positâ, rectè dicit Conc. Trid. sess. 14. c. 5. *Impium esse dicere hac ratione, Confessionem esse Carnificinam animarum & Conscientia-*

rum, &c. Unde addit ibidem Conc. *Constat enim, nihil aliud in Ecclesia à pœnitentibus exigere, quam ut, postquam quisque diligentius se excusserit, & Conscientiæ suæ sinus omnes & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum & Deum suum mortaliter offendisse meminerit: Reliqua autem peccata, quæ diligentem cogitantem non occurrunt, in unum eadem Confessione inclusa esse intelliguntur.*

Oblita, postea memoria occurrentia sunt confitenda.

Hoc tamen circa peccata oblita notandum est, quod si illa postmodum memoriæ occurrant, sint absolute confitenda. Ratio est, quod sit absoluta obligatio juris divini omnia & singula mortalia confitendi, quæ & quando memoriæ occurrunt, etsi obligatio illa pro tempore suspendatur, si illa peccata memoriæ non occurrant, aut justa causa excuset. Imò illa oblita non sunt remissa indirectè, nisi cum onere & voto illa confitendi, si memoriæ occurrant.

Dicendum 2. Omnia & singula mortalia in specie, omnes circumstantiæ speciem mutantem, sive communiter notæ sint sive non, item numerus eorundem peccatorum debent aperiri in confessione, ut confessio sit integra: Cùm verò sit aliquando pœnitenti moraliter impossibile, præcisè confiteri peccati numerum; satis est, quod dicatur ille, qui moraliter judicatur subesse, addendo *plus minusvè*. De hoc postea agemus in particulari.

Circumstantia quam sint Confitenda.

Dicendum 3. Circumstantiæ intra eandem speciem notabiliter peccati malitiam aggravantes, debent in Confessione aperiri. Ratio hujus est, quod earundem confessio maximè conducat ad perfectum judicium de peccatis ferendum, debitam satisfactionem injungendam, &c. Imò circumstantiæ tales, aliquando magis augent malitiam peccati & variant judicis judicium, quam circumstantiæ speciem mutantem. Deinde Ecclesia aliquando reservat peccatum ratione circumstantiæ intra eandem speciem aggravantis, v. g. furtum magnæ quantitatis; non solet au-

autem Ecclesia reservare peccata, non necessaria ad confessionem. Denique alii docere debent ejusmodi circumstantias aliquando saltem debere exprimi, quando valde notabiliter aggravant; quibus accedit timoratorum praxis

Objiciunt huic datæ doctrinæ opinionem D. Thomæ contrariam; item quod Con. Trident. solum meminerit de circumstantiis speciem mutantibus. Ad quæ R. verum quidem est, quod Doctor ille in 4. contrarium videatur asserere, tamen ut ait Dominicus Soto, si usque huc suam summam absolvisset, nobiscum sensisset, cum alibi hoc satis clarè infinet, cum dicit gravius esse peccatum quod fit in Regem, quàm quod fit in plebeium, adeoque mereatur pœnam longè majorem. Ita Eximius Doctor Sylvius hîc.

Quod ad aliud attinet, R. Conc. Trid. noluisse sese immiscere quæstioni controversiæ, & solum voluisse definire illud, quod erat certum: ubi tamen nostram opinionem satis subindicat, dum dicit eam peccatorum confessionem necessariam esse, per quam Sacerdos de eorum gravitate censere possit, ubi rectè de eorum gravitate, sine explicatione circumstantiarum intra eandem speciem aggravantium vix censere possit confessarius.

Objiciunt aliqui, quod circumstantias intra eandem speciem notabiliter diminuentes, non teneamur confiteri, ergo nec aggravantes. Ad quod R. quòd quandoque tales circumstantiæ diminuentes sint confitendæ, & sæpè necessariæ sint ad ferendum rectum judicium, & sæpè de mortali faciant veniale: tamen non soleamus confiteri, ne videamur esse solliciti ad excusandas excusationes in peccatis.

Dicendum 4. Media ad peccatum adhibita tunc sunt confitenda, quando sunt diversæ malitiæ ab actu peccati, neque de se & ex naturâ suâ ad actum principalem ordinantur: si verò non habeant diver-

Media ad peccandum an delectamus confiteri,

fam

fam malitiam ab actu principali, & ad illum ex natura sua ordinantur, non debent in confessione exprimi. Ratio hujus est, quod confessarius cognoscit malitiam actus principalis, facile cognoscere possit ea, quæ talem actum de se & ordinariè solent comitari: aliud est, de aliis, quæ de se ad actum principalem non ordinantur. Sic consequenter docent, quod ille qui fornicationem confitetur, non debeat confiteri tactus & oscula fornicationem præcedentia, cum illa actum principalem scilicet fornicationem soleant comitari, & confessarius ex cognitione fornicationis, illa facile percipiet. Idem aliqui docent de osculis subsequenter fornicationem, eò quod & hæc plerumque comitari soleant, etsi alii rectius doceant, eadem esse confitenda, cum sint potius dispositio ad novam fornicationem, quàm aliquid spectans ad præteritam. Si verò quis consuluit magos ad fornicandum, furandum &c. debet tale medium in confessione aperire, cum distinctam habeat ab actu principali malitiam, nec de natura sua illi connexam: undè debet ut distincta & confessario incognita aperiri.

*Interrup-
tio volun-
tatis pec-
candi.*

Dicendum 5. qui totâ die habuit voluntatem peccandi & de facto peccavit, videre debet an ejusmodi voluntatem non interruperit per actum contrarium, quo casu toties de novo peccavit, quoties ita voluntatem immutavit. Si verò interruptio fuerit solum naturalis v. g. per naturalem distractionem, per somnium &c. si interruptio illa non sit notabilis, non debet in confessione aperiri, secus si fuerit notabilis. Neque, si quis sæpe renovet voluntatem peccandi v. g. occidendi, ideò diversa peccata interna commississe censetur, cum sit unus & idem actus efficax voluntatis, à quo actio externa procedit. Vide quæ diximus de diversitate numerica & specifica peccatorum in 1. 2. de peccatis.

*Imperfe-
ctiones*

Quæret aliquis, an laudabile sit confiteri suas imperfectiones, quæ non sunt peccata? R. varii docent

cent quòd sic , & signanter Alphonsus Rodrig. *qua non*
 tom. 3. perfect. tract. 4 c. 4. docet esse consilium *sunt pec-*
 virorum spiritualium confiteri imperfectiones quæ *cata, non*
 non sunt peccata, maximè in materiâ castitatis. *sunt con-*
 rùs tamen docent alii inordinatum esse eas sacra-
 mentaliter confiteri , eò quòd sacramentalis juris-
 dictio ex institutione Christi solùm se extendat ad
 peccata , adeoque inordinatum est narrare ea , quæ
 non sunt peccata , ut ab illis absolvamur. Hinc di-
 cunt plurimi , in confessione refecanda esse illa om-
 nia , quæ non sunt materia confessionis , quæ sunt
 sola peccata.

Dicet aliquis , Confessarius non solùm habet offi-
 cium judicis ad absolvendum ; sed etiam medici ad
 curandum , adeoque aperiri possunt imperfectiones
 illæ , ut ab illis curentur pœnitentes. R. Verùm qui-
 dem esse , quòd confessarii munus sit mederi , sed
 morbis peccatorum , quales non sunt ex supposito
 dictæ imperfectiones. Si tamen pœnitens dubitaret
 eas esse peccata , posset eas aperire , si dubium esset
 fundatum , ut alia peccata dubia ; aliàs præstaret eas
 seponere ut & reliquos scrupulos. Sic etiam posset
 quis eas imperfectiones aperire Confessario non ut
 Confessario , sed ut Consiliario , ut dictas imperfe-
 ctiones posset superare , quamquam præstaret id
 fieri extra confessionale , maximè si ex eâ re-
 latione crearetur præjudicium aliis pœnitentibus
 subsequenter , ut sæpè fit.

 S E C T I O V.

An, & quomodo peccata dubia sint confitenda.

DICENDUM primò , Qui certo novit se peccaf- *Dubitans*
 se , dubitat tamen an peccarit mortaliter an ve- *an venia-*
 nialiter , tenetur peccatum illud confiteri , aliàs ex- *liter, an*
 ponet se periculo non omnia & singula mortalia con- *mortaliter*
 fi- *peccaverit*

debet illud dubium confiteri.

fitendi, prout de jure divino tenetur. Idem est de eo qui dubitat an confessus sit mortale, de quo certus est, quod illud commiserit, eo quod in hoc dubio stet possessio pro præcepto Confessionis. Aliud est de scrupulis, qui non sunt hic curandi, de quo postea.

Dubia sub dubio sunt confitenda.

Dicendum 2. Qui dubitat an commiserit peccatum mortale, tenetur illud sub dubio confiteri: Unde Eckius l. 3. de pœnit. c. 11. ita scribit: *Homo non est tutus in conscientia, solum manifesta & quæ sunt nota, confitendo nisi etiam dubia confiteatur: optima enim est Theorica & exponens se periculo peccati mortalis, peccat mortaliter. Et quod dici solet, agere incertum & dimittere certum, in materia mortali est mortale. . . . docuit hoc sapiens, qui amat periculum, peribit in illo. Cum ergo aliquis habet dubium probabile an actus sit peccatum, non debet se exponere periculo illud occultando, sed detegat illud Confessori & judicium medici expectet an vulnus sit mortiferum aut minus. Ratio hujus est, quod qui dubitat an habeat lethale vulnus, debet adhibere pharmacum maximè opportunum ad illud curandum, quale hic est confessio respectu morbi spiritualis dubii: unde S. August. de vera & falsa pœnit. c. 15. Ponat se, ait, omnino pœnitens, in judicio Sacerdotis, nihil sibi reservans sui, paratus facere pro reparanda anima, quæcumque faceret pro vitanda corporis morte. Deinde, si templa mortua iteratò debeant consecrari, si de eorum consecratione dubiretur, ut statuitur Conc. Cartag. 5. c. 6. & Meldensi c. 8. multò magis templa animata, sub dubio prophanationis debent per confessionem consecrari. Denique omnia jura clamant in dubio tutiorem partem esse amplectendam, maximè in foro conscientie: unde S. Antonin. 3. p. tit. 5. c. 2. §. 9. docet: *In his, quæ concernunt forum conscientie, in dubiis tutior pars est eligenda.* His omnibus adde sensum universalis Ecclesie, qui semper in dubio numeri addere consuevit, plus minusve, id est sub dubio: & de cætero ex Conc. Trid. constet, confessionem*

ita

ita debere esse integram, sicut universa semper intellexit Ecclesia.

Dicendum 3. Dicta doctrina ex Conc. Trid. ut *Ex Conc: Tridenti-* cumque erui potest, dum ultra hoc quod mox ex *no.* eodem attulimus, docet quòd Christus Confessarios reliquerit tamquam suos vicarios, ad quos *omnia mortalia* deferrent fideles: *omnia* ait, non excipiens dubia, cum verba generalia non debeant restringi, nisi ex generali significatione sequatur absurdum, quod hic non est timendum. Deinde solum eximit Conc. Trid. illa peccata, quæ post diligens examen pœnitenti non occurrunt, & venialia: ubi tamen mortalia dubia diligenter se examinanti occurrunt neque sint venialia.

Dicendum 4. voluit & quondam Lutherus, quòd *Lutheri dogma.* non nisi manifesta mortalia quis confiteri deberet: ait enim art: 8. à Leone X. damnato: *nullo modo presumas Confiteri peccata venialia, sed nec omnia mortalia, quia impossibile est, ut omnia mortalia cognoscas: unde in primitiva Ecclesia solum manifesta mortalia Confitebantur.* Ad quod ita Roffensis refutat: art: 8. Lutherus objicit: *Ceterum si velis articulum intelligi debere de mortalibus, quæ sugerint animum pœnitentis, nec adhibitâ debitâ diligentia redeunt in mentem; nihil ab Ecclesia dissides. Si de iis intelligi, quæ Confessus norit, vel DUBITAT esse mortalia tum profecto articulus meritissime damnatur, cum nullum horum in Confessione tegi possit, absque manifesta fictione. & in initio ejusdem articuli: opinor neminem usque adeo cœcum, & insanum, ut ob unius Lutheri sententiam, velit tanto discrimini se exponere, quatenus ea quæ vel norit, vel DUBITAT, esse lethalia, Sacerdoti non aperiat. & Latomus ad Aric: 3 Lutheri, à Lovaniensibus condemnatum; Qui dubitat, ait, an peccaverit mortaliter an non, & an consensus ad illicitum sit mortalis vel perfectus & plenus an non, nonne tutius erit confiteri? & quis secundum Lutherum securum reddet pœnitentem de remissione? nonne in tali casu non confitens, amat periculum contra illud Eccli. 3. qui amat peri-*

periculum peribit in illo? ratio autem hujus Lutheri erroris fuit hæc, quod Doceret neminem esse certum, an non in singulis actionibus mortaliter quisque peccet, propter occultum superbiæ vitium, adeo ut quilibet jure dubitare possit, an non semper peccet mortaliter: unde & impossibile Docebat quod omnia mortalia Cognoscas, & proinde solum manifesta esse apérienda.

S E C T I O VI.

Respondetur argumentis in Contrarium allatis.

*Obligatio
confitendi
dubia, est
certa.*

OBJICIUNT primò, non est certior Confitendi obligatio, quam sit fundamentum obligationis, quod est peccasse mortaliter: Sed illud est dubium, ergo & ejus obligatio inde resultans est dubia. Ad quod Resp. quòd ex dubio fundamento, possit oriri certa obligatio. Dubitat quis de sumpto veneno: ex illo dubio oritur obligatio certam adhibendi medicinam, ita & hîc. Neque ullatenus quis addat, quod in dubio melior sit conditio possidentis: quia ultra hoc, quod dictum principium solum habeat locum in materia justitiæ, uti alibi ostendimus, tamen petitur per hoc, principium, cùm quæstio sit, an possessio stet pro libertate pœnitentis an Confessionis. Adde, quòd non sit dubium, an hoc casu debeat adhibere medicinam, puta Confessionem, sed sit certum. Neque opponas licitum esse sequi opinionem probabilem, quod multis rejecimus agendo de conscientia, & simul notent, nos hic agere de materia Sacramenti, ac tutius hîc esse, quod proponimus.

*Potest esse
accusatio
de dubio.*

Objiciunt 2. Ridicula foret accusatio in judicio, dicendo, accuso me de furto, si sim furatus, ergo & hic. Deinde qui confiteretur dubia, exponeret Sacramentum periculo nullitatis, posset enim fieri, quod peccatum illud non subesset. Resp. Quòd ad primum

attis

attinet, omnem similitudinem claudicare, & quidem hanc egregiè: noscit enim quilibet, quot casibus differat hoc tribunal Sacramentale à forensi. Unde idem foret, si esset tribunal in quo omnes contagioso morbo laborantes deberent se accusare, ut sanarentur: quo casu deberet quoque fieri talis accusatio, *accuso me de tali morbo, si illo laborem, de quo dubito.* Ad ultimum respondeo, illud quoque probare, ne quidem esse licitum confiteri peccata dubia, quod est omninò absonum. Adde tamen, quòd pœnitens quando omnia dubia confitetur, debeat addere aliquod veniale aut mortale certum, ut certa sit absolutio: aliàs si in necessitate v. g. non possit tale addi, danda erit absolutio sub conditione.

Objiciunt 3. solùm vult Conc. Trid. quòd illa peccata debeamus confiteri, quorum quis meminit, & habet conscientiam: sed dubiorum non meminit, nec habet conscientiam; ergo. Resp. Et si non habeamus de illis conscientiam certam, habemus tamen probabilem, & probabiliter nobis memoriæ occurrunt, hoc autem sufficere ad obligationem confitendi, ex dictis abunde constat.

Objiciunt 4. Scrupulosi non permittitur peccata dubia confiteri, ergò signum est, quòd non sit obligatio eadem confitendi. R. N. C. ratio enim, quare hoc scrupulosi non permittitur, est hæc, quòd non soleant scrupulosi habere vera dubia, sed solùm infundata, sive scrupulos: in aliis verò, qui verè & fundatè dubitant, non habet locum hæc exemptio,

Dubiorum habemus conscientiam probabilem.

Scrupulosi non est permittenda dubiorum confessio.

S E C T I O VII.

De Absolutione moribundi, qui nulla doloris signa
Sacerdoti ostendit.

Extrema
necessitas
ab integri-
tate excu-
sas.

DICENDUM 1. Cùm in extremis extrema ten-
tanda sint, sequitur, quòd moribundus non
debeat integrè confiteri; à cujus integritate impo-
tentia excusat. Undè ut ait Paulus V. in rituali Rom.
tit. de pœnit. *Si inter confitendum vel etiam antequam
incipiat confiteri, vox & loquela ægro deficient, nusibus
& signis conetur Sacerdos quoad ejus fieri poterit, pec-
cata pœnitentis cognoscere: quibus utcumque vel in spe-
cie cognitis, vel etiam si confitendi desiderium vel per se
vel per alium ostenderit, absolvendus est.* Ratio hujus
est, quòd moribundus, per similem confessionem
præbeat hoc casu materiam sufficientem, id est ac-
cusationem, etsi generalem, super quam cadit ipsa
absolutio.

Moribun-
dus qui-
nam sit
absolven-
dus.

Constat itidem ex Paulo V. si confitendi deside-
rium *vel per alium ostenderit*, esse talem absolven-
dum: dicere autem in impressione hinc irrepisse men-
dam, & legendum esse, *absolvendus non est*: uti etiam
revifores ritualis in hoc errasse, uti & Paulum V.
ut doctorem privatum, temerè objicitur, uti ex
bullâ rituali præfixa sufficienter patet, dum toti Ec-
clesiæ observandum proponitur. Undè idem præviè
docuerat Conc. Araus. 1. c. 11. ubi dicitur: *subitò
obmutescens, prout statutum est, baptisari aut pœniten-
tiam accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium
aliorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu.* Unde
patet, non solùm posse talem absolvi, sed & de-
bere, cùm proximo extremè indigenti succurri de-
beat, quantum possit.

Dicendum 2. moribundus, qui nulla doloris sig-
na edidit, nec absente, nec præsentem confessario,
poterit

poterit tamen absolvi, si constet, quod christianè vixerit, quidquid hîc alii nimium censurent, quam sententiam plurimi authores, iiq̄ue præcipui tuentur & docent, ut Hesselius, Janfonius, Morinus l. 10. c. 10. & alii. Imò & sacerdotale quoddam ad usum Ecclesiæ Rom. Venetiis excusum anno 1560. fol. 62. quod sic habet: *talis infirmus aut jam amisit loquelam vel usum rationis, aut non: in primo casu, si bene vivebat, ut bonus fidelis, & frequentabat confessiones & communionem & ejusmodi, quamvis non petierit sacramenta, quia ex insperato talia acciderunt ... debet præsupponi contritus, & faciente aliquo confessionem generalem pro eo sacerdos faciat absolutionem ab omni sententiâ & peccato deinde debet dari ei Eucharistia, quamvis non sit confessus.* Idem docet S. August. l. 1. de adult. conjugii, c. 26. & 28. Hanc opinionem teste Morino approbavit Greg. XV. dum esset Archiepif. Bononienfis in memoriali confess. c. 1. de formâ pœnit. num. 16. ubi ait: *imo addit sacerdotale Rom. p. 624. ex doctrinâ D. Antonini, posse etiam absolvi moribundum assuetum frequentare confessionem, quamvis repentino casu oppressus Sacramentum non petierit: neque solum potest confessarius absolvere, sed etiam debet: quia contingere potest moribundum tantum esse attritum, undè damnetur, nisi absolvatur.* Idem testantur aliarum Ecclesiarum statuta, ut Ecclesiæ Lemovicensis anno 1620 &c. alii quoque volunt probare hanc dictam opinionem ex facto Clementis VIII. qui, cadentem de Basilicâ S. Petri absolvit: ad quod ait Lugo sese diligenter Romæ indagasse, & ab illis, qui eo tempore aderant, se audivisse meram esse fabulam.

Ratio autem hujus doctrinæ est hæc: quòd desiderium aut petitio confessarii in casu necessitatis, habeat sufficientem rationem confessionis, dum per aliquod signum innotescit: sicut autem tale signum sufficiens est aliorum testimonium, ita quoque satis sufficiens est vita præterita christianè acta, quâ fit ut ille censeatur velle christianè mori, uti christianè

*Confessio
implicioria.*

vixit, & consequenter in tali articulo velle confiteri, ad quod vitam antea actam implicite direxit.

Si verò rituale Rom. neget absolutionem dandam esse illis, qui nulla dant doloris signa, intelligendum est de fanis, & in peccato obstinatis; aliud enim ex antedictis sufficienter constat.

SECTIO VIII.

Quenam ab integritate confessionis excusent.

Excusantia ab integritate Confessionis. **D**ICENDUM primò, Excusat impotentia ab integritate confessionis, periculum mortis instantis, si peccata invincibiliter ignorentur, si sit timor gravioris damni proprii vel alieni, dum est necessitas confitendi: aliàs ob devotionem, non excusat talis causa,

Impotentia.

uti etiam si adsit alius sacerdos, à quo non timetur tale periculum. Unde, si prudenter timeatur revelatio confessionis, vel timetur mors, aut gravis vindicta, vel quod quis sollicitabitur ad peccatum, cui timet poenitens ex fragilitate se succubiturum, non tenetur integrè confiteri. Idem excusat fractio sigilli, hoc enim nequidem ad faciendam confessionem integram licet violare.

Non item manifestatio complicitatis.

Dicendum 2. Manifestatio complicitatis non excusat ab integritate Confessionis, nisi ex tali manifestatione obveniret complici grave damnum: Alias, si nihil mali ille obveniret, quàm quòd peccatum ejus Sacerdoti innotescet, non excusabit; Neque hìc est detractio respectu complicitatis, ut volunt aliqui, nisi ad summum materialis, non enim aperitur ejus crimen ut famæ ejus noceat, sed ut juri suo satisfaciat, quod habet ad peccata sua ritè exponenda, quod sæpè sine manifestatione complicitatis fieri nequit: Deinde hoc ipso quo complex voluit cum alio peccare, censetur in sui peccati manifestationem consensisse, dum peccatum illud sine manifestatio-

statio-

statione ejus confiteri non potest. Unde Monitum D. Bern. Vel alterius, quisquis sit, l. de honestæ vitæ formula: *De nullo prorsus sinistrè loquaris (quantumcumque sit verum vel manifestum) nisi in Confessione, & hoc ubi non potes aliter manifestare peccatum tuum.* Imò teste Morino l. 2. c. 12. de pœnit. olim in Ecclesia moris fuit petere si rem habuissent cum matre, sorore, &c. Ubi alia pro dicta sententia ad rem nostram adfert.

Dicendum 3. Non excusat ab integritate dicta nimia pœnitentium multitudo. Noti sunt ex Epistola Jacobi Boonen Archi-Episc. Mechlin. ad congregationem Card. qui contrarium docuerunt & practicarunt. Unde primo Theologica facult. Lovan. contrarium damnavit ut falsum, non tolerandum in praxi, & superiorum autoritate meritò proscribendum: Uti jam nuper proscripsit Innocentius XI. hanc sequentem: *Licet sacramentaliter absolovere dimidiatè tantum confessos ratione magni concursus pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnæ alicujus Festivitatæ aut Indulgentiæ.*

Dicendum 4. Qui post Confessionem dicit se scire, se habere adhuc aliquid dicendum, Sed non potest illud recordari, uti sæpè fit: Debet tamen eo non obstante absolvi. Ratio est, quia talis omnia exposuit, quæ post diligens examen (quale supponitur) memoriæ occurrunt, quod solum à Conc. Trid. requiritur.

SECTION IX.

An melius sit sæpius confiteri quàm raro.

DICENDUM primò, De se melius est numquam debere confiteri, cùm hoc supponat innocentiam vitæ & alienum aliquem esse à vitiis. Attentâ tamen fragilitate humanâ, & supposito assiduo casu Numquam debere confiteri, de se est melius,

su, præstat omninò ad Confessionem festinare, quam ab eâ abstinere: Præstat enim morbis quærere medicinam, quàm morbos permittere incuratos: Optimum tamen est, morbis caruisse. Unde Confessio solet comparari medicinæ, quæ morbo curando principaliter adhibetur & secundariò à morbis præservando: Hinc, sicut honorandi sunt medici propter necessitatem, ita ex ea parte honorandi sunt confessarii.

*Quinam
consultò
sæpius con-
fitentur.*

Dicendum 2. Qui aded perfecti sunt, ut serium etiam de peccatis minimis dolorem & propositum ab iis abstinendi concipere possint, laudabiliter sæpius confitentur, ut modo securissimo omnes conscientix maculas abluant & extinguant. Hinc illi, qui sæpius ad S. Communionem properant, v. g. Sacerdotes quos purior & sanctior decet dispositio, *Vel quotidie vel alternis diebus vel bis saltem in hebdomada, animo verè contrito ad Confessionem solent accedere, omnesque malorum radices evellere conantur, atque omnem vel levissimam maculam abstergere, ut ait Card. Bona de Missa tract. ascet. c. 4. §. 2. hoc sensu quoque rectè docet Catechism. Rom. a. 2. c. 5. dum ait, Nullam rem fidelibus aded curæ esse debere, quam ut frequenti peccatorum Confessione, animam studeant expiare. . . . ac turpe esse, cum in eluendis Corporis ac vestium sordibus tam diligentes simus, non eadem saltem diligentia curare, ne animæ splendor turpissimis peccati maculis obsolescat.*

*De Pec-
catoribus
graviori-
bus.*

Dicendum 3. Peccatoribus gravioribus, & dissolutioris vitæ, frequentior confessio est commendanda. Ratio est, quod præstet cito quærere medelam juxta illud: *Principiis obsta, serò medicina paratur, cum mala per longas invaluere moras.* Vulnus enim quod festinâ medici manu non curatur, putrescit, & aliquando corpus totum inficit. Deinde, quò diutius confessio protrahitur, eò videtur difficilior & magis ardua, ubi tamen ejusmodi peccatores veluti fræno à peccatis coërcentur. Certè experientia teste clarum est,

est, multos etiam inunctâ confessione per modum pœnitentiæ frequentiori, à vitiis seridè se emendasse.

Dicendum 4. Qui magis ex consuetudine, ex affectu erga patrem spiritualem, inani gloria aut simili motivo, ad confessionem accedunt, quam ut peccatis medelam quærant, frequentior confessio est dissuadenda. Idem est de iis, qui continuis scrupulis confessarii animum divexant. Idem est de iis, qui eadem semper ad confessionem adferunt, quæ pro viribus emendare non satagunt, & in eadem semper dilabuntur, non tam ex parte Infirmitatis, quam defectu serii propositi non relabendi. Hinc prudentis erit confessarii, sollicite attendere pœnitentium inclinationes, motiva & similia, unde facilè judicare poterit, quid cuique in hoc negotio conveniat.

Dicendum 5. Plerisque ordinum religiosi statuitur frequens confessio, eò quòd supponant perfectiorem in iis sese disponendi methodum, de qua conclusione. 2. Quâ si careant, non ideo quod religioni de sese convenit, erit immutandum, cum si non sint purioris vitæ, ex sua professione tamen ad illam tendere debeant. Hoc tamen addo, ut quisque suam animi intentionem & dispositionem sedulò attendat, dum ad confessionem accedit: nedum animæ sordes abluere videtur, animam commaculet, vel defectu debitæ contritionis, vel propositi efficacis, vel ex motivo inordinato, consuetudine, &c. nil enim prodest, quod non lædere posset idem.

Dicendum 6. Frequens confessio, in iis qui gentiliter vivunt, est signum reprobationis: certum est enim, quòd ejusmodi confessiones plerumque sint sacrilegæ: quis verò neget sacrilegia esse notas reprobationis? Unde jure merito condemnata est subsequens propositio: numero 56. inter 65. ab Innocent. XI. *Frequens Confessio & Communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.* Deus enim reddet unicuique prout gessit in corpore, ut vitæ correspondeat pœna vel merces.

Quibusnam frequens confessio sit consulenda.

Statuta Religiosorum circa Confessionem.

Frequens Confessio in iis qui gentiliter vivunt, an sit nota prædestinationis.

S E C T I O X.

De Confessario, sive ministro Confessionis.

*Minister
Confessio.
44.*

DICENDUM primò, de fide est, solum Sacerdotem esse ministrum confessionis. Patet hoc ex Trid. sess. 14, c. 6. & can. 9. pro parte Lutherum condemnante, qui insulsè quondam effutiit, mulierem tantùm posse circa hoc Sacramentum, quantum Sacerdotem, eò quòd Sacramenta non operentur suum effectum, nisi excitando fidem, quod & mulier æquè potest, ac Sacerdos. Confessio enim fieri debet coram iudice, potestas autem iudicandi, non omnibus promiscuè competit, uti patet. Solis ergo Apostolis, & omnibus eorum in Sacerdotio successoribus hæc administratio competit: adeò ut Confessio facta Laïco sit prorsus nulla. Unde si quando SS. PP. adstruant confessionem Laïcis factam, non intelligunt Confessionem Sacramentalem, sed confessionem factam ad sui humiliationem vel consilii petendi causâ. Idem est de confessione, quæ quondam fieri poterat Diacono, quæ non erat Sacramentalis, sed in ordine ad reconciliationem & absolutionem à censuris: quamquam videatur aliquando fuisse Diaconorum abusum, qui uti quondam sibi vendicabant potestatem in Corpus Christi verum, ut patet ex Conc. Arelat. 1. c. 15. ita quoque eam usurpabant in Corpus Christi mysticum.

*Diaconorum
abusus*

*Jurisdic.
Epi.*

Dicendum 2. Persuasum est, illam absolutionem nullius esse momenti, respectu illius, in quem nullam, ne delegatam quidem, Sacerdos habet jurisdictionem. Patet hoc ex Con. Trid. sess. 14. c. 7. & favet ratio ante dicta, quòd absolutio sit actus judicialis, qui requirit jurisdictionem in iudice. Jurisdictionem hanc non accipit completè quilibet Sacerdos in suâ ordinatione: aliàs Ecclesia non posset invalidare actum absolutionis, quem sine ulteriori jurisdictione poneret Sacerdos,

dos, datur tamen in ordinatione ejus talis potestas, quæ necessaria sit ex parte judicis ad ferendam sententiam, sed non datur potestas necessaria ex parte materiæ, quatenus non dantur adhuc subditi, in quos jurisdictionis agat: adeò ut in ordinatione detur tantum incloata jurisdictionis, non itidem completa, quæ non tantum requirit iudicandi potestatem, sed subditos quos judicare possit.

Dicendum 3. Jurisdictionis hæc, alia est ordinaria, *Jurisdictionis ordinaria & delegata.* alia delegata. Ordinaria est, quæ alicui competit ratione officii. Delegata est illa, quam alter habens potestatem alteri concedit. Hinc ordinaria jurisdictionis illi competit, qui habet officium, cui annexa est animarum cura, ut est Papa respectu fidelium, Episcopus respectu suorum subditorum, Pastor, &c. Jurisdictionis hæc ordinaria deperditur per privationem beneficii: Unde si Pastor v. g. deserat suum officium, amittit quoque suam jurisdictionem, & de novo approbari debet, si præviè non sit approbatus. Ad jurisdictionem verò sufficit titulus coloratus cum communi errore vulgi, id est, quod communiter omnes putent eum habere jurisdictionem ratione officii aut alterius tituli, qui revera non subest: ratio ejus est, quòd hoc casu Pontifex suppleat, dædendo jurisdictionem taliter absolventi, ne nimis grave sequeretur incommodum, quòd omnes illi qui inculpabiliter tali confiterentur, non absolverentur. Hoc tamen notandum, quòd ille qui absolvit cum tali impedimento, peccet nisi ob ignorantiam excusetur: non enim jurisdictionis datur in favorem iniquitatis absolventis, sed in favorem pœnitentis.

Titulus coloratus.

Dicendum 4. Delegatam jurisdictionem habet ille, qui ab Episcopo approbatus, jurisdictionem accipit ab eo, qui illam habet ratione officii. Ex quo patet quòd delegatus non possit subdelegare, eò quòd delegatus non habeat jurisdictionem ex parte officii, sed ex favore. Sufficere tamen hinc potest consensus tacitus, v. g. si confessarius approbatus audiat confessionem.

Quinam habeant delegatam jurisdictionem.

feſſiones alicujus ſubditi in præſentia ordinarij, qui cum facile poſſet, non contradicit. Perit autem delegata juridiſctio, per revocationem concedentis, & per cenſuras, quibus vitari debet confeſſarius.

*Juridiſctio
dubia.*

Dicendum 5. In caſu dubij, an quis habeat juridiſctionem, non poteſt quis licite cum tali dubio abſolvere. Eò quòd ſtante tali dubio, temerè procedat, uſurpans ſibi poteſtatem de qua ſibi ſufficienter non conſtat. Enormius procedunt, qui quando contradicitur à legitimo ſuperiore, quoad juridiſctionem, temerè procedunt: quæ contradictio ſi tam pœnitenti, quàm confeſſario innotefcat, nulla erit confeſſio aut abſolutio. Hinc graviter delinquant, & pœnitentes decipiunt, qui contra ſuperiorum ordinationes pœnitentes abſolvunt, quorum conſcientiam dum fedare ſtudent, magis perturbant aliquando & conſtringunt.

*Juridiſctio
preſumpta.*

Dicendum 6. Licite quandoque uſurpatur juridiſctio in aliquos exemptos, ratione tituli præſumpti. V. g. Religioſus, qui vi regulæ tenetur confiteri alteri ejuſdem ordinis poſſet abſolvi ab alio, ſi ſit in itinere, eò quòd præſumere quis poſſet, talem exceptionem in caſu itineris eſſe factam, & legitimum ſuperiorem in id conſentire. Optimum tamen conſilium erit, præviè à talibus inquirere, an eoſdem liceat audire & abſolvere, an habeat confeſſarius in illos juridiſctionem, an habeant licentiam alteri confitendi, ſi de illis ſit dubium, uti sæpe fit.

*In articulo
mortis
quolibet
Sacerdos
in quemlibet
habet
juridiſctio
nem.*

Dicendum 7. Quilibet Sacerdos in articulo mortis, in quemlibet habet juridiſctionem abſolvendi à quibuſlibet. Docet id Conc. Trid. ſeſ. 14. c. 7. ubi ait: *Verumtamen piè admodum, ne hac ipſa occaſione aliquis pereat, in eadem Eccleſià Dei cuſtoditum ſemper fuit, ut nulla ſit reſervatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes, quolibet pœnitentes à quibuſvis peccatis & cenſuris abſolvere poſſunt.* Unde patet hic etiam comprehendendi Sacerdotes Hæreticos & ſchiſmaticos.

Si vero ordinarius hic adſit, non poteſt alter talem mori-

moribundum in vim dicti privilegii absolvere, eò quòd in Ecclesia Dei contrarium semper fuerit custoditum, & præfente ordinario cesset ratio tam ampli indulti: unde Greg. 13. Quondam rogatus de hoc casu, respondit nobiscum eo casu hoc non esse licitum: quod etsi dixerit ut Doctor privatus, tamen inde ut cumque intelligi poterit mens talis Pontificis. Tunc ergo in articulo mortis nulla est reservatio, quando est necessitas eum absolvendi ab alio, quàm ab ordinario.

*Quid si
ad sit or-
dinarius.*

Si autem inceperit Sacerdos talis moribundi audire confessionem, & interea adveniat ordinarius, non ideò debet ab auditione desistere, cum per inchoatam confessionem acceperit jurisdictionem, quæ cum adhuc res sit integra, omninò perseverat.

Dicendum 8. Quivis Sacerdos non habet jurisdictionem absolvendi à venialibus & mortalibus aliàs ritè confessis: ratio est, quod actus absolutionis sit semper actus iudicii, adeòque semper in iudicante aut absolvente requiritur jurisdictio, & quidem completa, quæ cuilibet Sacerdoti non competit, uti ante probavimus: unde contrarium nuper vetuit Ecclesia, in decreto à nobis allato, agendo de Communione.

*Quilibet
Sacerdos
non habet
jurisdictio-
nem absol-
vendi à
venialibus
& mor-
talibus aliàs
confessis.*

Dicendum ultimò, varii præter Summum Pontificem habent privilegia & facultatem eligendi sibi confessarium, ut sunt Episcopi, Patriarchæ, Abbates exempti, Generales, Provinciales, Guardiani, Priores, &c. nisi speciali ordinis statuto prohibeantur: item Cardinales eorumque subditi: Decani, præpositi, Parochi, item Reges & Duces, solent hinc habere sua privilegia. Abbatissæ verò non habent hanc facultatem, cum non habeant prælaturam propriè dictam cum jurisdictione spirituali. Non possunt tamen illi verosimilius eligere Confessarium non approbatum, quia generali concessione non comprehenduntur illi, quos concedens non comprehenderet, si speciatim de eò rogaretur, quod concedere non facile æstimanda est Ecclesia, de quovis rudi & simplici aliquando.

*Quinam
eligere
possint
confessa-
rium, &
qualem.*

Si

Si verò quis habeat duo domicilia, poterit eligere confessarium alterutrius loci pro libitu, cum uterque habeat in talem jurisdictionem. Vagabundi verò qui nullum habent domicilium, tenentur confiteri Parocho loci, ubi vel graviter decumbunt, aliàs verò in loco quovis, quo itinerantur. Mercatores autem & viatores, tenentur sese conformare praxi illius loci, per quem transeunt, cum censeantur pro eotempore adepti esse incolatum illius loci. Vide dicta de legibus.

S E C T I O X I.

An præstet uni & eidem confessario confiteri, an verò diversis.

Melius est uni & eidem confiteri.

DICENDUM primò, Præstat indubiè uni & eidem semper confiteri, quàm diversis: Ratio est, quòd quando eidem status animæ aperitur, magis congrua possit adhibere medicamenta, cum status animæ sit illi magis perspectus: uti medicus, cui abundè nota est ægroti dispositio & temperies, magis apta præscribit medicamenta tali ægrotò. Vnde Belgis nostris est adagium: *Unus vir: unus medicus: unus Confessarius.*

Libertas confitendi non est nimium restringenda.

Dicendum 2. Etsi varias ob causas, cuilibet statui religioso unus & idem detur confessarius, non ita arctè tamen libertas confitendi constringenda est, ut numquam aut fere numquam detur licentia alienum assumendi. Unde sollicitè statuit Conc. Trid. *sess. 25. c. x. Præter ordinarium confessorem alius extraordinarius ab Episcopo & aliis superioribus, bis aut ter in anno (monialibus) offeratur.* An verò præstet similibus promiscuè concedere facultatem eligendi extraordinarium non ita præcisè & generaliter potest defini. Commune est, varias claves intricare seram, verum velim & illud attendi, quod habet Seraphica

Ma-

Mater Theresia de via perfect. c. v. Quod restrictio confessoriorum sit opportunum dæmonis remedium, ad conscientias illaqueandas: audi S. Matrem loquentem: Religionem & Monasterii sui honorem permultum se promovere putant, quod unum dumtaxat confessorium habeant & utantur: interim tamen diabolus hanc viâ animas inescare, & capere satagit, cum aliis id facere nequeat; si enim afflictæ sorores alium confessorium petant, mox omnis ipsis religionis observantia ac disciplina penitus pessum ire videtur: aut si alterius is ordinis sit, tametsi singularis vir sanctitatis, magnam se universo ordini quod vel dumtaxat cum illo subinde conferatur infamiam & probrum inferre credunt: singulares Deo gratias agite filie, & eum ob libertatem qua fruimini, laudate: quæ esto se ad per multos assumendos confessarios non extendat, cum aliquibus tamen, præterquam ordinariis confessoribus vobis agere & conferre concessum est. Hæc illa.

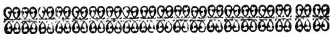
Dicendum 3. Si aliquoties subditus petat extraordinario confiteri, omnino tenetur superior in illud consentire, nisi quid aliud obstat. Unde ait D. Thom. *supplem. q. 8. a. 4. ad 6.* peccare Sacerdotem qui non est facilis ad præbendam licentiam alteri confitendi: quia ait, multi sunt adeo infirmi, ut potius morentur sine confessione, vel aliqua peccata subicerent, quàm confiterentur tali vel tali Sacerdoti. Unde in hoc casu prudenter & discretè superiores debent attendere, ne dum nimis sollicitè volunt agnoscere vultum pecoris, id est subditorum conscientias, subditis & sibi damnationis laqueum injiciant.

Addit tamen R. D. Neesen tractatu V. dub. 3. de pœnitentia, quòd Episcopus Possit monialibus sibi non subjectis, sille nullo modo induci possint, ut proprio suo confessorio confiteantur, offerre alium confessorium sive secularem, sive regularem, prout declaravit S. Congregatio Cardinalium, idque ut consularur saluti & conscientie Monialium.

Idem in fine dubii 4. Quod aliquando sufficere possit

Tenetur aliquoties superior dare facultatem confitendi extraordinario, si subditus petat.

possit Interpretativa voluntas superioris ordinarii v. g. Si Confessarius approbatus ad audiendas moniales casu veniat ad aliquod monasterium monialium, & ibidem reperiat aliquam afflictam, & in magno salutis suae periculo constitutam, eò quòd, vel ex turbata phantasia vel aversione aut infirmitate etiam sine culpa confessarii non possit ei confiteri, sed continuo facit confessiones sacrilegas & indignè communicat, nec ad superiorem datur accessus, aut non expedit, ut superior sciat; in his & similibus circumstantiis licebit huiusmodi Sacerdoti supponere præsentem facultatem & delegationem superioris, quia certum est, quòd velit, & rationabiliter velle debeat, huic miseræ animæ afflictæ omni modo possibili succurrere. Hucusque dictus auctor.

CAPUT NONUM

De Officio Boni Confessarii.

SECTIO PRIM A.

De Scientia in Confessione requisita.

ICENDUM primò, Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum est, ait Scriptura S. Malach. 2. Unde & Osæ 4.

Confessarii: qualis esse debeat scientia. Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi. Ut autem clarius videatur, qualis & quanta scientia in confessario requiratur: prænotandum est triplex confessarii munus, scilicet Doctoris, Medici & Iudicis. Generaliter ergo illa scire debet, quæ necessaria sunt ut debitè illorum partes agat in Sacro Tribunali, ut doceat ignorantes, ut vulnorum qualitates noscat, medicamenta congrua ad manum

manum habeat, quæ præscribat: ut leges sciat, id est, quid leges vetent aut permittant; bonus enim iudex omnia secundum jura pronuntiat.

Dicendum 2. Ex officio ergo tenetur scire confessarius, quid ad essentiam hujus Sacramenti requiratur, qualis contritio hic sufficiat, quæ sint peccata ex genere suo mortalia, quæ circumstantiæ speciem immutent, aut eandem graviter aggravent, quandonam peccatis annexa est obligatio restitutionis, censuræ, &c. Quænam peccata Pontifici aut aliis Prælati sint referuata, quibus casibus confessio sit iteranda, ut sciat prudenter interrogare, monere, solari, corripere pœnitentes, & eosdem à lepra curare. Hoc tamen notandum est pro diversitate pœnitentium diversam aliquando requiri scientiam in confessario: si quis excipiendis confessionibus Religiosorum destinetur, scire debet peccata & abusus Religiosorum magis obvia & illis propria. Si mercatorum, rusticorum, &c. Debet scire ea, quæ ejusmodi solent committere. Errant tamen ii, qui sibi persuadent minorem requiri scientiam in eo, qui tantum rusticorum confessionibus intendit, cujus contrarium experientia docet; Cum plebsignara, majori solertiâ Doctoris & medici indigeat. Hoc tamen notandum est, quòd non debeat confessarius præcisè determinare, quandonam malitia peccati pertingat ad mortalem, quòd difficillimum aliquando est vel ipsi pœnitenti, dum discernere nequit, an consensus, deliberatio, &c. Sufficiens fuerit ad malitiam mortalem. Quare satis est, quòd sciat, quale peccatum sit ex genere suo, & insuper attendere circumstantias annexas, quæ peccati speciem aut malitiam variant, aggravent aut aliquando etiam diminuant. In casu dubii verò, & casibus satis intricatis, non debet nimium suo studio aut ingenio fidere, sed à libris vel doctioribus consilium petat, si res pœnitentis talem dilationem permittat.

Dicendum 2. Ante omnia opus est, ut sciat quisnam pœnitens sit satis ad absolutionem dispositus, quis-

quisnam absolutione sit indignus, cum non solum solvere peccata debeat, sed & ligare.

SECTIO II.

De Prudentia Confessarii.

*Discretio
Confessarii.*

DICENDUM primò, prudentia & discretio confessario in primis est necessaria, sine quâ summa studiorum scientia vix prodest. Prudentia hæc innumera involvit: ac primo quidem, ut in judicando prudenter procedat, quod fiet non innitendo sententiæ minus probabili, imo nec solum probabili, quæ minimè sufficit, ut operantem ex eâ prudenter faciat operari. Quòd enim solum probabile est, non certificat operantem ex illo: ubi tamen prudentia certificat operantem de qualitate actus. Vide dicta de conscientia.

*Prudentia
in interrogando.*

2. Sit prudens in interrogando: ne nautas interroget v. g. de simonia, Clericos de homicidio, sed cujusque statum & conditionem considerans, conformiter interroget. Caveat quoque ne ignorantes interrogatione suâ importuna doceat quæ ignorant, & ita viam peccato suggerat & pœnitentes scandaliset. Roget confessionem concernentia, non illa quorum nec sua interest, nec ad tribunale commercium ullatenus spectant, v. g. ubi habitat, cujus familiæ sit, &c.

*Interrogatio
confessarii.*

Consuetudinem peccandi, si opus sit, audacter interroget: aliter curandi sunt consuetudinarii, aliter ex infirmitate semel atque iterum lapsi. Nota enim est quorundam consuetudinariorum praxis, quòd singulis confessionibus novos confessarios accersant, ne relapsus ignominiam, aut absolutionis dilationem aliquando sustineant. Vnde mirum tam mordicus huc usque pernegatum esse à viris alioquin doctis, confessario jus non esse, ut pœnitentem de consuetudine interrogare possit. Rem decidit summus Pontifex Inno-

cent.

cent. XI. hanc proscribens ut scandalosam, &c. *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.*

Dicendum 3. Prudens quoque sit in judicando, ne indignum absolutione absolvat, aut dignum sine absolutione dimittat. Prudenter quoque in injungenda satisfactione procedat, consideratâ quantitate & qualitate criminum Confessorum, de quo postea de satisfactione. Primò tamen agendum est de particularitate prudentiæ, ac primò sit

S E C T I O I I I.

De admonitione Confessarii quoad pœnitentes.

DICENDUM primò, pœnitentes ignorantia invincibili laborantes (quod ex circumstantiis probè colligi poterit) tenetur Confessarius instruere, si sit spes fructûs, nec adsit timor gravioris mali. Si verò laboret ignorantia vincibili, debet omninò pœnitentem de eadem instruere, & quidem debet de eadem pœnitens sese accusare, cum sit culpabilis: Si verò pœnitens dubitet, aut de veritate confessarium interroget, omninò candidè veritas est aperienda; cum tali dubio conscientia pœnitentis jam læsa, taciturnitatem confessarii interpretabitur meritò approbationem.

Ex dictis sequitur, quòd si quis sciât matrimonium aliquorum esse nullum, & ipsi conjuges id invincibiliter ignorent, si timor sit gravioris damni ex admonitione secutura, eos in bona fide relinquat, nam ut quondam Innocent. III. consultus de simili casu, respondit: *dissimulare poteris, ut remaneant in copula sic contracta, cum ex separatione videas grave scandalum imminere.*

Dicendum 2. Admonitio confessarii debet esse fortis & prudens. Fortis, ne ex timore mundano, favorem pœnitentis amittere reformidet, & necessariam admonitionem

Obligatio Confessarii in instruendo pœnitentem.

Ignorantia invincibilis non liquando dissimulanda.

Admonitio Confessarii sit fortis & prudens.

nitionem prætermittat : sciat pestem animarum , in hoc tribunali adspicere faciem potentis : sciat sæculares passim & hujus sæculi amatores , quibus odiosa est veritas , nihil ita exigere à confessariis , ac loqui illis placentia : sciat , quòd si hìc hominibus placerent , Christi serui nec dispensatores fideles esse possint.

Sit quoque prudens , ne corripiat pœnitentem innocentem , ne compunctum suâ morosâ correptione exasperet , ne perstrictæ frontis pœnitentem dulci admonitione aut tepidâ correptione dimittat , sed attentâ sedulò pœnitentis dispositione , criminum gravitate , &c. congruam cuilibet adhibeat admonitionem.

Admonitio restitutoris.

Dicendum 3. Pœnitentes restitutioni obnoxios , ad eandem compellat , ne in hac causa negligens obligationem pœnitentis in se contrahat : De quo vide dicta de jure & justitia. Consuetudinarius occasiones prohibeat : Ignorantes fidei necessaria rudimenta , confundat , si adulti fatis sint ; negligentiae gravitatem illis proponat , & ad seriam eorundem doctrinam eosdem adigar. Verùm de his statim.

Porò plenam confessarii conditionem tradit Mellissus Doctor vel quisquis est auctor serm. 3. de S. And. ubi ita scribit : *Audite , quem oportet ordinari ad dispensationem ministerii hujus : oportet eum esse non minus litteratum , quam Religiosum , & Zelum Dei habere & secundum scientiam , cum indiscreta religio magis obesse soleat , quam prodesse. Litteratum ideo , ut sciat quid injungat , cui parcat , quando parcere debeat , quam consolationem proferat de scripturis : Religiosum vero idcirco , ut puras manus levet ad Deum & pro peccatoribus fiducialiter intercedat. Videat ne unquam de his , quæ sub signaculo confessionis accepit , aliquam faciat mentionem , vel alicui loquenti consensiat. Caveat etiam , nè vilescat in conspectu ejus , qui ei suam vilitatem ostendit : nec sit suspectus , nec de præteritâ futuram vitam æstimet peccatoris . . . habeat in voluntate compati & liberare eum , & nitatur aliquid detrahere severitati , imitans dulcedinem Domini sui , de quo dicit*

dicit Sanctus, quoniam fecisti iudicium meum & intendisti causam meam. Et Petrus Blesensis l. de pœnitentia: Sicut, ait, confitenti necessaria est humilis & sincera devotio, sic pœnitenti, idest sacerdoti, necessaria est diligens & circumspècta devotio, discretio, ut discernat inter lepram & lepram: ut habeat in se tria, bonitatem, scientiam & disciplinam: bonitatem in sanctitate, scientiam in eruditione, disciplinam in correctione. Hac tria quidam postulabat dicens: bonitatem & disciplinam & scientiam doce me. Sit Samaritanus infundens oleum misericordiæ, vinumque justitiæ. Habeat conscientia ejus, quasi arca fœderis, manna & Virgam, ut scias compati & ignoscere, arguere & monere... medium autem teneat, ne nimia remissio vel nimia austeritas sit in eo, certumque pœnitentiis modum, juxta SS. PP. instituta præscribat. B. enim Gregorius falsas pœnitentias vocat, quæ non secundum auctoritatem Sanctorum & pro qualitate criminum imponuntur. Ex quibus omnibus collige, quantâ scientiâ, quantâ prudentiâ, quantâ fortitudine opus sit, ad confessarii munus dignè obeundum: & quanto periculo se exponat, qui temerè se huic muneri ingerit, aut intrudit, quibus ita S. Berni. ferm. 10. in Cant. *Ad regimen animarum sese ingerere, quanta impudentia est!*

Hinc diligentior & severior in primitiva Ecclesia fuit disciplina, quod neminem, nisi ætate & moribus gravem admitterent ad audiendas confessiones, uti constat ex Sosomeno l. 7. c. 16. describente, quos suo tempore confessionibus præfigerent, dum ita ait: *Juvenes & Confessionibus audiendis oclim arcebantur.*

Seniorem quempiam vitæ integritate quam maxime spectabilem, secretorum etiam tenacem ac sapientem huic officio præfecerunt. Eum accedentes qui peccarant, alta vitæ suæ confitebantur.

S E T I O I V.

Quid aget Confessarius cum rudiori pœnitente.

*Iustitia
pœnitentium in
confitendo.*

DICENDUM primò, Vix credi potest, quantum negotii confessario suppeditent pœnitentes rudiores: Hinc fit, ut aliquando sexagenarii debitum confitendi modum ignorent, quod aliquando vel ipsorum pœnitentium negligentiam, vel rectorum incuriam provenire constat. Aliqui ne quidem unum peccatum sponte sua proferent, nisi interrogati. Alii non ita confitentur, quam sese excusent, dicentes, *saltem hoc aut illud non admisi*, &c. Alii conditionata omnia adferunt, dicentes, *si hoc vel illud fecerim, me pœnitet*, &c. Quin imò, quod quandoque deprehendantur ejusmodi, qui necessaria fidei puncta penitus ignorant. Unde

*An possit
absolvi ille
qui nihil vult
confiteri
nisi rogatus.*

Dicendum 2. Qui nullum peccatum nisi rogatus confiteri vult, aut confitetur, absolutione prorsus est indignus. Ratio ejus est, quòd ille sit ita dispositus, ut velit reticere omnia illa, de quibus non interrogatur: unde ad minimum aliqua sua sponte tenetur aperire. Idem est de eo, qui nullum peccatum confitetur, sed omnia excusat, uti & de illo qui omnia conditionatè profert. Tales enim non ita confitentur, quam peccata negent, aut sub conditione eadem aperiunt.

*Pœnitens
ignorans
Fidei rudimenta.*

Dicendum 3. Pœnitens, qui necessaria fidei puncta ignorare vincibiliter deprehenditur, si commodè possit, tenetur eundem instruere confessarius. Si verò non commodè id possit, prout sæpè evenit, non poterit confessarius talem absolvere, eò quod sit in statu peccati mortalis, nec sine fide possibile sit placere Deo. Hinc jure merito condemnata est ab Ecclesiâ hæc subsequens propositio: *Absolutionis capax est homo quantumvis laboret ignorantiam mysteriorum fidei, & etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat myste-*

rius

rium Sanctissimæ Trinitatis & incarnationis Domini nostri Jesu Christi. Neque ullatenus hic juvat excusatio in peccatis, quam quidam adferunt dicentes, se eadem aliquando optimè novisse: Non enim novisse sat est nisi noscere præsto scit: Novisse sine notitia præfenti oblivio est & ignorantia. Unde & hæc subsequens condemnata itidem ab Ecclesia *Sufficit illa mysteria semel credidisse.*

Dicendum 4. Pueri cum ad annos discretionis venerint, tenentur quoque præcepto Confessionis. ^{Puer obli-} ^{gatur} ^{confessio-} ^{nu præcep-} ^{pio.} Varios tamen angit horum Confessio an absolutionis sint capaces: In quo opus est confessarii prudentia ut diligenter perpendat, an sint doli capaces, an factis sint instructi, ut sciant quid Confessio importet an sciant motiva contritionis, & alia ad Confessionem debitam requisita: plurimi enim, etsi dudum discretionis annos nacti, tamen defectu instructionis debitæ ignorant antedicta, etsi de cætero satis sciant, discernere inter bonum & malum, turpe & honestum. Hinc parentum, Pastorum & aliorum curam puerorum gerentium conscientia sit constricta, ut pueros confitendi normam doceant, motiva veræ & supernaturalis contritionis erudiant, ac denique omnia ad debitam pœnitentiam spectantia proponant. Ad Confessarios spectabit, eosdem plenius instruere & in scientia confirmare. Si tamen omnibus diligenter perpensis dubium perseveret, de puerorum capacitate, si sola venialia adferant, cum sola benedictione dimittat: si & mortalia, eos sub conditione saltem mente conceptâ absolvat. Hoc autem addo, à teneris esse intimandum pueris, ne dolorem de peccatis concipiant ex solo pœnarum metu, eos metu pœnarum ^{Notabile.} exterreant, sed vel potius amore summæ bonitatis ad veram & supernaturalem pœnitentiam inducant.

S E C T I O V.

Quid aget Confessarius cum scrupulosis.

*Molestia
à scrupu-
losis.*

DICENDUM primò. Quæ de scrupulosâ conscientia dicta sunt ante omnia hic revolvenda: maximum sanè fastidium & negotium Confessariis creat ejusmodi scrupulosa conscientia: doceat, respondeat, explicet Confessarius quantumvis exactus, semper habet quod reponat scrupulosus, nulli fedit, numquam acquiescit. Remedia aliqua ibidem præscripsimus, modo agam de eo quod cum talibus in hoc tribunali sit factò opus.

*Praxi a-
gendi Con-
fessarii
cum scrupu-
loso.*

Ante omnia ergo talem conscientiam expertus confessarius, hoc unum aget, ut pœnitenti scrupulosam conscientiam proponat, ob oculos ponens inania fundamenta, vanum metum, &c. quæ scrupulos solent comitari. Habitâ confessione pœnitentis, quâ scrupulos recognoscat, petendum num sibi pœnitens conscientia negotium non velit demandare, ostendendo se non adeo suæ salutis prodigum, ut pro pœnitentis conscientia ejusque regimine, salutem suam velit discrimini objicere: unde admonenda, ut ipsi aliquid definiendi statim acquiescat, & de sua sinceritate plenè confidat. Quod si negligat, omnia quæ scrupulosus adfert, ut inania rejicienda sunt, & imponendum ne aliquid de cætero confiteatur, de quo sibi non certò & fundatè constat illud esse peccatum. Nec ullatenus admittendæ repetitæ confessiones, innumeræ & inanes objectiones, sed progressus demandari debet, imo aliquando pro satisfactione injungendus.

*Quidam
scrupulosi
in unâ ma-
teriâ, in
aliâ mi-
nus scrupu-
lulosi.*

Dicendum 2. Sæpè advertet Confessarius, quosdam in aliquâ materiâ scrupulosos, in aliâ maximè resolutos, quos facilius emendabit, si ob oculos ponat & inquirat, quid magis in unâ materiâ anxium illum

illum

illum reddat, quam in alia: cur non eadem resolutione utatur in omni materiâ, ex quo facile infundatum timorem scrupulosus ille perspiciet, & ad scrupulum deponendum sese disponet.

S E C T I O V I.

Quid aget Confessarius cum hæreticis conversis.

DICENDUM primò. Hæretici non temerè ad Sacramenta sunt recipiendi, sed videndum an animo sincero fidem desiderent, & seriò suam hæresim abjurent. Certè experièntiâ teste, aliquando ejusmodi fîctè pœnitet, & spe alimentationis aut aliorum fidem arripiunt, & hæresim deserere videntur, in cujus testimonium sublatâ spe prædictâ ad vomitum redeunt. Videndum hic ergo, an spiritus ex Deo sint, an ex mundo, aut Diabolo.

Quomodo hæretici sint ad Sacramenta recipiendi.

Hoc posito, suppositâ prius debitâ facultate ab hæresi absolvendi, qualis dari solet omnibus missionariis à S. Sede & aliis particulari indulto, primò errores hæresis ipsius Confessarius ostendat, fidei nostræ veritatem, credibilitatis motiva proponat, & ad ferriam pœnitentiam disponat.

Noscat quoque qua hæresi infectus fuerit, cum diversa peccata diversæ hæreses secum trahant. Si vero ad Confessionem jam admittatur, non requiritur ut illa enumeret, quæ tali hæresi solent ordinariè esse annexa: v. g. quod diebus festis non audierit sacrum, non jejunaverit diebus jejunii, &c. Talia enim satis intelliguntur, dum de hæresi se accusat. Aliud est de iis, qui specialia peccata in hæresi commississent, v. g. singulares blasphemias, &c. Quæ hæresi tali non ita ordinariè annectuntur, quæ indubie debent in Confessione recenseri.

Diversa hæreses habent diversos errores.

Denique puncta fidei tali hæresi contraria efficacius cæteris proponat, & firmis rationibus persuadeat,

deat, uti & illa à quibus hæreticorum carnalium animus magis abhæret, ac tandem felicitatem & Dei beneficium proponat, dato fidei dono, & ad gratitudinem tanto beneficio debitam instiget. Denique hæreticorum consortia penitus interdicat, quorum sermo ut cancer serpit, & incautos inficit, eò magis, quòd pristina dispositio non est radicitus evulsa.

SECTIO VII.

Quidaget Confessarius cum Consuetudinariis?

*Non potest
Confessarius
absolvere
alium, de
quo non
est morali-
ter certus
cum esse
rite
dispositum*

DICENDUM primò, numquam, nisi in casu necessitatis, poterit ejusmodi confessarius absolvere, nisi sibi moraliter certò constet, tales pœnitentes esse ritè dispositos. Ratio est, quòd aliàs imprudenter procedet Confessarius, eos absolvendo, de quorum dispositione requisita non satis sibi constat, imò de qua fundatè reformidat. Moralis autem hæc certitudo, non solum ex Confessione, quod se dolere, proponere de cætero non peccare asserit pœnitens, est petenda, sed & ex præteri à quoque pœnitentis vitâ, & diligenti præparatione ad pœnitentiam, ex sedulâ adhibitione medicorum contra relapsum præscriptorum, &c. Aliud tamen est in casu necessitatis, quæ quò major est aut minor, eò major quoque aut minor est requisita moralis certitudo: adeo ut in extremâ necessitate sufficere possit, quòd Confessario de indispositione non constet.

*Excipit
casum ne-
cessitatis.*

*Ex quo
dispositio
pœnitentis
est positivum
desumen-
da.*

Dicendum 2. Dispositio pœnitentis, quam maximè desumenda est ex firmo proposito non peccandi de cætero, quod ex seriâ & efficaci peccatorum detestatione poterit oriri: hanc non statim judicare debet Confessarius subesse, eo ipso quo pœnitens asserit se ex corde peccata detestari, de culpâ dolere, proponere non peccare de cætero, &c. Cum sæpè quod linguâ profitentur, factis negent: sed alia hîc concurrant,

currant est necesse, puta dicta signa, ex quibus moralis certitudo dispositionis pœnitentis est desumenda. Unde falsum est & pseudo axioma: *Pœnitenti tam contra se, quam pro se esse credendum*: Prius enim, etsi minimè dispositus facile dicet & asseret, se dolere sibi esse credendum se velle à peccatis abstinere, &c.

Imo nec lacrymæ sufficiens sunt veræ contritionis signum: nam ut ait Petrus Blesensis de Confessione. *Si ergo senseris in te gratiam compunctionis, & affluentiam lacrymarum, non tamen ideo te statim arbitraris domino reconciliatum. Nec opinetur servus se esse filium, licet quandoque pascatur pane filiorum. Et post pauca. Vera pœnitentia, non in lacrymis momentaneis aut horarid compunctione consistit. Nulla etiam affectio pia meritoria ad salutem, nisi ex Christi dilectione procedat. Denique addit quibus lacrymarum effusio profit, dum iterum subdit: Vides profecto quam gratum Deo sit sacrificium lacrymarum, & pro omnibus delictis sufficiens holocaustum sed quibus? consentibus, pœnitentibus, non revertentibus ad vomitum, sed in spiritu humilitatis & in animo contrito fugientibus ad pia viscera Jesu & continuantibus dignos pœnitentiæ fructus. Hæc doctor ille disertissimus.*

Dicendum 3. Loquendo speculativè & metaphysicè, fieri potest, ut dicta dispositio simul, stet cum sæpius repetito relapsu. Poterit enim aliquis verè dolere, qui tamen pessimæ consuetudini non valedicit. Loquendo tamen moraliter & juxta communem hominum praxim repetitus relapsus est vehemens indicium animi non satis dispositi: qui enim seriò & efficaciter proponit rem aliquam aut ejus omissionem, sedulò sibi cavebit ab eadem re iterato prosequendâ, quam si iteret, jure merito judicare poterit, propositum ejus fuisse inefficax, nec absolutè seriùm. Hoc tamen addi potest, quòd efficacia talis propositi firmari possit juxta morale judicium, ex eò quòd media sibi præscripta diligenter adhibuerit, ut re illâ abstineret, etsi forte non obstantibus iis mediis adhibitis, ex fragilitate iteratò sit lapsus.

Dicen-

Falsum est, pœnitenti tam pro se, quam contra se esse credendum.

Lacrymæ sæpe non sunt signum sufficiens vera contritionis.

Et si speculativè possit, tamen moraliter loquendo nequis delictum propositum stare cum sæpe repetito relapsu.

Dicendum 4. Etsi fieri possit, quod uti dictum est, frequens relapsus confiteri possit cum vera dispositione, non tamen poterit consuetudinarium absolvere Confessarius, nisi prudenter judicare possit, hanc dispositionem subesse. Judicium de eo ex circumstantiis, non ex solâ confessione ut dictum est, debet desumi. Non enim satis est subesse dispositionem, nisi de eadem confessario constet, præsertim ubi tot & tantæ rationes obstant in contrarium, quæ serium propositum vehementer reddunt suspectum.

Ex quo dispositio pœnitentis possit colligi.

Confessarius consuetudinaris absolvens, debet illis præscribere media ad consuetudinem superandam.

Dicendum 5. Si Confessarius suppositâ debitâ dispositione ejusmodi absolvat, debet injungere præcisionem occasionis peccati proximæ, de quo statim: debet præscribere media ad consuetudinem superandam, probè sciens consuetudinem inveteratam esse instar naturæ tenacissimam. Si verò pœnitentem talem quem putat prudenter indispositum, velit dimittere, ostendat eidem periculum nullitatis Sacramenti tam ex parte Sacerdotis, quam pœnitentis impendens, ex defectu serii propositi, & media suggerat, quibus consuetudinem extirpet, & cum vero proposito demum confiteri possit. Quæ si habere pœnitens renuat, nisi necessitas urgeat, ejus indispositio vehementius manifestabitur. Sciat enim Confessarius, *Et diligenter tamquam prudens dispensator caveat, ne margaritam absolutionis in hoc casu projiciendo ante porcos, sacrilegium committat, & peccatorum pœnitentis particeps fiat.... quia certe inter alias causas, quare mundus tot iniquitatibus repleatur, hæc non videtur minima, quod Confessarii tam facile absolvant, quos sua conscientia & Deus ligatos tenet, ait Tannerus tom. 4. disp. 6. 4. 9. num 112.*

Facilis quorum tam absoluto est causa cur mundus totus quiescat.

Pulchrè dicta confirmat Thomas à Villa Nova ferm: fer: 6. post 4. dom. quadrag ubi de suscitacione Lazari id est curatione peccatoris inveterati agens ita scribit, *sed exi foras: non solum à delicto, sed etiam ab occasione & delinquendi proposito.... O Peccator, si vere ploras, veni foras: fuge concupiscentiam, dimitte lasci-*

Lasiviam, expelle mulierculam, solve catenam, alias non credo verbis, non credo lachrymis, .. etiamsi millies iuraveris, etiamsi obtestando promiseris, numquam tibi credam.

Et iterum: prius ergo vadat, & concubinam à doma pellat, pecuniam alienam restituat, contractus usurarios rampat, famam proximi lasam prout potest resarciat, mercenariorum labores & pauperum debita solvat, offensa fratri reconcilietur & veniam petat, & tunc ad Confessarium redeat & absolvatur. Hic rectus est ordo, hunc ordinem ne transgrediaris. O Medice cur facientem solvis, cur indigno veniam promittis? cur cui absolutionis beneficium exhibeas, non discernis? duas tibi claves Dominus dedit, unam discernendi, alteram iudicandi, absolvendi scilicet & ligandi: & tu sine discretionis examine neminem ligas, omnes absolvis. & post pauca: O Miseri animarum non curatores, sed interfectores: non consultores, sed deceptores: quid respondebitis Domino pro grege, quem vestris blanditiis decepistis, vestris consiliis jugulastis?

Quid Ecclesiam Domini hodie perdit, nisi Confessariorum & Pastorum blandiens adulatio, deliniens demulcensque adulatio? vae miseris non aegritudinem, sed contritionem ac confusionem peccatorum curant, quam augere debuissent, promittentes pacem, quibus non est pax, & veniam quibus aeterna damnatio parata est. Parvum est (inquit) nimirum humanum est peccare: quis est homo, qui non peccat? facilis est venia, ne tristeris, ne doleas, confessus es, absolutus es, sufficit tibi ad salutem: vive letum: Domini Sacramenta suscepisti, sine dubio salvaberis. Tandem concludit: hæc contra quosdam Confessarios nostri temporis piè impios & impiè pios dicta sint, qui ne confidentem aliquantisper contristent, illum in suâ nequitia manere permittunt.

De similibus quoque ita scribit S. Bernardinus Senensis tom 3. ferm 35. de amore conterente: occurrit in confessione: sicut in mercatoribus vendentibus pannos ejusdem bonitatis, conditionis & collationis, & unus vendit pannum suum pro minori pretio, quam aliter: certè ille mercator habebit majorem concursus qui vendet minori pre-

zio quàm qui vendet majori. Ita hodie accidit in confessione, quia Confessores, qui dant minores pœnitentias, habent majorem concursum, quàm dantes magnas, & sic fit mercatura de pœnitentiis, & sic peccatores decipiuntur, & mittuntur ad inferos: & istii, qui vadunt ad tales, qui dant minores pœnitentias causâ evitandi bonos confessores, causâ non habendâ congruas pœnitentias & magnas non plus contritionis habent, quàm Diabolus.

 S E C T I O V I I I.

Quam occasionem peccati debeat pœnitens relinquere in Conscientia.

DICENDUM primò, prænotandæ sunt hæ sequentes propositiones recenter ab Ecclesiâ condemnatæ: Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrat: Item: licitum est quærere directè occasionem proximam peccandi, pro bono spiritali vel temporali nostro vel proximi. Ubi ante omnia

Quid occasio peccandi.

Notandum est, occasionem peccandi esse illud, quod alium in peccatum pertrahit: alia est proxima, alia remota, prout majus aut propinquius periculum est attentis circumstantiis in peccata ex tali occasione labendi. Non dicitur autem proxima vel remota ex raritate vel frequentia casûs, uti mox ostendam, sed ex majori vel minori verosimilitudine, quâ quis in tali vel tali occasione est casurus. Porrò quid sit occasio proxima, in tantum authores variant, ut ea propter dicat in manuali Navarrus: malle se aliquem de hoc audire respondentem, quàm respondere. Hoc tamen certum est, quòd ad illam occasionem non sit necessarium, ut homo in ea existens, sæpius cadat, quam sine casu evadat: v. g. ex consortio Caiæ, milles habito Titius quinquagesies cecidit, nemo dicit ideo non esse hoc Consortium Caiæ Titio occasionem proximam, Iterum, aliquis incedens certâ viâ mille

vici-

vicibus, 400. vicibus spoliatus est, iter illud indubiè viatori illi erit occasio proxima, etsi pluries sine periculo evaserit, quam sit spoliatus. Ex quo patet non requiri ad occasionem proximam, *Quod semper aut fere semper in ea cadat: quod pluries in ea cadat: quam evadas; quod ordinariè in ea cadat*, &c. Ut alii qui volunt.

Dicendum ergo 2. ad occasionem peccati moralem sufficit quòd sit morale periculum in ea cadendi: sive quòd moraliter judicetur, talem in ea existentem attentis circumstantiis sine peccato non evasurum, etsi aliquando aut sæpius evadat. Ratio est, quòd quando adest tale periculum, prudenter timeri debeat, alium esse casurum: sic Sylvester V. Choreas: docet Choreas peccatum mortale, eò quòd præbeant probabile periculum animæ suæ vel alterius. Sufficit ergo probabile periculum ad occasionem moralem. Sic etiam Gregorius IX. cap. ult. de injuriis confirm. *Nec ignorantia*, ait, *te excusat, si scire debuisti ex facto tuo injuriam*, VEROSIMILITER posse contingere. Ubi *verosimiliter* idem est quòd *probabiliter*. Sic quoque Stephanus V. cap. Consuluiti 2. q. 4. homicidii reos asserit parentes, qui puerum in eodem secum lecto collocant, quod tamen periculum est solum probabile.

Colligitur ex dictis, quòd ad occasionem moralem sufficiat probabile periculum casus, etsi aliquando casus absit.

Dicendum 3. Occasio moralis est omnino vitanda. *Qui enim amat periculum, peribit in illo* Eccli. 3. Quo autem occasio illa est propinquior, id est quo sit magis verisimile aut probabile, aliquem in ea existentem peccaturum, eò major est obligatio illam deserendi. Ex quo & illud infero: quòd qui occasionem peccandi moralem vitare recusat, absolvi non possit, nisi certis casibus: ac primo si occasio illa non amplius creët probabile labendi periculum, adeòque si desinat esse moralis. Ratio illius est, quod tota ratio & obligatio vitandi talem occasionem, & culpæ quæ ex non vitando contrahitur sit ob morale & probabile periculum. *Utanda est occasio peccati.* *Causa excusantes vitantem occasionem.*

peri-

periculum, cui quis se in tali occasione exponit : adeòque illo periculo sublato , aufertur culpa non vitandi, & vitandi obligatio cessat.

2. Si obstet causa gravior , ob quam quis in tali occasione non censeatur moraliter velle peccare : ratio ejus est , quod hoc casu tale periculum non sit illi voluntarium moraliter loquendo , adeò ut hoc casu censeatur periculum illud magis invitus subire & permittere , quàm illud amare. Sic capt. *consultationi* de frigidis, permittunt jura conjugatis, quorum conjugium est occultè nullum , habitare inter se ut frater & soror , etsi adsit periculum tactuum , osculorum &c. satis propinquum , idque ut vitari possit scandalum grave & gravis infamia.

3. Si existente tali causâ , sit de cætero spes satis probabilis , quòd per adhibitionem mediorum congruentium ad periculum morale cadendi evadendum , occasio desinet esse moralis , quæ pœnitens paratus sit diligenter adhibere.

Si verò non adsit gravis causa , sed solùm leve incommodum , locum habebit prima propositio hâc sectione in principio allata , & condemnata. Nec enim ob quodvis incommodum lenienda est severitas Evangelica in S. Eloquio expressa , ubi etiam propinquos abscindendos præcipit , si nobis præbeant occasionem ruinæ spiritualis , neque de cætero quidquam profit homini , si totum mundum lucretur , animæ verò suæ detrimentum patiat.

Si verò occasio peccati etiam adhibitis omnibus mediis permaneat moralis , & prævaleat præscripto medici, omninò est amputanda , etsi sine gravissimo damno pœnitens non possit eam amputare : si enim umquam , saltem eo casu lex illa Evangelica locum habet , quo etiam cum maximo damno occasio ruinæ est præscindenda : quo casu etiam absolutio pœnitus erit deneganda , quamdiu durat ejusmodi occasio : nec enim hoc fit crudeliter , sed misericorditer , ne ob quodvis bonum temporale , perdat ani-

mam

*Quando-
nam et
c. sio sit
pœnitus
amputan-
da.*

mam in gehennam. Huic resolutioni adjungi potest casus ille, quò quis ob gravem causam manet in occasione morali, & sit quidem spes, periculum casus superandi, sed vel pœnitens media necessària adhibere renuit, vel negligit.

Porrò media illa cuique vitio, ad quod occasio inducit, congrua sint oportet, & occasione contraria: v. g. si sit occasio libidinis, consulenda fuga, ne fugiant lucem, ne solus cum solâ agat, adjungendo illa, quæ fomitem libidinis extinguunt, puta abstinentiam à crapulâ & ebrietate, &c. idem pariformiter locum in aliis vitiis, & occasionibus evitandis, in quo prudentia Confessarii imprimis est necessària.

Dicendum 4. Occasio remotior peccandi, non est semper necessariò vitanda: remota autem occasio est, quæ quidem præbet ansam aliquam peccandi, sed satis remotè, adeò ut creèt periculum peccati remotum: undè occasio illa & periculum illud dicitur remotum, eò quòd peccatum ab illâ occasione & periculo sit remotius, quatenus inter illam & peccatum intercedit major libertas hominis ad non peccandum. Sic omnis creatura potest dici occasio remota, cum ut ait sapiens c. 14. *creatura Dei in odium facta sunt, & in tentationem animabus hominum, & in muscipulam pedibus insipientium.* Quare si has occasiones deberet homo evitare, deberet egredi ex hoc mundo, ut concludit Apostolus 1. Cor. 5.

Dicendum 5. Negotia illa, quæ vix aut nullatenus sine peccato exerceri possunt, ut sunt exercere militiam, teloniarium, &c. Etsi præbeant occasiones proximas peccandi juxta principia antedicta: Tamen necessàrio non sunt deferenda: Partim quòd sæpè sit spes pericula evitandi, adhibendo remedia congrua, unde fit, ut aliquando milites & alii etiam Sanctissimi reperti sint, ut Martinus, &c. Etsi sit commune dictum: *Nulla salus pietasque viris qui castra sequuntur*: Partim quòd sit grauis causa ejusmodi

*Media
sint peccati
contra-*

*Qua fit
occasio remota.*

Unde dicitur remota.

modi

modi negotia plurimis peragendi, quæ aliquando excusant juxta dicta ne occasio proxima debeat relinqui & amputari. Si tamen remedia illa adhibere tales negligent, aut nolint nec sit spes pericula evadendi etiam mediis adhibitis omnino ejusmodi negotia sunt deferenda, conformiter ad dicta principia.

Ex quibus omnibus clarè patet quo jure condemnata sint pro suo merito hæc sequentes propositiones: *Pœnitenti habenti Consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio: Dummodò ore proferat, se dolere & proponere emendationem. Item hæc: Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest & non vult omittere, quin inò directè & ex proposito querit, aut ei se ingerit.*

Absolutio aliquoties est differenda.

Ex quo patet, quòd cùm aliquando negatione absolutionis opus sit, majori jure aliquando opus sit dilatione absolutionis. Neque his quidquam obstat, timor periculi, quòd forè sine absolutione morientur pœnitentes dimissi, &c. Cùm certè tale periculum sit remotissimum, neque moraliter loquendo, prudenter timeri possit: Aliud esset, si necessitas infirmitatis v. g. aliud exigeret. Unde, quæ hucusque dicta sunt, prudentia & discretio Confessarii pro opportunitate vel necessitate facilè intelliget & observabit, hoc unum tamen in his & omnibus confessionibus proponens, quod ait S. Greg. l. 20. mor. c. 8. *sit amor, sed non emolliens: sit rigor, sed non exasperans: sit zelus, sed non plùs, quàm expediens, parcens.* Certum est enim, quòd in hoc negotio aliquandò rigor ab unâ parte, & Confessarii indulgentia, negligentia, timor ab aliâ parte excedant, inter quæ tutissimò procedit confessarii discretio, sese occurrentibus circumstantiis attemperans.

Adde, quod si quis forte moriatur tempore, quo ad absolutionem disponitur, jure merito præsumi possit, hominem talem accepisse Sacramentum pœnitentiæ.

nitentiæ in voto , uti fieret cum catechumeno ante susceptionem baptismi discedente ex hac vitâ. Idem in hoc casu fuit aliquando iudicium Ecclesiæ. Concilium Carthag. 4. can. 72. ita scribit : *Pœnitentes qui attentè leges pœnitentiæ exequuntur , si in casu , in itinere vel in mari mortui fuerint , ubi eis subveniri non potest , memoria eorum & orationibus & oblationibus commendetur.* Ex quo patet , quòd meritiò præsumi posset , tales pœnitentes discessisse in gratiâ , cum velit illorum haberi memoriam in oblationibus & orationibus.

Quæri hîc posset , quid agendum cum eo , qui ultimis paschæ diebus venit ad Confessionem insufficienter dispositus , an tali possit differri absolutio : Ab unâ enim parte urget præceptum Ecclesiæ communicandi in paschate , ab aliâ parte obstat , quòd talis fortè cum infamiâ notabitur non communicasse. Resp. eo non obstante posse tali differri absolutionem. Nec enim obstat lex Ecclesiæ , quæ data non est ad destructionem , ut vel indisposito deberet dari absolutio , ut legi illi posset satisfieri : Sed ad ædificationem & salutem , ad quàm procurandam juvat aut etiam necessaria est absolutionis dilatio. Neque obstat aliud , cum valdè difficilè aliquandò sit , observare an aliquis tempore 14. dierum non communicet : Tum etiam quòd præsumi posset , quòd talis non communicet , non quòd ob gravius peccatum sit indispositus , sed ut melius intereà instruat , ob indispositionem corporis v. g. morbum , &c. Denique præstaret in sui humiliationem sustinere aliqualem ignominiam , quàm cum periculo sacrilegii ad Communionem accedere.

Neque hæc absolutionis dilatio recenter adiventa est , ut quidam occlamant , imò in antiquâ Ecclesiâ fuit usitata & communis , quòd pœnitentes diuturno tempore ad absolutionem disponentur , uti patet ex variis Conciliis & Ecclesiæ statutis.

Idem iudicium est de indulgentiis, quòd ratione illarum non debeat Confessarius dare vel non differre absolutionem iudicio suo indispositis: Cùm indulgentiæ etiam datæ sint ad ædificationem, non ad destructionem,

S E C T I O IX.

De aliis, quæ in Confessione observanda sunt Confessariis.

*Quamam
ab ignoto
pœnitente
inquirere
debeat con-
fessarius.*

DICENDUM primò, ex rituali Rom. sacerdos primò inquirere debet de statu pœnitentis, si sit ignotus: quàm pridem sit confessus: an pœnitentiam injunctam impleverit: an conscientiam diligenter examinaverit, quæ omnia inquirere, an prætermittere, prout expedit, prudentiæ confessarii relinquitur. In progressu verò confessionis, debet sedulò attendere ad ea, quæ dicit pœnitens: *adjuvante* (ut ait rituale Rom.) *quotiescumque opus fuerit Sacerdote*: etsi enim per se sit munus pœnitentis sese integrè accusare, & iudicis eum accusantem audire: Tamen sæpè expedit, aut etiam necesse est, eum interrogationibus, admonitionibus & aliis adjuvare: De quibus antea actum est: Hoc tamen addo, attentionem sedulam hic esse adhibendam, cùm unica circumstantia unico verbo confessa, totam casus malitiam sæpè invariet, aut aliquando ad aliam speciem trahat. Caveat quoque, ne interrogationes adhibeat, nisi dum opus est; ne importunis interrogationibus pœnitens turberetur & aliquorum obliviscatur. Unde præstaret post factam confessionem solum interrogare pœnitentem, si confessio sit brevis, secus si sit longior.

*Confessarius
debet
supplere
examen
pœnitentis.*

Dicendum 2. si advertat confessarius, non esse adhibitam debitam diligentiam in examinandâ conscientia, poterit illud, quod hic deest, confessarius aliquando interrogationibus suis supplere; facilè autem confessario erit idem supplementum, si noscat pœni-

pœnitentis statum , & peccata , quibus talis statûs homines solent esse obstricti : unde juvabit hîc nosse mechanicarum artium fraudes , officiorum defectus & cujusque conditionis peccata magis obvia habere perspecta , quòd Confessarii munus non modicum alleviat & exornat. Rogato verò pœnitente de iis, quæ magis communia sunt ejus statui & conditioni, poterit rogari per peccata contraria præceptis Decalogi, Ecclesiæ &c.

Dicendum 3. si Confessarius certò noverit peccatum à pœnitente esse commissum nec confessum, Quid aget Confessarius cum eo quem novit peccasse. quod neque rogatus , neque spontè suâ vult pœnitens confiteri : non poterit eundem Confessarius absolvere , cùm certò noscat eum esse ad absoluti-
onem indispositum : aliud esset , si confessarius posset prudenter judicare , quod hîc habeat causam legitimam peccatum illud reticendi , quo casu talem absolvere posset.

Scientia hæc sæpè oritur ex confessione ipsâ : v. g. sponsus matrimonium initurus confitetur se cognovisse suam sponsam : sponsa subsequens , non confitetur illam copulam , imò negat , ubi tamen ex confessione confessario contrarium constat : quæritur quid hîc factò opus ? ad quod R. in hoc casu imprimis cautè esse procedendum , ne altera ex interrogatione suspicetur Confessarium rogare ex notitiâ habitâ ex confessione , & frangere sigillum. Unde suadent plurimî Paracho , aut alteri ad hoc vocato , ut priùs animo concipiat absolutè tales de copulâ interrogare , sive eam alter exponat sive non , uti & de aliis peccatis , quæ sponfos solent comitari. Si verò rogata neget copulam , videtur ea esse absolvenda : tum quod fieri possit , quod copulam alteri sit confessâ : tum etiam quòd confessarius notitiâ habitâ ex solâ confessione hîc uti nequeat , sine injuriâ Sacramenti pœnitentiæ. Sacrilegio verò , non ita cooperabitur confessarius , quàm bene illud permittet ex gravi causâ.

*Quid a-
get Con-
fessarius
cum ma-
rito qui
non vult
reddere
debitum,
cujus Ma-
trimoniū
noscit Con-
fessarius
esse nul-
lum,*

Dicendum 4. Si confessarius sciat aliquorum matrimo-
nium esse nullum, quod ipsi conjuges invincibili-
ter ignorant, & alter conjugum confiteatur se non
reddidisse conjugi debitum: poterit confessarius ille ab-
solutè mandare conjugi illi ut debitum de cætero red-
dat, imò ad illud omninò constringitur. Ratio est,
quòd talis pœnitens negando debitum mortaliter pec-
caverit: ergò non potest eum confessarius absolvere,
nisi proponat de cætero reddere: neque ideò mandat
Confessarius fornicationem aut rem de se malam, cum
copula illa, quæ hic mandatur, ut in his circumstan-
tiis fit, non sit illicita, cum hic interveniat ignorantia
facti: etsi enim nullus invincibiliter ignorare possit,
fornicationem esse malam: poterit tamen quis invin-
cibiliter ignorare, hunc actum in his circumstantiis
positum esse malum.

*Confessa-
rius debet
absolvere
pœnitentem,
juxta
suam, non
vera pœni-
tentis opi-
nionem,*

Dicendum 5. Si pœnitens se in aliquo actu confor-
met sententiæ probabili, quam confessarius judicat
improbabilem, non tenetur talem absolvere confessa-
rius: Ratio est, quòd confessarius sit judex, adeoque
debet procedere juxta sententiam propriam, non au-
tem rei, cujus est sententiam non ferre, sed recipere.
Deinde est medicus, ergo debet procedere juxta sen-
tentiam propriam, non verò ipsius ægroti. Et quam-
vis absolutè loquendo fieri possit, quòd sententia pœ-
nitentis sit vera: hoc inquam nihil dictis obest, cum
hoc debeat confessario constare, ut aliquem ritè ab-
solvat tamquam debitè dispositum, cujus contrarium
casus supponit.

*Absolutio
complicis.*

Dicendum 6. Si complex peccati confessario com-
plici se sistat, videndum est, an ad eundem absol-
vendum, confessarii jurisdicção sit restricta, quòd
sæpè contingit, in diversis locis, uti in diœcesi nostrâ
Antverpiensi, in casu complicis in peccato carnis: et-
si possit aliàs Sacerdos remotâ tali restrictione abso-
lutè loquendo complicem audire & absolvere: ta-
men rectè de hoc casu ita differit Pontius l. 7. c. 38. de
Matrim. *Res est periculi plena, & occasio committendi non
paucæ*

pauca sacrilegia: quem enim animum esse cogitas & confessario & pœnitenti, qui libidine inardescunt, amicitia & familiaritate tenentur, cum & pœnitens animum suum illi aperit, quem tenerè diligit, & illa repetit in quibus pariter delectati fuerint, & confessarius in eo tribunali, in quo nullum mendacium dici potest, nudum videt anicæ pectus? itaque ratione periculi novi consensus, & committendi sacrilegii illud illicitum assevero. Quæ eo veriora sunt, quo verum est illud D. Hieronymi Epist. ad Amand. Sola libido, etiam in ipso tempore pœnitendi præteritos stimulos patitur & titillationem carnis & incentiva peccati.

Dicendum 7. Si pœnitens sit variis, iisque dudum continuatis peccatis intricatus, adeo ut verosimilem illorum numerum exponere nequeat, dicendo toties *plus minusvè*, uti sæpè fit in meretricibus, juvenibus dissolutis, &c. debet Confessarius rogare tempus ab ultimâ confessione elapsum, quoties quidem in Hebdomada, quotiès de die, mense, &c. tale quid commiserint, ut modo aliquo possibili confessionis integritas hîc possit obtineri: et si aliqui consideratè addant, quòd hîc præstet magis à confessario attendi ad debitum dolorem & propositum non peccandi de cætero, quàm benè ad procurandam Confessionis integritatem materiale.

Numerus peccatoris incertus quomodo sit exponendus.

Dicendum ultimò: Si pœnitens instituat confessionem generalem, non debet necessariò exprimere omnia peccata aliàs rite confessa; neque aliqua reticendo decipit aut mentitur, quasi instituendo generalem confessionem declaret se omnia omninò velle confiteri, cum solùm velit instituere confessionem generalem, quantum placuerit, aut quantum sibi reputat necessarium. Peccata tamen nunquam ante confessa etsi hîc adnecti possint, debent tamen ut nova Confessario exponi, cum ejusmodi peccata aliam mereantur sententiam, & iudicium Confessarii non modicè invarient & immutent.

Qualis debeat esse confessio generalis.

SECTIO X.

De Probitate Confessarii hic requisita.

*Confessa-
rius sit bo-
na vita.*

DICENDUM 1. Etsi Sacramentorum valor non pendeat à bonitate ministri, cùm causent suum effectum ex opere operato, ut ante probavimus: ut tamen Confessarius debitè & licitè confessiones excipiat, requiritur in eo status gratiæ, & purior conscientiæ innocentia. Ratio est, quòd sancta sanctè tractanda sint, & qui alium corripit, à vitii immunem esse oporteat: hinc quia plurimi Confessarii sunt quasi in continuo periculo, confessiones excipiendi, requiritur ut illi, vitæ Sanctitati continuè singulariter studeant & incumbant.

Ad hanc quòque bonitatem confessarii spectat, ut ipse prius sit Deo reconciliatus, antequam alios Deo reconciliare præsumat; alios ita stringit Doctor Mellifluus de convers. ad clericos c. 19. *Væ ministris infidelibus, qui necdum reconciliati reconciliationis alienæ negotia, quasi homines, qui justitiam fecerunt, apprehendunt! Væ filiis iræ, qui se ministros gratiæ profitentur! Væ filiis iræ, qui pacificorum sibi usurpare gradus & nomina non verentur! Væ filiis iræ, qui fideles sese mediatores pacis, ut peccata populi comedant mentiuntur.*

*Ante Mi-
nisterium
peniten-
tiæ debet
confiteri
Confessa-
rius in pec-
cato mor-
tali exi-
stens, si ha-
beat copiā
Confessa-
rii.*

Dicendum 2. Non tantum ante ministerium hujus Sacramenti debet Confessarius de peccatis dolere, sed etiam si copia adsit, eadem confiteri. Plurimi obligationem hanc non agnoscunt, eò quòd nullum de eo extet præceptum, nisi de Eucharistiâ, imò quòd præceptum illud sit moraliter impossibilè ob varias difficultates occurrentes, puta quod si duo Sacerdotes ambo peccato mortali obstricti mutuo vellent confiteri, nullus primò vellet sedere, quam luctam aliis scandalum, aliis risum quondam excitasse quidam asserit. Ad quæ resp. præceptum de eo non debet præcisè ex solo Tridentino

dentino defumi, sed & ex aliis. Ratio ergò est, quòd Confessarius, modo quo commodè potest securissimo, ministerium illud debeat exequi, quod hoc casu indubie fit per Confessionem. Cum enim contritione non nisi arduâ & perfectâ sine Sacramento peccata deleantur, talis attritus in peccato hæret, & in peccato Sacramentum administrat, quod illicitum esse, si aliàs commodè fieri possit, nemo est, qui ignoret. Tales ergò Sacerdotes, de quibus in casu, deberent expectare, donec alter esset confessus, nisi alterius copia deesset.

Dicendum 3. Peccat ergo mortaliter, qui in statu mortalis peccati hoc Sacramentum administrat indignè sancta tractando. Imo tot peccata mortalia committit, quot confessiones excipit, cum cujusque confessio, sit actio diversa & completa, neque ullam inter se habent connexionem, etsi successivè fiant, & constituunt judicia diversa. Utrum autem debeat Sacerdos esse in statu gratiæ solummodo cum absolvit, an verò etiam dum confessiones audit: variant Doctores: alii docent satis esse, quod sit in statu gratiæ, dum absolvit, cum administratio hujus Sacramenti, propriè in absolutione consistat, & de cætero solum requiratur status gratiæ: quandò hoc Sacramentum administrat. Alii econtrà docent, quòd quoque hoc Sacramentum administraretur dum confessio excipitur, cum auditio confessionis sit quoque actio Ministri æquè ac absolutio. Verùm rectiùs docent Confessionem non pertinere ad Sacramentum ut partem illius, nisi dum Sacerdos absolvit, adedque propriè per absolutionem fieri ministerium hujus Sacramenti.

Toties peccat mortaliter, quoties in peccato mortali absolvit.

SECTIO XI.

De Approbatione Confessarii.

Quid appro-
batio.

DICENDUM 1. *Approbatio* est authenticum testimonium de Doctrinâ & moribus requisitis ad excipiendas fidelium confessiones. Et quamvis jure antiquo potuerint Parochi committere munus confessionis cuilibet Sacerdoti etiam non approbato; jure tamen Conc. Trid. sess. 23. c. 15. reformat, statuitur, ut dicta approbatio habeatur ad excipiendas sæcularium confessiones.

Dico *Secularium*, quia talis approbatio respectu regularium non est hîc requisita, de quo statim. Illi tamen qui obtinent beneficium Parochiale seu cui annexa est animarum cura, non indigent novâ approbatione, sed censentur esse approbati per collationem talis beneficii, quamdiu tale obtinent. Sub hoc beneficio non comprehenditur prælatura, cum non sit illa beneficium Parochiale.

Dictum quoque est testimonium *De scientia & moribus*, &c. Undè, etsi quis sit satis doctus, non ideò est satis aptus ex parte morum ad audiendas Confessiones, quare etiam Licentiati, Lectores Theol. & similes indigent approbatione.

Approba-
tio fieri
debet ab
Episcopo
pœnitentis.

Dicendum 2. Approbatio hæc debet fieri ab Episcopo pœnitentis, eò quòd approbatio detur ad exercendam jurisdictionem in pœnitentem, quæ proinde debet dari à superiori pœnitentis. Si verò Confessarius, peregrinorum confessiones audiat, qui subsunt alteri Episcopo, nil dictis derogat, cum peregrini fiant subditi illi loco, quo transeunt, ut alibi est dictum.

Confessarius non
habens be-
neficium

Dicendum 3. Confessarius non habens beneficium parochiale, non est approbatus pro omni diœcesi, eo ipso quòd est approbatus pro unâ. Contrarium, etsi

etfi dudum fuerit ventilatum & assertum, tamen post constitutionem Urbani 8. datam 1628. & Innocentii X. Qui ait: *regulares etiam Societatis JESU in unâ diœcesi approbatos ab Episcopo, nequaquam posse in aliâ diœcesi confessiones audire, sine approbatione Episcopi diœcesani.* Quibus accessit breve Alexandri VII. datum ad Episc. Andegav. ubi damnat tamquam falsam & saluti animarum perniciosam, hanc sequentem: *regulares ordinum mendicantium semel approbati ab uno Episcopo ad confessiones audiendas in suâ diœcesi, habentur pro approbatis in aliis diœcesibus, nec novâ Episcoporum indigent approbatione.* Illi tamen qui ex parte beneficii parochialis censentur approbati pro unâ diœcesi, censentur quoque approbati pro aliâ, si accedat jurisdicctio.

Dicendum 3. Regulares possunt aliorum sui ordinis Religiosorum & Religiosarum confessiones excipere, sine tali approbatione. Sub Religiosis in favorabilibus comprehenduntur quoque Novitii. Non tamen famuli & famulæ in Monasteriis habitantes, quorum confessiones non nisi approbatus excipere potest, uti aliorum sæcularium, uti ex Trid. ses. 23. c. 15. & Bulla Urbani VIII. citatâ satis constat. Restrigitur tamen eorum jurisdicctio aliquandò ex parte pœnitentium, adè ut aliquando de superiorum licentiâ possint tantùm confiteri alteri Sacerdoti ejusdem ordinis, aliquandò autem iter agentes possint & alteri cuivis etiam non approbato, de quo cujusque Ordinis statuta sunt consulenda.

Dicendum 4. Regulares approbati pro sæcularibus, non possunt sine consensu suorum superiorum audire confessiones eorundem. Ratio est, quod approbatio Episcopi sit illis data dependenter à voluntate superiorum, qui approbationem illam possunt impedire, restringere aut aliàs immutare, ne exeat in actum. Undè graviter peccant regulares approbati, quibus confessiones sæcularium à superiore interdiciuntur, tamen easdem excipere non desistunt, èd quod

Parochiale non est approbatum pro eisdem diœcesibus, eo ipso quo est approbatum pro una.

Non requiritur approbatio regularium, respectu aliorum regularium sui Ordinis.

Bene tamen remen respectu famulorum.

Regulares approbati pro sæcularibus non possunt audire confessiones sæcularium sine licentia superiorum.

quòd peccent contra obedientiam, an autem invalidè eo casu Sacramentum ministrent non ausim condemnare : sed requiri judico Episcopi approbantis intentionem, qui an ita approbationem dederit, ut si cã subditus utatur contra voluntatem Prælati, non teneat, meritò dubitaverim.

*Revocari
potest ap-
probatio,
sem re-
stringi.*

Dicendum 5. Approbatio data revocari potest, uti & restringi, uti patet ex praxi Ecclesiæ : cùm enim approbatio sit testimonium de idoneitate alicujus ad audiendas confessiones, sequitur quòd quisquam possit inveniri aptus pro hoc statu hominum & non pro alio. Deindè potest quis inveniri aptus, sed non tantùm, ut pro semper judicetur talis : undè potest approbatio dari ad unum, duos aut 3. annos, ut interea approbatus studeat, & sese aptiorem reddat. Sicuti autem superioris concessione nascitur approbatio, ita & per ejus revocationem poterit extingui. Fieri namque potest, quòd ille, qui modo judicatur aptus, postea defectu studii fiat ineptus, uti sæpè fit, in iis, qui approbati omne studium abdicant, & illi valedicunt, quòd fit, ut qui ante satis instructi fuerant, postea illiterati reperiantur. Unde attendendum est, illud quod ait D. Amb. super Lucam in explan. proœmii : *legimus aliqua ne negligantur : legimus ne ignoremus : legimus non ut teneamus, sed ut repudiemus.* Poterit ergo Episcopus, stante fundamento de tali casu, revocare approbatos ad examen, ut sibi de sufficienti idoneitate constet, ad quod indagandum jus habet, imò de quo in conscientia constringitur.

*Non suffi-
est appro-
batio pe-
nna sed
negata.*

Dicendum 6. Non sufficit hïc approbatio petita sed negata, neque pro sæcularibus Sacerdotibus, neque pro regularibus. Contrarium pro regularibus sustinuerunt plurimi, quod probant ex Clementinâ dudum de sepult : ubi Prædicatoribus & Franciscanis datur illa facultas, ut si repræsentati Episcopis ab iis repellantur, à S. Sede sint approbati : quæ Clementina, cum in Conc. generali sit facta & corpori juris sit inserta, non videtur per generalem revocationem illi posse derogari.

si:

ri: quidquid tamen de eo sit, certum est ipforum mendicantium iudicio, hoc non facile esse praticandum, tum ut ajunt, quia Episcopis est odiosum, oppositum sit praxi conformius, nec facile de injustitiâ negatæ approbationis sit præsumendum; cui & illud addo, prædicta omnia falsa esse & improbabilia, eò quod anno 1666. 24. Sept. ab Alexandro VII. hæc est condemnata: *Satisfacit annuæ Confessionis præcepto, qui confitetur regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injustè reprobato.* Quare autem non satisfacit, nisi quia confitetur Sacerdoti non approbato?

S E C T I O XII.

De Reservatione Casuum.

DICENDUM primò, Reservatio Casuum est substractio potestatis absolvendi à quibusdam casibus gravioribus. *Magnopere verò ad Christiani Populi disciplinam pertinere, sanctissimis Patribus nostris visum est, ut atrociora quadam & graviora crimina non à quibusvis, sed à summis dumtaxat Sacerdotibus, absolverentur,* ait Conc. Trid. sess. 14. c. 7. sicut enim Judices superiores aliquarum causarum iudicium, præsertim graviorum sibi reservant, & morbi majores medicis inagis expertis solent reservari: ita & in hoc tribunali, ubi animæ morbi iudici & medico aperiuntur, fieri convenit.

Dicendum 2. Reservari possunt peccata mortalia tam interna quàm externa, etsi sola externa reservari soleant, eaque graviora: neque reservantur peccata dubia, neque censetur superior ea velle reservare, cum reservatio sit odiosa. Reservatio quoque solùm concernit peccata perfecta & consummata, undè quando peccatum carnis v. g. reservatur, intelligitur de peccato consummato luxuriæ.

Dicendum 3. Reservare possunt ii, qui hinc habent ordinem

Quid sit reservatio casuum. Reservatio conveniens.

Quanam peccata possint reservari.

Quanam possint eas reservare.

ordinariam jurisdictionem, ut est Papa respectu omnium subditorum : Episcopus respectu suorum, &c. Generales & Provinciales, Abbates, Priores, &c. Etsi quoque respectu suorum subditorum possint quædam reservare : tamen Clemens VIII. eorum potestatem hic restrinxit ad 11. casus, de quibus postea. Si verò Generales aut Capitulum aliqua Religiosorum peccata reservet, non comprehenduntur eo statuto Novitii, cum Novitii quoad odiosa, prout est reservatio, non sint stricte dicti Religiosi.

*Regulam
viniu po-
rest. hic
restricita.*

*Casus Pon-
tifici refer-
vati.*

Dicendum 4. Casus Pontifici reservati sunt omnes contenti in bulla Cœnæ : v. g. Hæresis & lectio librorum hæreticorum sine licentia Pontificis : appellantes à Papa ad futurum generale Concilium : in piratas, & bona naufragorum Christianorum ad littus appellentium diripientes, in eos qui sine debita potestate gabellas imponunt : in falsificantes litteras Apostolicas : in deferentes arma ad hostes christiani

*Casus E-
piscopi re-
servati.*

nominis : &c. Casus vero Episcopo reservati, pro diversitate locorum sunt varii : casus quos Episcopus noster Antverpiensis reservare solet, sunt hi sequentes : *Hæresis, Apostasia, simonia, sodomia, homicidium voluntarium, incendium cum deliberata voluntate procuratum, raptus virginis, incestus cum consanguineis aut sanctimonialibus, injectio violenta manuum cum lesione in parentes facta, sortilegium, adulterium notorium, & omnia delicta his graviora, quæ annexam habent excommunicationem majorem.* Aliquando additur, *Peccatum complicitis in peccato carnali, quod non est propriè reservatum, cum quivis Confessarius à complice distinctus, posset ab illo absolvere.*

*Casus re-
servati
pro Reli-
giosis.*

Casus vero religiosorum reservati sunt varii pro diversis : hoc tamen notandum est, quòd Clemens VIII. 1593. 26. Maii statuerit 11. casus, quos vel omnes, vel aliquos eorum, possent religiosorum Prælati sibi reservare : si verò alia graviora peccata reservare vellent, id non possent sine consensu capituli generalis

ralis pro toto ordine, vel capituli Provincialis pro tota Provincia: non autem soli pro suo arbitrio talia possent reservare. Casus autem illi 11. sunt hi: veneficia, incantationes, sortilegia: Apostasia à religione sive retento habitu, sive remisso. Nocturna & furtiva egressio monasterii, etsi facta animo non apostatandi. Proprietas, quæ sit peccatum mortale. Juramentum falsum in iudicio legitimo. Procuratio, auxilium, consilium ad abortum post animationem fœtus, etiam effectu non securo. Falsificatio manûs aut sigilli officialium monasterii: furtum de rebus monasterii in re mortali. Lapsus carnis voluntarius opere consummatus. Occisio: vulneratio, gravis percussio cujuscumque personæ. Malitiosum impedimentum aut retardatio aut apertio litterarum à superioribus ad inferiores aut è contra.

Dicendum 5. à reservatis absolvere possunt ii, qui ea reservarunt, illisque superior, vel qui ad hoc delegatam habent potestatem. Hoc tamen discrimine, quod ordinarius possit tollere reservationem sine absolutione Sacramentali: non itidem delegatus. Episcopis à Conc. Trid. sess. 24. c. 6. reform. conceditur facultas absolvendi suos subditos ab omnibus peccatis occultis, etiam aliâs Papæ reservatis, exceptâ hæresi, quam sibi soli papa reservat: quam potestatem alii annuè per bullam Cœnæ revocari volunt, in qua ita habetur à tempore Pii V. quod à casibus ejusdem bullæ non possit aliqua persona etiam Episcopali dignitate fulgens absolvere, prætextu cujuscumque facultatis, etiam per cujusque Concilii decreta in genere vel in specie concessa: alii negant hic aliquid derogari indulto particulari Tridentini ante allato, quod in Belgio satis usurpatur, ubi Episcopi sunt loco inquisitorum.

Dicendum 6. Non possunt Confessarii in vim privilegiorum confraternitatum Rosarii v. g. SS. Trinitatis, Scapularis, &c. absolvere a reservatis pœnitentes

Quinam à reservatis possint absolvere.

Quid hic possint privilegia Confraternitatum.

tentes illi confraternitati inscriptos, eo quòd Clemens 8. Bulla *Quæcumque à Sede*, &c. expresse dicat, quod in vim dictarum confraternitatum privilegiorum, non possint Confessarii absolvere à casibus Pontifici vel ordinario reservatis. Unde mirum, aliquos illud audacter practicasse.

Si verò Papa det potestatem absolvendi à reservatis generalem, non censetur eo ipso dare eandem quoad casus Episcopo reservatos, nisi idem exprimat.

Quid privilegia regularium.

Dicendum 7. Non potest Confessarius regularis in vim sui privilegii absolvere à casibus ordinario reservatis: constat hoc ex variis Pontificum decretis, & novissime Alexandri 7. 1659. Qui hanc ut falsam & auctoritati Episcoporum, & Sedi Apostolicæ injuriosam proscripsit: *Regulares habent potestatem absolvendi à casibus Episcopo reservatis, etiamsi ab Episcopo auctoritas ipsa, ipsis indulta non fuerit.* Et anno 1666. hanc sequentem: *Prelati regulares possunt in foro conscientie absolvere quoscumque regulares ab hæresi occultâ, & excommunicatione propter eam incurssâ.* Item hanc: *Regulares possunt in foro conscientie uti privilegiis suis, quæ sunt expresse revocata, per Concilium Trid.* Qua prohibitione variis offendiculorum occasionibus obviavit Ecclesia.

SECTIO XIII.

Quid aget Confessarius cum pœnitentibus habentibus peccata reservata.

Non potest superior audire si sola reservata.

DICENDUM primò, Non poterit superior Confessarius audire sola reservata, & ab illis absolvere, & de cætero mittere pœnitentem ad inferiorem, ut confiteatur reliqua. Ratio hujus est, quòd hoc expresse repugnet præcepto de integritate confessionis: neque superior posset audire ea sola, si non essent

essent reservata, neque reservatio tribuit hic novum jus indebitè & non integrè confitendi. Neque hic opponi potest usus contrarius curiæ Romanæ, quem Sylvester Magister S. Palatii expressè negat, vel fuit usus ille absolutio à censuris, non item Sacramentalis.

Dicendum 2. Qui sub periculo scandali tenetur celebrare, nec potest adire superiorem, putant aliqui quod tali absolutè censeatur deesse copia Confessarii adeoque quod præviâ contritione posset sine confessione celebrare: alii melius docent, quod si adsit copia Confessarii inferioris, possit hoc casu sola non reservata confiteri, & postea se superiori sistere: ita tamen ut ad majorem securitatem Confessarius absolveret eum sub conditione, quod certè tutius est & conscientiæ magis securum. Non tamen hic dici potest, quòd directè eo casu absolvatur à non reservatis, & indirectè à reservatis, cum unum mortale sine altero remitti nequeat: & inferior extra mortis articulum hic nihil possit, neque aliàs teneretur pœnitentem de cætero mittere ad superiorem.

Dicendum 3. non potest superior dare facultatem absolvendi à reservatis cum onere ut pœnitens se superiori sistat: cujus contrarium, etsi aliqui sustineant ob praxim aliquarum religionum: tamen quod dictum est, verius censeo, præsertim dum peccata sunt occulta, neque se posset pœnitens superiori sistere, nisi peccatum illud manifestet: neque enim superior potest inferiori injungere, ut manifestet peccatum occultum. Aliud esset, si peccatum illud esset manifestum.

Dicendum 4. peccatum reservatum oblitum in confessione facta superiori, manet reservatum, si confessio illa fiat, nude ad absolutionem, non in ordine ad obtinendum absolutionem à reservatis. Si verò in ordine ad talem absolutionem obtinendum superiori pœnitens confiteatur, & peccati reservati oblitiscatur

Quando nam censeatur deesse copia superioris.

An possit superior obligare subditum se suis sistendi, quòd aliter confitetur reservata.

An oblitum reservatum in confessione manifestata reservatum.

vificatur invincibiliter, et erit ab eo absolutus, cum pœnitens quantum in se fuit, satisfecit suæ obligationi se sistendi superiori.

SECTIO XIV.

Quomodo defectus confessionis sint supplendi.

Ex quo defectus Sacramenti oritur p. sicut.

DICENDUM primò, cùm defectus hujus Sacramenti oriri possit, vel ex parte absolutionis, vel confessionis, vel contritionis: variè quoque defectus commissi in administratione hujus Sacramenti poterunt suppleri, vel etiam aliquando Sacramentum iterari. Confessarius ex parte absolutionis deficit, si non habeat debitam intentionem, jurisdictionem, non adhibeat debitam formam, &c. Quo casu non solum defectus supplendus, sed Sacramentum est iterandum, cum à principio fuerit absolutè nullum.

Defectus absolutionis.

Dicendum 2. Si Sacerdos oblitus sit pœnitentem absolvere vel invalidè absolverit, tenetur modo meliori quo potest pœnitentem inducere ad Confessionem iterandam, cum peccata illa absolutè confessata non sint. Fieri id posset, conferendo de licentiâ pœnitentis de confessione præteritâ: Vel in ultimâ confessione quaerendo, an doleat de aliis aliàs quoque confessis, quæ confessarius etiamnum noscit, quo casu habebitur iterata eorundem confessio. Si verò omiserit aliquem absolvere à censuris, poterit & absolutionem impendere absenti.

Omissio monitionis.

Dicendum 3. Si Confessarius omiserit aliquem admonere restitutionis debitæ, dicendo v. g. positivè pœnitentem non esse ad illam obligatum, ubi obligatur: tenetur postea errore suo cognito pœnitentem restitutionis admonere; quod si jam pœnitens non posset restituere, ubi antea potuisset, tenetur Confessarius restituere, juxta alibi dicta de restitutione. Si verò pœnitens nolit restituere admonitus, ubi restituere

stitueret posset, excusatur omnino Confessarius, eo quòd causa damni jam per revocationem sui consilii sit ablata. Si verò negativè non admonuerit, omittendo admonere, dum admonere debuit, debet in alia confessione admonere pœnitentem, aut aliâ quacunque occasione, cum quisque teneatur procurare, ne ex sua actione vel omissione alter scandalum accipiat: Imò etiam, ne materialiter quidem ex actione vel omissione nostra moveatur quis ad peccandum. Quo casu tamen non tenetur in defectu pœnitentis confessarius ad restitutionem: De quo vide dicta de restitutione.

Dicendum 4. Si proveniat ex culpa confessarii, *Confessio non integrè ex parte Confessarii.* quòd pœnitens integrè non confiteatur, v. g. si confessarius dicat pœnitentem non debere aliqua confiteri, quæ tamen confiteri debet, vel alio quovis modo pœnitentem iuducit ad aliqua necessaria subtrahenda: Tenetur confessarius de errore ex sua culpa commisso admonere pœnitentem, ut fiat Confessio omnino integrè. Aliud esset, si merè negativè id omisisset, quo casu tota culpa ex parte pœnitentis posita est, ex parte autem iudicis solum culpa contrahitur ex parte negligentia, nullo modo pœnitentem movendo ad non integrè confitendum.

S E C T I O XV.

De Sigillo Confessionis.

D ICENDUM primò, *Sigillum Confessionis* est obligatio servandi secreta peccata in Confessione *Quid sit sigillum Confessionis.* audita. Oritur autem hæc obligatio ex jure naturæ: ex jure religionis: Et ex jure positivo: ex jure naturæ quatenus quilibet ex eo jure tenetur servare secretum sibi commissum. *Oritur ex vario jure.* Ex jure religionis, quæ obligat, ne quid agamus contra reverentiam rebus sacris debitam: revelare verò peccata in confessione percepta Tom. III. A a cederet

cederet in magnam Sacramenti illius ruinam, reddendo illud exosum & omninò impracticabile. Ex jure positivo humano, prout constat ex variis capitulis & Ecclesiæ constitutionibus. Cùm autem Sigilli obligatio tanta sit, ut nequidem illud violari fas sit, ad evitandam reipublicæ perniciem, ob quod tamen licet quandoque violare secretum naturale, neque tanta hæc obligatio oritur ex jure naturæ dicto, nec ex jure religionis, si esset tale periculum: Verosimile apparet tantam obligationem oriri ex præcepto Christi speciali.

*Oritur
sigillum
ex Con-
fessione
saltem in-
choata.*

Dicendum 2. Oritur hæc dicta sigilli obligatio ex confessione Sacramentali saltem inchoatâ: unde & obligat, si pœnitens confiteatur, & propter impedimentum aliquod non potest absolvi. Secus ex confessione facta animo illudendi, vel alium ad peccatum inducendi, &c. Si verò quis alteri laïco aliquod secretum committat, addendo se illud illi committere sub sigillo Confessionis, uti sæpè fit: non orietur ex eo obligatio sigilli, cùm per ejusmodi protestationem non fiat illa manifestatio, confessio Sacramentalis, ex qua tamen solâ oritur sigilli obligatio, unde solùm obligabitur ex secreto naturali. Hoc tamen addo, quòd qui aliquod secretum sub tali obligatione in se suscepit, teneatur secretum illud arctius custodire, quam mere ex secreto naturali teneatur: cum promiserit se illud tam secreto custodire, quam tenetur confessarius ex parte sigilli. Dixi confessione *Saltem inchoatâ*: quia si superior v. g. audiat sola reservata, & det potestatem ab illis absolvendi inferiori, obligabitur superior sigillo, cum manifestatio reservati sit inchoata confessio.

*Materia
sigilli.*

Dicendum 3. Cadit directè sub sigillum quidquid est materia Confessionis: v. g. mortalia omnia in genere & specie: item omnia venialia in specie. Indirectè autem omnes eorundem circumstantiæ, & omnia illa ex quibus audiens cognoscit, quòd pœnitens aliquod determinatum peccatum, vel mortale in genere sit

fit Confessus : omnia enim illa pandere , foret Sacramento odiosum. Hinc frangit sigillum , qui dicit , hic mihi multa & gravia Confessus est , etsi nihil in specie exprimat : qui 2. aut 3. auditis dicit , talis est virgo v. g. hic nullum peccatum mortale Confessus est , eo quod hic indirectè dicat , aliæ non sunt Virgines , alii sunt confessi mortalia. Item dicendo in tali Monasterio , ubi excipio confessiones , fiunt gravia peccata. Imo dicere de publicâ meretrice , *talis mihi Confessa est adulterium* , est violare sigillum : etsi enim peccata illius sint publica : tamen revelatur peccatum illud tamquam ex confessione cognitum. Idem violant sigillum , qui joci causa sibi mutuo referunt audita in confessione : qui tales pœnitentias injungunt , quæ à impleri nequeunt , absque eo , quod peccatum alicujus innotescat : qui audito peccato graviore , ingemiscunt , aut alia admirationis signa edunt , ex quibus alii circumstantes facile colligant , pœnitentem gravia confiteri , uti & omnia illa dicere , facere , &c. Ex quibus audientes vel videntes facile colligent , aliquod peccatum in confessione esse manifestatum.

Hinc Confessarii summâ cautelâ abstinere debent , à narratione auditorum in Confessione , sive in suggestu , sive in colloquiis , sive quavis alia occasione : cum sæpè hic adsit periculum violandi sigillum , tum etiam quòd audientes facile suspicientur , Confessarios solere memoria retinere peccata , & alii aliquando soleant rubore suffundi , si adsint , qui similia sunt Confessi : quo fit , ut confessio reddatur hominibus odiosa.

Si verò Confessarius rogetur de iis , quæ in confessione audivit , debet rogantem de impertinentia rogationis dure increpare : si vero sit rogatio legitima , idest à legitimo superiore , poterit audita in confessione , etiam adhibito juramento negare , idque sine restrictione mentali , de quo vide dicta 2. 2. de mendacio. Si verò rogans addat , ut dicat Confessarius categoricalè , an non sciat de hoc aut illo crimine , etiam ut Confessarius non poterit Confessarius , respondere

*Confessarii
sileant omnia in confessione audita.*

Quid respondere debet Confessarius rogatus de auditis in Confessione.

se ea nescire, cum hoc dicendo jam mentiretur, negando se nescire aliqua ut Confessarium, quæ tamen ut talis probè novit: unde talis debet eludere interrogationem petentis, dicendo *Feci meum officium*, vel, *tua non interest me de hoc rogare, nec mea tibi respondere*, &c. Idque etsi obstaret periculum gravioris damni, cum nec mentiri, nec violare sigillum ullo umquam casu sit licitum.

Potest de Potest tamen Confessarius de licentiâ pœnitentis
licentia loqui de iis, quæ ex confessione novit, sine viola-
pœnitenti tione sigilli; tunc enim idem esset, ac si ageret Con-
Confessari confessarius de iis, quæ novit extra confessionem, &
rius loqui de cætero pœnitenti semper sit integrum renunciare
de audiri juri suo in favorem ejus introducto, dum non cedit
in Confes- in detrimentum boni communis.
sione.

Quinam Dicendum 4. Obligantur sigillo omnes illi, qui
obligentur noscunt peccatâ viâ confessionis, sive Laici sint,
sigillo. sive Clerici, sive casu, sive malitiâ ea noscant. Unde obligatur interpret, audientes ex voce altiori peccata confessâ, describentes peccata pœnitentis, qui scripturam vel scedulam in qua peccata sunt scripta, inveniunt & legunt, cum illa scriptio moraliter loquendo sit ipsa confessio.

Non licet Dicendum 5. Omninò illicitum est, uti notitiâ
uti noti- habitâ ex Confessione, ad externam gubernationem:
riâ audi- etsi enim multi doceant, quod si in externo regimine
torum in ita quis se gerat, ut nec directè, nec indirectè alicujus
Confesio- peccatum aperiatur, id esse licitum cum tali circum-
ne ad ex- spectione: tamen, quia res est periculi plena, contra-
ternam rium omninò est tutius & in praxi observandum, ne
gubernationem confessio reddatur odiosa: unde Clemens VIII. hoc inhibuit strictissimè superioribus, his verbis: *Tam superiores pro tempore existentes, quam Confessarii, qui postea ad superioritatis gradum fuerint promoti, caveant diligentissime, ne eâ notitiâ, quam de aliorum peccatis in Confessione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur.* Aliud enim maxinè opportunum foret, ut attentâ fragilitate humanâ, aliquos ad peccata sub-
cenda

cenda in confessione induceret, dum ex confessione sibi damnum metuunt, v. g. quod officiis privabuntur, à superiore rejicientur & malè tractabuntur.

Dicendum 6. Licitum tamen quandoque est uti scientià ex confessione habità, ad internam tam sui, quam pœnitentis directionem: v. g. poterit Confessarius ex tali notiia, Deum pro pœnitente rogare, consulere libros, ut ejus conscientiæ melius prospiciat, & suæ dirigendi obligationi satisfaciat; poterit itidem cum pœnitente consuetudinario aliter in sequenti confessione ex tali notiia procedere, quam in prioribus Confessionibus, &c.

Dicendum 7. Confessarius sciens certò ex confessione à suo servo v. g. parari mortis insidias, teneretur primò à pœnitente petere facultatem ea notiia utendi extra Confessionem, ut posset sibi fuga vel alio medio cavere Confessarius: si hanc neget pœnitens, poterit prudenter judicare confessarius quod talis non tam confiteatur animo confitendi Sacramentaliter, quam bene animo illudendi aut irritandi, neque consequenter obligetur sigillo. Aliud esset, si pœnitens ex tali notiia usu aut ex concessione facultatis utendi, timeret sibi grave aliquod damnum, quo casu Confessarius ea notiia uti non posset, neque ex negatione facultatis dictæ, posset prudenter judicare, pœnitentem non Sacramentaliter confiteri.

SECTIO XVI.

De satisfactione.

DICENDUM primò. *Satisfactio est debiti solutio:* hinc pro injuria Deo per peccatum illatà castigatione aliqua Deo satisfacimus, idque voluntarie: non vi aut metu coacti, aliàs non ira satisfactionem agere diceremur, quam eandem pati. Hanc Confessarius tenetur per se sub mortali injungere, cum sit pars integralis pœnitentiæ, & Confessarii obligatio

fit integritatem hujus Sacramenti procurare. Aliud esset, si pœnitens esset ita debilis, v. g. moriturus, ut pœnitentiam aliquam adimplere non posset, quo casu consultum est injungere, ut corde & animo saltem aliquoties nomen *Jesu* ingemant, &c.

Qualem
satisfac-
tionem
debeat in-
jungere
Confessa-
riis.

Dicendum 2. *Debeant Sacerdotes Domini, quantum spiritus & prudentia suggererit, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate, salutare & convenientes satisfactiones injungere, ne si forte peccatis conveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.* Ita Conc. Trid. sess. 14. c. 8. Ex quo patet quòd nimius rigor, & indulgentia nimia hic taxari possit, sed injungenda pœnitentia, juxta merita & qualitates culparum. Unde peccant, qui graviores pœnitentias pro delictis levioribus imponunt: uti & ii, qui promiscue omnibus etiam gravioribus peccatoribus tertio aut quarto *Pater & Ave* imponunt: tum quòd graviori culpæ gravior pœna correspondeat, tum quòd non eadem pœnitentia omnibus peccatis medendis sit opportuna.

Satisfac-
tio pro
vario pec-
catu de-
bet esse va-
ria.

Dicendum 3. *Habeant Sacerdotes præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novæ vitæ custodiam & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem.* Ita ibidem Conc. Ex quo patet, quòd pœnitentia varia, diversis peccatis conveniat, prout quæque peccata aliis & aliis medicamentis curari possunt & castigari. Hinc medici munus hic exactè obeat, ut juxta medicinæ regulam contraria contrariis curare studeat, imponendo Ebriosis abstinentiam, Avaris liberalitatem & eleëmofynas, &c. debet quoque pœnitentia esse vindicativa injuriæ per peccatum Deo factæ, ad quod certè non promiscuè convenit recitatio *Rosarii, miserere, &c.* Sed requiritur, ut pœnam efficacius pœnitens sentiat ut impostherum tali pœnâ sit cautior, solent enim homines timere id, quod pœnosum antea senserunt. *Timeo, qui nocere, Deos.* Imò & bestia,

stia, de quibus rursus poeta: *Terretur minimo pen-
na stridore columba, unguibus accipiter faucia facta
tuis.*

Dicendum 4. Potest pro pœnitentia iungi opus Potest pro
pœnitentia injun-
gi opus ali-
um debi-
tum. aliàs ex obligatione debitum, v. g. Missa die Domi-
nicâ, &c. Ratio est, quòd opus illud possit habere
omnes conditiones ad opus satisfactorium, quod est
esse laboriosum, pœnale, &c. Nec inde ullatenus
sequitur, quod unâ solutione quis satisfaciat duobus
debitis diversis, cum hîc sit solum unum debitum
ortum ex duobus titulis, uti quando quistenetur au-
dire missam ex voto die dominico: Impositio au-
tem novæ obligationis, ortæ ex novo titulo, hîc est
laboriosa, & opus tale majorem vim acquirit & ef-
ficaciam ex clavibus Ecclesiæ. Imò hoc aliquando
injungere erit consultum, si quis v. g. sit proclivis
ad violandum v. g. festum, jejunium aut aliud præ-
ceptum, adèd ut quod uno titulo non ita promptè
observat, discat illud observare novo titulo impo-
sito. Hoc tamen addo, quòd si confessarius nihil
addat, censeatur illud imponere, quod aliunde non
est præceptum.

Poterit quoque injungere pro pœnitentia officium
defunctorum, abstinentiam à communionem, &c.
cum spectatis circumstantiis ommissio illa alicui pos-
sit esse conveniens, laboriosa & molesta.

Notent tamen Confessarii, ne pœnitentias scan-
dalosas injungant, aut mali suspicionem ingerentes,
ex quibus tribunal Sacramentale redditur maximè
odiosum.

Dicendum 5. Potest Sacerdos, qui pœnitentiam Immuta-
tio pœni-
tentia. injunxit, eam in aliam mutare, si adsit rationabilis
causa, v. g. infirmitatis, vel alterius damni, quod
timetur. Poterit illud idem alius quoque Sacerdos
etsi sit inferior, qui iusta de causa potest mutare
pœnitentiam pro reservatis à superiore impositam,
neque ideo usurpat inferior facultatem aut potesta-
tem in superiorem, sed solum in ejus sententiam.

Hoc tamen notandum, quòd hoc casu debeat pœnitens illi alteri repetere sua peccata cum nullus incognitâ causâ possit sententiam ferre, aut illam immutare. Aliud est, si idem sacerdos pœnitentiam immutat, quo casu satis erit illi pœnitentiam indicare, quam rogat immutari.

*Obligatio
pœnitenti
adimplen-
dam sa-
tisfactio-
nem.*

Dicendum 6. Tenetur pœnitens pœnitentiam rationabilem sibi injunctam acceptare; Tenetur enim ut ex Conc. Trid. probavimus, Sacerdos pœnitentiam injungere: Ergo & pœnitens tenetur eam acceptare, aliàs inanis esset & frustranea hæc Sacerdotis obligatio, si pœnitens non teneretur eam acceptare & adimplere. Aliud esset, si pœnitentia imposita esset irrationabilis, si foret moraliter impossibilis, si talis; ut per ejus adimplerionem manifestaretur peccatum occultum, &c.

Debet autem pœnitens pœnitentiam adimplere tempore à Confessario præscripto: qui si nihil addat, debet eam adimplere prima data opportunitate. Non tamen debet adimpleri necessario ante communionem, cum opportunitas aliquando id non permittat.

*Quid agat
pœnitens
pœnitentiam
oblitus*

Dicendum 7. Qui oblitus est pœnitentiæ sibi injunctæ, si possit adire eundem Confessarium, debet eundem de oblivione illa informare, & aliam pœnitentiam quærere; si verò oblivio illa esset culpabilis, & non posset Confessarium eundem adire, debet peccata alteri repetere & novam satisfactionem exigere. Si verò oblivio illa sit omnino inculpabilis, docent plurimi, quod pœnitens ad nihil teneatur, maximè si Confessarius addiderit illa verba, *Passio Domini nostri, &c.* Eo quòd tunc omnia bona opera facta & subsequentiâ pœnitentis, habeant vim satisfactionis, & suppleant quod ex parte satisfactionis impositæ deest: unde consultum erit Confessariis, numquam talia verba sine justa causa omittere, cum hoc cedat in magnum pœnitentis commodum & emolumentum spirituale.

Dicendum 8. Rectè admonet Catechismus Rom.
ut

ut Confessarii ad manum habeant antiquos Canones *Confessio*
 pœnitentiales, & eorum gravitatem pœnitentibus *pœnitenti*
 proponant, ut efficacius à peccatis pœnitentes abdu- *proponet*
 cant. Eos tamen in usum resumere, Ecclesia hucusque *antiquos*
 non decernit, de qua ita Conc. prov. Colon. Severi- *Canones*
 tatem, ait, *pœnitenti-*
alia. es,
 illam non revocemus in usum, quod nec rostrum
 est, nec an expediat, satis compertum habemus. Quod au-
 tem Confessarius ad antiquos Canones pœnitentiales
 attendere debeat, docet S. Antoninus ita scribens 3. p.
 tit. 17. c. 21. §. 5. *Canones pœnitentiales tenetur scire Sa-*
cerdos, aliis vix in eo nomen Sacerdotis constabit. Et S.
 Bonav. confessionalis c. 3. p. 1. ubi ait: *Ut autem Sa-*
cerdos circa pœnitentias dispensando cautius arbitretur, nota
casus in quibus per Canones certæ pœnitentiæ seu pœnitentiæ im-
ponuntur. Nam Canones pœnitentiales tenetur scire Sacer-
dos 38. dist. Cælestinus Papa omnibus Orthodoxis Episcopis &
nulli Sacerdoti liceat Canones ignorare.

Et Catechismus Rom. p. 2. num. 63. *In irrogandâ sa-*
tisfactionis pœnitentiæ Sacerdotes nihil sibi suo arbitratu statuen-
dum esse, sed omnia, justitiâ, prudentiâ, & pietate diri-
gendâ existimabunt. Atque ut hac regula peccata metiri vi-
deantur, & pœnitentes suorum scelerum gravitatem magis
agnoscant, operæ pretium erit eis interdum significare, quæ
pœnitentiæ quibusdam delictis, ex veterum Canonum præscriptio,
qui pœnitentiales vocantur, constitutæ sint.

Imò Concilium Colonienſe celebratum 1536. c. 38.
 pro titulo habet: *Publicæ pœnitentiæ usus in Ecclesiam re-*
vocandus; & subdit: *In publicis vero criminibus quem-*
admodum necesse est, ita jubemus ad antiquos canones publi-
cæ pœnitentiæ regredi, atque adeo ad Christi & sui Discipu-
li Pauli institutum reverti. Ex quibus omnibus animo non
 præoccupato clarè constat, quòd confessarii non so-
 lum possint, sed & debeant reflectere ad antiquos pœ-
 nitentiæ Canones, maximè ut pœnitentiam debitam
 injungant, & pœnitentes suorum peccatorum gravi-
 tatem maturius recognoscant.

Pœnitentiæ illæ, in Ecclesia Romana diu observa-
 tæ, aliquo tempore omissæ & neglectæ, sæculo unde-
 cimo

cimo rursus sunt resumptæ, ut ad tale tempus notat Baronius : quo tempore pœnitentiæ illæ in tantum sunt mitigatæ, ut pœnarum redemptio fuerit unà permissa : v. g. quod divites eleëmofynis, egeni in cute, redimerent pœnitentiam injunctam : inter cætera redemptionis in cute genera, erant *Palmaræ* vulgo *Panthers*, quarum 20. ictus redimerent unum diem pœnitentiæ, simile pœnitentiæ genus erant & ferulæ:

*Qua de
causa pœ-
nitentiæ
quando
que rela-
xata ab
Ecclesia.*

Pœnitentias omnes fidelibus aliquando relaxabat Ecclesia, quando volebat infidelibus inferre bellum, ut plures ad militiam confluerent, quibus confluentibus pœnitentiam relaxabat Ecclesia, prout fecit Urbanus II. 1096. & Callistus II. quando tam copiosus advenit miles, ut de illo tempore dicat S. Bernardus, vacuas esse urbes & castella viris, & sint 7. mulieres, quæ vix apprehendant virum unum. Porro alia occasio mutationis praxis pœnitentialis fuit indulgentiarum concessio, quæ quo fuit liberalior, eo magis abolita fuit prædicta praxis, de quo statim agendo de indulgentiis.

SECTIO XVII.

De ritu administrandi Sacramentum Pœnitentiæ.

DE hoc ritu ait Pastorale Mechl. rituali Romano conformatum, *Sacerdos ad audiendam confessionem vocatus, promptum facilemque se præbeat, ac priusquam ad audiendum accedat, dicat orationem ADESTO DOMINE, aliisque piis precibus divinum auxilium imploret, ad ministerium hoc ritû cum fructu obeundum.* Mos iste ante confessionem rogandi est perquam antiquus, uti colligitur ex codice pœnitentiali apud Baron. in notis ad martyr. 3. idus junii, ubi dicitur: *cum venerit aliquis ad Sacerdotem confiteri peccata sua, mandat ei Sacerdos, ut expectet modicum, donec intret in cubiculum ad orationem.* Cùm enim opus hîc sit ma-
ximè

ximè arduum & periculosum, fortiori auxilio opus est, quòd oratio implorat.

2. In Ecclesiâ, non autem in privatis ædibus confessiones audiat, nisi ex causâ rationabili, quæ si incidit, studeat id decenti & patenti loco præstare 3. Habeat in Ecclesiâ sedem confessionalem patenti & conspicuo loco positam, crate perforatâ inter pœnitentem & Sacerdotem instructam, cui (si tenebræ sint) lumen apponatur. Antiquitus quidem ad genua Sacerdotis, non verò ad latus accedebant pœnitentes, undè & eisdem *adgeniculari* dicit Tertulianus de pœnit. c. 8. quomodo tamen ritus ille mutatus sit, & quâ de causâ, docet Minutius in Octavio & Baronius alibi, puta ad evadendam Ethnicorum calumniam, dicentium pœnitentes Sacerdotum verenda adorare &c. Unde Ecclesia per sedilium erectionem honori sacramenti, & famæ tam sacerdotis quàm pœnitentis consuluit, uti & per ordinationem aliorum subsequentium, quòd debeat audire loco patenti, si tenebræ sint, debeat adesse lumen &c. non enim in hoc negotio possumus esse nimium circumspecti, & confessariis hoc Horatii inclamari potest:

*Periculosa plenum opus aleæ
Tractas, & incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.*

Hinc & jure merito in variis diæcesibus prohibetur, aliquos & maximè scēminas audire ab anteriori parte confessionalis, uti & non intermediâ crate perforatâ, in sede communi, quod tamen ægrè factis in magno populi concursu, ubi plures confessionales sedes non suppetunt, potest observari.

SECTIO XVIII.

De Indulgentiis.

Cnid Indulgentia. **D**ICENDUM primò, Indulgentia sumitur aliquando in malam partem, juxta hoc, *blanda Patris se-gnes facit Indulgentia natos.* Variosè tamen sumitur pro remissione debiti, & propriè hîc pro remissione pœnæ, quam pœnitentes ob peccata sua deberent sub re, et si culpa esset remissa. Remissio hæc fit ab Ecclesia virtute clavium, unde a Trid. ses. 21. c. 9. reform. vocatur *Cœlestis Ecclesiæ Thesaurus*, & à veteribus *condonatio, relaxatio, remissio*, &c.

Potestas Ecclesia in concedendo indulgentiis. In Ecclesia potestatem esse concedendi, indulgentias primi negarunt Waldenses sive pauperes de Lugduno, quos more suo secutus est Wiclef, & hunc Lutherus, Hus, Melancthon, Calvinus, Kennitius, & id genus alii de quibus videri potest Bellarmin. contra hos statuit ita Conc. Trid. ses. ult. *Cum potestas conferendi indulgentias à Christo Ecclesiæ concessa sit, atque hujusmodi potestate divinitus sibi tradita, antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit: sacrosancta Synodus indulgentiarum usum Christiano populo maximè saluarem & sacrorum Conciliorum autoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet, & præcipit: eosque anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant.* Hanc autem potestatem in Ecclesia semper fuisse probant SS. Patrum & aliorum scripta, dum Tertulianus, Cyprianus, & alii improbant nimiam facilitatem dandi indulgentias, dum Episcopis pœnæ relaxatio ab Ecclesia concessa fuit, &c. Hoc tamen fatendum initio Ecclesiæ indulgentias fuisse admodum raras, ut quando Alexander 2 anno 1177. in consecratione Altaris majoris Ferrariensis concessit unum annum à criminalibus & septimam partem à venialibus, ut ad

Raritas Indulgentiarum primis temporibus.

ad illud tempus ait Baronius, *Unde videas, ait, usum ejus temporis concedendi per Romanos Pontifices indulgentias, quæ unius anni terminum non excederent, præterquam in expeditione terræ sanctæ.* Idem observarunt alii Pontifices, quia, ut ait Innoc. 3. in Conc. Lateran. 4. *Per indiscretas & superfluas indulgentias, quas quidam Ecclesiarum Prælati facere non verentur, claves Ecclesiæ contemnuntur, & penitentialis satisfactio enervatur.*

Et quamquam indulgentiarum veritas ex S. Scriptura non ita liquidò constet, tamen sufficientissimè eamdem suadet, & signanter Matth. 16. Ubi dantur Petro & ejus successoribus regni cælorum claves ad solvendum omnia vincula peccatorum super terram, qualia vincula sunt quoque pœnæ restantes: quem sensum semper tenuit Ecclesia fidelissima S. Scripturæ interpres.

Dicendum 2. In Ecclesia igitur est *Thesaurus* constans meritis & satisfactionibus Christi & SS. Pro quo notandum est, omnia opera bona non solum esse meritoria, sed & satisfactoria, quatenus omne opus virtutis est arduum & pœnale: unde quamvis opera Sanctorum bona ultra condignum sint remunerata, tamen ut sunt satisfactoria, vix sunt munerata, cum vix ulla peccata commiserint, quibus tot bonis operibus satisfacerent, quæ proinde satisfactiones aliis applicandæ reservantur ne omnino pereant. Neque ideo quidquam derogatur valori meritorum Christi infinito, cum satisfactiones sanctorum innitantur meritis Christi, & ab illis virtutem suam accipiant. Quia verò Christi merita sunt infiniti valoris, *Thesaurus* ille numquam poterit deficere. Denique notandum ipsos hæreticos *Thesaurum* agnoscere, qui constet meritis Christi, quem sibi per fidem suam specialem volunt applicari quoad remissionem pœnæ.

Dicendum 3. Pontifex habet jure divino potestatem concedendi indulgentias ex plenitudine potestatis, tamquam proprius dispensator dicti thesauri; *Episcopi*

*Ex scrip-
tura.*

*Thesaurus
Ecclesiæ.*

*Qui pos-
sunt con-
cedere in-
dulgen-
tias.*

Episcopi verò potestas indulgentias concedendi est restricta. Plenariam indulgentiam dare quoque potest Con. generale, cujus quoque generalis in Ecclesiam est autoritas, etsi sit infra Pontificem. Decani verò, Præpositi, Abbates &c. non possunt dare indulgentias ex potestate ordinariâ, eò quòd non sint propriè Ecclesiæ Præfules, ad quos spectet dispensare de thesauro Ecclesiæ. Alii fideles verò, etsi possint pro aliis velle satisfacere, non ideo possunt aliis dare indulgentias, eò quòd ad illud non solum requiratur, quòd possint pro aliis pœnas solvere, sed debeant ab illis absolvere vi potestatis clavium. Simile quid est, quando ordinum Prælati aliquos participes faciunt suffragiorum communium sui ordinis, qui actus non est actus potestatis clavium, sed gratitudinis, benevolentix, charitatis &c. Aliis tamen ex delegatione potest competere potestas concedendi indulgentias, etsi tunc dari debeant & soleant nomine suæ Sanctitatis.

S E C T I O XIX.

De causâ & effectibus indulgentiarum:

Causa Indulgentiarum.

DICENDUM primò, ut validè dentur indulgentiæ requiritur justâ causa, non enim sine causâ potest validè dispensator de communi thesauro dispensare, aliàs esset dissipator, & aliàs posset uno verbo omnes animas ex purgatorio liberare. Undè sicuti non potest sine causâ tollere obligationem voti, eò quòd illa sit juris divini, ita nec reatum pœnæ, adeo ut Clemens VI. extrav. *unigenitus* dicat: Pontificibus concessam esse potestatem ecclesiasticum thesaurum propriis ac rationabilibus causis salubriter dispensandi.

Causa proportionis.

Causa hæc debet indulgentiis esse proportionata, adeo ut si indulgentiâ sit major, quàm causæ quantitas

titas

titas, indulgentia non censeatur rata, nisi quoad eam partem, quæ causæ magnitudinem adæquat. Magnitudo verò causæ pensari potest tum ex parte finis, tum ex parte operis injuncti ad talem finem: finis verò ille est honor & cultus SS. Sedis Apostolicæ reverentia, hæreticorum convulsio &c. Finis hic debet principaliter considerari, adeò ut quamquam opus injunctum sit in se parvum & exiguum, tamen ut ordinatur ad aliquem finem ex intentione dantis indulgentias, censeatur aliquandò magnum. Ex quo sequitur, non esse facilè vituperandas indulgentias satis magnas, concessas actionibus facillimis, cum aliquando finis possit esse magnus, & causa ejus possit nos latere, nec de insufficientia causæ facile sit præsumendum: quamquam in hac materia non desint abusus, de quibus agit Conc. Trid. sess. ult.

Dicendum 2. Indulgentiæ non remittunt culpam *Effectus Indulgentiæ* mortalem aut pœnam æternam, quod solum fit *per Sacramenta*. Unde quando in quibusdam indulgentiis dicitur dari remissionem culpæ & pœnæ, intelligendum id est, de indulgentiis, quibus conjungitur Sacramentum pœnitentiæ. Verius quoque est indulgentias non delere peccata venialia, quæ non nisi interiori hominis renovatione & à peccatis aversione remitti possunt. Neque etiam remittunt pœnas civiles aut Ecclesiasticas, quæ spectant ad forum contentiosum, alioquin indulgentiæ disciplinam potius perturbarent, quam eandem adjuvarent. Unde remittunt indulgentiæ pœnam temporalem peccatis debitam, & quidem illam, quæ injuncta est, si in formula indulgentiarum dicatur *A Penitentiis injunctis*: Si verò indulgentiæ generatim & absolute concedantur, liberant non solum à pœnis injunctis sed & ab injungendis & pœnis purgatorii his correspondentibus: ubi enim jus Pontificis hic non restringit, nec nos restringere debemus: deinde, aliàs variæ indulgentiæ modernæ essent inanes, cum vix aliquot

aliquot dierum pœnitentia hodiè soleat injungi, quod & Pontifices non latet.

*Indulgentia plenaria effe-
ctus & al-
terius.*

Si verò sit Indulgentia plenaria, liberat à pœnitentia tota, quanta sit. Si verò sit aliquot annorum aut dierum, liberatur pœnitens à tot annorum vel dierum pœnitentiâ injunctâ. Si verò pœnitentia non tantum esset satisfactoria, sed vel maximè medicinalis & pro futuris præservativa, tunc pœnitentia propter indulgentias non esset omittenda: Imò præstat semper non obstantibus indulgentiis pœnitentias adimplere, tum quòd pœnitentiæ plerumque medicinales sint & præservativæ, tum quòd incerti sumus an indulgentias verè simus consecuti, tum denique quia per ea opera satisfactoria, non solum satisfacimus, sed & novam gratiam meremur.

Dicendum 3. Cùm verò indulgentiæ ad aliquot annos, intelligi soleant, quod pœnitentia illa remittatur, quæ corresponderet pœnitentiæ juxta antiquos Canones peccatis debitæ, ideo aliqui suspectas habent indulgentias datas ad 1000. Annos, cum vita hominis eo usque durare nequeat, unde nec possent tot annorum pœnitentiam exsolvere: Verum alii melius easdem indulgentias admittunt, & docent talibus indulgentiis remitti pœnam etiam 1000. annorum, id est, quanta variis peccatis corresponderet, quod verum est, cum quis modico tempore tantam pœnam variis peccatis posset contrahere. Deinde, etiam remittitur talibus indulgentiis pœna Purgatorii tot annorum, quæ pœnitentiæ Canonice respondeat.

Pœna peccati olim inflata.

Pro quorum intelligentia notandum est, per Canones olim cuique peccato graviore v. g. furto majori, adulterio, &c. Injunctam esse pœnitentiam 7. annorum, uti patet ex caus. 33. q. 2. cap. *Hoc ipsum*: peccato vero gravissimo v. g. homicidio, patricidio, &c. 10. aut 12. annorum pœnitentia, aut etiam per totam vitam solebat injungi. Cùm ergo multi essent qui aliquando 100. mortalia graviora commississent, multorum millium annorum pœnitentia illis foret implenda,

implenda, ex quo patet juxta dicta, ejusmodi Indulgentias non esse repudiandas, quæ dantur ad 1000. annos.

Solent quoque Indulgentiæ concedi ad 10. annos *Quid quæ* v. g. & 3. quarentenas, aut quarenas, quæ quarenæ sub *reca.* illis 10. annis comprehenduntur. Quarenæ autem illæ erant dies particulares, quibus pœnitentes pœnas acerbiores primis temporibus pœnitentiæ, deberent persolvere.

Dicendum 4. Inter indulgentiam plenariam, plenioram & plenissimam nulla est differentia, sed majori illa exaggeratione Pontifices insinuant, se tantum dare, quantum possunt; idem est de indulgentiis datis per modum Jubilæi, quæ à plenis non differunt, nisi ex accidente, quòd in illis detur potestas vota immutandi, à reservatis absolvendi, &c. De quo infra agendo de Jubilæo.

Dicendum 5. Indulgentias defunctis quoque prodesse, est de fide: sunt enim membra Ecclesiæ, quæ proinde ab aliis membris juvari possunt: de quo vide Conc. Trid. ses. 25. in principio. Cum verò Ecclesia in defunctos non habeat ullam jurisdictionem, non dat illis indulgentias per modum absolutionis, sed per modum suffragii, oblati ab Ecclesia Christi & SS. meritis, ut intuitu illorum animas è Purgatorio liberet. Ex quo videtur verius, quòd Indulgentiæ defunctis non profint certâ lege & omnino infallibiliter, quod & Ecclesiæ praxis satis confirmat, dum post applicatam defunctis Missam in altari privilegiato celebratam, pro iisdem de cætero orare & offerre non desinit, tacitè innuens, indulgentias datas defunctis non prodesse illis infallibiliter, sed pendere à divinæ misericordiæ acceptance.

SECTIO XIX.

De Dispositionibus requisitis ad lucrandas Indulgentias

Status gratiæ.

DICENDUM primò, Requiritur primò ut suscipiens sit in statu gratiæ, cum remissio pœnæ supponat remissionem culpæ. Deinde, ut suscipiens sit Ecclesiæ membrum, & subditus illi, à quo indulgentias acquirit. Denique, ut omnia illa exequatur, quæ pontifex præscribit, adeo ut si aliquid deesse contingat, etiam sine culpa, tamen indulgentias non percipiet.

An totum opus debeat fieri in gratiæ.

Dicendum 2. Probabilius videtur, quòd totum opus, quod præscribitur, non debeat fieri in gratiæ: Ratio est, quòd opus illud non sit indulgentiæ meritum, sed solum dispositio ad illam, qualis potest esse opus factum extra statum gratiæ: Unde jejunia, eleëmofynæ, &c. In statu inimicitæ cum Deo, aliquando juvant ad averterendam Dei iram & pœnas temporales, uti patuit in Niivivis, Achab, &c. Quos putant plurimi, per pœnitentiam solam non fuisse justificatos. Valent insuper ejusmodi opera, ad hominem Deo reconciliandum & ad eum promovendum, ad quod concedens indulgentias spectat. Denique quando indulgentiæ dantur in forma jubilæi, usus fidelium habet quòd triduo ante jejunent, postea confiteantur & communient, alias certè deberent antea confiteri. Adde, quòd anno Jubilæi præscribitur Romæ ut omnes per 15. dies visitent basilicas, quòd moraliter loquendo non potest regulariter fieri in statu gratiæ ab omnibus. Unde Navarrus dicit hanc sententiam esse communissimam. Cum verò contraria sententia sit quoque fundata satis, securrissimum erit & consultissimum, ut totum opus fiat in gratiæ.

Dicen-

Dicendum 3. Si in forma indulgentiæ dicatur eam concedi *Verè contritis & Confessis*, requiritur omnino Confessio, tum quòd illam expressè exigat pontifex; tum quòd una ex præcipuis utilitatibus indulgentiarum sit, inducere homines ad confessionem. Quod etiam locum habet in iis, qui non habent peccatum mortale; cùm venialia sufficienter confiteri possint. Si verò confessio non exprimitur in formula indulgentiarum, sufficiet contritio cum proposito suo tempore confitendi: Hinc generaliter notandum est, quòd opera præscripta debeant fieri juxta proprietatem verborum, quæ forma indulgentiarum continet, adeoque opus præscriptum debeat fieri per ipsum lucrantem indulgentias, nisi aliud indulgentiæ expressè permittant, aut ab ipso lucrante moraliter fieri censeantur, v. g. eleëmofyna data per servum, visitatio Ecclesiæ, quam non posset intrare, cùm talis moraliter censeatur dare eleëmofynam & Ecclesiam talem visitasse.

Dicendum 4. Cum verò indulgentiæ non sint destructivæ pœnitentiæ, sed potius completivæ: sequi videtur, quod iis tantum prosint, qui student Deo per pœnitentiam satisfacere: iniquum enim est, vel à Deo sperare remissionem peccati sine pœnitentia, quam semper ad reconciliationem necessariam esse, declarant SS. PP. & Ecclesia. Deinde cum lex divina semper & ubique fere pro peccatis exigat pœnitentiam, fructus dignos pœnitentiæ, &c. sequi videtur, quòd indulgentiæ non dentur, nisi iis, qui per pœnitentiam se Deo student reconciliare: non enim indulgentiæ sunt legis divinæ de pœnitentia facienda abolitio, sed complementum, nec legis illius dispensatio, sed auxilium & adjutorium satisfaciendi, quo fit, ut qui necdum de se dignos fructus pœnitentiæ ponit, illa de thesauro Ecclesiæ suppleantur. Sic etiam ex S. Cypriano constat, quòd indulgentiæ Martyrum non possent concedi, nisi *pœnitenti*, ait,

operanti, roganti. Illis, ait idem Doctor, potest Deus clementer ignoscere, potest acceptum ferre, quicquid pro talibus & petierint Martyres & fecerint Sacerdotes. Hinc ab Ecclesia solet plerumque addi in concessionibus indulgentiarum, *vere contritis & confessis*: vera autem contrito importat, ut fiant fructus digni pœnitentiæ. Imò in forma declarationis indulgentiarum Portiunculæ à S. Francisco promulgata, *ego volo vos omnes mittere ad Paradisum &c.* additur illas indulgentias dari *Corde contrito confessis.* vide Speculum vitæ S. Francisci c. 87.

*Cessatio
Indulgentiarum.*

Dicendum 3. Cessant indulgentiæ, dum vel expressè uel implicite revocantur: non tamen morte concedentis, quia est gratia. Cessant quoque indulgentiæ concessæ certo loco, si locus ille devastetur, secus si locus ille sensim destructus reparetur, cum hoc casu censeatur locus ille moraliter perseverare. imò si Ecclesia nova loco prioris ædificetur, verius est, non cessare indulgentias priori loco concessas, uti & indulgentiæ, quæ sunt datæ religiosis, qui alio migrant.

Non sufficis hic confessio aut communio sacrilega.

Hoc tamen certum sit, non sufficere hic confessionem aut communionem sacrilegam, pro obtinendis indulgentiis aut iubilæo. Certum enim est, ecclesiam non esse contentam opere sacrilego, cui unica cura est, ducere subditos suos ad æternam salutem, qui simili opere ducuntur ad damnationem. Unde falsa sunt ejusmodi principia & condemnata, *Quod præcepto annuæ Confessionis satisfiat per confessionem voluntariè nullam: Quod satisfiat legi Communionis per communionem sacrilegam, &c.* Quasi Ecclesiæ satisfactum foret Sacrilegio. Rectè ergo alibi dictum est, illud ut pseudo axioma esse rejiciendum quòd Ecclesiastica lex solum imponat actûs substantiam, non itidem modum, puta ut bene & decorè fiat illud, quod præcipit.

SECTIO XX.

De Jubilæo.

DICENDUM primò, Jubilæumerat Hebræis annus quinquagesimus & dicebatur *Annus remissionis*, quo cessabant agriculturæ & sustentabantur frugibus præcedentis anni: Agri, domus divenditæ revertebantur eo anno ad priorem dominum, servi donabantur libertate, &c. Levit. 25. 27. & num. ultimò cap. ad hunc modum Ecclesia N. T. respiciens, jubilæum celebrat, & varia privilegia eo tempore suis subditis concedit. Bonifacius illud instituit celebrari anno centesimo: Clemens VI. Hebræorum more ad quinquagesimum reduxit: Paulus II. & Sixtus IV. ad annum 25. quòd etiamnum perseverat, & fuit anno 1675. elapso. Eo anno conceditur ultra indulgentiam plenissimam, facultas absolvendi à reservatis, vota commutandi, componendi super malè ablati incertis, uti in bullis compositionum fieri solet; Incipit autem hic annus jubilæi à primis vesperis nativitatis usque ad primas easdem vespervas sequentis anni, adeò ut interea omnes indulgentiæ plenariæ vivis concessæ extra urbem commorantibus suspendantur. Addunt aliqui non suspendi portiunculam, prout declaravit Urbanus VIII. anno Jubilæi 1625. quod alii verum esse intelligunt, de indulgentiis illis concessis Ecclesiæ Mariæ Angelorum, non itidem alibi. Non tamen suspenduntur indulgentiæ defunctis concessæ, cum hic cesset finis suspensionis, puta ut pluri mi Romam confluerent; neque etiam revocantur indulgentiæ Episcopales, sed solum Papales, imò nec Papales concessæ in articulo mortis, prout declaravit Urbanus VIII.

Dicendum 2. Post annum Jubilæi, uti etiam post

*Indulgen-
tia in for-
ma Jubi-
lai.*

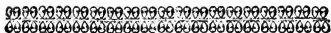
coronationem Papæ, & in gravi Ecclesiæ necessitate, solet Pontifex concedere omnibus ubique fidelibus, qui Ecclesias aliquas visiterint, oraverint &c. indulgentiam per formam Jubilæi in anno Sancto. Si verò quis ob ægritudinem vel professionem non possit opus præscriptum exequi, potest Confessarius illud opus in aliud commutare: item datur omni confessario approbato potestas absolvendi ab omni censura, pœna, à jure vel ab homine in foro conscientiæ inflicta, etiam contenta in Bulla Cœnæ. Non tamen datur potestas dispensandi super irregularitate quomodolibet contractâ: datur tamen facultas commutandi vota, excepto voto castitatis & religionis.

Jubilæum hoc solum semel poterit obtineri, uti patet ex tenore Bullæ: consultè tamen opera præscripta sæpius quis exequetur, ut si forte una vice indulgentias lucratus non sit, alia vice easdem lucretur.

Eleëmofynæ hic præscribi solitæ, non debent dari juxta cujusque facultates, sed juxta cujusque beneplacitum, uti declaravit Innoc. X. Constit. 1. *Immensæ*.

Si quis ex ignorantia aut inadvertentia usque ad ultimum diem omisit lucrari indulgentias poterit opera ad eas requisita, quæ neque una die fieri possunt, in alia commutare Confessarius, cum talis fuerit moraliter impeditus: secus est de eo, qui ex malitia eo usque neglexit indulgentias lucrari, cum talis non fuerit legitimè impeditus, de quo solo intelligitur bulla.

Si verò quis tempore Jubilæi omiserit confiteri reservata, poterit elapso Jubilæi tempore ab iisdem absolvi, modo eadem intenderit tempore Jubilæi confiteri, sed invincibiliter eadem omiserit.

DE PURGATORIO.

§. I.

An detur Purgatorium.

NO TAT hic Eximius D. Hesselius, veteres Theologos & Magistrum sententiârum omis-
sisse hanc quæstionem, an detur Purgato-
rium, tamquam de eo certo constaret: &
solum indagasse Purgatorii qualitates, quid sit, ubi-
nam sit, &c. Videtur tamen illud negasse Aërius,
contra quem scribit S. August. hæresi 53. Imo idem
negarunt quidam tempore S. Bernardi, dicti *Aposto-
lici*, contra quos scribit serm. 66. in Cantica. Hos se-
cuti sunt Waldenses, & novissimè Luther & Calvi-
nus: ratio eorum erat, quòd Christus plenissimè pro
nobis satisfecerit, & quòd remissâ culpâ secundum il-
los remittatur omnis pœna. Variè tamen more suo hic
lusit Luther: qui quidem primo illud admisit, sed ne-
gavit illud ex S. Scripturâ posse probari: postea do-
cuit id ex eâ posse probari: tandem illud absolutè ne-
gavit. Contra hos

*Hæretici
negantes
Purgato-
rium.*

Dicendum 1. De fide est, dari Purgatorium, seu *Dari Pur-
locum*, in quo iustorum animæ, quæ hic in vitâ non *gatorium
plenè fuerunt purgatæ à peccatis, illic expiantur. Com-
est de fide.*
muniter hoc solet probari ex utroque testamento. Ex
V. T. quidem, quòd Judas Machabæus Mach. l. 2. c.
12. miserit Hierosolymam 12000. dragmas argenti
offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, benè &
Religiosè de resurrectione cogitans, adeo ut addat
Scriptura: *Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis
exorare, ut à peccatis solvantur.* Hinc collige manifestè 1.
animæ immortalitatem, resurrectionem mortuorum,

quòd remissâ culpâ , non remittatur tota pœna , quòd animæ defunctorum suffragiis vivorum possint juvari , denique dari locum , in quo animæ defunctorum auxilio vivorum possint purgari , & consequenter dari Purgatorium , etsi nomen illud expressè non designet. Nec enim locus ille intelligi potest de damnatis in inferno , ubi nulla est redemptio : nec etiam de beatis , quæ vivorum suffragiis adjuvari nequeunt , utpote beati : Ergo restat , ut intelligatur de alio tertio , ubi animæ iustorum possunt plenè purgari & expiari. Opponunt hæretici librum illum non esse Canonicum. 1. quidem , quòd non sit in Canone Judæorum. 2. quòd author illius libri petat veniam sicubi erit. 3. quod S. August. 1. 2. contra Gaudentium 23. doceat librum illum quidem esse utilem , si sobriè legatur : imò S. Hieron. & Ruffinus in expositione Symboli , quæ Cypriano tribuuntur , negant hunc librum esse Canonicum. Ad quæ tamen Resp. Ad 1. librum quidem illum non esse in Canone Judæorum , esse tamen in Canone Catholicorum : unde S. Aug. 18. de civit. c. 36. *Machabæorum* , ait , *libros non Judæi , sed Ecclesia pro Canonicis habet.*

Ad 2. Resp. Petit author veniam , non quasi in aliquo errasset , sed si forte non satis exacto & polito stylo scripserit ; subdit enim : *Alternis , uti , delectabile est.* Nec enim delectabile est , nunc vera dicere , nunc falsa.

Ad 3. Resp. Docet S. August. librum illum debere sobriè legi , non quasi lateant errores , cum eundem librum ibidem vocet *Scripturam Sacram* , sed ob exemplum Rasæ , qui ob occisionem sui ibidem videtur commendari , cum tamen revera non commendetur , si sobriè , idest attentè Scriptura illa legatur. Ruffinus autem uti & S. Hieron. solum negant libros illos non esse aptos ad convincendos Judæos , utpote ipsis non Canonicos.

Addunt aliqui contra dictum locum , varios ex illis mortuos fuisse in peccato mortali , cum penes eos inventa essent idola & idolorum donaria , quæ tamen

Deute-

An libri
Machabæorum
sint Cano-
nici.

Deuteron. 7. vetabantur accipere. Resp. fieri potuit aliquos legem illam invincibiliter ignorasse: vel etiam desuper ante mortem pœnituisse: quare, quia non constabat eos in peccato mortali occubuisse, rectè pro iisdem offerri poterat sacrificium.

Eadem veritas probatur ex T. N. Mathæi 12. dicitur esse aliquod peccatum, quod non remittitur, neque in hoc, neque in futuro sæculo: ad quod ita S. August. 21. de civit: 24. *non veraciter, ait, de quibusdam diceretur, quod non eis remittitur neque in hoc sæculo, neque in futuro, nisi essent, quibus etsi non in isto, tamen remitteretur in futuro sæculo.*

Deinde 1. Cor 3. dicitur, quòd ii, qui super fundamentum, quod ipse posuit, scilicet super fidem Christi, ædificent lignum, stipulam; salvos quidem fore, sic tamen quasi per ignem. Quem locum communiter intelligunt SS. PP. de purgatorio igne.

Huc accedit definitio Ecclesiæ in variis conciliis & novissimè in Conc. Trid. ses. 25. ubi dicitur, Ecclesiam Catholicam Spiritu sancto edoctam, ex S. Litteris & antiqua PP. traditione, in sacris conciliis docuisse & docere, purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis juvari. Vide ibi dicta & definita.

Huc adduci possent variæ SS. PP. sententiæ clarissimæ, dicentes esse purgatorium ignem, quæ videri possunt apud bellarminum de purgatorio. Sola notari potest hæc S. Augustini sententia in Pl. 37. *In hac vita purges me, & talem me reddas, cui jam emendatorio igne non opus sit.* Imò S. Greg. 4. dialog. 39. docet credendum esse purgatorium ignem. Denique constans fuit Ecclesiæ sensus superesse purgatorium, dum semper oravit pro mortuis: adeo ut Calvinus in suis constitutionibus fateatur, usum hunc orandi pro mortuis, fuisse ante annos 1030. quamvis addat, Patres hic aliquid humani esse passos, dum non sunt secuti scripturas.

Hanc quoque veritatem confirmat & ratio: cum enim

enim remissâ culpâ, non omnis continuò tollatur & pœna, poterit fieri, quòd quis remissâ culpâ discedat ex vitâ, ita tamen, ut restet pœna persolvenda: quæ pœna non debet necessariò esse æterna, sed sufficere potest temporalis, qualis debetur peccato veniali. Hinc etiam Ethnici, Philosophi, Mahometani & alii ratione duce & doctore, statuerunt locum, ubi delicta hic non vindicata, vindicentur in alia vita: cum spectet ad providentiam divinam, quòd hic vel alibi delicta vindicentur.

Objectiones contra Purgatorium.

Varia tamen contra datam doctrinam possunt objici: primò quòd Eccle. 11. dicitur, quòd lignum, id est homo, si ceciderit ad austrum aut aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit. Hinc colligunt hæretici esse solum duo loca post hanc vitam.

2. Quòd 2. cor. 5. Apostolus dicat, quòd quisque recipiet prout gessit in corpore. Si autem animæ in Purgatorio possent juvari, non acciperent prout gesserunt in corpore.

3. Quòd Apocalyp. 14. dicitur, quòd qui in domino moriuntur, beati sint; nec eos tangat tormentum mortis, illos esse in pace, justum, si morte præoccupatus fuerit, esse in refrigerio, ergo non in igne illo pœnoso.

Ad quæ Resp. ad primum autem, locum illum optimè intelligi posse ad litteram, quòd sicut lignum cæsum, ubicumque cadit, illic maneat, nec se solo resurgat: ita & homo, qui moritur. Si verò de morte spirituali quis velit intelligi, dici possiet, quòd animæ in purgatorio sint ad austrum, id est in statu salutis æternæ, de quo certi sunt. Denique juxta Hæreticos, locus ille destrueret & limbum.

Ad 2. Resp. eos etiam accipere, prout gesserunt in corpore, dum statuuntur in eo statu ob sua merita, quòd suffragiis vivorum juvari possint: sicuti beati hic in vitâ meruerunt, ut orationes illorum, quas in cœlo fundunt, exaudiantur.

Ad 3. Resp. locum Apocalypsis intelligendum esse de judi-

judicio finali, quando beati illi, qui in domino moriuntur, requiescent à laboribus suis. Deinde animas in purgatorio non tanget tormentum mortis æternæ, id est deiciet, cum certò credant, illud tormentum esse finiendum. Alii intelligunt hoc de tormento mortis corporalis, quod justos non conturbat, uti nec martyres conturbavit, sed securi sint de præmio, & cupiant dissolvi & esse cum Christo. Sunt quoque animæ illæ in pace, quia securæ sunt de suâ salute post exactam hujus vitæ militiam, quare dicuntur dormire in somno pacis. Sunt quoque in refrigerio, quia non patiuntur amplius æstum tentationum hujus sæculi.

Varia insuper hîc objici solent, quòd SS. PP. dicant non posse post hanc vitam deleri peccata, non posse haberi remissionem peccatorum &c. quæ omnia intelligenda sunt, de deletione & remissione quoad culpam vel pœnam æternam peccato mortali correspondentem, non verò de deletione pœnæ temporalis.

Petet aliquis, quomodo illi purgabuntur, qui in fine mundi invenientur cum debitis temporalibus? Resp. per ignem conflagrationis, sic ut illud quod deest de diurnitate pœnæ, ejus gravitate compensetur; alii verò dicunt, quòd ea pœna intercedentibus Sanctis à Deo misericorditer condonabitur.

Pro complemento hîc nota cum Exim. D. Jacobo Baio l. 1. carechif. c. 218. purgatorii fide ædificari fideles, quòd malint hîc pro omnibus satisfacere, quàm acerbissimis pœnis in futuro; ubi econtrà; negatio ejusdem ad improbitatem vitæ impellit, dum homines à bonis operibus avertit, uti patuit in ipsis impugnationibus purgatorii moribus & vitâ impiissimis, ut in Petro Bruis, Waldensibus, Luthero & aliis.

*Fides
Purgato-
rii ædifi-
cat fideles*

§. II.

*Ubi sit purgatorium.**Sententia
hæretico-
rum.*

Calvinus & ejus affectæ, non tantum purgatorium negant, sed & omnem omnino locum subterraneum animarum, etiam limbum SS. PP. quos docent fuisse in cœlo, & solum caruisse visione beatificâ, quâ carebunt usque ad ultimum diem judicii. Docent itidem, infernum non esse sub terrâ, sed ubique, ejusque pœnas nihil esse aliud, quàm terrorem & anxietatem, quâ cogitant animæ Deum sibi esse iratum: undè concludit Calvinus, aniles esse fabulas, quidquid de locis animarum dicitur.

*Sententia
SS. PP.*

Dicendum tamen primò varios doctores varia assignasse loca, ubi animæ purgarentur: Gregorius 4. dialog. cap. 40. & 55. dicere videtur quasdam animas in balneis esse purgatas. Alii opinati sunt animarum loca non esse corporea, quod S. August. aliquando opinatus est, & retractavit 2. retract. c. 24. Origenes verò docuit purgatorium ignem nil esse aliud, quam conscientiam accusantem & anxiam pro peccatis, uti de inferno docet Calvinus. Alii insuper ut Gregorius Nyssenus & alii docent purgatorium esse aërem caliginosum, in quo dæmones versentur.

*Est sub
terrâ.*

Dicendum tamen cum communi SS. PP. & Theologorum sententia, Purgatorium esse locum subterraneum, loco damnatorum vicinum. Quod verò purgatorium sit locus inferni, videtur communis Ecclesiæ sensus, adeoque illud negare, periculosum in fide: dum Ecclesia pro animabus rogat, *liberari eas de pœnis Inferni; de profundo lacu, &c.* Sic etiam Apocalypf. 5. dicitur creaturas, quæ sub terra sunt, dedisse laudem Deo & agno. sic S. August. Epist. 99. in illud act. 2. *Solutis doloribus Inferni,*
libera-

liberatis, ait, à pœnis Purgatorii. Denique, animæ in Purgatorio eandem pœnam patiuntur, quam damnati, eo solo discrimine, quòd una sit æterna alia temporalis, adeoque congruit, ut eodem fere loco puniantur, ut eàdem pœnâ.

§. III.

De Pœnâ Purgatorii.

DICENDUM primo, Animas in Purgatorio puniri pœnâ damni, id est, non videre Deum: unde in eisdem oritur magnus dolor, uti in iis, qui suâ culpâ excluduntur à conspectu Patris. Non enim introibit in Cœlum aliquid coinquinatum, nec statui beatitudinis convenit aliquid pati. *Pœna damni.*

Dicendum 2. Quamvis non sit de fide, in Purgatorio esse ignem, est tamen maximè temerarium hoc negare. Quod non sit de fide, probatur ex eo, quod Græci in Conc. Flor. ses. ult. etsi agnoscerent Purgatorium, & orationem pro defunctis; tamen dubitabant, an vero igne ibidem animæ punirentur, quod tamen Concilium illud tolerabat. *Ignis Purgatorii est admittendus.*

Quod tamen sit temerarium illud negare, patet ex eo 1. cor. 3. *Salvus erit quasi per ignem*: Quod de vero igne Purgatorii intelligunt SS. Patres & Doctores, adeo ut S. Greg. 4. dial. 39. dicat, ignem Purgatorii esse corporeum. Deinde ignis inferni est verus ignis & corporeus, ut alibi ostensum est in primâ parte, ergo & ignis Purgatorii, cum sit unus & idem. Quomodo verò ignis ille agere possit in spiritum, dictum est ibidem, puta ut ait D. Aug. *Veris, sed miris modis.*

Dicendum 2. Pœna Purgatorii tanta est, ut nullæ pœnæ hujus vitæ illi comparari possint. Unde S. August. Enchiridii 112. dicit, *Exulare à civitate Dei, tam grandis pœna est, ut nulla ei possint tormenta, quæ inquirimus,* *Quanta sit pœna Purgatorii.*

novimus, comparari. Et S. Gregorius in Pf. 1. *pœnitent: illum, ait, transitorium ignem omni tribulatione præsentis existimo intollerabiliorem.* Et Beda in Pf. 37. *Nulla, ait, Martyrum aut latronum cum Purgatorii pœnis conferenda supplicia.*

An sit maxima.

Quæstio tamen est, an sit gravissima pœna appetitivè, an verò etiam maximè acerba. Resp. in primis certum est, eam esse gravissimam appetitivè, Cum animæ illæ pluri æstiment visionem Dei, quam quodvis aliud bonum: ergo etiam pluri æstiment carentiam visionis, quàm quodvis aliud malum. Viarant tamen auctores, an quælibet pœna ignis purgatorii sit gravior maximâ pœnâ hujus vitæ. Et quidem hæc est S. Augustini sententia in Pf. 37. *abi ait, quia dicitur salvus erit, ille ignis contemnitur..... gravior tamen erit ille ignis, quam quidquid homo pati potest in hac vitâ.* hoc tamen passim intelligitur de pœnâ gravissimâ purgatorii cum plurimi doceant leviolem pœnam purgatorii minus acerbam esse acerbissimâ pœnâ hujus vitæ, cum illud æquitati consonum non videatur, quod minima peccata puniantur majori pœnâ, quam hîc puniantur maxima scelera. Quia tamen plurimi sustinent, non omnes animas sustinere pœnam ignis, neque eam semper pati, hinc videtur satis vero simile, quod ob minima peccata v.g. verba otiosa aut similia, non exurentur animæ: imo Beda quosdam refert, qui post mortem apparentes, dicebant se degere in amæno loco, quem crederent Paradisum, nec tamen erant Beati. Quod verò Apostolus 1. Cor 3. etiam dicat stipulas puniri per ignem, non ideo dicendum est, quod velit levissima peccata puniri per ignem, sed quod optimè conveniret ejus instituto & comparationi uti hujusmodi vocibus, eo quod in ædificiis construendis soleamus uti ligno, lapidibus, sæno, stipulis &c.

An torquentur a demonibus.

Dicendum 3. Verosimilius videtur animas in purgatorio non torqueri à Dæmonibus: cum enim animæ illæ diabolum vicerint & superaverint, convenientius

nientius est eas à dæmonibus non torqueri. Verum in hac re, uti & in aliis multis nihil certi, unde & Concilium Trid. Sef. 25. Subtiliores ac difficiliore quæstiones, quæque ad ædificationem non faciunt, & ex quibus plerumque nulla fit pietatis accessio, voluit à popularibus sermonibus secludi: incerta item, vel quæ specie falsi laborant, evulgari ac tractari non permittit.

Dicendum 4. Certum est Purgatorium non duraturum ultra diem iudicii extremi. hinc S. August. 21. civit. 16. *Purgatorias pœnas, ait, nullas futuras opinetur, nisi ante ultimum illud tremendumque iudicium.* Colligitur idem ex loco Matthæi 25. Ubi post ultimum illud iudicium solum statuuntur 2. loca, unum à dextris, alterum à sinistris. Falsa tamen & singularis est sententia Dominici Soto in 4. sent. dist. 19. q. 3. art. 2. ubi docet, nullam animam in Purgatorio torqueri ultra 10. annos, eo quod nullum sit peccatum, quin in hac vitâ pœnitentiâ 10. annorum possit expiari, ubi tamen pœna Purgatorii est gravior & suâ gravitate diurnitatem compensat. Verum sententia hæc communi Ecclesiæ praxi & sensui repugnat, dum per 100. annos anniversaria celebrat pro defunctis, certo sibi persuadens, tam diu animas posse in Purgatorio torqueri. Hinc referunt, quod concionator, qui hanc sententiam Soti prædicaverat, publicè revocare coactus sit ab inquisitoribus.

Quamdiu durabit Purgatorium.

Sententia Soti non admittenda.

§. I V.

De conditionibus animarum in Purgatorio.

DICENDUM primò, Eas esse in gratiâ, patientissimè Deum sustinentes & laudantes, ut patet ex Apocalypsi 5. *Sunt in gratiâ.*

2. numquam ab eâ gratiâ excident. Probat, quia *Confirmat.* nullus in eis esse potest inordinatus motus, quo *1^a.* gratia

gratia deperditur. Neque etiam Deus potest ab eis gratiam suam sine culpâ subtrahere, hanc autem ponere non possunt, cum sint extra statum merendi & demerendi: hoc autem fit protectione Dei, in cujus manu sunt animæ justorum, & cujus dextera defendit illas.

Dices, nondum sunt in patriâ, ergo in viâ, & consequenter possunt demereri. Resp. si statum merendi spectes, non esse amplius in viâ, sed in termino. Si verò præmium spectes, sic adhuc sunt in viâ, quia illud necdum acceperunt. Hinc justissimè à Leone X. damnatus est Luther art. 39. asserens animas in purgatorio assiduè peccare.

De suâ salute se cura.

3. Animæ illæ, sunt de suâ salute securæ. Est contra Lutherum iterum docentem, quasdam esse de suâ salute incertâs. Cum enim animæ in mortali discedentes statim ad inferna descendant, ut ait Flor. Con. & cognoscant animæ in purgatorio se eo non descendere, cognoscunt se non habere peccatum mortale, & consequenter esse in gratiâ & de suâ salute securas. In fine enim hominis, denudatio operum ejus, ut sciat opera sua post particulare cujusque judicium. Hinc quandò Ecclesia orat, *ne cadant in obscurum, ne absorbeat eas tartarus*, &c. Ecclesia orat eo modo, considerando defunctos, ac si essent in die obitûs: vel etiam eo rogandi modo utitur ad excitandum majorem affectum in fidelibus, ut studiosius pro defunctis exorent.

Quando fiat judicium particulare

Judicium autem cujusque particulare, fit in separatione animæ à corpore, cum nulla sit differendi ratio. Si verò aliquandò legitur, quosdam ante mortem esse judicatos, ut de quodam Chrysoario refert Greg. 4. dial. 38. imò etiam dilatam esse sententiam, ut videtur factum esse cum doctore illo in vitâ S. Brunonis: intelligi debet, quòd aliquandò videantur esse damnati ante mortem, eò quòd ceciderint in desperationem. Doctorem verò illum ante judicatum fuisse est verosimilius, sed ita hominibus

nibus apparuisse ad eorundem instructionem aut conversionem.

Judicium autem illud à Christo homine fieri, videtur colligi ex S. Scripturâ Matth. ult. ubi dicit Christus, datam sibi esse omnem potestatem in cœlo & in terrâ, ad quam maximè spectat potestas judicandi. *Fit à
Christo hœ-
mine.*

Quòd autem animæ è purgatorio exeant, aliquando permissione divinâ, ut fidelium orationes implorent, est manifestum. Cùm verò multi à Christo & Apostolis sint revocati ad vitam, verosimilè est, eos fuisse confirmatos in gratiâ, ne umquam ex eâ excidere possent, aliàs maximo suo damno excitati essent, cùm certitudinem suæ salutis semel habitam perdidissent. Undè sequitur, animas in gratiâ constitutas suis receptaculis posse egredi. *An enim
ma Pur-
gatorio
exeat?* An autem aliqui ex inferno sint ad vitam revocati, videri potest de eo Bellarminus hîc, & alii. Hoc tamen hîc notandum est, non omnes continuò animarum apparitiones esse credendas, neque etiam omnes omninò rejiciendas, uti faciunt Sectarii nostri temporis, docentes illas esse meras dæmonum illusiones: constat enim ex S. Scripturâ 1. Reg. 28. animam Samuëlis apparuisse Sauli: itidem 2. Machab. 15. apparuerunt Hieremias & Onias: Moysem quoque Matthæi 17. Quod verò subindè illusio sit dæmonis in hujusmodi apparitionibus negari quoque non test.

§. V.

De suffragiis pro animabus defunctorum.

SUPPONENDUM primò, esse triplex genus suffragiorum, puta Missam, orationem, eleëmofynam, & indulgentias. Ad orationem & eleëmofynam reducuntur omnia opera pœnalia & satisfactoria. *Quot sint
suffragia.*

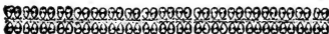
ria. Sunt qui addunt 4. genus scilicet restitutionem, sed perperam : Quia sive illa fiat , sive non fiat , nihil defuncto obest aut prodest per se loquendo , cum Deus non puniat nisi ob culpam in vita contractam : Si verò aliquando legatur , animas quasdam ob restitutionem reversas esse , dici potest id factum esse ad aliorum instructionem , quòd restituere in vita debeant.

*Suffragia
profunt
defunctis.*

Dicendum ergo suffragia prodesse defunctis. Constat ex constanti Ecclesiæ sensu orantis pro mortuis , item Machab. 2. c. 12. ubi dicitur , quòd sit *Sancta & salubris cogitatio pro defunctis exorare , ut à peccatis solvantur*. Item Apostolus pro defuncto rogavit 2. Tim. 1. his verbis : *Det illi Dominus invenire misericordiam*. Deinde Jacobi 5. dicitur , *Orate pro invicem*, idest pro omnibus unius corporis Ecclesiæ membris indigentibus , qualia etiam sunt defuncti. Imò & Christus tam mortuis quam vivis profuit , mortuus est enim pro peccatis totius mundi , ut vivorum simul & mortuorum dominetur. 1. Joan. 2.

*An SS in
Cælo orant
pro defun-
ctis.*

Dicendum ulterius etiam Sanctos in Cælo orare pro defunctis. Negat quidem Soto , eo quòd Sanctorum oratio non sit satisfactoria ; suffragia verò solùm profint per modum satisfactionis. Verùm hoc defendi non potest sine periculo erroris , & vel ex solâ praxi Ecclesiæ probari potest , quæ Deum orat , ut animas fratrum , sororum , &c. Beatâ Mariâ Virgine intercedente cum omnibus Sanctis , ad perpetuæ beatitudinis consortium , pervenire concedat. Ad rationem Soti verò dici potest , quòd etsi oratio Sanctorum non sit satisfactoria , esse tamen impetratoriam , & eatenus posse animabus applicare satisfactiones Christi. Quomodo autem suffragia profint defunctis , colligi potest ex iis quæ dicta sunt de indulgentiis. §. 18. in fine.

DE CENSURIS.

§. I.

Quid, & quotuplex sit Censura.

DICENDUM primò Censura Ecclesiastica nihil est aliud, quam pœna Ecclesiastica spiritualis & medicinalis, ita ab Ecclesia imposita, ut ab eadem tolli possit. Quòd sit pœna *spiritualis* per se patet, quia censura propter aliquod crimen privat per se quibusdam bonis spiritualibus. Dicitur verò *medicinalis* &c. ad distinctionem aliarum pœnarum Ecclesiæ quæ sunt perpetuæ, ut sunt depositio, degradatio, &c. quæ sunt absque spe remissionis & merè punitivæ, non medicinales.

*Definitio
Censura.*

Opponi posset contra datam definitionem, quòd Ecclesia non possit privare fideles bonis spiritualibus, cum potestas à Christo data sit Ecclesiæ ad ædificationem, non verò ad destructionem: neque pro suo libitu Ecclesia est domina bonorum spiritualium, sed solum dispensatrix in bonum fidelium.

2. Censuræ cum sint privativæ bonorum spiritualium, non videntur esse medicinales, ac proinde utiles, cum privatio bonorum spiritualium non possit esse utilis.

Ad primum R. similè potestatem ferendi censuras in Ecclesia vergere ad ædificationem, tam ipsius rei, quam communis boni Ecclesiæ. Datur enim, ut reus suam contumaciam agnoscat ac resipiscat: sic Paulus I. Cor 5. dicit: *tradidi eum satanae, ut spiritus salvus fiat.* Deinde, potestas illa etiam vergit in bonum commune Ecclesiæ, dum bono communi expedit, quòd putrida membra abscondantur & segregentur, ne totum corpus inficiant, & cætera

*Quomodo
Censura
est medicinalis, sicut
medicinalis.*

timorem habeant, dum vident pertinaces censuris affligi. *Flagellato enim pestilente, stultus etiam sapienior erit*, Prov. 20.

Hinc colligi potest, quòd censuræ sint quoque medicinales & utiles. Et si enim aliquid incommodi adferant reo, puta quòd quibusdam bonis spiritualibus privetur, censentur tamen utiles ac medicinales respectu majoris boni; ad quod de se ordinantur, uti dictum est.

Solet etiam objici, quòd Ecclesia non possit privare bonis spiritualibus, cum ea sint interna, quæ Ecclesia non attingit. Resp. quòd Ecclesia etiam de internis iudicare possit, dictum est in materiâ de legibus. Deindè, quòd etiam merè interna possint ab Ecclesiâ censurari mox videbimus. Dico tamen Ecclesiam posse privare bonis internis ab externis causatis, v. g. fructu proveniente ex missis, ex suffragiis, Sacramentis &c. quod fit per censuras.

Ecclesia potest ferre censuras, est de fide.

Dicendum 2. de fide est, in Ecclesiâ esse potestatem ferendi censuras. Probatur 1. ex Matth. 18. ubi Petro promittitur amplissima potestas clavium ligandi & solvendi, ad quam spectat fideles suos rebelles pœnis compescere & punire, hæc enim potestas in omni republicâ & omni pastori est omninò necessària. Idem eâdem ratione probari potest ex his verbis Joan. 21. *Pasce oves meas.*

Probatur 2. ex continuâ Ecclesiæ praxi. Apostolus 1. Cor. 5. excommunicavit incæstuosum: 1. Tim. 1. excommunicavit Hymenæum & Alexandrum: quod omnes retrò Pontifices & rectores Ecclesiæ sunt secuti. Hinc Ecclesia in Concilio Constantiensi damnat sess. 8. artic. 30. Wiclef, qui sic habet: *excommunicatio Papæ, vel cujuscumque Prælati non est timenda, quia censura Antichristi.* Idem ferè censuit Luther, docens censuras non esse tam timendas, quàm optandas; tantùm auferre commercia externa &c. quibus etiam adjunxit se Erasmus Rott. dicens in colloquiis de fide, quod excommunicatio terret pueros, non verò vires fortes. Di-

Dicendum 3. Communiter statuuntur 3. solum species censuræ, scilicet, excommunicatio, suspensio & interdictum. Alii addunt duas alias, cessationem à divinis & irregularitatem contractam ex delicto. Alii denique assignant 7. Verùm sententia prima agnoscens tantum 3. Est omnino tenenda. Cessationi enim à divinis uti & irregularitati primariò non tam competit ratio pœnæ quam impediementi; quo ab altari removetur is, qui tale vel tale habet impediementum, quod irregularitati est proprium: vel etiam, quod ponatur in signum injuriæ Ecclesiæ illatæ, quod cessationi à divinis est proprium: adeoque cessatio à divinis & irregularitas differunt à censurâ in ratione formali. Ex quo ulterius deducunt alii, quod quando in Jubilæo datur potestas absolvendi à censuris, non detur potestas relaxandi irregularitatem ob delictum, uti Navarrus cap. 27. num. 250. testatur illum esse curiæ stylum.

Quot sine
sp. ses cen-
suræ.

Irregula-
ritas non
est Censu-
ra.

§. I I.

Quinam possint ferre censuras, & in quas personas?

DICENDUM primò, Omnes ii possunt ferre censuras, qui habent jurisdictionem Ecclesiasticam ordinariam in exteriori foro, v. g. Papa, Patriarcha, Archiepiscopi, Episcopi & eorundem vicarii. Item capitulum sede vacante, Concilium generale, provinciale & synodale, legitimæ regularium congregationes & ab Ecclesia approbatæ: Itidem ex concessione Papæ vel consuetudine legitime præscriptâ, habent eandem potestatem Prælati religionum v. g. Generales, Provinciales, Abbates, Guardiani, Priores, Rectores, &c. In omnibus tamen servanda est cujusque ordinis constitutio, quia in quibusdam potestas illa denegatur aut restringitur: sic apud PP. Societatis excommunicare non possunt Superiores conventuales, sed solum provinciales, ita com-

pendium privilegium Soc. verbo *correctio* §. 2. & V. *Apostata* §. 7. & 8.

Alii insuper hanc potestatem Párochis dederunt, maximè in rapinà & furto, quæ tamen potestas illis est ablata per Trid. ses. 25. c. 3. reform.

*An femi-
na possit
ferre Cen-
suras.*

Dicendum 2. Ut quis sit capax jurisdictionis Ecclesiasticæ juxta aliquos debet esse Tonsuratus, unde aliqui inferunt nec feminam nec laicum posse ferre censuram. Verùm, cùm hoc solum pendere videatur ex jure humano, verius videtur, tam feminæ quam laico id posse competere. Etsi enim jure divino feminæ non sit data potestas clavium, tamen ostendi nequit ex eo, quòd saltem alicujus potestatis partis per Papam non possit reddi capax: quòd enim numquam sit concessa talis potestas, non evincit eam concedi non posse, sed quid fieri deceat, solum ostenditur. Laicis tamen etiam conjugatis competere posse eam potestatem est clarius, cùm in variis universitatibus Rectores possint esse conjugati, qui & possint excommunicare.

An Laici

*In quos
possit ferri
Censura.*

Dicendum 3. Censura tantum ferri potest in subditos viatores. Hinc bruta animalia non propriè ligantur censuris, sed solum adjurantur & exorcisantur ab Ecclesiâ precibus, benedictionibus, &c. Ne fructibus terræ noceant. Mortui autem sunt extra forum Ecclesiæ, etsi sint de communionem Sanctorum, adeoque censuræ sunt incapaces, ad quam requiritur, quod sint subditi in foro Ecclesiæ. Censuræ quoque incapaces sunt Judæi, gentiles & alii non baptisati, etsi etiam temporaliter subditi sint Regibus Christianis. Hinc Paulus, de his qui foris sunt, quid ad nos? possunt tamen omnes baptisati usum rationis habentes ligari censuris, etiam Apostatæ & qui transeunt ad judaismum, cùm ratione Baptisati sint subditi Ecclesiæ, secundum jurisdictionem Ecclesiasticam. De pueris & perpetuò amentibus, clarum est eos non posse ligari censuris, tum quia delicti non sunt capaces, ob quod censura debet ferri: tum quia moraliter loquendo

loquendo subditi non sunt. Variant tamen de pueris ante annos pubertatis, idest masculis ante 14. annum, & feminam ante 12. annum, an ii possint incurrere censuras; Alii ob imbecillem ætatem hos excusant & docent cum iis mitius esse procedendum: verius tamen dicitur, etiam huiusmodi pueros esse censuræ capaces, quare duo tales tonsurati sese percutientes excommunicati censentur Canone *Si quis suadente diabolo* Hic enim canon latus est sine ullâ ætatis restrictione, solumque docet huiusmodi pueros ad S. Sedem non esse mittendos, sed ab Episcopo posse absolvi. Ita communiter Theologi & Canonistæ. Hoc tamen notandum, debere culpam in eiusmodi pueris esse mortalem, quod sæpe sepius deest in illis, quam in aliis proventioris ætatis, defectu plenæ advertentiæ & deliberationis.

Dicendum 4. Defuncti tamen etsi censurari non possint, propriè de censurâ loquendo, cum non sint in foro Ecclesiæ subditi, nec propriè contumaces & correctionis capaces, qui est finis censuræ: Largè tamen & impropiè loquendo aliquando leguntur excommunicari, v. g. declarando eos discessisse in statu damnationis & excommunicatione, ideoque eos Ecclesia anathematizat, privat suffragiis, sepulturâ sacrâ, &c. Quæ declaratio non est propriè censura lata in defunctos, quia non ordinatur ad emendationem defuncti, etsi ordinetur ad terrorem vivorum, dum vident tali poenâ contumaces puniri. Et hoc modo intelligendi sunt Canones & Doctores, dum dicunt mortuos ab Ecclesiâ solvi aut ligari, idest impropiè, quatenus Ecclesia, aliqua permittit aut vetat fieri defunctis à vivis.

Dicendum 5. Episcopus non potest ligare censuris suum subditum, si crimen sit commissum extra ejus territorium. Ita statuitur cap. *ut animarum* de constitutionibus in 6. ubi dicitur: *Extra territorium jus dicenti non paretur impunè.* Intelligi id debet, quamdiu degit extra territorium, nec in illud redit. Neque tamen

eadem ratio est de Religiosis peccantibus extra suum Monasterium, nisi fortè peculiari indulto sint exempti, cùm Religiosus ubicumque degat, sit subditus suo Superiori, & Superior Religiosus censeatur habere totum mundum pro territorio.

Episcopus quoque existens extra suum territorium non potest ligare censurâ suum subditum, prout colligitur ex cap. *Novis* de officio legati, eo quòd extra territorium non habeat tribunal, ad quod citari possit subditus & audiri. Hoc autem intelligi debet, nisi veniam habeat ab ordinario loci, in quo degit. Sic etiam Episcopi expulsi, possunt agere censuris in loco vicino suæ diocœsis in suos expulsores, si id in diocœsi suâ agere impediatur.

Possunt in eundem ferri plures censuræ.

Dicendum 6. Ligatus unâ censurâ potest denuò ligari alâ, non tantum diversæ speciei, sed & ejusdem. Sic, qui ligatus est unâ censurâ excommunicationis, accedente novâ contumaciâ potest ligari aliâ. Imò ob eandem culpam potest quis à diversis superioribus ligari eâdem excommunicatione. Sic etiam ob furtum sacrilegum, duæ possent incurri excommunicationes, una constituta furto, alia Sacrilegio.

§. III.

Ob quam causam possit ferri censura, & quæ à censurâ excusent

Censura debet ferri propter culpam, & quidem gravem.

DICENDUM primò, Cùm censura sit propriè pœna, debet ferri propter culpam sive peccatum. Hinc sequitur primò, ut pœna sive censura sit justa, debet proportionata esse culpæ: Adeòque cùm censuræ Ecclesiæ sint pœna gravis, supponere debent culpam gravem, ne si ob leviores culpas censuræ ferantur, disciplina Ecclesiæ contemnatur. Sequitur secundò, Quòd quidquid excusat à culpâ excu-

excuset etiam à censurâ actui annexâ vel omissioni, v. g. inadvertentiâ, ignorantia, metus, &c. de quibus postea.

Dicendum 2. Verius esse, quòd censura ferri possit ob peccatum occultum. Probari id potest ex dictis de legibus, quòd Ecclesia puniat credentes, &c. ob actus merè occultos. Imò hanc praxim diu in Ecclesiâ fuisse, tradit Morinus de pœnitentiâ c. xxvi. ubi ait, quòd quamvis alicui durum videatur, quòd crimina occulta publicâ pœnâ puniantur, si tamen quis in memoriam revocet ea, quæ ab annis 500. hucusque in Ecclesiâ statuuntur, docentur, scribuntur: Deprehendet Ecclesiam perpetuò sibi vindicasse auctoritatem nonnulla peccata occultissima, & quæ naturâ suâ, nisi reo sponte confitente, emergere non possent, publicè & gravissimè puniendi. & num. 3. addit: *Sanè viri gravissimi & numero non pauci censuerunt Ecclesiæ auctoritatem hucusque sese diffundere*, scilicèt ut peccatis merè internis censuras possit infligere, & assignat Antoninum, Panormitanum, Adrianum, Majorem, &c. Imò & Tertullianum. Hinc colligo, censuras ferri posse in peccata occultissima, imò & interna, si aliquo modo exterius prodantur: Denique, quòd Ecclesia censuras ferre non possit in actus merè internos, non tam venit ex parte potestatis Ecclesiæ, quam defectu notitiæ. Vide dicta de legibus.

Dicendum 3. Ad incurrendam censuram requiritur actus consummatus juxta scopum legis, idest ea consummatio, quam lex requirit, ut incurratur pœna, Hinc si excommunicetur occisor, non incurret censuram, si solum percussit vel vulneravit: si vulnerans, non incurret eam, qui percussit sine vulnere. Si verò mandans aut consulens excommunicentur, videndum est, an lex absolutè in tales ferat censuram, an verò tantum effectu secuto; in casu vero dubii, si lex sit absoluta, videtur absolutè intelligenda.

Potest ferri ob peccatum occultum.

Debet actus esse consummatus, cui fertur censura.

Dicen-

*Ad cen-
surandum
requiritur
in reo con-
tumacia.*

Dicendum 4. Cùm jure divino requiratur in cen-
surato contumacia, sequi videtur non posse excom-
municari v. g. aliquem, ob peccatum præteritum
sine contumaciâ in futurum. Hinc quando in qui-
busdam religionibus quidam ob peccatum præteri-
tum excommunicantur & arcentur à divinis officiis,
non est ea excommunicatio propriè dicta, sed so-
lùm pœna, non censura.

*Ignoran-
tia excu-
sat à cen-
sura.*

*Inadver-
tentia &
metus.*

*An etiam
ignorantia censu-
rae.*

Dicendum 5. Ignorantia invincibilis facti, vel le-
gis excusat à peccato, adeoque & à censurâ, quæ ob
peccatum infligitur. Idem est de indeliberatione, me-
tu & aliis quæ auferunt voluntarium & consequenter
culpam. Variant tamen authores, an ignorantia cen-
suræ, excuset à censura idest, si quis ignoret actui alicui
annexam esse censuram. Pro cujus pleniori intelligenti-
a Notandum est, censuram aliquando ferri terminis
generalibus, aliquandò verò cum certo modo, v. g. qui
scienter, studiosè, advertenter hoc vel illud fecerit: si priori
modo generaliter feratur, ignorantia vincibilis censu-
ræ, quæ sufficit ad mortale peccatum, non excusat quo-
que à censurâ; quia sicuti scire potest & debet legem,
dum eam vincibiliter ignorat: ita etiam censuram an-
nexam illi legi. Imò ut censuram incurrat, non requi-
ritur necessariò, quòd censuram noscat illi legi esse
annexam, uti communis est opinio: sufficit enim
quòd sit contumax contra legem Ecclesiæ, ob quod
Ecclesia censuram infligit, quod fieri potest, et si cen-
suram ignoret esse annexam.

Alii tamen illud notant quoad ordinationes supe-
riorum ordinariorum maximè ob cap. *ut animarum*:
ubi dicitur de constitutionibus in 6. *sententiis per sta-
tuta quorumcumque ordinariorum prolati, ligari nolumus
ignorantes*, varios excusari ab incurrendâ censurâ, dum
nihil de eâ audierunt, vel audire facilè potuerunt; ma-
ximè cùm censuræ tamquam odiosæ sint restringen-
dæ, quæ opinio multis placet in praxi, non tantùm de
jure ordinariorum, sed & de quocumque jure po-
sitivo, dum quis invincibiliter ignorat actui suo an-

nexam

nexam esse censuram. An verò ignorantia illa vincibilis sit an invincibilis, colligi poterit ex circumstantiis, ignorantis, pro diligentia in cognoscendo aut ejus negligentia &c.

Dicendum 6. multis modis fieri potest, quòd censura sit nulla. Primò censura est nulla seu invalida, si constet censuram ferentem non habere jurisdictionem. Secundò si præcipiat rem impossibilem, turpem, contrariam bono communi &c. quo casu omnis lex est nulla. Undè generatim quot modis lex non obligat, etiam censura lata in prævaricatores legis, est etiam nulla & invalida. Tertio censetur censura esse nulla, si nullo modo sit proportionata culpæ, v.g. si pro re parvi momenti ponatur excommunicatio. Quartò si lex quoad est coercitiva, numquam sit recepta, vel abrogata vel consuetudine contrariâ vel legitimâ præscriptione.

*Quibus
modis Cen-
sura sit
nulla.*

Hoc tamen hic notant plerique, debere moraliter constare legem esse nullam tam ex parte legislatoris, quàm ex parte materiæ: si enim hoc sit solum verisimile, standum est pro legislatore & lege, quibus est possessio; unde quia motiva legislatoris non sunt ita omnibus manifesta, non debet facilè judicari de invaliditate censuræ, nisi prudenter constet de contrario. Sæpè enim superiori aliquid est grave, & ut tale injungitur, quod subditis, quos latent motiva legislatoris, & superioris, apparet leve & nullius momenti. Quare in casu dubii habere se debet reus ut ligatus censurâ.

Dicendum 7. censura lata ab homine secundùm allegata & probata contra innocentem non est valida, in tantum, ut ratione sui obliget in conscientia: non est enim verosimile, quòd Ecclesia velit tantis bonis privare innocentem. Tenetur tamen talis censuram illam servare eousque, ne det scandalum aliis fidelibus, quasi auctoritatem Ecclesiæ vellet contemnere. Unde inferunt aliqui, illum qui innocens excommunicatus, celebrando non incurrere irregu-
larita-

*Censura
lata contra
innocentem est
invalida.*

laritatem, communicantes cum ipso non incurrerò excommunicationem minorem, nec coram Deo privari communibus Ecclesiæ suffragiis.

§. I V.

De modo seu formâ, quâ fertur censura.

*Censura
lata à ju-
re.*

*Lata ab
homine*

*Lata sen-
tentia, sen-
tentia fe-
renda.*

DICENDUM I. variis modis potest ferri censura, nempe vel ab homine, vel à jure; alia est latæ sententiæ, alia sententiæ ferendæ, alia fertur absolutè & alia conditionatè. Censura lata à jure est, quæ fertur instar legis constanter duraturæ, neque cessat morte eam ferentis. Censura ab homine lata est, quæ instar sententiæ fertur à Judice, & latore physicè vel civiliter mortuo, expirat. Censura latæ sententiæ, est quæ ipso facto incurritur; sententiæ ferendæ est, quæ alicui facto per judicem est infligenda. An autem censura aliqua sit latæ sententiæ an ferendæ, judicari & colligi debet ex tenore verborum, v. g. si dicat, *ipso facto excommunicetur, ipso jure, eo ipso, &c.* Erit censura sententiæ latæ: si verò dicatur, *qui hoc fecerit, excommunicetur, excommunicabitur, &c.* Aut etiam si aliquid sub pœnâ excommunicationis solum prohibeatur, erit sententiæ ferendæ.

*Absoluta
& condi-
tionata.*

*Quomodo
censura
debeat fer-
ri.*

*Prærequi-
ritur mo-
ditio*

Censura absolutè fertur, quæ sine apposita conditione fertur. Conditionatè, quæ sub conditione fertur, nec nisi eâ positâ incurritur.

Dicendum 2. Ut censura dese valeat, satis est quòd feratur aliquo signo externo & sensibili, quo voluntas judicis innotescat, sive illud sit vox, sive scriptura: ut tamen licitè feratur, debet ferri scripto, in quo etiam causa exprimitur, alioqui eam ferens peccat, & suspenditur ab ingressu Ecclesiæ, quâ tamen pœnâ aliqui eximunt Episcopum.

Dicendum 3. Cum ordinatione Ecclesiæ, censura non feratur nisi ob contumaciâ contra Ecclesiâ
vel

vel Superiorem, videtur ordinariè prærequiri aliqua monitio, cum contumacia sine aliqua monitione præviâ vix possit intelligi. Si tamen censura feratur delicto futuro, non requiritur admonitio à lege vel prohibitione diversa, cum ipsa lex per se sufficienter moneat, aliàs nulla censura ipso facto poterit incurri. Admonitio hæc ex præscripto juris debet esse trina, aut trinæ æquivalens, v. g. quando iudex semel admonens, relinquit terminum aliquem deliberandi, significans hanc unam monitionem esse loco trium. Aliud esset, si foret periculum in morâ, quo casu unicâ tantum monitione factâ posset iudex progredi ad sententiam.

Monitiones tamen illæ debent fieri ipsi reo, vel saltem eo modo, ut ad ejus notitiam facilè possint devenire, idque coram testibus, uti habetur cap. *Quomodo monitio debeat fieri*, *Sacro* de sent. excommun.

§. V.

De absolute à Censuris.

DICENDUM primò, Censura lata ab homine tollitur communiter ab eo qui eam intulit, vel ab ejus successore, vel à superiore vel delegato. *A quo tollitur censura* Dico *communiter*, quia in articulo mortis, quilibet Sacerdos absolvere potest à censuris. Debet tamen ille, qui censuram intulit, retinere jurisdictionem, ut eam possit tollere: hinc si privetur officio, non poterit ab eâ absolvere. Successor tamen ejus in eadem autoritate, potest ab eâ absolvere. Hinc capitulum sede vacante, potest tollere censuram ab Episcopo latam: idem est de capitulo regulari, mortuo prælato. Superior itidem eam tollere potest, qui non solum dignitate, sed etiam jurisdictione est superior, respectu personæ & quoad causam, de qua agitur. Denique delegatus potest vi jurisdictionis sibi à superiore

riore

riore communicatæ etiam tollere censuras: ita tamen, ut delegans absolutionem sibi non reservaverit: sic enim sæpè, ut delegans confirmet censuram à delegato latam, ita tamen, ut delegans sibi absolutionem ab eadem reservet.

A quo non reservata.

Dicendum 2. Censura lata à jure, si non sit reservata, tolli potest ab omni eo, qui potest absolvere à peccatis mortalibus respectu ejus, quem potest absolvere. ita colligitur ex cap. *nuper* de sent. excommu. quod etsi solum agat, de excommunicatione minori, & de Episcopo ac proprio Sacerdote; communiter tamen idem intelligitur de omni aliâ censurâ non reservatâ, uti & de omni alio Confessario legitimè approbato.

A quo reservata.

Si verò censura sit reservata, ordinariè non potest tolli, nisi ab authore legis, vel ejus superiore, vel ab eo, qui in jurisdictione illi succedit, vel denique à delegato. Dico *Ordinariè*, quia in articulo mortis nulla est reservatio, ut dicitur in Conc. Trid. sess. 14. c. 7. Imò in illo articulo valdè probabiliter dicitur, quòd etiam inferior clericus non sacerdos possit absolvere ab excommunicatione & interdicto personali: Quod aliqui colligunt ex cap. *Pastoralis* §. *Præterea* de officio judicis ordinarii, ubi dicitur, quòd in illo articulo possit specialiter excommunicatus absolvi ab alio, quam ab eo, qui excommunicavit, aut à superiore, indicando simul, quòd per *Alium* velit significare omnem illum, cui jurisdictione Ecclesiastica potest communicari. Neque dici hîc potest, quòd absolutio illa hîc erit planè inutilis, eo quòd excommunicatus (si dederit doloris signa) poterit absolvi post mortem: Quia ea absolutio equidem ad hoc erit utilis, ut mente destituito detur viaticum aut extrema unctio; quòd pro eo publicè oretur, sacrè sepeliatur, quod non posset fieri à quovis sacerdote post mortem, si censura esset reservata, sed solum ab eo, cui est reservata, vel ejus delegato.

Con-

Contraria tamen sententia, scilicet, quòd nemo non Sacerdos possit absolvere ab aliqua censura, fati plausible docetur à variis, eo quòd collectio prædicta ex dicto capitulo sit valde infirma, neque de cætero dicta facultas ullo jure vel consuetudine probari possit, imò contrarium sit fortè magis expediens ut major Censuræ habeatur æstimatio.

Pro praxi tamen absolutè verum est, quòd in articulo mortis deficiente sacerdote, aut illo præsentè, nolente tamen absolvere, possit & debeat quivis clericus, etiam primæ tonsuræ, absolvere à censuris moriturum. Ratio ejus est, quòd sententia prior sit fati probabilis; adeoque eo casu, in quo extrema tentanda sunt, sit tenenda. Imò hoc multi extendunt eo casu ad Laicum deficiente Clerico, quòd ille debeat moriturum absolvere, qui pro eo casu etiam ab Ecclesiâ statuitur judex ob ingentem necessitatem, & hoc Ecclesiam posse, ipsis est in comperto.

Dicendum 3. à Censuris Papæ reservatis absolvere possunt Episcopi in casu quarumdam occurrentium circumstantiarum: an verò absolvere possint in vim privilegii illis à Conc. Trid. sess. 14. reform. c. 6. *An Episcopi absol- vere p- sine à cen- suris Pa- pa reservatis & quando,* dati, diximus agendo de hæresi. Dictæ verò circumstantiæ sunt, magna infirmitas, ratione cujus censentur excusati ad adeundum Pontificem, ad obtinendam dictam facultatem. 2. Periculum gravis damni sive in rebus fortunæ, sive in viâ, sive in salute. 3. Paupertas tanta, ut spectatâ conditione personæ, non sufficiat ad subeunda onera, ad eam absolutionem à Papâ obtinendam. 4. Defectus ætatis, v. g. grandæva senectus. 5. Fragillitas sexûs, v. g. feminæ. 6. Obligatio alendi familiam. 7. Cura animarum. 8. Servitus. 9. Nimia loci distantia. 10. Omne impedimentum, quod prudenti judio judicatur legitimum & sufficiens, ne quis teneatur adire Pontificem, eo quòd censeatur prudenter, Pontificem nolle subditos suos illis casibus obligare ad se conveniendum. **AN**

An verò inipeditus quidem adire Romam, teneatur tamen epistolam mittere, vel agere per procuratorem pro absolutione, variant authores. Verius docere videntur illi, quòd, si commodè id fieri possit (uti sæpè fit) omninò id fieri debeat, cum eo casu non censeatur prudenter Pontificem velle impendi absolutionem ab Episcopo, dum commodè ipse vel per litteras, vel per procuratorem potest conveniri. Prædictam facultatem, ratione similibum impedimentorum, varii concedunt Parochis, quoad reservata Episcopis, scilicet, quòd possint Parochi absolvere à censuris Episcopo reservatis, quando Episcopus non potest commodè conveniri. Ratio ejus est, quòd in casu similibum impedimentorum, censuræ illæ non censeantur Episcopis reservatæ, & eo posito simul verum est, quod dicit Con. Trid. sess. 14. c. 7. inferiores confessarios extra mortis articulum nihil posse in reservatis, quia eo casu censuræ illæ non sunt reservatæ.

Dicendum 4. absolvi etiam aliquandò possunt à censuris Papæ reservatis, vel per bullam cruciatæ, in quâ datur facultas, quâ quis bis, semel scilicet in vitâ, & semel in morte absolvi potest ab omnibus casibus & censuris Papæ reservatis exceptâ hæresi etiam sine onere comparandi: vel etiam per specialia privilegia ab ipso Papa data, absolvere quidam possunt à censuris Papæ reservatis. Si verò generaliter det Pontifex facultatem absolvendi à casibus sibi reservatis, non censentur comprehensi casus Bullæ Cœnæ, neque casus hæresis, nisi exprimantur, eo quòd casus illius Bullæ specialiter reserventur, & consequenter indigent speciali expressione in concessione facultatis absolvendi; hinc & idem habet praxis, & stylus curiæ, quod expressè addatur à casibus nobis reservatis, *Etiam in Bulla Cœnæ, etiam ab hæresi.*

*An Religiosi absol-
vere possint a cen-*

Quod verò ad Privilegia Religiosorum in hac materia atinet, Notandum I. omnia omnino eorum Privilegia, quæ habebant viæ vocis oraculo, ante

Urba-

Urbanum VIII. ab eodem esse sublata 1631. die 20. *suris Pa-*
 Decembris. Secundò, quod ad casum hæresis attinet, *pa reservat*
 notanda est hæc Alexandri VII. Censura lata in di-
 ctum articulum damnatum num. 4. anno 1665. *is,*
Præ-
lati regulares possunt in foro conscientia absolvere quoscum-
que seculares ab hæresi occultâ, & ab excommunicatione
propter eam incursâ. Tertiò notari potest, quòd per nul-
 la mendicantium privilegia absolvi possunt, simoniaci
 in ordine collato aut suscepto, à suspensione per Six-
 tum V. impositâ, & à Clemente VIII. confirmatâ,
 eo quòd apertè satis derogatum ibi sit eorumdem pri-
 vilegiis, de quo videri potest Rodrig. qq, Regul. tom.
 1. q. 20. art. 13. De cætero rectè monet hic Exim. D.
 Sylvius, quòd Religiosi, qui habent facultatem ab-
 solvendi à censuris reservatis, debeant diligenter con-
 siderare vigorem sui privilegii: item, si habeant fa-
 cultatem absolvendi à casibus & censuris reservatis
 Episcopis, non ideò possunt absolvere ab iis, quæ re-
 servantur Papæ, etiam iis casibus, quibus Episcopi
 interdum ex peculiari concessione possunt ab iis absol-
 vere: cùm ejusmodi censuræ non possint dici Episco-
 pales, quæ solæ sunt illæ, à quibus Episcopi possunt
 ordinariè in omni casu absolvere, & non solùm ex
 commissione in certâ circumstantiâ. Ita ferè Sylvius.

*Religiosi
 bene con-
 siderent
 sua privile-
 gia.*

Quæret aliquis, an qui ab Episcopo accepit facul-
 tatem absolvendi à casibus ipsi reservatis censeatur
 simul accepisse facultatem absolvendi à censuris,
 Episcopo reservatis? Affirmant aliqui satis probabi-
 liter, cùm sub nomine casuum reservatorum veniant
 etiam omnes illi casus, qui censuram habent an-
 nexam. Alii tamen addunt, attendendam hic esse
 concedentis intentionem, qui nisi quid speciale de
 ea facultate exprimat, non censetur eam concedere,
 cùm absolutio à censuris habeat specialem difficul-
 tatem, quæ proinde generali concessione non videtur
 comprehendi: ita rursus D. Sylvius.

Quæres insuper, an quando datur facultas absol-
 vendi à censuris in foro conscientia, possit exerceri *Quid ab-*
solvi in

foro con-
scripti. a.

dicta facultas extra Sacramentum pœnitentiæ. Resp. Notari primò potest tunc dici in foro conscientie si-
ve interiori absolvi à censuris, quando quis absolvi-
tur, salvo jure cognoscendi de illo delicto, in foro
exteriori, & pro eo pœnam & satisfactionem impo-
nendi. An autem solùm in foro interiori, an in utroque,
puta in exteriori & interiori, detur illa facultas absol-
vendi, ex forma concessionis potest dignosci. Si verò
ea facultas detur simpliciter, uui datur in bullâ cru-
ciatæ & quibusdam aliis; variant authores, an cen-
seatur comprehendi facultas pro utroque foro. Varii
affirmant ex eo, quòd favores sint ampliandi, ut
habetur in utroque jure, juxta regulas juris in 6.
deinde, quòd forum exterius & interius debeant sibi
conformari. Alii tamen verius putant, quòd dictâ
facultate generaliter datâ, non detur facultas absol-
vendi in utroque foro: primò, quòd illicitè videatur
absolvi censuratus, absque eo quòd satisfaciatur Ju-
dici, quem contumaciter offendit: 2. quòd aliâs
maximè detraheretur authoritati & vigori fori exteri-
ni, si toties quoque absolveretur in foro externo,
quoties absolveretur quis in interno. 3. Eo quòd ab-
solutio pro foro externo semper specialiter soleat
peti & expressè concedi. Ex quibus omnibus rectè
concludi potest, absolutionis facultatem generaliter
datam, solùm comprehendere absolutionem pro
foro interno, maximè cum Pontificis intentio sit,
dum similem facultatem concedit, censuratum li-
berare à peccatis, ad lucrandas Indulgentias aut Ju-
bilæum, uti ex bullis patet.

Absolutio
censura
non debet
necessario
fieri in Sa-
cramento
Pœnitenti-
e.

His ergo positis, ad quæstionem satis communi-
ter respondent D.D. quòd dicta facultas exerceri
possit, etiam extra Sacramentum Pœnitentiæ, eo
quòd censura ex suâ naturâ non exigat relaxari in Sa-
cramento Pœnitentiæ, unde etiam Episcopus con-
firmatus, imo in mortis articulo quilibet clericus, &
juxta aliquos etiam laicus potest absolvere à censu-
ris. Nec quidquam obest, quòd dicatur in Bulla, In

foro

foro conscientie, eo quòd hoc soleat intelligi (ut dictum est) prout opponitur foro contentioso : seu ad securitatem conscientie. Idem docent , si quando addatur in Bullâ , *Poterit Confessarius , Sacerdos Confessarius absolvere* , imò , etsi deur facultas absolvendi *in foro Pœnitentie* : tum quòd prioribus verbis non exigatur actuale ministerium Pœnitentie , sed solum conditio personæ , quæ à censuris absolvat , etsi extra Sacramentum : tum etiam , quòd per id , in foro Pœnitentie , sano sensu & Ecclesie usu intelligi possit prout distinguitur contra forum contentiosum : imò etsi dicatur in Bullâ *Confessionibus diligenter auditis* Non debet absolutio fieri in Sacramento Pœnitentie , eò quòd dicta particula restringat id , à quo debet in illo actu absolvi , puta peccata , non verò censuras , quæ extra Sacramentum possunt deleri.

Ex dictis colligi potest , quòd etsi pœnitens ob defectum aliquem non consequatur absolutionem à peccatis , tamen consequatur absolutionem à censuris , eo quòd supponatur Sacerdos velle absolutè absolvere à censuris , quæ absolutio non necessariò connectitur absolutioni à peccatis , uti mox dictum est.

Dicendum 5. Religiosi non exempti à jurisdictione Episcopi , non possunt absolvi à censuris à Prælati suis , sed ab Episcopo , qui proprius eorum est Prælati : exempti verò , à suis superioribus absolvi possunt , cum Prælati ejusmodi habeant jurisdictionem quasi Episcopalem ordinariam , quam proinde etiam possunt delegare. Excipe tamen casum , quo potestas eorum aliquando est restricta à superiore v. g. generali , reservanti sibi aliquarum censurarum absolutionem : unde , quoad hanc facultatem , consulendæ sunt cujusque ordinis constitutiones. Hoc quoque hic notari potest , quòd Religiosus Confessarius habens à Papa privilegium absolvendi à censuris Papæ reservatis , possit absolvere in vim dicti privilegii alium Religiosum à Censurâ tali , si in Religione illâ non sit reservata talis censura. Denique , hoc pro praxi notant vari

A quibus absolvi debent Religiosi à censuris

*Superior
debet esse
facilis ad
dandum
faculta-
tem absol-
vendis a
reservatis*

rii, quòd superior Religiosus rogatus ab alio Confessario Religioso pro facultate absolvendi quempiam à censurâ reservatâ, teneatur, etiam aliquando sub peccato mortali, dare dictam facultatem, nisi aliud quid urgens obstet, puta, si frequens esset reincidentia, aut quid simile.

Dicendum 6. Potest quis absolvi ab una censurâ, remanente alterâ si sit pluribus censuris irretitus, eo quòd censuræ sibi mutuo non necessariò connectantur. Si tamen superior habens potestatem, indefinitè dicat, *Absolve te ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti*, & ipsi de pluribus pœnitentis censuris constet, censetur pœnitens ab omni censurâ absolutus, cum talis intentio censetur esse in absolvente, & de cætero adest sufficiens potestas ab omni censurâ absolvendi. Aliud esset, si in supplicâ, fecisset pœnitens solùm mentionem unius censuræ, tunc enim solùm censeretur superior velle absolvere ab illa censurâ, pro quâ fuit petita absolutio, idque etsi esset absolutio indefinita & universalis.

*Absolvi
potest ab-
sensus à cen-
surâ.*

Dicendum 7. Poterit absolvi à censuris absens, unde aliqui inferunt, quòd si Confessarius oblitus fuerit absolvere pœnitentem ab excommunicatione, vel si ab eâ eum absolvat, ad quam tamen ejus facultas se non extendit; possit postea obtentâ ad hoc facultate, eundem pœnitentem, etsi absentem, absolvere. Poterit itidem absolvi à censuris ille, qui est planè invitus, & qui permanet in contumaciâ, si illud foret necessarium aut valdè expediens bono communi, vel etiam si expediret bono privato censurati sine detrimento boni communis, v. g. si prudenter timeatur, quòd si diutius in censura perseveret, fiet deterior, aut in communitate timeatur seditio, Ecclesiæ perturbatio, &c.

*Etiã de
sanctis.*

Poterit quoque à censuris absolvi defunctus: cum enim etiam post mortem maneat censura, v. g. excommunicatio, saltem quoad aliquem effectum, v. g. quod non possit sepeliri in loco sacro, & quod prive-
tur

tur communibus Ecclesiæ suffragiis; sequitur quòd à censura quoad hos effectus possit defunctus absolvi. Requiritur autem ad hanc absolutionem, quòd defunctus dederit signum resipiscentiæ. Absolvi autem debet ab eo, qui eum in vita à censuris potuisset absolvere. Si verò jam sit sepultus, non est necesse eum ex humari, ut verberetur, sed satis est, si verberetur sepulchrum. Hæredes verò tenentur implere satisfactionem, si quæ agenda sit, prout ferunt opes à defuncto relictæ: non tamen tenentur in se suscipere obligationes personales defuncti. Si autem censura illa fuisset occulta, docent multi, non esse necessarium procurare absolutionem, sed esse dissimulandum: consultius tamen est, etiam secretò quærere absolutionem, eo quòd non sit planè certum, quòd suffragia pro tali oblata, illi profint non absoluto, prout aliqui docent.

§. V I.

De Ritu absolvendi à Censuris.

DICENDUM primò, Qui ligatus est censurâ propter aliquam læsionem factam proximo, non potest absolvi, nisi adhibita prius satisfactione: imò qui aliàs talem absolvit, mortaliter peccat, & ad restitutionem aliquando ipse obligatur, juxta dicta in materia de restitutione. Satisfactio autem illa non debet semper re ipsâ esse facta, sed aliquando sufficere posset fidejussio, cautio, juramentum satisfaciendi, aut quid simile.

2. Qui in articulo mortis absolvitur à censurâ ab aliquo qui de jure eum absolvere non poterat, injungendum est pœnitenti, ut postea (si convalescat) se sistat superiori, à quo de jure absolvi potest.

3. Si per privilegium solùm in foro conscientiæ

*Ne forum
externum
molestet.*

quis absolvatur à censurâ , exigendum est à pœnitente efficac & firmum propositum , quòd eâ absolutione non abutetur , perturbando forum externum cum aliorum scandalo , sed quòd se , quoad illud forum , geret ut censuratus.

*Aliquan-
do jura-
mentum.*

4. Quoad crimina horrenda , v. g. incendiariis , falsariis , &c. exigendum est juramentum de cætero ab iisdem abstinendi , quamquam ad valorem absolutionis , tale juramentum non necessariò exigatur.

*Ritus ab-
solvendi
in foro ex-
terno ab
excom-
municato.*

Dicendum 2. Absolutio à censuris in foro externo saltem quoad excommunicationem debet fieri eo ritu , qui præscribitur in c. *A nobis* de sentent. excom. puta , quòd absolvens debeat dicere psalmum *Miserere* , & interim flagellare excommunicatum virgâ in humeris , postea dicere *Kyrie eleyson* , *Pater noster* , & deinde dictis aliquot versiculis in Cæremoniali contentis , dicenda est oratio , *Deus cui proprium est miseri* , &c. Ac tandem dicat : *Auctoritate Domini N. JESU Christi* , & *Apostolorum Petri & Pauli* , *mili concessâ* , *absolvo te à vinculo excommunicationis* , *quam incurristi ob hanc vel illam causam* , & *restituo te Sacramentis Ecclesiæ & Communioni fidelium in nomine Patris* , &c. Hæc tamen absolutionis forma , non ubique est recepta , unde mori seu præscripto cujusque Ecclesiæ hic est attendendum , quæ præscribunt cujusque Ecclesiæ cæremonialia vel Pastoralia.

*Absolutio
ad cautela-
m & ad
reincidendam.*

Notanda tamen antea est distinctio absolutionis à censurâ , quâ alia dicitur absolutio *ad Cautelam* , alia *ad reincidentiam* : prior est , quando dubitatur , an quis censuram incurrerit , & solet dari ante absolutionem pœnitentis à peccatis. Posterior est , quando tollitur censura , ita tamen , ut rursus in eam incidat , nisi hoc vel illud certo tempore præstiterit. Et hæc de censuris in genere.

§ VII.

De Excommunicatione.

EXCOMMUNICATIO nil est aliud, quam censura Ecclesiastica, quâ quis separatur à communione Ecclesiæ. Id innuit ipsa vox, *excommunicatio*, quasi extra communicationem factus. Dicitur verò à *communione Ecclesiæ*, eo quòd excommunicatio solùm privet iis bonis, quæ sunt sub potestate Ecclesiæ, & quorum distributio ad Ecclesiam spectat: quapropter non separat excommunicatio à communione purè internâ, quæ fit per gratiam, fidem, & charitatem. Figurata est olim in L. V. per exclusionem leproforum è castris & aliorum immundorum. Imò ipsa ratio dictât, membrum putridum à communione aliorum esse segregandum.

Excommunicatio alia est minor, alia major. *Major*, est censura, per quam quispiam punitur privatione Sacramentorum Ecclesiæ, & suffragiorum, & convictu civili, seu omni exteriori communione fidelium. *Minor* verò est, quæ solum separat à communicatione Sacramentorum. Per excommunicationem tamen solitariè sumptam intelligitur excommunicatio major, & tantùm valet, quantum *Anathema*. Notant verò Chrysostr. hom. 5. in c. I. ad Tim. & alii, Deum aliquandò in primitivâ Ecclesiâ permisisse, ut excommunicati visibiliter & corporaliter obsiderentur à dæmone, idque ut eo magis timeretur excommunicatio, & à peccatis deterreret.

Quinam autem excommunicare possint, sufficienter colligi potest ex dictis §. 2. Hoc tamen cum Concilio Trid. ses. 25. c. 3. notandum est, excommunicationem majorem, non nisi ob graviora crimina esse ferendam, ne si temerè feratur, facile contemnatur, unde sobriè & circumspectè est ferenda, & ubi

caetera correctionis media deficiunt. Undè non est ea ferenda, quandò executio realis vel personalis fieri potest, vel alia ratio suppetit damni avertendi. Undè eâ potestate abutuntur, & graviter peccant superiores, aliqua sub excommunicatione prohibentes, quæ sub pœna vel aliis mediis potuissent impedire.

Effectus
excommu-
nicationis

Effectus verò excommunicationis majoris sunt varii. 1. quòd privet Communione Sacramentorum tam activâ, quam passivâ, sive quòd nec illa ministrare valeat, aut percipere. Imò, si exerceat actum ordinis, fit irregularis.

2. Quòd privet publicis Ecclesiæ suffragiis, quæ Ecclesia illis subtrahit; dicitur *publicis*, id est, quæ nomine Ecclesiæ pro omnibus aut aliquibus applicantur, eo quòd quis privatim pro excommunicatis suffragia offerre possit, & pro illis orare; undè etiam Sacerdos, ut est privatus minister, potest in Missâ pro illis orare.

3. Privat officio divino, cui nec publicè, nec privatim potest interesse. Non tamen excusat à recitatione horarum privatâ, si sit in sacris, aut habeat beneficium.

4. Privat externo convictu fidelium.

5. Facit collationem beneficii excommunicato factam, esse nullam: undè in litteris pontificiis, quibus beneficia conferuntur, solet dari absolutio ad cautelam, ad effectum litterarum consequendum.

6. Irritam reddit gratiam per rescriptum à sede Apostolicâ obtentam: undè eâdem ratione solet dari ejusmodi absolutio ad cautelam.

7. Privat voce activâ & passivâ in electionibus, non solùm ad beneficia Ecclesiastica, sed & ad dignitates sæculares, quibus annexa est jurisdicctio, v.g. Regalem, Ducalem &c.

8. Liberat subditos ab obedientiâ excommunicatorum tam sæcularium, quàm Ecclesiasticorum, si excommunicatio sit publica.

9. Suspendit ab officio & beneficio.

10. Excom-

10. Excommunicatus non potest esse testis, advocatus, actor, procurator.

11. Si per annum in excommunicatione contumaciter permanferit, potest contra eum tamquam suspectum de hæresi procedi, ita Con. Trid. sess. 25. c. 3. reform.

12. Si in excommunicatione moriatur, quod corpus (si ab aliis dignosci possit) debeat exhumari, idque ab eo publicè in pœnam, qui eum scienter in loco sacro sepelivit. Undè sequitur, quòd excommunicatio privet sepulturâ sacrâ.

§. VIII.

Quomodo sit intelligenda excommunicatio Canonis, si quis suadente diabolo, contra percussores Clericorum.

CANON est ille: *Si quis suadente diabolo manus violentas in Clericum vel Monachum injecerit, anathematis vinculo subiaceat. & nullus Episcoporum illum præsumat absolvere, nisi mortis urgentis periculo, donec Apostolico conspectui præsentetur.* In hoc canone varia notari possunt pro praxi: primò quidem, qui comprehendantur nomine percussoris: scilicet, omnis ille, *Quid percussio,* qui possit mortaliter peccare, siye vir sit, siye mulier. An verò eo nomine etiam intelligi debeat mandans, aut consulens, variant Auctores, alii affirmant, eo quòd illi sint veræ causæ morales injuriæ Clerico illatæ, idque satis plausibiliter. Qui verò violentæ tali percussioni non obstat, cum potest & debet, maximè ex justitiâ, v. g. judex, pater, tutor, magister, parochus, etiam satis veròsimiliter huic censuræ subjacent, ob dictam rationem.

Sub percussore etiam comprehendendi potest ipse clericus, se ipsum violentè percussitans irato animo, aut ex desperatione vel tædio vitæ: non tamen illi qui

qui ex dolore aut disciplinâ sese verberant, eo quòd illis casibus non sint injuriosi statui clericali. Nec potest dici, quòd hoc casu Clerico volenti sese verberare, non fiat injuria; cùm non possit clericus illud velle aut in illud consentire, quo casu non habet locum dictum axioma, *volenti & scienti non fit injuria*: uti alibi diximus de adulterio consentiente marito.

Quis Clericus.

2. Notari potest persona, quæ violentâ manu percutitur, puta Clericus aut Monachus. Sub *Clerico* comprehende initiatum vel primâ tonsurâ, aut aliquo ordine minori. Varii tamen Clerici hîc non comprehenduntur, puta qui ob aliquam causam non amplius gaudent privilegio Canonis, v. g. qui publicè exercent officium Lanionis, cauponis, ludionis, mimi, parasiti &c. Sub *Monacho* verò comprehen-

Quis sit Monachus

duntur omnes Religiosi & Religiosæ, etiam conversi & novitii, qui omnes gaudent privilegio Canonis, & in favorabilibus habentur Religiosi, etsi solùm in viâ sint ad religionem: undè eorum delicta etiam enormia, ab Ecclesiastico Judice debent judicari, & puniri. Equites verò certæ congregationis v. g. S. Joannis; Jacobi &c. si in communi degant & votum solemne castitatis, paupertatis & obedientiæ emittant, juxta varios gaudent privilegio Canonis: non itidem illi, qui solùm vovent castitatem conjugalem, & obedientiam aliquam limitatam, quidquid aliqui in contrarium dicant.

Quid de Tertiariis.

Idem ferè dicendum est de tertiariis S. Francisci vel S. Dominici. Illi enim, qui sub ordîne mendicantium habentur ex concessione Sixti V. sub tertiâ illorum Regulâ, certum est, eos sub nomine *Monachi* hîc comprehendi, Illi verò tertiarii, qui religiosi non sunt, sed solùm ex devotione aliquâ & affectu religionis vel habitum assumunt, omnia sua offerunt & regulam observant, non videntur hîc sub nomine *Monachi* comprehendi, nec gaudere privilegio canonis.

Idem

Idem quoque est de Eremitis, quorum aliqui verè *Quid de Eremitis.* sunt religiosi, aliqui verò non sunt, qui solum habitum deferunt, nullum votum solemne emittentes, qui proinde nec religiosi sunt, nec gaudent privilegio canonis.

Sed quid de Canonissis & Begginis Belgii? Canonissas dictas, Ecclesiasticas esse, etsi sæculares, laicè *Quid de Canonissis* probat Bertrandus Loth. q. 2. de eisdem art. 2. & ut alios canonicos in sortem Domini vocatas, & ob eam causam ab aliis personis laicis esse distinctas: undè etiam Ecclesiasticorum munia obeunt, horas decantant, orationi & divinis officiis incumbunt, idque non ex privatâ devotione, sed ex publico instituto, & earum collegia dicuntur *Capitula*, autoritate Ecclesiasticâ visitantur, ab eâ diriguntur, & ut alii Ecclesiastici gubernantur.

Idem dicit præfatus author de Begginis Belgii, quòd sint Ecclesiasticæ, & à Laicis distinctæ, quòd *Quid de Begginis* ex instituto orationi & aliis ecclesiasticis exercitiis incumbant, quòd Ecclesiasticâ autoritate visitentur, & ut aliæ personæ ecclesiasticæ ab Ecclesiasticis gubernentur.

His ergo positis, videtur easdem, ut alias personas Ecclesiasticas gaudere privilegio canonis, & consequenter eos, qui in easdem manus violentas injiciunt, hâc censurâ innodari. Nec obstat, quòd illæ non sint initiatæ aut professæ solemniter, eo quòd hoc non requiratur ad personam Ecclesiasticam, uti patet in monialibus, quæ initiatæ non sunt, & tamen sunt personæ Ecclesiasticæ. Neque etiam requiritur quòd sint professæ, uti patet in clericis primò tonsuratis qui tamen gaudent privilegio canonis; adeoque *Quid de Quæsulis seu devotis.* etiam dictæ canonicæ & Begginæ, cum sint verè Ecclesiasticæ. Aliud est de devotis, quæ Ecclesiasticæ non sunt, sed merè Laicæ & sæculares.

3. Considerari poterit illa vox, *Manus violentas*, *Quid sit inferre manus violentas.* idest ipsa percussio, quâ communiter auctores intelligunt non solam percussione[m] propriè dictam sed

sed & omnem actionem injuriosam externam & corporalem circa Clericum aut Monachum v. g. illum occidere, vulnerare, percutere, eum violenter detinere in publico, per vium illi auferre vestes, pileum, &c. Requiritur tamen, ut dicta injuria censeatur gravis in ratione injuriæ, quâ ratione fieri potest, ut percussio de se quidem sit levis, sed tamen sit gravis in ratione injuriæ, v. g. si quis illum virgulâ percutiat in facie, si in illum expuat, sordibus jaciatur & deturpet, quæ actiones, etsi physicè sint leves, tamen spectata conditione personæ Clerici, prudenti & morali judicio æstimantur graves.

Inaniter tamen aliqui eximunt illum à censurâ, qui veneno Clericum interimit, cum actio illa sit maximè injuriosa, æquè ac si quis Clericum aut ense aut sagittâ aut bombardâ occideret. Excusant tamen à censurâ hâc Monialem gravidam, quæ veneno aut aliâ potione foetum extinguit, cum non sibi, sed foetui faciat injuriam, adeoque nec statui Ecclesiastico sit injuriosa.

*Regula
generalis*

Generaliter autem censetur hic violentas manus injicere in Clericum, qui ponit talem actionem, quæ prudenti & morali judicio censetur graviter injuriosa Clerico *Ut tali*: Quod addo, quia actio aliqua potest esse graviter injuriosa Clerico, non ut Clerico, sed ut personæ communi, v. g. si aliquis lace-raret vestes Clerico non adhærentes, si quis clanculo ei furripiat aureum aut bursam. Requiritur ergo ut fiat gravis injuria Clerico, *ut Clerico*, id est, censeatur irrogari gravis injuria statui Ecclesiastico.

*Excusan-
tia ab hâc
censura.*

Eâ ratione varia excusant à censurâ prædictâ, ac
I. ignorantia Clerici, item imperfectio aut inadvertentia actus, quâ de causâ excusari posset, qui subito motu aut passione ob aliquod probrum agitated Clericum percutit aut protrudit: Item, qui joco illum percutit: Qui vel famæ vel corporis, vel pudicitia defendendæ causâ eum verberat cum justo moderamine inculpatae tutelæ; quâ ratione aliquan-
do

do feminis consultum fuit, Clericos sibi importunos & ad libidinosâ sollicitantes, acriter percutiendo repellere cujus exemplum de se refert Thomas Cantip. de apibus. Sic etiam excusatur, qui Clericum percutit causâ disciplinæ, v. g. quando Magister, Pater, aut Herus, Clericum, Discipulum, Filium, aut famulum verberat; quando quis Clericum turpiter agentem cum uxore, filiâ aut sorore percutit: Ratio horum omnium est, quòd dictis casibus non censetur percussio fieri *Suadente Diabolo*, sed potius suadente passione aut disciplinæ Zelo.

A dictâ excommunicatione regulariter loquendo *Quis discipulus hie* solus Pontifex potest absolvere, uti expressè ex verbis bullæ citatis constat. Alii tamen ex privilegio idem possunt, uti sunt legati à latere, & ipsi Episcopi, in casu quo est difficilis ad prædictos concursus, uti alibi dictum est, deinde etiam ordinariè Episcopi & superiores ordinum, quandò percussio est levis, aut mediocris, non enormis. Idem dic de capitulo sede vacante. Censetur verò ex se enormis percussio in jure, quandò ex eâ sequitur mors vel membri mutilatio, vel magna sanguinis effusio ex aliâ corporis parte, quàm è naribus, vel aliâ ex quâ facile solet fluere. aliquandò etiam erit enormis ex parte personæ, si sit superior aut Episcopus, quâ ratione colaphi cæsis de se quidem mediocris respectu clerici parisi, erit enormis, si infligatur Episcopo aut Superiori. Verùm generaliter hoc notandum quòd gravitas aut levitas ex morali potissimum dependeat iudicio.

Quid percussio enormis

§. I X.

De Vitandis Excommunicatis.

EXCOMMUNICATOS vitandos esse jure divino *An jure divino debeat vitari* docent aliqui ex eo, quod Christus Matth. 18. dicat ejusmodi nobis esse debere, ut Ethnicum &

Pu-

Publicanum: Item quod Paulus dicat ad Tit. 9. *Hæreticum hominem evita.* Denique quod Epist. 2. Joan. dicatur, *Ne ave ei dixeris.* Sed infundatè. Si enim jure divino deberent vitari, certè concilium Basileense & Constantiense non potuissent ordinare, ut solum aliqui excommunicati vitarentur, cùm Ecclesia non possit abolere jus divinum generale. Ex dictis enim locis solum sequitur, quòd debeant vitari quando id necessarium est ad nostrum vel illorum bonum, puta ne ab ipsis pervertamur, aut illos in suâ contumaciâ foveamus, extra quem casum necessitatis lex illa Christi non obligat. Alia loca solum innuunt, esse legem Apostolicam, ut dicit Fabianus Papa cap. *Sicut Apostoli.* In qua, Ecclesia potest ex causâ dispensare, & eam ex parte abolere.

Duo tantum genera vitanda. Duo tamen genera excommunicatorum solum vitanda esse sanxit Ecclesia, scilicet qui nominatim essent denunciati, & publici Clericorum percussores. Hinc Hæretici publici etsi excommunicati, non debent vitari, quia non sunt nominatim excommunicati, uti hîc habet praxis in Belgio.

In quibus debeant vitari. Porrò illi duo vitari debent in iis, quæ continentur hoc versu: *Os, Orare, Vale, Communio, mensa negatur,*

Os significat collocationem verbis aut litteris factam osculum aut similia amicitiae signa.

Orare significat communicationem orationis publicæ, aut officii Ecclesiæ publici, v. g. Missæ, Chori processionum, &c.

Vale, Significat omnem salutationem sive verbis sive litteris factam, sive gestu corporis. Licet tamen resalutare, quia hoc exigit obligatio gratitudinis & urbanitatis.

Communio importat omnem contractum & societatem in negotiis.

Mensa verò significat, quòd non possimus cum excommunicato manducare in eâdem mensâ.

Si quis scienter in dictis casibus communicet cum

excommunicato, peccat mortaliter, cum in materia gravi contraveniat d rectè mandato Ecclesiæ. Quid verò agendum sit sacrificanti, si excommunicatus tempore Missæ ingrediatur, dictum est alibi de sacrificio.

Excusant tamen certæ circumstantiæ ab iisdem vitandis, quæ continentur hoc versu: In quibus non debeant vitari,

Utile, lex, humilis, res ignorata, necesse.

Utile, significat, quando id exigit vel illius vel mea magna vilitas, v. g. ut illum convertam, aut ab eo consilium necessarium exquiram.

Lex. Significat legem matrimonii, quâ conjuges si bi mutuo possunt & debent communicare, maxime in petitione & redditione debiti.

Humile importat quod ratione servitutis aut subjectionis, servi v. g. filii &c. communicare possint cum suis Heris, parentibus &c. per *res ignorata* intelligitur ignorantia, quâ nescitur aliquis esse excommunicatus.

Necesse verò significat, vel ejus vel meam necessitatem: sic medicus licitè eum curat, hospes eum recipit hospitio.

Hoc denique circa dicta notandum est, ipsos excommunicatos teneri vitare alios, sive illi publicè sive occultè sint excommunicati. Id apertè dicit Concilium Constant. his verbis: *per hæc tamen non intendimus excommunicatis ullum jus concedere, aut eos in aliquo sublevare.* Totum enim decretum, quo decernitur, quòd soli nominatim denunciati & publici percussores Clericorum debeant vitari, est in favorem aliorum & ad sedandas conscientias timoratas, non verò in aliquem favorem excommunicati. Excommunicatus debet vitare alios

De absolutione ab excommunicatione, diximus in fine de censuris in genere, de earundem absolutione.

§. X.

*De suspensione, & interdicto.**Quid sit
suspensio.**Quom-
plex.**Suspensio
Laica.*

SUSPENSIO est censura, quâ persona Ecclesiastica privatur usu officii vel beneficii vel utroque simul. Ex quâ definitione constat, suspensionem esse triplicem, scilicet ab officio tantum, à beneficio tantum & ab utroque simul. Colligitur quoque, quomodo suspensio differat ab excommunicatione, eo quod suspensio respiciat solas personas Ecclesiasticas, excommunicatio autem etiam Laicas: etsi enim in jure etiam dicantur aliquandò Laici suspendi ab officio, v. g. judex, advocatus & alii: tamen illa suspensio est solum improprie & generaliter dicta, nec censura Ecclesiastica, de quâ agimus.

An autem suspensio sit ab officio, an à beneficio, an ab utroque simul, colligendum est ex tenore verborum; quibus suspensio fertur. Si enim generaliter dicatur, *Qui hoc vel illud fecerit, ipso facto sit suspensus*: intelligitur suspensio tam ab officio, quam beneficio. Si vero sit suspensio ab ordine, prohibetur omnis actus aut usus potestatis in ordine aliquo susceptæ, v. g. celebrare, canere Evangelium, Epistolam, &c. imo juxta aliquos etiam concionari, in illâ sententiâ, quæ docet concionari esse annexum ordini diaconatûs. Non tamen ille, qui suspenditur ab ordine, suspenditur etiam à jurisdictione, v. g. non prohibetur excommunicare, dispensare, approbare.

*Qua sint
Pontifica-
lia.*

Aliquando etiam fit suspensio à solis Pontificalibus, quâ solum privatur quis usu Pontificalium, qualia sunt, confirmare, ordinare, benedicere Calices, celebrare cum pedo & mitra, &c.

Notari insuper hic possunt duæ regulæ: *Suspensus*
ab

in ordine inferiori, censetur etiam suspensus ab ordine superiori. Item, Suspensus ab ordine superiori, non censetur suspensus ab ordine inferiori. Ratio dictorum est, quòd quando prohibetur minus, censetur prohiberi majus, non tamen contra. Non ideo tamen, quando Episcopus v. g. suspenditur à collatione diaconatus, suspenditur etiam à collatione Sacerdotii, eo quòd sint diversæ functiones unius ordinis, quarum una non est alteri annexa.

*Regula
pro sus-
pensione.*

Si verò sit suspensio à beneficio vel beneficiis, privatur quis fructibus beneficiorum, & juxta aliquos etiam distributionum, quæ ratione beneficii dantur: alii tamen posterius illud negant, eo quòd distributiones non oriuntur directè ex beneficio, sed ratione alterius, quod beneficio annectitur. Hoc tamen in jure communiter advertitur, quòd suspensus à beneficio ob delictum, possit percipere de fructibus beneficii, quantum satis est ad simplicem sustentationem. Qui verò ita suspensus est ob contumaciam, nihil ex illis percipere potest, cum sese resipiscendo à suspensione liberare possit, & fructus iterum percipere.

Suspensio verò tolli potest per appellationem præcedentem sententiam judicis, eò quòd legitima appellatio ex dispositione juris auferat judici potestatem ulterius procedendi, nisi ex speciali privilegio aliud sit statutum, ut quando jura statuunt, quòd procedi possit, non obstante appellatione. Sic etiam appellatio improbabilis nihil obstat, quia ut dicitur in jure, cap. *Ad nostram*, de Appellationibus, *remedium appellationis, quod jure introductum est ad sublevandos innoxios, non debere in patrocinium improborum converti.*

*Antecedens appel-
latio im-
pedit sus-
pensionem.*

Appellatio verò suspensionem subsequens, tollit censuram suspensionis, si versetur circa materiam temporalem, qualis est etiam suspensio à beneficio, quæ versatur circa fructus beneficii, qui sunt merè temporales; Unde suspensio à beneficio per subsequentem appellationem impeditur, & suspensus

*Et aliquā-
do subse-
quens.*

poterit interea percipere fructus beneficii. Idem aliqui docent de suspensione à Pontificalibus.

Definit aliquando per seipsum.

Definit etiam aliquando per se ipsam suspensio, uti quando lata est ad certum tempus, donec aliquid fiat, aut non fiat, quibus casibus suspensio tollitur tempore elapso, autposito aut omisso eo, quod præfigebatur. De cætero tollitur per superiorem legitimum, de quo vide dicta de censuris in genere §.

Forma ab solutionis à suspensione.

§. Forma autem absolutionis ejus est hæc: *Absolve te à vinculo suspensionis, quam incurristi ob talem causam, & restituo te executioni ordinis tui vel officii, in nomine Patris, &c.*

Quid interdictionum.

Interdictum est censura, quâ prohibentur certa Sacramenta, officia divina & Ecclesiastica sepultura. Aliud est *locale*, aliud *personale*, aliud *mixtum*:

Locale
Personale.
Mixtum.

locale est, quo prohibentur fieri prædicta in certo loco. *Personale* est, quo alicui personæ prohibentur prædicta: *mixtum* quandò personæ & in certo loco simul. Ex dictis collige, esse triplicem effectum interdicti, scilicet prohibere certa Sacramenta, officia

Effectus interdictionum.

divina, & Ecclesiasticam sepulturam. Licet tamen tempore interdicti conferri Baptisma, tam parvulis, quam adultis, Confirmatio, Pœnitentia & Eucharistia moribundis, imò etiam pœnitentia illis qui non fuerunt causa interdicti, nec dederunt auxilium, consilium aut favorem: non tamen sine speciali privilegio extrema Unctio, nec ordo, nec Eucharistia, nisi moribundis. Verius tamen non poterit administrari Matrimonium, eo quòd Ecclesia administrationem Sacramentorum, tempore interdicti prohibeat, nisi expressè aliud excipiat. Aliqui tamen dicunt, posse sine solemnitate illud administrari, eo quòd sit solùm contractus, & licet sit Sacramentum, tamen videtur esse intentio Ecclesiæ, illa sola Sacramenta prohibere, que sunt ex administratione ministrorum Ecclesiæ: Minister autem Matrimonii, juxta illos, sunt ipsi contrahentes, cujus contrarium nobis videtur probabilius, uti dicam de Matrimonio.

Sub

Sub officio divino comprehenditur, solemnis benedictio aquæ, chrismatis, templi, calicis, recitatio horarum choralis, celebratio Missæ; jure autem antiquo singulis septimanis licebat facere unam Missam ad renovandum Sacramentum pro infirmis quod jus Bonifacius VIII ita mitigavit, ut liceat quotidie tempore interdicti dicere unam Missam & alia officia submissâ voce, ianuis clausis, interdictis exclusis, sinè pulsu Campanæ, ne quidem ad *sanctus* vel ad S. Hostiæ elevationem: exceptis tamen certis diebus, scilicet, Paschatis Pentecostes, Assumptionis B. V. quibus diebus ianuis apertis & pulsatis campanis officia divina possunt celebrari. Videri potest cap. *alma* in 6.

Quod verò ad S. Sepulturam attinet, notari potest, quòd sub hac poenâ non comprehendantur Clerici: deinde, quòd etiam ii omnes, qui tempore interdicti potuerunt interesse sacris, possint etiam sepeliri in loco sacro, eo quòd, quibus communicavimus vivis possimus communicare defunctis,

His annexa est *Cessatio à divinis*, quæ & suspensio organorum dicitur, & nihil est aliud, quam prohibitio Ecclesiæ, quâ ad detestandum dolorem suum ob immane aliquòd crimen contra Ecclesiam vel Deum perpetratum, prohibet, ne Clerici in Templo divina officia obeant, ut hac ratione reus corrigatur. Differt ab *interdicto*, quòd qui causam dedit interdicto, specialiter interdicitur, secùs in cessatione à divinis. Item quòd Clericus in interdicto exercens ordinem Sacrum fiat irregularis, non autem in cessatione dictâ.

Depositi quoque & *Degradatio* his dictis sunt satis affines: *Depositi* est poena Ecclesiastica quâ Clericus in perpetuum privatur officio & beneficio, retento solo privilegio Canonis & fori Ecclesiæ. Solet ea vocari *Degradatio verbalis*. *Degradatio realis*, quæ & degradatio simpliciter dicitur, est poena Ecclesiastica, quâ Clericus in perpetuum privatur officio & beneficio,

Quid cessatio à divinis

Depositi & degradatio

*Ritus de
gradatio-
nis.*

eiam privilegio fori & Canonis, unde instar Lâici potest tractari & verberari. Fieri autem debet cum certâ cæremoniâ: si degradandus sit Episcopus, debet hoc fieri à Metropolitano, assistentibus 12. Episcopis. Si Sacerdos, ab Episcopo proprio assistentibus 6. Episcopis: si Diaconus aut Subdiaconus assistentibus 3. si vero tot Episcopi haberi commodè nequeant, adhiberi possent Abbates mitrati, imò in horum defectu personæ aliæ in Ecclesiasticâ dignitate constitutæ. Degradandus verò sistitur indutus vestibus sui ordinis, ante Episcopum, instrumenta Sacra manu gestans, quibus ab Episcopo privatur, sub certâ verborum formâ in Pontificali præscriptâ.

§. X.

De Irregularitate.

*Quid ir-
regulari-
tas.*

IRREGULARITAS est impedimentum Canonis cum, seu per Canones introductum, per se & directè impediens susceptionem ordinis vel ejus usum. Hinc patet primò, quòd nil inducat irregularitatem, nisi in jure sit expressum, excepto tantum casu, quo dubitatur, an hic occiderit, & an cum moderamine inculpatæ tutelæ, quo casu habetur ille, de quo dubitatur, ut irregularis: ita jura expressè statuerunt in detestationem homicidii, tamquam quod maximè dedeceat mansuetudinem Ecclesiasticam. In aliis tamen casibus dubiis, non habet locum dicta exceptio.

*Oritur ex
delicto &
ex defe-
ctu.*

Oritur autem irregularitas ex delicto, quando imponitur ob aliquam culpam: & ex defectu alicujus, quod ad debitam functionem Ecclesiæ requiritur.

*Defectus
lencitatis*

Irregularitas ex defectu ad 4. reduci potest. Prima est ex defectu lenitatis seu ex hominis occisione aut mutilatione justâ. Excipitur ab hac irregularitate, occiso facta ad necessariam sui defensionem, quæ verò

verò occisio fit talis, prudenti judicio est disjudicandum: non tamen occisio offensiva aut judiciaria: undè miles in bello justo alterum invadendo occidens, Judex reum condemnans, accusator talis rei, advocatus accusatori favens in causâ sanguinis, testis, si sequatur mors vel mutilatio: notarius sententiam scribens, dictans aut recitans: omnes Ministri Justitiæ & omnes alii qui efficaciter censentur cooperari ad mortem vel mutilationem, censentur ex hoc defectu irregulares. Fit etiam irregularis Sacerdos reo assistens, sese sententiæ executioni immiscens, de quo egimus agendo de reo, in 2. 2.

In hac irregularitate dispensare potest Papa, & juxta aliquos Episcopi, eo quòd dictum homicidium in jure æquivalet homicidio casuali, in quo dispensant Episcopi. Itidem dispensare hic possunt omnes ii, qui habent privilegium dispensandi generaliter in omni irregularitate excepto homicidio voluntario, bigamiâ & defectu natalium.

Provenit quoque irregularitas ex homicidio voluntario, quam incurrunt omnes ad illud efficaciter concurrentes, in tantum, ut si plures eundem vulneraverint, & nesciatur ex cujus ictu fit mortuus, omnes sint irregulares. Aliud tamen est, si vulnus de se non fuerit lethale, & incuriâ medici fiat lethale: quo casu, ille qui vulneravit, liberatur ab irregularitate, cum mors non sequatur ex vulnere sed aliunde. Mandans tamen & consulens censentur irregulares, si mors sequatur ex mandato aut consilio. Imò non obstat, qui ex justitia ob stare tenebatur, fit quoque irregularis, eo quòd talis in jure habeatur reus homicidii: hoc tamen intellige, si dolosè omittat talis homicidium impedire.

Ex delicto homicidii

Sub homicidio voluntario comprehenditur etiam illud, quod est voluntarium in causa & indirectè, v. g. si quis intentus operi alicui, non adhibeat debitam circumspersionem, & alterum suâ actione occidat, fiet irregularis: v. g. Si quis lapidem ex fenestra

strâ dejiciat in publicum, neque videat aut clamet, nequem tangat.

Ex defectu corporis. Irregularitas autem ex defectu corporis oritur ex tali corporis deformitate, ut Sacrum Mysterium nequeat decorè ministrari. Talis deformitas est, si careat quis naso, altero oculo, pede, &c. Item epileptici, sive qui patiuntur morbum caducum: qui sunt ita manci, ut sine fulcris subsistere nequeant: in dubio autem an deformitas sit sufficiens ad inducendam irregularitatem, Episcopi est disjudicare.

Irregularitas hæc ordinariè tantum tollitur per dispensationem Pontificis, vel alterius ex ejus privilegio.

Ex bigamia. Alia est irregularitas ex bigamiâ sive secundis nuptiis orta. Fundatur hæc in S. Scripturâ, dum Apostolus 1. Tim. 3. & Tit. 1. requirit in Episcopo, Diacono, &c. Ut sint unius uxoris viri, id est non bigami. Ratio verò hujus est, non quòd secundæ nuptiæ malæ sint, sive non sint Sacramentum, sed quòd careant quadam Sacramenti ratione, cum per secundas nuptias non bene significetur unio Christi cum Ecclesiâ tamquam unicâ suâ sponsâ, cujus personam Clerici debent gerere.

Bigamia hæc est triplex. Porro Bigamia hæc irregularitatem causans est triplex, una vera, alia interpretiva, alia similitudinaria. *Vera* est, quando quis duas uxores legitimas habuit sive habet, & cum utraq; consummavit. *Interpretativa* est, quando quis contrahit cum viduâ, vel cum corruptâ: vel etiam quando quis cognoscit suam uxorem, quæ adulterium commisit, idque notorium sit, aut evidenter probatum. *Similitudinaria* est, si professus vel ordinatus ordine S. Matrimonium contrahat cum aliquâ, & affectu maritali consummat. Item si Clericus vel Laicus contrahat cum moniali professâ. Denique si mortuâ uxore initieris saceris, & postea Matrimonium ineas, quibus casibus censetur esse Bigamia, & incurri irregularitatem.

In hæc Bigamiâ potest dispensare Pontifex, in verâ autem

autem & interpretativâ non potest Episcopus, nisi ad ordines minores: in similitudinariâ autem potest, etiam ad majores.

Postrema irregularitas ex defectu, est irregularitas illegitimatorum, sive illorum, qui non sunt nati de legitimo thoro. Fittamen sæpe, ut proles, quæ tempore nativitatis aut conceptionis non erat legitima, per subsequens matrimonium legitimetur. In dubiis autem, an proles sit legitima, quoad Ecclesiastica censetur talis: hinc expositii censentur tales. Aliud est in foro civili, in quo expositii habentur illegitimi, nisi contrarium probetur.

Irregularitas hæc tollitur per professionem religionis approbatæ, ita ut professus fiat habilis ad ordines sacros, non tamen ad dignitates & prælaturas, undè nequit esse Generalis, Provincialis, Abbas sine dispensatione Papæ.

Irregularitas insuper provenit ex aliquibus delictis, ac primò ex delicto publico, cui est annexa infamia juris, quæ incurritur vel per sententiam judicis de aliquo crimine convincentem, vel per crimina, quibus de jure annexa est infamia. Talia sunt perjurium in judicio, simonia, sodomia, usuræ usurarum, duellum, sacrilegium, hæresis, crimen læsæ majestatis, factorem esse, receptatorem, defensorem hæreticorum, & eorum filii.

Aliter provenit irregularitas ex delicto circa Sacramenta, v. g. si quis bis baptiset sciens, aut eundem bis baptiset absolutè, id est sine ullâ conditione. Qui bis confirmatur, aut confirmat, bis ordinatur, aut ordinat: bis eandem hostiam consecrat, juxta aliquos sunt etiam irregulares, quod melius alii negant, cum nihil de his in jure sit expressum, & alii solùm hoc inferunt à pari aut à majori, quale argumentum in his positivis est nullum.

De irregularitate ex homicidio voluntario, dictum est in anterioribus.

CAPUT DECIMUM

De Extremâ Unctione,

SECTIO I.

Quod extrema Unctio sit Sacramentum.

*Quid sit
ext. un-
ctio.*

DICENDUM primò *Extrema Unctio*, est unctio olei benedicti, in certis corporis partibus facta à Sacerdote, adhibitâ certâ formâ verborum, & certis ritibus. Dicitur *extrema*, ad distinguendam illam à reliquis unctioibus, v. g. catechumenorum, confirmatorum, ordinatorum &c. tum etiam, quia confertur in extremo vitæ, tum denique, quia confertur post alias unctiones. Dicitur quoque *corporis curatio*, quo nomine libentissimè utuntur Hæretici. Aliquandò etiam dicitur *manus impositio*, uti appellatur à Possidio S. Augustini discipulo & amico, in ejus vitâ cap. 27. idem fit à S. Antonino 1. p. chron. c. 1, tit. 5. §. 14. vocant verò eam hoc nomine, vel quia sine manûs impositione non conferebatur, vel quòd effectum manûs impositionis causabat, puta sanitatem corporalem, ut constat ex Marci 5. & vlt: vel etiam, quòd conferat sanitatem animæ, quam pœnitentiæ, quæ dicitur *manus impositio* confert & causat.

*Vnde dicatur
extrema.*

*Est Sacra-
mentum.*

Dicendum 2. *Extrema unctio* est Sacramentum, quidquid ogganniant sectarii. Patet hoc ex Conc. Trid. sess. 14. c. 1. item ex Jacobi cap. 5. ubi ait: *infirmatur quis ex vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis fuerit, remittentur ei. Quibus verbis,*

verbis, ut ait Conc. Trid. sess. 14. c. 1. *ut ex Apostolicâ traditione per manus acceptâ Ecclesia didicit, docet materiam, formam; proprium ministrum & effectum hujus salutaris Sacramenti.*

Duo sunt, quæ hîc potissimum objiciunt sectarii: primò, quòd hîc sit sermo de curatione per donum miraculorum, adeo ut modo hoc dono cessante, sit supersticiosum eam adhibere. Alterum, quòd Epistola illa Jacobi non sit canonica, undè eandem *stramineam* vocat Luther; Imò S. Hieron. & Eusebius expressè dicunt, eam à S. Jacobo non esse conscriptam, imò esse notham. Verùm ad primum quod attinet, apertè colligitur hoc esse falsum vel ex eo solo, quòd donum miraculorum, non solum ægris, sed & cæcis, claudis &c. adhiberi poterat, ubi tamen Apostolus vult ungi solos infirmos. Adde, quòd donum illud non esset oleo alligatum, quod tamen Apostolus requirit. Ad aliud respondeo, epistolam illam esse canonicam, judicavit semper tota antiquitas & Ecclesia, cui si in hac parte fides denegetur, quomodo quis sciet aliquem scripturæ librum esse canonicum, cum hoc ex solâ traditione constare possit? imò ipse Calvinus confitetur eam esse canonicam, & ait: *ego, quia nullam ejus (Epistolæ) repudiandæ causam justam video, libenter eam sine controversia amplector.* Idem faciunt & alii. D. Hieronymus autem dicit epistolam illam in initio fuisse dubiæ fidei, sed progressu temporis auctoritatem sacram obtinuisse. Eusebius verò ait, eam quorundam opinione esse adulterinam, sed addit: *nos autem scimus in plurimis Ecclesiis publicè esse receptam*: pluris verò hîc valet publica Ecclesiæ acceptatio quàm quorundam privatorum opinio.

An Epistola Jacobi sit Canonica,

Dicendum 3. Verius videtur extremam unctionem non institui Marci 6. ubi dicitur: *Ungebant oleo multos ægros, & sanabant*: Tum quòd hæc unctio primariò spectabat ad curationem corporalem, ubi sacramenta primariò spectant ad curationem spiritualem: tum quòd

Apostolus

Apostoli tum non essent Sacerdotes, & non solum ægros, sed & claudos ungebant, imò etiam non baptizatos. Ea propter dicit Conc. Trid. ses. 14. can. 1. extremam unctionem Marci 6. insinuatam, id est adumbratam & velut in figura expressam. Verum quidem est quod Patribus Tridentinis loco particulæ *insinuatam*, quæ habetur in Tridentino ses. citatâ, proposita fuerit particula *institutum*; sed fallit Petrus Suavis dum in pseudo Historiâ vult particulam *institutum* communi Patrum consensu fuisse propositam. Nam ut bene Cardinalis Pallavicinus lib. 12. cap. 12. Histor. Tridentin. uno mense ante formationem decreti plurimi Theologi observaverant id esse falsum. Et talis, inquit, fuit specialiter Judocus Ravenstheyn Theologus Lovaniensis ex mandato Reginæ Mariæ Tridentum missus.

Quando-
nam &
quare in-
staurata.

Dicendum 4. Circa institutionem ejus ita definit Conc. Trid. ses. 14. in præcæmio. *Clementissimus redemptor noster, qui servis suis quovis tempore voluit de salutaribus remediis, adversus omnia omnium hostium tela esse prospectum, quemadmodum auxilia maxima in Sacramentis aliis preparavit, quibus Christiani conservare se integros, dum viverent, ab omni graviore spiritus incommodo possint; ita extreme unctionis Sacramento finem vitæ, tamquam firmissimo quodam præsidio, munivit. Nam etsi adversarius noster occasiones per omnem vitam querat & capiet, ut devorare animas nostras quoquo modo posset: nullum tamen tempus est, quo vehementius ille omnes suæ versutiæ nervos intendat ad perdendos nos penitus, & à fiducia, etiam si possit, divinæ misericordiæ turbandos, quam cum impendere nobis exitum vitæ perspicit. Ubi Concilium institutionem ejusque causam & congruentiam appositè declarat & proponit. Institutum verò videtur in ultima cœna, quando Christus Apostolos suos Chrisma facere docuit, ut patet ex Epistola Fabiani: licet enim propriè de oleo Confirmationis sit sermo, de omni tamen Chrismate loquitur ibidem Pontifex, maximè cum ratione unctionis Mariæ Magdalenæ, Christus sit*

fit

fit occasionem nactus, de hac & omni alia unctione differendi. Hoc quoque falsum est, quod docet Calvinus, authorem hujus Sacramenti esse Innocentium, qui tamen expressè dicit, primum hujus Sacramenti præconem fuisse D. Jacobum.

S E C T I O II.

De materia extremæ unctionis.

DICENDUM primò, *Hujus Sacramenti materia est oleum olivæ ab Episcopo benedictum*, ita Conc. Flor. *Materia ext. un-*
 Conc. Trid. verò ses. 14. c. 1. *Ecclesia*, ait, *intellexit* *tionis.*
materiam esse oleum ab Episcopo benedictum. Oleum autem propriè est oleum olivarum, unde oleum amygdalarum, raparum, nucum, &c. Non est hujus Sacramenti materia. Debet quoque oleum illud *Benedictio olei.*
 esse benedictum, prout ex continua Ecclesiæ praxi constat. Hujus autem benedictionis minister ordinarius est Episcopus, idque non tantum ex præcepto, sed etiam ad necessitatem Sacramenti. Probabile tamen est, posse simplicem Sacerdotem ex commissione benedicere oleum unctionis, prout patet ex veteri Græcorum praxi ab Ecclesia Latina approbata: Clemens enim VIII. in constitutione quæ incipit, *Instructio super aliquibus ritibus Græcorum*, §. 3. ita habet: *non sunt cogendi Presbyteri Græci Olea Sancta præter Chrisma ab Episcopis Latinis diæcesanis accipere, cum ejusmodi olea ab eis, in ipsa oleorum & Sacramentorum exhibitione ex veteri ritu conficiantur seu benedicantur: Chrisma autem, quod non nisi ab Episcopo etiam juxta eorum ritum benedici potest, cogantur accipere.* Hinc, etsi simplex Sacerdos non possit benedicere Chrisma, poterit tamen benedicere oleum extremæ unctionis, quæ diversitas ex praxi Ecclesiæ constat.

Dicendum 2. Ad dictam olei benedictionem, non requiruntur determinata verba, cum in diversis Ecclesiis

clesiis forma benedicendi sit diversa. Undè colligunt aliqui, & valdè probabiliter, valere extremam unctionem collatam chrismate confirmationis, cum in illo sit oleum olivarum ab Episcopo benedictum, neque requirantur determinata verba ad ejusdem olei benedictionem. Antamen Ecclesia requisierit determinata verba, tamquam necessaria ad benedictionem olei, valdè dubium est & incertum, atque ideò de valore talis sacramenti dubium erit: quod enim ab aliquibus docetur, quod verba benedictionis illius debeant significare effectum hujus Sacramenti, sicut sine fundamento dicitur, ita idem æquo jure negatur.

*Oleum
quod unctio.*

Dicendum 3. Oleum unctionis debet quotannis renovari, uti ex praxi & usu Ecclesiæ constat, & satis ex rituali Romano agente de hoc Sacramento, & dicente, vetere oleo in cœnâ Domini combusto, novum esse benedicendum. Si tamen ob bella aut alia urgentia impedimenta, non possit acquiri novum, posset quis veteri oleo uti. Si verò sine urgenti necessitate ægrum quis ungeret oleo veteri, moraliter peccaret, cum in re gravi sine necessitate contraveniat Ecclesiæ statuto.

*Oleorum
mixtio.*

Licitum quoque est oleo consecrato admiscere aliud oleum non consecratum, in minori tamen quantitate: nec ideò tali mixtione, oleum illud non benedictum, fit benedictum sed eâ mixtione illud fit, quod oleum benedictum ad plures possit extendi, adeò ut numquam moraliter loquendo fieri possit, quin unctio fiat aliquâ saltem parte olei benedicti, quòd est unum moraliter cum oleo benedicto, cui mixtione illa imbibitur.

*Materia
proxima.*

Dicendum quartò, Unctio est materia proxima hujus Sacramenti, quæ juxta Ecclesiæ praxim fieri debet per modum crucis. Poterit illa fieri unicâ etiam guttâ olei, cum tali guttâ possit quis dici moraliter unctus. Non tamen debet Sacerdos immediatè tangere infirmi membrum, sed poterit virgula aut calamo linire: undè & Pastorale Mechliniense agens de hoc Sacramento dicit, quòd *Sacerdos*

dos peracturus unctiones, pollicem vel virgulam intingat in oleum sacrum.

Dicendum 5. Satis probabile est, quod quinque un- Quæ un-
ctiones
sint adhibe-
benda.
ctones quinque sensuum non sint de essentia hujus Sa-
cramenti, sed sufficere unicam. Ita post varios DD.
fensit facultas Theol. Lovan. approbans Pastorale
Mechliniense, cujus hæc erat Doctrina. Deinde Octa-
vius Francipannus hic Nuntius Apostolicus, concessit
quondam Ecclesiæ Leodiensi, ut in morbo Contagio-
so ungerent sensum magis expositum, dicendo, *Per
istam sanctam unctionem, &c. indulgeat tibi Dominus,
quidquid per visum auditum, gustum, adoratum, &c. de-
liquisti, amen.* Neque probari potest, quod Jacobus
plus requisierit, quam unctionem unicam, dicendo,
Ungentes eum in nomine Domini. Neque contrarium col-
ligitur ullo modo ex Conc. Florentino, quod quinque
unctiones præscribit quinque sensuum, cum illud Con-
cilium etiam requirat unctionem pedum & renum, de
quibus unctionibus tamen certum est, quod non sint
ad essentiam hujus Sacramenti necessariæ, & unctio
renum ob decentiam feminis non adhibetur à plurimis.
Patet quoque, quod dictum est, ex Sacramentali
quodam Veneto à Leone X. approbato, quod solum
requirit unicam unctionem, prout patet ex præscriptâ
forma, *Ungo te oleo, ut hac unctione protectus, fortiter sta-
re valeas adversus varias catervas in nomine patris.* †
Adde, quod aliàs non subsisteret hoc Sacramentum
si quinque sensus defectu organorum non possent in-
ungi. Ex quibus tamen non sequitur, quod juxta hanc
dictam sententiam, possit Pastor v. g. tempore pe-
stis adhibere unicam dumtaxat unctionem, cum cer-
tæ obligationi hoc Sacramentum administrandi, non
possit satisfieri per dubiam & probabilem administra-
tionem, qualis esset unctio facta juxta dictam opinio-
nem. In hoc tamen casu, uti & in aliis, observanda
est Ecclesiæ cujusque praxis & consuetudo.

Dicendum 6. Si quis organo alicujus sensûs careat, Quid ad-
gendum si
ager organo
no sensu
careat.
debet inungi in parte organi talis sensûs siye illud an-
tea

tea habuerit, siue non habuerit, cum peccare potuerit, desiderando actum aliquem illius sensus. Si verò absolute eo membro careat, v. g. manu, pede, &c. debet inungi pars pedi vel manui magis vicina, cum etiam peccasse potuit, per sensum internum externo correspondentem. Cum vero tactus dicatur esse in omnibus partibus corporis, si necessitas exigeret, posset ungi alia pars, quam manus. Manus verò secularium interius, sacerdotum verò exterius sunt inungendæ: Etsi ea praxis non sit universalis, cum Pastorale Mechliniense generaliter dicat, quòd palmæ manûs semper sint ungendæ, licet unendus sit Episcopus aut Sacerdos. Si verò organa sint gemina, ambo sunt ungenda, nisi contrarium necessitas suadeat. De cætero quoad ordinem unctionum, & alios hujus Sacramenti ritus, seruanda est cuiusque Ecclesiæ consuetudo.

S E C T I O III.

De Forma extremæ Unctionis.

*Forma
ext. Un-
ctionis.*

DICENDUM primò, Juxta rituale Rom. Forma hujus Sacramenti est hæc: *Per istam Sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi dominus, quidquid per visum deliquisti, Amen, & alia ad alios sensus. Aliqui loco to Dominus, ponunt to Deus, imò aliæ Ecclesiæ aliam formam, priori tamen quoad sensum æquivalentem. Græcorum forma juxta Arcudium est hæc: Pater Sancte, animarum & corporum medice, qui filium tuum unigenitum Dominum nostrum, JESUM-CHRISTUM omnem morbum curantem, & ex morte nos liberantem misisti, sana quoque seruum tuum N. à detinente illum corporis infirmitate, & vivifica illum per Christi tui gratiam.*

*Forma
Græca.*

*Forma
hac potest
esse enun-
ciativa.*

Dicendum 2. etsi formæ dictæ sint deprecativæ, uti patet, possunt tamen esse enuntiativæ, uti patet

ex Alberto mag. in 4. dist. 23. a. 4. docente esse antiquissimam totius Germaniæ praxim, uti formâ enuntiativâ, imò illam vocari *Gregorianam*, seque vidisse antiquissimos illius regionis libros formam enuntiativam continentes, imò Sacramentale Venetum à Leone X. approbatum, ejusmodi formam continet, hanc scilicet: *ungo te oleo S. ut hac unctio-
ne protectus, fortiter stare valeas adversus varias cater-
vas in nomine Patris &c.* Item S. Bonav. dist. 23. a. 5. q. 4. hanc tribuit Ecclesiæ Mediolanensi Ambrosii: *similiter ad oculos: ungo oculos tuos de oleo sanctifica-
to, ut quidquid intellectio visu deliquit, per hujus olei
unct.onem expietur per Dominum nostrum &c.* Imo Mo-
rinus testatur, in Sacramentario Romano, ex Bi-
bliotheca vaticana edito, reperi indicativam.

Objiciunt hic aliqui, omnes formas à Christo insti-
tutas esse easdem: deinde quod expressè Jacobus di-
cat *orent super eum*: denique, quod Conc. Trid. dicat
se formam illam deprecativam didicisse ex traditione
Apostolica. Ad quæ Resp. Formas illas esse easdem
quoad sensum essentialem, non verò quoad verba. De-
inde formæ indicativæ sunt implicite rogationes, in
quantum non significant vel causant suum effectum,
nisi cum ordine ad merita Christi, quæ toties censentur
exhiberi æterno Patri, quoties nobis applicantur
per Sacramenta. Denique, agit Conc. Trid. de forma
essentiali sive secundùm sensum essentialem non verò
secundùm verba: jam autem est idem formæ sensus
essentialis, sive forma pronuntietur deprecativè, sive
indicativè. Hinc etiam videmus sæpè variari verba hu-
jus formæ, cùm sæpè loco *deliquisti* dicatur *peccasti*.

S E C T I O IV.

De ministro & effectu extreme unctionis.

*Minister ext. un-
ctionis.
Quid. hic
Presbyter.* **D**ICENDUM primò, minister hujus Sacramenti necessarius est Sacerdos uti patet ex Jacobo requirente Presbyteros, qui orent super ægrum eumque ungant: ubi to *Presbyter* nomen officii est non ætatis, quomodò sæpè significat seniores, cum impertinens sit, an senes an verò juvenes orent & ungant ægrotum. Si verò aliquando unctio attribuitur à SS. PP. aliis, quàm Sacerdotibus: intelligendum est, de unctioe ab hac extremâ unctioe distinctâ, vel passivè id est, quod sæculares unctioe hâc uti possint, eam recipiendo, non conferendo.

*An pos-
sint esse
plures Mi-
nistri.* **D**icendum 2. Sacramentum hoc potest conferri à pluribus Sacerdotibus, etsi non debeat. Probatum prius, quia cum Sacramentum hoc constet pluribus materiis & formis partialibus, poterunt plures quàmque formam proferre cum materiâ illi correspondente. Imò hoc moris esse dicunt apud Græcos, concurrentibus 7. Sacerdotibus, qui olim quidem ut assistentes adhibebantur; ut preces multiplicarent, unico tantum ungente; nunc autem uno post alium formam partialem cum formâ correspondente adhibente: quod inter alios Græcorum rituum abusus computat Arcudius, sed à Jacobo Goar defenditur.

Quòd verò non debeant necessariò plures Sacerdotes adhiberi, patet ex eo, quòd sensus Apostoli sit, quòd quilibet æger respectivè suum accersat Presbyterum, qui oret super infirmum eumque ungat: uti diceretur, religiosi obediant Superioribus, id est, quilibet suo.

*Jurisdic-
tio Mini-
stri.* **D**icendum 3. Sacerdos administrans hoc Sacramentum, debet habere jurisdictionem in ægrotum, quem ungit, cum administratio hujus Sacramenti sit **actus**

actus superioritatis : undè Religiosi etiam exempti, sine licentiâ Parochi aut Sedis Apostolicæ hoc Sacramentum sæcularibus administrantes , incurrunt excommunicationem. Valet tamen hoc Sacramentum collatum à Sacerdote non habente jurisdictionem , cùm jurisdictio essentialiter non sit requisita in ministro hujus Sacramenti.

Dicendum 4. Constat ex Conc. Trid. ses. 14. effectum hujus Sacramenti primarium esse gratiam sanctificantem, habentem annexum speciale jus ad robur animi in extremâ & periculosâ cum Diabolo luctâ consequendum. Effectus secundarii sunt, quòd remittat peccata post suscepta Sacramenta nondum remissa, quòd remittat pœnas peccato debitas, quòd abstergat peccati reliquias, idest, torporem animi, anxietatem de obtinenda salute, &c. Delet quoque aliquando peccatum mortale, si invincibiliter illud ignoretur, cùm Sacramentum illud institutum sit ad remissionem peccati, dicente Apostolo *Et si in peccatis fueris, remittentur ei*, quod sine ratione intelligendum dicitur de solis venialibus, cùm omnes ea habeant, unde frustranea esset illa conditionalis dicta. Conferat quoque sanitatem corporis, non quidem certâ lege, sed, si animæ ægroti expediat, & secundùm ordinem divinæ providentiæ. Dictos effectus conferat ex opere operato, nec quidquam obstat, quòd dicatur *Oratio fidei salvabit infirmum*, quasi effectus ille esset ex opere operantis, dependens à fide & oratione ministri : sed quòd forma à Sacerdote adhibita, conferatur ille effectus: porro forma illa dicitur esse *Oratio fidei*, tum quòd fide discitur, tum quòd præcipua fidei fundamenta contineat, puta mysterium Trinitatis, Incarnationis, &c.

Effectus
extrema
Unctionis.

S E C T I O V.

Quibus Sacramentum hoc debeat conferri.

*Infirmi
debet hoc
Sacramen-
tum dari.*

*Etiā se-
nibus.*

*Tempesti-
ve debet
admini-
strari.*

*An per-
se confer-
ri possit.*

DICENDUM primò, Sacramentum hoc admini-
strari debet infirmis illis, de quorum morte time-
tur, unde à Tridentino ses. 14. vocatur *Sacramentum*
executionis. Hinc ait Pastorale Mechliniense : *nemini,*
qui gravi morbo affectus non est, Sacramentum unctionis
dari liceat. Constat autem ex rituali Romano, etiam
senibus præ senio morientibus esse ministrandum, ma-
ximè cum senectus ipsa morbus sit. Cavet tamen mi-
nistrari iis, qui periculum mortis aggrediuntur, qui
ultimo supplicio sunt afficiendi, nisi unà graviter ægro-
tent.

Dicendum 2. Non est expediens expectari ultimum
vitæ periculum, sed satis est, quòd medicorum judi-
cio de vitâ periclitetur, imò expedit, ut articulus ille
præveniat, ut sanâ mente, & propriâ devotione,
uberiorem hujus Sacramenti gratiam consequatur
ægrotus. Cùm vero effectus hujus Sacramenti secun-
darius sit sanitas corporis, conferri debet, dum ali-
qua spes vitæ superest; ex quo patet redarguendam
esse plurimorum præsumptionem, quâ Sacramentum illud
usque ad extremum fere halitum differunt; uti & me-
ritò increpandum hunc fidelium sensum, quo sibi
persuadent Sacramenti hujus collationem esse vitæ
desperatæ signum, ubi tamen Sacramentum illud in-
stitutum est ad consequendam sanitatem mentis &
corporis.

Ex quibus omnibus sequitur perperam à quibusdam
doceri, Sacramentum illud conferri posse sanis, imò
hoc à Græcis observari, eo quod in euchologio Græ-
corum habeatur titulus : *Officium olei peragendum in Ec-
clesia vel in domo*; Ex quo colligunt aliqui, quòd sani
in Ecclesia ungi possint; tamen rectius docent, qui
dicunt

dicunt desperatè ægros ungi domi, de plebe tamen multos deferri ad Ecclesiam, & ibidem in catechumenæo deposcere hoc Sacramentum. Ita Jacobus Goâr. Si verò aliqui non ita ægri deposcant inungi, dicunt hoc fieri ex devotione ad acquirendum benedictionem, quæ datur unctiõne cæremoniali, idque ex intentione Ecclesiæ Græcæ & intentione Sacerdotum ungentium.

Patet quoque, Sacramentum hoc collatum iis, qui non ita graviter decumbunt, non valere, cum Apostolus & concilia expressè agant de infirmitate gravi. Sufficit tamen, quòd tam gravi morbo laborent, ut prudenti iudicio judicari possint de vita periclitari. Unde pro praxi notandum, in urbibus & ubi medicè suppetunt, eorum iudicium hîc esse exposcendum, nisi manifestè periculum appareat, aut quid aliud obster. In pagis verò, & ubi medicorum copia deest, ipsius Sacerdotis iudicio erit procedendum, qui morbi gravitate & periculo consideratis, hoc Sacramentum vel negare poterit vel conferre. Quare juvabit Parochos cognoscere signa, quæ periculum vitæ manifestant. Ea verò, medicorum iudicio & experientiâ sunt sequentia.

1. Si pulsus ægri sit planè debilis, & intervalla habeat, si se retrahat, aut admodum rarò pulset. *Signa morbi*

2. Si habeat oculos & faciem lividam, & cadaverosam, musculos faciei, nasum, labia contrahat: si faciem suam abscondere, lucem fugere continuò fatagat:

3. Si continuò singuliat deliquium, animi patiat, si evomat particulas pulmonis.

4. Si sudor faciei, vel manuum sit frigidus: si lingua sit admodum sicca, vel nigra. Ex quibus & aliis colligi posset, instare mortis articulum, & esse vitæ periculum; hoc tamen notato, ut ubi medicorum iudicium deest, præstet in administratione hujus Sacramenti esse faciliorem, quam difficiliorem.

Dicendum 3. Non potest hoc Sacramentum conferri

*Si de mor-
te sit du-
bitum.*

ferri non Baptifatis, nec etiam mortuis: ſi tamen de morte ſit dubium, conferri poterit ſub conditione, *Si vivas, ungo te, &c.* Præmitti quoque debet confeſſio & communio, dum præmitti poteſt: ad effectum tamen hujus Sacramenti non eſt omninò talis diſpoſitio neceſſaria, cùm ſolum prærequiratur ſtatus gratiæ, qui haberi poteſt aliâ viâ, quam per præviam Confeſſionem aut Communionem, imò aliquando datur iis, quibus tam Confeſſio quam Communio eſt impoſſibilis. Unde rituale Romæ addit, præmittendam eſſe Confeſſionem & Communionem, *Si tempus & infirmi conditio permittat.* Communionem verò poſt Extremam Unctionem dari ſolitam probat Menardus in notis ad librum Sacramentorum Gregorii Pag. 334. ubi dicitur: *Deinde communicent cum Corpore & Sanguine Domini.*

Dicendum 4. Nemo eſt capax hujus Sacramenti ante rationis uſum, uti ſunt perpetuò amentes & infantes. Ratio hujus eſt, quòd, ut docet Conc. Trid. hoc Sacramentum ſit *conſummativum pœnitentiæ*, prædicti verò pœnitentiæ non ſunt capaces: Deinde, etiam ſunt incapaces præcipui effectûs hujus Sacramenti, puta remiſſionis peccatorum, excitationis fiduciæ in Deum, confortationis in ultima lucta, &c. Pueri tamen, qui Confeſſionis ſunt capaces, etſi nondum communicaverint, hujus Sacramenti ſunt capaces, etſi ſint ſolum 7. aut 8. annorum: illi enim cùm ſint capaces pœnitentiæ, etiam capaces ſunt ejuſdem conſummativi, id eſt hujus Sacramenti. Amentes quoque qui habent lucida intervalla hujus Sacramenti ſunt capaces.

Objiçunt aliqui ad prædicta, quòd ſicut Extrema Unctio eſt inſtituta ad robur animi contra dæmonis inſidias, in remiſſionem peccati, &c. Ita Confirmationis inſtituta ſit ad robur animi in fide profitenda: ſicuti ergo pueri ſunt capaces Confirmationis, etſi nondum poſſint profiteri fidem, ita pueri ſunt capaces Extremæ Unctionis, etſi nondum peccare poſſint,

ſint,

sint, aut tentari ad consensum peccati. Resp. ad illud, discrimen ejus nobis constare ex Ecclesiæ praxi, per quam nobis innotescit voluntas Christi. Adde, quòd puer sit capax primarii effectûs Confirmationis, puta characteris, quo constituitur miles Christi. Idem dic de ordine respectu pueri.

S E C T I O VI.

An Fideles debeant hoc Sacramentum suscipere, & quando Parochus teneatur hoc Sacramentum administrare.

DICENDUM primò, Etsi hoc Sacramentum non sit necessarium necessitate mediæ, uti patet in pueris post Baptisma susceptum statim morientibus, est tamen necessarium necessitate præcepti, si in infirmitate immineat periculum mortis. Ratio ejus est, quòd Apostolus dicat, *Inducat Presbyteros, inducat verò præceptum importat.* Deinde Conc. Trid. ses. 14. c. 3. agens de iis Apostoli verbis, dicit iis fuisse traditum; quinam hoc Sacramentum suscipere *debeant; debeant verò præceptum sonat.* Hinc postea dicit, esse *Dei mandatum*, non solum Presbyteris illud Sacramentum ministrandi, sed fidelibus quoque illud idem in gravi infirmitate suscipiendi. His accedit fidelium communis apprehensio, quâ judicant malè agere illos, qui in gravi infirmitate hoc Sacramentum suscipere negligunt, cum sit species quædam prodigalitatæ, respuere eo casu bonum adeo salutare & utile: unde, si adsit contemptus (qui in illud suscipere negligentibus sæpe comitatur) aut etiam scandalum, erit peccatum mortale illud Sacramentum negligere sine justa causa.

Porro, etsi Sacramentum hoc sit sita necessarium, sæpè tamen Ecclesia illud administrare prohibet tempore interdicti, uti ex plenitudine suæ potestatis potest

test dispensare in aliis quæ sunt juris divini, puta ab obligatione voti, juramenti, absolvendo, ita quoque poterit Ecclesia iusta de causa fideles absolvere ab obligatione suscipiendi hoc Sacramentum.

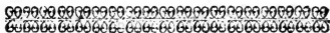
Parochus cum periculo vitæ debet subditis dare hoc Sacramentum.

Dicendum 2. Tenetur Parochus ex iustitia, etiam cum periculo vitæ, suis subditis ministrare hoc Sacramentum: debet enim bonus Pastor animam suam ponere pro fratribus suis. Hinc ait S. Aug. tract. 123. in Joan. *Christi amor in eo qui pascit oves ejus, in tantum debet crescere ardorem, ut vincat etiam mortis naturalem timorem.* Item Epistolâ 180. dicit, *Quod manentibus ovibus, fuga mercenariorum sit damnabilis.* Ratio verò hujus doctrinæ est illa, quòd etsi hoc Sacramentum non sit absolutæ necessitatis, est tamen præcepti & maximæ utilitatis, unde ex negatione hujus Sacramenti, deberent subditi subire nimis magnum incommodum, puta quòd peccatorum Reliquiæ iis non abstergantur, quòd in periculosa cum diabolo lucta non confortentur, nec à mortali, cujus sibi conscii non sunt, forte liberentur. Nec potest dici, posse eos justificari per votum Pœnitentiæ in contritione inclusum, eo quòd contritio sit actus maximè arduus, attritio verò solum probabiliter in articulo mortis sine Sacramenta justificet, quo fit, ut maneat æternæ mortis periculum. Iudè est, quòd justificetur, privabitur tamen adhuc robore contra dæmones calcaneo insidiantes, aliisque fructibus hujus Sacramenti. Excipitur tamen à dicto casu, si ex administratione majora timerentur incommoda, y. g. quòd reliqui subditi defectu Parochi necessariis destituerentur auxiliis, ut docet alibi S. August.

Quod de hoc Sacramento dictum hic est, intelligendum quoque majori jure est, de Sacramentis necessariis, Baptismo, pœnitentia, & eodem jure de Eucharistia, quæ Sacramenta etiam cum periculo vitæ tenentur ex iustitia suis subditis Parochus ministrare, ad quem spectat subditis providere non solum de necessariis mediis ad salutem, sed & de iis, quæ ad illam sunt maximè utilia & opportuna.

Dicen-

Dicendum 3. Cùm Sacramentum hoc non imprimat characterem, iterari omnino potest, quatenus finito mortis periculo, in aliud quis potest incidere, idque sive durante eodem morbo sive diverso, eò quòd hoc Sacramentum non respiciat infirmitatem, sed infirmitatis statum; durante tamen eodem periculo infirmitatis iterari non potest. Hinc ait Conc. Trid. sess. 14. c. 3. *Quod, si infirmi post susceptam hanc unctionem convalescerint, iterum hujus Sacramenti subsidio juvari poterunt, cum in aliud vitæ discrimen inciderint.*

CAPUT UNDECIMUM.

De Ordine.

SECTIO PRIMA.

An Ordo sit Sacramentum.

DICENDUM primò, Ordo est signaculum Ecclesie, per quod spiritalis potestas traditur, ad Sacrosanctum Christi corpus ordinata. Ordo ille est Sacramentum, uti patet Lucae 22. ubi Apostoli constituuntur Sacerdotes, dum illis dicitur: *Hoc facite in meam commemorationem.* Item patet illud ex 2. Timot. 1. ubi dicitur: *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum:* & 1. Tim. 4. *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum Presbyterii, idest, Episcoporum, qui tecum in tui ordinatione convenerunt, sic etiam act. 6. ordinantur Diaconi impositione manuum.* Ex quibus omnibus patet, ordinem esse ritum externum, quo confertur gratia necessaria, ad dignè cujusque ordinis officium debite peragendum. Ratio hujus est, quòd in N. L. sit Sa-
Quid sit
ordo.
An sit Sa-
cramen-
tum.

crificium, ergo & Sacerdotium, quod sacrificio correspondet: cum enim in V. L. Sacerdotes essent specialiter deputati ad Dei cultum, & sacrificium, potiori jure Sacerdotes in N. L. erant agnoscendi, quæ melioribus repromissionibus est sancita, ad Heb. 8. Unde rectè Conc. Trid. sel. 23. Can. 3. *Si quis dixerit ordinem, sive sacram ordinationem non esse verè & propriè Sacramentum à Christo Domino institutum, vel esse figmentum quoddam humanum excogitatum à viris rerum Ecclesiasticarum imperitis, aut esse tantum ritum quemdam eligendi Ministros verbi Dei & Sacramentorum, anathema sit.* Quomodò verò quisque ordo sit Sacramentum, declarabitur agendo de unoquoque in particulari.

S E C T I O II.

De distinctione ordinum eorumque officiis.

DICENDUM primò, Cùm perfectissimum ordinis munus sit sacrosanctum N. L. Sacrificium, ejusque actus sit res prorsus divina, ut ait Conc. Trid. consentaneum fuit, ut in Ecclesiæ ordinatissima dispositione, plures ac diversi essent ministrorum ordines, qui Sacerdotio ex officio deservirent, ita distributi, ut qui jam Clericali tonsurâ insigniti essent, per minores ad majores adscenderent. Unde visum est Spiritui Sancto septiformis muneris largitori instituire 7. Sacros Ordines, scilicèt ostiarii, lectoris, exorcistæ, acolythi, Subdiaconi, Diaconi, & Sacerdotii. Ex illis 4. primi vocantur minores & non Sacri: reliqui 3. vocantur majores & sacri. Horum omnium (ut notat Conc. Trid.) tota antiquitas meminit, & ab initio nascentis Ecclesiæ semper eos in usu fuisse testantur cum primis Canones Apostolici & alia veterum monumenta, & SS. PP.

Aliqui tamen in assignando ordinum numero variant, adeò ut author tractatus de 7. Ecclesiæ gradibus

bus apud D. Hieron. primum ordinem ponat *fossarium*, seu qui sepulturæ fossas faciunt: ex quo videtur sequi, constitutionem minorum Ordinum esse ex determinatione Ecclesiæ.

Dicendum 2. antequam quis ad ordines admittatur, perpetuo Ecclesiæ usui observatum est, ut accipiat tonsuram Clericalem, qui gradus non est ordo, sed solum ad ordines dispositio: unde Catechismus Rom. *Sicut ad Baptismum exorcismis, ad Matrimonium sponsalibus homines preparari solent, ita cum tonso capillo Deo dedicantur, tamquam aditus ad ordinis Sacramentum illis aperitur. Quod verò tonsura non sit Sacramentum, constat ex eo, quod tonsura non sit à Christo instituta, sed ab Ecclesia introducta. Dicitur tamen subinde ordo, & imprimere characterem, tum quia est gradus eminentior, tum quia hominem Clericum à Laïco distinguit.*

Clericis primâ tonsurâ insignitis ademerunt Hæretici possessionem rerum temporalium, & signanter Wiclefius eo damnatus à Conc. Constantiensi num. 10. 32. & quamvis Clericis aliquando interdicitur possessio rerum temporalium à SS. Patribus, eò quod Clerici dicant, *Dominus pars hereditatis meæ, & fors mea Deus*, solum volunt, ne Clerici nimiam sollicitudine rerum temporalium, res spirituales amitant & negligant.

Dicendum 3. Ostiarii officium est, habere claves Ecclesiæ, portas Ecclesiæ claudere & aperire, ab ejus ingressu infideles & alios indignos arcere, prohibere ne Laïci nimis prope ad altare accedant & Sacerdotem turbent: quod officium si aliquando, modò maximè foret necessarium, ait Estius. Officium illud figuravit Christus, quando ementes & vendentes eiecit de templo: item illi, qui 1. Paralip. 23. dicebantur *janitores templi*.

Lectoris officium erat ex edito loco recitare Scripturam Sacram, tum eam, quæ inter psalmodiam nocturnam dici solebat: tum eam, quam ad populum

Quid tonsura.

An Clerici habeant dominia temporalium.

Officium Ostiarii.

Lector.

lum

lum expositurus erat Episcopus: stante etenim Episcopo ex edito loco, Lector ex loco edito, sed submissiore recitabat Scripturam ab Episcopo exponendam. Hinc inolevit mos recitandi Evangelia ante Concionem. Huic officio annexum erat, prima fidei rudimenta Catechumenos edocere, sub hoc quoque officio comprehendebatur officium psalmistæ, cujus officium erat modulis & cum cantu intonare, quod Lector recitabat.

Exorcista. Exorcistæ officium erat energumenis manus imponere, & invocare super illos nomen Domini: undè ab *ejurando* dicti sunt *exorcista*. Hanc potestatem dedit Christus Apostolis Matth. 10, imò hoc officium penes Judæos fuisse constat ex Matth. 12. ubi dicitur, *filii vestri in quo ejiciunt, scilicet dæmonia?*

Acolythi. Acolythi id est *improhibiti*, ita dicti, quod non prohiberentur propius ad altare accedere, quod aliis Laïcis non permittebatur: horum officium erat accendere luminaria altaris, ea deferre, manibus tenere sub Sacrificio Missæ, sub Evangelio, &c. undè & *ceroferarii* sunt dicti.

Subdiaconi. Subdiaconi officium erat patenam & calicem deferre ad altare, illaque Sacerdoti tradere, vinum & aquam ad altare allata Sacerdoti suppeditare. Ad eundem pertinet lavare sacra linea, manus Sacerdotis lavare, Epistolam cantare, quæ olim recitabatur à Diacono.

Diaconi officium est Ecclæ fructuosum. Diaconi officium volunt adversarii esse mere profanum, & ex sua institutione fuisse solum elemosinarios, uti modò sunt Ministri mensæ Spiritus Sancti, quorum officium est, providere pauperibus. Verùntamen certum est, eorum officium esse spirituale, ad quòd Apostoli quærebant eos, qui essent pleni Spiritu Sancto, quibus sua ordinatione conferebatur gratia ad dignè officium suum persolvendum, undè statim post ordinationem suam Baptisabant, Prædicabant, &c. quos proinde vult Apostolus, ut sint habentes mysterium fidei in conscientia

scientiâ purâ, & ab Ignatio Martyre vocantur *Ministri* *Jesu Christi*, & *Ecclesiæ Dei*, Epistolâ ad Tral-
lianos. Si verò aliquandò dicantur esse mensarum
Ministri, uti appellantur à S. Hieronymo & aliis,
partim innuitur finis secundarius institutionis Diaconorum: partim retunditur eorundem superbia, qui se Sacerdotibus pares, imò superiores jactitabant.

Ratio autem quare antiquitus Diaconi Sacerdotibus sese comparabant, imò ultra eos sese efferebant, erat iuxta Spondanum ad annum Domini 402. quod Diaconi Ecclesiæ bona administrarent, undè majori obsequio à populo honorabantur, qui solet lucrum honorare: ex quo, insolentia Diaconorum adversus Presbyteros, ut etiam in conviviis vellent præsidere, dare benedictionem, &c. ad quam insolentiam retundendam indictum est Concilium Nicænum, in quo lege sancitum est, ut Diaconi sese Sacerdotibus inferiores agnoscerent, quod & eidem malo repullulanti secuta sunt alia concilia. De eadem causa quoque disserit S. August. q. ex utroque mixt. 101. & Hieron. Epist. 85.

Officium Diaconorum apertè indicat Scriptura Sacra, dum post Episcopos salutantur Diaconi, ad Philip. 1. & act. 6. ubi ordinantur impositione manuum. Imò in V. T. Levitæ ut Diaconi Sacerdotio inferviebant. Solebant verò antiquitus Diaconi instigare auditorium ad attentionem, distribuere sanguinem Christi, absente Episcopo & ex commissione Baptistare, recitare Evangelium, illudque veluti catechismum populo exponere, aliquandò ex commissione concionari, catechumeni baptisandi nomen Episcopo recitare, oblatos thesauros pauperibus erogare &c.

Huic Diaconorum officio adjungi posset, officium *Diaconissarum*, quas tam in Ecclesiâ Græcâ, quàm Latinâ dudum viguisse testantur scriptores. Præcipua earum officia erant, illa officia exhibere feminis, quæ exhibebant Diaconi viris. Hinc custodiebant.

bant portas, per quas ingrediebantur mulieres, illarum confessus in Ecclesiâ ordinabant, prima fidei rudimenta & Baptismi ritus explicabant, feminis aderant dum ad baptismum nudabantur, Episcopi iussa ad feminas deferebant, virginum egentium unâ cum Diacono curam gerebant &c. Earum ordinatio ante 600. circiter annos in occidente cessavit, in oriente diu ante. Benedictionem earundem præscribit ordo Romanus, & antiqua ritualia.

*Sacerdotii
munus.*

Sacerdotum officium, ad quod cæteri ordines destinantur & inserviunt, est offerre Deo incruentum Novæ Legis Sacrificium, de quo vide dicta de Eucharistiâ. Vocantur aliquandò *Presbyteri*, id est Seniores, non tantum ob ætatis maturitatem, ad hunc sacerdotii gradum requisitum, sed ob morum gravitatem, prudentiam & doctrinam requisitam: *Cani enim sunt sensus hominis, & atas senectutis vita immaculata.* Gradus sacerdotii dividi solet, in simplices Sacerdotes & Episcopos. Etsi enim initio nascentis Ecclesiæ communi Sacerdotum & Episcoporum consilio Ecclesia gubernaretur, semper tamen illorum officia fuerunt jurisdictione distincta. Porro, quamvis omnes Episcopi sint ordinatione & consecratione æquales, jurisdictione tamen & auctoritate sunt diversi: alii enim sunt Episcopi, alii Archiepiscopi sive Metropolitanii aliis Episcopis præpositi, alii sunt Primates, id est tam Episcopis, quam Archiepiscopis alicujus regni Præfecti, alii Patriarchæ, qui Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis alicujus orbis partis præsunt, ut Constantinopolitanus Asiæ minori: Jerosolimitanus Orienti, Alexandrinus Asiæ &c. quibus omnibus superior est Romanus Pontifex, tamquam Ecclesiæ caput.

Cardinalatus.

Cardinalatus, etsi non sit propriè ordo, ad similitudinem tamen L. V. nunc abolitæ, Sixtus 4. septuaginta Cardinalium numerum constituit, uti etiam ad similitudinem Discipulorum à Christo designatorum; eosdem vocat S. Sylvester *Coadjuutores*, ex quo videtur

videtur conſequeus Cardinales etiam tempore S. Petri exiſſiſſe, quatenus & tunc temporis erant aliqui, ex clero electi, quorum conſilio Pontifices uterentur, numerum verò eorundem deſignare, erat Pontificis, quem tamen moderatum eſſe voluit Concilium Baſileenſe ſeſſ. 23. ne ſuperfluâ numeroſitate vileſceret Cardinalium dignitas, uti etiam quòd conſtare debèret litteratis in Theologiâ vel jure ac illuſtrium Principum filiis.

Leguntur quoque in Eccleſia fuiſſe Chorepiſcopi, qui (ut volunt plurimi) fuerunt ordinatione ſolum ſimplices Sacerdotes, uti colligunt ex Damaſo epiſtolâ 4. & 5. ita tamen, ut parvulis oppidulis aut villis præſiderent, undè & Epifcopi rurales & villarum ſunt appellati, cum ſpecialitamen juridiſtione iſtis ab Epifcopo communicatâ.

Quomodo autem & quâ ratione ſublatis ſint Chorepiſcopi, declarat Morinus p. 3. de ſacris Ord. exercitat 4. c. 6. ubi ait : *tandem tacito conſenſu, ſed orienti & occidenti communi, circa medium ſæculum 10. in totâ propè Eccleſiâ à Chorepiſcoporum creatione deſtitutum eſt. Nomen Epifcopi, quod nomini ſuo inſertum erat, inanem gloriolæ affectum animis eorum inſpirabat, ſemperque Epifcopi videri & eſſe auebant; huic malo Epifcopi non aliter ſe poſſe mederi, quàm ipſorum extinſtione crediderunt. Hanc tamen extinſtione magno cum temperamento fecerunt. Nomen primum ſuſtulerunt, ne amplius ſuperbiendi illis occaſionem daret: deindè officia bipertiti ſunt. Quæ Epifcoporum erant propria, ut ordinare, Eccleſias conſecrari, confirmare, & ejuſmodi cum nullo Presbytero ab eo tempore amplius communicarunt, ſed ſibi ſolis reſervarunt. Cætera verò, quæ ad juridiſtione & Eccleſiæ regimen pertinent, Archipresbyteris & Decanis ruralibus poſſimum attribuerunt. Undè etiam antiquitus paulò poſt Chorepiſcoporum extinſtione, Archipresbyteri à multis Decani rurales vocabantur, ut notat Innoc. 3: extrav. de officio Archid. c. ad hæc. Hactenus Morinus.*

Abbâ.

Abbat. Abbates quoque in Ecclesiâ dudum viguisse constat. Aliquibus ex Apostolico privilegio conceditur usus mitræ & baculi, tonsuræ & minorum ordinum collatio, Presbyteri solemnibus degradatio cum Episcopo, jurisdictio episcopalis in suos, de quorum potest. Conc. Trid. sess. 23. c. 4. & sess. 25. cap. 11. reform.

Aliorum insuper officia in Ecclesiâ fuisse referunt scriptores, v. g. *Episcoporum*, id est illarum, quarum viri erant Episcopi creati. *Presbyterarum*, quarum viri erant Presbyteri: *Regionariorum*, id est illorum qui Pontifici in aliqua regione celebranti inserviebant; *Stationariorum*, qui Pontifici in sua statione celebranti serviebant: *Basilicariorum* seu *Palatinorum*, qui in Basilica Lateranensi per vices servire debebant, denique *Oblationariorum*, qui oblationes suscipere & Archidiacono deferre debebant.

S E T T I O III.

An omnes ordines sint Sacramentum.

Episcopatus est ordo.

Materia & forma Episcopatus.

DICENDUM primò, Episcopatus est verus ordo & verum Sacramentum, uti patet ex dictis sectione primâ, neque ideò sunt 8. ordines, cum Episcopatus sub Sacerdotio comprehendi soleat, quâ ratione dividitur Sacerdotium in summum & non summum; materia verò ordinationis Episcopalis est impositio manuum, forma verò *Accipe Spiritum Sanctum*, tum quòd ejusmodi materia à Paulo adhibita sit, uti constat ex 1. Timoth. 4. tum quòd forma sit per quam opportuna ad significandum effectum hujus ordinationis. Unctio ergo manuum, impositio libri Evangeliorum inter cervicem & scapulas non spectant ad materiam ordinationis Episcopalis, tum quòd illa unctio ab Apostolis non sit adhibita, tum quòd talis libri impositio non fiat à

mini-

ministro ordinis, sed à facellano, & olim à Diacono, unde ejusmodi ritus sunt solùm accidentarii. Formam dictam Græci variant, uti & materiam: Materia apud illos est impositio manûs cum pallio super caput ordinandi. Forma est hæc: *Divina gratia, quæ semper infirma sanat, & imperfecta perficit, promovet N. amabilissimum Deo Presbyterum in Episcopum à Deo custodite civitatis N. oremus igitur pro ipso, ut veniat super eum gratia Spiritus Sancti.* Ex quo collige, quòd forma ordinationis Episcopalis non sit necessariò imperativa.

*Materia
& forma
Græcorum*

Dicendum 2. Ad ordinationem Episcopi non requiritur necessariò præsentia plurium Episcoporum. Patet hoc ex factò Gregorî XIII. qui Patriarchæ Antiochiæ concessit, ut ab uno dumtaxat Episcopo consecraretur. Idem fecit Innocentius X. dum concessit Fabio Chilio, ut solus ordinaret Archiepiscopum Ephesinum. Idem probat Exim. Pater Lupus ad canonem 4. Concilii Nicæni, ubi refert de quodam Farrando Diacono, antiquo canonum collectore ex Synodo Zellenfi, & ex sanctionibus Syricii Papæ referente hunc canonem, *Unus Episcopus Episcopum non ordinet, exceptâ Ecclesiâ Romanâ.* Deinde Paulinus Antiochiæ Episcopus solus elegit & consecravit Evagrium successorem, quo factò, etsi canones violaverit, Ecclesia tamen Romana Evagrii communionem amplexata est, id est ut verum agnovit Episcopum. Ita Theodoretus l. 5. Hist. c. 23. & quamvis canone 1. Apostolorum dicatur, *Episcopus a. 2. aut tribus Episcopis ordinetur*: Item juxta Pontificale Rom. *Episcopus consecrans, & alii assistentes Episcopi imponunt manus, & pronuntiant formam.* Ibi enim solum indicitur præceptum plures adhibendi Episcopos, non verò eos necessariò ad valorem ordinationis Episcopalis esse requisitos, uti ex dictis constat. Adde, canones Apostolicos, non esse adeo certæ authoritatis, cùm aliquando ut apocryphi sint rejecti, & aliqua concilia, plures de iis, alia

An requiratur præsentia plurium Episcoporum.

alia pauciores, sint amplexata, de quo vide Caranzam.

Ordinatio Sacerdotu : Dicendum 3. Ordinatio Sacerdotis est quoque verum Sacramentum, cum in illa conferatur gratia & potestas in Corpus Christi & sanguinem consecrandum, & remittendi peccata. *Materia & forma Sacerdotii* : Materia ejus est porrectio Calicis cum vino & patenæ cum pane: Item impositio manuum, qua confertur potestas remittendi peccata, quæ potestas est potestas Ordinis. Forma, sunt verba materiæ dictæ correspondentia. Et quamquam Conc. Florentinum meminerit folius porrectionis dictæ, non item impositionis manuum, non idè negavit impositionem illam, ut essentialiter requisitam, sed solùm instruebat Armenos, qui circa impositionem non errabant; sic etiam Conc. Trid. dicens materiam hic esse impositionem manuum, non exclusit aliam, scilicet porrectionem dictam, sed assignavit impositionem ut materiam principalem.

Objiciunt aliqui, quòd Judas & S. Thomas sine impositione manuum fuerint Sacerdotes ordinati. Item quòd Pontificale Rom. ante impositionem manuum vocet Sacerdotes jam ordinatos. Resp. dici potest, quòd Judas non fuerit Sacerdos, cum per ministerium ejus, de quo act. 10. uti & per ejus Episcopatum intelligi possit Apostolatus, ubi tamen longo tempore ante fuerint Apostoli, quam Sacerdotes. Deinde, addi potest, quòd etsi Judas fuerit absolutè Sacerdos, tamen fuerit Sacerdos valdè imperfectè, cum etsi habuerit potestatem in corpus Christi verum, non tamen eam habuerit in corpus Christi mysticum.

De S. Thoma dici potest, vel quòd Christus illi postea apparens manus imposuerit, vel quòd illi etiam absenti Christus dederit Spiritum S. & effectum sacramenti dederit sine sacramento visibili, ita Cyrillus.

Pontificale verò Romanum intelligi debet, de ordi-

ordinatione sacerdotali quoad ejus actum principalem, scilicet consecrandi, ita tamen ut potestas illa compleri debeat, per potestatem absolvendi, quod innuitur per explicationem catulæ, quam ordinandi prius habent plicatam.

Ex quo sequitur, non valere ordinationem factam cum calice vacuo & patena vacua, cum desit essentialis materia Sacerdotii, & calix vacuus ejusque traditio sit materia subdiaconatus: alii verò volunt ejusmodi ordinationem Sacerdotis esse validam: quidquid sit, certum est, taliter ordinatum esse, sub conditione saltem, reordinandum.

Dicendum 4. Ordinatio Diaconi est quoque verum *Ordinatio Diaconi.* Sacramentum, quo confertur gratia ad munus suum dignè exequendum, idque debitâ materiâ & formâ, de quibus statim. Et licet Diaconus nihil faciat, quia idem fieri possit à non Diacono, tamen ad illud, quod facit specialiter est deputatus, & specialem in sua ordinatione consequitur gratiam, uti in simili dici solet de Sacerdotio respectu baptismi, ad quem conferendum Sacerdos acquirit in ordinatione gratiam specialem, nisi baptizare competere quoque possit non Sacerdotibus. Ordinem hunc in Ecclesia admittendum esse, ex traditione docent SS. Patres, & signanter D. Hieronymus in fine Epistolæ 85. ad Evagrium, ubi ait: *ut sciamus traditiones Apostolicas sumptas de V. T. quod Aaron & Filii ejus atque levitæ in templo fuerint, hoc sibi Episcopi & Presbyteri & Diaconi vindicant in Ecclesia.* Adde quòd Diaconorum fiat mentio ad Philip. 5. & 1. Timoth. 3. unde patet, sanctos Patres, qui solum videntur agnoscere 2. ordines, puta Episcopatum & Sacerdotium, voluisse solos eos ordines fuisse à Christo institutos. De Diaconis vide plura sectione præcedenti.

Dicendum 5. Subdiaconatus, & alii minores ordines, probabiliter sunt quoque Sacramentum. Probatur ex Concilio Florentino, quod ait: *Sextum Sacramentum est ordinis, cujus materia est illud, per cujus tra-*

ditionem confertur ordo & numerando ordinis cuiusque materiam, æqualiter loquitur de subdiaconatu & aliis, ac de Presbyterio. Deinde Concilium Trid. sess. 23. can. 3. dicit generaliter, ordinem esse Sacramentum, & cap. 2. recenset omnes ordines, etiam minores. Unde ut verum sit, quod quandoque legitur, quòd subdiaconatus non fuerit semper verus ordo, sive ordo sacer, intelligendum erit, quòd subdiaconatus non semper habuerit annexum castitatis votum, quòd Sacramento est planè extrinsecum. Hoc tamen notandum est pro hac sententia, initio nascentis Ecclesiæ, ob raritatem ministrorum officia Lectoris, Ostiarii, Exorcistæ, &c. Commissa esse Diaconis, ex quo sequitur, omnes ordines à Christo esse institutos, non ut omnino necessarios, sed Ecclesiæ dispositioni relictum esse, illos quos vellet assumere pro temporum varietate, adeo ut Ecclesia nunc plures, nunc pauciores ordines assumpserit. Nec ideo sunt plura Sacramenta, quam 7. quia omnes ordines minores, etsi sint Sacramenta, continentur sub uno Sacramento, scilicèt sub ordine,

*Constitutio
ordinum
pendet à
beneplaci-
to Eccle-
sia.*

*Minores
Ordines
probabi-
liter non
sunt Sa-
cramenta.*

Dicendum 6. Probabile tamen est minores ordines non esse vera Sacramenta. Ita post varios auctores tenet Morinus. Fundatur hæc sententia in eo, quòd minores ordines ab Ecclesia sint solum instituti: adeo ut Urbanus II. in Concilio Beneventano dicat apud Ivonem in decret. p. 5. c. 7. *Sacros ordines dicimus Diaconatus & Presbyteratus. Hos siquidem solos primitiva legitur Ecclesia habuisse, super his solis præceptum Apostolicum habemus.* Ratio dictæ opinionis est, quòd si dicti ordines essent Sacramenta, non videtur quomodo à Laicis tam facilè possent ministrari, neque solet Ecclesia tales ordines suscepturos admonere, ut sese constituent in statu gratiæ per Confessionem vel aliam viam, quòd indubiè fieret, si forent vera Sacramenta. Accedit, quòd materia ordinum illorum in aliquibus Ecclesiis adhibeatur ab Archidiacono, forma verò proferatur ab Episcopo, ubi tamen in vero Sacramen-

to, præsertim ordinationibus, fieri vix soleat, ut forma & materia adhibeatur à diversis.

Ad illud verò, quod ex Concilio Florentino, uti & Tridentino in contrarium attulimus, responderi poterit, quòd non fuerit mens illorum Conciliorum definire quæstionem hanc controversam, an omnes minores ordines essent Sacramenta, sed solùm docere eorundem officia modò in Ecclesia observari: unde dicendo *cujus materia*, &c. To *cujus* afficit solùm vocem *ordinis*, non verò *Sacramentum ordinis*: Quare postmodum additur, *Confertur ordo*, non autem *Sacramentum Ordinis*. Quæ sententia, etsi utraque sit probabilis, posterior tamen negativa ob rationes allatas videtur plausibilior.

Dicendum 7. Materia Diaconatûs duplex est & partialis, una est, impositio manuum, & traditio libri Evangeliorum: Forma, sunt verba illis respectivè correspondentia: Alia materia, est traditio Calicis & patenæ, quam pro materia assignat Conc. Florent: quod etsi impositionis manuum non meminit, eandem tamen non negavit, uti ante dictum est in simili de Sacerdotio. Et quamvis solùm .8. annis post Christi adscensionem scriptum fuerit Evangelium primum S. Matthæi, & tempore intermedio plurimi sint ordinati Diaconi: tamen quidam hîc docent, dispensatione divinâ tales esse ordinaros solâ manuum impositione, quod uti gratis asseritur, ita & gratis destruitur: Alii docent eos ordinaros esse traditione membranæ, in qua præcipua fidei rudimenta essent conscripta, quòd itidem gratis asseritur, cum & modo possent ita ordinari Diaconi. Unde alii rectius docent, quòd Ecclesiâ aliter determinaverit materiam ordinationis Diaconi primis temporibus, quam modo determinaverit, quod Ecclesiæ relictum esse, diximus agendo de Sacramentis in genere.

Dicendum 8. Materia subdiaconatûs est traditio Calicis vacui & patenæ vacuæ, uti patet ex Concilio Florentino & aliis. Nec quidquam obstat, quòd

*Materia
Diaconatus.
Ejus forma.*

*Materia
Subdiaconatus.*

antiquitus subdiaconis vetitum sit , attingere vasa sacra , cùm hoc sit intelligendum de vasis continentibus de facto Corpus aut Sanguinem Christi. Forma est, verba huic traditioni correspondentia.

Materia aliorum orationum. Materia aliarum ordinationum est id , quo significatur ejus potestas , dum traditur , v. g. materia Acolythi, est traditio Urceorum : Exorcistæ , traditio libri exorcismorum ; Lectoris , Libri Sacri : Ostiarii , traditio clavium Ecclesiæ , &c. Forma verò sunt verba tali traditioni correspondentia.

Qualis contactus instrumentorum sit hic requisitus. Dicendum ultimò , ex præcepto Ecclesiæ requiritur in singulis ordinationibus contactus physicus instrumentorum , quibus solent ordines Conferri , tum ob Ecclesiæ praxim , tum ob periculum nullitatis Sacramenti. Ad valorem tamen Sacramenti probabiliter satis sufficit contactus moralis instrumentorum , eo quòd physicus contactus probari nequeat, neque ex institutione Christi , quæ nullibi extat ; neque ex ratione Sacramenti , per quod datur potestas spiritualis , quæ æquè dari potest , per contactum moralem ac physicum. Aliud est in Sacramento Baptismi & Confirmationis , in quibus debet materia subjecto physicè applicari , idque ad verificationem formæ quod hic non requiritur.

Si verò ordinandus in Sacerdotem tangat physicè calicem , non requiritur ad valorem physicus contactus patenæ superpositæ : Item non requiritur contactus physicus hostiæ , dum tangitur patena , in qua est hostia : sicut enim censetur attingi vinum in Calice contentum , dum tangitur cuppa , ita & censetur tangi hostia , dum tangitur patena. Unde in pontificali Romano solùm præscribitur , ut ordinandus simul tangat cuppam Calicis & patenam nullâ factâ mentione hostiæ.

SECTIO IV.

De Ministro & subjecto ordinis.

DICENDUM primò, Patet ex Conciliis Florentino & Tridentino, & continuâ Ecclesiæ praxi, *Minister ordinum.* ordinarium Ordinis Ministrum esse Episcopum, cui competit hæc administratio vi suæ ordinationis, adeoque conferri potest ab Episcopo excommunicato, hæretico, degradato, &c. Minores Ordines tamen Conferri possunt à simplice Sacerdote ex commissione Papæ, uti constat ex praxi Abbatum: unde aiunt Concilia, *ordinarium* Ordinis Ministrum esse Episcopum, quo dicto insinuant extraordinarium esse Sacerdotem, quare & dicta potestas aliquando data est Missionariis in partibus infidelium remotioribus.

Imò concessa est à S. Sede quibusdam Abbatibus Cisterciensibus potestas conferendi subdiaconatum & Diaconatum suis subditis, uti patet ex Bulla Innocentii VIII. Quæ est quinta in Bullario Rodriguez, de quo jure, cùm modo satis constet, dubitari nequit, cujus si fuissent conscii varii scriptores veteres, idem nobiscum indubiè docuissent.

Hinc patet falsissimum esse hoc sectariorum dogma, quo docent, penes Magistratum politicum esse potestatem eligendi, constituendi, instituendi quoscumque Ecclesiæ sive verbi divini Ministros, ut ex Concilio Trid. patet sess. 23.

Dicendum 2. Soli mares sunt ordinis capaces. Hinc *Subjectum Baptismi.* si quando officia Diaconissarum dicuntur ordines, improprie tali nomine utuntur. Infantes verò etiam ordinum sunt capaces, cùm illis potestas spiritualis conferri possit, ad certa munia obeunda, sine proximâ facultate exequendi eadem munia. Variæ tamen sunt conditiones in ordinandis requisitæ: Exactam tamen & necessariam Clericorum conditionem describit

Clerico-
rum ele-
ctio.

noſter Philippus Bonæ Spei opere ſingulari & erudi-
to de eadem re compoſito. Ac primò quidem requi-
rit, ut clerici eligantur, uti ſonat ipſa vox *Clericus*,
quod eſt *ſorte electus*. Primò tamen debent eligi ſeu
aſſumi à Deo, juxta illud Pſal. 64. *Beatus quem ele-
giſti & aſſumpſiſti, inhabitabit in atriis tuis*. Per oſtium
enim, ideſt Chriſtum, intrandum eſt in ovile ovium
ideſt Eccleſiam, aliàs qui aſcendit aliunde, ille fur
eſt & latro. Sic ipſe Chriſtus Marci 3. *Vocavit ad ſe
quos ipſe voluit, & venerunt ad eum*. Ex his & aliis c.
16. Taxat præſatus Doctor Clericos illos, maximè regu-
lares, qui ad ſacros ordines deſiderant ſublimary,
ſeque vel apertè offerunt, vel occultè appetunt in-
vitari: qui, ſi viderint diem præteriſſe, quo ſe à
Prælatiſ ſuis putabant commoneri, & ſpe fruſtrata
ad optatos ordines nequaquam promoveri: mur-
muran, & aſſerunt indignius debito ſe tractari, cum
eorum perſonæ amplius, ut æſtimant, debuerint
honorari: Unde & de diſcretionem magiſtrorum diſ-
putant, vel eorum erga fratres dilectionem accuſant,
quia videlicet unumquemque fratrum juxta debitum
modum diligere, vel quomodocumque deferendum
ſit, neſciant diſcretius pervidere. Ita ferè Philippus,
qui & concludit dicens: *Ille ergo ſecurè, ille, inquam,
ſalubriter promovetur ad Eccleſiaſticam dignitatem: qui in
ipſâ promotione, non ſuam ſed Dei ſequitur voluntatem:
& ſi poſſet fieri, mallet ſecurius in humili remanere, quam
in ſublimi periculoſius eminere*. Unde & ſtatuta noſtri
ordinis diſt. 1. c. 21. *Nullus honorem ambiat, vel ut
ad ordines mittatur, Prælatum ſollicitando fatiget: ſed
unusquiſque patienter expectet, quouſque à Deo tamquam
Aaron, per ſuum Prælatum vocetur atque mittatur*.

Qualita-
tes ordi-
nandorum

1. Tamen generaliter requiritur certa ætas, quæ
jure novo Tridentini ad ſubdiaconatum debet eſſe
22. ad Diaconatum 23. ad Sacerdotium 25. ſaltem in-
choatorum annorum: ad Episcopatum requiritur
annus 30, completus. Pro minoribus ordinibus, ſup-
poſito rationis uſu, & ſuppoſitâ ſufficienti ſcientiâ,

NON

non requiritur certus annorum numerus, præcipitur tamen in Pontificali Rom. ne tonsura conferatur ante annum ætatis septimum.

2. Requiritur in ordinando sufficiens scientia: tonsurandus debet scire rudimenta fidei, legere, scribere: Ad minores ordines requiritur scientia linguæ latinæ. Ad Subdiaconatum & Diaconatum requiritur, ut litteris sint instructi, & sciant illa, quæ ad officium suum exequendum requiruntur. Ad Sacerdotium requiritur, ut sciant docere populum ea, quæ ad salutem sunt scitu necessaria: ad Episcopatum, ut sit potens exhortari in verbo, & eos qui contradicunt, arguere.

Porrò examen hujus scientiæ etiã quoad regulares, spectat ad Episcopum, vel alios ab eodem deputatos: qui spectare debent non tantum ad scientiam, sed & ad Doctrinæ sanitatem: non enim hîc sufficit Doctrina falsis & perniciosis dogmatibus innixa & suffulta, sed Doctrina sana & incorrupta: si aliã imbutos ordinant, incommoda & damna fidelibus ex eorum doctrina provenientia, ordinanti & examinanti neque contradicenti imputabuntur.

3. Requiritur, ut ordinandus sit probus & integer moribus, ne vitã improbã Ecclesiasticum statum commaculet: unde & meritò monet Apostolus Timotheum, ne cupiam citò manus imponat, sed præviè maturè consideret merita ordinandi. Certè antiquis Ecclesiæ temporibus in conferendis ordinibus erat Ecclesia parcior, adeò ut non nisi maturã morum & vitæ factã inspectione aliquem ordinaret. Hinc Innocentius Papa Epist. 3, ad Felicem ita scribit: *Non prohibentur hujusmodi ad Clericatus sortem assumi, ita sanè ut in eos tempora à majoribus constituta servantur, nec citò quilibet Lector, citò Acolythus, citò Sacerdos fiat, quia in minoribus officiis si diu perseverent, & vita eorum pariter & obsequia comprobantur.* Tempora verò illa erant, ut nemo Subdiaconus nisi exacto vigesimo, Diaconus vigesimo quinto, Sacerdos trigésimo posset ordinari, uti statuit

Siricius Papa. Quam parci quoque in ordinationibus fuerint in primitiva Ecclesia, ostendit Card. Bellar. in admonitione ad Nepotem controv. 5. ubi refert, quod S. Linus Petri Successor ordinaverit tantum Presbyteros 18. toto Pontificatus tempore, quod fuit 15. annorum. S. Anacletus sedit annos 9. ordinavit Presbyteros 5. Diaconos 3. Idem de aliis Pontificibus ibi refert Bellarminus, ita concludens: *Hæc certè parci- tas tantorum Pontificum deberet omnes Episcopos seriò ad- monere, ut non nisi viros doctos & probos & eo gradu di- gnos eligerent, quod omnino facient, si decorem domus Do- mini ex animo diligant.* Quapropter laudabiliter ab Illustrissimo D. Ferdinando Episcopo nostro institutum, ut interstitia & alia ordinationibus prævia à Con- cilio Trid. requisita de cætero observarentur.

4. Requiritur, ut ordinatio fiat ab Episcopo pro- prio. Censetur verò Episcopus proprius vel ex parte originis, vel domicilii, vel beneficii. Originis quidem, si sub alicujus Territorio natus sit à quo ordinatur. Domicilii, si alibi habitet animo ibidem manendi: ex quo sequitur studiosos universitatis non subesse Episcopo universitatis, si habeant animum redeundi. Beneficii verò, qui obtinent beneficium in alicujus dice- clesi. Si verò quis ordinandus sit ab alieno Episcopo, requiritur, ut à proprio Episcopo, vel à vicariatu, vel etiam à Sede Apostolica habeat litteras dimissio- riales. Variis tamen Religiosis, etiam post Conci- lium Tridentinum data est à S. Sede facultas suscipien- di ordines à quocumque Episcopo Catholico, idque sine dimissorialibus.

5. Requiritur, ut ordinandus pacificè obtineat be- neficium Ecclesiasticum, quod ei ad debitam susten- tationem sufficiat; si verò habeat sufficiens patrimo- nium aut pensionem, ordinari non potest, nisi id ne- cessarium pro Ecclesiæ commoditate judicet Episco- pus, uti statuit Con. Trid. sess. 23. c. 16. reform. Loco beneficii in regularibus succedit paupertas Religiosa. Potest quoque insufficientia beneficii suppleri patri- monio,

monio, quæ sufficientia ab Episcopis debet judicari. Porrò beneficium illud debet esse perpetuum, unde non sufficit Capellania temporalis & ad nutum amovibilis, neque titulus coadjutorix cum certa spe successionis, nisi tali titulo detur pensio sufficiens. Ex quo Card. Bellarm. in admonitione ad Nepotem ita concludit: *Proinde maximus est abusus, ordinari quoslibet ad titulum Patrimonii. Plurimi enim ordinari cupiunt pro utilitate sua, non Ecclesiæ, & de celebratione missæ faciunt artem de pane lucrando, unde Sacerdotium contemptibile redditur & Ecclesia scandalis patet.*

6. Requiritur ut ordinandus sit de legitimo thoro.

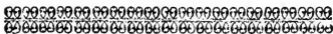
7. In ordinatione servanda sunt certa tempora ab Ecclesia præscripta. Episcopus quidem die Dominico vel natalitio Apostoli. Alii Sacri Ordines, 4. temporum Sabbatho, Sabbatho Sancto, vel Sabbatho ante Dominicam Passionis. Extra talia tempora ordinati, ab ordine sunt suspendendi: ordinantes verò ipso factò sunt suspensi. Minores Ordines conferri possunt omni Dominica & festo duplici, manè tamen. Imò ex consuetudine possunt conferri & alio tempore, uti hic in Belgio feriâ 6. ante Sabbathum ordinationis. Tonsura denique conferri potest quocumque die, quâcumque horâ & loco. Ita Pontificale Rom.

8. Servanda quoque in ordinatione sunt interstitia, ad eò ut nullus eodem die plures ordines queat accipere. Ita Conc. Trid. sess. 23. c. 13. reform. statuitur quoque, ne Subdiaconus ante annum interstitii fiat Diaconus, idem est de Diaconatu & Sacerdotio, nisi aliud convenire iudicet Episcopus, aut alia causa urgens obstet. Aliquibus tamen regularibus ex privilegio aliud à S. Sede concessum est.

9. Ad validam ordinationem non requiritur aliqua ordinandi intentio, sed & invitus ordinari validè poterit. Si enim invitum quoque possit princeps sæcularis aliquem compellere, ut officium assumat, cur non idem posset & princeps sive superior Ecclesiasticus? imò hoc factum esse in variis, testantur historix, ut de

de Pauliniano Fratrem D. Hieronymi, de quo Baronius ad Annum 392. Item cum Macedonio, de quo Theodoretus in Historia SS. PP. cum Augustino, Norberto, &c. Quia tamen ex simili ordinatione gravissima incommoda oriri possent, similes ordinationes sunt planè illicitæ, adeò ut rectè Ecclesia ordinet & præscribat, ut si quis Episcopus sine causa invitum ordinet, uno anno ab officio sit suspensus. Canon. 33. Pœnitent.

De continentia Clericorum agam in materia de impedimentis Matrimonii, agendo de voto.

CAPUT DUODECIMUM

De Matrimonio.

SECTIO I.

De Sponsalibus

Quid sint
Sponsalia.

DICENDUM primò, *Sponsalia* propriè sunt futurarum nuptiarum promissio. Vocantur *Sponsalia* à *spondendo* sive *promittendo*, eò quòd uxor ante nuptias ab aliquo ejus curam gerente spondebatur, qui vocabatur *Sponsor*, femina quæ spondebatur, dicebatur *Sponsa*, ille cui spondebatur, dicebatur *Sponsus*. Dicitur verò *Promissio*, cùm nudum propositum etiam verbis expressum nullam hîc inducat obligationem. Debet quoque promissio illa esse reciproca sive mutua, cùm sit contractus onerosus habens annexam hanc conditionem, *promitto tibi, si tu repromittas*. Undè alterutrâ solùm parte promittente, non habentur sponsalia, nisi accedat repromissio, & consensus mutuus. Hoc tamen notandum est, quòd si major septennio promittat minori

tori sponsalia, obligetur eatenus, ut debeat expectare, si fortè puer adultus velit datam fidem acceptare ac repromittere. In foro quoque conscientiae poterit unus sponsalia promittens obligari, etsi alius non repromittat, potest enim obligatio esse solum ex parte unius: sic deflorator Virginis obligatur eam ducere, etsi alia non obligetur ducere defloratorem: potest quis se obligare ad vendendam alteri domum, sic ut alter non teneatur illam emere: hæc tamen & similia sponsalia non inducunt impedimentum publicæ honestatis dirimens, cum non sint promissiones onerosæ & reciprocae, quales sunt sponsalia, de quibus hic agitur.

Dicendum 2. ut ergò sponsalia teneant, debet alia pars sponsalia acceptare, ad quam quandoque sufficit ipsa taciturnitas, si ex circumstantiis satis colligatur intentio eadem acceptandi. Circumstantiæ verò similes, si sint ambiguae, ex intentione quoad conscientiam sunt disjudicandæ. Hinc si mutuò dent arrham ex intentione sese obligandi, tenebunt sponsalia, secus si solum dent ex intentione declarandi propositum, quod habent circa futuras nuptias.

An acceptatio promissionis non sit re-promissio.

Si verò quis modo ordinario acceptet alterius promissionem, eo ipso verosimilius habebitur repromissio, nisi aliundè suam mentem manifestet acceptans eam esse contrariam: promissio enim sponsalitia ordinario modo facta de se est onerosa, quæ eo ipso quò admittitur censetur esse repromissio.

Dicendum 3. debet quoque hæc promissio esse cum unâ determinatâ, undè si quis sese obliget 3. fororibus vicissim se obligantibus, non erunt vera sponsalia, nec inducent impedimentum publicæ honestatis. Electio tamen alicujus ex illis tribus, est penes promittentem, uti in aliis promissionibus alternativis. Factâ tamen electione exsurgunt vera sponsalia & impedimentum publicæ honestatis.

Promissio hic debet esse determinata.

Dicendum 4. sponsalia, uti aliæ promissiones, fieri

fieri

*Sponsalia
conditio.
nata.*

fieri possunt sub conditione de futuro, ante cujus positionem non obligant, etsi debeant expectare eventum, nec illis sit liberum resilire. Interea tamen non oritur impedimentum publicæ honestatis, sed impletâ conditione statim exsurgunt vera sponsalia, etsi non accedat novus consensus, & inducitur dictum impedimentum, undè sponsalia tunc transeunt in absoluta, uti etiam si conditionem sponsi rejiciant. Si verò conditio adjecta sit turpis vel impossibilis, dicitur communiter illa haberi pro non adjecta: verumtamen, si eo animo tales condiciones addantur, ut excludant consensum, certum est ejusmodi sponsalia non tenere in foro conscientie: in foro tamen externo, ubi intentio probari nequit, habentur pro non adjectis: ubi tamen hoc notandum, hoc à jure solum dispositum esse, quoad matrimonia similibus conditionibus vestita, sed communiter extendi quoque ad sponsalia, eo quòd eadem censeatur esse mens Pontificis, etiam quoad sponsalia.

Dicendum 5. Contractus sponsalitiis debet quoque esse verus, nec sufficit ficto animo initus, sed debet adesse seria voluntas sese obligandi. Si enim consensus serius desit, etsi verba consensum significant, nulla in foro conscientie erit obligatio, cum consensus necessario ad valorem contractus requisitus non adsit, sed solum significetur adesse. Neque refert, quòd dum quis libere profert verba detractoria, non pendeat ab ejus voluntate alterius famæ violatio, quæ sequitur ex prolatione verborum, adeoque idem videatur dicendum, quòd dum quis profert verba significantia consensum, inducat hic veram obligationem: quia vis lædendi famam alterius, inest ipsis verbis independenter ab alterius voluntate: obligatio verò contractuum non dependet à solis verbis, nisi in foro externo, sed à voluntate contrahentium, quæ etsi significetur adesse, tamen vera non adest. Neque ideo dici potest, quòd nemo
erit

erit certus de promissione sibi facta, eo quòd lateat intentio: quia etsi de valore ejus non sit metaphysicè certus, moraliter tamen ex circumstantiis potest de ea esse certus, quæ certitudo in humanis abundè sufficit.

Dicendum 6. Debet promissio illa esse deliberata, adèd ut promittens perfectè sciat, quid agat; undè amens, ebrius promittens nuptias, non contrahet sponsalia, etsi quoque promissio illa fuerit voluntaria in causa, v. g. si prævideat quis, quòd illa promittet, si se inebriet: etsi enim illa promissio sit voluntaria in causa, tamen libertas illa non sufficit ad inducendam obligationem in promittente, etsi sufficiat ad peccandum. Non tamen debet necessariò illa promissio esse reflexa, ut sciat reflexè sese promittere, sed satis est, quòd sit in tali statu, ut satis advertere possit, quid agat, etsi fortè non advertat reflectendo, quid promittat.

Ex antedictis patet, quomodò defectu consensùs non valeat promissio, cui error dedit causam, qui error versatur circa substantiam rei. Patet itidem, quomodo sponsalia contracta ex gravi metu sint nulla, uti & cæteri contractus ex tali metu initi, idque probabilius ex jure naturæ, cùm ratio naturalis & æquitas naturalis non censeatur permittere, ut quis per injuriam acquirat jus in rem alterius, & in illo qui metum patitur oriatur obligatio erga eum qui metum infert, non magis quam permittat talem obligationem oriri ex furto. Neque dici potest, quòd hic sufficiat tales contractus ad libitum metum passi esse rescindibiles, cùm metum inferens posset exigere juramentum ab alio, quòd illum numquàm rescindet, nec relaxationem petet à juramento. Aliud est de metu levi, cùm in nostra potestate sit illum repellere, ac proinde imprudentiæ nostræ imputandum sit, nos tali metu ad obligandum nos propelli, unde in foro externo talimetui non competit actio vel exceptio, cùm præsumatur liberè consensisse.

Contractus initi ex metu gravi, sunt nulli ex jure natura.

SECTIO

S E C T I O II.

Quandò, & ubi fieri debeant sponsalia.

*Et ad
Sponsorium* **D**ICENDUM primò, Etsi ex jure naturæ non requiratur certa ætas ad valorem contractuum sponsalitorum, sed sufficiat rationis usus: ex jure tamen positivo ad eorum valorem requiritur septennium completum, uti habetur cap. *Litteras*, & cap. *Accessit*: de disposit. impub. ubi quoque declaratur, non incurri citius impedimentum publicæ honestatis. Assignatur autem ætas 7. Annorum, eo quòd tunc præsumantur habere sufficientem rationis usum: si verò aliquandò eo careant, eo quòd sint hebetioris ingenii, non sunt quoque capaces sponsalium, quod tamen in foro externo non admittitur, nisi probetur, & semper præsumi solet contrarium. Si verò ante septennium malitia suppleat ætatem, verius est ex dictis capitulis, non valere sponsalia tunc contracta, et si sit aliud de matrimoniis ita contractis.

*Sponsalia
clandestina.* Dicendum 2. Valent sponsalia clandestinè contracta id est sine præsentia Parochi & testibus: ratio est, quòd ante Concilium Trid. valerent ejusmodi sponsalia, adeoque & nunc, cùm nihil circa sponsalia innovaverit dictum Concilium, sed solùm circa Matrimonia clandestina. Si tamen nequidem unus testis adsit docent plerique contractum sponsalium esse grave peccatum, idque ob gravissima mala inde oriri nata, v. g. quòd impedimentum publicæ honestatis detegi nequeat, quòd fidem frangens non possit ab Ecclesia compelli, &c. Ad quæ alii respondent, satis probabiliter, illa mala nihil ob stare, cùm aliàs ex jure naturæ illicita essent sponsalia clandestina, uti & varii alii contractus. Cui addunt, quòd impedimentum affinitatis ortum ex copula occulta eüam Ecclesiæ non possit detegi, adeò ut sæpè
Eccle-

Ecclesia imponat aliquam inhabilitatem actioni occultæ.

Dicendum 3. Matrimonium clandestinum bonâ fide initum nec jure naturæ, nec jure Ecclesiæ transit in sponsalia: Non enim donatio facta contra legem irritantem, transit in promissionem, sed absolutè est nulla. Neque dici potest, talem velle se obligare in quantum potest, adeoque si non possit se obligare ad matrimonium, censetur se obligare ad sponsalia, cum possint subesse rationes, quare vellet inire matrimonium, & non sponsalia: Deinde, solum adest consensus in matrimonium, non item in sponsalia. Quòd autem nec hoc fiat ex jure Ecclesiæ clarè constat ex Concilio Tridentino, quod sess. 24. c. 1. reform. absolutè annullat matrimonia clandestina. Hoc tamen notari hic potest quòd matrimonia impuberum transeant in sponsalia in iis locis, ubi Concilium illud non est publicatum, ita enim statuit Innocentius III. capt. *Tue nobis* de disposit. impub. & capt. *Unico* titulo eodem.

Dicendum 4. Sponsalia simplicia sive simplex matrimonii promissio obligat graviter, uti omnis omninò promissio in re gravi facta: Per promissionem enim acquirit promissarius jus ad rem promissam, quo jure resiliens eum privat, idque injuriosè in re gravi. Si verò sponsalia sint juramento firmata, fortius ligant, & à judice jurans compelli potest: Quo casu etsi matrimonium non sit secundum se liberum, erit tamen liberum ut refertur ad consensum sponsalitium liberè positum, neque rationabiliter conqueri potest, se non habere majorem hâc libertatem.

U E C T I O III.

Quomodo Sponsalia dissolvantur.

*Sponsalia
dissolvuntur
ex mutuo
consensu.*

DICENDUM primò , Dissolvuntur sponsalia in mutuo partium consensu , sicuti omnis contractus ex natura sua solubilis , qui sicuti ex mutuo consensu oritur , ita & ex mutuo consensu dissolvitur. Et hoc locum habet et si sponsalia sint jurata , cùm juramentum tamquam secundarium sequatur naturam principalis , & promissio facta sit cum hâc conditione , *Nisi alter remittat*. Quia tamen hæc remissio sine gravi causâ facta , continet quamdam levitatem , & si promissio coram parochio facta sit , quamdam indecentiam : hinc Pontifex capt. *De illis* de spons. dicit. quòd illi qui sine conditione nuptias sponponderant , monendi sint & inducendi , ut fidem servant , aliàs si invicem admittere nolint , patienter tolerandum , ut sibi remittant.

Excipiuntur hîc impuberes , qui sponsalia , sive jurata sive non jurata , mutuo consensu dissolvere nequeunt , quod ita dispositum est c. *De illis*. 1. ut puerorum levitati occurratur. Quando autem ad annos pubertatis venerunt , possunt pro libitu resilire etiam alterâ parte invitâ , modò id statim fiat , id est intra triduum. Si verò ante pubertatem quis reclamet , censetur ad eam pubertate manere in eadem reclamatione , nisi sententiam mutet : Si autem alter erat pubes & alius impubes , poterit impubes pro libitu suo resilire.

Per professionem.

Dicendum 2. Dissolvuntur sponsalia per Professionem in Religione approbatâ , quod etsi soli Matrimonio non consummato jura indulgeant , tamen idem extendi solet ad sponsalia , idque in favorem religionis. Quod verum est , etsi sponsalia forent jurata ;

rata ;

rata; sicut enim in contractu sponsalicio subintelligi solet promitto, nisi Religionem ingrediar, ita eadem conditio debet. subintelligi adesse juramento, cum accessorium, idest, juramentum modificari debeat juxta modificationem principalis.

Dicitur quidem capt. *Commissum* de sponsalibus, tutius esse religione juramenti servata prius contrahere, & postea si elegerit, ad religionem migrare: quod verum est, si aliunde non timeantur graviora mala, quo casu id tutius est ad vitandam perjurii speciem & apparentiam, unde infirmi offendi possent: tamen quia ratio illa non est tanti momenti, & ex contrario graviora mala timeri possent, hinc plures docent præstare proximè ingredi religionem, cum contractus prævius sine gravamine & injuria partis vix fieri possit, & ita contrahendo alteri in re gravi illudatur: deinde ex tali contractu orientur multæ inutiles & vanæ expensæ in vestibus, conviviis, &c. Aliquando tamen per accidens præstaret ante ingressum Religionis contrahere, v. g. ad legitimandam prolem, si quæ esset nata ante sponsalia contracta.

Privilegium illud datur soli Professioni Religiosæ vel ordini sacro, non verò soli novitiatu, cum aliàs multi inducerentur ad fecte ingrediendum, & è novitiatu egrediendum, ut liberi forent à sponsalibus cum aliqua contractis.

Dicendum 3. Simplex votum castitatis emissum ante sponsalia etiam jurata, eadem dirimit, cum ratione talis voti sit promissio de re illicita, quæ sine peccato servari non posset. Excipiunt tamen multi, si talis à sponsa obtinisset copulam, quæ voti ejus esset inscia, de quo alibi actum est agendo de voto.

Dicendum 4. Solvuntur sponsalia etiam jurata per Matrimonium cum alia validè contractum. Aliud est, si sit invalidè initum, cum nemo ex sua iniquitate debeat reportare commodum: alter tamen innocens liberatur, cum alter attentando matrimonium censeatur fregisse fidem, & promissionem violasse. Per spon-

Per votum castitatis.

Per matrimonium cum alia.

falia tamen cum alio inita, non solvuntur priora, cum posteriora sint nulla, cum res alteri obligata, non possit iteratò alteri obligari. Si verò cum posteriori secuta sit copula, eaque sit habita affectu maritali, transeunt illa posteriora sponsalia in matrimonium in illis locis, in quibus Tridentinum non est receptum, adeoque solvuntur priora. Si verò copula illa fiat in locis ubi Concilium est receptum, & illa priorum sponsalium sit conscia, certum est per talem copulam priora sponsalia non dissolvi. Si verò illorum non sit conscia, & copulam admittat spe matrimonii, videtur equidem prior esse ducenda, si velit: ratio est, quòd promissio secundæ facta, & damnum illi illatum non auferat jus alterius: etsi forte charitatè esset conformius, ut prior juri suo renunciaret, nisi quid obstaret: cum enim non obstante voto Religionis aut Castitatis teneatur defloratam ducere, quanto magis non obstante promissione alteri facta?

Hoc tamen circa dicta notandum est, sponsalia per subsequens matrimonium non tam dissolvi, quam bene pro tempore sopiri, quo matrimonium illud durat. Si enim uxor illa moriatur ante sponsam, rursus obligatur sponsæ. Ex quo patet, quòd impedimentum hoc matrimonii, quoad sponsalia non sit perpetuum, prout est impedimentum Religionis.

Per fornicationem sponsa.

Dicendum 5. Solvuntur sponsalia per fornicationem sponsæ post sponsalia habitam: cum uti dicitur capt. *Quemadmodum* de jure jurando, talis conditio erat subintelligenda, *Si in legem conjugii illa non peccaret.* Quod etsi communiter intelligendum veniat de sponsa, tamen ob datam rationem idem intelligi posset de fornicatione sponsi. Dicta autem locum habent, etsi sponsa vi opprimeretur, cum sine peccato notabiliter per fornicationem sponsa vilescat. Imò hoc etiam extendunt aliqui ad casum, quo sponsa se permittit ab alio turpiter attingi. Si verò sponsa ante sponsalia sit fornicata, & id nesciat sponsus, quod si scivisset, sponsalia contrahere nolisset; poterit sponsus resilire: aliud

aliud est de sponso qui fornicatus est ante sponsalia, quo casu resilire nequit sponsa, eo quod fornicatio reddat sponsam notabiliter viliores, non itidem sponsum. Excipiunt tamen aliqui casum, quo sponsus multoties esset fornicatus, & fornicationi esset impense deditus, quo casu prudenter timeri posset fornicatio secutura. Idem dic de casu, quo sponso ex fornicatione, imo ex legitimo thoro sed ignorato, orta esset proles, cum hoc reddat matrimonium notabiliter difficilius, ob pericula discordiæ, alimentionem, &c. Adeoque notabiliter variatur ejus conditio. Si verò sponsus resciverit præteritam sponsæ fornicationem, resilire non potest. Sub fornicatione hîc comprehenditur fornicationem spiritualem, puta hæresim, Apostasiam, &c.

Dicendum 6. Solvuntur sponsalia per supervenientem affinitatem inter sponsam & sponsum, v. g. si sponsus cognosceret sponsæ consanguineam in secundo gradu, quo casu liberatur sponsa, nec tenetur dispensationem petere nec eamdem admittere. Tenetur tamen sponsus nocens petere dispensationem casu quo sponsa velit, & expensæ adhibendæ patiantur, & spes affulgeat dispensationem obtinendi.

7. Dissolvuntur sponsalia per professionem sponsi vel sponsæ in regionem longinquam: & licet leges civiles velint hic esse expectandum alteri usque ad biennium, illi tamen derogavit Pontifex cap. *De illis*, de sponsalibus, adeo ut etiam statim possit altera pars resilire.

8. Solvuntur sponsalia, si tempus ad matrimonium perficiendum præfixum, uti etiam ad restringendam obligationem perficiendi, sit præterlapsum, aliud esset, si tempus illud præfixum esset solummodò ad specificandum tempus magis opportunum, non verò ad obligationem restringendam.

9. Solvuntur sponsalia, quodcumque supervenit contractui sponsalicio grave vitium, vel adeo notabilis mutatio, ut eâ cognitâ nolisset alter contrahe-

re; v. g. si superveniret lepra, notabilis deformitas, infamia, paupertas, &c. Idem est, si parentes nolint dare dotem promissam, si inter sponsi & sponsæ familias sit odium ingens exortum, &c.

*Timor
graviorum
malis.*

10. Solvuntur sponsalia, si ex futuro matrimonio gravia scandala meritorè timeantur, v. g. graves inimicitæ, aut alia damna graviora, ad quæ cavenda obligantur sponsi abstinere à sponsalibus.

*An &
quando in
dissolven-
du spon-
salius re-
quiratur
sententia
judicis.*

11. In dissolvendis sponsalibus non requiritur sententia judicis, si causa dissolvendi sit manifesta, etsi aliquando ea requiratur, ut satisfiat Ecclesiæ, & obvietur aliorum scandalo. Si verò de sufficientia causæ sit dubium, sententia judicis omninò requiritur, idque ob periculum probabile injustitiæ, dum sub dubio alter privatur jure suo acquisito. Hoc denique notandum hic est, si alia pars laboret defectu notabili, v. g. leprâ aut simili, teneatur defectus illos alteri parti ante sponsalia aperire, aliàs illi foret injuriosa. Idem est de iis defectibus, quibus cognitis gravia timentur incommoda. Si tamen ii defectus redderent nuptias aliquo modo minus appetibiles, v. g. si esset corrupta, non ita nobilis, dives, &c. uti putatur non teneretur pars illa defectus illos aperire, quamdiu illis nemini nocet, sed alterius imprudentiæ imputandum venit, si hic decipiatur, dum illa diligenter non investigat, quæ debet investigare: undè silentes sese esse fornicatas, non sunt condemnandæ: quamquam omni modo vitium hoc aut aliud simile debeant occultare, ne infausta subsequantur.

S E T T I O I V .

Quid in sponsalibus observandum sit.

DICENDUM primò, Varia tam ex parte sponso-
rum, quam ex parte Parochi sponsalibus assi-
stentis sunt observanda, quæ præscribunt ritualia.

Primò

Primò quidem, ex parte Parochi, quòd stolâ indutus, in loco decenti, non in cauponis, calinis, &c. sponsalibus assistat. Videat insuper an contractantes sobrii sint, cujus defectus sæpè in pagis observatur: an adsint utriusque partis parentes, aut alii eorum nomine, sine quibus temerè procedere non possunt Parochi. Inquirere quoque debent, an contracturi sciant prima fidei rudimenta & scitu ad salutem necessaria, quod audacter inquirere tenentur, nisi de sufficienti scientia sibi sufficienter constet. Inquiret quoque, an subsit aliquod impedimentum Canonicum, an libera voluntate ad contrahendum venerint, quo cognito, promissionem mutuo factam nomine Ecclesiæ acceptet, juxta præscriptum ritualis.

Dicendum 2. Ex parte sponforum requiritur, ut habeant qualitates ante dictas, ut sciant necessaria fidei rudimenta, deliberato sint animo; nullo impedimento constricti, &c. debent insuper infra quadraginta dies procedere ad Matrimonium in facie Ecclesiæ perficiendum. Vetitum quoque est Sponsis habitare sub eodem tecto, & omne carnale commercium, quod iisdem post initum Matrimonium solum indulgetur, ne cum diabolo inchoent, quod in Domino est perficiendum: quo fit, ut amoris flamma in Matrimonio necessaria, ante illud extinguatur, & infauusta subsequantur. Reliqua peragenda præscribit rituale.

SECTIO V.

De preparatione ad matrimonium.

DICENDUM primò, ante omnia requiritur; ut matrimonium initurus perpendat an vocatio sua ex Deo sit, ad quod sciendum juvabit frequens oratio, & pia exercitia. Consideret talentum suum,

si habeat ad perficiendum, quod intendit. Hinc, quia proprium iudicium hinc facillè corrumpitur cæco sui amore, præstabit in hoc negotio adhibere parentum aut aliorum, quibus animi sui propensio nota est, consilium & beneplacitum. Hac enim ratione inchoantur nuptiæ in Domino, cum parentum consilio illæ inchoantur, quibus ipsa scriptura præcipit, ut tradant filios & filias in nuptias. Undè, qui sine iustâ causâ parentibus inconsultis, aut rationabiliter iniuris matrimonium ineunt, peccant mortaliter, graviter inhonorando parentes.

Dicendum 2. persuaso eo, quòd ad matrimonium vocatio à Deo sit, debita compars est quaerenda: quæ compars primò debet esse fidelis, & paris cultus, cujus violatio tum Ecclesiæ præcepto districtè inhibetur, tum infaustos exitus in matrimonio parit. Neque hinc valet aliquorum frivola excusatio, licitum id esse, in illis partibus ubi Catholici Hæreticis sunt permixti, cum similibus connubiis viriliter resistent superiores. Undè Illustriss. D. Castorienſis in suis constitutionibus ita habet fol. 25. *Prohibemus etiam sub pœnâ suspensionis ab officio missionis omnibus missionariis, ne quis personas, quarum altera est acatholica, nobis inconsultis, & sine speciali consensu præsumat conjungere.* Et iterum fol. 11. *Dein sæpè deterreant plebem catholicam ne conjugii jugum ducat cum infidelibus, ne cum illis velit unum corpus fieri, cum quibus non possunt fieri unus spiritus.* Plura de his alibi in sequentibus.

Requiritur 2. ut compars non sit consanguinea saltem in 4. gradu, prout Ecclesia prohibet: experientiâ enim teste, similes nuptiæ non fiunt in domino, sed ex concupiscentiâ, ambitione aut simili vitiatâ radice. Undè eædem constitutiones fol. 11. *Doceant etiam populum, ne intra consanguinitatis aut affinitatis prohibitos gradus matrimonia ineant: nam non prohibuit Ecclesia consanguineorum conjugia, ut fidei fidelium dominetur, sed ut ostenderet, quid naturæ, quid bone-*

honestati ac pudori conveniat. Undè ejus leges veteres consanguineorum conjugia in natura legibus fundata sunt, quarum obligationem dispensatio ecclesiastica haud tollit, sed tantum alia naturæ lex superior. Plura quoque de hoc casu in sequentibus.

Requiritur 3. ut *compar sit similis conditionis, ætatis, & indolis: innuit hoc Poëta: si vis nubere, nube pari.* Pari indole, ætate & conditione. Si *compar sit conditione inferior, facilè despicitur: si superior, facilè despiciet.* Si sit *dispar indole, dispar erit & animo: & ut quidam ait, dum similes semel in contrahendo matrimonio jungunt dextras, sæpius jungent manus in pugnos.* Si denique *compar sit dispar ætate, rarò in domino erunt hæ nuptiæ, sed vel ex effræni libidine, non prolium intentione, vel peccuniæ aviditate.*

Denique sit *recta intentio volentium nubere, nec tam opes, pulchritudinem, quæ fallax est gratia, aut aliud simile motivum considerent, quàm opes & pulchritudinem animi, in virtute sitam primariò intendant: dotata fatis, si virtuosæ. Gratia enim super gratiam est mulier sancta & pudorata: Eccli. 26. & qui invenit mulierem bonam, invenit bonum. Prov. 18. rectè Poëta & breviter:*

*Quæ tibi ducenda est, habeat P. quinque puella,
Sit pia, sit prudens, pulchra, pudica, proba.*

Dicendum 3. *matrimonium præcedere debet trina proclamatio sive denuntiatio, quæ nihil est aliud, nisi quædam monitio fidelium, ut si sciant subesse impedimentum aliquod, illud detegant, uti patet ex Con. Trid. sess. 23. debet autem illa proclamatio fieri, ut præscribit rituale à proprio contrahentium parrocho tribus continuis diebus festivis, hoc est, qui ex præcepto Ecclesiæ observantur in Ecclesia, intra missarum solemniam, aut in concione antemeridianâ. Ubi notari potest, illicitè denuntiare parochos, qui proclamationes audacter emittunt die feriali, cum dies ille non sit talis, qui observari debet in Ecclesiâ, festus sci-*

Proclamationes.

Dispensatio in proclamationibus.

licet, quod ritualia præscribunt. Potest tamen Episcopus in his proclamationibus justâ de causâ dispensare, vel quandò clarè constat nullum subesse impedimentum, vel grave damnum meritiò timeri possit. Sic dispensari solet sæpè in matrimonio Magnatum, quorum matrimonia sunt publica, inter quos, si subesset impedimentum, facilè proveniret in publicum: sic etiam, quando ex alterâ parte contrahentium timeantur homicidia, minæ, inimicitia, idque sine causâ. Idem si sit periculum pudoris, ob disparem ætatem, si unus sit vetulus, altera juvencala. Sic etiam dispensatur, quandò est periculum infamiæ, mortis, quandò concubinariùs vult ducere concubinam ad legitimandam prolem &c.

Sciens subesse impedimentum, debet illud aperire.

Si verò quis sciat subesse aliquod impedimentum, tenetur in conscientia illud aperire. Ratio est, quòd quilibet teneatur superiori legitimè præcipienti aperire damnum tertio imminens, prout hic fit: quod impedimentum, si quidem subesse sciat, nec tamen probare possit, illud equidem aperire tenetur superiori, cujus erit ulterius eâ de re investigare. Si verò impedimentum oriatur ex crimine occulto, tenetur alter conscius præmittere correctionem fratrem, & ejus ordine servato procedere.

SECTIO VI.

De Matrimonio secundum se, an sit Sacramentum.

Quid sit Matrimonium.

DICENDUM primò, *Matrimonium est conjunctio viri & feminae individuum vitæ societatem retinens.* Dicitur *Matrimonium* vel à Matris munio seu munere, ut vult S. August. l. 19. cont. Faust. c. 26 eo quòd mulieris sit conceptum utero puerum parere, educare, fovete, &c. Dicitur quoque *conjugium*, vel ex indissolubili nexu, quo maritali junguntur, vel à communi jugo, quod conjuges subire debent. Dicitur quoque

que matrimonium *nuptia*, eo quòd puellæ pudoris gratia sese obnubere solebant, uti patet in Rebecca & ex Apostolo 1. cor. 11. Matrimonium verò supra definitum varia continet, ac primò consensum internum, contractum externum, obligationem & vinculum ex iis resultans, denique copulam maritalem.

Quando fit nuptia: nuptia

Institutum est Matrimonium juxta D. Thomam alios, in Genesi quando dictum est à Deo, *Crescite & multiplicamini*: alii tamen docent ibidem datam esse à Deo solam benedictionem, maximè cum eadem verba & bestiis dicantur: quapropter institutum volunt Matrimonium, quando Adam prophetavit dicens c. 2. *hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea*. Unde S. August. l. 1. contra 2. Epist. Pelag. c. 5. dicit à Deo *nuptias esse institutas tunc, quando dictum est, propterea relinquet homo Patrem, &c.* Neque à solo Deo, sed ab ipsa natura Matrimonium originem trahit: cum enim natura etiam secluso peccato, inclinetur ad generationem; ad quam diversitas sexûs est ordinata, sequitur à naturâ Matrimonii vinculum esse exortum. Non enim satis est puerum concipere, sed educare & fovere necesse est, ad quod maris & feminae copulatae vinculum requiritur, qui simul tum corporis, tum animæ pueri curam gerant.

Dicendum 2. Matrimonium in N. L. est verum Sacramentum. Est contra sectarios, docentes matrimonium in mero contractu absolvi. Unde solet dici Matrimonium in statu innocentia institutum esse, ut officium naturæ: post lapsum in remedium concupiscentiæ: in L. N. in Sacramentum. Quapropter infidelium Matrimonia Sacramenti ratione carent, adeò ut ea propter S. Aug. doceat, in Ecclesia solummodò Matrimonium habere Sacramenti sanctitatem. Et Innoc. III. cap. *Quanto de divortis*, Matrimonia infidelium ait, esse quidem Matrimonia legitima, sed non rata, eò quòd Sacramenti ratione careant. Neque hic objici potest, quòd Matrimonium Protoparentum contulerit gratiam & benedictionem, adeòque videatur

An sit Sacramentum?

videatur esse Sacramentum: nam ut docet S. Aug. l. 13. confess. c. 24. illa benedictio solum dedit fecunditatem corporibus, non verò animæ gratiæ augmentum. Denique, quando Apostolus conjugium Adæ & Evæ vocat *Sacramentum hoc magnum*: Intelligi debet de Sacramento largè sumpto, pro signo rei sacræ, puta conjunctionis Christi & Ecclesiæ.

Matrimonia infidelium an sint Sacramenta, dum baptisantur.

Dicendum 3. Matrimonia infidelium quando baptisantur, uti & matrimonium fidelis cum infideli, etiam cessante lege Ecclesiæ irritante, non sunt Sacramenta. Probatur prius, quia quod ab initio non fuit Sacramentum, per solam baptismi susceptionem non potest fieri Sacramentum: quatenus tamen eorundem matrimonia per baptismum incipiunt representare conjunctionem Christi cum Ecclesia, inter fideles & membra Christi, sic possunt dici Sacramenta, idest sacra signa, nullatenus verò Sacramenta conferentia ex opere operato gratiam.

Probatur posterius, quia matrimonium est contractus sacramentaliter duos jungens, qui Sacramenti sunt capaces, qualis non est infidelis: unde si alter sit incapax, non potest ibi reperiri Sacramenti ratio, quod inter duos capaces exigit subsistere. Hoc tamen fatendum est, satis probabiliter dici posse, ex parte fidelis, utpote capax, esse verum Sacramentum, uti esset ex parte unius Sacramentum conferens gratiam, si alter contrahentium esset indispositus ad gratiam suscipiendam: unde poterit Sacramentum unum afficere, & non alium. Sic etiam, in illa sententia, quæ docet contrahentes esse ministros Sacramentorum, poterit matrimonii contractus esse Sacramentum respectu unius, & non respectu alterius, si unus intendat alteri administrare illud, sic ut non vicissim alter idem intendat alteri.

Dicendum 4. matrimonium etiam ante carnalem copulam, est verum matrimonium: patet hoc in conjugio D. Virginis. Ante copulam enim subsistit verus contractus matrimonialis, cum detur jus in corpus mutuum

mutuum & detur gratia : neque enim usus rei pertinet ad contractus validitatem : verè etenim emptus ac venditus est equus, etsi eo nondum utar. Hinc, quando Apostolus vocat Sacramentum magnum, matrimonium, idest, esse duos in carne una, non debet intelligi, quasi re ipsâ deberent commisceri, ut subsistat matrimonium, sed duos haberi, quasi unam personam, quod ante copulam fit, per translationem juris in corpus mutuum. Hoc tamen quoque verum est, quòd ante Tridentinum, matrimonium contraheretur per copulam animo maritali factam, quo, casu quidem ad essentiam matrimonii spectabat copula, non tamen *ut copula*, sed ut signum externum consensum exprimens, quem consensum alia signa manifestare possunt sine copula.

Dicendum 5. Quòd ergò matrimonium sit verum N. L. Sacramentum declarat Conc. Trid. sess. 24. Veritas hujusmodi difficulter ex Sacra Scriptura erui potest : oportet tamen multa credere, quæ scriptura non continet, sed traditio confirmat, v.g. hunc librum esse Canonicum, illum esse apocryphum. Falsum tamen est illud Calvinii dogma, quo docet, neminem ante tempora Gregorii vocasse matrimonium nomine Sacramenti, cùm Tertullianus sæpè matrimonium eo nomine appelleret, idem facit Lactantius, Athanasius, & alii apud Estium in 4.

Porro evexit Matrimonium Christus ad Sacramenti dignitatem Joannis II. quandò benedixit nuptiis in Cana Galilææ, quæ benedictionis virtus omnibus nuptiis fidelium adhæret; neque dici potest, quòd hîc sit solùm benedictio temporalis corporibus data, cùm salvatoris benedictio sit maximè spiritualis, animam sanans & corroborans.

Porro effectus præcipui Matrimonii sunt varii, ut puta libidinis suffocatio, charitatis mutuae incrementum, educationis puerorum sublevamen, & alia his similia, quæ ad statum Matrimonii dignè persolvendum sunt necessaria.

Quando Christus evexit contractum matrimonii ad esse Sacramenti.

Effectus matrimonii.

Varia

Varia contra dicta obiiciunt sectarii: primò quòd Matrimonium non efficiat rem quam significat, puta conjunctionem Christi cum Ecclesia: quòd potiùs gratiæ collationem impediatur, juxta illud Lucæ 14. *uxorem duxi, & idè non possum venire*, & juxta Apostolum impedimentum præbeat Dominum obsecrandi. 2. quòd unum Sacramentum non opponatur alteri, sicut ordo Matrimonio. 3. quòd contractui Matrimoniali sæpè admisceatur pactum pecuniarium, quòd in Sacramenti collatione est simoniacum. 4. quòd ergò Matrimonium præstet virginitati, cum præstet per Sacramenta acquirere gratiam, quam eâ carere. 5. quòd Ecclesia nihil possit circa essentialia Sacramentorum, ubi tamen hoc facit in Matrimonio, inhabilitando certas personas. Ad quæ Resp. ad primum quidem, quòd Sacramenta non efficiant omnia, quæ significant, v. g. significant Christum, ejus passionem, &c. significat tamen Matrimonium gratiam, quam quoque efficit. Deinde, Matrimonium de se gratiam non impedit, quam causat, sed si gratiæ obex ponatur, non est ille matrimonio, sed concupiscentiæ & malitiæ conjugum adscribendus.

Ad 2. Resp. absolutè non esset repugnantiam inter illa Sacramenta, cum maritatus non bigamus de consensu maritæ possit suscipere ordines, manente vinculo Matrimonii. Id patet in græcis, quorum Sacerdotes sunt aliqui conjugati.

Ad 3. Resp. pro hoc contractu, ut est Sacramentum, nihil pecuniæ accipi aut dari, quamvis bene, ut est contractus civilis, quo compensetur inæqualitas ex parte nobilitatis aut alterius qualitatis in altera parte contrahentium, eodem modo quo per additionem pecuniæ in permutatione calicis consecrati defectus argenti potest suppleri.

Ad 4. Resp. etsi Matrimonii Sacramentum conferat gratiam, majorem tamen gratiam & gloriam confert virginitas illis, qui sese propter regnum cælorum castraverunt.

Ad

Ad ultimum Resp. materiam aut subjectum Matrimonii esse personas capaces: numquam autem facit Ecclesia, quod personæ capaces, non sint capaces: aut incapaces sint capaces, sed solum declarat, quinam sint capaces.

Dicendum ultimò, Ratio Sacramenti non est ita indivulsè annexa contractui Matrimonii, quin ab eo possit separari. Christus enim evahendo Matrimonium ad esse Sacramentale, non invalidavit contractum aliàs validum, sed illi in sua natura relicto, addidit rationem Sacramenti. Hinc si quis non haberet intentionem conferendi sacramentum, dum seriò matrimonium contrahit, erit verum matrimonium, etsi non sacramentum: undè, si quando legitur matrimonium esse Sacramentum, intelligi, debet, si cætera ad Sacramentum requisita adsint. Nec ideò illicitum erit illis qui sibi mortalis sunt conscii, excludere à suo contractu rationem Sacramenti, cum hoc sit contra institutionem Christi, prout ex sensu Ecclesiæ constat, quæ in contracturis requirit statum gratiæ.

An ratio Sacramenti possit hic separari à contractu.

Notandum etiam in hac materiâ, SS. PP. de matrimonio aliquandò minus laudabiliter esse locutos, maximè dum erant laudandæ castitati intenti. Inter alios hoc patet in S. Hieronymo, qui aliquandò omnia matrimonia, aliquandò secunda videtur penitus rejicere. Ait enim l. 1. contra Jovinianum: *oro te, quale illud bonum est, quod orare prohibet? quod corpus Christi, accipi non permittit? quamdiu impleo mariti officium, non impleo Christiani.* Ex quo obiter illud notari velim, insinuari hic à Sancto Doctore, tempore communionis ab uxore esse abstinendum.

Rigorosius tamen loquitur de secundis nuptiis, dum ad Salv. ita de iis scribit: *vide qualia sint secunda matrimonia, quæ Lupanariis præferuntur.* Deindè ad Furiam apertè dicit, quòd nulla vidua non nubat, nisi ut cum marito dormiat, etsi alios prætextus habeat, patrimonii servandi, servos coercendi &c. item ad Geruntiam ait, *Bigamos ut indignos ab eleē-*
mosynis

mosynis Ecclesiæ excludi. Quomodo tamen utraq̃ue matrimonia non rejiciat, ibidem expressè addit, dum ita objicit: *dammamus secunda matrimonia? minimè: sed prima laudamus.* Rejicit ergò matrimonia in comparatione cœlibatûs; item secundas nuptias in comparatione priorum.

S E C T I O VII.

De Ministro Matrimonii.

DICENDUM I. communis posteriorum scholasticorum est doctrina, ait Estius, virum & feminam contrahentes esse propriè hujus Sacramenti ministros. Ratio illorum est, quòd ad ministrum Sacramenti spectet pronuntiare formam, & per illam conficere Sacramentum, quod contrahentes faciunt, quandò mutuo dant fidem. Idem declarat Concilium Florent. quod ait: *causa efficiens matrimonii regulariter est mutuus consensus per verba de præfenti expressus.* Cùm ergò ipsi contrahentes per verba consensum illum expriment, sequitur eos efficere matrimonium ejusque esse Ministros. Adde, quòd ante Concilium Trid. matrimonium potuerit inter illos solos validè contrahi, quod tamen & tunc fuit verum Sacramentum.

*Parochus
est mini-
ster mat-
rimonii.*

Alii tamen, quibuscum assentimur, docent ministrum matrimonii esse Parochum, non verò ipsos contrahentes. Probatum hoc ex Tridentino c. 1. sess. 24. ubi statuitur, ut Parochus rogato viri ac mulieris assensu dicat, *ego vos conjungo.* Ergò cùm Parochus sit, qui illos conjungit, non quidem in ratione contractûs antea initi, sed in ratione Sacramenti, sequitur Parochum esse ministrum Sacramenti matrimonii. Neque dici potest, quòd *to conjungo* sit idem quod *declaro vos esse conjunctos*, hoc enim est ab omni significatione talis vocis alienum, prout idem

idem est, in to *absolvo* in Sacramento pœnitentiæ.

Secundò, Concilium Flor. generaliter dicit Sacramenta tribus perfici, scilicet *verbis tanquam formâ*, quod dum potest, debet propriè intelligi.

3. Sic optimè intelligitur, quomodo forma proferatur in nomine Christi, ut ministri principalis, quod ad formam Sacramentorum requiritur: ubi tamen contrahentium verba sunt, *accipio te in meam* &c. neque in nomine Christi accipitur sponsus aut sponsa: sic etiam ante Concilium Trid. copula maritalis æquivalerat dictis verbis, absonum verò esset dicere talem copulam fieri nomine Christi.

4. Formæ Sacramentorum significant effectum Sacramenti, cujus sunt formæ, & continent significationem sacram; illa autem contrahentium verba solùm significant consensum internum.

5. Apostolus ne quidem permittit mulieribus in Ecclesia loqui, quod & de administratione Sacramentorum intelligunt omnes, etsi aliquando ut ministræ extraordinariæ Sacramenta conferre possint, v. g. baptisare.

6. Quando fideles ante Tridentinum clandestinè contrahebant matrimonia, non existimabant se esse sacrilegos, etsi contraherent in statu peccati mortalis, quam æstimationem approbat Paludanus in 4. dist. 5. q. 2.

7. Manuale Mechliniense tam anni 1589. quam 1607. ita habet: *Stante viro ad dexteram, muliere verò ad sinistram Sacerdos hujus Sacramenti MINISTER, sponsum & sponsam aspergat aquâ benedictâ, . . . rursus Sacramenti MINISTER interroget . . . datâ sic utrimque fide, dicat Sacerdos, & ego tanquam Dei MINISTER vos conjungo in matrimonium.* Hoc autem manuale est variorum Theologorum Sacræ facultatis Lovaniensis operâ concinnatum, uti patet ex censura Henrici Cuyckii de quo vide hîc Sylvium. Huic accedunt varia alia manualia, Attrabatense, Yprense, Colonien- se, &c. His quoque adde rituale Romanum jussu Pii

V. editum, quod in præfatione ita habet: *Ceterum istorum Sacramentorum, quorum administratio ad Parochos pertinet, ritus in hoc opere præscribuntur: cujusmodi sunt baptisimus, poenitentia, Eucharistia, extrema unctio, Matrimonium.*

Denique, modus loquendi SS. Patrum importat, Parochum esse ministrum hujus Sacramenti, dum Evaristus Papa Epist. 1. ita requirit benedictionem Sacerdotis ad matrimonia, ut sine illâ non conjugia sint, sed adulteria: dum S. Ambrosius dicit conjugia debere sanctificari benedictione Sacerdotali.

Ex quibus omnibus clarè patet, hanc datam sententiam non esse novam, neque repugnare communi Theologorum sententiæ, ut quidam contendit, sed semper à variis fuisse traditam. Alia quidem multorum est, sed nullius S. Patris. Adde antiquos Scholasticos quæstionem hanc reliquisse sub dubio, uti & de Conciliis Florentino & Tridentino est præsumendum.

Quod verò ad fundamenta alterius sententiæ oppositæ spectat, responderi potest, quòd quidquid aliqua probare videantur in contrarium, solum intelligenda sint de matrimonio in ratione contractûs, quod contrahentes v. g. efficiant matrimonium in tali ratione, & Sacerdoti subministrent materiam, cui applicet formam nomine & vice Christi. Unde si Florentinum voluisset definire contrarium, dixisset causa efficiens *Sacramenti matrimonii*, non solum *matrimonii*. Concludimus quoque, matrimonia clandestina ante Concilium Trid. non fuisse vera Sacramenta, adeòque quando dicit idem Concilium illa matrimonia tunc fuisse rata, solum velit ea esse rata in ratione contractûs, non itidem in ratione Sacramenti.

Objiciunt adversarii Congregationem Cardinalium in caput 1. ses. 24. Concilii Trid. quæ expressè declaravit verba parochi non pertinere ad substantiam Sacramenti matrimonii. Ad quod resp. ex multo

torum

torum doctrina, illis declarationibus non esse habendam fidem, nisi exhibeantur in formâ authenticâ, solito sigillo, & subscriptione Cardinalis præfecti & secretarii S. Congregationis pro tempore existentium prout declaravit anno 1631. 2. Augusti Urbanus 8. Bullam citat Dicastillo de pœnitentiâ disp. 10. num. 256. Alia de his declarationibus docet Sylvius hîc.

Notabile quoad declarationes Cardinalium.

Objiciunt denique S. Thomam in 4. dist. 26. a. 1. ad. 1. ubi absolute docet contrarium dicens: *verba, quibus consensus matrimonii exprimitur, sunt forma hujus Sacramenti, non autem benedictio Sacerdotis, quæ est quoddam sacramentale.* Ad hoc Resp. ex Sylvio, D. Thomam adhuc juniorem, nihil in hac parte voluisse certi definire. Undè aliis locis nostram sententiam fatis innuit, & signanter sup. q. 8. a. 1. ubi ait: *solus ille minister Sacramentorum, in quibus gratia datur, qui habet ministerium super corpus Christi verum, quod solius Sacerdotis est.* Idem docet q. 22. a. 2. l. 4. contra gentes c. 73. Undè & meritò concludit Sylvius, quòd D. Thomas si summam suam complevisset, nobiscum censuisset: adeò ut Dominicus Soto Dominicanus in 4. dist. 1. q. 3. a. 1. ita de S. Thoma dicat: *plurima eorum quæ super magistrum sententiarum quasi aliena congerens, commentatus est, post maturius digesta collimavit in summa.*

SECTIO VIII.

De materiâ & formâ Matrimonii.

DICENDUM primò, materia remota, sunt personæ duæ diversi sexûs in corpore habili, & nullis impedimentis obstrictæ adeò ut idem hic sit materia remota, & illud quod sacramentum suscipit, uti pœnitens suscipit Sacramentum pœnitentiæ, & peccata tamquam materiam subministrat. Mate-

*Materia
Matrimo-
nis remo-
ta.*

*Materia
proxima.*

ria verò proxima est contractus validus & iustus, quo traditur potestas mutua in corpus mutuum, qui à Sacerdotis verbis tamquam formâ informatur ad collationem gratiæ, & elevatur ad esse sacramentale.

*Consensus
contrahen-
tium.*

Dicendum 2: ad contractum matrimonii necessarius est consensus contrahentium, cum soli contrahentes possint transferre jus in sua corpora. Si verò aliquandò à superiori potestate injungitur, ut contrahant aliqui vel id exigente bono communi, vel aliâ iustâ causâ, solum matrimonium injungitur, quòd tamen non valet, nisi consensus contrahentium adveniat. Consensus verò ille contrahentium essentialiter requiritur & sufficit ad valorem matrimonii, neque requiritur parentum consensus, ut contractus matrimonii teneat, uti volunt Hæretici, quos anathematizat Ecclesia in Conc. Trid. sess. 24. c. 1. nullo enim jure eorundem consensus exigitur, cum jure naturæ potestas transferendi jus in corpus suum, spectet ad quemlibet in particulari: undè Apostolus, *cui vult, ait, nubat.* Et Genes. 24. de Rebeccâ: *vocemus puellam, & queramus ipsius voluntatem.* Cætera, quibus abutuntur adversarii, scripturæ loca, solum insinuant, parentibus inconsultis illicitum esse ad matrimonia progredi, de quo antea.

*Nubentes
contra vo-
luntatem
parentum*

Quod si contra parentum voluntatem nuptias contrahant, si nuptiæ sint indignæ, jure civili possunt exhæredari, ut docent aliqui: hoc tamen per novellam 115. c. 3. §. 11. restringitur ad solas filias, quæ minores 25. annis matrimonium respuunt, parentibus interim eas dotare paratis; malentes luxuriosè vivere, aut etiam quando major 25. annis servo nubit. In Belgio autem constitutione Caroli 5. 1540. 4. Oct. cautum est, ne masculi minores 24. annis, & feminae 20. absque parentum consensu vel tutorum vel magistratûs, nuptias contrahere præsumant, idque sub pœnâ submotionis ab omni donario, quovis lucro vi matrimonii &c.

Zy-

Zypæus tamen putat hîc agi de nuptiis per modum raptûs, quæ dolo & malis artibus committuntur. Philippus tamen 4. 1623. 23. Novemb. minores 25. annis, sine consensu parentum, tutorumve nubentes privat omnibus emolumentis, quæ ab invicem alterutri obvenire possunt per donationem, successionein, irritans simul omnes conventiones & pacta in utilitatem alterutrius inïta, dans simul potestatem parentibus eos exheredandi, ne quidem aliquandò quoad legitimam. Majores tamen 25. annis, hîc non comprehenduntur, modo parentes ante sint agniti.

Alii tamen docent, ejusmodi jurâ per jus canonicum esse correctâ, cum jus canonicum exigat summam libertatem, & velit matrimonia concernere jus Ecclesiæ, non item jus sæculare, prout etiam vult Conc. Trid. sess. 24. canone 11. aliud tamen experientia docet, similia jurâ vigere, & negotium illud esse mixti fori.

S E C T I O IX.

De objecto consensûs Matrimonii.

DICENDUM primò, non requiritur hîc consensus in copulam, cum inter D. Virginem & D. Joseph fuerit verum matrimonium, & cum vovisset D. Virgo castitatem, non poterat in copulam consentire. Quod verò matrimonium illud fuerit verum, patet ex eo; quod Matth. 1. & Luca: 2. dicatur Joseph esse *virum Mariæ*: hinc & S. Augustinus l. 2. de consensu Evang. c. 1. sub finem, dicit Josephum fuisse *virum Mariæ* ipsâ copulatione conjugii, quamvis sine commixtione carnis. Quod verò voverit virginitatem docet idem S. Doctor l. de S. Virginitate c. 4. & hoc colligit ex eo, quod mirabunda dixerit Angelo nuntianti, *quomodo fiet istud,*

Ad matrimonium non requiritur consensus in copulam.

quoniam virum non cognosco? idque quia obligata erat voto. Verba ejus sunt hæc: *priusquam conciperetur (Christus) jam Deo dicatam, de qua nasceretur elegit. Hoc indicant verba, quæ sibi factum annuntianti Angelo Maria reddidit, QUOMODO FIET ISTUD &c: quod profectò non diceret, nisi Deo virginem se antea vovisset.* Et quamquam voluerit Joseph eam occultè dimittere, nihil indè sequitur pro contrario, cum solum agatur de dimissione quoad thorum, & habitationem: non verò quoad vinculum matrimonii. Si etiam SS. PP. D. Virginem sæpè vocant *innuptam, sponsam &c:* eo quòd matrimonium non consummârit. Ita quoque cum docet S. Augustinus matrimonium dici ex eo, quòd debeat idè contrahi à feminâ & viro, ut femina mater fiat, solum vult illam debere esse primariam intentionem, dum matrimonium initur modo ordinario: deindè, solum assignat rationem ethymologicam matrimonii, quæ non debet semper esse convertibilis cum re vel nomine, cujus est ethymologia. Neque etiam refert, quòd Matrimonium essentialiter consistat in traditione corporum, & consequenter in ipso contractu detur jus ad usum eorundem, quia hîc sufficit jus radicale & remotum in corpora, quale etiam est, quando inito matrimonio supervenit impotentia, affinitas &c:

Obijciunt tamen aliqui, quod ergo valebit matrimonium, etsi præcedat impotentia, cum quâ stat jus remotum in corpora. Resp. stante impentiâ de jure naturæ posset valere matrimonium ad castè vivendum & extraordinario modo initum: aliud esset de matrimonio inito modo ordinario.

Dicunt ulterius, pactum de necanda prole, procurando abortu, dirimit matrimonium, ergò & votum servandi castitatem. Ad quod Resp. negando consequentiam, quandoquidem illa directè adversentur bono matrimonii scilicet conceptioni, & educationi prolis, non verò secundum.

Ex quibus omnibus patet verius esse, quod valeat
matri-

matrimonium initum cum pacto vivendi in perpetua castitate, eo quòd post initum matrimonium possit fieri tale pactum, ergò & ante. Cum enim usus rei separari possit a Dominio, verè potest transferri Dominium rei, cum pacto tali re non utendi. Nec idè dici potest, quòd simile matrimonium careat omni effectu: facit enim, quòd taliter conjugati, non possint alteri nubere, quòd obligentur ad mutua obsequia &c. patet quoque falsum esse hoc cujusdam dogma, quo docet, matrimonium initum cum pacto, quòd feriis 6. abstinebunt à copula, esse nullum.

Matrimonia inita cum pacto ad caste vivendum

Dicendum 2. Consensus ad matrimonium requisitus potest esse conditionatus. Conditiò illa de futuro, si sit necessaria, non suspendit consensum, eo quòd æquivalet conditioni de præsentì. Si sit impossibilis, & ioco sit apposita, vitiat consensum, eo quòd potius significet dissensum, quam assensum: & potius iocari, quam consentire præsumitur ille, qui eam apponit. Si verò conditiones sint contra substantiam matrimonii, matrimonium vitiant, eo quòd talis, qui eas apponit, censeatur non velle matrimonium, sicut qui vellet profiteri, & non obedire prælato. Si verò similis conditiò sit de præsentì, non vitiat matrimonii contractum, v. g. *contraho tecum si sis adultera, si procurasti abortum &c.*

Consensus conditionatus.

Conditiò turpis, si non sit contra substantiam matrimonii, & sit de futuro, suspendit matrimonium, v. g. *contraho tecum, si velis furari &c.* si verò sit de præsentì, illud non suspendit, sed si adsit, tenet matrimonium, si desit, neutiquam valet. Unde, quando communiter dicitur conditiones turpes haberi hic pro non dejectis, intelligi debet, hoc solum locum habere, quando prudenter ex circumstantiis præsumitur conditionem ioco esse adjectam: si verò sit seriò apposita, non erit verum matrimonium, si conditiò non sit posita, quidquid judicet forum externum. Alii tamen absolutè volunt, quòd conditiones turpes & impossibiles ex dispositione juris habeantur

tur pro non adjectis, adeò ut similes conditiones apponentes, censeantur absolute consentire in matrimonium. Quamvis tamen in foro conscientia validum sit matrimonium sub conditione de futuro initum, non poterunt tamen illud ante conditionem positam consummare, ob periculum fornicationis, cui se consummando exponunt, cum nesciant an conditio ponetur, à cujus tamen positione pendet matrimonium. Interea tamen, quo expectatur ille conditionis eventus, confert tale matrimonium, quod quando impletur conditio, non debeat contractus de novo iterari, utpote à principio validus.

Dicendum 3. positâ conditione, probabilius requiritur novus consensus de præsentì: dicit enim Pontifex cap. *Super eo* de conditionibus appof. quòd conjuges sint compellendi ad contrahendum positâ conditione, quod esset falsum, cum jam antea contraxissent. Deinde aliàs non videtur quomodo habebitur consensus de præsentì, qui tamen essentialiter ad matrimonium requiritur, & quidem coram Parocho & testibus, ubi Concilium Tridentinum est receptum. Agendo tamen de eo, quod requiritur ex natura rei, verius videtur positâ conditione statim tenere dictum contractum, ut cæteros omnes conditionatos, qui positâ conditione transeunt in absolutos, etiam sine novo consensu, quo casu erit consensus ille moraliter de præsentì, uti alii contractus: quod autem compellendi sint, ad præstandum novum consensum, non provenit ex natura rei, de qua jam agimus, sed ex jure positivo.

Dicendum 4. Consensus qui postea deprehenditur fuisse nullus, adeòque matrimonium nullum, v. g. si quis sicte contraxit, aut gravi metu injuste ad hoc incusso, debet postea de novo iterari in illis locis, ubi Concilium Trid est receptum, coram Parocho & testibus, eo quòd totum ante factum, fuerit nullum: adeò ut si postea adveniat dispensatio, solummodo per illam fiant personæ habiles ad contrahen-

hendum, & hoc quidem communiter, quando utriusque consensus defuit: verum in casu, quo solum defuit alterius consensus, major est difficultas; varii docent consensum utriusque debere restitui, uti respondit Clemens VIII. admonitâ comparte de nullitate matrimonii. Verum ad hoc alii reponunt, de hoc non constare authenticè, illudque dixisse Pontificem ut doctorem privatum, tamquam quid esset tutius, nolens præjudicare alteri opinioni, utpote communiori, maximè cum addat, quòd debeat compars moneri de nullitate matrimonii, quod tamen semper non est necessarium. Unde probabiliter satis sustineri potest, quòd solum requiratur ex parte unius renovatio consensus, modo alter consensum non retractaverit, qui proinde censetur moraliter perseverare, postâ habilitate & consensu alterius.

S E C T I O X.

De consensu orto ex metu.

D ICENDUM primò, consensus datus in matrimonio ex gravi metu, ad extorquendum talem ^{Consensus, ex metu.} consensum injustè incusso, est irritus. Probant id varia capitula, & signanter cap. *veniens*. Debet autem metus esse gravis, qualis ex conditione personæ, cui metus incutitur, & aliis circumstantiis colligi potest: quando enim quis levi metu coactus aliquid agit, liberâ voluntate id agere præsumitur. Debet insuper esse injustè incussus, si enim metu exilii, mortis, quæ à Magistratu justè intentantur stupratori, stuprator virginem ducat, tenebit matrimonium. Debet quoque metus ille esse incussus ad extorquendum matrimonium, si enim metu mortis, naufragii, &c. A causa naturali, vel etiam à libera ad alium finem matrimonium extorqueatur, metus ille non irritabit matrimonium, cum metus ille censeatur se habere planè per accidens

ad matrimonium, neque metu, sed propriâ voluntate censeatur inire matrimonium.

Dicendum 2. Etsi matrimonio gravi metu injustè incusso adsit juramentum, tamen per hoc non fit validum, cùm juramentum sequatur naturam contractûs, cui adjungitur, qui est absolutè nullus. Præscribitur interim aliquando, ut hoc casu quæeratur absolutio à juramento, non quasi juramentum illud fuisset validum, sed solùm ad cautelam & majorem juramenti reverentiam. Huic metui aliquando æquivalere potest metus reverentialis, si sit tantus, ut meritò cadat in constantem virum. Quòd si matrimonio gravi metu contracto accedat copula facta animo maritali, & causa metûs absit, erit matrimonium validum in iis locis, ubi Concilium Tridentinum non est receptum. Si verò metus adhuc adsit, non fiet matrimonium validum, nisi jam liberè in illud consentiat. Si verò non fiat animo maritali, erit fornicatio.

Porro matrimonium tali metu contractum habet talem vim, ut metum inferens sit obligatus ad contrahendum, casu quo metum passus velit, eo quòd decepto, non deceptor jura subserviant, adeò ut debeat expectare donec metum passus velit vel nolit.

Matrimonium gravi metu initum jure naturali non patitur.

Dicendum 3. Matrimonium gravi metu initum, jure naturæ est nullum, nulla enim lex positiva illud irritat, sed irritum supponit. Deinde, æquitas naturalis non patitur, ut quis per injuriam acquirat jus in corpus alterius, unde ex involuntarietate & hac inæquitate jus naturæ omnes etiam contractus dissolvit.

S E C T I O XI.

An Matrimonium sit res licita, & præcepta.

Matrimonium est res licita.

DICENDUM primò, actus matrimonii est actus licitus, cùm à Deo noscitur esse institutus: imò poterit esse actus justitiæ, & meritorius. Unde Deus actum

actum illum subinde injunxit, illi benedixit, nuptiis interfuit, &c. Deinde, Apostolus vult juniores nubere, & detestandos ait, prohibentes nubere. Ut tamen sit actus licitus debet adesse recta intentio, puta ut amore filiorum magis, quam libidine sibi conjungantur, de qua intentione agam, differendo de copula conjugali.

Objiciunt aliqui copulam adferre immunditiam, uti dicitur 1. Reg. 21. ubi Achimelech petit à Davide, *Si mundi sint à mulieribus viri*. Deinde postquam Apostolus 1. cor. 7. dixerat, *Vir uxori debitum reddat*, addit, *hoc autem dico, secundum Indulgentiam*, ergo dum conceditur venia, denotatur culpa. Ad quæ Resp. immunditiam illam esse corporis, non mentis; non peccatum, sed pœnam peccati, consistentem in rebellionem carnis. Ad aliud Resp. Verba illa posteriora referenda esse ad verba præcedentia, scilicet *revertimini in idipsum*. Primò enim imperaverat viro, uxori reddere debitum, & hortatus deinde, ut pro tempore de mutuo consensu abstineant: si verò postea velint reverti in idipsum, ne succumbant, id indulget, aliàs vellet omnes esse sicut seipsum.

Notandum quoque quòd sæpè damnetur à variis matrimonium, sed iniis, qui matrimonii sunt incapaces, ut in Sacerdotibus, Diaconis, &c.

Dicendum 2. Initio mundi, quando genus humanum ad justam multitudinem nondum erat perductum, omnestenebantur lege matrimonii. Sicut enim quisque tenetur sese conservare in individuo, ita & humanam speciem, quod non licebat extra matrimonium: tale autem præceptum non continebant ea verba, *crescite, & multiplicamini*, cum solum contineant benedictionem, & eadem bestiis dicta sint, præcepti incapibus. Perducto autem genere humano ad justam multitudinem, cessavit dicta lex matrimonii quoad omnes, adeò ut in V. I. juxta D. Ang. laudata fuerit castitas nescia thori conjugalis, prout ostendit in Elia, Elisæo, Jeremia, &c. Unde etiam apud gentiles

tiles in honore habitæ sunt virgines vestales. Falsa verò & insulsa est hæc Calvini doctrina, quâ ait, in comment. c. 19. Matth. *Eos omnes divino præcepto conjugium inire debere, nisi impii esse velint, quibus non est divinitus revelatum, quod donum continentie habeant.*

Frivola quoque & inutilis est hæc cujusdam quæstio, an si omnes viri morerentur Religiosis exceptis, an Religiosi tenerentur lege matrimonii? cui respondendum, quod non, eò quòd obligatio voti præexistens sit certa, obligatio autem contrahendi incerta: sed certa obligatio non tollitur per incertam supervenientem, &c. Adde verosimiliter tunc instare finem sæculi, quo casu cessaret hoc præceptum, unde S. August. l. de bono conjugali, c. 10. *Vtinam omnes velint ab omni concubitu continere! multo citius Dei Civitas completeretur, & acceleraretur terminus sæculi.*

S E C T I O XII.

De Polygamia.

Polygamia triplex.

POLYGAMIA est triplex, prima quâ vir unus simul habet plures uxores: 2. quâ uxor eadem habet simul plures viros: 3. quâ alter illorum successivè habet plures viros, vel plures uxores. Polygamia prima aliquando fuit permilla v. g. Abrahamæ & aliis post diluvium dispensatione divinâ, propter propagationem generis humani. Eo tempore autem non solum una erat vera uxor, & aliæ concubinæ, ut quidam volunt, sed una in regimine familiæ erat prima, & ejus filii erant hæredes: reliquæ erant secundariae, earumque filii debebant aliquo munere esse contenti. Ab initio tamen non fuit sic, sed erant duo in carne una, uti instituit naturæ author. Quamquam enim similis polygamia non sit contra finem primum matrimonii, qui est procreatio prolis: est tamen contra fines secundarios, puta contra pacem & societatem conjugalem, contra remedium concupiscentiæ, &c. prout

prout patet exemplo Agar & Saræ : Liæ & Rachelis, &c. Ex quo patet, quòd sit quodammodo contra jus naturæ hæc polygamia, adeò ut etiam Turcæ 4. simul ducentes & cæteras quot possunt alere, reverà peccent, etsi Lex divina de monogamia illis non innotescat: unde factum Lamech primi bigami damnant SS. PP. & Nicolaus Papa eum vocat *adulterum*.

Dices ergo dari poterit dispensatio in jure naturæ, dum Deus dispensat in polygamia, quæ est contra jus naturæ. Resp. eo casu Deus propriè non dispensavit in lege naturæ, quia cùm sit omnium Dominus, poterat corpus mariti tradere pluribus uxoribus: deinde aderat hic justissima causa, ob quam habere censetur hic sese merè permissivè quoad rixas & alia inde obventura. Deinde, polygamia non repugnat juri naturæ tanquam principio vel conclusioni proximè ex eo deductæ, sed solum quòd sit minus decens rerum naturam, ob incommoda inde sequi nata.

Dicendum 2. Dispensatio hæc sive propriè permissio dicta, per Christum est sublata, quando conjugium reduxit ad statum pristinum Matt. 19. dum dixit, Deum ab initio creasse hominem masculum & feminam, quòd erunt duo in carne unâ, &c.

Dicendum 3. Polygamia secundi generis, quâ eadem uxor simul habeat plures viros, est contra jus naturæ, neque umquam permissa. Tale enim matrimonium repugnat primario fini matrimonii, ut patet in meretricibus. Repugnat itidem secundariis finibus, societati & paci domesticæ, quæ subsistere nequeunt, dum sunt plura familiæ capita, aliquando contraria imperantia, nec unum alteri vult cedere.

Dicendum 4. Polygamia tertii generis absolutè est licita. *Si dormierit vir ejus, liberata est, cui vult nubat*, ait Apostolus 1 cor. 7. verum quidem est, quòd quidam canones minus laudabiliter de secundis nuptiis loquantur: quòd non benedicantur: quòd bigami sint irregulares, &c. non, quòd ideò malæ essent eæ nuptiæ: sed quòd essent signum incontinentiæ, à quo vole-

Unde Bigami sint irregularia.
225.

volebat primitiva Ecclesia etiam abstineri, dum adhuc rigidior vigeat disciplina. Deinde Benedictiones negat Ecclesia, quia ante fuit benedicta talis compars, item ne benedictiones Ecclesie suae numerositate vilescerent. Denique non omnis irregularitas est peccati poena, sed haec bigamis ab Ecclesia est instituta, eo quod in talibus non habeatur perfecta significatio matrimonii, idest conjunctionis Christi cum Ecclesia, tamquam unicam suam sponfam. Adde, saepe damnari secundas nuptias, quas inibant, necdum ruptis primis, vel de quarum extinctione non erant satis securi & certi. Peccant enim qui sine sufficienti notitia de morte conjugum ineunt secundas nuptias, quae non habetur ex solis conjecturis aut probabilitatibus, sed fundata ratione, quae certificat operantem.

Bigamiam etiam plurimum successivè uxorum olim in Oriente prohibitam fuisse, narrat Baron: ad annum 901. adeo ut in eam cum Leone Imp. debuerit à Rom. Pontifice dispensari. Haec tamen prohibitionem postea auferre coacta est Ecclesia. Hinc etiam est, quod secundae nuptiae aliquando notentur à SS. Patribus; uti ante notatum est in S. Hieronymo sect. 6. Imò ex Spondano ad Annum 389. constat, in multis Italiae aliarumque provinciarum locis in usu fuisse, ut viduarum ad vota secunda transeuntium matrimonia tintinabulorum sonitu deriderentur.

S E C T I O XIII.

De Indissolubilitate Matrimonii.

Indissolubilitas matrimonii oritur ex natura.
DICENDUM primò, Indissolubilitas matrimonii verius oritur ex naturae jure, eo quod primarius matrimonii finis sit procreatio & educatio proles, quam parentes eadem naturae lege tenentur educare, quod praestare commodè non possunt, nisi unam commorantes. Si verò aliundè proli sit provisum, hoc fit merè

merè per accidens, quod non meretur hic notari, quod in lege naturæ observari debet, in qua solum attenditur, quid per se cuique conveniat, nec attendi solet ad ea, quæ per accidens hic sunt conjuncta. Unde & Romani dictante naturæ lege, 500. annis ab urbe condita, non admiserunt repudia. His accedit lex divina, quæ dicit: *Adherebit uxori suæ*, Matth. 19. & 1. cor. 7. *Iis, qui matrimonio juncti sunt, præcipio non ego (ait Apostolus) sed Dominus, à viro non discedere:* Et rursum dicit viro alligatam esse uxorem, quanto tempore vir ejus vivit. Eamdem indissolubilitatem confirmarunt Concilia Florent. & Trid. ses. 24.

Dicendum 2. Probabilius apparet, quòd Deus non dispensaverit cum Judæis in hac indissolubilitate per libellum repudii, sed quòd eorum repudium ad evitandum majus malum, & ob duritiam cordis eorum, ut ait Salvator, permiserit, prout alibi permittuntur meretricia, quæ permissio, etsi excusaret à pœna, non tamen excusabat à culpa. Præcipuum hujus opinionis fundamentum est, quòd Judæis Matth. 19. rogantibus à Christo, an quæcumque de causâ liceret dimittere uxorem, responderit Christus, quòd non, probans id ex prima matrimonii institutione. Deinde objicientibus illis, quid ergo Moyses mandaret libellum repudii, & demittere? Respondit Salvator: *Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri, PERMISIT (non mandavit) vobis dimittere uxores vestras, ab initio autem non fuit sic.* Et licet Marci 10. Christus dicat, *Ad duritiam cordis vestri, scripsit vobis præceptum illud, to præceptum non refertur ad repudiandum, sed ad libelli scriptionem, præcipiebant enim scribere libellum, si vellent dimittere, non verò jubebantur eas repudiare.* Unde rectè S. Hieronymus in dictum locum: *Moses libellum repudii dari jussit, non dissidium concedens, sed auferens homicidium.*

Porro libellus hic scribi debebat, teste Josepho, paucissimis verbis, scilicet quod vir nollet de cætero cum ea convenire, idque ne difficilium cum alio viro possit

Deus non dispensavit in indissolubilitate.

Libellus repudii.

possit copulari, si ejus infamia innotesceret.

Sequitur ergò ex dictis, matrimonium, quod uxor cum secundo, vivente etiam primo inibat, fuisse penitus nullum, quod scriptura innuit, vocans eam *abominabilem & pollutam coram Domino*; unde & Christus dixit, *qui dimissam duxerit moechatur*. Aliud erat, quoad virum, cui cum competeat jus polygamiae, poterat aliam ducere, sicuti poterat eam superducere retentâ primâ: Unde, quando Christus rursus matth. 19. dicit: *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit moechatur*, tollit polygamiam, & reducit matrimonium ad primævum statum.

S E C T I O XIV.

An matrimonium non consummatum dissolvatur per ingressum Religionis.

DICENDUM primò, cum Concilio Trid. sess. 24. can. 6, *Si quis dixerit, matrimonium ratum non consummatum, per solemnem Religionis professionem alterius conjugum non dirimi, anathema sit*. Ratio hujus concessionis est hæc, quod liceat de statu minus perfecto migrare ad perfectiorem, quando id sine alterius damno fieri potest, quod non intervenit matrimonio nondum consummato. Deinde duplex est vinculum matrimonii, spirituale unum ortum ex contractu, & carnale aliud ortum ex copula: unde sicut carnale solvitur per mortem carnalem: ita spirituale per mortem spirituales & civilem alterius, id est per professionem, quæ est mors civilis. Facit hoc autem professio, non quatenus est solemnis & ab Ecclesia introducta, sed quatenus statuit hominem civiliter mortuum, unde aliqui id admittunt de votis Societatis JESU, cum jura solum loquantur de professione, non faciendo vim quoad vota solemnia. Deinde soli professioni, non verò ordini aut castitatis voto in sæculo, hoc tribuitur,

uti

*Duplex
vinculum
matrimonii.*

uti jura ordinant, cum per illa non habeatur mors civilis. Ratio verò prædictorum est, quòd Christus indissolubilitatem matrimonii refundat in illud, quòd sint duo in carne una, quòd de copula intelligunt, uti etiam quando dicitur quòd qui meretrici jungitur, unum cum ea corpus efficitur.

Datur verò conjugibus bimestre ut deliberare possint, an velint eo privilegio gaudere, ad eò ut intra illud tempus possint petenti negare debitum citra injustitiam. Si vero intra illud tempus opprimatur conjux, matrimonium quidem erit consummatum & insolubile, poterit tamen vi oppressa religionem ingredi, cum per injuriam alterius non debeat privari suo jure, quòd habet ad ingrediendum, alter autem sibi imputet, quòd alteri non possit nubere.

Dicendum 2. Non potest extra hunc casum dispensare Pontifex in matrimonio rato, etsi causa alia addit: unde causa 32. q. 8. can: *hi qui matrim*: Nicolaus I. dicit, quòd non possit dissolvi matrimonium a sanis contractum, licet alteri superveniat amentia, castratio &c. posset autem justissimè hoc casu, si posset aliàs hic dispensare.

*An possit
Pontifex
dispensare
in matrimo-
nio rato non con-
summato.*

Opponunt quidem communiter, factum Gregorii XIII. qui unâ die cum XI. dispensasse hic dicitur, ad quòd Resp. eum forte secutum esse opinionem contrariam, neque ejus factum hic pro certa regula esse habendum: maximè, cum teste Pontio referente Panormitanum, cum aliquis similem dispensationem quæreret ab Innocentio VIII. eam negarit Pontifex: cui realleganti glossam dicentem hoc esse licitum, responderit Innocentius: *Maledictus, qui te docuit.* Deinde Domin. Soto in 4. dist. 27. q. 1. a. 4. narrat de Adriano 6. quòd cum ab eo peteretur similis dispensatio, allegat à autoritate Cajetani, miratus sit Pontifex Theologum hoc sibi posse persuadere, & tandem succumbens improbis precibus respondit, se dare quantum posset, credere, tamen, quòd nihil omnino posset. Contrario tamen, ex facto ponu-

pontificum, suam relinquimus probabilitatem.

*Non sol-
vitur ma-
trimonium
ob adulte-
rium al-
terius.*

Dicendum 3. Falsum est & contra fidem, dissolvi vinculum matrimoniale propter adulterium compar-
tis, ut volunt Hæretici, multò minus quotiescumque
mulier sese viro non accommodat: de quo vide Conc.
Trid. ses. 24. can. 7. unde quando Christus dicit, qui-
cumque uxorem dimiserit, nisi fornicationis causâ,
non innuit aut dicit, quòd propter fornicationem vin-
culum matrimonii dissolvi possit, sed solùm quòd eo
casu dimissio possit permitti, non intendens docere,
id esse licitum, ut ante diximus. Si verò aliqui Cano-
nes aut SS. PP. videantur docere contrarium, solum
intelligendi sunt de dissolutione vinculi quoad thorum
& cohabitationem.

*Matrimo-
nium al-
tero infi-
delis con-
verso.*

Dicendum 4. Matrimonium etiam consummatum
dissolvitur, quando alter infidelium convertitur ad
fidem, & alter non vult cum eo habitare sine con-
tumelia creatoris. Docet hoc Apostolus 1. cor. 7. ubi
ait: *Si infidelis discedit* (idest nolit cum fidei habitare,
aut non sine contumelia creatoris) *discedat: non enim
servituti subiectus est frater aut soror in huiusmodi.* Si ve-
rò velit infidelis pacificè cohabitare, sed non con-
verti, equidem fidei discedere licet, ex præscripto
Apostoli, imò in aliquibus Regnis, inhibetur ne cum
tali infidei fidei cohabitet. Non potest tamen con-
versustransire ad secundas nuptias, nisi moraliter si-
bi certò constet, quòd infidelis maneat obstinatus,
nec velit converti: unde infidei roganti certum tem-
pus ad deliberandum, debet illud ei concedi. Solvi-
tur verò prius matrimonium eo ipso, quo initur se-
cundum: an verò tale matrimonium quoque dissol-
vatur per professionem aut susceptionem S. Ordinis,
non ita convenit inter Doctores: docent aliqui quòd
sic, eo quòd professio sit fortius vinculum, quam vin-
culum matrimonii. Verum cum sententia hæc, nullo
jure sit fundata, non valet hîc argumentatio à fortiori.
Datur enim illud dictum privilegium converso, ne
deberet semper manere cœlebs, adeòque conversio
fieret

feret illi onerosa, quæ ratio cessat, quando proficitur, aut ordinem S. suscipit, & solutio matrimonii serviret solis pertinacibus.

In casu vero dictæ solutionis, liberi cum infideli procreati, si habeant rationis usum, relinquendi sunt suo arbitrio, si verò eo careant, assignandi sunt converso. Ita Conc. Tolet. 4.

S E C T I O X V.

De Divortio.

DICENDUM primò, cum Concilio Trid. ses. 24. Can. 8. *Si quis dixerit Ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem inter conjuges, quoad thorum seu quoad cohabitationem ad certum incertumve tempus fieri posse decernit, anathema sit.* Est contra Hæreticos nulum divortium agnoscentes, nisi quoad vinculum. Causæ verò ob quas possit fieri divortium, prima est fornicatio, *Qui enim tenet adulteram* (quoad habitationem & thorum) *Stultus est, & insipiens*, ait sapiens Potest fieri divortium ob fornicationem. prov. 18. ratio hujus est, quòd conjuges jure naturæ quoad corpora mutua sint æqualis juris, quod jus, si alter violet, etiam alter non tenetur illud amplius servare alteri; *Frangenti fidem, fides frangatur eidem.* Hoc tamen notandum nomine fornicationis hic non intelligi procurationem abortûs, interfectionem fœtûs, cum illa propriè ad homicidium spectent, nullo modo ad fornicationem. Deinde, si adulterium sit quidem notum parti innocenti, quod tamen probare non posset, satis quidem est, ad negandum debitum, non tamen ad faciendum divortium, non enim licet peccatorem occultum infamare, nec nisi judex potest publicam pœnam irrogare, idque pro crimine juridicè probato, nisi foret notorium.

Secunda causa divortii est continentia perpetua & crimen, v.g. si uterque conjux continentiam voveat, Item ob perpetuam continentiam.

tiam &
crimen,

aut religionem ingrediatur; crimen verò, ultra fornicationem comprehendit hîc Apostasiam, Hæresim, Impietatem, Latrocinium, Sacrilegium, ob quæ crimina jure defensionis licèt innocenti abdicare nocentem conjugem, ne sibi aut prolibus damna eveniant: quæ si non timeantur, supportanda est compars cum patientia. Unde si ob illa crimina dimissus, constiterit eum esse emendatum, debet absolutè recipi, uti præcepit Urbanus III. extrav. de divortiiis. Ratio est, quòd cessante crimine, cesset contagionis periculum, cui per divortium jure defensionis obviatur.

Huic annecti potest periculum grave, tum corpori, tum animæ impendens, quòd sub hoc crimine comprehenditur, v. g. si foveat compars assiduas rixas, si leprâ aut morbo gallico laboret, si inducat suam compartem ad gravia scelera, v. g. si sit leno suæ uxoris, &c.

Si tamen alter conjux quoque adulteretur, si vir mulierem prostituerit, si alter alterius criminis sit conscius, vel etiam si alter diu negaverit debitum suæ comparti, ex qua negatione compars adulterata est, si vi uxor oppressa sit; his inquam casibus ne quidem ob adulterium poterit conjux dimitti, tum quòd juxta regulam juris paria crimina, pari compensatione deleantur: tum quòd aliis casibus pars altera instigando, & aliâ viâ fuerit causa criminis admitti, unde pœna principaliter in illam redundat.

Notandum quoque quòd ob fornicationem non debeat necessariò pars innocens nocentem dimittere, sed hoc ei liberum erit: Imò si aliqua pœnitentiæ signa det pars noxia, charitati consulat, si eandem retineat, maximè cum ex divortio periculum gravioris mali soleat meritò timeri, puta desperationis, adulterii, &c. Si tamem compartis adulterium aut crimen esset notorium, teneretur pars innocens eam dimittere, ne ejus turpitudini videretur consentire:

Unde

Unde ante dictum est, *Qui tenet adulteram, stultus est,*
Prov. 18.

Dicendum 2. Ad faciendum divortium, non exigitur sententia iudicis, neque quoad thorum, neque quoad cohabitationem in foro conscientiarum. Ratio est, quòd facultas illa detur in Evangelio, ob adulterum præsertim notorium. Talis enim facultas involvitur in contractu matrimonii, scilicet si fides servetur, & sit pacificæ cohabitationis. In foro tamen externo requiritur omninò sententia iudicis, ad obviandum scandalis, sive per se, sive occasionaliter ex ea separatione sequi natis.

*An ad dila-
vortium
exigatur
sententia
iudicis,*

Dicendum 3. Facto divortio, pars innocens potest vivere castitatem vel religionem ingredi, ut statuunt jura, eo quòd pars innocens sit libera à cohabitatione, votum verò vel Religio, matrimonii vinculum non solvit, sed solùm cohabitationem, à quâ libera est pars innocens. Pars verò nocens non potest ita statum mutare, nisi consultâ prius & annuente parte innocenti, nisi pars innocens statum immutabilem jam suscepisset: divortium enim solum est in favorem innocentis. Hinc professio facta à nocente, contra voluntatem innocentis nulla est, ordinatio talis illicita, &c.

Dicendum 4. Facto divortio potest fieri reconciliatio, sicut enim non debet quis partem nocentem repellere, ita poterit eandem recipere, unde in sententia divortii addi solet: *Donec Spiritus Sancti gratia dissidentes reconciliet.* Si verò pars innocens reconciliari velit, tenetur pars nocens, cum divortium factum sit in gratiam innocentis.

S E C T I O X V I .

De Debito Conjugalī.

*Negare
debitum
est mortale.*

DEBITUM Conjugale, est concubitus maritalis alteri ab altero debitus ex justitia, quòd debitum comparti petenti, tam expressè, quam implicite, reddi debet ex justitia, & sub mortali, nisi justa causa excuset. Unde Apost. 1. Cor. 7. *uxori vir debitum reddat, similiter autem & uxor viro.* Et Paulo post: *Nolite fraudare invicem.* Nec solùm hìc accusandæ sunt feminae & viri omninò negantes debitum, sed damnosâ morositate illud differentes, ex quo sæpe in altera comparte periculum incontinentiæ, pollutiois, rixarum, &c.

Excusantia à debito reddendo.

Dicendum 2. Varia tamen à redditione debiti excusant, scilicet generaliter justa causa, qualis subesse potest, si illud sine notabili damno salutis corporalis reddi non possit, v. g. si petens laboraret leprâ, vel alio morbo contagioso, unde proveniret periculum contagii. An autem tale periculum subsit, medicorum est judicare. Aliud esset, si ante matrimonium initum, scivisset compartem tali morbo laborare, quo casu censeretur aliter se obligasse ad reddendum debitum eo quoque casu.

Excusat quoque negantem, si petatur debitum in amentia, ebrietate, aut aliàs extrâ rationis usum, debet enim debitum peti modo humano ut tali, ad hoc ut obliget. Excipe tamen, nisi sit periculum incontinentiæ ex tali negatione.

Excusantur insuper ex dictis conjuges à redditione debiti, intra primum bimestre, quod conjugibus datur ad deliberandum.

Dicendum 3. Nimia multiplicatio prolium non videtur per se excusare à redditione debiti, cum conjuges censeantur se obligare, ad tot proles procreandas,

das,

das, quot natura & lex matrimonii permittit. Si tamen ex tali numerositate grave damnum conjugibus immineret, docent plurimi eam eo casu excusare à redditione debiti: Aliud est de communibus pauperibus, paupertati jam alluetis, quibus ex copiosiore prole paupertas non ita intenditur.

Dicendum 4. Excusantur quoque conjuges à redditione debiti, si ex redditione timeatur malum proli jam conceptæ, vel ne posset concipi, ex qua parte quoque sæpè peccant debitum reddentes, maxime uxores gravidæ. Aliud esset, si ex negatione immineret periculum incontinentiæ in compare petente. De tempore purgationis post partum, docent plurimi, intemperantiam sapere eo tempore copulari. Idem aliqui docent de tempore lactationis, eo quòd ex copula sit periculum proli educandæ. Verum huic periculo abunde obviatur, si proles detur alteri educanda, neque etiam tantum illic timetur periculum ex copula moderata, de quo Physici disceptent.

Dicendum 5. Redditur concubitus illicitus ex parte loci, in quo committitur, v. g. si in publico, ob periculum scandali: si in sacro, ob irreverentiam. Redditur quoque illicitus ex parte modi, si talis sit concumbentium situs, ut sit periculum effusionis seminis, ex quo execranda illa Mahometi regula: *uxores vestre sunt aratura vobis: indite araturam vestram ad libitum.* Hæc autem ad sodomiam pertinent. Varia tamen naturalem concubitûs situm invariare possunt justa de causa, v. g. ne foetus occidatur, ob viri pinguedinem, &c.

Sæpe quoque redditur illicitus concubitus ex parte fœcis, unde sit,

SECTIO XVII.

Quo fine debeat fieri copulae

DICENDUM I. cum S. Augustino Enchiridii 78. *Concubitus necessarius causâ generandi, inculpabilis & solus ipse nuptialis est; ille autem qui ultra illam necessitatem progreditur, jam non rationi, sed libidini obsequitur.* Huic adde finem illum, ut alteri debitum petenti satisfaciat. Ex hac data Doctrina sequitur primò, copulam habitam satiandæ propriæ concupiscentiæ causâ esse peccatum, saltem veniale: apertè id docet idem Doctor l. 5. de bono conjug. c. 6. ubi ait: *Conjugalis concubitus generandi gratiâ, non habet culpam, concupiscentiæ verò satiandæ causâ, sed tamen cum conjuge, propter fidem thori, venialem habet culpam. Et hanc copulam, quæ fit ob inconiuentiam, secundum veniam concedit Apostolus, dum autem concedit veniam, evidenter denotat culpam.* Ratio hujus est, quòd, qui solius concupiscentiæ sedandæ causâ suæ comparti jungitur, is solius delectationis fine jungitur, quod nihil est aliud, quam libidini obsequi, & annuere, quod illa flagitat.

Sequitur secundò, malam esse copulam habitam ob solam delectationem carnalem. Notum est toti mundo, quantis conatibus semper obstiterit hucusque pars nobis adversa in hoc puncto, docens ne quidem veniale esse, commisceri conjugii ob solam delectationem, id esse in praxi tutum, contrarium ex Jansenismo ortum esse, & id genus alia, quæ quia satis manifesta, brevitatis causâ prætereo. Juvat tamen doctrinam cujusdam recentioris proferre & rejicere. Ait ille, de quo agendo de pœnitentia: mihi fol. 282. *Sed quæres porrò, an usus conjugii propter solam delectationem sit necessarium peccatum saltem veniale: sunt qui volunt hoc indubitatum haberi, & ipsam S. Augustini Doctrinam esse contendunt. Resp tamen ex variorum sententia (N. B.) usum*

Copula
habita ob
solam de-
lectatio-
nem, est
peccatum
veniale,

usum illum sic posse adhiberi ad solam delectationem, ut sit ab omni peccato immunis, si nempe absit immoderatus ardor & affectus in delectationem ac modus indebitus, nec excludantur positivè alii fines honesti, ad quos actus ille ordinatur. Delectatio enim sensibilis moderata, non est per se mala, aliàs numquam posset appeti. Et allegatis Pontio, Sanchez, Bonæ. spei, Herinx, &c. ita concludit: *Quæ cum ita sint, satiùs videtur pluribus, hanc Doctrinam sic limitatam, ut probabilem & tutam tradere, quam eam supprimendo occasionem præbere, ut actus sic exercitus cum formali semper peccato jungatur: Hucusque author ille.* Ad quæ resp. verissimè & indubitato secundum S. Augustinum illud esse veniale. En loca ejusdem clarissima: primo enim l. de pecc. orig. c. 38. ita ait: *Concupiscentia non nocebit (baptifatis) nisi cum eâ malè utuntur: non solum in omnibus illicitis corruptelis, verùm etiam in ipsis conjugibus, quando non propagandi voluntate, operam creandis filiis impendunt, sed lasciviendi voluptate exsaturandæ cupidini inserviunt.* Quod propter vitandas fornicationes maritis & uxoribus, ne fraudent invicem, nisi ex consensu ad tempus, ut orationibus vacent, secundum veniam, non secundum imperium concedit Apostolus: evidenter enim dum tribuit veniam, denotat culpam. Et l. 1. c. 4. de nuptiis: isto bono, ait, (scil. copula conjugali) malè utitur ut sit ejus intentio in voluptate libidinis, non in voluntate propaginis: & cap. 15. *Aliud est non concumbere, nisi solâ voluntate generandi, quod non habet culpam: Aliud carnis concumbendo appetere voluptatem, sed non præter conjugem, quod venialem habet culpam.* Item de bono conjug. c. 6. *Conjugalis concubitus generandi gratiâ non habet culpam, concupiscentiâ verò satiandæ, sed tamen cum conjugè propter fidem thori, venialem habet culpam.* Eadem est sententia Anselmi in 1. cor. 7. Fulgentii in Epist. de debito conjugali: Clementis Rom. Gregorii, Magistri, Alberti Magni in 4. dist. 31. a. 21. Alensis 2. p. summæ q. 147. memb. 2. D. Thomæ dist. 31. q. 2. a. 3. Bonaventuræ eadem dist. q. 3.

Neque hic aliquid excusat, quòd ardor concupiscentiæ sit moderatus: quomodo enim moderatus, si malum sit, quod ob illum fit? forte moderatus, quod copula ob eandem finem exercita, limites venialis peccati, non excedat. Deinde, quomodo moderatus erit ardor ille, copulæ, in brutali illo negotio, in quo mens humana penè absorbetur, quopactò à Philosopho vocatur *venia præfetta*? recole illud Bernardi: *Carnis necessitatis, ut metas scire difficile, ita servatu impossibile.*

Ipse quidem delectatio secundùm se mala non est, cum & fuerit in statu innocentia, sed illi in hoc statu obsequi, vitiosum est: sæpè cibus qui valido prodest, infirmo nocet. Numquam proinde delectatio sensibilis esse potest moderata, quamdiu propter se appetitur.

Ne ergo impropter ut tutum & probabile venditetur, quod Sanctorum Patrum testimonio proscribitur; jure merito nuper Sanctiss. Pater Innocentius XI. proscripsit hanc: *opus conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.* Adeò ut rectè Henriquez contrariam sententiam vocarit antonomasticè. *Sententiam SS. Patrum, cui, teste Soto in 4. dist. 31. q. 1. a. 3. nemo Doctorum ante Majorem umquam contradixit.* Ex quo quoque patet, quo jure ab aliquibus sanæ sententiæ proscribantur, idque à variis, verè se mutuo ut grues sequentibus.

Quomodo
matrimo-
nium sit
institui-
tum in
remedium
concupis-
centia.

Dicitur quidem matrimonium esse institutum in remedium concupiscentiæ, non quasi ob illam solam fieri posset copula maritalis, sed quia non omnes habent donum continentia, nec omnes capiunt verbum hoc, qui proinde mederi possunt suæ libidini per connubium, quo bene possent uti, si debitos fines & alia observarent. Quamvis autem libido illa & concupiscentia, copulæ sit adnexa, nihil obstat, cum illam conjuges sentire possint, sed minimè consentire, in tantum ut illi propter se inhæreant: quòd

Sacramentum, diximus in principio de matrimonio agendo. Potestas hæc etsi sit Ecclesiæ, tamen possunt respublicæ aliqua statuere circa matrimonia, quæ illi aliquo modo adhærent, v. g. de danda dote, de largitate sponsalium, &c.

Dicendum 2. Principes sæculares sive infideles sive fideles, possunt quoque constituere impedimenta matrimonii respectu infidelium sibi subditorum, eo quod illorum matrimonia non sint Sacramenta, sed nudi contractus, quæ matrimonia proinde Ecclesia relinquit juri naturali ac civili.

Dicendum 3. Jure antiquo impedimenta dirimentia matrimonium sunt 12. quæ continentur his Versibus.

*Impedi-
menta di-
rimentia.*

*Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Si sis affinis, si forte coire nequibis.*

His adjunxit Concilium Trid.

*Si Parochi & duplicis desit presentia testis,
Raptave sit mulier, nec parti reddita tuta.*

Cum his impedimentis, de quibus sigillatim, si matrimonium ineatur, etsi ignoranter, etsi quoque bonâ fide, erit nullum, etsi non habeat culpam. Si verò reverâ putent subesse impedimentum dirimens, quod revera non subest, & equidem matrimonium ineunt, non videtur valere contractus matrimonii: non enim videtur, quomodo hîc possit adesse serîa voluntas contrahendi, si contrahant putantes subesse impedimentum matrimonium dirimens, non enim seriò intenditur, quod noscitur esse impossibile.

Dicendum 4. Quicumque scientes subesse impedimentum aliquod, equidem contrahunt, peccant graviter, contraveniendo præcepto Ecclesiæ in re gravi, imò præcepto divino aliquando & naturæ. Imò si eo non obstante intendant matrimonium consummare, peccant quoque contra castitatem, non solum contra obedientiam.

S E C T I O II.

De impedimento erroris.

DICENDUM primò, error hic potest esse varius: *Quis error dirimat matrimonium.*
 1. quando erratur in persona, v. g. quando quis putat se contrahere cum Anna, & contrahit cum MARIA, 2. potest esse error qualitatis intrinsecæ: v. g. pulchritudinis, Virginitatis, &c. Alius potest esse error qualitatis extrinsecæ, v. g. divitiarum, fortunæ, &c. Alius quoque potest esse error conditionis, v. g. dum quis putatur esse liber, qui tamen est servus. Error hîc aliquando est Antecedens, qui dat causam contractui, quem si quis scivisset adesse, nolisset contrahere, aliquando est consequens, qui merè incidenter ad contractum se habet, adeò ut eo errore non obstante, voluisset equidem contrahere.

Error ergo circa personam dirimit matrimonium: cum enim persona sit objectum consensûs, si illa desit, deest consensus, ad contractum tamen essentialiter requisitus. Idem est in aliis contractibus, ubi intercedit error circa substantiam. Quod in omnibus verum est, si error ille sit antecedens: in matrimonio vero hoc quoque locum habet, etsi error ille sit consequens, quia etsi error consequens non causet involuntarium, uti facit antecedens, tamen causat non voluntarium negativum, ubi tamen ad matrimonium requiritur voluntarium positivum: hoc autem specialiter fit in matrimonio, in quo contrahentes sunt simul objectum contractûs.

Error ille jure naturæ invalidat matrimonium, adeoque semper & apud omnes, nec ulla positiva superioritas in eo impedimento poterit dispensare, cum nullus possit supplere deficientem consensum essentialiter ad contractum requisitum.

Dicendum 2. Error accidentalis, sive qui versatur
 circa

circa accidentalem qualitatem per se non irritat matrimonium, nisi error ille redundet in personam. Probatur prius, quia contractus matrimonii versatur circa personas, non verò circa qualitates, quibus deficientibus etiamnum subsistit contractus & consensus in personam. Jure tamen positivo error qualitatis servilis dirimit matrimonium. Probatur posterius, quia quando quis ita intentionem suam restringeret, ut nollet contrahere, nisi cum illa, quæ habet talem aut talem qualitatem, v. g. quæ esset primogenita, quo sensu dicitur error accidentalis redundare in personam, matrimonii contractus defectu consensus esset nullus.

Conditio verò significat conditionem servilem, quem errorem dixi dirimere matrimonium ex jure positivo.

S E C T I O III.

De impedimento voti & Ordinis.

Vota dirimenda a matrimonio.

DICENDUM primò, votum solemne dirimit matrimonium, uti ex privilegio vota simplicia Religiosorum Societatis JESU. Votum verò simplex impedit contrahendum, non tamen dirimit jam contractum. Quòd verò votum solemne illud dirimat, fit ex jure Ecclesiæ, ex cujus dispositione, solemnitas voti est introducta, uti probavimus agendo de voto. Unde Papa in illo impedimento poterit dispensare, faciendo quod persona antea inhabilis ad contrahendum matrimonium, ad illud fiat habilis, tollendo inhabilitatem ex voto contractam. Quando autem Conc. Trid. sess. 24. can. 9. videtur contrarium statuere, solum definit illud, quod certum est, scilicet votum & ordinem dirimere matrimonium, volens abstrahere à quæstione controversa, an votum solemne ex natura rei, an ex jure positivo dirimat matrimonium.

Dicen-

Dicendum 2. cùm continentia sit annexa SS. ordinibus, sequitur quòd ordo matrimonium contrahendum dirimat: quod intelligi debet de Ecclesiâ Latinâ, cùm Græci, etsi ab ante ab uxoribus sese debuerint quoque continere, tamen etiam conjugati ordinantur validè, etsi illicitè, ait Arcudius in concordia. Impedimentum quoque hoc est ex jure Ecclesiæ, cùm nulla lex divina, aut traditio hoc imponat, sed solùm Ecclesiæ Canones & præscripta. Si verò quis esset ordinatus in infantiâ, non teneretur adultus servare castitatem: non enim ex voto, ad quod emittendum non habet sufficientem libertatem: nec ex decreto Ecclesiæ, quæ illos tantùm obligat, qui scienter & liberè ordines S. suscipiunt. Idem judicium esto de ordinatis ante pubertatem, qui etsi vovere possint, tamen non sunt capaces præcepti continentiaæ adeò ardui & difficilis, sicut jure antiquo eorum professio erat invalida, ut patet ex cap. *ad nostram* de regularib. si tamen talis, postea factus pubes habeat ratum, quòd circa se gestum est, omninò debet servare castitatem.

Dicendum 3. qui post votum castitatis consummavit matrimonium, poterit reddere debitum petenti, quia non obstante voto verè transtulit in alium dominium sui corporis, jam autem major est obligatio matrimonii, quam voti, cùm votum importet solùm nudam promissionem, matrimonium verò actualem translationem corporum. Non tamen poterit debitum petere, eo quòd, qui vovit castitatem ante matrimonium, obligaverit se ad servandam castitatem quousque posset, id est quantum poterit sine præjudicio matrimonii, quod fiet, si quidem debitum reddat, non verò illud exigat.

Dicendum 4. potest Episcopus Belgii dispensare in voto castitatis perpetuæ, si subsit periculum spiritualis salutis, uti dictum est in materiâ de voto sect. 3. Idem potest Episcopus ille, in votis castitatis conjugum, puta, si non obstante voto illo contraxerint perpetuam.

Potest alio
quando
dispensare
Episcopus
in voto
castitatis
perpetuæ.

rint matrimonium & illud consummaverint, potest Episcopus dispensare ut petat debitum, idque ob periculum incontinentiæ, neque datur accessus congruus ad Pontificem. Imò, etsi non consummaverint matrimonium, poterit idem facere Episcopus, cum talis non debeat ingredi religionem, ut voto castitatis satisfiat, nec ad hoc se vovendo obligavit, eo quòd sit res longè difficilior, undè absque dispensatione poterit consummare reddendo, & cum illâ poterit petendo: hoc tamen addunt, quòd mortuâ comparte teneatur voto castitatis, eo quòd dispensatio illa solùm fuerit ad tempus, puta, ad vitam compartis.

Si verò votum illud sit emissum post matrimonium contractum, si quidem sit emissum absque licentiâ compartis, poterit indubiè in eo dispensare Episcopus, cum illud votum sit solùm castitatis partialis, puta non petendi tantum. Si verò sit de compartis consensu emissum, censent plurimi, quòd etiam eo casu dispensare possit Pontifex, ob periculum incontinentiæ. Alii tamen negant illud periculum, cum conjuges illi possint separari, uti quandò mutuo consensu castitas est promissa, & sic evitari dictum periculum. Si tamen in alterutro esset incontinentiæ periculum, nec commodè posset adiri superior ob aliquam causam v. g. paupertatem, posset Episcopus eo casu dispensare, uti potest cum solutis in simili necessitate, ad ineundum matrimonium, adeoque à fortiori cum illis, qui illud jam inierunt.

S E C T I O IV.

De impedimento Consanguinitatis.

Triples
Cognatio. **D**ICENDUM I. Cognatio est triplex: carnalis, spiritualis & legalis. Carnalis oritur ex participatione ejusdem sanguinis vel naturæ, & definitur, *vinculum per-*

personarum ab eadem stirpe descendantium, carnali propagatione contractum, vel quarum una descendit ab aliâ. Undè remotè sumus omnes cognati, eo quòd omnes remotè ab unâ stirpe descendamus, puta ab Adamo.

Consanguinitas hæc distingui solet per 3. lineas, quarum una est adscendentium, v. g. pater, avus, abavus &c. Descendentium alia, v. g. pater, filius, nepos, pronepos &c. Collateralium denique altera, v. g. duo fratres, duo patruales ab eadem stirpe descendentes. Linea ascendentium & descendantium vocatur recta: in quâ si videre velis, quot gradus in eâ sint, hoc solum notato: tot gradibus distat unus ab alio, quot gradibus inferior descendit à superiore, vel tot gradibus à se invicem distant, quot sunt personæ unâ dempiâ, v. g. pater & filius uno gradu, avus & nepos duobus &c. In lineâ tamen transversâ, tot gradibus distant à se invicem, quot distant à communi stipite: sic duo fratres distant à se invicem uno gradu, eo quòd uno gradu distent à patre, ut à communi stipite: filii duorum fratrum distant duobus &c. Patruus tamen & nepos dicuntur conjungi in primo gradu, & secundo gradu, cum unus distet à communi stipite uno gradu, alius duobus: ubi tamen notandum est, in hac materiâ semper attendi gradum remotiorem, undè tales absolutè dicendi sunt conjuncti in secundo gradu, ita statuitur cap. *quod dilectio*. Computum quoque dictum intellige juxta jus canonicum, cum jus civile planè aliter computet, illud enim duos fratres duobus gradibus distinguit: fratrem & filium fratris tribus &c.

Dicendum 2. Etsi Communitè doceatur, consanguinitatem in primo & secundo gradu jure naturæ dirimere matrimonium, cum natura vetet revelare turpitudinem illorum, qui ita proximè nobis conjuncti sunt: melius tamen docere videntur, qui, volunt nequidem in iis gradibus jure naturæ dirimi, cum pater & filia, v. g. sint duo supposita diversa quæ

Linea eod
sanguinis
tatu.

Consan-
guinitas
an jure
naturæ in
validet
matrimo-
nium.

quæ a natura habent potestatem sui corporis, quam proinde mutuo tradere possunt, cum propinquitas illa non repugnet fini matrimonii, nec aliunde ostendi queat, eos ex jure naturæ ad matrimonium esse inhabiles. Proinde, etsi hoc jure naturæ esset prohibitum, non tamen ideò matrimonium dirimeret, uti patet in voto simplici. Prohibitum tamen in primo gradu esse tale matrimonium, patet ex S. Amb. Epist. 66. ubi ait: *Ne pater filiam suam accipiat in uxorem interdictum est jure naturæ, interdictum lege scripta in cordibus singulorum.* Unde si urgens adesset causa posset Papa dispensare in conjugio inter fratrem & sororem: sicut etsi mutilatio sit illicita de jure naturæ, tamen ob bonum totius aliquandò adhiberi potest & debet.

Dicendum 3. quod ad gradum tertium & quartum attinet usque quem dirimitur matrimonium, non videntur jure naturæ prohibere matrimonium, sed solo Ecclesiæ jure: patet hoc ex capt. *gaude* de divortiiis, ubi Innocentius III. generaliter dicit, paganos licitè contrahere in 2. & 3. gradu, eo quod legem Ecclesiæ ignorent, neque hic distinguit inter lineam rectam & transversam. Imò Sylvester V. Papa, q. 17. refert Martinum V. dispensasse cum eo, qui cum sua germana contraxerat. Denique in secundo gradu & tertio sæpè dispensatum esse, testatur experientia.

*Cognatio
spiritualis.*

Dicendum 4. alia est cognatio spiritualis orta ex baptisimo & confirmatione. Cognatio hæc olim latius extensa, per Tridentinum sess. 24. reform. c. 2. restricta est, adeo ut tantum matrimonium dirimat, inter baptisantem vel confirmantem, & paternos ab unâ parte, & baptisatum vel confirmatum ejusque parentes ab aliâ parte.

*Cognatio
legalis.*

Dicendum 5. alia denique est cognatio legalis, orta ex adoptione personæ extraneæ in filium vel filiam, certis solemnitatibus in jure præscriptis. Dirimit quoque hæc cognatio matrimonium inter adoptatum

&

& adoptantem, & adoptati adscendentes usque ad 4. gradum; variant tamen in hoc auctores, unde res est, satis incerta, ut satis rara.

S E C T I O V.

De impedimento affinitatis.

DICENDUM primò, affinitas est propinquitás personarum orta ex copula carnali, inter cognoscentem & consanguineos cognitæ. Cum enim illi fiant per copulam una caro, consanguinei unius propter unitatem sanguinis, & naturæ, transeunt ad fines alterius, & quidem eo affinitatis gradu, quo alter distat ab altero. Stipes ergo affinitatis est persona, cum qua fit copula. Copula autem hæc debet esse de se sufficiens generationi, cum per eam solum fiant una caro, qui copulantur, unde penetratio vasís mulieris sine seminatione, spadonum, &c. Non inducunt affinitatem.

*Quid sit
affinitas.*

Dicendum 2. Oritur quoque affinitas ex copula occulta, involuntariè habita, in ebrietate, &c. Cùm hic non consideretur culpa, sed solum, quòd fiant una caro, quod tamen etiam fit per copulam cum meretrice.

Hoctamen quoque notandum est, non oriri híc affinitatem inter consanguineos utriusque personæ, quæ congressa est, unde duo fratres, vel filius & pater possunt ducere duas sorores, aut etiam matrem & filiam. Olim vero affinitas oriebatur ex affinitate, adeo ut consanguinei viduæ haberent affinitatem cum consanguineis viri usque ad 4. gradum, quod modò sublatum est: unde

Dicendum 3. Quòd affinitas ex copula licita dirimat matrimonium contrahendum, usque ad 4. gradum inclusivè: olim verò usque ad 7. gradum. Ex copula verò illicita dirimit, usque ad 2. inclusivè, olim verò etiam ad 7. vide de illo Conc. Trid, sess. 24. c. 4.

reform. affinitas ergo ultra gradus dictos, non dirimit matrimonium, imo ne quidem illud prohibet, uti declaravit Pius V. ut autem sciatur, undenam affinitas dignosci possit, servanda est hæc regula: quo gradu quis est cognatus viri, eodem est affinis uxori aut feminæ ab eo cognitæ, & contra.

*Quo jure
affinitas
dirimat
matrimo-
nium.*

Dicendum 4. Affinitas dirimit matrimonium solo jure Ecclesiæ, adeo ut in eo possit dispensare Pontifex, uti sæpè fecit, nam Alexander VI. permisit Emmanuéli Regi Lusitanæ, ut acciperet viduam Fratris: Julius II. cum Henrico VIII. Rege Angliæ, ut duceret Catharinam Arragoniam Viduam Arthuri Fratris, à quo tamen dicunt quidam fuisse intactam, idque approbante toto terrarum orbe, quam dispensationem postea confirmavit Clemens VII. sic etiam Innocentius X. cum Rege Poloniæ dispensavit, ut acciperet viduam fratris. Quin imo in V. L. deut. 25. præcipitur, ut frater fratri semen suscitet.

Neque objici hîc potest contrarium, eo quòd Joannes Baptista Herodi dixerit, non licet tibi accipere uxorem fratris tui, idest viventis: & quamquam alii eum jam defunctum velint, nihil equidem obstat, cum doceant multi, id illicitum fuisse etiam in L. V. quando frater reliquerat semen, prout frater reliquerat filiam saltatricem.

S E C T I O VI.

De Impedimento Ligaminis & publicæ honestatis.

*Quid sit
ligamen.*

DICENDUM primò, Per ligamen hic intellige matrimonium cum alio contractum, quod dirimere Matrimonium, patet ex dictis de poliigamia.

*Justitia
publica
honestatis.*

Dicendum 2. Publica honestas, sive justitia publicæ honestatis, est propinquitas orta ex sponsalibus validis, vel ex contracto matrimonio in facie Ecclesiæ invalido. vocatur verò eo nomine, eo quod justum

justum ac honestum fuerit, tale impedimentum inducere: porro impedimentum hoc matrimonium dirimit ordinariè tantum in primo gradu, quo fit ut sponsus de futuro, non possit contrahere cum iis, quæ sunt in primo gradu consanguineæ sponsæ. Jure antiquo verò dirimebat ad 4. gradum, & oriebatur quoque ex sponsalibus invalidis, aliter quam ex parte consensûs. Sæpè huic impedimento conjungitur impedimentum affinitatis, v. g. si sponsus de futuro cognoscat sororem sponsæ, non potest sororem illam ducere propter justitiam publicæ honestatis, nec sponsam propter affinitatem. Si tamen prius ante contracta sponsalia eam cognovisset, posset tunc cum priorè contrahere, quia sponsalia cum alia ob affinitatem fuerunt nulla, adeoque non inducunt justitiæ publicæ honestatis impedimentum.

Dicendum 3. Publica honestas orta ex matrimonio valido seu etiam invalido aliter quam ex parte consensûs, etiamnum juxta ius antiquum dirimit matrimonium usque ad 4. gradum, cum nihil circa hunc casum variaverit jus novum Concilii Trid. aut aliud jus, sed solum *Circa illud*, quod oritur ex sponsalibus, uti declaravit Pius V. in Bulla *Ad Romanum*. tit. de matrim. & spons. in 7. decret. ex quo inferunt, quòd hoc impedimentum non oriatur ex matrimonio clandestino, quod nequidem habet vim sponsalium, uti agendo de sponsalibus declaravi.

S E C T I O VII.

De impedimento criminis & raptus.

D ICENDUM primò, crimina homicidii, adulterii & raptus aliquando matrimonium dirimunt, quæ lex justè imponitur ad vitandas cædes & adulteria inter conjuges. Ex homicidio verò oritur, quando conjux occidit suam compartem aut à complice occi-

ditur, idque ex intentione, ut pars superstes cum complice possit nubere. Ex adulterio oritur, quando adulter & adultera sibi promittunt, quod se mutuò mortuâ comparte accipient in conjugem. His addi potest, dum quis nubit conjugato, cum quo numquam postea potest conjungi etiam soluto matrimonio priori.

Dicendum 2. Raptus, qui est violenta abductio de loco ad locum causâ explendæ libidinis vel matrimonii contrahendi, dirimit quoque matrimonium, adeò ut inter raptam & raptorem, quamdiu rapta est sub potestate raptoris, nec loco reddita tuto, non possit subsistere matrimonium: si verò rapta à raptore sit separata, & in loco tuto & libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam raptor in uxorem habeat, ita tamen ut raptor & ejus complices sint excommunicati, perpetuo infames, omnium dignitatum incapaces, &c. De quo agit Conc. Trid. sess. 24. c. 6. reform. ubi videtur solùm agere Concilium de raptu causa matrimonii, non verò solùm causâ explendæ libidinis. Hoc quoque notandum, quòd prædictæ pœnæ non concernant mulierem rapientem virum, cum expressè agat concilium de rapta, & jura soleant respicere ad casus fieri solitos, & odiosa sint restringenda. Hoc quoque adverti potest indifferens hic esse, sitne raptus cum violentia physica, sive morali per minas, metum, &c. Si verò fiat dolo absente violentiâ, non est raptus: uti etiam, si abducatur ut vendatur v. g. erit plagium. Quibus & hoc adde, quòd ille, qui pro alio rapit feminam, possit cum ea contrahere, cum Concilium agat de solo raptore, quamquam coöperantibus aliis graves infligat pœnas.

S E C T I O VIII.

De Impedimento Impotentiae.

DICENDUM primò, Impotentia hæc nihil est *Quid im-*
 aliud, quam Physica inhabilitas ad copulam ge-*potentia,*
 nerationi sufficientem. Oritur illa ex variis causis: ex
 naturali complexione, quæ in jure vocatur *Frigidi-*
tas: ex defectu membrorum, v. g. arctitudine femi-
 næ: ex defectu ætatis: ex maleficio. Alia deinde est
 impotentia perpetua, alia temporalis: alia denique
 absoluta respectu cujuslibet, alia respectiva.

His positis dicendum 2. quòd impotentia antecede-
 dens matrimonium, quæ sit perpetua, dirimat ma-
 trimonium. Patet hoc ex variis juris capitulis. Ratio
 verò, hujus esse potest, quòd hic deficiat essentialis
 materia contractus, quæ est corpus non quodlibet,
 sed ad generationem aptum, cum hîc detur potestas
 in corpus mutuum, quæ potestatis traditio nulla est,
 si interfit talis impotentia: si verò impotentia illa su-
 perveniat, non dirimit matrimonium, eo quòd ante
 potestas tradita sit in materiam habilem.

Dictum tamen est in principio inhabilitas *Physica*:
 non enim talis impotentia moralis impedit dirimendo
 matrimonium, uti fit quando mutuo pacto non pos-
 sunt reddere debitum.

Ex dictis inferes, matrimonia à spadonibus & per-
 fecte eunuchis, idest utroque teste carentibus con-
 tracta, esse nulla, eo quòd sint inepti ad emitten-
 dum semen. Et quamvis hoc diu dubium fuerit de eu-
 nuchis, qui possent emittere semen aliquod, vel po-
 tius humorem semini similem, contrarium tamen
 jam declaravit Sixtus V. eorum matrimonia distri-
 cte prohibens.

Dicendum 3. Possent tamen tales impotentes ex-
 traordinario modo inire matrimonium, puta ad castè

vivendum, cùm impedimentum illud solùm dirimat matrimonium prout ordinariè initur, puta ad generationem. Unde jura permittunt impotentibus frigidis habitare apud se invicem ut frater & soror. Quod verum est agendo de jure naturæ, quandoquidem ex jure Ecclesiæ impotentes non possint quoque contrahere matrimonium ad castè vivendum.

An hermaphrodita possint inire matrimonium.

Dicendum 4. Hermaphroditæ possunt inire matrimonium juxta sexum prævalentem tantum: si verò in utroque sexu sint æquales, possunt eligere alterutrum, præstito tamen juramento judici Ecclesiastico, quod post viduationem non contrahent juxta sexum alterum: si tamen non habitâ ratione juramenti contrahant juxta alium sexum, teneret matrimonium.

Senes, decrepiti, steriles an sint impotentes.

Dicendum 5. Steriles, senes, decrepiti, vel quando natura medicorum arte potest aptari ad generationem non censentur hic impotentes, eò quòd absolute possint consummare matrimonium per copulam de se aptam generationi, etsi per accidens impediatur, puta ex qualitate aliqua vel indispositione temperamenti. Idem est de infirmis & moribundis, quos numquam à contrahendo matrimonio rejicit Ecclesia. Idem est de femina, quæ semper abortum facit, aut numquam sine periculo vitæ parit, cui etsi copula sit illicita, est tamen illi possibilis.

Impotentia superveniens matrimonium.

Dicendum 6. Si impotentia perpetua superveniat matrimonio, matrimonium erit penitus dissolvendum. Si verò de perpetuitate sit dubium, datur triennium ad deliberandum, & videndum, num sit perpetua: Si verò intra illud tempus consummare non possint, si nolint habitare ut frater & soror, sunt omninò separandi. Factâ verò separatione, potest ille qui potens est, inire aliud matrimonium: Si verò eo inito, impotens efficiatur potens, ei reddenda est conjux, eo quòd impotentia præsumatur fuisse solùm temporalis, & substituisse matrimonium.

Dicendum 7. juxta utrumque jus, in femina matrimonio:

trimonium ineunte, requiritur ætas 12. annorum *Ætas*
 completorum, & in viro 14. itidem completorum: *conjugum*
 Jure tamen naturæ & divino, sufficit ea ætas, quæ
 valeat ad deliberatè contrahendum. Excipe tamen,
 nisi malitia suppleat ætatem, idest nisi sint citius
 apti ad generationem & doli capaces: Constat enim
 aliquando ante talem ætatem à jurerequisitam, ad-
 esse aliquando generandi potentiam, uti de Achaz
 volunt aliqui, qui juxta eos anno 11. dicitur genuisse
 Ezechiam, & de Salomone, qui dicitur anno 10.
 genuisse Roboam.

Dicendum 8. Impotentia maleficii satis frequens *Maleficii*
 est inter conjuges. Infertur potissimum 2. modis,
 vel ope dæmonis: Vel mediis naturalibus impedi-
 tivis generationis, v. g. castratione, desiccatione,
 infrigidatione, &c. Quas artes & causas, quia op-
 timè novit eas dæmon, easdem probè noscit quan-
 doque procurare. Sic etiam dæmon efficere potest,
 ut possit quis copulari cum unâ & non cum aliâ. Mo-
 di verò quibus hic utitur dæmon, sint penè in-
 numeri: Quidam docent, quòd malefici ligulam
 jungant sub certa verborum forma, quâ median-
 te reddit dæmon conjuges impotentes. Hoc autem fit,
 quòd dæmon copulandorum corpora ita impediatur, ut
 mutuo penetrare nequeant, vel per interpositionem
 corporis assumpti, vel reddendo unum alteri odiosum,
 suspiciosum immittendo morbos, prohibendo ne
 spiritus vitales mittantur ad membra generationis, se-
 men exsiccando, vigorem membri genitalis impe-
 diendo, &c. Feminam coarctando, imò aliquando
 præstigiosè membrum virile auferendo. Quomodo
 verò maleficium tolli possit, diximus de superstitione.

APPENDIX.

An Episcopi Belgii possint dispensare in impedimentis dirimentibus Matrimonii.

QUOMODO Episcopi illi dispensare possint in voto castitatis perpetuæ, dictum est agendo de impedimento voti.

Possunt dispensare postea certu circumstantiis.

Dicendum ergò generaliter, posse ejusmodi Episcopos dispensare in impedimentis illis, postquam matrimonium sit contractum, si sequentes conditiones adsint: puta, si matrimonium illud sit celebratum in facie Ecclesiæ & publicum, impedimentum verò sit occultum, & sit scandalum in separatione, nec ad Pontificem sit congruus concursus, ratione paupertatis aut alterius necessitatis. Quamquam enim Episcopi non possint regulariter dispensare in lege Pontificis aut Concilii; possunt tamen in eâ dispensare, in urgenti necessitate, & quandò non patet aditus ad Superiorem, uti communiter tradunt Canonistæ. Aliqui dant rationem, eò quòd Papa eam concessisset, si de eo fuisset requisitus, ob salutem animarum. Immeritò tamen aliqui hoc negant, quandò contrahentes sunt divites, cum in illis etiam possit esse urgens necessitas, tum ex eo quòd nimium distent Româ; tum ex eo, quòd & in illis possit subesse periculum incontinentiæ; adeoque sit eadem ratio, quæ est in pauperibus ad obtinendam dispensationem ab Episcopis.

Si verò in dicto casu gaudeant Legati Apostolici privilegio dispensandi, non poterit omninò dispensare Episcopus, eo quòd Episcopo solùm competat hæc potestas ratione necessitatis, quæ hoc casu cessat, dum poterit adiri superior aut ejus Vicarius.

Quæret aliquis, an hoc etiam locum habeat, dum matrimonium est malâ fide contractum. Resp. communiter

munitur quod non, quod expressè statuit Concilium Trid. sess. 24. de matrimonio cap. 5. ubi ita dicitur: *si quis intra gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere præsumpserit, separetur, & spe dispensationis consequendæ careat.* Ratio hujus est, quòd potestas dispensandi, quæ alio casu conceditur Episcopis, innitatur æquitati, quod æquum sit casu dicto ab Episcopo dispensari, quæ æquitas dicto casu cessat, cùm Pontifex non censeatur velle favere iniquitati & fraudi, dum sub spe ejusmodi dispensationis, plurimi cum simili impedimento non timeant contrahere. Idem statuit idem Concilium, quandò matrimonium ignoranter est contractum, sed debitæ solemnitates, v. g. denuntiationes, sunt neglectæ: aliud esset, si omissæ solùm essent ex ordinarii dispensatione, cùm eo casu non contemnuntur, quod requirit Concilium, ut careant spe dispensationis. Si verò solùm ex unâ parte sit malâ fide contractum matrimonium, poterit in prædicto casu dispensare Episcopus, cùm non sit æquum ob alterius delictum puniri innocentem, neque ex concilio potest colligi id sufficere, ut spe dispensationis careant: & e contrario unius bona fides sufficiat, ut proles sit legitima, & ut talis habeatur ab Ecclesiâ.

Quid si matrimonium esset malâ fide contractum.

Dicendum 2. nec solum post contractum matrimonium poterit dicto casu dispensare Episcopus, sed & ante illud contrahendum. Ita Sylvius cum aliis multis, Ratio ejus est, quòd possit Episcopus dispensare cum illo, qui contraxit in hoc impedimento, ergò & cum illo qui jam contrahere debet. Quòd enim Episcopus possit dispensare post matrimonium est propter necessitatem, & difficilem recursum ad Pontificem, vel ejus legatum, quæ necessitas etiam esse potest ante matrimonium contractum; ergò est par ratio.

Potest etiam dispensare ante matrimonium contractum.

Ejusmodi autem necessitas ait Sylvius, videtur esse, si quis mori proximus ad legitimandos liberos, vel ad restaurandum honorem, vel pro bono, aut pro compositione

ne

ne magnæ litis velit matrimonium contrahere : obftet autem impedimentum dirimens , nec possit adiri Pontifex vel ejus Legatus habens potestatem dispensandi . Item , si sponsus aut sponsa manè venit ad confessionem , & per eam deprehenditur esse inter illos impedimentum dirimens , cujus manifestatio esset causa gravis infamiæ , & si non statim procedant ad contractum , alteruter æstimabitur fuisse confessus aliquod enorme peccatum , ob quod Parochus nolit , vel etiam non possit eos conjungere : jamque amici sunt in diem illum vocati , omniaque ad nuptiale convivium parata . Rectè tamen addit idem Doctor : In hoc tamen casu videndum , an confessarius non possit scandalum & infamiam desponsatorum cavere , jubenda pœnitenti ut voveat castitatem ad 1. vel 2. menses , ut interea queratur dispensatio , pœnitens autem consanguineis & amicis dicat , se habere votum castitatis , & propterea Pastorem velle , ut expectetur dispensatio . Non dicat tamen pœnitens votum suum esse temporaneum , ne per hoc cognoscatur non esse necessariam dispensationem pontificiam : & sic urgeatur ad contrahendum non expectatâ illâ dispensatione . Quod si tali medio possit differrî matrimonium , sine ullius gravi notâ vel infamiâ , donec recurratur ad S. Sedem vel Nuntium sufficienti potestate instructum , Episcopus non potest dispensare . Si vero possit quidem evitari infamia & omne dedecus per aliquam dilationem , non possit tamen esse recursus ad Pontificem vel ad eum , qui facultatem habet dispensandi , nec etiam possit matrimonium totaliter impediri sine magno scandalo & dedecore , poterit Episcopus dispensare : & idcirco noverint Confessarii hanc cancelam . Hactenus Eximius Doctor Sylvius .

Notandum confessarium.

Quid si impedimentum matrimonii super-veniat.

Dicendum 3. poterit quoque Episcopus dispensare in impedimentis matrimonio supervenientibus , v. g. affinitate vel spiritali cognatione , si v. g. unus cognoscat suæ conjugis consanguineam , vel si baptiset extra necessitatem suam infantem . Quæ impedimenta , etsi de se sint dirimentia , non tamen dirimere possunt matrimonium jam contractum , pri-
vant

vant tamen jure petendi debitum. Quòd verò Episcopus in eo possit dispensare in casu necessitatis, & dum non potest haberi facilis recursus ad Pontificem, admittunt omnes: alii tamen addunt hoc etiam esse verum, sive recursus ille haberi possit sive non; cum Episcopi præscriptâ jam dudum consuetudine, acqviserunt jurisdictionem dispensandi, & hoc satis servatur in praxi.

S E C T I O IX.

De Matrimonio Clandestino.

DICENDUM primò, Matrimonium clandestinum est, quod clam fit, id est vel sine præsentia Parochi & testibus, vel sine denuntiationibus. Si cæteræ solemnitates hic desint, non dicitur clandestinum, sed minus solemne. Porrò ad perfectam matrimonii solennitatem requiritur I. ut triduo ante matrimonii contractum ponant se conjuges in statu gratiæ, idque per confessionem & communionem. 2° ut adsit Parochus, aut alius de ejus licentia. 3. ut ita suum declarent consensum, ut si opus esset, possent de eo testari, tum testes, tum Parochus. 4. ut non cohabitent ante benedictionem Ecclesiæ. 5. ut tres proclamationes præcedant, de quibus antea. 6. ut utrumque roget Parochus de consensu. 7. ut eisdem Cnnjungat. 8. ut in libro Parochus eorum nomina, testes, annum, mensem, Diem signet. &c. de quibus videri potest rituale.

Dicendum 2. verius apparet matrimonia clandestina ante Concilium Trid. fuisse valida in ratione contractûs, etsi semper fuerint illicita, & ea Ecclesia fuerit detestata, ut ait Concilium Trid. quod solum probant aliqua pontificum dicta, quæ ante Concilium Trid. talia matrimonia damnant. Falsum verò est hoc illorum dogma, quod ante Tridentinum

Quid clandestinum matrimonium.

An clandestina matrimonia ante Conc. Trid. fuerint valida.

num

num non fuerit potestas Ecclesiæ ea matrimonia irritandi, prout sustinuerunt etiam 40. Episcopi ad illud concilium convocati, ut refert Diana.

Dicendum 3. Decretum hoc solum obligat in illis locis, ubi Concilium Tridentinum est receptum, quod an factum sit in toto Belgio & quomodo, dictum est agendo de legibus ubi verò decretum illud fuit promulgatum, etsi modo inibi Catholici permixti sint hæreticis, uti fit in Hollandia, Gallia &c. ubi contraria satis frequens consuetudo: tamen illâ consuetudine contrariâ, sive potius corruptelâ, non abrogatur vis ejus decreti, cum concilium in decreto annullante matrimonia clandestina expressè addat, *Quicumque consuetudine etiam immemorabili, quæ potius corruptela est, non obstante.*

Excusat tamen & Excipit Ecclesia in locis missionis, de quo mox. In casu etiam mortis verius est, quòd clandestinum matrimonium non valeat, cum lex contractibus præscribens formam, sub qua solum valent, non admittat epykiam, nisi de exceptione per aliam legem constet, quod hic neutiquam fit.

*Parochus
assistens.*

Dicendum 4. Parochus assistens debet esse proprius qui subditorum matrimonio assistere etiam potest extra suam Parochiam, quia hic actus nullum externum strepitum requirit, cujusmodi in alieno territorio fieri prohibetur. Si verò sint alterius Parochiæ sponsus & sponsa, potest assistere Parochus alterutrius, etsi soleat assistere Parochus sponsæ. Vagabundis assistit quilibet, ita tamen juxta Trident. ne assistant, nisi prius re ad ordinarium delatâ, & ab eodem venia obtentâ. Testes verò adhibendi, non debent esse omni exceptione majores, quasi contra eos in judicio non possit excipi, sed satis est, quod sint rationis capaces, quod possint advertere quid agatur, & idem postea testari. Unde possunt esse mulieres, infames, excommunicati &c. non tamen sufficit eorundem præsentia merè corporalis, sed

*Testes ma-
trimoni.*

sed requiritur moralis, sita in eo, quod videant, quid agatur, & de eo possint testari. Unde non sufficit, si testes sint ebrii, amentes, dormiant &c. non debent autem ad hoc esse vocati, sed satis est, si vel casu sic assistant, imò & invitati. Idem est de præsentia Parochi.

APPENDIX.

An Matrimonia clandestina sint irrita per totum Belgium.

DICENDUM primò, Cùm matrimonia illa ante Concilium Trid. fuerint valida, sequitur eadem etiamnum esse valida, ubi dictum Concilium non est promulgatum aut receptum, prout declarat ipsum Concilium sess. 24. de matrim. c. 1. hinc sequitur esse etiamnum valida ejusmodi matrimonia in Angliâ, in quâ idem Concilium non fuit receptum. De partibus Galliæ est major quæstio: Aliqui volunt ibidem clandestina matrimonia esse irrita saltem ab anno 1602, uti refert ex D. de Val Lessius casuum conscientiæ casu 5. V. *Sponsalia*. Ad quod quidam dicunt, hoc provenire ex constitutione Regis, non verò vi Concilii, adeò ut de eâ re etiamnum dubitetur, quoad partes Galliæ.

Dicendum 2. Etsi, ut alibi dictum est, Concilium Trid. sit publicatum in Hollandiâ & Zelandiâ antequam illæ provinciæ ab obedientia Regis Catholici defecissent; tamen ibidem aliquando possunt valere matrimonia clandestina. Desuper duos casus expressit S. Congregatio Card. 1603. 19. Januar. Consultata à Nuntio Apostolico per Germaniam & Belgium pro matrimoniis in Hollandiâ & Zelandiâ celebratis, ut refert Chapeauville Vicarius Leodiensis q. 15. de matrimonio à D. Sylvio hic relatus: Primus casus erat, si quidem alibi decretum Concilii

Matrimonia clandestina valida sunt ubi Conc Trid. non est publicatum aut receptum.

An in Gallia

An in Hollandia

lii esset publicatum & observatum, sed Parochialis Ecclesia proprio Parocho careat, aut Cathedralis Episcopo, nullusque adsit qui vel Parochi vel Episcopi vices suppleat, valebit matrimonium sine præsentiâ Parochi contractum, servatâ tamen formâ concilii, quantum potest, adhibitis saltem 2. testibus.

2. Casuserat, si quidem esset ibidem Parochus aut Episcopus, sed nullo constituto Vicario, & uterque metu hæreticorum lateat, ita ut planè ignoretur ubinam sit, item si à Diocœsi eodem metu absint, nec ad eos detur tutus accessus: etiam validum erit matrimonium sine Parochi præsentiâ, adhibitâ tamen concilii formâ, ut supra. Ex quo collige, etiam valere matrimonium sine Parocho contractum, si quidem sit Parochus ab hæreticis toleratus, eâ tamen conditione, ne Sacramenta administret sub gravi pœnâ, eo quòd hîc non sit ad eum tutus accessus, stante tali periculo gravis pœnæ. Ita Exim. D. Estius Consultus ab Illustrissimo D. Miræo Episcopo Antverpiensi respondit, teste Sylvio 1607. 19. Martii,

Dicendum 3. Cùm verò his temporibus in illis hæreticorum partibus suppetant plerumque vel Parochi vel missionarii, qui facultatem assistendi matrimonio obtinent: hinc matrimonia clandestina in illis partibus regulariter sunt dicenda invalida, cum desit ratio, ob quam declarantur valida à S. Congregatione.

*Quid si
Flander
contrahat
in Anglia*

Dicendum 4. Si Flander migret in Angliam, animo ibidem habitandi, ut faciunt Scholares, mercatores, sollicitantes in curiis, &c. Potest ibidem validè contrahere clandestinè. Si verò ibidem solùm transeat, volunt plurimi etiam validè contrahere, eò quòd peregrini, dum domo absunt, non teneantur legibus sui loci, sed solùm loci, ubi transeunt, quod etiam verum putant, etsi eo animo illuc irent ut clandestinè contraherent: Ita plurimi inter quos est Sanchez, Pontius, Coninc, Wiggers, Suarez, &c. Ratio illorum est quòd illi solùm utantur jure suo quod habent ad ibi clandestinè contrahendum, jam au-

autem, *Nullus videtur dolo facere, qui jure suo utitur*, ut dicitur l. *Nullus videtur* 55. de *regulis juris*. Deinde, etsi eo animo illuc se conferant, nihil planè dictis obstat, cùm intentio possit quidem actum facere malum, non tamen eum annullare, cùm intentio maneat in mente, nec influat in opus. Ita illi.

Veriùs tamen docent alii cum Eximio D. Sylvio neutro dicto casu validè contrahere Flandrum ita in Angliâ commorantem seu transeuntem. Ratio ejus est hæc, quòd Parochiani illius Parochiæ, ubi publicatum fuit edictum Concilii Trid. irritans matrimonia clandestina, obligentur eo edicto post 30. dies à primâ publicatione: Atqui diœcesanus ille, puta Flander, est Parochianus Ecclesiæ, in quâ fuit facta ejus legis promulgatio, ergo tenetur eâ lege: Neque enim desinit esse Parochianus illius Parochiæ, eo quòd aliò vadat, non animo habitandi, sed clandestinè contrahendi. Adde, quòd aliàs non fuisset satis occursum difficultatibus & incommodis, quæ vitare volebat Concilium, cùm facillimè possent aliqui pro parvo tempore secedere in similem Provinciam, ubi Concilium non est publicatum, si vellet clandestinè contrahere, & sic Ecclesiam eludere. Ita quoque declaravit S. Congregatio Cardinalium 1627. 14. Aug. de simili casu consulta ab Archiepiscopo Coloniensi, quam adfert Zypæus in consult. can. l. 4. consult. 6.

S E C T I O X.

De Disparitate Cultûs.

DICENDUM primò, Etsi varia de hoc impedi- Quid di-
mento dicta sunt agendo alio capite de præpa- paritas
ratione ad matrimonium, varia tamen adhuc restant cultûs.
dicenda. Disparitas ergo cultûs hîc nihil est aliud,
quam si unus sit baptisatus & alter non.

Inter

inter quos, etsi jus naturæ prohibeat matrimonium ob periculum perversionis & peccati, & quatenus illud repugnet rectæ prolis educationi, paci domesticæ &c. tamen jure naturæ non dirimit, cum dicta incommoda sæpè abesse possint: unde solo Ecclesiæ jure impedimentum hoc imponitur, & Papa in eo posset dispensare.

Matrimonia fidelis cum infideli acriter insectatus est S. Hieron. signanter l. 1, contra Jov. ubi ait: *Licet in me scævitas sciam plurimas matronarum, licet eâdem impudentiâ, quâ Dominum contempserunt, in me pulicem & Christianorum minimum debacchaturas, tamen dicam quod sentio: loquar quod me Apostolus docuit, non illas (nuptias) justitiæ esse, sed iniquitatis: non Christi, sed Belial: non templa Dei viventis, sed fana & idola mortuorum. vis apertius discere, quod Christianæ omninò non liceat Ethnico nubere? audi eundem Apostolum: mulier, ait, alligata est viro nubat tantum in Domino, id est Christiano. qui secundas tertiasque nuptias concedit in Domino, primas cum Ethnico prohibet. idem fecere & alii SS. P.P.*

Matrimonia Catholicorum cum hæreticis sunt valida sed illicita.

Dicendum 2. Matrimonia tamen Hæreticorum cum catholicis sunt valida, uti patet ex continua Ecclesiæ praxi: Hæretici enim ob baptismum reputantur Christiani, & ob baptismum, potest eorum matrimonium esse Sacramentum. Hujusmodi tamen matrimonia sunt omninò illicita, idque tam jure Ecclesiæ, quam jure naturali. jus enim naturale dicitur & monet, quod cum perverso perverteris: unde alienigenis conjungi vetat Scriptura 3. reg. 11. ubi dicitur, *certissimè avertent corda vestra, ut sequamini Deos earum: exempla sunt indies obvia.* Huic adde subversionis, discordiarum, rixarum periculum: quomodo enim *Potest conjungere charitas, si desit fides,* rogat Ambrosius l. 1. c. 9. de Abraham. Testes hinc dabit Hollandia. Unde mortaliter peccant ita nubentes, contraveniendo juri naturæ & Ecclesiæ in re gravi.

Excusat tamen eos Ecclesia, si sponsus convertatur

tur

tur ad fidem, cui promittenti non debet statim adhiberi fides, cum sæpè fidem fallant potiti concupitis nuptiis. Idem est si desit periculum alicujus mali, & de cætero adsit gravis causa, quæ Christiano iudicio æstimari & ponderari hîc debet, considerato periculo mali imminentis, & gravitate causæ.

Dicendum 3. Illicitum est, contrahere coram Ministro Hæretico, postquam contractum antea fuit coram Sacerdote. Tales enim profitentur implicitè, & approbant Hæreticorum sectam, cum minister adhibeatur ut persona sacra, quem ut talem suo facto approbant: probat hoc eorundem formula, quæ ita linguâ nostrâ sonat: *Den Vader der Eernbertigheydt, die u door syne genade tot desen Heylighen staet des Houwelycx geroepen heeft, verbindt u met rechte liefde ende trouwe, ende gheve u synen seghen, Amen.* Unde etiam in eorundem ritu Communicant taliter contrahentes. Deinde formula, sub qua contrahunt, cœtum eorum vocat *communitatem sanctam*, ubi tamen est sanctitatis inimica & magistra falsitatis & improbitatis. Nec dici potest, vocari ideo communitatem sanctam, quia deberet esse talis, uti vocamus alibi promotos, Doctissimos Dominos, ubi aliquando tales sunt stupidissimi alini, ut quidam opponit: quia posteriori modo tali nomine indignantur, quia deberent & possent esse tales: eorum verò communitas non potest esse sancta. Verum quidem est, quod aliquibus hoc grave esse posset, prætereire ministrum Hæreticum, sed illud parvo sumptu fieri posse passim intelligimus, cui sumptui libentiùs & promptiùs indulgendum est, quàm Deum offendere, parcendo tali sumptui. Parcant sumptibus in luxu, conviviiis, & vestibus, hîc autem temporalia æternis postponant. Hinc jure meritissimo Illustrissimus Castoriensis in suis constitutionibus folio 25. *Quia autem Apostolica Sedes declaravit omnino esse illicitum, ut Catholici contrahant coram Prædicante Aetholico eâ conjunctionis formulâ, quæ apud Aetholicos solet usurpa-*

Illicitum est contrahere coram hæretico ministro.

baptifandi, quæ impedit matrimonium, ut susceptio de fonte illud dirimit. Volunt tamen plerique hoc impedimentum per Concilium Trid. esse sublatum, neque hodie aliqua ejusdem habetur ratio.

4. *Sponsalia*, quæ quamdiu durant, impediunt matrimonium.

5. *Votum simplex*: talis enim contrahendo violaret votum, vel poneret se in statu valdè incompatibili cum voto.

6. Enumerantur varia crimina, ut inçestus cum affine scienter admissus. 7. Raptus alienæ sponsæ. 8. Uxorididium, susceptio prolis propriæ, injusta occisio Sacerdotis, pœnitentia publica, matrimonium cum moniali, quibus criminibus, etsi jure antiquo tamquam pœna statuebatur impedimentum dirimens, contrariâ tamen consuetudine est abrogata.

Dicendum secundò, generaliter in iis impedimentis, quæ matrimonium juræ naturæ dirimunt, nulla fieri potest dispensatio propriè dicta. Quæ verò dirimunt jure divino, vel etiam impropriè naturali, potest solus Deus, vel alius ex commissione Dei, de qua non constat. In iis quæ pendent a jure Ecclesiæ, potest dispensare Pontifex; sunt enim illa impedimenta vel juris communis scripti vel consuetudinarii, in quæ solus Papa propriè loquendo habet potestatem, quam aliquando alteri concedere posset.

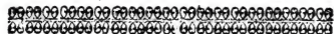
Causæ verò ob quas in his dispensari posset, est bonum pacis per conjugium obtinendum, defectus paris conjugii in eodem loco, recognitio meritorum petentis dispensationem, redintegratio honoris feminæ violatæ, legitimatio prolis susceptæ, & ante omnia bonum fidei, & salutis æternæ conjugum, ad quam salutem tota Ecclesiæ directio tendit, & quæ omnium votorum nostrorum sit.

FINIS.

NOMINI TUO DOMINE DA GLORIAM.

I N D E X

PRÆCIPUARUM RERUM

ET V E R B O R U M.

T O M I T E R T I I.

A.

ABSOLVERE sub conditione an, & quando liceat. 250. Absolvi debet paritens moribundus etsi nulla doloris signa de facto ostendat. 322. Absolutio neganda est consuetudinariis plerumque. 344. Absolutio aliquando differenda. 352. Absolvere complicem in peccato luxuria perquam periculosum. 357.

Accidentia quomodo maneant in Eucharistia. 148.

Adam an in statu innocentiae crediderit mysterium incarnationis. 9.

Adoratio quid sit, & ejus actus. 47.

Altare quoruplex. 225. Ejus paramenta ibid. & seq.

Animæ Purgatorii an rectè invocentur. 51.

Antichristus quis, & qualis sit futurus. 66. & seq.

Approbatio quid sit, 360. A quo debeat fieri. ibid. Qui debeant approbari. 361. Potest approbatio restringi, revocari, & c. ibid. Non sufficit approbatio petita, sed injustè negata. 362.

Aturizio an aliquando se sola iustificet. 302.

B.

BAPTISMA quid sit. 96. Quomodo sit primum Sacramentorum. ibid. Quando sit institutum, & ejus necessitas. 97. Ejus materia quæ sit. 98. Ejus forma. 99.

INDEX RERUM.

Quæ pars debeat baptisari. 100. *Parvuli sunt baptisandi.* 101. *Aduli quomodo baptisandi.* 102. *Baptisma hereticorum.* 104. *Ceremoniæ baptisimi.* 105. *Baptisimi Patrini adhibendus qui.* 107. *Quis possit baptisari.* ibid. & seq. *Quis minister baptisimi.* 109. *Effectus baptisimi.* 111. *Differentia baptisimi Christi & Joannis Bapt.* 112. & seq. *Baptisma flaminis & sanguinis.* 114. *Quæ obligatio sequatur ex baptismo.* 116.

C.

CENSURA quid sit. 403. *Ecclesia potest eam ferre.* 404. *Quis possit & in quas personas possit ferre.* 405. & seq. *Ob quam causam possit ferre.* 408. & seq. *Quenam excusent ab incurrenda censura.* 410. *An valeat lata contra innocentem.* 411. *Variis modis potest ferri.* 412. *A quo possit tolli censura.* 413. & seq. *Absolutio à censuris.* 421. & seq.

Cessatio à divinis quid sit. 435.

Charactèr quid sit. 87.

Chorepiscopi qui sint, & quomodo sublati. 461.

Chrisma quid sit. 119. *Ejus benedictio à quo debeat fieri.* 121.

Christus quomodo assumpsit hominem. 12. *Fuit verus homo.* 13. *Quæ gratia & virtutes fuerint in Christo.* 22. *Scientia Christi quæ & quanta fuerit.* 26. & seq. *In Christo fuit duplex voluntas.* 27. *An semper humana fuerit conformis divinæ.* 28. *Christi libertas quæ & quanta.* ibid. *Quomodo illa consistit cum ejus impeccabilitate, item cum visione beatificâ.* 30. *Quid, quibus, & quando meruit.* 31. & seq. *Quanta fuerit ejus satisfactio.* 35. *Quomodo pro omnibus sit mortuus.* 36. & seq. *Quomodo fuerit legi subjectus.* 38. *An habuerit verum præceptum.* 39. *Quomodo sit Filius Patris.* ibid. & seq. *Oratio ejus quomodo efficax.* 40. & seq. *An in cælis oret.* 41. *Sacerdos & hostia.* 42. & seq. *Regnum ejus, & Prophetia.* 44. & seq. *Judex & legislator.* 45. *Prædestinatio Christi quæ & qualis.* ib. & seq. *Humanitas Christi an possit coli latrâ.* 48.

Circumcisio ad quid sit instituta. 93. *Quomodo contulerit gratiam.*

ET VERBORUM:

gratiam. 94. Quare per 40. annos in deserto fuerit omiffa. *ibid.*

Communio laica quid fit. 187. Quinam possint communicare. *ibid.* & seq. Ordo & situs communicantium. 191. An laici debeant communicare sub utraque specie. *ibid.* & seq. Quid communio peregrina. 192. An laico praesiet saepius communicare. 193. Usque ad 203.

Confessio quid sit. 306. Esi de jure divino. 307. Quando instituta. *ibid.* Quando & quomodo obliget. 309. & seq. Qualiter debeat fieri, voce, & c. 312. Quomodo debeat esse integra. 313. An confitenda sint oblita, an circumstantiae & quae. 315. Media ad peccandum an debeant confiteri. 316. An possint confiteri imperfectiones. *ibid.* An confitenda sint peccata dubia. 317. Usque ad 322. Quando confessio possit esse non integra. 324. An praesiet saepius, an raro confiteri. 325. & seq. Confessionis minister quis & qualis esse debeat. 328. Confitendi libertas non debet nimium restringi monialibus. 332. An praesiet confiteri uni & eidem. *ibid.* Quae sint qualitates boni confessarii. 333. Quomodo agere debeat cum scrupulosis, idiotis, & c. 338. & seq. Quid debeat a poenitente inquirere. 354. Quomodo debeat juvare poenitentem. *ibid.* Quid aget quando certo scit peccatum esse patratum, nec tamen confessum. 355. Non debet absolvere poenitentem juxta ejus sententiam, sed juxta propriam. 356. Confessio Generalis qualis esse debeat. 357. Confessarii probitas in quo sita. 358. Toties mortaliter peccat, quoties in peccato mortali absolvit. 359. Quid debeat agere cum illis, qui habent peccata reservata. 366. & seq. Confessionis defectus, quomodo debeant suppleri. 368. Confessionis sigillum quid sit & quando obliget. 369. & seq. Confessarius debet scire Canones poenitentiales. 377. & seq.

Confirmatio quid sit, quando instituta, necessitas ejus & utilitas. 118. Quae sit ejus materia. 119. & seq. Ejus forma. 121. Ejus minister. 122. Qui possint & debeant confirmare. 123. Confirmationis effectus & ceremonia. 124. Obligatio orta ex confirmatione suscepta. 125.

INDEX RERUM.

Contritio quid sit. 152. *Quale propositum importet.* 253. *Quotuplex sit.* ibid. *An possit salutaris contritio esse sine omni charitate.* 254. *Usque ad* 297. *Quis amor requiratur ad contritionem salutarem.* ibid. & seq. *Contritionis actus est satis difficilis.* 300. *Contritio debet esse dolor summus etiam intensivè.* 303. *Contritio quando obliget.* ibid. *Contritio de venialibus, de obliis, &c.* 304. *Copula ob solam voluptatem est peccatum veniale.* 518. & seq.

D.

DEPOSITIO & degradatio quid sit. 435. *Quomodo degradatio fiat.* 436. *Debitum conjugale negare sine causâ, est peccatum mortale.* 516. *Quenam ab eo reddendo excuset.* ibid. *Diaconorum officium est Ecclesiasticum.* 458. *Diaconissæ quenam.* 459. *Unde Diaconorum arrogantia.* ibid. *Divortium ob quam causam possit fieri.* 573. & seq.

E.

ECCLESIÆ violatio unde sit, & quomodo concilianda. 221. & seq. *Epistola S. Jacobi est Canonica.* 441. *Eucharistie Sacramentum quid sit.* 127. *Ejus forma.* ibid. *Materia ejus est panis & qualis.* 128. & seq. *An debeat esse azymus.* 130. & seq. *Materia calicis est vinum & quale.* 133. *An vino debeat necessariè adhiberi aqua.* 135. & seq. *Materia, quomodo debeat celebranti esse præsens.* 137. *Formæ panis & vini, quid significent.* 139. *Quomodo Christus sit verè præsens in Eucharistiâ.* 146. *Effectus Eucharistiæ.* 150. & seq. *Eucharistiæ necessitas.* 152. & seq. *Excommunicatio quid sit, & quotuplex.* 423. *Est sobriè ferenda.* ibid. *Ejus effectus.* 424. *Percussor Clerici quando excommunicetur.* 425. *Excommunicati an & quomodo vitandi.* 429. & seq. *Extrema unctio quid sit.* 440. *Est Sacramentum, quando*

ET VERBORUM.

Quare institutum 442. Materia ejus est oleum olivarum ab Episcopo benedictum. 443. Quorū unctioes hīc sint necessariō adhibendæ. 445. Quæ sit ejus forma, & an possit esse enuntiativa. 446. Ejus minister quis sit, & an possint esse plures. 448. Debet in ægrotum habere jurisdictionem. *ibid.* Extremæ unctiois effectus. 449. Quibus debeat administrari & quam sollicitè. 450. An possit conferri sanis. *ibid.* Extremæ unctiois necessitas. 453. Debet illud Parochus administrare etiam cum periculo vitæ. 454.

F.

FESTUS dies quomodo sanctificandus. 234. & seq.

G.

GENERATIO verbi divini fuit ab æterno. 8.

I.

IDIOMA quid sit 19. Communicatio idiomatum quid importet, & quomodo fiat. 20.

Incarnatio est possibilis. 1. Nullam in verbo fecit mutationem. *ibid.* Non potest naturaliter probari. 2. fuit conveniens & liberè facta. *ibid.* & seq. Incarnationis finis 6. An facta fuisset, si homo non peccasset. 7. & seq. Quomodo sit ex culpâ. 9. Ob quale peccatum *fit* facta. *ibid.* & seq.

Indulgentiæ quid sint. 380. Quis possit illas concedere. *ibid.* Indulgentiarum causa & effectus. 382. An prosint defunctis. 385. Quid requiratur ad eas lucrandas. 386. & seq.

Interdictum quid & quorūplex. 434.

Irregularitas quid, & undè oriatur. 436. & seq.

Jubileum quid sit. 389. Quid requiratur ad illud lucrandum. 390.

M.

- M**ACHABÆORUM libri an sint canonici. [391.](#)
 Martyres an sint hostia & Sacerdotes. [45.](#)
 Mariæ cultus qualis esse debeat [62.](#) & seq.
 Matrimonium quid sit. [488.](#) Quando sit institutum, &
 an sit Sacramentum. [489.](#) Preparationes requisite ad
 matrimonium. [484.](#) Matrimonii effectus. [491.](#) An in
 Matrimonio possit ratio sacramenti separari à ratione
 contractus. [493.](#) Matrimonii minister est Parochus
[494.](#) & seq. Matrimonii impedimenta. [521.](#) usque
 ad [536.](#) An in iis possint dispensare Episcopi Belgii.
[536.](#) Matrimonium clandestinum quid, & an ante
 Concilium Trid. fuerit validum. [530.](#) An sit irritum
 per totum Belgium. [541.](#) Matrimonia Catholicorum
 cum Hæreticis quid valeant. [544.](#) Matrimonium quo-
 modo sit institutum in remedium concupiscentiæ. [520.](#)
 Matrimonii materia. [497.](#) Ad matrimonium quis re-
 quiratur consensus. [498.](#) & seq. An matrimonium
 sit præceptum & an sit licitum. [504.](#) An, & quo-
 modo matrimonium sit indissolubile. [508.](#) An aliquando
 possit dissolvi. [510.](#) & seq.
 Matrimonium contrahere coram Hæretico ministro, non
 licet. [545.](#) Impedimenta matrimonium impediencia.
[546.](#)
 Melchisedech sacerdotium an fuerit Sacramentum. [95.](#)
 Missa quid sit, & quotuplex. [158.](#) & seq. In quâ
 parte missæ sita sit ratio sacrificii. [159.](#) & seq. Mis-
 sæ fructus. [161.](#) An sit infiniti valoris. [153.](#) Fru-
 ctus missæ, quotuplex. [164.](#) Missæ rubricæ quæ, &
 qualiter obligent. [165.](#) earundem explanatio usque ad
 fol. [186.](#) Missæ defectus, quomodo sint supplendi. [205.](#)
 usque ad [216.](#) Missarum dilatio, & anticipatio. [229.](#)
 Missa quando & quomodo audienda. [231.](#) & seq.

O.

OCCASIO peccati, quid sit & quotuplex. 348. Quae sit vitanda. 349. Occasio remota quae sit. 351. Ex opere operato conferre gratiam, quid sit. 84. Oratoria quae sint, & qui possint illa erigere. 216. & seq. Ordo quid sit & an sit sacramentum. 455. Quot sint ordines, & quid quilibet importet. 456. & seq. An omnes ordines sint sacramentum. 462. & seq. Materiae cujusque ordinis. ibid. Quis sit ordinis minister. 569. Quid ejus subjectum. ibid. Ordinandi debent vocari. 570. Eorum qualitates. ibid. & seq.

P.

PAROCHORUM obligatio ad praedicandum. 238. & seq. Peccatorum reviviscencia. 244. Pœnitentiæ virtus 241. Sine pœnitentiâ non remittitur peccatum ne quidem veniale. 243. Pœnitentia est à Deo, nec est aded facilis. 245. Pœnitentia est sacramentum. 247. Quando sit institutum. 247. Ejus nomina & necessitas. 248. Ejus forma. 248. Ejus sensus. 249. An possit esse deprecatoria. 250. Materia pœnitentiæ. 251. & seq. Pœnitentium gradus. 308. Persona in Christo est tantum una. 11. Quid sit persona. 12. Quae persona potuerit incarnari. 18. Quae persona convenerit incarnari. ibid. Polygamia triplex 506. Purgatorium an detur. 391. Ubi sit. 396. Ejus pena. 397. An sit maxima. 398. Animarum in purgatorio status. 400. Illis profunt suffragia. 401. & seq.

Q.

QUANTITAS panis an maneat in Eucharistiâ. 147. Quid Quarenæ 385.

INDEX RERUM

R.

RESERVATIO casuum quid sit, & in quem finem. 363.
 Qui possint reservare, & quæ possint reservari,
 ibid. Qui possint à reservatis absolvere. 365.

S.

SACRAMENTUM quid sit. 69. Eorum efficacia ibid.
 Differentia inter sacramenta V. & N. L. 70. Sa-
 cramentalia an causent gratiam. 71. Sacramentorum
 forma & materia. 71. An omnia Sacramenta à Chri-
 sto sint immediatè instituta. ibid. Forma sacramento-
 rum quomodo mutetur. 74. Minister sacramentorum
 principalis est Christus. 75. Quæ intentio requiratur in
 ministro. 76. Valor sacramenti non pendet à probitate
 ministri. 80. Sacramenta ab Hæretico collata an va-
 lida. 81. Quomodo sacramenta debeant suscipi. ibid.
 An ea liceat ministrare vel suscipere juxta sententiam
 probabilem. 83. Vis Sacramentorum. 84. Causant phy-
 sicè gratiam. 84. Effectus sacramentorum. 86. An,
 quæ, & quomodo reviviscant. 88. Quot sint Sacra-
 menta. 90. An semper fuerint necessaria. 96.
 Sacrificium quid sit. 155. Quotuplex. 156. Offeri debet so-
 li Deo. ibid. Sacerdotes quando debeant celebrare. 227.
 Sanctorum invocatio quomodo fiat. 49. An sancti cognos-
 cant preces. 50.
 Satisfactio quid sit, & an imponenda. 373. Quæ debeat
 imponi. 374. debet esse culpæ proportionata. ibid. Potest
 immutari. 375. Debet necessariò adimpleri. 378.
 Sponsalia quæ sint, & quid importent. 474. & seq. Quando
 & ubi illa debeant fieri 478. Sponsalia clandestina an
 valeant. ibid. Sponsalia quomodo dissolvantur. 480.
 & seq. Quid sit in iis observandum. 484.
 Stipendia missæ quis debeat taxare. 228.
 Suspendio quid & quotuplex. 432. Quomodo impediatur.
 433. Quomodo auferatur. 434.

TRAN-

T.

TRANSUBSTANTIATIO quid importet. [141.](#) & [seq.](#)

V.

UNIO hypostatica quid sit. [10.](#) *An sit realiter diversa ab extremis* [ibid.](#) *Quomodo sit facta in naturâ.* [11.](#) *Verbum an potuisset assumere naturam irrationalem* [12.](#) *An ideo fuisset irrationale.* [13.](#) *Quas hominis partes assumpsit.* [13.](#) & [seq.](#) *quos defectus.* [15.](#) *An etiam concupiscentiam.* [17.](#)

F I N I S.

Errata Tomi tertii sic corrigenda.

- folio [3.](#) lineâ [21.](#) *finita*, lege, *infinita*.
 fol. [15.](#) l. [11.](#) S. August. [12.](#) lege, [22.](#)
 fol. [20.](#) l. [36.](#) hinc, lege, huic.
 fol. [28.](#) l. penult. dicam in seq. lege, dictum est in anteced.
 fol. [76.](#) l. [22.](#) sed ut sit, lege, sed ut ut sit.
 fol. [91.](#) l. [4.](#) subjicere, lege, subticere.
 fol. [106.](#) l. [36.](#) aut, lege, uti.
 fol. [126.](#) l. l. pareat, lege, pariat.
 fol. [143.](#) l. [31.](#) quod, lege, quot.
 fol. [170.](#) l. [19.](#) prætectione, lege, prælectionè.
 fol. [209.](#) l. 8. conficere, lege, conficiat.
 fol. [214.](#) l. 20. Jejunum, lege, Jejunus.
 fol. [218.](#) l. penult. Pontifici, lege, Pontificii.
 fol. [224.](#) l. [13.](#) ratio, lege, rasio.
 fol. [226.](#) l. penult. celebrant, lege, celebrabant.
 fol. [263.](#) l. [30.](#) occasionalis, lege, occasionali.
 fol. [290.](#) l. [28.](#) Theologicæ, lege, Theologiæ.
 fol. [207.](#) l. [17.](#) mercarius, lege, Mercorus.
 fol. [320.](#) l. [14.](#) certam, lege, certa.
 fol. [388.](#) contrito, lege, contritio.

Cætera per se faciliè corriget prudens Lector.

12

5-1

